

T Ü R M O B

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TURKEY)

XX. TÜRKİYE MUHASEBE KONGRESİ

5-6 Ekim 2018 / İstanbul

Cilt 1

*Dijitalleşme Sürecinde Değişen İş Hayatı ve
Muhasebe Mesleğinin Yeniden Yapılanması
“Yerel/Küresel Meseleler, Küresel/Yerel Çözümler”*

TÜRMOB YAYINLARI - 496

XX. TÜRKİYE MUHASEBE KONGRESİ

5-6 EKİM 2018 / İSTANBUL

Cilt - 1

**Dijitalleşme Sürecinde
Değişen İş Hayatı ve Muhasebe
Mesleğinin Yeniden Yapılanması**

“Yerel/Küresel Meseleler, Küresel/Yerel Çözümler”

TÜRMOB YAYINLARI - 496

TÜRMOB
İncek Kızılcasğar Mah. 2669. Sk. No: 19
06830 Gölbaşı / ANKARA
Tel: (0.312) 586 00 00
www.turmob.org.tr

1. Baskı : Şubat 2019

Dizgi - Düzenleme
Tuncay TEKYILDIZ

Baskı :
Fersa Matbaacılık Pz. San. Tic. Ltd. Şti.
Ostim 1207. Sk. No: 5/C-D Yenimahalle/ANKARA
Tel : (0.312) 386 17 00 (pbx)

Matbaa Sertifika No : 16216

Muhterem Hocamız
Prof. Dr. Oktay GÜVEMLİ'ye
en derin saygılarımızla

İÇİNDEKİLER

Cilt - 1

YÜRÜTME KURULU	VII
BİLİM KURULU	VII
HAKEM KURULU	VIII
ÖNSÖZ	XI
SUNUŞ	XIII

AÇILIŞ

Yahya ARIKAN / TÜRMOB Genel Sekreteri	3
Masis YONTAN / TÜRMOB Genel Başkanı	4
Savaş ALIÇ / SGK Sigorta Primleri Genel Müdür Vekili	9
Semi OKUMUŞ / Gelir İdaresi Başkan Yardımcısı	13
Hüseyin KARAKUM / Vergi Denetim Kurulu Başkanı	16
Rıza ÇELEN / Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanı	19
Philippe ARRAOU / IFAC Yönetim Kurulu Üyesi ve Akdeniz Muhasebeciler Federasyonu Başkanı..	29
Morten SPEITZER / Avrupa Muhasebeciler Federasyonu Başkan Vekili	39

PANEL

Prof. Dr. Burak ARZOVA / Moderatör	53
Doç. Dr. Deren ÜNALMIŞ / Merkez Bankası Ekonomist	56
Mert YILMAZ / NoorCM Menkul Değerler A.Ş. Yurt İçi Piyasalar Satış Müdürü	66
Mehmet NANE/ Pegasus Hava Yolları A.Ş. Genel Müdürü	74

1. ANA OTURUM

KAMU YARARINI KORUMA, MUHASEBE MESLEĞİNİN LİDERLİĞİ

Jale ÖZGENTÜRK/Oturum Başkanı.....	85
Hüsnü GÜRELİ/Gürelî YMM Yönetim Kurulu Başkanı.....	86
Murat YÜNLÜ/KGK Başkan Yardımcısı.....	97
Alan HATFIELD/ACCA Strateji ve Gelişimden Sorumlu İcra Direktörü.....	113

2. ANA OTURUM

MUHASEBE MESLEĞİNİN YENİDEN YAPILANMASI: TEHDİTLER VE FIRSATLAR

Dr. Masum TÜRKER/Oturum Başkanı/TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi.....	125
Prof. Dr. Melih ERDOĞAN/Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi	129
Ahmet Şahin SAVCI/Mazars Denge Ortağı	145
Abdullah KİRAZ/GİB Grup Başkanı.....	159

3. ANA OTURUM

DEĞİŞEN İŞ HAYATI İŞİĞİNDE MUHASEBE MESLEĞİNİN GELECEĞİ

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN/Oturum Başkanı/ TÜRMOB Genel Başkan Yardımcısı.....	177
Prof. Dr. Recep PEKDEMİR/İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dekanı	178
Rıza BOZOKLAR/PETKİM CFO	190
Sinem ÖZ/EY Türkiye Denetim Hizmetleri Şirket Ortağı.....	195

1. PARALEL OTURUM

TTK’NİN HAYATA YANSIMALARI: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT/Oturum Başkanı/A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi	213
Kalite Güvence Mekanizması Olarak Şeffaflık Raporları: Türkiye’deki Bağımsız Denetim Kuruluşlarına Yönelik Bir Araştırma	217
Doç. Dr. Duygu ANIL KESKİN / İstanbul Üniversitesi Arş. Gör. Ebubekir MOLLAHMETOĞLU/İstanbul Üniversitesi Güneri GÖZÜAÇIK/İstanbul Üniversitesi	
6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376 ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ Nazarında Sermaye Kaybı ve Borca Batık Olma Durumu	241
Ahmet Can BALAK/Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Erol DEMİREL/İstanbul SMMM Odası Başkan Yardımcısı	260

2. PARALEL OTURUM

VERGİ UYGULAMALARINDA VE VERGİ PLANLAMASINDA GÜNCEL GELİŞMELER: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Eray MERCAN/Oturum Başkanı/TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi	289
Vergiye Uyumlu Mükelleflere Vergi İndirimi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri	292
Dr. Selçuk TEKİN/Trakya Üniversitesi Murat YILDIZ/Yeminli Mali Müşavir	323
Prof. Dr. Hakan ÜZELTÜRK/Vergi Merkezi Başkanı	344

3. PARALEL OTURUM

HUKUK SİSTEMİ VE MUHASEBE MESLEĞİ: ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLARI VE BİLİRKİŞİLİK

Rifat T. NALBANTOĞLU/Oturum Başkanı/TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi	363
Adli Muhasebe Kapsamında Bilirkişiliğin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Önemi	365
Doç. Dr. Hakan TAŞTAN/Okan Üniversitesi	
İzzet BAŞARA/Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Dairesi Başkanı	387
İbrahim OKCU/TÜRMOB Hukuk İşleri Müdürü	402
Alper BULUR/Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi	410

4. PARALEL OTURUM

SOSYAL GÜVENLİK VE EMEKLİLİK SİSTEMİNDE GÜNCEL GELİŞMELER: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Ali ŞAHİN/Oturum Başkanı	431
Dr. Resul KURT/İstinye Üniversitesi	435
Emre SOLAK/SGK İşverenler Daire Başkanlığı Uzmanı	453
Berkent DIŞÇIGİL/AvivaSA Emeklilik Ve Hayat Genel Müdür Yardımcısı	459

5. PARALEL OTURUM

BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİ: GELİŞMELER, SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Yücel AKDEMİR/Oturum Başkanı/İstanbul SMMM Oda Başkanı	491
Prof. Dr. Volkan DEMİR/Galatasaray Üniversitesi	493
Mehmet ŞİRİN/KGK Daire Başkanı	509
Erdal ASLAN/BDO Denetim Başkanı	527

6. PARALEL OTURUM

FİNANS SEKTÖRÜ (BANKALAR, SERMAYE PİYASASI KURUMLARI, SİGORTA ŞİRKETLERİ) VE MUHASEBE MESLEĞİ: FIRSATLAR, YENİ ALANLAR

Emre KARTALOĞLU/Oturum Başkanı/TÜRMOB Genel Saymanı.....	561
Sermaye Piyasalarında Yeni Uygulamalar: Kripto Para Arzları.....	563
Hulusi İlker EVİN/ SPK Başuzmanı	
Muhasebe Perspektifinden Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri	606
Dr. Osman Nuri ŞAHİN/Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	
Tolga USLUER/Odeabank Teftiş Kurulu Başkanı.....	638
Nazım HİKMET/Grant Thornton Ortağı.....	650

7. PARALEL OTURUM

TEKNOLOJİK DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM: BİG DATA (BÜYÜK VERİ), YAPAY ZEKA, BLOK ZİNCİR UYGULAMALARININ MESLEĞE ETKİLERİ

Vedat ADAK/Oturum Başkanı/İzmir SMMM Oda Başkanı	665
Dijitalleşme Muhasebe Mesleği İçin Bir Tehdit mi, Yoksa Fırsat mı?.....	667
Doç. Dr. Burcu ADİLOĞLU/ İstanbul Üniversitesi	
Prof. Dr. Göksel YÜCEL/ İstanbul Üniversitesi	
Muhasebe ve Finans Alanında Önemli Dönüşümlerin Habercisi: Blok Zinciri Teknolojisi.....	686
Burcu SAKIZ/THY	
Günay Deniz DURSUN/İstanbul Aydın Üniversitesi	
Semih SAKIZ/THY	
Prof. Dr. Cemal İBİŞ / Işık Üniversitesi Rektörü	706
Alper KARAÇAR/ EY Orta ve Güneydoğu Avrupa Bilgi Teknolojileri Danışmanlık Hizmetleri Lideri	713

XX. TÜRKİYE MUHASEBE KONGRESİ

YÜRÜTME KURULU

A.Masis YONTAN	Kongre Başkanı
Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN	Üye
Emre KARTALOĞLU	Üye
Eray MERCAN	Üye
Ertuğrul ERDEM	Üye
Hayri ÖZTÜRK	Üye
Dr. Masum TÜRKER	Üye
Rıfat T. NALBANTOĞLU	Üye
Yahya ARIKAN	Kongre Sekreteri

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI	Başkan / Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. A.R Zafer SAYAR	Raportör / TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet SAĞLAM	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan ÇELİK	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Volkan DEMİR	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Cemal İBİŞ	Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Selehattin KARABINAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Beyhan MARŞAP	MODAV
Prof. Dr. Seval SELİMOĞLU	MUFAD
Prof. Dr. Serdar ÖZKAN	American University Of The Middle East (AUM)
Prof. Dr. Fatih DALKILIÇ	Dokuz Eylül Üniversitesi

HAKEM KURULU

Prof. Dr. Melih ERDOĞAN	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir GÜRDAL	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer LALİK	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ümit GÜCENME GENÇOĞLU	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit ATAMAN	Arel Üniversitesi
Prof. Dr. Reşat KARCIOĞLU	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan KAVAL	Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Figen TÜRÜDÜOĞLU ÖKER	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Nalan AKDOĞAN	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin AKAY	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. İrem NUHOĞLU	Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Türker SUSMUŞ	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan AKTAŞ	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Prof. Dr. Tunç KÖSE	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Rüstem HACİRÜSTEMOĞLU	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız ÖZERHAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ümmühan ASLAN	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Prof. Dr. Saygın EYÜPGİLLER	Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Kürşat YALÇINER	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Hayri DURMUŞ	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof. Dr. Serhat YANIK	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Göksel YÜCEL	İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Arıkan Tarık SAYGILI	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Fikret ÇANKAYA	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Funda BAŞARAN	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nuran CÖMERT	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Emrah FERHATOĞLU	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. A. Vecdi CAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Dursun ARIKBOĞA	Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. D. Ali ALP	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

ÖNSÖZ

Türkiye Muhasebe Kongreleri, muhasebe mesleğinin ülkemizde tüm paydaşlarla birlikte tartışılarak, gelecek hedeflerinin belirlendiği en önemli organizasyondur. 1957 yılında Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği öncülüğünde başlatılan ve belirli aralıklarla gerçekleştirilen Türkiye Muhasebe Kongreleri, muhasebe meslek sorunlarının ve geleceğe dönük gelişmelerin; Türkiye'deki ve dünyadaki gelişmelerle birlikte tartışıldığı ve değerlendirildiği bir platform oldu ve olmaya devam edecektir. Muhasebe kongreleri, mesleğin gelecekteki strateji ve perspektifinin belirlenmesinde yol gösterici bir niteliğe sahiptir.

1989 yılında, 3568 sayılı Kanun ile yasal statüye kavuşmasının ardından 15. Türkiye Muhasebe Kongresi ve takip eden kongreler, mesleğin yasal örgütü olan TÜRMOB tarafından gerçekleştirilmiştir.

1957 yılından bu yana Türkiye Muhasebe Kongrelerinin bayrağı günümüze kadar dalgalandı. Yarınlarda mesleğine, meslek örgütüne sahip çıkan meslektaşlarımız tarafından dalgalandırılmaya devam edecek. Türkiye Muhasebe Kongresinin ilk bayrağını 1957 yılında dikenleri ve daha sonra bu bayrağı taşıyanları saygıyla ve rahmetle anıyorum. TÜRMOB, mesleğin yasal temsilcisi olarak Türkiye Muhasebe Kongresi bayrağını büyük bir onur ve gururla dalgalandırmaya devam edecektir.

XX. Türkiye Muhasebe Kongresi'ni Dijitalleşme Sürecinde Değişen İş Hayatı ve Muhasebe Mesleğinin Yeniden Yapılanması -

“Yerel/ Küresel Meseleler, Küresel/ Yerel Çözümler” ana teması altında 5-6 Ekim 2018 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirdik.

Kongrenin ortaya çıkardığı sonuç, mesleğin yarınlarına güvenle bakmaya devam etmemiz gerektiğini bir kez daha ortaya koymuştur. Mesleğin yarınlarını şekillendirmede meslektaşlarımıza ve meslek örgütümüze önemli görevler düşmektedir. Meslektaşlarımız ve meslek örgütümüz bu görev ve sorumlulukları başarıyla yerine getirecektir.

Kongremize katılarak bizleri onurlandıran konuklarımıza, bilgi ve birikimini bizlerden esirgemeyen değerli bildiri sahiplerine, kongremize anlam ve değer katan katılımcılara ve emeği geçenlere bir kez daha teşekkürlerimi sunuyorum. Kongre kitabımızın faydalı olmasını diliyorum.

Masis YONTAN
TÜRMOB Genel Başkanı

SUNUŞ

TÜRMOB ev sahipliğinde XX. Türkiye Muhasebe Kongresi 5-6 Ekim 2018 tarihlerinde Hilton Bomonti Kongre Merkezi, İstanbul'da gerçekleştirdik. Her 4 yılda bir düzenlenen ve Türkiye'nin Muhasebe Olimpiyatları olarak kabul gören "Türkiye Muhasebe Kongreleri" muhasebe mesleğinin sorunlarının, geleceğe dönük gelişmelerinin Dünya ve Türkiye'deki gelişmelerle beraber tartışıldığı mesleki ve akademik bir platform. XX. Türkiye Muhasebe Kongresi'nin ana teması Dijitalleşme Sürecinde Değişen İş Hayatı ve Muhasebe Mesleğinin Yeniden Yapılanması - "Yerel/ Küresel Meseleler, Küresel/ Yerel Çözümler" olarak gerçekleşti. Düzenleyici kurum ve kuruluşlar ile iş dünyasının temsilcileri, uygulamacılar, meslek mensupları, denetçiler, akademisyenler tarafından 1 panel, 3 ana ve 18 paralel oturumda moderatörler yanı sıra, alanında söz sahibi, uzman çok değerli 100'e yakın yerli ve yabancı konuşmacı bildiri ve sunumlar yaptı. Türkiye Muhasebe Kongresi'ne yerli ve yabancı olmak üzere ikibinin üzerinde katılımcı geldi.

Kongrenin ortaya çıkardığı sonuç, mesleğin yarınlarına güvenle bakmaya devam etmemiz gerektiğini bir kez daha ortaya koymuştur. Muhasebe mesleği teknolojik gelişmelerden en çok etkilenen mesleklerin başında gelmektedir. Ancak meslek teknolojiyi fırsata çevirdiği ölçüde, küresel ve teknolojik gelişmeleri iyi okuyup, kendini adapte ettiği sürece etkinliğini ve varlığını artırarak devam ettirecektir. Bu meslek dinamik bir meslektir. Sürekli gelişen ve değişen bir meslektir. Yeter ki biz bu değişim ve gelişime ayak uydurabilelim. Kaliteli hizmet sunduğumuz sürece mesleğimizin sunduğu hizmetlere her zaman talep olacaktır. Mesleğin yarınlarını şekillendirmede meslektaşlarımıza ve meslek

örgütümüze önemli görevler düşmektedir. Meslektaşlarımız ve meslek örgütümüz bu görev ve sorumlulukları başarıyla yerine getirecektir.

Türkiye Muhasebe Kongreleri, Dünya Muhasebe Kongresinin temasına paralel olarak düzenlemekte ve tartışılan konular, Dünya Muhasebe Kongresine taşınmaktadır.

XX. Türkiye Muhasebe Kongresi organizasyonunu başarıyla gerçekleştirmenin mutluluğu içindeyiz. Kongremize katılan değerli konuklarımıza, bildiri sahiplerine, katılımcılara, organizasyonun başarıyla gerçekleşmesinde emeği geçenlere Kongre Sekreteri olarak teşekkürlerimi sunuyorum.

XX. Türkiye Muhasebe Kongresi'nde sunulan tebliğleri ve sunumları kitap haline getirerek sizlerin istifadesine sunduk. Kitabın tarihe not düşmenin ötesinde gerçekleştirilecek çalışmalara kaynak teşkil edeceği umuduyla, muhasebe mesleğine ve paydaşlarına faydalı olmasını diliyorum.

Yahya ARIKAN
TÜRMOB Genel Sekreteri
Kongre Sekreteri

AÇILIŞ

Yahya ARIKAN

TÜRMOB Genel Sekreteri

- Saygıdeğer konuklar, Türkiye'nin dört bir yanından gelen Oda başkanları, Oda yöneticileri, saygıdeğer meslektaşlarım, Yirminci Türkiye Muhasebe Kongresine hoş geldiniz. Bir TÜRMOB etkinliğinde yine sizlerle birlikteyiz.

Her 4 yılda bir düzenlenen ve Türkiye'nin Muhasebe Olimpiyatları olarak kabul görmüş Türkiye Muhasebe Kongresi'nin 20 incisini şu anda açıyorum. Heyecanlıyız, mutluyuz ve gururluyuz.

20. Türkiye Muhasebe Kongresi'nin ana temasını ve diğer konuları belirlemek için paydaşlarımızla 8 Mart'ta TÜRMOB'da, bir araya geldik. Bu toplantıya özel sektör ve kamunun temsilcileri, akademisyenler, uygulamacılar ve meslek mensupları katıldılar. Ortak akılla ana temayı dijitalleşme sürecinde değişen iş hayatı ve muhasebe mesleğinin yeniden yapılanması olarak belirledik. Bu sürece katkı veren tüm paydaşlarımıza sonsuz teşekkür ediyoruz.

Bugün burada bir panel, üç ana oturum ve her bir oturuma bağlı olarak altı paralel oturum olmak üzere yirmi iki oturum bulunuyor. Burada sunulacak tebliğlerle, sizin sunacağınız katkılarla en doğruyu, en güzeli bulmaya ve dijitalleşen dünyada değişen iş hayatı ışığında mesleğimizi geleceğe taşımaya çalışacağız.

Değerli meslektaşlarım gönül isterdi ki tüm meslek camiamızı burada ağırlayalım ancak 110 bin kişinin bir araya gelmesinin zorluğu göz önüne alındığında bu sıkıntıyı aşmak için bir müjde ile sözlerimi tamamlamak istiyorum. Şu andan itibaren iki gün

boyunca tüm oturumları, meslek camiası internet üzerinden canlı yayın olarak ücretsiz izleyebileceklerdir.

Özellikle bu etkinliğimize destek veren başta sponsorlarımız AvivaSA, ACCA, Güreli özellikle Hüsni Güreli'ye, Deloitte'a, Ernst&Young'a, E-Güven'e ve İşNet'e, bu güzel toplantıyı organize eden Valör firması ve çalışanlarına, Hilton Oteli ve çalışanlarına, özellikle meslektaşımız Hilton Oteli'nin Genel Müdürü Bülent Tarlan'a, mesai arkadaşlarıma ve emeği geçenlere özellikle İbrahim Okçu ve Zafer Sayar'a sonsuz teşekkür ediyorum.

Türkiye'nin muhasebe olimpiyatlarına, muhasebecilerin şölenine bir kez daha hoş geldiniz diyor sizleri sevgi ve saygı ile selamlıyorum.

Değerli hazirun sizleri Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK, silah arkadaşları, şehitlerimiz ve aramızdan ayrılanlar anısına saygı duruşu ve ardından İstiklal Marşı'na davet ediyorum.

Masis YONTAN

TÜRMOB Genel Başkanı

- Bugün gerçekten mutlu bir şekilde konuşmama başlamak isterken almış olduğumuz şehit haberleri bizi derinden üzdü, yaraladı ve yaralıyor. Tüm şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum, ailelerine, yakınlarına, ulusumuza başsağlığı diliyorum. Artık bu savaşların bitmesi, barışın, dostluğun, kardeşliğin egemen olması en büyük dileğimiz. Tekrar şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum.

Sayın milletvekillerim, kamu kurumlarımızın saygıdeğer temsilcileri, saygıdeğer Oda başkanları, Oda yöneticileri, meslektaşlarım, hanımefendiler, beyefendiler.

Ayrıca bugün buraya gelerek bizi onurlandıran IFAC Başkanvekili ve Akdeniz Muhasebeciler Başkanı Sayın Philippe Arraou ve yine Avrupa Muhasebeciler Federasyonu Başkan Vekili ve Gelecek Dönem Başkanı Sayın Morten Speitzer;

Ülkemizde muhasebenin gelişmesinde önemli katkıları olan Türkiye muhasebe kongrelerinin 20 incisini gerçekleştirmenin gururu ve mutluluğu içindeyiz. Katılımınızla bu gururu ve mutluluğu bizlere yaşattığınız için sizlere şahsım ve TÜRMOB adına çok teşekkür ediyorum, saygılar sevgiler sunuyorum, hoş geldiniz, welcome.

Türkiye Muhasebe Kongreleri, mesleğimizin geleceğine dönük gelişmelerinin dünya ve Türkiye'deki gelişmeler ile beraber ilgili paydaşlarla ve paydaşların bulunduğu ve görüş bildirdikleri bir ortamda tartışıldığı mesleki ve akademik platformlardır. Türkiye Muhasebe Kongrelerinin ilki 1957 yılında Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği tarafından düzenlendi ve 14 tanesi 1987 yılına kadar Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği tarafından gerçekleştirildi.

1992 yılından itibaren bunu mesleğin asıl sahibi olan, örgütlü sahibi TÜRMOB tarafından gerçekleştirilmeye başlandı ve bugün de burada 20 incisini gerçekleştiriyoruz. Türkiye Muhasebe Kongrelerinin 1957 yılından bugüne kadar bayrağı dikip taşıyanları saygı ile anıyorum, aramızdan ayrılanlara rahmet diliyorum.

TÜRMOB mesleğin yasal temsilcisi olarak, Türkiye Muhasebe Kongrelerinin bayrağını büyük bir onur ve gururla dalgalandırmaya devam ediyor ve devam edecektir.

1990 yılında TÜRMOB'un üyelerine baktığımız zaman 16 bin 466 serbest muhasebeci, 8 bin 755 serbest muhasebeci mali müşavir ve bin 887 yeminli mali müşavir olmak üzere toplam 27 bin 108 üyemiz vardı. Bugüne geldiğimiz zaman 63 ilde, 8 bölge ilinde ve 6 ilçede olmak üzere 77 odamızda 8 bin 727 serbest muhasebeci, 97 bin 316 serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere 106 bin 43 meslek mensubu, ayrıca 8 büyük ilimizde 4 bin 772 yeminli mali müşavirimiz bulunmakta. Toplama baktığımız zaman 110 bin 815 üyeye sahip bir örgütüz.

Üyelerimizin yapısına baktığımız zaman, meslektaşlarımızın 31 bin 355'i kadın, 79 bin 460'ı erkektir. İnaniyorum gelecekte kadınlarımızın sayısı artacak. Gene meslek mensuplarımızın yüzde 53.43'ü olan 59 bin 206'sı bağımsız çalışmakta, yüzde 46.57'si ise yani 51 bin 609'u kamuda ve şirketlerde bağımlı olarak çalışmaktadır. Bugün itibarı ile baktığımız zaman TÜRMOB'un bir akademisi olan Temel Eğitim ve Staj Merkezimiz TESMER'de bugün itibarıyla 18 bin 714 stajyer, staja devam ediyor, ayrıca 9 bin 516 meslek mensubu adayı da sınavlara girmektedir.

TÜRMOB olarak hedeflerimiz var, hedeflerimiz büyük. Bu hedeflere varmak için TÜRMOB bünyesinde önce TESMER Temel Eğitim ve Staj Merkezi, yeni kurduğumuz Mesleki Zorunlu Eğitim Merkezi, Etik Kurulu, Haksız Rekabet Kurulu, Mesleki Mevzuatı İzleme Kurulu, Hizmet Değerlendirme ve Ücret Tespit Komitesi, İş Yeri Hizmet ve Kalite İzleme Kurulu ve yine yeni kurmuş olduğumuz Mesleki Sorumluluklar ve Sorumluları İzleme Araştırma Kurulunu oluşturduk.

Teknolojik gelişmelere uyum sağlamak ilk hedefimiz. İşte bugün 20. Kongrede dijitalleşmeyi tartışıyoruz. Değişen ve gelişen dünyada muhasebe denetiminde dünya ile entegrasyonu önemsiyoruz. Bilgiye ulaşmak ve bilgi yönetimini gerçekleştirmek istiyoruz. Kurumsallaşmayı hep ön planda tuttuk, bundan sonra da ön planda tutacağız. Danışmanlık ve denetimi hayata mutlaka geçireceğiz. Sürekli eğitim çalışmalarımız 1 Ocak 2019'da hayata geçecek.

Bugün Türkiye Muhasebe Kongresi'nin 20 incisini düzenliyoruz, bu kongrede ortaya çıkan görüş ve önerileri ülkemizde uygulamaya çalışacağız ve uluslararası platformlara taşıyacağız. Saygıdeğer katılımcılar kongrenin ana temasını mesleğin önemli sorunları ve mesleki gelişim alanlarını dikkate alarak güncel ve geleceği kavrayarak hazırladık. Muhasebe kongreleri muhasebe mesleğinin sorunlarını, gelecek hedeflerini dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmelerle birlikte tartışmanın yanı sıra makro ve mikroekonomiye ilişkin önemli katkılar da sunmaktadır.

Bu kongremizin ana teması biraz önce izlediniz dijitalleşme sürecinde değişen iş hayatı ve muhasebe mesleğinin yeniden yapılanması, yerel, küresel meseleler küresel çözümler olarak belirledik. Düzenleyici kurum ve kuruluşlar ile iş dünyasının temsilcileri, uygulamacılar, meslek mensupları, denetçiler, akademisyenler tarafından bir panel, üç ana oturum, onsekiz paralel oturum olmak üzere yirmi iki toplantıda altmış dokuz konuşmacı, yirmi iki kongre yöneticisi olmak üzere yüze yakın alanında etkin konuşmacıyı dinleyeceğiz. Onlarla sohbet etme durumumuz olacak, onlarla tanışacağız, tartışacağız.

Kongremize bildiri çağrımız sonrası akademik camiadan yoğun bir ilgi geldi, yüze yakın bildiri gönderildi. Bilim kurulumuzca bu değerli bildiriler değerlendirildi, bilim kurulu değerlendirmesinden geçen 17 bildiriye kongrede dinleme fırsatı bulacağız. Hakem kurulumuzun değerlendirdiği akademik bildirimlerin yanı sıra kendi alanının yetkin ve uzman konuşmacıları ana ve paralel oturumlarda sizlerle olacaklar; oturumlarda bizleri, sizleri bekliyor olacaklar.

Bilim ve hakem kurulumuza, hocalarımıza bilim anlamında zengin ve özgün bir program hazırladıkları için çok ama çok teşekkür ediyorum. Tüm paydaşlarımıza yer vermeye özen gösterdik. Kongremizde protokol konuşmaları dışında biraz önce söylediğim gibi 69 konuşmacı iki gün boyunca alanında yetkin ve değerli iş insanları, akademisyenler, meslek mensupları, kamu kesimi temsilcileri ile buluşmaya hazır mısınız?

Bu toplantımıza katılan konuşmaları ile bizleri aydınlatacak olan değerli konuklarımıza, bildiri sunacak değerli uzmanlarımıza, sevgili hocalarımıza, katılımları ile bu kongreye değer katan siz değerli katılımcılara saygılarımı sunuyorum.

TÜRMOB ve mesleğimizi daha da ileriye götüreceğine inandığımız bu kongrenin hazırlanmasında büyük emekleri olan başta Kongre Yürütme Kurulu ve TÜRMOB Genel Sekreteri sevgili Yahya Arıkan'a, Yürütme Kurulu üyeleri Prof. Dr. Cemal Yükselen'e, Emre Kartaloğlu'na, Dr. Masum Türker'e, Eray Mercan'a, TESMER Genel Sekreteri ve Yürütme Kurulu Üyesi Rıfat Nalbantoğlu'na, Hayri Öztürk'e ve Ertuğrul Erdem'e, Bilim Kurulu Başkanı Profesör Doktor Ercan Beyazıtlı'ya, Bilim Kurulu Sekreteri Doçent Doktor Zafer Sayar hocama, Bilim Kurulu üyeleri-

ne, Hakem Kurulu üyelerine, TÜRMOB İdare Müdür Vekilimiz İbrahim Okçu'ya ve TÜRMOB çalışanlarına çalışmalarından dolayı ve bugün aramızda oldukları için ilk Genel Başkanımız Prof. Dr. Kamil Büyükmirza'ya, Onursal Genel Başkanımız Mustafa Özyürek'e, Genel Başkanımız Mehmet Timur'a ve önceki Genel Başkanımız Nail Sanlı'ya ve sizler ülkenin dört bir tarafından gelerek bu kongreyi anlamlı hale getiren saygıdeğer konuklarımız, sevgili Oda başkanlarım, Odaların kurul başkan ve üyeleri, meslektaşlarım, sevgili hanımefendiler beyefendiler, basınımızın değerli emekçileri, emekleriniz için, katılımınız için teşekkür ediyorum. Değişime, dönüşüme, gelişmeye ve geleceğe yani dijitalleşirmeye var mısınız, hazır mısınız?

Hepinize sevgiler sunuyorum, saygılar sunuyorum, başarılı bir kongre olmasını diliyorum, sağ olun var olun.

Savaş ALIÇ

SGK Sigorta Primleri Genel Müdür Vekili

- Sayın milletvekillerim, TÜRMOB'un çok kıymetli başkanı ve kurul üyeleri, çok değerli Oda başkanları, değerli meslek mensupları, basınımızın değerli çalışanları konuşmama başlamadan evvel hepimizi kurumum ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum. Bu arada Kurum Başkanımız Sayın Dr. Mehmet Selim Bağlı'nın çok katılmak istemesine rağmen kongreye katılamamasından dolayı üzüntülerini ve burada katılan herkese selamlarını da iletmem istiyorum.

Değerli meslek mensuplarımız, Sosyal Güvenlik Kurumu olarak kayıtlı 1.9 milyon işyerimiz, 23 milyon aktif sigortalımıza ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere, 9 milyon gerek primini kendi ödeyen, gerek devlet tarafından primi ödenen genel sağlık sigortalımıza ve 12 buçuk milyon emekli ve hak sahibine ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere yani nüfusumuzun yaklaşık yüzde 99'una hizmet vermekteyiz.

İşveren ve primini kendi ödeyen sigortalılarımızdan topladığımız primlerle, aktif ve pasif sigortalılarımızla, bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere sağlık hizmeti sunmakta, emeklilerin izin ve hak sahiplerinin aylıklarını ödemekteyiz. Ayrıca kurumumuza ilgili kanunlar gereği tahsilat görevi verilen işsizlik sigortası priminin toplanması, damga vergisi tahsilatı gibi primlerin ve gelirlerin toplanmasının yanı sıra hâlihazırda kurumumuz 14 ayı istihdam teşviki uygulamasının da gerçekleştirilmesini sağlamakta.

Bütün bu yoğun işlemleri yaklaşık 28 bin çalışan ile yapmaya gayret ediyoruz. Burada bize en büyük desteği siz değerli meslek mensuplarımız vermektedir. Sizleri hiçbir zaman kendimizden ayrı görmedik ve yaptığımız çalışmalarda sizinle beraber hareket etmeye gayret ettik. Hiçbir odamızın taleplerini göz ardı etmedik; sizden gelen eğitim ve seminer gibi her türlü talebinize karşılık vermeye çalıştık.

Değerli meslek mensupları bildiğiniz üzere 6728 sayılı yasa ile 5510 sayılı kanununun 12. maddesinde yapılan bir düzenleme ile meslek mensuplarına muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin uygulaması aşamasında işverenlerle birlikte müştereken ve müteselsilen bir sorumluluk getirilmiştir. Biz bu konunun uygulanmasını TÜRMÖB yetkilileri ile bir araya gelerek tam bir mutabakat-

la siz meslek mensuplarının bütün çekincelerini giderecek şekilde çözmeye çalıştık ve yönetmeliğimiz de buna göre düzenlendi.

Birlikte yaptığımız düzenleme ile yoruma yer vermeyecek şekilde meslek mensubunun işverenden habersiz olarak işverenin ve SGK'nın aleyhine, kendisinin veya 3. kişilerin lehine bir menfaat elde etmesi dışında herhangi bir sorumluluk yüklemedik. Zaten biz kurum olarak hiçbir meslek mensubunun bu yola tevessül edeceğine inanmıyoruz ve düşünmüyoruz.

Burada yeri gelmişken bahsetmek isterim 1 Ekim 2018 tarihinden itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya başlanacak olan muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile ilgili. Biliyorsunuz bu uygulama 55. hükümet planına konulan ve uygulaması Hazine ve Maliye Bakanlığı ile kurumumuza verilen bir düzenlemedir. Bu düzenleme ile mükellefler tarafından vergi dairelerine verilen muhtasar beyannameleri ile kurumumuza her ay verilen aylık prim ve hizmet belgesi tek bir platform üzerinden birleştirilerek muhtasar ve prim hizmet beyannamesi olarak düzenlenmiştir. Düzenleme beyanname sayısının azaltılmasını, bürokratik süreçlerin kolaylaştırılması amaçlamaktadır. Hâlihazırda Kırşehir, Bartın, Amasya ve Çankırı illerinde pilot uygulama devam etmektedir.

1 Ekim 2018 tarihinden itibaren Türkiye'de uygulanacağı öngörülmüşse de düşüncemiz sizden gelen talepleri de dikkate alarak daha büyük illeri de kapsayacak şekilde uygulamanın pilot olarak geliştirilmesine devam etmek şeklindedir. Burada özellikle işverenlerden gelen en büyük talep ücretlerin gizliliği ilkesinin korunması talebidir. Arkadaşlar bu konu doğrudan Sosyal Güvenlik Kurumunun çözebileceği ve sorumluluğu altında bir konu değildir. Çözümün öncelikle beyannamenin verileceği Hazine ve

Maliye Bakanlığı ile beraber tüm taraflarla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

İşverenlerimizi ve meslek mensuplarımızı bürokratik işlemlerle uğraştırmamak, kurumumuzun iş ve işlemlerini daha kolay ve hızlı bir şekilde yürütmek için birçok yenilik ve değişiklik yaptık, yapmaya da devam ediyoruz. Sizler de uygulamacı olarak, bizim en büyük paydaşımız olarak bunun farkındasınız diye düşünüyoruz. Burada bunları dile getirmek ile zamanınızı almak istemiyorum ama bu konuda eksiklerimiz olsa da sizlerden gelen talepler doğrultusunda iyileştirmeler yapmaya çalışıyoruz.

Bugün burada gururla da söylemek isterim ki Sosyal Güvenlik Kurumu e-devlet üzerinden vatandaşa sunulan hizmetlerde yüzde 29.4 tıklanma oranı ile ilk sırada yer alan kuruluştur. 123 adet e-devlet uygulaması ile bugün hitap ettiğimiz kesimlerin, vatandaşlarımızın, işverenlerin, sigortalıların işlemlerini kolaylaştırıyoruz.

E-devlet'ten sunulan hizmetlerde 2017'de tıklanma sayımız yaklaşık 428 milyondur. Hâlihazırda günümüz itibariyle bu sayı 350 milyonu geçmiştir. E-devlette bizim en çok tıklanan uygulamalarımız daha çok çalışanların tescil ve hizmet sorgulaması ve hizmet dökümleri, ne zaman emekli olabilirim ve borcu yoktur uygulamalarıdır.

Değerli meslek mensupları sosyal güvenlik şemsiyesi altında bizimle yürüyen siz değerli meslek mensuplarımızın kurumumuz her zaman yanındadır, her türlü sorunlarınızı çözmeye hazırız. Bu kapsamda diyalog kapılarımızın sonuna kadar açık olduğunu burada belirtmek istiyorum.

Sözlerime burada son verirken bir kez daha 20 incisi düzenlenen Türkiye Muhasebe Kongresi'nin ülkemize ve tüm katılımcılara hayırlı olmasını, faydalı sonuçlar üretmesini diliyorum, saygılarımı sunuyorum.

Semi OKUMUŞ

Gelir İdaresi Başkan Yardımcısı

- Değerli başkanlarım, kıymetli katılımcılar öncelikle hepinizi şahsım ve Gelir İdaresi Başkanlığı adına hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Organizasyonda emeği geçenleri, özveride bulunarak katılım sağladığınız için sizlere de teşekkür ediyorum. 5 yıldır dijital dönüşüme kafayı takmış bir yönetici olarak konu seçiminden dolayı organizatörleri ayrıca kutluyorum.

5 yıldır Gelir İdaresi Başkanlığındaki bütün ekip arkadaşlarımı, önceki rahmetli başkanımızı, önceki bakanlarımızı, yeni yöneticilerimizi, meslek mensuplarımızı, sizleri bir an önce sağlıklı ve güvenli bir şekilde dijitalleşelim diye ikna etmeye çalışıyorum.

Değerli misafirler zor bir coğrafyada yaşıyoruz, büyük bir ülkeyiz; burada ayakta kalabilmek için işimizi çok sağlam yapmak, bütün sistemlerimizi güçlü bir şekilde kurmak zorundayız. Siyasilerimizin işi zor, toplumun çok değişik kesimlerinin çok değişik taleplerine cevap vermek zorundalar. Maliye bakanlarımızın, bürokratlarımızın da işi zor ve hiç beklemeye tahammülümüz yok. Nasıl olacak bu? Dolaysız vergilerde bunu temin etmek çok zor; vergiyi artırıyoruz, birkaç yıl sonra ancak kasamıza giriyor. Bunun en kestirme yolu, bunun daha sağlıklı yolu bir an önce dijital-

leşerek sağlıklı verileri temin edip bu sağlıklı verilerle sağlıklı bir vergilendirme yoluna gitmek.

Vergilendirmemizin hantal, gayri adil, gayri esnek olduğunu düşünüyorsak bu alanda yeni bir evrene geçmek zorundayız. Biz bu evreni dijitalleşmiş bir ortam olarak değerlendiriyoruz. Dijitalleşme süreci yıllar alacak yüz milyonlarca liralık yatırım ve her düzeyde iyi yetişmiş, kalifiye insan kapasitesi gerektiren milyonlarca insanımızın alışkanlıklarını değiştirmeye matuf bir çalışmadır. Aynı şekilde uzun erimli bir strateji dâhilinde resmin bütününe odaklanarak yürütülmesi gereken bir çalışmadır.

1973'te Elektronik Bilgi İşlem Merkezinin kurulması ile başlayan Gelir İdaresi Başkanlığındaki dijitalleşme süreci, son bir kaç yıla kadar genel makro bir plan olmaksızın sahadan gelen talepler doğrultusunda çalışanların özel gayretleriyle veya siyasi iradenin talimatları üzerine bir kısım elektronik uygulamaların hayata geçirilmesi şeklinde yürütülmekteydi.

Tedrici olarak hayata geçirilen 60 civarındaki elektronik uygulamayı belli bir aşamadan sonra genel makro bir plan dâhilinde yürütme zarureti doğdu. Tamamen dijitalleşmeyi ve millileşmeyi hedefleyen bu makro plan dört ana ayaktan oluşmakta, dijitalleşme tarafı. birinci ayağında kurum ile mükellef arasındaki beyanname, bildirim, tebligat gibi ve mükelleflerin kendi aralarındaki fatura, irsaliye gibi tüm belgeleri dijitalleştirme ve analiz edilebilir veriye dönüştürme.

İkinci ayağı kamu ve özel sektördeki vergilendirmeyi etkileyen tüm verileri analiz edilebilir şekilde temin etme.

Üçüncü ayağı bu verileri içinde BigData, yapay zekâ ve makine öğrenmesini de barındıran bizim analitik ekosistem dediğimiz ileri seviyedeki elektronik analiz araçları uzman ekiplerle anlık olarak analiz etme.

Bütün bunların sonucunda dördüncü ayakta vergi politikalarını belirlemede son derece esnek ve şeffaf bir zemine kavuşma, vergisel kayıp ve kaçığa yol açan alanları daha işlem yapılırken anlık olarak tespit etmeyi hedeflemektedir. Millileşme alanında ise özellikle sahadaki tüm bilgisayarlarda kullanılan işletim sistemini bize özel, Türk mühendisleri tarafından geliştirilen açık kaynak kodlu yazılımlara geçirme ki bunu geçirdik şu anda sahadaki 37 bin bilgisayarımızın tamamında kuruma özel kendi işletim sistemimizi, GİBUX adını verdiğimiz kendi işletim sistemimizi kullanıyoruz. Aynı şekilde veri tabanı yazılımlarımızı da SQL denilen açık kaynak kodlu yazılıma geçirme çalışmalarını yürütüyoruz.

Tüm beyannameleri, bildirimleri bizim iç işlem dediğimiz belgeleri ve dış işlem belgelerini, e-faturayı, e-arşiv faturayı dijitalleştirme sürecinde çok önemli mesafeler aldık. Biliyorsunuz beyannameleri veraset ve intikal beyannamesi hariç tümünü dijital ortamda alabiliyoruz. Bunların önemli bir bölümünü offline ortamda alıyoruz. Başta hazır beyan ve defter beyan olmak üzere önümüzdeki süreçte bunları online ortama büyük oranda geçirmiş olacağız.

Yaptığımız elektronik uygulamalardan bahsederek giriş bölümünün konseptini bozmak istemiyorum, bunu yarınki oturumumuzda inşallah Grup Başkanımız Abdullah Kiraz Bey sizlere sunacak ama özellikle şunu belirtmek istiyorum dijitalleşme süreci bizim için, ülkemiz için, sizler için çok önemli bir süreç. Bu alanda he-

pimizin üzerine düşen ciddi sorumluluklar var, bu sorumlulukları yerine getirmek durumundayız. Vergilendirmede şeffaf, adil bir zemine kavuşmak durumundayız. Bu çalışmayı iletişim halinde birlikte yürütmek durumundayız.

Bu duygu ve düşüncelerle tekrar organizasyonda emeği geçenleri kutluyorum, toplantımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum, teşekkür ediyorum.

Hüseyin KARAKUM

Vergi Denetim Kurulu Başkanı

- Sayın milletvekillerim, Sayın TÜRMOB Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri, değerli Odalarımızın başkan ve üyeleri, meslek mensupları ve kamu kurum ve kuruluşlarımızın değerli temsilcileri öncelikle hepinizi şahsım ve kurumum adına saygı ile selamlıyorum.

Gündem konumuz çok güzel bir konu; Semi Beyin de bahsettiği gibi ben de kendimi bir nebze de olsa teknolojiye kafayı takmış biri olarak görüyorum, özellikle de kurumlarımızda teknolojik dönüşüm çok önemli bir konu. Teknoloji gelişirken geride kalmamak gerekiyor, geride kalmak demek bir daha yetişememek gibi bir riski barındırıyor. Bu açıdan sürekli bir şekilde ileri bakmalı ve ileriye yolumuza devam etmeliyiz.

Gelir İdaresi Başkan Yardımcımız Semi Bey bahsetti, ülkemiz büyük bir ülke ve çok ihtiyacı var; bu ihtiyaçları karşılamanın, maddi açıdan karşılamanın yolu da vergi toplayabilmek. Vergi beyan üzerine alınan, toplanan bir gelir Türkiye’de ve bunun da

kontrolü Vergi Denetim Kuruluna verilmiş. Bildiğiniz üzere Vergi Usul Kanununda ödenmesi gereken vergileri araştırma, tespit etme, sağlama bir görev olarak sayılmış ve bu görev de Vergi Denetim Kuruluna verilmiş.

Yaklaşık 4,5 yıldır Vergi Denetim Kurulu Başkanıyım. Vergi Denetim Kurulunda nasıl bir kompozisyon var? Aşağı yukarı 8200 müfettişle belki de Türkiye'nin en büyük denetim birimiyiz şu anda. Biz yaklaşık hedef olarak belirlediğimiz 2,5 milyon mükellef var ama bu mükelleflerin hepsinin incelenmesi tabii ki mümkün değil, bir yılda ortalama 60 bin mükellef inceleme imkânımız var. Burada tabii ki 60 bin mükellef nasıl seçilecek 2,5 milyon içinden? Bunda biz teknolojiyi, dijitalleşmeyi kullanıyoruz, risk analizini kullanıyoruz. Risk analizi bizim en büyük yardımcımız; tabii şunu da belirtmek lazım biz bu 60 bin mükellefin tamamını risk analizinden seçmiyoruz, yaklaşık olarak yüzde 10 ile 15 arasındaki mükellef risk analizinden seçilebiliyor. Bu bizim teknoloji dijitalleştirme işlerimizi kolaylaştırdığı gibi mükelleflerimizin de işlerini kolaylaştırabiliyor.

Önem verdiğimiz üç husus var bizim Vergi Denetim Kurulu olarak, bir tanesi müfettişlerimizin eğitimi. Bu eğitim yine biraz kompozisyondan bahsetmek gerekirse müfettişlerimizin yarıdan fazlası genç müfettişler ve bunların eğitilmesi sadece teknik bilgi anlamında eğitilmesi değil mükellef hakları, adil olma, empati yapabilme, kendini mükellefin yerine koyabilme ve adalet açısından da gerekli eğitimleri veriyoruz.

Onun dışında mükellef haklarına son dönemde çok büyük önem veriyoruz ve mükellef haklarına önem verirken de yine dijitalleşmeyi ve teknolojiyi kullanıyoruz. Burada bahsetmek istediğim

bizim bir uygulamamız var mükellef portalı, sanıyorum buradaki birçok meslek mensubunun mükellef portalını duymuş olması gerekir. Mükellef portalı aslında bir ihtiyaçtan doğdu bunun nedeni de kanunla veya yönetmelikle bir takım mükelleflere hakları veriyorsunuz ama bu hakların kullanımında bazen sorunlar olabiliyor, bu sorunları yok edebilmek ve mükelleflere daha iyi hizmet verebilmek açısından mükellef portalı uygulamasını yürürlüğe koyduk. Mükellef portalı uygulamamız mukellefportali.vdk.gov.tr adresinde. İncelemesi olan mükelleflere hizmet eden bir portal, burada incelemenizin hangi aşamada olduğu ile ilgili bilgi sahibi olabiliyorsunuz. Rapor Değerlendirme Komisyonunda dinlenme talebiniz var ise bu talebinizi iletebiliyorsunuz, Uzlaşma Komisyonuna uzlaşma talebinizi iletebiliyorsunuz veyahut ta tutanak aşamasında taslak tutanağın gönderilmesi ve en önemlisi de belki rapor özetini buradan görmeniz mümkün.

Bu daha önce yaptığımız toplantılarda bize talep olarak iletilmişti, rapor değerlendirme komisyonlarına gidiyoruz ancak raporumuzun içeriği konusunda bilgi sahibi değiliz diye. Bu sorunu çözebilmek açısından mükellef portalını yine uygun bir araç olarak gördük ve mükellef portalına rapor özetinin konulması uygulamasını getirdik.

Bir de daha farklı bir projemiz var bizim, Endüstri 4.0'dan bahsediliyor günümüzde, bizim de aslında denetim 2.0 dediğimiz bir projemiz var. Denetim 1.0 nedir işte klasik anlamda kağıt ortamında, olabildiği kadar kağıt ortamında ve dijital olmayan uygulamaların yaygın olduğu, başından sonuna kadar mükellef seçiminden raporun vergi dairesine gönderilmesine kadar olan sürecin kağıt ortamında yapıldığı bir denetim modeli. Ama bizim projelendirdiğimiz denetim 2.0'daki esas amacımız da mükellefin

seçiminden mükelleften bilgi belge istemesinden inceleme sürecinin tamamlanması ve vergi dairesine gönderilmesine kadar bütün aşamaların kağıt ortamından arındırılması, tabiri yerindeyse kağıtsız bir vergi incelemesi yapılması. Henüz bu projemizin bazı ayaklarında belli bir mesafe kat ettik ama daha kat edeceğimiz çok yol var. Sonuç olarak dijitalleşme bize ne getirecek, kendi mesleki açımızdan baktığımızda daha kaliteli, daha hızlı, daha standart denetim yapabileceğiz.

Sözlerime burada son verirken kongremizin hayırlara vesile olmasını diliyorum ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Rıza ÇELEN

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanı

- Sayın milletvekillerim, sayın oda başkanlarım, Muhasebe Kongresinin değerli katılımcıları ben de sözlerime başlarken şahsım ve kurumum adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben burada kurumumuzun görev alanı ile ilgili olarak muhasebe ve denetim konularından bir miktar bahsetmek istiyorum.

Bildiğiniz üzere Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ile yaptığımız telif anlaşması çerçevesinde uluslararası muhasebe standartlarını mevzuatımıza kazandırmaktayız. Standartların diğer ülkelerle eş zamanlı olarak mevzuatımıza kazandırılması ülkemizde TFRS'leri uygulayan işletmelerimiz açısından finansal tablolarının uluslararası düzeyde geçerli olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle kurumumuz ISP tarafından yayınlanan standartla-

rı ivedilikle mevzuatımıza kazandırmakta, yine bu standartların oluşturulma sürecinde geniş bir paydaş kitlesi ile birlikte hareket edilmekte ve standartların dillerinin anlaşılması hususuna dikkat etmektedir.

Değerli katılımcılar bu yıl ve önümüzdeki yıl 3 önemli standart yürürlüğe girecektir. Bunlardan TFRS-9 Finansal Araçlar Standardı başta bankalar olmak üzere finansal kuruluşların raporlarında önemli etkiler ortaya çıkaracaktır. Bu standart finansal varlıkların sınıflandırılması, finansal riskten korunma muhasebesi, değer düşüklüğü konularında önemli değişikliklere gitmektedir.

TFRS-15 Müşteri Sözleşmelerinde Hasılat Standardı ise hasılatın muhasebeleştirilmesinde ilke bazlı bir yaklaşımla kapsamlı bir yapı meydana getirmiştir.

Bir diğer önemli standart TFRS-16 Kiralamalar Standardı ki 2019 yılında yürürlüğe girecek olup; bu standart kiracıların faaliyet kiralamalarında kaynaklanan varlık ve yükümlülüklerini bilançolarına taşımaları gerekli kılmakta, böylelikle yatırımcıların, analistlerin finansal durumun tam bir fotoğrafını görebilmelerine imkân sağlamaktadır.

Diğer taraftan çalışmaları devam eden standartlarımızdan TFRS-17 sigorta sözleşmelerini bu yıl içinde, kavramsal çerçeveyi ise Ekim ayı içinde yayınlamayı planlıyoruz.

Ayrıca mevcut standartlarımızın dillerinin iyileştirilmesi adına, daha anlaşılabilir olması adına revizyon projemiz devam etmektedir. Bu kapsamda bu yıl içinde TMS-1'den başlamak üzere 6 adet standardımız yayınlanmıştır.

Değerli katılımcılar kurumumuzca yürütülen önemli projelerden birisi ise İslami finans kuruluşları için muhasebe, denetim, etik ve yönetim standartlarının yayınlanmasıdır. İslami finansal araçlara TFRS'ye göre muhasebeleştirilmesi şekli İslami hükümlerin bu araçlara bakış açısı ile çelişebilmektedir. Bu nedenle İslami finans kuruluşlarının TFRS tabloları bu şirketlerin faaliyet sonuçlarına uygun finansal bilgiler üretmekte zaman zaman yetersiz kalmaktadır. İslami finansal kuruluşların ihtiyacını karşılamak ve Türkiye'nin finans merkezi olma yolunda muhasebe standartlarının oluşturulması amacıyla İslami finansal kuruluşlar muhasebe ve denetim kurulu ile kurumumuz arasında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma kapsamında bu standartların yayımlanması başta İslami finansal kuruluşlar olmak üzere genel olarak finans sektörüne olumlu etkisi olacaktır.

Değerli katılımcılar bilgi sistemlerini kullanarak standart raporlama uygulamalarını geliştirmek, finansal raporların analize uygun bir şekilde elektronik ortamda kurumumuza iletilmesini sağlamak diğer bir hedefimizdir. Bu çerçevede kurumumuz bünyesinde finansal raporlama portalı oluşturulması çalışmaları devam etmektedir. Bu portal ile bağımsız denetime tabi olan şirketlerin tabloları elektronik ortamda tarafımıza iletilecek, böylelikle hem kurumumuzun hem de diğer kamu kurumlarının ihtiyaç duyacağı finansal bilgilere kolaylıkla ulaşılabilecektir.

Elektronik raporlama konusunda yapılan diğer bir çalışmamız ise XPRL ile ilgilidir. Bildiğiniz üzere XPRL formatında TFRS taksonomisi yayınlanmış ve bu taksonomi halka açık şirketler tarafından kamuyu aydınlatma platformuna yapılan bildirimlerde kullanılmaya başlanmıştır.

Elektronik raporlamada atılan bu adımlar sonucunda işletmelerimizin finansal bilgileri analize uygun ve hızlı bir şekilde temin edilebilecek finansal tablo kullanıcılarının karar alma süreçlerine destek olacak bir altyapı oluşacaktır.

Değerli katılımcılar muhasebe konusundaki bir diğer çalışmamız ise ticari muhasebeye geçiş ile ilgilidir. Ülkemizde uzun yıllardan beri vergi mevzuatının yön verdiği muhasebe uygulamaları hâkimdir. Ticari muhasebeye geçiş ile birlikte işletmelerin muhasebe standartlarına uygun finansal tablolarını kolaylıkla hazırlamalarını sağlayan muhasebe sistemi oluşturulacak, başta vergi dairesi olmak üzere ilgili kamu kurumlarına bu tablolar verilecek ve vergi matrahının hesaplanmasında finansal tablolardan mali kara ulaşmalarını sağlayan bir altyapı oluşacaktır.

Bu projenin bir parçası olarak bütün işletmelerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ve işletmelerin muhasebe standartlarına uygun finansal tablo oluştururken kullanacakları yeni bir hesap planı çalışması başlamıştır. Bu aşamada taslak hesap planımız oluşturulmuş ve komisyon çalışmalarına önümüzdeki günlerde başlanacaktır.

Yine ticari muhasebeye geçiş çalışmamızın bir parçası olarak TFRS'leri uygulamayan işletmelere yönelik standart belirleme çalışmalarımızdan bahsetmek istiyorum. Bağımsız denetime tabi olup TFRS'leri uygulamayan yaklaşık 6 bin 500 şirketimiz tarafından uygulanacak ve TFRS'lere göre basitleştirilmiş muhasebe ilkeleri içeren ve Avrupa Birliği muhasebe direktifi ile uyumlu olan büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ya da hepimizin bildiği adıyla BOBİ FRS 2017 yılında ya-

ynlanmıştır. 1 Ocak 2018’de yürürlüğe giren bu standarda ilişkin olarak 2018 finansal tablolar düzenlenecektir.

BOBİ FRS’nin sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesi için malumlarınız olduğu üzere 26 ilde 27 toplantı yapılmış, yine gelen talepler doğrultusunda 2 toplantı daha bu ay içinde yapılacaktır. BOBİ FRS ile birlikte bu şirketlerin uluslararası standartta kaliteli bir finansal raporlama yapması adına çok önemli bir adım atılmıştır. Bundan sonraki aşamada ise küçük ve mikro işletmelerin daha kaliteli ve gerçek durumlarını daha iyi yansıtan finansal bilgiler daha iyi üretmesini sağlayacak bir finansal raporlama standardının oluşturulmasıdır. Diğer taraftan küçük ve mikro işletmeler için oluşturulacak bu standart Avrupa Birliği muhasebe direktifinin esasını teşkil eden “önce küçükleri düşün” ilkesi gereğince hareket edilecek standarda geçişin bu küçük ve mikro işletmeler için çok fazla bir yük getirmeyeceğini öngörüyoruz. Ayrıca bu standardı 2019 yılı içinde yayımlamayı planlıyoruz.

Değerli katılımcılar, muhasebe uygulamalarına ilişkin yaptığım bu açıklamalardan sonra biraz da denetimden bahsetmek istiyorum. Denetim bir muhakeme sürecidir; denetçi nereye, neden ve nasıl bakacağını bilmeli ve görüşünü buna göre oluşturmalıdır. Denetçiye ne yapması gerektiğini belirtenler ise denetim standartlarıdır. Ülkemizde bağımsız denetim alanındaki denetim standartları külliyatını tamamlamış bulunuyoruz. Bu kapsamda özellikle 2017 yılından itibaren 1 adet yeni denetim standardı, 1 adet ilgili hizmetler standardı yayımlanmış, 27 adet bağımsız denetim standardı KKS-1 ve etik kurallar güncellenmiştir.

Denetim standartlarında çok sayıda değişiklik yapılmış olmakla birlikte denetçi raporlarına getirilen yeni yaklaşımdan özellikle

bahsetmek istiyorum. Denetçi raporu denetçinin topladığı kanıtlarla finansal tablolara ilişkin edindiği görüşün ifade edildiği metindir. Denetçi raporunun kullanıcıları raporda açık, anlaşılabilir, mantiki ve hukuki dayanakları ile gerekçelendirilmiş ikna olabileceği bir görüş bekler. Aslında kullanıcılar denetim raporunda bağımsız denetçi ne yapmakla yükümlü, denetçi riskleri nasıl belirliyor, bu risklere nasıl karşılık veriyor, işletmenin finansal tablolarındaki hangi kalemler daha önemli gibi hususlarda bilgilendirilmek ister. Bugüne kadar denetçi raporlarında kullanılan kavramlar ve standartlaşmış ifadeler denetçi ile rapor kullanıcı arasında ortak bir anlayışın oluşmadığının göstergesidir. Bu sebeple ISP denetçi raporlarındaki yenilikleri denetimin kamu yararı fonksiyonunu en öne alarak yapmış ve denetim ile finansal tablolara karşı güvenin arttırılmasını hedeflemiştir. Uluslararası standartlara uyum kapsamında yapılan düzenlemeler ile denetçilerimiz tarafından her yıl itibariyle rapor kullanıcılarına işletmeye ve denetime özgü daha fazla bilgi sunan yeni denetçi raporları hazırlanmaya başlanmıştır.

Yeni denetçi raporunda somutlaştığı üzere Türk Ticaret Kanunu şirketler ile ilişkili bulunanların şirketlerin mali durumu hakkında yeterince bilgilendirilmesini oldukça önemsemektedir. Nitekim finansal tablolar gibi yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi ve bu raporun denetlenmesine ilişkin emredici hükümler bu önemin göstergesidir. Ancak denetim standartları TTK'nın öngördüğü yıllık faaliyet raporu denetiminin ne şekilde yapılacağı konusunda yetersiz kalmaktaydı. BDS-720'nin yayımlanması ile TTK'nın yıllık faaliyet raporları için öngördüğü denetimin nasıl yapılacağı sorusunu karşılayacak yeni bir denetim standardına kavuşmuş bulunmaktayız.

Az önce de ifade ettiğim üzere Türk Ticaret Kanunu'nun muhasebe ve denetimden beklentisi işletmelerin mali durumları hakkında gerçeğe ve ihtiyaca uygun karşılaştırılabilir finansal bilginin sunulmasıdır. Muhasebe bu nitelikteki bilgiyi üretecek, denetim ise bu bilginin niteliğini doğrulayacaktır. Bilgi sistemlerinin finansal raporlamadaki önemi göz önünde bulundurulduğunda muhasebenin hata ve hileden uzak bir bilgi üretilip üretilmediğinin denetiminin bilgi sistemleri denetiminde gerektirdiği açıktır. Bu bağlamda kurum olarak finansal raporlamaya ilişkin bilgi sistemleri denetimine yönelik standardımızın taslak metnini oluşturmuş bulunuyoruz. Bu standardın yürürlüğe girmesi ile beraber ülkemizde finansal raporlama ve bağımsız denetim alanında önemli bir adım atılmış olacaktır.

Bağımsız denetimde kalitenin artırılması kurumumuzun en önemli önceliğidir. Bu doğrultuda kurumumuz her yıl hazırlanan yıllık inceleme planı çerçevesinde bağımsız denetçiler ve denetim kuruluşları nezdinde incelemeler yapmaktadır. Bu bağlamda 2016 yılında 32 olan denetim sayısı 2017 yılında 62'ye çıkmıştır. 2018'de ise 72 denetim kuruluşu ve bağımsız denetçi nezdinde incelemelerimiz devam etmektedir. Söz konusu incelemelerde tespit ettiğimiz yaygın ve önemli eksiklikler yıllık inceleme raporları çerçevesinde kamuoyuna duyurulmakta, böylece sadece incelenen denetim kuruluşu veya denetçi nezdinde değil tüm denetimlerde kalitenin artırılmasını hedefliyoruz.

2000'li yılların başlarında ortaya çıkan finansal skandallar göstermiştir ki hangi alanda olursa olsun denetim tek başına beklenen kamu yararını sağlayamaz. Bu bağlamda kamu gözetimi önemli bir süreçtir. Gözetimin amacı denetimi yapanın cezalandırılması değil denetimin kalitesinin artırılması ve bu suretle yapılan işe

değer katılmasıdır. Denetim şüphesiz ki bir sorumluluk işidir, yapılan denetimlerde üstlenilen sorumluluğun bilinci konusunda oluşacak her farkındalık yapılan işin kalitesine yansıyacaktır. Bu nedenle gerek denetçilerin gerek denetim kuruluşlarının yükümlülüklerinin ve sorumluluklarının bilincinde olmaları denetimde kalitenin arttırılması konusunda kurumumuzun gözetim faaliyetlerinin ana eksenini oluşturmaktadır.

Bu noktada gerek kurumumuza yapılan bildirimlerin gerekse bu bildirimlerin esasını teşkil eden, örneğin sözleşme denetim raporunun mevzuata uygun bir şekilde oluşturulup, oluşturulmadığı gibi hususlar kurumumuzca titizlikle kontrol edilmektedir. Söz konusu bildirimlerin alınmasında ve bu bildirimlerin kontrol edilmesinde de yine elektronik uygulamalardan etkin bir şekilde yararlanıyoruz.

Bu kapsamda, yaptığımız son güncellemelerle beraber siz kullanıcıları yönlendirmek ve rehberlik etmek adına çeşitli kontrol mekanizmaları oluşturulmuştur, böylelikle cezalandırma değil mevzuata aykırılıkların en baştan önlenmesi amaçlanmıştır.

Bağımsız denetimde kalitenin arttırılması kapsamında inceleme ve gözetim faaliyetlerimizin yanında sürekli eğitim uygulamamızdan da bahsetmemiz gerekir. Zaten bugünkü kongrenin de ana teması değişen iş hayatı ve yeniden yapılanmadır. Sürekli eğitim tam da bunun için yükümlülükten ziyade bir gereksinim olduğu meslek mensupları tarafından göz ardı edilmemelidir. Sürekli eğitim programları ile ilgili olarak şu ana kadar kurumumuz tarafından 31 kuruluşun 200'ün üzerindeki programı onaylanmış ve ilgili kuruluşlar eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Kurumumuzda gerek denetçiler gerek denetim kuruluşları nezdinde sürekli eği-

tim mevzuatına ilişkin toplantılar yapmıştır. Bu kapsamda 11 ilde toplantı yapılacak olup; şu ana kadar İstanbul, Ankara ve Bursa'da yapılan toplantılara 2200 civarında denetçi katılmıştır.

Son olarak şunu da belirtmek isterim ki sadece hukukunu yapmak bir alanı düzenlemez ve başarı tek başına gerçekleşmez; muhasebe ve denetim sonuçtur. Dolayısıyla ticareti yaşayan, ekonomiye yön veren şirketlerimiz, şirket yöneticileri, şirket çalışanları, denetçiler ve kamu idaresi olarak bizim birlikte ortak sorumluluk bilinciyle istişare ve paylaşım içinde başarıya ulaşacağımızı düşünüyorum.

Bu süreçte sizden temel beklentimiz kaliteli bir denetim olduğunu tekrar vurgulayarak beni sabırla dinlediğiniz için sizlere, böyle bir paylaşım imkânı veren Türkiye Muhasebe Kongresi kurullarına teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Yahya ARIKAN

TÜRMOB Genel Sekreteri

Çok değerli konuklar saygıdeğer meslektaşlarım, hakikaten heyecanlıyız? Heyecanımız hala bitmiş değil, aramızda çok değerli konuklar var, tek tek saymam çok zor. Saymaya kalkarsam unuttuğumuz konuklar alınacaklar ama ben özellikle İstanbul Vergi Dairesi Başkanı Bekir Bayraktar'ı ev sahibi olarak görüyorum, Özgür Karabat İstanbul milletvekili meslektaşımızı ev sahibi olarak görüyorum, ama Ankara'dan gelen CHP Genel Başkan Yardımcısı Yeminli Mali Müşavir meslektaşımız Bülent Kuşoğlu'na da ayrıca hoş geldiniz diyorum. Şimdi bu bölümde Sayın Genel Başkanımı buraya davet etmek istiyorum, konuklarımızla ilgili onlara bir teşekkür plaketleri...

....

Bu güzel şov için Operamania grubuna teşekkür ediyoruz.

Saygıdeğer konuklar, değerli meslek mensupları Kongremize teşrifleri ile bizleri onurlandıran Sayın Rıza Çelen'i, Sayın Hüseyin Karakum'u, Sayın Semih Okumuş'u ve Sayın Savaş Alıç'ı teşekkür belgelerini almak üzere sahneye davet ediyorum ve teşekkür belgelerini vermek üzere TÜRMOB Genel Başkanı Sayın Masis Yontan'ı sahneye davet ediyorum.

Saygıdeğer konuklar değerli katılımcılar Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Sayın Zehra Zümrüt Selçuk, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Sayın Mustafa Varank, İstanbul Valisi Sayın Vasip Şahin, Kamu Baş Denetçisi Sayın Şeref Malkoç, Yargıtay Başkanımız Sayın İsmail Rüştü Cirit, CHP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Sayın Kemal Kılıçdaroğlu, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Sayın Erkan Akçay, İstanbul Milletvekili Sayın Mustafa Ataş, Konya Milletvekili Sayın Esin Kara ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Mevlüt Uysal mazereti oldukları için aramızda bulunamadıklarını ancak kongremizin başarılı geçmesini temenni etmişlerdir, kendilerine teşekkür ediyoruz.

Saygıdeğer konuklar, değerli meslek mensupları, kongre açılış bildirisini sunmak üzere IFAC Yönetim Kurulu Üyesi ve Akdeniz Muhasebeciler Federasyonu Başkanı Sayın Philippe Arraou'yu kürsüye davet ediyorum.

Philippe ARRAOU

**IFAC Yönetim Kurulu Üyesi ve Akdeniz Muhasebeciler
Federasyonu Başkanı**

- Günaydın. Ne yazık ki, burada Türkçe konuşmayı sonlandıracağım. Çünkü Türkçe bildiğim tek kelime bu.

Sayın Başkan Masis Yontan, Sayın Başkan Yardımcısı, meslektaşım ve çok eski arkadaşım Sayın Masum Türker, değerli meslektaşlar, bayanlar ve baylar;

Bu Kongreye davet edilmek benim için büyük bir onurdur ve hepimize teşekkür ediyorum. Bu salonda bulunan birçok meslektaşım gibi burada olmaktan büyük memnuniyet duyuyorum ve İstanbul'a gelmek benim için büyük zevk. Aynı zamanda bugünün konusu olarak dijitalleşmeyi seçtiğiniz için de ayrıca sizi tebrik etmek istiyorum ve bir kongre için seçilecek kesinlikle en doğru konu.

Dünyada her yerde aynı konu konuşuluyor. İki hafta önce Batı Afrika ülkelerindeydim, geçen hafta Romanya kongresindeydim. Önümüzdeki hafta Brezilya Kongresinde olacağım ve Fransız Kongresine ek olarak her yer ve her ülke ve her kıtada dijitalleşme en doğru konudur ve meslektaşlarımız arasında ve muhasebe meslek camiası arasında müzakere edilmesi gereken bir konu ve bir sorundur.

Bugün olan şey kesinlikle inanılmaz, bugün yaşıyor olduğumuz şey inanılmaz, muhtemelen muhasebe mesleğinin daha önce bilmediği kadar güçlü bir şey. Ben 30 yıldan daha fazla süredir serbest çalışan bir muhasebe meslek mensubuyum ve bilgisayarlar

mesleğimize girdiği ve bürolarımızda ve işlerimizde bilgisayarları kullanmaya başladığımız zamandan beri böyle bir şey görmedim.

Teknoloji toplumumuzu etkisi altına almış durumda. Bu kesinlikle toplumun bir meydan okuması ve çağın mücadelesi. Dijital bir çağa girdik ve bu çağ, matbaayı keşfettiğimiz zamankinden veya endüstrinin geleceği için buharı keşfettiğimiz zamankinden çok daha güçlü ve dijital teknoloji çok güçlü geliyor ve bugün yeni bir topluma sahibiz. Ve tabi ki biz muhasebe meslek mensupları olarak bununla mücadele etmeli ve etrafımızdaki her şey değiştiği için bunu takip etmeliyiz. Bu yalnızca bir gerçeklik ve teknoloji meselesi değil bu aynı zamanda bir toplum meselesi ve bu yeni bir dijital toplum.

Olan şey teknolojiye doğru hareket ediyoruz, alında devrim kelimesini kullanabiliriz çünkü bu mesleğimiz için gerçekten bir devrim. Baskı-esaslı endüstri toplumundan teknoloji esaslı internet toplumuna hareket ediyoruz. Ve bu muhasebe meslek mensupları olarak bizim için bir sorun ve bir gerçeklik. Neden peki? Çünkü bizler baskı temelli toplumun bir parçasıyız; bugün PDF kullanıyor olsak bile müşterilerimize bağlılığımız ve yaptığımız işler hep kağıt esaslı, biz bu toplumun bir parçayız. Müşterilerimize güvenliği sağlamak ve bir takım güvenceler sunmak için muhasebeci olarak üçüncü taraf bir profesyonelliğe ihtiyacımız var. Ve bugün, güvenlik konusunu gündeme getiren bir takım teknolojilere şahit oluyoruz. Ve tabi ki blok zinciri teknolojisinden de bahsedeceğim ancak bu teknoloji bizim için biraz korkutucu. Çünkü aklımızdaki tek soru, muhasebe meslek mensuplarının geleceği. Makineler bizim yerimizi mi alacak? Gerçekten mesleğimiz kay-

bolacak mı? Hayır ben buna mahkum değilim ve açıklamak istediğim şey tam da bu.

Teknoloji toplumu içine davet ediyor. Şu fotoğrafa bakın. Benim bu fotoğraf çok hoşuma gidiyor. Çünkü bugün yaşıyor olduğumuz dünyayı bize gösteriyor. Bu sabah şunu fark ettim ki, kahvaltı için asansöre bindiğimde, toplamda dört kişiydik ve bu dört kişinin üçü akıllı telefonu ile meşguldü. Bu bizim yaşam şeklimiz artık. Birkaç yıl önce, küçük kızların bahçede oynayacaklarını, bağıraraklarını ve ağlayıp etrafta koşturacaklarını düşünürdük ancak bugün biz kendi ağımıza yoğunlaşıyoruz çünkü bütün dünya ile iletişim halindeyiz. Hiç bu kadar iletişimde bağlı olmadık ama diğer bir taraftan da hiç bu kadar izole olmadık ve bu inanılmaz.

Bir günün 24 saatinin her dakikasında Facebook üzerinde 8 yüz bin bağlantıya sahip olduğumuzu gördüğümüz zaman sosyal ağların önemini anlıyoruz. Bu kesinlikle etkileyici; bu bizim dünyamız ve Twitter'da da aynı LinkedIn'de de aynı.

Günümüzde sosyal ağlar, yaşantımız ve yalnızca özel hayatımız değil mesleki hayatımız üzerinde gerçekten önemli bir role sahip. Bu 3 sayıya ve sonuncu olana baktığımızda, geçmiş 2 yıl içerisinde, tüm insanlık tarihinde yaratılandan 9 kat daha fazla veri yaratıldığını gördük. Bu gerçekten etkileyici ve 2025 yılına kadar, yaklaşık 7 veya 8 milyar insan olduğumuzda 100 milyar bağlı cihaz bağlantı halinde olacak ve bu da şu anlama geliyor hepimiz 10-12-15 cihaz ve bağlı cihaza sahip olacağız. Bu yeni dünya.

Dijital yerliler hakkında ne biliyoruz? Dikkat edin, onlar bizimle çalışmaya geliyorlar, gelecekteki çalışanlarımız olacaklar ve önümüzdeki 7 yıl içerisinde 1 milyarı piyasada olacak ve biz onlarla

çalışacağız. Onlarla çalışmaya hazır mısınız? Büronuzda, işlerinizde onların kapasitesi, akli ve kültürüne uyum sağlayabilecek miyiz? Bu tabi bizi ilgilendiren bir konu.

Vurgulamak istediğim şey, toplumumuzu kasıp kavuran 4 temel teknolojiye sahibiz. Birincisi çipler, verinin yakalanması ve verilerin elde edilmesi için çipler. Bugün, bu çok ucuz, 1 Eurodan daha aza bir çip alabilir ve kaybetmekten korktuğunuz her şeyi ona koyabilirsiniz. Veriyi topluyoruz. Peki bu veriyi ne yapacağız? Verileri saklıyoruz, bugün için bir sınırimız yok ve büyük veriyi konuşuyoruz çünkü verinin saklanması konusunda herhangi bir sınırimız yok. Veriyi topladık, onları sakladık o halde bunlarla ne yapacağız?

Üçüncü teknoloji yapay zeka. Yapay zeka, aynı beynimizin çalıştığı gibi hücreler arasında veri ile bağlantı kuran bir teknolojidir. Bu bağlantıların bir sonucu olarak, biz robotları yaptık. Günümüzde, robotlar, bilgiyi vermek için geliyorlar. Bu, bu yeni dünyada ve bu yeni teknolojinin bir kelime işlemidir ve her birimiz bu teknoloji konusunda kaygılanıyoruz.

Böylece, teknoloji yalnızca toplumları değil aynı zamanda işlerin seyrini de etkilemektedir. Müşterilerimize ne olacak? Şirketlere ne olacak? Anlamamız gereken en önemli şey, günümüzde en önemli şeyin hız olduğudur ve bu yeni dünyada Dünya Ekonomik Forumu Başkanının bir cümlesi çok hoşuma gider: “Artık büyük balık küçük balığı yemiyor hızlı balık yavaş balığı yiyor” Biz bugün hızlı olmak zorundayız, etrafınızda neler olduğuna bakın, birkaç yıl önce başlayan bazıları sermaye piyasasının en iyileri listesinde yer alıyor ve bu kesinlikle çok etkileycidir. Biz hızlı olmak zorundayız.

Aslında hakkında konuşmak istediğim şey, dönüşümdür. Bütün ekonomiler için ortak zorluk, hiçte kolay olmayan bu yeni ekonomiye geçiştir. Öncelikle 4 konumuz var.

İş modeli, bu yeni teknoloji ile neler olacak ve biz daha önce hiç görmediğimiz yeni bir iş modeli göreceğiz. Bu platform, yani ara platformda neler olacak? İstanbul'da taksiler için UBER platformu var, öyle değil mi? Bu platform, bir yandan taksi görevi görüyor diğer taraftan müşterilere hizmet sunuyor. Her iki tarafın arasındalar, her ikisine de yardımcı oluyorlar ve fiyatın bir kısmını alıyorlar. Ancak bu yeni bir konsept ve yeni bir iş modeli ve ne ile ilgilenirlerse ilgilenirler bugün tüm platformlar aynı göreve sahip. Airbnb de Amazon da ve çok daha fazlası aynı göreve sahip.

Piyasada yeni değer tekliflerine, yeni fiyatlandırmaya sahip oluyoruz. Siz bunun gibi ücretsiz bir çok hizmet bulabilirsiniz. Peki Google ne yapıyor? Google çok fantastik bir araç üstelik ücretsiz. Google kullandığımız için bir ücret ödemiyoruz. Tabi ki onlar bunun ötesinde iş modellerine sahipler. Çok para kazanıyorlar. Listenin 1 numarası ancak ücretsiz. Yani iş modeli kavramı tamamen farklı ve muhasebe meslek mensubu olarak, değer ne olduğunu, nasıl çalıştığını, nasıl kontrol edildiğini ve bu sürecin nasıl denetlendiğini anlamak için uyum sağlamak zorundayız.

İkinci teknoloji ve ikinci zorluk ise otomasyondur. Otomatikleştirilebilecek her şeyin otomatikleşeceğini fark etmek zorundayız. Bunu durdurmaya çalışmayın, yapamazsınız, maç devam ediyor. Dolayısıyla teknolojiyi bu otomasyonda kullanmanın ve bundan nasıl faydalanacağımızı görebileceğimiz şekilde hizmet sunmak en iyisi. Bu durum muhasebe meslek mensubu olarak bizler için ilgi çekici bir durum. Bu sürecin bir parçası olmalıyız.

Üçüncü zorluk, atik olma durumudur. Günümüzün sorununu en iyi anlatan kelime. Biz atik olmak zorundayız. Daha önce söylediğim gibi ne kadar hızlı olmamız gerektiğini anlamak zorundayız ve bu atiklik, tüm süreçlere, örgüte ve işlerin hiyerarşisine dağıtılmalıdır. Ancak bunu yapmak kolay değil çünkü bu bir akıl mücadelesi. Neden nesiller ve genç insanlar çeviktir ve onlar dikey örgütlenmeye uyum sağlayamazlar. Yani bu da başka bir zorluk konusudur.

Son olanı da yeteneklerde ilgilidir. Her yaptığımız iş için, hatta bürolarımızda ve muhasebe uygulamalarımızda yeni yeteneklere, yeni profile ve yeni eğitim şekline ihtiyacımız var. Bugün, muhasebe uygulamalarında mühendisler, veri mühendisleri, veri bilimcilerin sahip olması gereken doğru profildir. Bizim bu şekilde bir tecrübeye ve bilgiye ihtiyacımız var ve bu zorlandığımız bir taraf ve buna adapte olmamız gerekiyor.

O halde mesleğimizle ilgili olan kısmı neresi? Mesleğimiz üzerinde teknolojinin etkisi nedir? Mesleğimiz ortadan kaybolacak mı, bizim için sorun bu mu? Öncelikle bu zorluklara ilişkin kaygılandığımızı bilmeniz gerekir. Bu görüntü Dünya Ekonomik Formundan alındı, bunu biz hazırlamadık. Dışarıdaki insanlar muhasebe ve denetim işinin listenin en üstünde yer aldığını söylüyorlar. Medya sektöründen, hatta avukatlardan ve diğer hizmet alanlarından daha fazla kaygılanmalıyız. Neden? Çünkü muhasebe, hizmeti üretme şekli açısından otomatikleştirecek bir konudur ve muhasebe camiası günümüzde bu durumdan oldukça endişelidir.

Karşılaştırmalı eğitim, veri öğrenme bilimi gibi yeni teknolojinin genelini incelediğimizde tüm teknolojilerin benzer bir zorluğu

ortaya çıkarttığı görülüyor. Ve bu teknolojilerin hepsi bir bakıma denetim ve muhasebe ile ilgili.

Ve, şüphesiz ki, muhasebe mesleği yolun sonuna geldi. Etrafınıza bir bakın, mevzuata bakıyorum. Kamu kurumlarının çıkarlarını açıklayan vergi otoritelerinden gelen bir kişi, işletme ile temasa geçmeden önce ona kulak veriyorum. Bu her ülkede böyle, günümüzde vergi beyannameleri için doğrudan bağlantı kurmak isteyen yönetim hep aynı. Öyleyse, bu işteki fayda nedir? İlk aşamada bilgiyi edindikleri zaman hala raporlamaları gerekir mi? Aslında mevzuat giderek etrafımızı değiştiriyor.

Daha önce söylediğim gibi platformlar, bu yeni toplumun mücadelesinin bir parçası ve bu bir ekonomi ve platformlara çok fazla para harcıyor ve bu geri kalan için bir mücadele. Bu platformlar ile iletişim halinde olmalı ve onları kullanmalıyız. Müşteriler, müşterilerimiz değişiyor. Siz bununla mücadele etmezseniz, onları kaybedeceğiz. Doğru araçlara sahip oldukları için, bir hizmeti farklı uygulama şekillerine sahip oldukları için başka muhasebe firmalarına gidecekler.

Yani, müşterilerimiz değişiyor ve peki ya senin yeni girişimlerin neler? Bugün yeni bir müşteri edindiğimiz zaman, günümüz için uygun bir bilgisayarınız yoksa, günümüz için akıllı bir telefona sahip olmalısınız, böylece akıllı telefon ile her şeyi yapabilirsiniz. Çünkü müşterileriniz ile akıllı telefon aracılığıyla bağlantı kurmalı ve onlara bilgi sağlamalısınız. Yani, bu doğru araçlara sahip olma konusu ancak müşterilerimiz ile başka yollarla da iletişime geçmemiz gerekir. Ve piyasalar sürekli değişiyor. Bizim mesleki pazarımız şöyle ki, diğer meslek mensuplarından teklifler geliyor. Günümüzde karşılaştığımız rekabet oldukça fazla, piyasamızda

çok fazla rakibe sahibiz. Bazı platformlarımız var, online hizmetlerimiz var dolayısıyla piyasada çok sayıda mücadele edeceğimiz sorun var.

O halde, geleceğimiz ne olacak? Muhasebe meslek mensupları ortadan kaybolacak mı? Bu bir soru. Bayanlar, baylar, sevgili arkadaşlar, sizin için iyi haberlerim var. Yok olmayacağız. Muhasebe meslek mensupları yok olmayacak. Muhasebe firmamızda verdiğimiz hizmetlerin bazıları ortadan kalkacak yani biz ortadan kalmayacağız. Biz başka şekilde üretmeye devam edeceğiz. Görevimiz mesleğimizi farklı bir şekilde icra etmek. Ancak toplum muhasebe meslek mensuplarına ihtiyaç duyacak, büyük bir ihtimalle yeni meslek mensuplarına ve hatta dijital muhasebecilere fakat onlar neden muhasebecilere ihtiyaç duyacaklar?

Bazı güçlere sahibiz ve makineler birçok şey yapabiliyor olsa bile, makineler her şeyi yapamaz. Ve bizler, muhasebeciler olarak, makinelerden daha güçlüyüz. Ancak makinelere dikkat etmeliyiz. İlk olarak, becerilerimiz, sayısız yeteneklerimiz var. Muhasebeci olmak yalnız muhasebeye odaklanmak değildir; yalnızca muhasebe değil birçok konuda sayısız yeterliliğe sahibiz. Ve muhasebecinin görevi tüm bu yeterlilikleri bir araya getirmek ve şirketin küresel vizyona sahip olmasını sağlamaktır. Bu becerilere müşterileriniz ihtiyaç duyar yetkililer değil.

Kamu otoriteleri muhasebecilere ihtiyaç duyar; bizler işletmeler ve kamu otoriteleri arasında bir köprü konumuna sahibiz. Bu her zaman kolay olmuyor. Ancak ikisi arasında bu sorumluluğa sahip olmak bizim gücümüzdür.

Geleceğimizden emin olmak için ikinci sebep, sağladığımız güvendir. Biz müşterilerimize güven sağlarız, kamu otoritelerine güven sağlarız. Peki neden? Çünkü konu oldukça karışıktır, yalnızca işletmenin muhasebesini anlatmayız bir sürü farklı konudan da bahsederiz.

Bu karmaşıktır ve bazı insanlar belki bir gün makinenin bunu yapacağını düşünmezlerse bile, bugün durum böyle değildir ve karmaşıklık bizim işimizin bir parçasıdır, ancak bu bizim zihniyetimizin bir parçasıdır. Bu karışıklığa adapte olduk. Bunun eğitimini aldık ve karmaşa ile karşılaştığımızda dahi iyi hizmet sağlayabiliriz. Ve güven sağlamanın ikinci sebebi ise, bu konuda ısrar ediyorum, uyguladığımız etik kurallardır. Bir makine her şeyi yapabilir ancak temel hizmetleri sağlayabilir. Ya etik konusu? Etik, muhasebecilerin akıllarında tutması gereken bir yargıdır ve etik kurallar bizim hizmetlerimizin esas kısmıdır. Bir teknisyen gözüyle başka kişiler hatta sizin gibi eğitilmiş kişiler bulabilirsiniz ancak onlar TÜRMOB üyesi değilse ve onlar düzenlenmiş bir örgütün üyesi değilse etik standartları uygulamayacaklardır. Ve etik standartlar gerçekten mesleğimizin gücüdür.

İkinci sebep güvenlik konusudur. Mesleğimiz, uzun yıllardır her ülkede işletmelere, piyasalara ve ekonomiye güven sağlayan olmuştur. Peki ya bugün? Güvenlik günümüzde gerçekten bir merak konusu ve özellikle de dijital piyasalarda ve dijital toplumda bir güvenlik eksikliği var ve bu tehlikeli ve sizin de bildiğiniz gibi internet üzerinden işlenen siber suçlar var. Ve muhasebeciler, bu suça karşı mücadelede iş dünyasına ve müşterilerimize yardımcı olabilecek kişilerdir. Yani, suç müşterilerimize sunduğumuz hizmetlerin bir parçası.

Son olanı da değerle ilgilidir. Peki ya değer nedir? Biz müşterilerimize ne tür değer katıyoruz? Bu yalnızca iyi ve daha iyi finansal tablolar sağlamak değil aslında bu tüm sürecin sorunu ancak bundan önce, biz bilgi sistemini güvence altına almalıyız ve bilgi sisteminin iyi işlemesi taraftarı olmalıyız. Ve, bilgi sisteminin dönüşümünde müşterilerimize yardımcı olmalıyız.

Böylece, bugün, benim için muhasebecilerin odak noktası bilgi sistemleri olmalıdır. Daha önce söylediğim gibi teknik konular için eğitilmiş insanlara yani mühendislere ihtiyaç duysak bile, bunu organize etmeye odaklanmak zorundayız. Sürecin kavramsallaştırması konusunda kararınızı hazırlamamız gerekir. Kayıt sistemi, otomasyon sistemi, sözleşme sistemi, bilgi sistemi ve hatta işletmenin bir bütün olarak bilgi sistemini organize etmek günümüzde bizim temel odak noktamız olmalıdır. Ve, bunun için elbette araçlara sahibiz, bulut bilişim bunu yapmak için en doğru yol. Ancak, depolamayı nasıl yapacağız, ne tür güvenlik önlemlerine sahip olabiliriz ve ne tür kimlik doğrulaması sistemlerine sahip olabiliriz.

Aslında, bu konuların tamamı bizim için yeni konular olabilir. Ancak, bizim için dijital ekonomi konusunda aktif olmak şarttır ve bu sebeple, muhasebecilerin gelecekte var olacağına eminim. Hepimiz için bir zorluk olan dijital muhasebeciler olacağız çünkü dijital muhasebeciler için gelecek var, bundan eminim ve umarım ki sizler bunun ve bu sürecin bir parçası olacaksınız. Teşekkür ederim. Bu muhteşem etkinliğin bir anısı olarak fotoğraf çekmek istiyorum. Teşekkürler.

Philippe ARRAOU'ya Teşekkür Belgesi TÜRMOB Onursal Başkanı Mustafa Özyürek tarafından takdim edildi.

Morten SPEITZER

Avrupa Muhasebeciler Federasyonu Başkan Vekili

- Oldukça etkileyici olan bu Kongreye beni konuşmacı olarak davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim.

İlk olarak, Genel Başkanınız Sayın Masis Yontan, Başkan Yardımcınız Sayın Cemal Yükselen ve Avrupa Muhasebeciler Federasyonu toplantısında beni bu kongreye davet eden Sayın Masum Türker'e özel teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Çok teşekkür ederim Masum, Avrupa Muhasebeciler Federasyonu ile uluslararası iletişimde oldukça önemli birisin. Ve ayrıca buraya güvenli ve hızlı bir şekilde ulaşmam ve her şeyin pürüzsüz bir şekilde ilerlemesini sağladığı için Sevgili Seher'e özel teşekkürlerimi sunuyorum.

Ve ben şimdi teknolojinin çalıştığını görebiliyorum. Her şey yolda gittiği zaman teknoloji muazzam bir şey. Hava alanından buraya geldiğim zaman, beni buraya getirecek bir kişi ayarlandı. Yalnızca beni değil belki başka birçok insanı organize etme konusunda, hepimizin sahip olduğu gibi yalnızca bir akıllı telefona sahip bir kişi. Sanırım bir aksilik yaşadı. 30 yıldan daha fazla süredir mesleği icra eden bir denetçiyim ve eğer bir gün Iphone telefonum bozulursa ne yaparım sorusunu kendime sorarak, karşılaşacağım riskleri düşünüyorum bazen. Bir cevap bulamıyorum. Görünüşe göre, o daha önce bu sorunu hiç düşünmemişti. Biraz endişeli ve biraz korkmuş gibi görünüyordu.

Teknoloji konusunda bir diğer hususta şu ki, onu her kullandığımızda iyi çalışmasını bekliyoruz. Ailem ile ilgili küçük bir anımı

anlatayım. 3 çocuğum var ve onlar her zaman interneti aktif kullanıyorlar. Bir akşam, evdeyim ve modem bozuldu, yaklaşık 5 saniye sonra, çocuklarım yanıma geldi ve düzeltmemi istediler ve onlara akşam saat 10 olduğunu ve her yerin kapalı olduğunu söyledim. Ve sonra, en küçük kızım, henüz 15 yaşında, “ama babacım internete erişim bir insan hakkıdır” dedi.

Her neyse, Avrupa Muhasebeciler Federasyonu hakkında kısa bir bilgi vermek istiyorum. Bu gördüğünüz harita Avrupa Muhasebeciler Federasyonu. Ayırt edebileceğiniz gibi, Türkiye haritasının üzerine daha büyük bir logomuzu ekledim. Çünkü ülkeniz, uzun yıllardır Avrupa Muhasebeciler Federasyonunun en değerli üyesidir.

Türkiye'nin de yer aldığı 37 ülkeden TÜRMOB dahil 51 meslek örgütünden oluşuyoruz. Yalnızca Avrupa bölgesi değil, Avrupa Birliği de değil daha ötesindeyiz. Ve tabii ki bu 37 ülkenin 28'i Avrupa Birliği üye ülkesidir ve yaklaşık olarak 1 milyon meslek mensubunu bünyesinde barındırır.

Avrupa Muhasebeciler Federasyonu uluslararası düzeyde çalışmalarını sürdürür hatta IFAC, IASB ve benzeri federasyonlar ile yakinen çalışır. Ve alanında oldukça aktif bir federasyondur.

Çok kısaca değineceğim 6 kilit husus var ve zamanımın kısıtlı olduğunu biliyorum bu sebeple bunlardan oldukça özetle bahsedeceğim. Raporlama ve şeffaflık. Önceki konuşmacıların bazıları şeffaflık konusuna değindi. Yalnızca finansal raporlamalarda değil aynı zamanda finansal olmayan raporlama olarak adlandırdığımız raporlama şeklinde de şeffaflığın oldukça önemli olduğunu ve yatırımcılar için giderek daha önemli bir hal aldığını ifade et-

tiler. Yatırımcılar sadece sayıları değil sayıların da ötesine geçen her şeyi bilmek istiyorlar artık.

Ve hatta burada bile birkaç kez değinilen kamu sektörü bile daha önemli bir hale gelmiştir.

Sürdürülebilir ekonomi ve iyi yönetim kesinlikle şirket hukukudur ancak bunlar aynı zamanda sınır ötesi hizmetlerdir ve günümüzün en önemli konularının yolsuzlukla mücadele ve hile ve kara paranın aklanması ile mücadele olduğunu söyleyebilirim. Bunlar finans sektöründe oldukça büyük sorunlar.

Denetim konusunda, sizin de bildiğiniz gibi, finansal denetim yapıyoruz ancak diğer güvence hizmetleri hatta kamu sektörünü de içerisine alan diğer güvence hizmetlerini de düşünmek zorundayız. Güvence konusunda bankalar üzerinden devam eden finans ve yatırım ve hatta bu alanlarda sürdürülebilir finans Avrupa Muhasebeciler Federasyonunun ilgilendiği konular arasındadır.

Mesleki konulardan da bahsedeceğim, Philippe de benzer konulara değinmişti. Etik, güven, beceriler ve bilgi şu anda gündemimizin en üstünde olan konular. Çünkü teknoloji, geleceğin çalışanlarının sahip olması gereken beceri setlerini etkileyeceği için bu bahsettiğim konular giderek daha önemli bir hal alacaktır.

Şu anki görevimiz, yalnızca Avrupa'da değil tüm dünyada karar alıcıları etkileyen bu üç alanda ciddi bir ivme kazanmaktır. Mesleğin bir sesi olmayı oldukça önemsiyoruz ve Avrupa Muhasebeciler Federasyonu Avrupa kıtasında mesleğin sesi olarak görevini sürdürmektedir.

Gelecekte istenen düşünce liderliği, geleceğimizi şekillendirmek zorunda olduğumuz için oldukça önemlidir. Tek bir şey var, gelecek değişiyor o sabit kalmayacak.

Ve son olarak üyelerimiz arasında iş birliğine olanak sağlamak gibi oldukça önemli bir göreve sahibiz. Şimdi dijitalleşmeden bahsediyoruz ve şu an burada olan dijitalleşmeden. Philippe'nin de bahsettiği gibi, her çocuğun elinde olan ve ne olursa olsun bırakmadığımız akıllı telefonlar ve 2006 ve belki daha öncesinden beri bulut teknolojisini hepimiz duyuyoruz ve biliyoruz.

Muhasebe meslek mensupları olarak bizlerin tam olarak neye değer katabileceğimize ve yalnızca veri işlemede değil daha ötesine nasıl gideceğimize odaklanalım. Bu durum verileri analiz etmenin çok ötesine geçecek. O halde gerçekte ne anlama geliyor ve bizler muhasebe meslek mensupları olarak neden hala bir görevimiz olacak?

Peki Avrupa Muhasebeciler Federasyonu teknolojinin bu alanı ile ilgili neler yapıyor? Bu yılın mart ayında düzenlediğimiz Üyeler Genel Kurulundan bahsedeyim. Üyelerimiz için bir anket hazırladık. Avrupa Muhasebeciler Federasyonunun bu alanda üyelerine hizmet vermek için en iyi nerede konumlanması gerektiğini sorduk. Bizi ilgilendiren bu alanda üç kilit konu vardı. Birkaç slaytta bu konuya girerek biraz detay vereceğim. Aslında, temel olarak görevimiz, teknoloji, yeni kurallar vs. giderek artarken Avrupa sahnesinde neler olup bittiğini izlemek.

İyi uygulamaları paylaşmak ve mesleğimiz üzerindeki teknolojinin etkisinin ne olduğu ve bu stratejik etkilere ilişkin farkındalığı arttırmak için üyeleri bir şekilde bir araya getirmek.

İzlemeye ilişkin birkaç örnek vereceğim. Burada sadece birkaç örnek var. Bu yıl Mayıs ayında veri koruma konusunda uygulamaya giren GDPR yasası da onlardan birisidir. Bu sebeple, Brüksel’de olduğumuz için bu yasanın nasıl oluşacağı konusunda kanun yapımcılar ile konuşarak önemli bir rol oynadık.

Şimdi orada, bu slayttın alt kısmında bahsettiğim şey, bulut bilişimin özellikle küçük firmaların çalışma alanında, özellikle muhasebe meslek mensupları için gerçekte nasıl kullanılacağıdır. Biz bu konu ile ilgili bir büro yönetim bildirisi hazırladık. Bu aslında konunun izlenmesi hakkındadır.

Avrupa Muhasebeciler Federasyonunun web sitesinde yayınladığımız iyi uygulamaların paylaşılması hususu, ki biz bunu “technology hub” olarak adlandırıyoruz, bununla üyelerimiz için iyi uygulamaları bir araya topluyoruz. Tabi, bu üyelerimizin gönüllülük esasına dayalı bir uygulama ve Avrupa Muhasebeciler Federasyonunun farklı türdeki olayları bir araya getirmesine de yardımcı oluyor. Tek düzen (birleşik) faturalandırma konusunda burada bahsettiğim iki örnek, gerçekte elektronik bir araçtır, temel versiyonu ücretsizdir. Bununla müşterilerinizden faturaları toplayabilir ve onları analiz edebilirsiniz.

Diğeri ise, yayınların dijital dönüşümüdür. Benim geldiğim Danimarka meslek örgütünde kapsamlı bir yayın var. Bu yayın İngilizce diline de tercüme ediliyor. Bu yayın, muhasebe meslek mensupları olarak fark yaratmak için hangi alana odaklanmamız gerektiğine dair fikir veriyor.

Ve son olarak, farkındalık yaratmak. Son iki yıldır, Brüksel’de “dijital gün” olarak adlandırdığımız bir etkinlik düzenliyoruz. Bu

etkinliğe üyelerimiz katılıyorlar ve mesleğimizi etkileyen teknolojinin içerisindeki son trendler konusunda güncelleme yapıyoruz. Politika veya diğer haberleri de kullanıyoruz ve üçüncü etkinlikte bu yıl yapılacak ve bu oldukça büyük bir başarı ve herkes etkinlikle oldukça ilgili.

Geleceğimiz konusuna geri geldiğimiz zaman, üyelerimizin gelecekle ilgili ne düşündüklerini öğrenmek için “teknoloji barometreleri” olarak adlandırdığımız bir anket düzenledik. Ve bu da Philippe’in yaptığı konuşmada da vurguladığı konulardan biridir. Burada gördüğümüz şey yani bu tablo iyi haberler olduğunu göstermektedir. Bu sarı büyük alan yani %81’lik alan hizmetlerimizi geliştirmek için bir fırsatımız olduğunu gösteriyor. Mavi alanda ise, mesleğimizi veri işlemeden yorumlamaya doğru hareket etmesi ve güven yaratmak için teknolojinin kullanılması ile mesleği güçlendirmek için bir fırsat olduğunu ortaya koyuyor. Yeşil olan ise, mavi olanı tersine çeviriyor çünkü, bir fırsat varsa ve bu bir risk yaratıyorsa, ben burada bunu bir problem olarak görmüyorum. Siyah olan ise, dinazor dediğim şeydir. Çünkü üyelerimizin yalnızca %6’sı teknolojinin, varlıkları için bir tehdit olduğunu düşünüyor. Diğer %6 ise, teknolojiyi görmezden geliyor çünkü onlar her şeyin her zaman olduğu gibi devam edeceğini düşünüyorlar. Sizi temin ederim ki, bu böyle olmayacak, olmadı da bunu zaten zamanla göreceğiz.

Farkındalığı artırma hususunda, Avrupa Muhasebeciler Federasyonu olarak üç konu tespit etmeye çalıştık. Bunlardan birincisi, raporlama konusu. Düzenleyici otoriteler kanalıyla şirketlerin piyasalara yaptığı şey. Sağladığımız bir diğer hizmet denetim ve güvence konusu. O halde küçük ve orta büyüklükteki işletmeler

konusu ayrı bir konu. Çünkü mesleğimiz herkesi ilgilendiren bir meslek. Yalnızca büyük ve borsaya kayıtlı işletmeler ile ilgilenmemeliyiz. Çünkü Avrupa'daki küçük işletmeler, işletmelerin %90'ını oluşturmaktadır.

Kurumsal raporlama konusuna kısaca değinmek gerekirse, kurumsal raporlama konusu ile ilgilenen kitlenin giderek büyüdüğünün farkındayız. Son olarak 2 ila 3 yıldır gördüğümüz şey, sivil toplum örgütleri bu durumdan oldukça memnun olduğudur. Sayıların ötesine giderek daha fazla bilgi edinmek istiyorlar. Bu durum oldukça önemli olan finansal olmayan bilgiyi ortaya çıkarıyor, örneğin sürdürülebilir gibi. Teknoloji burada değişime yön verecek şey. Size bir örnek vereyim. Birkaç yıl önce bir kongre için bir liderlik yayını hazırladık. Nasıl anlatayım, üyelerimiz için bir anket hazırladık. Finansal raporlama konusunda temel yapı taşı modeli olarak neyi söyleyebiliriz? Finansal bilgilerin finansal olmayan bilgilere bugün yaptığımızdan çok daha yapısal bir şekilde bağlanması denendi.

Denetimin güvencesi konusunda, 2014 yılında bir müzakere dokümanı yayınladık. Bu uzun bir zaman gibi görünebilir ancak 2015 yılında da bir Denetim Konferansı düzenledik. Bundan çıkardığımız sonuç, paydaşların gereksinimleri ile ilgili değiştirmemiz gereken şeyler olduğu ve bunlara karşılık vermemiz gerektiğidir. Elbette teknolojinin mesleğe getirdiği yenilikler konusunda teşvikte bulunuyoruz çünkü bu aynı, az önce kongrenin başlangıcında sunulan açılış filminde vurgulandığı gibi sürekli hareket halinde olan bir tren. Bu arada açılış filmi bir harikaydı.

Ve bu, aslında mesleğimizin dışında kalan beceri ve çekiciliği olan üçüncü bir şeye yol açıyor. Yani gelecekte mesleğimize ne

tür kişileri çekmemiz gerekir? Klasik bir muhasebe meslek mensubu mu yoksa örneğin bir bilgisayar uzmanı mı? Sanırım ikisinin birleşimi olmalı. Ancak, gelecek neslin yeterliliklerine açık bir şekilde bakmak gerekir. Onlar bizden bu mesleği devralacaklar. Yaşayacağız ve bunu göreceğiz.

Aslında biz denetimin güvencesi alanında da yer alıyoruz. Daha önce söylediğim gibi KOBİ'lere sunulan hizmetlerde, çevresel, sürdürülebilir ve kamu finansal olmayan bilgilerin sunulması hususunda oldukça aktifiz. Buradaki bu büyük şey, buna ilişkin güvenceyi gerçekte nasıl sağladığımızdır. Sanırım cesur olmalıyız ve geleneksel olmamalıyız.

Burada belirttiğim konuların çoğu zaten konuşuldu, bu yüzden çok hızlı geçeceğim. Büyük veri gibi. Teknolojinin gücü veya işlemin gücü günümüzde oldukça büyük. Müşterilerimizin verilerine göre genel yoğunluğunu analiz edebiliriz. Bunu bilgisayarlar kanalıyla yaptık ve yapıyoruz da. Bu oldukça iyi. Ancak verinin yorumlanması ve bunun gerçekte ne anlama geldiği ve tam olarak nerede yüksek nitelikli bir muhasebeciye ihtiyaç duyulacağı konusu hala robotlar tarafından yapılabilecek bir konu değil.

Yapay zekâ yaklaşmasına rağmen, makine öğreniminden bahsedildi ve büyük veriden bahsedildi. Bu durum avukatlar için de geçerlidir. Philippe'in slaydında da gördük, Avukatlar da bu konuda oldukça zayıf. Ancak şunu göz ardı etmeyelim, örneğin Danimarka'da bilgisayar ile yapılan işler, bazı yargı alanlarında toplanıyor. Bizler bilgisayar teknikleri ile binlerce yasal belgeyi incelemeyi zaten yapabiliyoruz ve belirli bir olayın olasılığı bir gelişmeyi beraberinde getiriyor. Bu zaten oluyor.

Sosyal takip ve süreç madenciliği konusunda birkaç slayt paylaşacağım. Sosyal takip, gerçekte bizim anladığımız şey ve aslında bir denetim müşterimiz varsa, sadece bir şeyleri takip etmemiz gerektiğini bilmelisiniz. O noktada, LinkedIn, Twitter, Google, Facebook, Flickr, YouTube uygulamalarını kullanabiliriz. Ya da daha önce bahsetmedim, Instagram veya Snapchat da olabilir. Aslında, orada neler olup bittiğine dair bir fikre sahip olabileceğimiz ve belki de sorunları belirleyebileceğimiz bir sürü veri var.

Ve tabi ki bu bugün yaptığımız şey, ama bir konuda bir uyarıda bulunmak istiyorum. Facebook üzerinden elde edilen veri geçerli olmayabilir. Çünkü orada çok fazla sahte haber olabiliyor. Buna dikkat etmeliyiz. Bu platformları, örneğin denetim yaptığımız zamanlar müşterilerimiz hakkında bilgi toplamak için kullanabiliriz.

Şirkette olduğunuz zamanlarda elde ettiğiniz bilgi ve belki de müşterinizin size veri ile ilgili ne yaptığını, bunu nasıl kullandığını ve sürecin ne olduğunu anlatması bir süreç madenciliğidir. Süreç madenciliğinde gerçekte yapılan iş, verinin analiz edilmesidir ve size sistemin nasıl işlediğini gösterir. Örneğin, müşterinin nasıl çalıştığını size anlatan akış şemalarıdır. Ve burada iki tane resim göreceksiniz. Belki de bu bir kural, bazı yolda çitleri aşarak ilerlemeniz gerekir. Bunu çiti beklemeyen kişilerin çoğu bunun oldukça zor olduğunu düşünür. O halde size kestirme bir yol tarif edeyim. Bu aslında oldukça açık, burada çim olması gerektiği oldukça açık. İnsanlar çitin üzerinden atlamak yerine etrafını dolışmayı tercih etmişler.

Aynı şekilde süreç madenciliği de müşterinin sistemine giden doğru araçlara sahip olduğumuz ve onların gerçekte işi nasıl yap-

tıklarını gösterdikleri zaman veriyi analiz edebileceğimizi söylüyor ve böylelikle biz onların anlattıklarını karşılaştırabiliriz.

Şu an hayatımızdaki en büyük sorun muhasebecilerin yerini robotlar mı alacak. Neden onlar insanlar gibi şekillendiriliyor. Bunu bilmiyorum. Çünkü onlar aslında sadece bir program. Ancak Philippe'nin söylediğine ben de katılıyorum. Robotlar sizin yapabileceğiniz bazı alanlarda yer alacaklar. Verinin aranması, verinin tespiti, verinin sunulması, belki belirli bir içeriğe göre bunun yorumlanması ancak yargı konusuna geldiğimiz zaman, etik açıdan yargı konusuna geldiğimizde ve hatta kamu yararına hizmet etme konusunda geldiğimizde bunu ancak muhasebe meslek mensupları olarak bizler yapabiliriz. Güveni biz sağlayabiliriz ve bence bunu ortadan kaldıramazlar. Otomatikleşebilecek şeyler otomatikleşecek zaten. Burası kesin. Ancak, ticaretin farklılaşma ve tüm ilişki türleri güvene dayanır ve muhasebe meslek mensupları olarak, bizler güven sağlarız. Bu yüzden ortadan kaybolmayacağımız için geleceğin bizler için daha aydınlık olduğunu düşünüyorum.

KOBİ'ler konusunda kısa bir fikir beyan etmek istiyorum. Slaytta da görebileceğiniz gibi, bu bir IAASB çalışmasıdır. Hem Danimarka'da hem de benim gelmiş olduğum yer Nordiklerde ve hatta Avrupa Muhasebeciler Federasyonu'nda KOBİ'ler için standart çağrısı yapılmaktadır. Bunlar, uygulanabilir, ölçeklendirilebilir ve hatta uzun süre kullanılabilir. Daha önce bir konferans düzenledik. Biliyorum ki IAASB bu konuyu daha detaylı çalışıyor ancak henüz ortaya bir şey koyamadık.

Bu konunun Avrupa Muhasebeciler Federasyonu'nun kilit odak noktalarından biri olduğundan emin olabilirsiniz. Çünkü yalnızca

sizin ülkenizde değil benim ülkemde de KOBİ'ler ekonominin önemli bir kısmını temsil etmektedirler.

Ve şu an size geçen yıl yaptıklarımızı gösteriyorum. KOBİ konusunda, çok sayıda yayın yayınladık, etkinlikler düzenledik, bu alanda makale ve basın duyurularının yanı sıra iki farklı örgütün yanıtlarına odaklandık. Gerçekte bizim yaptığımız KOBİ alanında bazı örnekler var. Birincisi oldukça eski bir çalışma çünkü o zamanlar logomuz FEE'ydi. Şu an Accountancy Europe. Bu çalışma bulut bilişim ve bunun SMP'lerin çalışmalarını nasıl etkilediği ile ilgiliydi. Çünkü bu yönden hareket etmeliyiz. Bir bütün olarak GDPR'nin nasıl olduğunu inceleyin. Bu yılın başlarında KOBİ bakış açısı yayın için uygundu.

Vergi alanında ve bakanlarınızdan da işittiğimiz gibi, KDV konusunda da doğrudan gelir vergisi konusunda da KOBİ'ler oldukça önemlidir. Vergilerin toplandığından emin olma konusunda dijitalleşme oldukça önemli bir yöntem.

Bu iki slayt ile sunumumu sonlandıracağım ve sonrasında Avrupa Muhasebeciler Federasyonu stratejisi üzerinde duracağım. Temel olarak, önümüzdeki birkaç yıl boyunca karşılaşacağımız durum oldukça zor bir yoldur. Sivil toplumlar, bizimle ilgili beklentilerini giderek yükseltiyorlar, kamu düzenleyicileri mesleğe ilişkin şiddetini artırıyor ve bunun bir tepkisi olarak daha sıkı düzenlemeler ile karşılaşılıyor. Ve temel olarak yaşadığımız en büyük endişe bu. Çünkü biz güven sağlıyoruz. Yani ne zaman bir felaket olsa, yalnızca mesleğimiz ile ilgili değil politikacılar da işletmeciler de, yapacağımız şey, iyileştirmek için fırsata sahip olmak ve açıkçası bizim için bu çok önemli.

Teknoloji, işleri, piyasaları ve meslekleri dönüştürecek ve bunu zaten yapıyor. Sosyal adalet, yalnızca gelirdeki eşitsizlik değil aynı zamanda ülkelerin sınırlarının ötesine geçen adil bir vergi sistemi hakkındadır. Muhtemelen bunu yapmak kolay değil. O halde biz, devam eden ticari savaşlara ilişkin bazı politikalar ortaya koyacağız. Bölgemizde Brexit konusu şu anda çok fazla üzerinde durulan konu ve Avrupa Muhasebeciler Federasyonu oldukça önemli olan eğitim hususunda karşılıklı misyon değerlendirmeleri üzerinde çalışıyor. Bu stratejimiz ile ilgili bir slayt. Zamanı düşünerek detay vermeyeceğim. Sunumumu bu şekilde sonlandıracağım.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Morten SPEITZER'e Teşekkür Belgesi TÜRMOB Genel Başkan Yardımcısı Cemal Yükselen tarafından takdim edildi.

PANEL

*MUHASEBE MESLEĞİNİN KAMUSAL
SORUMLULUĞUNDA KÜRESEL EKONOMİDEKİ
GELİŞMELER, TÜRKİYE'YE YANSIMALARI VE
BEKLENTİLER*

Moderatör

Prof. Dr. Burak ARZOVA

Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi

Panelistler

Doç. Dr. Deren ÜNALMIŞ

Merkez Bankası Ekonomist

Mehmet NANE

Pegasus Hava Yolları A.Ş Genel Müdürü

Mert YILMAZ

NoorCM Menkul Değerler A.Ş

Yurt İçi Piyasalar Satış Müdürü

Prof. Dr. Burak ARZOVA

Moderatör

- Evet, saygıdeğer katılımcılar, sayın bakanım, sayın hocalarım, sevgili meslektaşlarım ve değerli katılımcı panelist arkadaşlarım öncelikle sabrınız için teşekkür ediyorum. Epey uzadı biz de programın bayağı bir gerisinde kaldık onun için hızlı bir şekilde toparlamaya çalışacağız.

Ben şöyle genel bir perspektif çizerek arkasından sırasıyla konuşmacılara söz vermek istiyorum. Dünyada çok değişik gelişmeler olmaya başladı son dönemlerde, özellikle bu gelişmelerin en büyüğü Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Trump'ın başkan seçilmesi ile ortaya çıktı ve Trump başkan olduktan sonra Amerika'ya daha evvel başkanlık öncesinde vermiş olduğu sözleri tutmaya başladı. Şu anda çok yüksek popülariteye sahip kendi ülkesinde; hem işsizlik rakamları anlamında son yılların en düşük işsizliğine sahip olan bir ülke, aynı zamanda dünyanın birçok farklı ülkesi ile de adil ve dürüst ticaret yapma konusunda faaliyet gösteriyor.

Bu çalışmalar çerçevesinde öncelikle Çin'e yaptırımlar uygulama yolunda onlara bir tehditte bulundu, tweet ile yaptı, arkasından Çin'e vergi uyguladı, 200 milyar dolarlık bir vergi paketi açıkladı. Ve hemen arkasından tekrar bunu genişleten bir vergi politikasını uygulayacağını söyledi. Sadece Çin ile kalmadı, Avrupa Birliği ile olan bütün süreci yani Avrupa Birliği - Amerika anlaşması Barack Obama döneminde çok ilerlemişti bunu uygulamayacağını söyledi ve kendi ülkesinde hepimizin çok uzun yıllardan beri bildiğimiz NAFTA yani North American Free Trade Agreement dediğimiz bu anlaşmayı ortadan kaldırdı. Ve geçen gün itibariyle

de yeni bir anlaşmaya vardılar USMCA diye; önce Meksika ile bir anlaşmaya vardı arkasından da Kanada ile bu anlaşmayı gerçekleştirdi.

Dolayısıyla dünyanın artık yeni bir şekle oturduğunu görüyoruz Trump'ın öncülüğünde, böyle bir gelişme söz konusu. Buna bir kesim ticaret savaşları adını veriyor, ben böyle adlandırmıyorum kendi adıma söyleyebilirim bana katılmayanlar da olabilir ama Trump'ın kendi ülkesi adına yaptığını doğru buluyorum. Yani özellikle Çin ile rekabet konusunda Çin'in dünyayı tanımaz, pervasız, özellikle kendi ülkesinde hukuk kurallarını hiçe sayan, ticari mülkiyet haklarından tutunda fikri sınai haklar, bunun akabinde işçi hakları konusunda getirmiş olduğu düzenlemeler çok ciddi bir şekilde diğer ülkelerin rekabet edebilirliğini ortadan kaldırıyor.

Amerika'nın uygulamalarından kısmen biz de etkilendik; özellikle çelik ve alüminyum konusunda getirmiş olduğu kısıtlamalar bizi de etkiledi ama daha bunun bir parça gerisindeyiz.

Bütün bu gelişmeler olurken bizim kendi ülkemizde de bir seçim geçirdik Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, bunun hemen akabinde bakanlar kurulu oluşturuldu, yeni bir sistem bizde tanımıyoruz alışmaya çalışıyoruz. Ve bu yeni sistemin içerisinde de yeni Hazine ve Maliye Bakanı bir program açıkladı yeni ekonomi programı adıyla aslında orta vadeli program ve burada da birçok hedef ortaya kondu.

Tabii bu arada bizim kendi içimizde yaşamış olduğumuz 10 Ağustos itibarı ile bir kur şoku ile karşı karşıya kaldık, bu birçok

alandaki özellikle reel sektörü çok ciddi etkiledi. Sizler reel sektör ile iç içe olduğunuz için bunları çok derinden görüyorsunuz. Şu anda hem faizlerin yükseldiği hem kurun yüksek olduğu, birçok sıkıntının yaşandığı zor bir dönemin içerisinde geçiyoruz.

Bir de bunun yanında işte siyaset anlamında kendi güneyimizde Suriye sorunu, içeride hep sizlerde ekonomi kanallarından takip ediyorsanız işte Amerika -Türkiye arasındaki ilişkilerde rahip Brunson meselesi, arkasından Türkiye Rusya yaklaşması, Amerika'nın bu bölgede var olma savaşı ve İran'a uygulanacak olan yaptırımlar bunların hepsi siyaseten ekonomiyi de oldukça etkiliyor.

Şimdi bugün bunların biraz üzerinden konuşarak hem bir dünya perspektifinde neler oluyor, bunlar bizi nasıl etkileyebilir hem reel sektörün tam da göbeğinden, içinden sevgili Mehmet Nane burada, kendisi çok yoğun bir şekilde zaten hepimizin tanıdığı iş hayatının en önemli isimlerinden bir tanesi o mutlaka iş hayatına bunların etkisinin neler olabileceğini bize aktaracak. Ve tabii bir de dünyadaki gelişmelerin nereye gidebileceği. Bu esnada hiç kaçırmamanız gereken bir şey var İtalya şu anda krize çok yakın olan bir ülke, onlarda da borçluluk oranları çok yüksek ve İtalya meclisi özellikle seçim öncesi, daha doğrusu İtalya'daki başbakan ve başbakan yardımcısı koalisyon ortakları, seçim öncesinde vermiş oldukları taahhütleri tutabilmek için ülkelerinin kendi borç tavanını yükseltme çabası gösteriyorlar. Tabii bu Avrupa Birliği tarafından ciddi bir şekilde eleştiri konusu haline dönüşüyor ve bu nereye varacak, nereye kadar gidecek? Geçen gün İtalya'nın içinde bulunmuş olduğu durum New Greek Crisis yani yeni Yunanistan krizine benzetildi ki bu piyasaları oldukça etkiledi.

Şimdi tüm bunların oluşumunda ben aramızdaki tek kadın katılımcı olarak Deren hanıma söz vererek onunla başlamak istiyorum. Biz tüm bu gelişmelerin ortasında nasıl bir yol çizebiliriz, neler yapabiliriz ya da nasılız, durumumuz nasıl isterseniz önce bir ülkemizden başlayalım.

Doç. Dr. Deren ÜNALMIŞ

Merkez Bankası Ekonomist

- Teşekkür ediyorum Burak hocam, ayrıca TÜRMOB'a da daveti için teşekkür ediyorum bankamız adına.

Değerli katılımcılar bugün sizlere makroekonomik görünüm ve ülkemizin, reel sektörün ve finansal sektörün güçlü yönleri ve kırılganlıklarından bahsetmek istiyorum. Daha sonra bu kırılganlıkları azaltmak için atılan politik adımlardan bahsedeceğim ve son dönem piyasa gelişmeleri ile de ilişkisini bunun kurmaya çalışacağım. Son olarak da yeni ekonomi programından kısaca bahsetmek faydalı olur diye düşünüyorum, orta vadeli politika uygulamalarından. İlk olarak makroekonomik performanstan başlamak istiyorum.

Ülkemizin küresel kriz sonrasında oldukça güçlü bir büyüme performansı sergilediğini görüyoruz. Özellikle bu soldaki grafikten de gördüğümüz üzere ülkemiz iç ve dış finansmana çok bağımlı yani kredi büyümesi, yurtiçi kredi büyümesi ve sermaye akımlarındaki büyümeye oldukça duyarlı, güçlü bir performans sergiliyor.

Son dönemde özellikle 2017 yılında da yine sermaye akımlarının güçlü seyri, hazine destekli kredi garanti fonu uygulaması ve aynı zamanda diğer kamu teşvikleri sayesinde, makro ihtiyati tedbirler ve teşvikler sayesinde ülkemiz çok güçlü bir toparlanma sergiledi 2016 yılındaki kısa duraksama sonrasında. Son dönemde de hem sermaye akımlarında hem de kredi büyümesinde bir yavaşlama izliyoruz, bunun da büyümeye yansımalarını daha yakın dönem göstergelerden izleyebiliriz.

Burada sanayi üretim endeksini görüyoruz, bunun yanı sıra diğer göstergelerde reel sektör güveni, tüketici güveni ve diğer PMI göstergeleri gibi diğer öncü göstergeler de büyümedeki yavaşlamaya işaret ediyor.

Güçlü büyüme performansımızın yanı sıra son dönemde ihracat kaynaklı performansımızın da oldukça iyi olduğunu görüyoruz. Reel efektif döviz kuru biliyorsunuz Türk lirasındaki değer kaybı ile birlikte geriledi, bu da ülkenin rekabet gücünü arttıran bir faktör görece fiyatlar üzerinden.

Gerek iç talepteki daralma, son dönemde gözlediğimiz daralma, gerekse reel efektif döviz kurundaki gerileme iç piyasaya satış yapan ve ithalatçı sektörleri olumsuz etkilerken ihracatçı sektörleri daha olumlu etkiliyor. Özellikle yurtdışı talebinde hala güçlü olduğunu izliyoruz Türkiye'ye yönelik yurtiçi talebin, yurtdışı talebin. Bu da yurtdışı satışların son dönemlerde yurtiçi satışlara göre daha güçlü seyretmesini sağladı.

Ülkemizin makroekonomik performansını kısaca özetledikten sonra ülkemize özgü kırılma faktörlerini ve buna bağlı yakın dönem piyasa gelişmelerine de biraz değinmek istiyorum.

Ülkemiz enerjide ve diğer belli başlı ithal girdi maddelerinde dışa bağımlı, aynı zamanda biliyorsunuz tasarruf oranlarımızda görece olarak düşük ve hane halkının tüketim kalıplarının da etkisi ile cari açığa sahip. Ve özellikle güçlü büyüme dönemlerinde cari açığımızın arttığını görüyoruz dışa bağımlılıktan dolayı enerjide özellikle. Son dönemde yine iç talepteki dengelenme ile birlikte burada bir geriye dönüş var, yakın dönem verilerine geldiğimizde bu geriye dönüşü daha güçlü gözlemleyebiliriz.

Cari açığımızın yüksek yapısı, bu yapısal olarak yüksek olması da yine dış bağımlılığımızı güçlendiren bir faktör.

Demin reel efektif kur gelişmelerinin yani Türk lirasındaki değer kaybının ihracatı olumlu etkilediğinden bahsetmiştik. Öte yandan döviz alacağı düşük ama döviz borçları yüksek sektörleri aslında olumsuz etkiliyor döviz kurlarındaki artış, Türk lirasının değerindeki gerileme. Türkiye’de de küresel kriz sonrasında reel sektörün döviz borcunda çok hızlı bir artış görüyoruz, bu en önemli kırılma faktörlerimizden biri.

Toplam döviz pozisyonuna baktığımızda yani döviz borcu ve alacakları arasındaki farka baktığımızda da toplamda gayri safi hasılanın yüzde 30’u kadar bir döviz pozisyonu açığı var reel sektörümüzün, bu da 200 milyar doların üzerinde bir rakam. Ancak kısa vadeye baktığımızda yani 1 yıla kadar vadede aslında toplamda bu pozisyonun dengeli olduğunu görüyoruz yani kısa vadede reel sektörümüzde kur şoklarına karşı nispeten daha güçlü.

Bu hızlı döviz kuru artışları yüklü pozisyon açıkları nedeniyle reel sektörün bilanço yapılarını da bozuyor çünkü kaldıraç oran-

ları daha yüksek hale geliyor. Bu nedenle de gerek yurt içi gerekse de yurt dışı fonlama koşullarında sıkışma ile karşı karşıya kalabiliyorlar böyle dönemlerde yani borçlarını geri döndürmede sıkıntı ile karşı karşıya kalabiliyorlar.

Ayrıca yurtdışı faizlerdeki artış eğilimi ve risk primindeki artış da hem reel sektörün hem de finansal sektörün bu tür borçlanma sorunları ile dönem dönem karşılaşabilmesine neden oluyor.

Döviz kuru oynaklığında ciddi artış yaşadığımız dönemlerde reel sektörün yabancı para borçluluğunun yabancı para pozisyonunun ve koruma amaçlı türev kullanımının mikro ölçekte de yakından takip için döviz borcu 15 milyon doların üzerinde olan firmalar için bankamız bünyesinde de İstatistik Genel Müdürlüğümüz tarafından veriler toplanmakta ve bu verilerin daha sağlıklı hale getirilebilmesi için çalışmalar devam etmekte. Firmalar tarafından hazırlanıp Merkez Bankası'na iletilen bu verilerin bağımsız denetçiler tarafından da onaylanması mevcut uygulamanın önemli bir parçası, verinin daha sağlıklı olması açısından.

Türkiye'ye özgü yine risk algısını arttıran başka önemli bir gelişme de enflasyon görünümü, enflasyon oranlarındaki yine hızlı artış. Türkiye'deki güçlü büyüme performansından bahsetmiştik demin, bunun yanı sıra yine döviz kuru kaynaklı maliyet yönlü gelişmeler sonucunda enflasyon oranları son yıllarda gerek talep gerek arz baskısıyla oldukça yüksek seviyelere yükseldi. 2016 yılı ortasından bu yana öncelikle darbe girişimi, sonra kredi derecelendirme kuruluşlarının not indirimleri, komşu ülkelerdeki jeopolitik gelişmeler, diplomatik ilişkilerdeki gerginliklerin etkisiyle döviz kurunda yüksek artışlar gözledik, risk primi kaynaklı artışlar gözledik. Buda başta Türk lirasındaki değer kaybı olmak üzere

dolar cinsi enerji fiyatlarındaki ve gıda fiyatlarındaki yükselme nedeni ile enflasyon oranlarını çift haneli seviyelere getirdi.

Şimdi döviz kurlarındaki ve girdi maliyetlerindeki hızlı artış ve enflasyonun da çift haneli seviyelere gelmesi aslında fiyatlama davranışlarını da bozmakta, aynı zamanda enflasyon beklentilerini de bozmakta. Nitekim son dönemde fiyatlar genel düzeyindeki artışın genele yayılmaya başladığını da görüyoruz, tüm fiyat alt fiyat kalemlerinin yayılmaya başladığını görüyoruz. Bu gelişmelerde Türkiye’de Türk halkının fiyatlarda geriye endeksleme davranışını daha da güçlendiriyor yani fiyatlarken enflasyon beklentilerini değil geçmiş enflasyonu daha fazla kullanma davranışında, yani enflasyondaki katılığın giderek güçlendiğini de gözlemlemekteyiz.

Şimdi son dönem piyasa gelişmelerinden bahsetmeden önce küresel risk faktörlerine de değinelim yani ülkemizdeki kırılganlığın etkilerini besleyen, finansal piyasa oynaklıklarını arttıran faktörler.

Küreselde git gide bir daralma süreci yaşıyoruz, küresel kriz sonrası gelişmiş ülkelerin likiditelerindeki bollaşmanın artık son radelerine geliyoruz ve yavaş yavaş bazı ülkeler likiditeyi daraltmaya başladılar, faizleri arttırmaya başladılar. Bu da uluslararası yatırımcıların riski algılamalarını olumsuz etkiliyor, yine ülkemize yönelik risk algılamalarını olumsuz etkiliyor. Diğer gelişmekte olan ülkelerle birlikte Türkiye’de de portföy akımlarında oynaklıklar gözlemliyoruz.

Ticarette korumacılık önlemleri yine küresel büyümeyi olumsuz etkileyecek bir faktör, küresel büyüme kanalıyla da yine bizim

de dış ticaretimizde olumsuz etkileri olabilir, yine doğrudan bazı vergi kısıtlarına maruz kalıyoruz Burak hocamın söylediği gibi.

Jeopolitik gerginlikler de dünyada pek çok alanda gözlediğimiz şeyler, bunlar riski primini arttırarak yine ülkemizi olumsuz etkileyen faktörler.

Şimdi Türkiye ekonomisinin güçlü yönlerinden de bahsetmek istiyorum, kırılmalardan ve bununla ilişkilendirdiğimiz son dönem piyasa gelişmelerinden bahsedeceğiz.

Şimdi enflasyon görünümündeki bozulma hem dedik çok yüksek maliyet artışlarından temelde kaynaklı yine gıda fiyatlarından ve iç talepteki canlılıktan da kaynaklanıyordu. Ancak bir yandan da çok güçlü risk primi şokları yaşadık son dönemde, bunların da döviz kurunun üzerinde çok etkili olduğunu görüyoruz, son dönemde yaşadığımız risk primi şoklarının.

Risk primi artışları döviz kuru aracılığı ile biliyorsunuz enflasyona da yansıyor ve bu enflasyon görünümündeki olumsuz gidişat, son dönemde de hızlanarak artan olumsuz gidişat demin dediğimiz gibi fiyat katılıklarını arttırıyor ve dolarizasyonu da arttırıyor yani hane halkının dolar tutma iştahını da arttırıyor. Dolarizasyondaki artış da tekrar ülkenin riskliliğini, risk primini arttırarak tekrar döviz kurunu besliyor yani burada bir sarmala giriyoruz; risk primi, döviz kuru, enflasyon, enflasyondaki bozulma ile tekrar dolarizasyon ve tekrar risk primindeki artış şeklinde bir sarmal gözlemliyoruz.

Bu tür sarmalı kırmanın bir yolu kısa vadeli bir önlem olarak politika faiz artışlarını görüyoruz, merkez bankalarının politika faiz

artışları. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası da son dönemde güçlü faiz artışları yaptı, enflasyon görünümü üzerindeki olumsuz etkileri sınırlamak açısından. Güçlü döviz artışları hem enflasyon beklentilerini kontrol etmeye, hem de bu döviz kurlarındaki çok yüksek artışları nispeten kırmaya yarıyor. Ancak risk primi artışları devam ettiği sürece yeni kur şoklarına maruz kalabiliyoruz, yani geçici etkileri oluyor politika faiz artışlarının. Nitekim kredi faizlerinin de son dönemde çok arttığını görüyoruz. Merkez Bankası politika faiz artışları risk primi artışları ile beraber tabii kredi faizlerine de yansıyor, burada da reel sektörün maliyetlerine yansıyor tabii ki.

Şimdi Türkiye ekonomisinin güçlü yönlerinden bahsetmek istiyorum. Mali disiplin diğer ülkelere göre oldukça görece baktığımızda çok daha iyi konumda olduğumuzu görüyoruz mali disiplin açısından. Bütçe dengesine de baktığımızda son dönemdeki bu mali genişlemenin, teşviklerin yarattığı artışa rağmen oldukça düşük seviyelerde bütçe dengesi yani kamunun borçluluğu.

Bankacılık sektörümüzün sermaye yeterliliği de hem likidite kaynakları hem de sermaye yeterliliği oldukça güçlü durumda; özellikle Basel kriterlerine göre 8 olan sermaye yeterliliğine göre oldukça güçlü, diğer ülkelere göre de yüksek bir sermaye yeterliliği var.

Yine yabancı para likiditesine bakarsak kısa vadeli dış borçlarını fazlasıyla karşılayacak durumda. Yani bankaların hem kredi hem de likidite risklerine karşı güçlü koruması olduğunu görüyoruz bankacılık sektörünün.

Demin bahsettiğimiz kırılmalara karşı alınan politika önlemlerinden bahsedelim biraz. Pek çok politika önlemi alındı burada çoğunu özetlemeye çalıştım. Şimdi reel sektörün döviz borçlarını azaltmak amacıyla özellikle 32 sayılı kararda, Mayıs ayında yürürlüğe giren bir düzenleme bu, küçük ölçekli firmaların döviz cinsinden borçlanması döviz geliri ölçüsünde sınırlandırılmaya başlandı. Firmalarımızın yabancı para gelirinin tespit edilmesi konusunda da meslek mensuplarınca onaylanmış beyan ve bilgiler kabul edilmekte burada, bu da önemli.

Döviz kuru değişimlerine hassasiyeti azaltmak amacıyla kiralama ve leasing işlemlerinde de döviz cinsinden ve dövize endeksli sözleşmelere kısıtlama getirildi. Ayrıca ihracat gelirlerinin bir kısmının ülkeye getirildikten sonra Türk lirasına çevrilmesi bir süre için zorunlu hale geldi. Yurtiçi yerleşiklerin dolarizasyona yöneliminden bahsetmiştik, bunu azaltmak için de Türk lirası mevduatlardaki stopaj vergileri düşürülürken yabancı para mevduatlardaki stopaj vergilerinde artışa gidildi. Bankaların yurtdışı yerleşiklerle para takası işlemlerine de BDDK tarafından bir kısıtlama getirildi, bu da biliyorsunuz Türk lirasının açığa satılmasını sınırlandıran bir faktör. SPKda bir dönem türev işlemlerini yani kaldıraçlı işlemleri kısıtlamaya yönelik önlemler aldı.

Finansal istikrarın güçlendirilmesi ve makroekonomik dengelenme sürecinin desteklenmesi kapsamında BDDK da kredi kartı taksit sayısını ve ihtiyaç kredilerinde vadeyi düzenledi, vadeleri sınırlandıran bir düzenleme getirdi.

Bunun yanında finansal sistemin likidite ihtiyacını karşılamak ve piyasaların etkinliğini desteklemek için TCMB de bir seri önlem aldı; bunlardan bazıları örneğin zorunlu karşılık oranlarında indi-

rime gidildi hem Türk lirası hem yabancı para likidite sağlamak için piyasaya. Ayrıca bankaların fon maliyetlerini azaltmak için zorunlu karşılık oranlarında da artış yapıldı.

Bankaların Merkez Bankasından borçlanmaları sırasında kullandıkları teminatlar konusunda da esneklikler getirildi bankalara. Ayrıca demin bahsettiğimiz gibi Merkez Bankası'nın güçlü faiz artırımları zaman zaman tartışılrsa da zamanlaması piyasalara güvenin pekiştirilmesi anlamında önemli rol oynadı.

Kamu otoriteleri tarafından alınan bu önlemlerin yanında Türkiye Bankalar Birliği de bankalar ve firmalar için borçların yeniden yapılandırılması çerçevesi oluşturdu, bu konudaki gelişmeleri de yakından izliyoruz.

Dediğim gibi pek çok önlem alındı, bu hem piyasalardaki oynaklıkların etkisini azaltmak hem de yapısal bazı kırılğanlıkları gidermek açısından. Bazı önlemler tabii ki orta vadede etkili olacak. Yeni ekonomi programı da 2 hafta önce açıklanan daha orta vadeli politika çerçevesini ortaya koyuyor. Programın odak noktası daha dengeli ve sürdürülebilir bir büyüme. Fiyat istikrarı ve finansal istikrarın yanı sıra piyasa istikrarını sağlamak için koordineli politika uygulamaları olarak özetleyebiliriz.

Burada üç nokta ön plana çıkarılıyor, sürdürülebilir büyüme için, birincisi ekonomik dengelenme. Bahsettiğimiz gibi zaten böyle bir süreçteyiz şu an bir dengelenme sürecine girdik. İkincisi mali disiplin, yine Türkiye'nin güçlü yönlerinden biri, devam etmesi arzulan bir yönü. Üçüncüsü de katma değer verimlilik yaklaşımlı bir dönüşüm imalat sanayi ve ihracat sektörleri başta olmak

üzere üretimde bir dönüşüm. Bu üç temel üzerine oturuyor yeni ekonomi programı.

Burada da programın sayısal hedefleri özetleniyor, program kapsamında enflasyon, cari denge ve istihdam başta olmak üzere ülkenin makroekonomik göstergelerinde iyileşmenin sağlanması için koordineli bir çalışma planlanıyor, sürdürülüyor.

Değerli katılımcılar ülkeye özgü kırılmalıkların küresel, jeopolitik ve diplomatik gelişmelere duyarlı olduğu bir dönemden geçiyoruz. Yüksek finansman ihtiyacı, reel sektörün yabancı para borçluluğu ve artan enflasyon oranları yatırımcıların güvenini olumsuz etkilerken risk primlerinde artışa yol açıyor ve ülkemizi risk primi şoklarına duyarlı hale getiriyor ve döviz kuru şoklarına açık hale getiriyor.

Politika yapıcılarımız kırılmalıkları azaltmak, finansal piyasa oynaklıklarının finansal ve reel sektör üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmek için çeşitli önlemler alıyor. Ancak küresel ekonomideki belirsizlikler, gelişmekte olan ülkelere olan risk iştahının oynak seyri ve sermaye akımlarının oynak seyri, Türkiye- Amerika ilişkilerinde yaşanan gerginlikler, politika adamlarının Türk lirası üzerindeki olumlu etkilerini zaman zaman sınırlayabiliyor. Ayrıca alınan önlemlerin bir kısmının etkisinin demin de dediğim gibi kısa vadede ziyade orta vadede gözlenmesi mümkün.

Ülkemiz güçlü bankacılık sistemine, mali disipline ve dinamik reel sektöre sahip, bununla zor günleri de geride bırakıyor. Ek olarak yeni ekonomi programının ortaya koyduğu kapsamlı ve kararlı adımlar da güveni pekiştiriyor. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim, saygılar sunarım.

Prof. Dr. Burak ARZOVA

Moderatör

- Evet, çok teşekkür ediyoruz Deren hanıma yapmış olduğu sunum için.

Şimdi zamanı etkin kullanmak açısından biraz da ortalığı kızdırtmak açısından sevgili Mert'e birkaç şey söylemek istiyorum. Şimdi baktım ben geçen sene dün itibariyle dolar-TL kuru 3.5225'miş, Euro 3.7070, döviz sepeti de yani yarım dolar yarım Euro 3.6148. Şimdi geldiğimiz noktada tabii 6.16 dolardan bahsediyoruz, niye böyle olduk Mert, yani neleri yanlış yaptık ya da neleri yapamadık, eksiklerimiz var mı ki, var gibi gözüküyor neler, nasıl tamamlayabiliriz bunları ve piyasa nasıl bakıyor bunlara?

Mert YILMAZ

NoorCM Menkul Değerler A.Ş

Yurt İçi Piyasalar Satış Müdürü

- Sevgili hocam çok teşekkür ederim, nazik daveti için TÜRMOB'a teşekkür ederim, umarım başarılı bir kongre olur. Böylesine bir panelde konuşmacı olmak benim için son derece keyifli.

Hoca damarıma nereden basacağını bildiği için direkt ortayı yaptı, dur bakalım şimdi ne olacak? Şimdi hanımefendi bütün tabloyu aslında çizdi ama biraz daha hikâyeyi bence geriye alıp bakmakta fayda var.

Türkiye çok uzun süredir hem parasını değerli kılmak yani hem kuru basmak hem faizi basmak üzerine bir politika uyguladı. Bu özellikle cari açık gibi bir problemi olan ve dış finansman ihtiyacı olan ülkelerde çok sürdürülebilir bir şey olamaz, bunlardan bir tanesi günün birinde patlar yani yukarı gider ya faiz yukarı gider. Dediğim gibi özellikle cari açık sorunu olan, dış finansman ihtiyacı olan ülkelerde genelde bu patlamanın kur tarafında olduğu da herkes tarafından da bilinir. Şimdi bence hikâyeye biraz kendi içimizde de bakmamız lazım, biraz dışarıdan da bakmamız lazım.

Şimdi özellikle dış finansmanın çok bol olduğu, likiditenin çok bol olduğu, paranın gitmek üzere adres aradığı dönemlerde Türkiye iyi bir pazar olarak gözüktü. Burada yıllar sonra sağlanan siyasi istikrar, Türkiye'nin birtakım avantajları, demokratikleşme konusunda attığı adımlar, Avrupa Birliği üyeliği, finansal istikrarın sağlanması gibi pek çok şeyle desteklenebilir bu. Ama özellikle 2013 yılında yani FED'in arkadaşlar artık biz bu ortaya verdiğimiz parayı yavaş yavaş geri almaya başlıyoruz dediği andan sonra kartların masadan bir toplanıp tekrar dağıtılacağı konusundaki algıda maalesef bir sorun olduğunu düşünüyorum. Biz hala aynı politikalarla ve bu gelen dalga bize hiç vurmayacakmışçasına devam ettik, dikkatinizi çekiyordur zaman zaman eleştiri konusu bu ama kırılğan beşli diye bir şey var. Bu kırılğan beşlinin dördü değişiyor bir tek biz de değişmiyoruz burada, neden değişmediğimiz de aslında gayet net ortada yani 46 enflasyon dediniz şey yani söylerken bayağı zaman alan bir şey, 46 yani az buz değil bence en kötü de geride falan kalmış gibi gözükmüyor.

Türkiye 2016 yılında, Deren hanımın sunumunda var, 2016 yılındaki darbe girişiminden sonra 3. çeyrek büyümesi eksi, hatta

4. çeyrek büyümesi de eksiye gidiyor yani ülke teknik olarak bir resesyona giderken bir müdahale gerekti ve bunun adı KGF dendi. O günün koşullarında doğru uygulama, kendi adıma fikrimi söyleyeyim bir kere ama bizde şöyle bir şey var bir şeyin olumlu sonuç vereceğine ilişkin bir kanaat oluşunca özellikle kamuda hanımefendiyi ve kurumunu dışarıda bırakarak söylüyorum bu arada, dolayısıyla o döngü sürekli devam edecekmiş gibi. Şimdi altınızdaki arabanın, kullandığımız arabanın modeli ve yapısı sizin çıkmak istediğiniz sürata uygun değil. Türkiye bir yapısal dönüşümü gerçekleştirmeden, insan kaynağı kalitesini yukarı çekmeden büyüyeceğim de büyüyeceğim inadından vazgeçmek zorundaydı, Türkiye bundan kendi isteği ile vazgeçmedi, sonunda vazgeçmek zorunda kaldı. Benim önümde notlar var geçen gün bir programda da soruldu sizce hani böyle deniyor ya kardeşim sürekli anlatıyorsunuz ya iyi güzel nedir Türkiye'nin sorunu bir anlatsana falan. Benim saptamalarım belli hukuk problemi var Türkiye'nin, çok net bir eğitim problemi var, özel sektörde üstadımız burada kendisi belki değerlendirmek ister ve kamu kesimli bir verimlilik problemimiz var, bir dışa bağımlılık problemimiz var ve bir enflasyon problemimiz var. Herhalde buradaki hazırunda da genel manada bu sorunların çok net olduğu konusunda bir genel görüş vardır.

Şimdi dolayısıyla Türkiye zaten büyürken cari açık yaratan bir ülke, siz dış finansmana ihtiyacınız olan ve dışa bağımlı bir ülkesiniz. Bakın bu ülkedeki bence uzun yıllardır devam ettirilen en büyük hatalardan biri tarım ve hayvancılık politikasının geldiği noktadır. Markete gittiğinizde hani önünüze bu ülke topraklarından yetiştirmiş neredeyse bir sebze meyve bulamıyorsanız, eti dışarıdan ithal etme noktasına kadar geldiyseniz oturup çok şeyi ko-

nuşmamız lazım. Geçen gün açıklanan büyüme rakamının içinde belki gözlerden kaçmıştır tek küçülen sektör hala tarım sektörü. İstanbul kadar toprağı olan ülkelerden siz hala ürün ithal eder hale geldiyseniz hepimizin oturup düşünmesi lazım gerçekten.

Yani çok sinirlendiğim bir kamu spotu var onu her yerde söylüyorum, izninizle burada da söyleyeceğim, diyor ki kamu spotunda işte ekilebilir alanlara inşaat izni vermeyin, verdimemeyin, kardeşim ben vermiyorum ki zaten inşaat iznini, kamu spotunu yapanlar veriyor izni, niye o kamu spotunu bana gösteriyorsunuz yani?

Kısa vadede yapılacak şeyler elbette var vakit kalırsa, hocam siz de zaman konusunda uyarırsanız sevinirim bu arada, yapılacak şeyler var ama orta uzun vadede Türkiye'nin mutlaka bu dışa bağımlılığından bir kurtulması lazım çünkü Türkiye üretirken de ithal etmek zorunda olan bir ülke. Yaklaşık 100 dolarlık bir ürünü ihraç etmek için 60 dolarlık bir ithalat yapmak zorundasınız. Ondandır ki sabah gözünü açan herkes önce cep telefonundan dolar kuruna bakıyor, ondandır ki bu ülkenin üretici fiyatları yüzde 46'lara yüzde 50'lere kadar gelmiş durumda.

Yapılması gereken şeyler belli, bu çok kısa sürede yapılabilecek bir şey değil ama çok ciddi bir zaman kaybettiğimizi de kabul etmemiz lazım. Yani bizim bence sorunlarla yüzleşmek konusunda bir toplumsal problemimiz var, iyisi bizden kötüsü başka bir yerden hani iyi notu ben aldım kötü notu hoca verdi gibi bu işlerden bir çıkmamız lazım.

Çok ciddi bir enflasyonla mücadele gerektiriyor, ben sizi acı tabloyu söyleyeyim yani enflasyon konusunda kat etmemiz gereken çok yer var, yani önümüzdeki sene bu enflasyon yüzde 15'e dü-

şerse zil takip oynayacak mıyız burada ben anlamadım gerçekten. Daha küçük bir büyümeye razı geldik gibi gözüküyor, orada bence önümüzdeki yılın ilk yarısında da bir negatif büyüme görme ihtimalimiz yani 3 ya da 4 çeyreklik küçülecek bir ekonomi görmemiz mümkün, daha yüksek bir işsizlik görmemiz mümkün ama özetle şunu söyleyeyim bakın şu anda bence tüm şeffaflığımızla çünkü, kusura bakmayın ben lafı eğip bükerek konuşabilen bir adam değilim anlamışsınızdır onu da, bir yabancı yatırımcı nezdinde bir güven kaybımız var, bir kredibilite kaybımız var. Yani artık şunu duymak istemiyor yabancı, biz bu programı hazırladık bunu uygulayacağız, diyor ki güzel anlatmışsınız kardeşim, metin de güzel ama siz bir uygulamaya başlayın önce, bir yola çıkın biz sizi bir görelim yani şu aksiyonu bir alın, şu eylemi bir başlatın.

Türkiye'nin çok ivedilikle, çok şeffaf biçimde bankacılık sektörünün bir stres testini yapması lazım; hiçbir şeyden kaçınmadan bütün şeffaflığı ile hatta daha kötü senaryolara hazırlıklı olarak bu stres testinin yapılması ve kamuoyu ile paylaşılması lazım.

İki benzer bir uygulamanın reel sektörde de yapılması lazım, gerek sektör bazlı gerek mikro bazlı şirketlere. Türkiye'nin bu saatten sonra kendisine, ülkesine, ekonomisine katma değer yaratmayacak, bu dünyada geline nokadaki dönüşüme ayak uyduramayacak şirketlerini yüzdürmesi doğru değildir, şahsi fikrim budur. Yani aman kimse batmasın hani Anadolu tabiri ile hem çörek tam olsun hem karnım tok olsun bu kadar kaynağın kıt olduğu yerde ben hala eski iş yapma modeli ile yapmaya devam edeceğim, ben hiçbir değişime dönüşüme ayak uydurmayacağım diyen şirketlerin serbest piyasa ekonomisi içerisinde elenmesi

gerekir. İşini iyi yapanla yapmayanın, riskini doğru yöneten ve yönetmeyenin aynı kefedede değerlendirilmesi mümkün değildir. Bunu yapamazsanız ne olur, yapmazsak ne olur çok açık söyleyeyim bugünkü reel kesim üzerindeki stresi bir dönem sonraki bir finansal risk haline, bir finansal kriz haline getirirsiniz ve onun altından kalkmak çok daha zor olur.

Bir son cümle şu enflasyon faiz tartışmaları... Ben de bu ülkenin daha büyük riskinin faiz riski olduğunu düşünenlerdenim, Deren hanım söyledi lütfen yanlışım varsa düzeltin, yaklaşık 200 milyar doları aşan reel kesimin döviz açık pozisyonunun yüzde 84'ü yani yaklaşık 175 milyar lira falan ediyor bu tutar, 2000 küsur tane şirkette. Ama öbür tarafa baktığımızda faize duyarlı yani faize duyarlı derken bilançosunda faizin yarattığı tahribat açısından söylüyorum bunu, reel sektörün çok fazla gerek bireylerin gerek kurumların çok daha fazla olduğu gözüküyor. Ama şunu çok açık yüreklilikle söyleyeyim dünyanın her yerinde de böyle oldu, yemeği siyasetçi yedi, faturayı Merkez Bankası'nın önüne koydular. Şimdi deniyor ki işte efendim arttırdın 625 puan faizi, ee ne oldu kur gene geldi 6.25'e. Peki soruyu şuradan soralım o faiz artmasaydı kur nerede olurdu ve bugün neyi konuşurduk? Çünkü demin Deren Hanım söyledi gerçekten Türkiye şu anda bir sarmalın içinde, buradan kendimizi çıkartıp atmamız lazım. Şu anda yapılanların tamamı kanamayı durdurmak üzerine yapılmış işler, bizim sadece kanamayı durdurmamız yetmez, bizim bu ülkeye para getirmemiz lazım. Para getirmemiz içinde yapmamız gereken şey çok basit, yatırımcı güvenini tekrar tesis etmemiz lazım, ilişkilerimizi doğru şekillendirmemiz lazım ve bir hikâye yazmamız lazım.

Türkiye gene aynı iktidar döneminde bu ülkede yanlış hatırlamıyorsam 2012 olması lazım, 4,5 faiz 6.5 enflasyonu gördü yani enflasyondan düşük reel getiriye bu ülkede yatırımcılar razı geldiler. Niye, çünkü hikâyenin daha iyiye gideceğini, burada önümüzdeki vadede eksi gibi gözükse de uzun vadede para kazanaçağına kanaat getirdiler.

Demek ki bunu sadece karşı taraftan bir düşman saptayarak bu işlerin içinden çıkmak çok doğru değil. Eksiklerimiz var, hatalarımız var, kuvvetli yönlerimiz var, bunların hepsini doğru analiz edip bir potanın içinde eritip, kendimizle yüzleşip bir programı, bir hikâyeyi ortaya koymamız lazım. Bunu yapabilirsek açık söyleyeyim benim için tünelin ucunda bir ışık var, ışığın bir gün ışığı olduğunu düşünüyorum hala. Ama bu saatten sonra hiç hata yapmadan ama çok hızlı hareket ederek bu yolu tamamlamamız lazım. Ümit ediyorum öyle olur, iyi bir program açıklandı, eleştirilebilecek yerleri var her şeyde olabileceği gibi, ayakları yere basan, daha rasyonel ama bundan sonrası. Evet program bir karşılığını buldu mu piyasada, buldu ama bundan sonra daha iyisini görmek istiyorsak çok acilen bir eyleme geçmemiz, bir aksiyon almamız lazım diyeyim, lafı da izninizle çok fazla uzatmayayım.

Sabrınız için, dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Burak ARZOVA

Moderatör

- Evet, sevgili Mert'e çok teşekkür ediyoruz.

Gerçekten Türkiye iki şeyi bir anda yönetmeye çalıştı, hem kuru hem faizi ama artık herhalde birinden birini tercih etmek gerekiyor. Ben her zaman kurun Türkiye üzerindeki etkisinin çok yüksek olduğuna inanana kesimde yer alıyorum, dolayısıyla şu anda özellikle reel sektör şirketlerinin bu yaşamış olduğumuz kur şokundan sonra ne kadar tahribat gördüğünü veya ne kadar bunlar üzerinde kalıcı etki yarattığını daha tam tespit edebilmiş değiliz. Bunun bankalar üzerindeki yansımaları neler olacak onları da tam bilemiyoruz. Onun için kurun yükselmesi risk doğuruyor.

Şimdi bir taraftan bir ülkenin iflas etme riskine karşı sigorta primi yani kaskosu dediğimiz CDS'ler var, burada çok yüksek seviyelerdeyiz Arjantin ile beraber. Diğer taraftan enflasyon geçen gün açıklandı % 25'ler seviyesinde bir tüketici fiyatları enflasyonu ki bu son değil gibi gözüküyor, % 46'ya yükselmiş olan üretici fiyatları enflasyonu ki bu da son değil gibi gözüküyor. Bir taraftan dolar-TL'nin gelmiş olduğu seviye oldukça yüksek işte daha evvel 7.22'yi test etti, şu anda 6.16'lar 6.18'ler civarında. Diğer taraftan baktığımızda ticari kredilerine yönelik olarak maliyetler çok yükseldi.

Şimdi bütün bu unsurlar varken şirketlerimizi nasıl yöneteceğiz? Sevgili üstadım Sayın Mehmet Nane bu zor durumda acaba şirketlerde ekonomimiz gibi yumuşak inişi başarabileceklermi? Şu ana kadar başarabilmiş gibi gözükemiyoruz, yoksa şirketler nez-

diğinde büyük tahribatlar olacak mı ya da bunları nasıl yönetebiliriz, nasıl bu süreçten en az yara ile kurtulabiliriz veya dünyadaki gelişmeler sizleri nasıl etkiliyor?

Mehmet NANE

Pegasus Hava Yolları A.Ş Genel Müdürü

Hocam teşekkür ediyorum, ben de TÜRMOB'a teşekkür ediyorum, değerli katılımcılara da sağ olun.

Yani ben her zaman hayata pozitif bakma taraftarıyım şahsi hayatımda da, iş hayatımda da, söylemlerimde de yani enseyi karartarak bir yere gidemeyiz. Hocalarım anlattı bunlar fact yani bunlar Türkiye'nin gerçekleri. Bırakıp gideceğiz mi bu diyardan? Bence hayır. Gerçeklerimiz bunlar, bunları yönetmeye çalışacağız.

Yani bireysel hayatta da öyle aile bütçesini yönetirken düşünün, harcamalarınız gelirinizin 2 katı ve bir hayat var, e bu hayatı bırakıp gitmek mümkün olmadığına göre bir şeyler yapmak lazım. Önemli olan burada akılselimi yani rasyonaliteyi maksimum oranda kullanabilecek sistemler yapmak. Yani şirketlerde biz ne yaptık mesela 2016 yılı bence Cumhuriyet tarihimizdeki en zor geçen yıllardan bir tanesi idi çünkü sadece ekonomi ile boğuşuyorduk ciddi bir içeride siyasi ve hain bir hareketle boğuşuyorduk. Yani ülkenin bekası derler ya, bekası ile boğuşuyorduk. Ne yaptık biz mesela reel sektör olarak, şunu yaptık bir kere önümüze koyduk yani muhasebe yaptık. Muhasebe nedir, rahmetli babam benim muhasebe okumuştı ve ilk iş hayatı Mersin'de, ben Mersinliyim muhasebecilik olarak başlamış. Yani muhasebe bir kere

kayda alma, sınıflama, tasnif, özetleme ve raporlama. Yani bir aktif pasif bilançomuzu ortaya koyacağız, neyimiz var neyimiz yok, ne yapabiliriz ne yapamayız. E bunun sonucu gayet doğaldır iflas da çıkabilir, moratoryum da çıkabilir. Önemli olan bunları reel bir şekilde ortaya koyup bununla yüzleşebilmek ve bunları yönetebilmek, bunu yapamadığımız zaman korkmamız lazım.

Muhasebemizi koyduk biz, Pegasus olarak ne yaptığımızı söyleyeyim 2016'da, alacağımız nedir vereceğimiz nedir? Bunu söylerken de şu an itibariyle bizim 2 milyar dolar döviz borcumuz var, bir kısmı Euro bir kısmı dolar ama 2 milyar dolar. Korkuyor muyuz vallahi ben korkmuyorum, niye korkmuyorsun hemşerim dersin yani neye güveniyorsun ben ülkeme güveniyorum. 80 milyon diyoruz 80 milyonluk bir ülke öyle kolay kolay şeylerden batmaz, sıkıntı çeker mi çeker, üzülür mü, üzülür ama kolay kolay batmaz, batırmazlar, batmayız. Ne yapmamız lazım? Önemli olan bu acı reçetenin doğru bir şekilde uygulanabileceği formülü koymamız lazım.

Gene özele döneyim, ne yaptık 2016'da biz? Takkeyi koyduk, bir kere altyapıyı düzeltmemiz lazım, şirketin altyapısını toparladık. Nedir şirketin alt yapısı? İnsan kaynakları, teknolojik altyapısı ve çalıştığı proses ve sistemler. Bunları bir yoluna koymanız lazım yani ulaşabileceğiniz hatlar açık mı her alanda?

İkincisi gelir ve gider dağılımı. Yurt içine yurt dışından turist gelminde ciddi bir azalma var, e ihracat yapıyoruz biz servis ihracatı, hizmet ihracatı sayılıyor, ortalama bizim yıllık ihracatımız 650 milyon dolar civarında. E bu ihracat ciddi bir sapma yedi. Bir sene önce 38 milyon turist gelmiş Türkiye'ye, 10 milyon daha az turist gelmiş ve bunların da bir kısmını biz taşıyoruz, ne yapaca-

ğız küçülmemiz lazım. Küçülürken en akılcı tedbir nedir? Uçakları kenara park edip durmak da bir yöntem, bu uçakları üçüncü ülkelere personeli ile birlikte, buna bizim sektörde WetLease diyorlar, kiralamak da bir yöntem. Mesela biz orada kiralama yöntemini seçtik ve bunda hiçbir şekilde zorunsamadık.

Sabancı Holding'in ana merkezi eskiden Salı Pazarında, orada kurulmuştu, gidenleriniz varsa görmüşsünüzdür girişte rahmetli Hacı Ömer Sabancı'nın bir lafı vardı, orada ticarete gurur ahmaklık, hilekârlık eşekliktir diye. Ticarete gurur olmaz yani ne yapacağız?

Biz örnek vereyim 3 tane uçağımızı Pakistan'a kiraya verdik ve 6 ay Pakistan'da Pegasus kuyruğu ile uçtu, bizim personelimiz uçtu. Bu sayede ne yaptık? Gider azalttık. Bir uçağın aylık maliyeti, sırf finansman maliyeti 300 bin dolar. Ortalama 33 tane personel çalışıyor, 11'i kaptan 22 tanesi hostes ve kaptanlar Türkiye'de değil dünyada en değerli kaynaklardan bir tanesi. Bunların giderlerini ne yaptık biz, dışarıdan karşılamaya başladık. Türkiye'ye turist gelmiyordu oturup uçak mı bekletecektik. Hayır, yurtdışına verdik 2 tane uçağımızı 1 yıllık süre ile Suudi Arabistan'a gönderdik, kuyruğunu boyadık. Benim kuyruğum boyanmaz, yok böyle bir şey yani çalışmanın ayıbı da yok. Bu bize rahatlama sağladı.

Sonra baktık aktif-pasif dengesinde bu uçakları Türkiye'de kullanamıyoruz, dışarıya verme imkânımız limitli, günlük hayatı işletme sermayesini sağlayabilmek, borçları ödeyebilmek için krediye ihtiyaç var. Başka bir yöntem nedir? Aktif satışı. 13 tane uçak sattık. İlk başta benim birebir raporlayan arkadaşlarım dâhil beni eleştirdiler, şimdi diyorlar ki Mehmet bey ne kadar öngörü-

lüymüşsünüz, ne kadar doğru yaptık. Çünkü borç güzel bir şey, 2 milyar borcu olan bir şirket yöneticisi olarak konuşuyorum ama bu borcu da belli bir makulde yönetmek güzel bir şey. Gidip bankadan finansman alıp, kısa vadeli finansman, bir baktık bilanço yapımıza, gelir giderimize yani faizini ancak ödüyörüz yarattığımız girdi ile operasyonel karımız faizi ancak ödüyor. E bu ne demektir? Siz işin erbabısınız sarmal demektir yani faizi operasyon karı ile ancak ödüyörsanız anaparayı borcu borçla ödeyeceksiniz demektir, sarmal demektir. O zaman dedik ki uçak satacağız arkadaşlar. Dünyada da piyasa uçak satışı açısından uygundu 13 tane uçak sattık. Dışarıdan kredi almak yerine öz kaynağımıza döndük, yaptığımız işlerden bir tanesi.

Altyapımızı düzenledik, boşa giden yani musluğu kısıtık, nakit olarak girdimizi topladık, kaynaklarımızı boşa atıl duracak kaynaklarımızı geri yaptık. Allah'a bin şükür 2017'de semeresini gördük ve tarihimizin en büyük cirosunu ve karlılığını elde ettik.

Göreceli olarak karlılık belki dünya standartlarında değil, dövize getirdiğimizde düşük ama bir sene öncesi ile karşılaştırdığımızda 1 yıllık değişti bu. Neden değişti? Çünkü Türkiye'nin demografisi çok güçlü, doğru adımları attığımızda çok hızlı reaksiyon verebilecek bir yapıdayız. Gelişmekte olan ülkenin ana özelliklerinden bir tanesi de bu, çok hızlı karar alabiliyorsunuz, aldığınız kararın sonucu da çok hızlı bir şekilde ülkeye ve şirketinize geri dönebiliyor.

Ama küçülmedik mi, küçüldük. 800 kişi küçüldük, bunların bir kısmı işten çıkartma oldu, bir kısmı işe almamak oldu. Bunu da yaparken insan onuruna hanel getirmeden yaptık. Hep beraber oturduk neden küçülmemiz gerektiğini, değerlendirme yaparak-

tan hangi bölümlerde küçüleceğimizi, haklarını mümkün olduğu kadar sonuna kadar vererek ve işte yeni kavramlardan outplacement iş bulmalarında destek olarak ve tekrar işler açıldığında çıkarttığımız arkadaşları tekrar işe alma sözü vererekten küçüldük, medeni bir şekilde insan onurunu kırmadan. Kaçınılmaz, 5 bin 600 kişilik bir yapıda belli acı reçeteleri içmeden hayat dönmüyor, e bunu ülkeye getirdiğimizde aynı şekilde. Hocalarım da söyledi yani bizim oturup ülkemizin temel değerleri hani ailede yaptığımız gibi girdi ne çıktı ne, nerede ne var?

Mesela çok önemli şeylerden bir tanesi ihracatta dışa bağımlılık... Ben daha radikal bir örnek vereyim, demir çelik sektöründe çalışan sayın hazirundan olanlar vardır mutlaka beni takdir edeceklerdir ne demek istediğimi. Biz 9 milyar dolarlık demir çelik ihracatı yapıyoruz, bunun ana girdisi hurda ve yaklaşık 8.5 milyar dolarlık hurda ithal ediyoruz, çok basit bir şekilde eritiyoruz, kalıba döküyoruz, satıyoruz. Nedir bunun çözümü? Daha büyük bir yatırım demir cevheridir. Ya da Türkiye'deki enerjinin üretimi, enerjide dışa bağımlıyız. E niye bağımlıyız hemşerim? Çünkü bizim enerjimizin yarısından fazlası doğalgaz çevrim santrallerinden geliyor çünkü doğalgaz çevrim santrali ortalama 2 yılda devreye giriyor, sıkıştırırsanız 18 ayda. En basit hidroelektrik santralin ÇED raporu 2 yıl sürüyor. Barajın yapılması ile birlikte, orta boyutta işte belli bir megavatta diyelim 15-20 megavat, 4 yıldan aşağı değil 6 yıl. Aynı dönemde üç tane santrali çevrime devreye alırsınız ama doğalgaz senden mi çıkıyor kardeşim?

Türkiye'de rüzgâr, enerji, dönüşebilir enerji çok çok önemli, ihracatta dışa bağımlılığı azaltmak çok çok önemli. Tarım yani bahçemiz var hasbelkader yani içim yanıyor Türkiye'ye dışa-

rıdan limon geliyor, Türkiye gibi limon ülkesi ihracatçı ülkeye yani benim içim hani o içiniz yanar ya içim yanıyor. Tabii ki ithal edebiliriz, tabii ki ihraç edebiliriz ama biz kendi kendine yeten bir ülkeydik yani benim yaşım müsait ben yerli malı haftalarını bilirim, Sümerbank'tan kumaş kestirdiğimizi bilirim. Nerede o günler? Bunu biz geçmişte yapabiliyorduk demek ki altyapımız ve potansiyelimiz var. Önemli olan gerekli ölçek ekonomisini yakalamak, krizler her zaman fırsattır. Çince kriz fırsat demek eş zamanlı, belki bunlar bize birer ilahi uyarıydı. Bu uyarıyı dinleyip kendimize dönüp öz kaynaklarımıza bakmamız lazım.

Teknoloji çok güzel bir şey ama her sene cep telefonu değiştirmek mecburiyetinde değiliz. Teknolojiyi lehimize kullanmak çok güzel bir şey, teknolojiden faydalanıp işleri iyi yapmak güzel. Ben toplantıya erken gelmişim ne diyordu muhasebenin robotlar tarafından yapılması. Şu anda bizim şirketimizde 4 tane ayrı robot programı çalışıyor. Robot dediğimiz vakit illa insana benzer hareketli şeyler değil. Ne yapıyor bunlar? Muhasebesel olarak açılan yani siparişe gelen faturanın eşleşmesini yapıyor, hata oranı nedir biliyor musunuz? Sıfır. Buyurun size verimlilik, buyurun size optimizasyon. Aylık 500 dolar ödüyoruz bu programa biz ve oradan kaçan parayı bir hesapladı arkadaşlar yani bir haftada yapılan amorti ediyoruz.

O yüzden biz akıllı kullanma dönemindeyiz hani dijitalleşme diyorlar ya, yapay zeka diyorlar ya biz akıllı kullanırsak her devirde bu tür değişimler olmuştur. 100 sene önce iyi düşünün, 100 sene önce ne diyorduk buhar diyorduk, sonra elektrik demeye başladık, sonra elektronik dedik şimdi dijital diyoruz. Her devir kendi içinde akıllı kullanan başarılı olmuş. Akıl var bizde o yüzden ho-

cam toparlamak gerekirse yani biz aklımızı kullandığımız oranda bütün bu yaşadıklarımız bize birer fırsattır. Önemli olan bunlardan ders alıp doğru bir şekilde enseyi karartmadan işimizi yapabilmektir. Sıkıntı çekmeyeceğiz mi? Tabii ki çekiyoruz, kolay bir şey var mı hayatta? Yemek yemek bile kolay değil, yürümek bile kolay değil, nefes almak bile kolay değil.

Biz bedava bazı şeylerin olamayacağını gördük bu sayede. Çok hazır yetişmiştik, şimdi gençliğine diye biz eleştiriyoruz? Benim iki çocuğum var işte biri 21 biri 14 yaşında, çok rahatsız diyorum, biz sizin zamanınızda böyle değildik diyoruz. E bu iş hayatında da böyle, ekonomide de böyle, her yerde böyle. Hazır bir şeyin olmadığını söylüyoruz yani semavi dinlerin kökenine baktığımızda hepsinin ortak kesişimlerinden bir tanesi çalışmaktır, çalışmayana bir şey yoktur hayatta. İbadet de bir çalışmaktır, bedenen çalışmak da bir çalışmaktır, fikren çalışmak da bir çalışmaktır. Şu an bile çalışıyoruz, bizler konuşuyoruz sizler dinliyorsunuz ve bir emek sarf ediyorsunuz, beyniniz bir enerji harcıyor. Çalışmadan bir şey olmaz, o yüzden bunu çok net bir şekilde biz gördük, çalışacağız akli kullanacağız.

Bu 2023 planı ki ben naçizane sektörel dernek başkanı iken çok destekledim ve katkı vermiştim, çok akıllı bir plandı, çok güzel çalışmalar yapıldı. Yani Türkiye'nin katma değerli ürünler üretmesi lazım ve başladık. Mesela biz bazen enseyi o kadar çok karartıyoruz ki bunun biraz da şarkiyatçılık ile ilgisi var, her şeyi biz abartılı yapıyoruz şarkiyatçılığın ana özelliklerinden bir tanesi duyguları abartılı yaşarız, sevinç de öyle, üzüntü de öyle. Neydi insansız hava taşıtları, şu an Türkiye'deki insansız hava taşıtları teknolojisi dünya sınıfında hatta birçok ülkeninkinden daha iyi.

5 sene önce var mıydı bu teknoloji? Yoktu. Şimdi var ama akıllı kullandık. Akıllı kullanımdan birçok şeyi yapabiliriz. İçinde bulunduğumuz internet ve dijital dünya bunu bize sağlıyor, bilgiye ulaşmak bilgiyi yaymak artık çok kolaylaştı. Önemli olan niyet, niyet olduktan sonra akıbeti iyi niyet belirler.

Prof. Dr. Burak ARZOVA

Moderatör

- Evet, çok teşekkür ediyorum sevgili konuşmacımız Mehmet Nane'ye, oldukça aslında moralleri de yükselten bir konuşma oldu, iş dünyası anlamında çok önemliydi. Ve bir ders niteliğinde aslında az önce Twitter'dan da onu yazdım keşke bizim öğrencilerimiz de burada olsalardı da bunları kendilerine birer ders olarak algılayabilselerdi.

Ben tüm katılımcılara çok teşekkür ediyorum, süreyi de çok verimli kullandığımızı düşünüyorum. Sizlerle beraber olmak, bu büyük, güzide topluluğun önünde olmak çok keyifliydi. Hepinize sabrınız için çok çok teşekkür ediyorum, konuşmacılara da çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Moderatör ve Panalistlere Teşekkür Belgesi TÜRMOB eski Genel Başkanı Mehmet Timur tarafından takdim edildi.

1. ANA OTURUM

*KAMU YARARINI KORUMA,
MUHASEBE MESLEĞİNİN LİDERLİĞİ*

Oturum Başkanı

Jale ÖZGENTÜRK

Hürriyet Gazetesi Yazarı

Konuşmacılar

Hüsnü GÜRELİ

Gürel YMM Yönetim Kurulu Başkanı

Murat YÜNLÜ

KGK Başkan Yardımcısı

Alan HATFIELD

ACCA Strateji ve Gelişimden

Sorumlu İcra Direktörü

Jale ÖZGENTÜRK

Oturum Başkanı

- Programa Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Vahap Munyar'ın yerine geldim, bu kadar büyük, bu kadar kalabalık bir toplantı olabileceğini düşünmemiştim.

Ben 30 yıla yakındır gazetecilik yapıyorum; yıllardır Türkiye ekonomisinde muhasebeciliğin, şirketlerin şeffaflaşmasının önemi üzerine çok yazılar yazdık, Yahya Bey ile çok yakın çalıştık yıllarca. Ama son yıllarda artık biraz uzak kaldım, onun için konuyu çok iyi de takip edemedim ama bildiğim şu “kamu yararını koruma: muhasebe mesleğinin liderliği” başlığı çok önemli başlık, gazetecilik de kamu yararına bir meslek, kamu yararına çalışan bir meslek.

Muhasebeciliğin özelliği, önemi dediğim gibi şirketlerin şeffaflaşması, şirketlerin büyümesi için dünya ile ortak bir dili kurması muhasebe standartları açısından çok önemli. O yüzden de burada bu konunun uzmanları var, konuyu uzatmadan onlara vermek istiyorum.

Hüsnü Beyin özel bir durumu var, onun için ilk konuşmayı onun yapmasını isteyeceğim.

Hüsnü Güreli Bey yeminli mali müşavirlik şirketi sahibi; şirketlerin dediğim gibi şeffaflaşması, dünya standartlarında muhasebe kavuşması için yıllardır çalışan bir isim, kendisine veriyorum sözü.

Hüsnü GÜRELİ

Gürelî YMM Yönetim Kurulu Başkanı

-Teşekkür ederim Sayın Oturum Başkanım. Sayın TÜRMOB Başkanım, değerli kamu kurumlarının başkan ve başkan yardımcıları, çok değerli rektörüm ve hocalarım ve çok sevgili, değerli sayın meslek mensubu, meslek arkadaşlarım hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi bu konuşmayı biraz kısa tutmak istemişim sonra da bir soru cevaplar olabilir diye ancak ailemde en yakın akrabalarından biri halamın eşi bir saat önce vefat etti. Onun yarınki defin ve cenaze işlemlerini yapmak zorundayım, eşi de yalnız. Konuşmamı bitirdikten sonra sizlerden çok özür dileyerek ayrılacağım ve onların yanında olmam lazım, affedersiniz.

Şimdi dünya değişiyor diye girdik işe, nedir, burada demografik bir değişim var, ekonomik güç değişiyor, hızlanan bir şehirleşme var, iklim değişimi ve sınırlı kaynaklar ve tabii ki çok önemli olan teknolojik ilerleme var.

Burada demografik değişime bakarsak gelişmiş ülkelerde bildiğiniz gibi nüfus yaşılanıyor yani bizim muhasebe mesleğini anlayabilmek için önce bir dünyaya bakmak lazım, ondan sonra kendi içimize dönerek mesleğimizi değerlendirmemiz gerektiğine inanıyorum. Gelişmekte olan ülkeler nispeten daha genç, büyüyen orta sınıf ise iş dünyası için fırsata dönüşebilir noktada. 2050 yılına geldiğimizde nüfus 10 milyarı bulacak deniyor, öngörülüyor fakat dünya nüfusu yaşılanıyor, 75’de 22 olan ortalama yaş 2050’de 31 olacak. Gelişmiş ülkelerde ise bu yaş 45 olacağı öngörülüyor.

Global orta sınıf da artış gösteriyor, örneğin 2030 yılında dünyadaki global orta sınıfın üçte ikisi, bu enteresan, Asya Kıtası'nda yaşıyor olacak, bu bölgedeki ülkelerle ilgili tüketicileri anlamak en önemli adımlarımızdan biri olması lazım.

Ekonomik güç dersiniz küresel ekonomi yeniden dengeleniyor, büyümenin odak noktası batıdan tekrar doğuya doğru kayıyor, gelişmekte olan ekonomiler küresel erişimlerini arttırmaya devam ettikçe önümüzdeki 10 yıl uzun vadede ekonominin yeniden değerlendirilmesindeki bir dönüm noktası olacak.

Hızla şehirleşmeye gidiyoruz, 50'lerde nüfusun %30'u, daha azı şehirlerde yaşarken bugün bu oran % 50 düzeyinde. Birleşmiş Milletlerin öngörülerine göre 2030 yılına kadar 4.9 milyar insan şehirlerde yaşıyor olacak.

Ve tabii en büyük derdimiz bu dünyaya saygı göstermediğimiz için başımıza gelen bir felaket iklim değişimi ve sınırlı kaynaklar, ikisi birbiriyle bağlı. Kaynakların kıtlığı, iklim değişiminin etkisi büyüyen ekonomik endişelerimizin başında geliyor. Enerji talebinin 2030 yılına kadar % 50 artacağı ve su kaynaklarının % 40 azalacağı öngörülüyor yani sürdürülebilir çözüm çok önemli bir mesele olacak. Zaten son yıllarda dünyada biliyorsunuz sürdürülebilirlik konusunda çok önemli çalışmalar var, özellikle çevre vesaire konusunda ve hatta bizim sürdürülebilir şirketlere denetim raporlarına kadar girecek. Hep birlikte bunu yaşayacağız ama zaten temel derdimiz biz de işte kurullara, sınavlara hazırlanırken okuduğumuz veyahut işte üniversitelerde Samuelsonne der ilk sayfada kıt kaynakların en etkin biçimde kullanılmasının adı iktisattır.

Şimdi teknolojik ilerleme bizi feci bir şekilde, çok hızlı bir biçimde zorlamaya başladı. Daha doğrusu anlamamızı sağlamamız gereken bir hızlı gelişme var; bu internet, mobil cihazlar, büyük veri analizleri, yapay zekâ, siber güvenlik ve bulut bilişim buna benzer gelişmeler dünyamızda yeni bir dönüşümü beraberinde getirecek. Fikir ve inovasyon akılları daha güçlü teknolojileri yaratıyor, bu teknolojilerin kullanımı da sadece hayal gücümüzle sınırlı.

Çok değerli meslektaşlarım biraz sonra değineceğim, örgütlenme konusunda değineceğim, ancak siz değerli meslektaşlarım eğer muhasebe, defter tutma ve hemen onun yanında denetim mesleği ile uğraşan kişiler muhakkak bu makinalara öğretilen yapay zekâya kafa yormak zorundayız. Örneğin biz şirketimizde şu anda 3-4 mühendis istihdam ediyoruz, veri mühendisi istihdamı ediyoruz ve yapay zekânın denetim ile ilgili ilişkilerini anlamaya çalışıyoruz çünkü okuduğum birçok makalede 20 sene sonra denetim mesleği yok olacak diyor, bu feci bir şey. Ama tabii bunu anlayıp hızlı şekilde hem devletin otoritelerinin hem de meslektaşlar olarak bizim konuyu anlayıp, buradan kaçış yok çünkü, bunun üzerinde çok değerli çalışmalar yapılması gerekli. Sanıyorum üniversitemizin, mütevelli heyeti başkanlığını yürüttüğüm, Işık Üniversitesi'nin değerli rektörü Cemal İbiş Hocam bu konuda sanıyorum bir tebliğ sunacak size, bu tebliği de dikkatli dinlemenizi öneririm.

Fikir ve inovasyon akımları daha güçlü teknolojileri yaratıyor ve bu teknolojilerin kullanımı da sadece hayal gücümüzle sınırlı.

İş dünyası da değişiyor bildiğiniz gibi, ilk Sanayi Devrimi üretime mekanizasyonu getirmişti, 2. Sanayi Devrimi elektriği getirdi, 70'lerde gerçekleşen 3. Sanayi Devrimi ise bilişim teknolojilerinin girişi ile ve gelişi ile üretim proseslerini daha da geliştirdi. Bu 3 Sanayi Devrimi yaşandıktan sonra tanımlanmıştı. Ancak şimdi ilk defa dikkatinizi çekmek isterim ki sanayi ve endüstri dediğimiz 4.0 devrimi gerçekleşmeden tanımlanmak için kullanılıyor yani gerçekleşecek fakat biz onu anlamaya ve uyum sağlamaya çalışıyoruz. Bu 4. Sanayi Devriminin karakteristik özelliği fiziksel dünya ile sanal dünyanın siber fiziksel sistemler biçiminde bir araya gelmesi. Bu şu demek, sensörler ve aktüatörler fiziksel dünyayı sanal bilgi işlem dünyası ile bağlıyor; örneğin üretimin herhangi bir aşamasında kaynak sıkıntısı olması halinde bu gerekli kaynak siparişi otomatik olarak veriliyor, oluşan arızalar anında ve yerinde tespit edilip gideriliyor. Sistem tam kapasite ile ve sorunsuz çalıştırılabilir.

Nesnelerin ve endüstriyel internet ile birlikte çok geniş bir iletişim ağı yaratan ve böylece gerçek ve sanal dünya arasındaki sınırı kaldırmaya yönelik siber fiziksel sistemler endüstri 4.0'ın temelindeki önemli güçlerden birini oluşturuyor. Sanayi 4 devrimi önceki tüm sanayi devrimlerinden daha yıkıcı bir değişim potansiyeli taşıyor. Benim Allah bağışlarsa 2 tane torunum var; biri 5 diğeri 2,5 yaşında, ben 10 veya 15 sene sonra torunlarımla iletişimde zorlanacağımı düşünüyorum. Ellerindeki aletler, bu sanal dünyanın birçok kullanımını gerçekten onların ne söylediğini anlamakta zorlanıyoruz, 10 sene 15 sene sonra Allah bize yardım etsin.

İş dünyası iş yapısını ve yöntemlerini geliştiriyor dediğimiz bu devrimlerin, sanayi devrimlerinin bir şematik görüntüsü vardı. Ve burada BillGates diyor ki bu öyle bir iş ki bu dijital sinir sistemidir, dijital sinir sistemi nedir şöyle tanımlıyor bu da tabii kendine göre bir dahi diyelim kendi çapında önemli bir insan, dünyanın en önemli katma değerlerini yaratan şirketleri yaratmış biri. Şimdi artık dünyada geleneksel çalışma yeterli değil, adına dijitalleşme dediğimiz bu dönüşüm herkesin gündeminde olması lazım. Dijital herkes için her yerde bulunur, örneğin sosyal ağlar ile insan hayatının da ayrılmaz bir parçası olur, hepimiz her gün bunu yaşıyoruz.

Günümüzde işletmelerden sadece mal ve hizmet sunumları beklenmemektedir, müşteriler aynı zamanda ve bazen daha çok şeyler talep ederler. Dijital dünya ile birlikte ortaya çıkan yeni ekonomi oyuncularını her pazarda yerleşik lider konumundaki kurumsal işletmecilere meydan okumaktadır. Robotların egemen olduğu yapay zekânın devreye girdiği bu günlerde BillGates bu gelişimi dijital sinir sistemi ile açıklamış.

Dijital çağda faaliyet gösterebilmek için yeni bir dijital alt yapı oluşturmak gerekir diyor bu kardeş. Bu altyapı insanların sinir sistemine benzeyen dijital sinir sistemidir; bunların hepsini mesleğimiz ile bağlantılı düşünerek aslında okumamız, dinlememiz ve araştırmamız lazım. Dijital sinir sistemi bir şirketin çevresini algılayabilmesini ve gerekli tepkiler gösterebilmesini, rakiplerin yol açtığı tehlikelerin ve müşterilerin ihtiyaçlarının belirlenebilmesini, gerekli kararların gerektiği zaman alınabilmesini sağlayan dijital proseslerden oluşur.

Hem donanıma hem yazılıma gerek duyan dijital sinir sistemi şirketlerin pürüzsüz ve sorunsuz iş yapabilmelerini, acil durumlar ve fırsatlar karşısında zaman kaybetmeden tepki verebilmelerini, gerekli bilgiyi şirket içinde ihtiyacı olanlara da zamanında iletebilmeyi sağlar.

Şimdi biraz konumuza doğru yaklaştık, yaklaşıyoruz ve buraya girdiğimizde yani muhasebe mesleği nedir, kamu yararını koruma nedir, muhasebe mesleğinin liderliği nasıl sağlanır biraz buraya yavaş yavaş giriyorum. Dijitalleşme sürecindeki yeni ilkler 2015 yılında yani o yıla geldiğinde yapay zekanın kullanma derecesindeki artış düzeyi ve mega trendlerdeki veya makro trendlerdeki büyük eğilimlerdeki büyük gelişme küresel muhasebenin yeniden tasarlanarak şekillendirilmesine neden olmuştur.

Muhasebe mesleğinin liderleri iş dünyasının gelişen yeni yapısına karşılık muhasebe mesleğinin geleceğini küresel düzeyde şekillendirmek için düşünmek ve yaratıcı olmak sorumluluğu için çalışmalarını yapmak zorundadırlar.

Uluslararası muhasebeciler federasyonu IFAC muhasebe mesleğine önemli etkileri olan başlıca kilit makro trendleri ve bu trendlerin olası etkilerini belirleyerek bunlara karşılık verecek mesleğin geleceği için öncelikli faaliyetlerini planlamaktadır. IFAC tarafından yapılan stratejik çalışmadan örnekler aşağıdaki gibidir.

Mesela muhasebe mesleğinin liderliği için kilit makro trendlerden bazı örnekler vermek gerekirse müşteri bağlılığı için mobil teknolojiler. Bunlar yavaş yavaş gelişecek, TÜRMOB'umuzun yazdığı bazı softwareler, programlar var çok değerli, bunlar şimdi muhasebeci meslektaşımızla arada bir temas kurarken bu yazı-

lımlar tabii muhasebeci kardeşimizin, meslektaşımızın, muhasebeci mali müşavir kardeşimizin şirketleriyle de bağlılığı için mobil teknolojiler yavaş yavaş gerekli hale geliyor.

Tabii bilgi teknolojilerinin artan değişim hızı, yenilik odaklı rekabetçi makro piyasalardaki küresel piyasa koşulları, etik ilkelere uyum, kurumsal raporlama ve yönetim, doğal kaynaklar sera gazı, değişen demokratik değerler, eğitim öğretim, ekonomik güç ve büyüme. Peki, muhasebe mesleğinin yine liderliği için kilit makro trendlerin muhasebe mesleğine olan, olması gereken, olası etkilerinden bazı örnekler vermemiz gerekirse inovasyona ayak uydurma zorunluluğu, yeni gelişmelere, yeni buluşlara, yeni trendlere. Büyük verilerin kullanılması zorunluluğu ve dolayısıyla muhasebenin hem operasyonel hem de yorumlayıcı yapısının ve kısmının yönünün değişmesi. Küresel mevzuat değişiminin küçük ölçekteki meslek firmalarına getireceği olumsuzluklar bu etkilerden bazı örnekler olabilir. Siber güvenlik, hile yolsuzluk, kara para aklanması gibi konularda raporlama zorunluluğu, şeffaflık ve hesap verilebilirliğin artmasına yönelik raporlama baskısı kurumsal yönetim dediğimiz, demografik değişimlerin meslek mensuplarına getireceği girişimcilik, meraklılık, yaratıcılık, stratejik düşünce gibi değişimler.

Muhasebe mesleğinin liderliği için öncelikli faaliyetlerden bazı örnekler vermemiz gerekirse kamu yararına hizmet eden standart yapıcı kurulların aracılığı ile bağımsızlık, yenilikçilik ve hızlı çözüm oluşturulabilirlik kapasitesini güçlendirmemiz lazım. Uluslararası standartların kabul ve uygulanabilirliğini desteklemek ve olanak sağlamak, kamu sektöründe şeffaflık ve hesap verilebilirliğin önemine ve yüksek kaliteli tahakkuk bazlı muhasebe standart-

larının adaptasyon ve uygulanma ihtiyacına ilişkin farkındalığı arttırmak, uluslararası entegre raporlama konseyini desteklemek.

Gerçi bizim Kamu Gözetim ve Muhasebe Standartları Kurulumuz gerçekten bu konuda çok değerli çalışmalar yapıyorlar, Sayın Başkan Yardımcımızın nezdinde bu kurumumuza da şükran ve teşekkürlerimizi sunuyoruz. Gerçekten böyle hep eskiden öcü gibi uzaktan baktığımız IFRS dediğimiz standartları hani tek dili konuşacaktık ya Avrupa ile, kara Avrupası ile, Japonya ile, Rusya ile maalesef o kanun 2-3 sene önce yasalaşmadı o nedenle muhasebelerimiz yine eski VUK vesaire vesaire. Ama buradan tabii kaçış yok muhakkak tek dile döneceğiz muhasebede. Hani hem defter tutmada hem bilanço çıkarmada tek dile döneceğiz, bu bizim göz ardı edebileceğimiz bir şey değil eğer dünya ile entegrasyonu, yabancı sermayeyi vesaireye istiyorsak.

Şimdi kamu yararını koruma ve muhasebe liderliği derken sosyal sorumluluk ilkesi çok önemli; belli kişi ve grupların değil tüm toplumun çıkarlarını gözetmemiz lazım ve dolayısıyla bilgi üretilmesinde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranmamız gerekir. Sağlıklı bir muhasebe ve raporlama sisteminin varlığı toplumların devamlılığının ve dolayısıyla kamu yararının sağlanmasında çok önemli bir yer tutmaktadır.

Devletler mükelleflerden vergi alacağını en doğru şekilde bu sayede tespit edebilir ve buna bağlı olarak kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesini ve kamu maliyesi hizmetlerini sürdürebilirler. Yani sağlıklı bir muhasebe ve raporlama sisteminin varlığı halinde bütün bunlar olabilir. Ancak düzenleyici kurumlar ve bankalar gibi kamu yararını ilgilendiren kurumlarda görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilirler. Ve tabii işletmeler şeffaf bir şe-

kilde yönetilebilir; hem kendilerinin hem de yatırımcılarını doğru yatırım kararlarını almaları, finansman ihtiyaçlarının tespiti, halka arzlar gibi tüm süreçlerin sağlıklı yürütmesini sağlar.

Kamu yararının gözetilmesi, kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla yönelik bilginin sunulmasını sağlamak çok önemli. Bu bağlamda muhasebe mesleğinde liderlik mali müşavirlik, danışmanlık, kurumsal finansman, finansal olmayan raporlama, finansal raporlama, entegre raporlama bağımsız denetim boyutunda zorlukları fırsata çeviren mesleki yeterliliklerin varlığını sağlayan yenilikçi bir yaklaşım gerektirmektedir.

Meslekte kurumsallaşma ve örgütlenme çok önemlidir. Burada etik kurallar, üst yönetimin yapılanması ve çalışma prensipleri, ortaklık sözleşmeleri, kar dağıtımı, emeklilik operasyonları ile ilgili prosedürler vesaire. Ben 1975 yılı Ocak ayında hesap uzmanı oldum, 80 yılında ayrıldım, bir rahmetli profesör hocamla 4 sene çalıştıktan sonra 84'te şirketimi kurdum. Ve kurduktan sonra sanıyorum ilk ve tek olan bir işi yapmayı başardım o da şuydu, bunu değerli kardeşim Yahya Arıkan üstadım sabah açılış konuşmasında da lütfetmişsiniz, bize iltifatta bulunmuşsunuz onun için de teşekkür ediyorum sizlere TÜRMOB olarak. Yahya Başkanın önerileri ile ve talepleriyle ve istekleriyle en az bir 5-6 konferans yaptık Anadolu'nun tüm illerinde, İstanbul'da. Şunu anlatmaya çalıştım biz meslek mensupları olarak bugün Kamu Gözetim Kurumu bize hiç olmayan bir imkân verdi biliyorsunuz yani bugün bir yeminli mali müşavir ile bir serbest muhasebeci mali müşavir bağımsız denetim konusunda ortaklık yapabilir, birleşebilir ve birlikte bir iş yapabilir. Meslektaşlar şirketlerinde bir taraftan muhasebe hizmetini yürütebilirler defter tutmayı, diğer

taraftan da denetim yapabilirler. Aynı şirket içinde muhasebe defteri tutmayan o şirketin denetimini yapamaz ama diğer şirketlerin denetimini yapabilirler.

Ben bir türlü bu kendi kurduğum modeli maalesef anlatamadım, uygulandığını da görmüyorum ancak burada tek çıkışımız güçlü olabilmek için birleşmek, kurumsallaşmak ve bölüşmektir. Bugün benim 15 tane ortağım var, 5 tanesi mülkiyet ortağım, 10 tanesi kar payı ortağım, kar payı. Şirketi kuran tek başına kişi ben iken şu anda 15 ortakla çalışıyoruz, kar dağıtıldığı zaman bana sadece % 35 civarında bir pay geliyor ama bunu şirketi büyütme ve Türkiye'ye, ileriki nesillere bırakabilmek için yaptım. Benim öğlum meslek mensubu. Amerika'da da CPA sınavlarını geçti geldi burada SMMM oldu, ben vefat ettikten sonra normalde benim hissem, mülkiyet hissem tamamına sahip olması lazımken ancak % 25'ine sahip olabilecek.

Bu kurumsal çalışmaları yapmazsak, kendimizi güçlendirmesek muhasebe mesleğinin liderliğini sağlayamayız, bunu da bir kez daha tarihe not düşmek açısından söylemiş olayım dedim. Sizinle hepimizden bu tarz birlikte çalışmayı gerçekten bekliyorum, inşallah bir gün görmüş olacağız.

Tabii teknik yeterlilikte bildiğiniz gibi finansal raporlama, yönetim muhasebesi, strateji ve yönetim, denetim ve güvence, data finansal analiz, finansal kurumsal yönetim, vergilendirme, teknoloji, dijital. Mesleki yetkinlikler ne olabilir, tabii ki mesleki lisansa sahip olma, profesyonellik. Tabii Kamu Gözetim Kurumu'ndan da tekrar burada tarihe bir not düşmek açısından şunu da ifade etmek istiyorum, çok yıllardır acısını çektiğimiz bu konuyu burada da söylemeyi zorunlu addediyorum, Sayın Başkanım

lütfen asgari ücret çalışma saatleri ve standartları konusundaki kuralları da bir an önce getirmeliyiz. Siz bugün tek başına bir meslektaşına bağımsız denetim yetkisi veriyorsunuz, tek başına pek uygulamada yok galiba ama bağımsız denetim yapabilir tabii ki teknolojik altyapısı, kalite güvence sistemini kurarak, altyapısını kurarak her şeyi onu da çok sık kontrol ediyorsunuz, denetliyorsunuz ama ben bir kişinin tek başına bağımsız denetim yapabileceğine inanmıyorum. Burada da bazı isim vermeyeyim şirketlere karşı güçlü olabilmemiz açısından, meslektaşlarımızın, asgari ücretin kesinlikle çalışma saatleri itibariyle ve şirketlerin kapasiteleri itibariyle belirlenmesinin de zorunlu olduğunu yaklaşık 10 yıldır söylüyorum, inanıyorum ve sizlerden istirham ediyorum. İşte bu üçü birleşirse ne olur muhasebe mesleğinde liderlik olur.

Sonucumuza gelirsek, sonucumuz şu ülkemizde meslek mensubu mesleği icra ederken kamu yararına odaklanmalı, teknoloji ve dijital dâhil mesleki teknik yeterlilik ve yetkinliklere sahip bir lider olmalı, değişimi yönetmeli. Tabii ki bizim temel öğemiz dürüstlük, güven, tarafsızlık, doğruluk, hesap verilebilirlik gibi etik değerleri kurumsal yönetim ilkelerinde esas almalıdır diyorum.

Sizlere çok teşekkür ediyorum, hepinize saygılar ve sevgiler sunuyorum, sağ olun.

Jale ÖZGENTÜRK

Oturum Başkanı

- Hüsnü Beye çok teşekkür ediyoruz; çok detaylı, kapsamlı, güzel bir konuşma yaptı. Benim açımdan çok da önemli bir konuya değindi, dijital devrim konusu. Gittiğimiz bütün toplantılarda artık konu bu. 20 yıl içerisinde kaybolacak meslekler arasında 2. sırada sayılıyor muhasebe ve denetim mesleğinin kaybolma durumu. Bu konuda hakikaten sizlere değişim konusunda çok büyük görevler düşüyor, yapay zekâ konusunda gerçekten çok ciddiye alınmalı konu.

Teşekkür ediyoruz Hüsnü Beye.

Şimdi sırada Kamu Gözetimi Kurumu Başkan Yardımcısı Murat Yünlü var. Bu kurum 2011 yılında kurulan bir kurum, muhasebe standartları konusunda denetim ve gözetim yapıyor.

Kendisini dinliyoruz.

Murat YÜNLÜ

KGK Başkan Yardımcısı

- Efendim tüm katılımcıları ben saygıyla selamlıyorum, benim bu olimpiyatlara 2. katılımım, 4 yıl önceki olimpiyatlara da katılmıştım, bu ikinci. Bu olimpiyatlara üst üste katıldığım için de çok mutluyum yani inşallah üçüncüye de katılmayı Allah nasip etsin diyorum ben. 4 yıl önceye göre de inanılmaz, çok daha güzel bir kalabalık var yani yanlış hatırlamıyorsam Ankara'daki etkinlik-

ten çok daha güzel bir katılım gördüğüm için de ayrıca çok çok mutluyum, tekrar bütün katılımcıları ben saygıyla selamlıyorum. Bir tek ama buradaki katılımcıları selamlarsam şu an bana bazı arkadaşlar mesaj atıp duruyorlar biz de sizi online olarak takip ediyoruz diye, onlara da buradan ben çok selam göndermek istiyorum kurumdan ve kurumdan olmayan bütün arkadaşlar da bana mutlaka bizi selamla diye uyardılar. Selamlamazsam sonra Pazartesi günü Ankara'ya gittiğimde benim için sıkıntı olabilir diye düşündüğüm için onları da saygı ile selamlıyorum.

Benden önce Hüsnü Bey çok güzel aslında sempozyumun ana teması dijitalleşme ile ilgili bilgiler verdi, benim sunumda böyle hükümlerle çok karşılaşmayacaksınız onun için aslında ne yaptım, eksik mi yaptım diye de hayıflanıyordum ama Hüsnü Bey yeterince bu konuları anlattığı için ben daha çok muhasebe mesleğinin asıl temel sorumluluğu ile ilgili konulara değineceğim ve bu sorumluluğun kamu yararını korumada etkileri nedir diye temel olarak muhasebe mesleğinden bahsettikten sonra da son bölümde Kamu Gözetimi Kurumu'nun kamu yararını korumada nasıl çalışmaları var, bu sorumluluğu Kamu Gözetimi Kurumu olarak nasıl yerine getiriyoruz o konulardan da bahsedeceğim.

Ama bundan bahsetmeden önce tabii bir muhasebe bilgi sistemini tekrar bir gözden geçirmemizde fayda var diye düşünüyorum. Çünkü muhasebe bilgi sistemi muhasebecinin yaptığı işi aslında çok güzel bir şekilde özetliyor. Ekranda da gördüğümüz gibi ilk aşamada dış kaynaklardan ve iç kaynaklardan elde edilen işlem ve olayların hukuki işlemlerin sonuçları toplanıyor muhasebeciler tarafından, daha sonra bu toplanan veriler ki buradaki verilerin toplanması şu bakımdan çok önemli muhasebeci bütün bilgileri

eksiksiz ve gerçek biçimde toplaması gerekiyor ama bu tüm verileri. Daha sonra bunun önemine ileride gireceğim, vurgulayacağım tekrar bu tüm verilerin toplanması olayını.

Daha sonra da bu işlem ve olayları işleme aşamasında yani daha doğrusu anlamlandırma aşamasına geçiyor muhasebeci. Bu verileri anlamlandırmak da 2. aşamada bahsettiğim gibi verilerin işlenmesi ile mümkün. İşte bu safhada muhasebeci ne yapıyor, üretim raporlarını, faturalarını, aklımıza gelebilecek olan bütün verileri, işletme bünyesinde gerçekleşen verileri toplayarak bu verileri anlamlandırıyor ve yönetimin kullanabileceği hale getiriyor. Giderlerin fonksiyonlarını ayırıyor, satışları maliyetler ve satışlar şeklinde ayırıyor, maliyet muhasebesi uygulamasına giriyor, unsurlarını ayırıyor bütün bu işlemleri dolayısıyla bu veri işleme aşaması da veri toplama aşamasından sonra ikinci muhasebecinin temel sorumluluklarından bir tanesi.

Bir sonraki aşamada ise muhasebeci bu verileri işleyerek, anlamlandırarak bilgi üretmeye başlıyor. Bu bilgiyi ürettiğimiz zamanda tabii temel olarak finansal tabloları da anlıyoruz ama bunu finansal tablolar şeklinde de sınıflandırmam haksızlık olur. Çünkü bir işletme bünyesinde pek çok arabirimler var, ofisler var, üniteler var bunlara da muhasebeci bunların istedikleri her türlü bilgiyi hem iç kullanıcılara hem dış kullanıcılara aktarmaları açısından ilgili birimlere aktarma şeklinde çok önemli bir görevi var. Aslında bu süreçte muhasebeci bir mühendis gibi de çalışıyor çünkü mühendisin ürettiği işi, işlemleri alıyor, işliyor ve yine bizim anlayacağımız, işletme yönetiminin anlayacağı finansal tablolar haline getiriyor, mamul haline getiriyor finansal tabloda sunuyor. Veya bir işletmenin bir bankadan temin ettiği kredi finansman un-

surlarını ayırıyor ve bunları muhasebeleştirerek yine anlamlı bir hale getiriyor, burada da çok önemli bir fonksiyonu var muhasebecinin.

Yine şirketin sürekliliği hakkında özellikle bu dönemde muhasebecinin yapacağı belki yorumlar da yine çok büyük kamu yararı söz konusu olacak, kamu yararına yol açacak. Burada işletmenin sürekliliği yanında yatırımların etkinliği de yine bu süreçte bilgi sistemlerinden takip ettiğimiz muhasebecinin çok çok ama çok önemli sorumluluklarından bir tanesi. Yani aslında bu sürece baktığımız zaman işletme açısından kilit kişinin aslında muhasebeci olduğu çok açık bir şekilde anlaşıldığını düşünüyorum.

İşte bu süreçte hatalı bilgi üretilmemesi çok önemli çünkü işletme yönetimi, diğer alt kademe yöneticiler bu verilere istinaden bazı kararlar alacaklar. Bu aşamada üretilecek herhangi bir yanlış bilgi onların farklı, iktisadi anlamda rasyonel olmayan kararlar almalarına da yol açma potansiyeli mevcut.

Peki, muhasebeci gerçekten bu kadar sorumlu mu? Aslında muhasebeci kelimesinin kökenine baktığımız zaman da bunu görüyoruz. Normalde accountant muhasebeci yani muhasebe mesleğini icra eden kişi olarak çeviriyoruz. Accountable yani sorumlu diyebileceğimiz kişide aynı kökten geliyor yani accountant kelimesi ile aynı kökten geldiği için de bu türeme olayı da bize muhasebecinin sorumluluğu açısından çok güzel bir bilgi vermiş oluyor diye düşünüyorum. Yani bir önceki aşamada bahsettiğim o bütün sürecin sorumluluğu muhasebeciye ait. Sürecin çıktılarının sorumluluğu buradaki bütün meslektaşlarımıza ait diye tekrar vurgulamak istiyorum. İşletme ile alınan tüm kararların temelini

oluşturan bilgiler aslında hep o bir önceki aşamada bahsettiğimiz bilgi sistemi tarafından üretilen bilgilerdir.

Peki, bu bilgi sisteminin ürettiği çıktıları kimler kullanıyor? Kime karşı sorumlu muhasebe, muhasebeciler? İşletme yönetimlerine karşı sorumlulukları var bu bilgileri üretirken, çalışanlara, bankalara, ortaklara, potansiyel yatırımcılara, vergi dairesine, Türkiye İstatistik Kurumuna, belki şimdi daha çok Merkez Bankasına karşıda muhasebecinin bir sorumluluğu ortaya çıkmış oldu. Tabii bunları arttırmak mümkün, arttırınca da aslında muhasebecinin ne kadar çok sorumluluğunun olmuş olduğu ve onun ürettiği bilgilerle alınan kararların ekonomiye etkisinin ne kadar önemli olduğu da ortaya çıkmış oluyor.

Tekbir muhasebeciyi değerlendirdiğimizde bu tür bilgilerin üretimi çok anlamlı olmayabilir ama burada oturan bütün muhasebecilerin ürettiği bilgileri bir araya getirdiğimizde makro seviyede muhasebecinin verilerinin gerçekten çok önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Dolayısıyla aslında özetle muhasebeci kamuya karşı sorumludur, peki bu kamuya karşı sorumlu olurken, bu finansal tablolara yansiyacak bilgileri üretirken yeterli dikkat ve özen göstermediği zaman nelere yol açabiliriz? Hem şirket özelinde hem makro ölçekte aslında kaynak temini sorunu ve maliyeti olabilir, dolayısıyla yine muhasebecinin sorumluluğu çok önemli. Eğer söz konusu bilgilerde herhangi bir yanlışlık olursa, gerçeği yansıtmayan bilgiler yanlış kararların alınmasına yol açabilir ki bu asimetric bilgiye yol açabilir, şirket kaynaklarının israfına yol açabilir, yatırımların verimsiz sonuçlar vermesine yol açabilir.

Yine hatalı istatistikler üretilmesi söz konusu olabilir ki bu hiç istemeyeceğimiz temel konulardan bir tanesidir. Ekonomik problemlerin yanlış teşhis edilmesine yol açar, hatalı mali ve para politikalarına kadar gidebilir ki günümüzde para ve maliye politikalarının yönetilmesi açısından da yine muhasebe bilgi sisteminin yani muhasebecinin ürettiği aslında bilgilerin kullanılması söz konusu diyebilirim. Dolayısıyla aslında biz CEO muyuz diyeceksiniz evet muhasebeci bir CEO değil belki ama gördüğü fonksiyon açısından çok önemli bir fonksiyona sahip toplumdaki.

Şimdi ben birde hem bizim ara oturumun konusu liderliğe de değinecek olursam aslında liderlik şöyle tanımlıyor, önder gücü, ünü ve toplumdaki toplumsal yeri dolayısıyla belli zaman durumlarında ilişkili bulunduğu küme veya toplumun tutum, davranış ve etkinliklerini değiştirip yönetme yeteneğini gösterebilen lider kişiler olarak tanımlanmakta. İşte bu ekonomik verilerin üretilmesi, ekonomik kararların alınması, işletmelerin yönetilmesinde aslında muhasebe mesleğinin tek başına çok önemli bir yeri, tutum davranış ve etkinlikleriyle önemli bir görevi olduğunun kanaatindeyim. Ekonomik manada kamu yararının getirilmesinde yani özetle muhasebeciler lider konumunda bir fonksiyona sahipler.

Peki, bu liderlik görevini yerine getirirken biz hangi özelliklere sahip olmamız lazım dediğimiz zaman, bizi etik standartlara götürüyor bu sorunun cevabı. Burada da aslında temelde 5 tane etik standart sayılmış durumda hem IFAC tarafından yayınlanan muhasebeciler için etik kurallarda, hem bağımsız denetçiler için bizim hazırladığımız etik kurallarda, temel prensip olarak önce dürüst olmamızı istiyor standartlar. Yani bütün mesleki ilişkilerimizde, iş ilişkilerimizde dürüst, açık, doğru ve güvenilir bir şe-

kilde hareket etmemiz gerektiği konusunda bir belirleme yapmış durumda standart.

İkinci özelliğimiz tarafsız olmamız gerekiyor; önyargılardan, bazı teamüllerden, çıkar çatışmalarından, başkasının nüfuzunu kötü etkileme gibi pek çok sayabileceğim husustan uzak olmamız gerekiyor hem meslek mensupları hem bağımsız denetçiler olarak.

Üçüncü konu mesleki yeterliliğin sağlanması ve özenle çalışılması olarak belirlenmiş durumda. Uygulama, mevzuat ve tekniklerdeki güncel gelişmeler açısından aslında biz mesleki bilgimizi, becerilerimizi sürekli gözden geçirmemiz ve güncellememiz gerekiyor gene kamusal bir yarar fonksiyonumuzu ve liderlik fonksiyonumuzu yerine getirmek istiyorsak.

Diğer bir konu müşterinin sırlarına riayet edilmelidir. Mesleğin icrası sırasında pek çok aslında ticari sır vakıf oluyorsunuz, bu ticari sırların korunması sizinle işletme yönetimi arasında kalması da yine çok temel etik standartlardan bir tanesi olmuş oluyor.

Ve bir diğeri de mesleğe uygun davranmalı bütün meslek mensupları ve bağımsız denetçiler. İlgili mevzuata uymalı ve muhasebe mesleğinin veya bağımsız denetim mesleğinin itibarını zedeleyen fiil ve davranışlardan bu süreçte kesinlikle kaçınmamız gerekiyor.

Şimdi aslında hep böyle saydığımız ama tek sorumlu muhasebeci mi peki hani kamu yararına sağlaması anlamında, hayır tüm süreci, tüm kamu yararı sorumluluğunu muhasebecilere yüklemek kesinlikle doğru değil. Kamu gözetimi, kamu otoritesi olarak da bizim bazı sorumluluklarımız var. Bizim de bunları aynı şekilde yani muhasebecinin titizliği şeklinde yerine getirmemiz gereki-

yor. Ama buradaki temel aktör yine vurguladığım gibi muhasebe meslek mensuplarının omuzlarında diyebilirim.

Muhasebe meslek mensuplarını en tepeye yazdık gördüğünüz gibi sunumda çünkü orada yapılan bir hata dediğim gibi daha sonra belki de düzeltme ihtimali olmayan bir hata olabilir. Çünkü muhasebeci tüm işlemleri doğru yapmadığı bir durumda veya bir hatayı gözden kaçırdığı durumda bağımsız denetçi veya Kamu Gözetimi Kurumu yaptığı bütün incelemede biliyorsunuz bütün işlemlerde yani yüzde yüz bir denetim yapmıyor. Orada bir örneklem seçme yöntemi ile biz de kendi risk analizimizi uygulamak suretiyle dosya incelemelerini yaparak kendi gözetim fonksiyonumuzu yerine getirmek istiyoruz. Dolayısıyla bizim bütün işlemleri gözden geçirme şansımız yok ama muhasebecinin süzgecinden bütün işlemler geçiyor. Dolayısıyla oradaki muhasebecinin sorumluluğu çok daha önemli hale geliyor.

İkinci aslında sorumluluk bağımsız denetçilerde, bağımsız denetçiler de kendilerine tebliğ edilen denetim görevini yine muhasebe meslek mensupları gibi etik standartlarda belirtilen hükümlere uymak suretiyle yerine getirmeleri kendilerinden bekleniyor.

Ve üçüncü sorumluluk da kurumumuza ait, kurumumuzda bağımsız denetimin kalitesinden, gözetiminden, muhasebecinin finansal tabloları hazırlaması sorumluluğu ile ilgili gerekli standartları yayınlamakla sorumlu. Ben bu aşamada bu modelle bizim kurumun sorumluluklarına girmek istiyorum şu andan itibaren.

Kamu Gözetimi Kurumu sorumluluklarına girmeden aslında biz muhasebe meslek mensuplarının yaptığı çalışmaları bir aşçının yaptığı işe benzetebileceğimiz kanaatindeyim. Çünkü muhasebe-

ci bir aşçı gibi aslında en lezzetli, en taze olan sebzeleri topluyor, en kaliteli eti temin ederek aslında bir yemek pişiriyor. Muhasebe bilgi sisteminin ürettiği o bilgileri üretiyor ve bunun finansal tablolara taşıyor. Dolayısıyla benzer şekilde aşçının yaptığı işi muhasebeci yürütüyor ama aynı zamanda muhasebeci bir tarife de uyuyor. O tarifteki adımları takip ederek 1. 2. 3. adımı takip ederek bu yemeğini pişiriyor.

İşte bu aslında 2. 3. aşamalar tarif aşaması Kamu Gözetimi Kurumunun yayınladığı standartlara benzetiyorum ben. Standartlar yani yemeğin tarifi aşçı ne kadar yetenekli olursa olsun, aşçı ne kadar hünerli olursa olsun eğer biz tarifi güzel hazırlamazsak, standartları doğru bir şekilde hazırlamazsak o aşçının da yemeği tabii beklendiği gibi çok kaliteli bir yemek olmayacaktır. Yemeği yiyenler yani finansal tabloları kullananlar, iş adamları, sizler, kamu otoritesi bu yemeği beğenmeyecektir.

İşte tam bu noktada muhasebeciden sonra Kamu Gözetimi Kurumu'na da tarifi çok güzel hazırlama şeklinde önemli bir görev düşüyor. Tarifi yaparken de biz işimize standartlar uyarınca gerekli kalite kontrol prosedürlerini uygulayarak standartları oluşturmamız gerekiyor.

Kurum olarak uluslararası uygulamalarla uyumlu muhasebe standartları yani TFRS'leri yayınlıyoruz bu aşamada, tarif aşamasında ama bu tarifi biz KAYİK'ler için getirdik. 2014 yılında aldığımız bir kararla dedik ki aslında bu TFRS'ler bütün işletmeler için değildir, bütün işletmelere TFRS'leri uygulatırsak bu yemek biraz ağır gelebilir, sıkıntı yaratabilir. Dolayısıyla biz daha küçük işletmelere daha hafif yemekler, daha az yağlı yemekler sunan tarifler hazırlayacağız ve bu nedenle BOBİ FRS'yi hazırladık.

BOBİ FRS bildiğiniz gibi büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ve bu yılın finansal tabloları artık önümüzdeki kısa dönem içerisinde BOBİ FRS'ye uygun olarak çıkmak zorunda. Ben yeri gelmişken bu önemli hatırlatmada da bulunmak istiyorum, çünkü 2009'un ilk aylarında artık BOBİ FRS uyarınca hazırlanmış olan, BOBİ tarifine uygun finansal tablolar çıkacak ve bu tablolar bağımsız denetimden geçirilecek. Bu finansal tabloları da gene BOBİ FRS'nin ekinde yer alan, 1 ile 8 numaralı ekleri arasında yer alan finansal tablolar olmak zorunda. Buradaki münferit ve konsolide finansal tabloları uygulayarak işletmeler finansal tablolarını hazırlayacaklar ve bağımsız denetçiler yine bu gözden geçirilmiş bağımsız denetim standartlarını kullanarak bu finansal tablolar konusunda da bir görüş vermek durumunda kalacak.

İkinci bir çalışmamız da aslında Başkan Bey de açılış konuşmasında bahsetti tümü KÜMİ FRS diye görüyorsunuz ekranda, küçük ve mikro işletmeler için finansal raporlama standardı. Artık biz üçüncü bir tarife geçmiş oluyoruz. Bu da bu yemek çok daha hafif bir yemek olacak, belki vejetaryen diyebileceğimiz bir yemek haline getirmiş oluyoruz bu KÜMİ TFRS tanımını. Daha çok standartlardan ziyade belki vergi mevzuatına birazcık daha, bir adım daha yaklaşıyoruz çünkü bu tür işletmelerin ihtiyaçlarına bu tür bir finansal raporlama çerçevesi daha uygun olmuş olacak. Biz bunu Avrupa Birliği muhasebe direktifine de uygun yaptığımızı söylüyoruz ki o direktif de bize bu izni veriyor belli sınırları çizdikten sonra.

Yine biz mikro işletmeler için temel hususları belirledikten sonra o küçük işletmeler için de aynı BOBİ'nin B'sinde yaptığımız

gibi ilave yükümlülükleri yükleyerek KÜMİ FRS'yi hazırlamış olacağız. Ama KÜMİ FRS sonucu ortaya çıkan finansal tablolar bağımsız denetimden geçmeyecekler, sadece TFRS ve BOBİ FRS tabloları bağımsız denetimden geçmiş olacak aynı dünyadaki uygulamalara paralel bir şekilde.

Bir diğer çalışmamız sabah yine konuşuldu hesap planı çalışmamız, bu hesap planı çalışmasına da çok önem veriyoruz çünkü mevcut kullandığımız muhasebe sistemi uygulama genel tebliğinin ekindeki hesap planı bazı zaruri değişiklikler dışında çok fazla güncellenmedi, bazı hususlar açısından standartların ihtiyacını karşılamıyor. Bu yeni hazırlamış olduğumuz hesap planı çalışması ile hem TFRS hem BOBİ FRS hem de muhasebe sistemi uygulama genel tebliğini uygulayan işletmelerin hepsinin kullanabileceği bir hesap planı çalışması yürütüyoruz. Taslak çalışmamızı hazırladık, yine MODAV'ın yaptığı çalışmadan da temel referans kaynak olarak bunu hazırladık. Yaklaşık bir 15 gün içerisinde en geç bir çalışma ve danışma komisyonu kurduk, burada TÜRMOB temsilcileri de var, meslek mensupları da temsil edilecek. O çalışmanın sonucuna göre de hesap planına son halini verip bu yıl bitmeden belki de kamuoyunun görüşünü alarak hesap planını da yayınlamak istiyoruz. Çünkü günümüzde bu ERP sistemleri, muhasebe bilgi sistemlerinin işleme, sağlıklı işleme, onun gerçeğe uygun, ihtiyaca uygun bilgileri sunan finansal tabloları üretebilmesi için de hesap planı ülkemizde çok büyük bir öneme sahip.

Dolayısıyla bu hesap planının bütün ihtiyaçları karşılayabileceğini tahmin ediyoruz. Aslında bu TFRS, BOBİ FRS, KÜMİ FRS hesap planı hep ticari muhasebeye geçişin adımları. Ticari muhasebe ile ilgili de zaman zaman yine Başkan Bey sabah bahsetti,

çok önemli çalışmalarımız var, bunları adım adım ilerletmek istiyoruz.

Bu KÜMİ FRS'yi tanımladıktan sonra aslında bize tanınan yetkiyi, TTK kapsamında tanınan yetkiyi kullanarak bütün işletmeler için finansal raporlama standartlarına göre hazırlamış olacağız ve bütün işletmeler gerçek ihtiyaca uygun bir raporlama tarifine kavuşmuş olacaklar.

Son projemiz belki çok yeni, yeni bahsediyoruz elektronik finansal raporlama. Bununla da şunu amaçlıyoruz özetle; finansal tablolar şu an zaten denetimden geçiyor, biz bu finansal tabloları elektronik ortamda denetçilerden alacağız TFRS tabloları, bağımsız denetimden geçmiş BOBİ tabloları ve bunları yapılacak olan çalışmalarımızda, risk analizlerinde kullanacağız. Makro ihtiyati tedbir almak isteyen kamu kurumlarının belki de kullanımına açacağız. Belki istatistiklerin bu tür bilgiler yani gerçek ihtiyaca uygun bilgiler sağlayan denetimden geçmiş finansal tablolar üzerine oturtulmasını sağlayarak da aslında ekonomik anlamda bir kamu yararına açmış olacağız, tabii muhasebe bilgi sistemindeki o işletim sisteminden geçmek suretiyle.

KGK'nın diğer bir sorumluluğu finansal raporların bağımsız denetimi. Tabii yetkilendirdiğimiz bağımsız denetçiler bu denetimi yapıyorlar, bu konuları biraz daha hızlı geçmek istiyorum.

Finansal raporlamanın güvenliği açısından gözetim fonksiyonumuz var; hem incelemeleri yürütüyoruz hem gözetim kapsamında pek çok bilgileri bize gönderiyorsunuz biz bunları analize tabi tutuyoruz.

Ve mesleğin korunması için de bazı çalışmalarımız var, aslında Hüsnü Bey gitmeden önce de bu konuya girmişti, bizim rekabetçi bir ortam oluşturma gibi çalışmalarımızda var. Bu kapsamda örneğin bir kapasite tebliğimiz var, belki Hüsnü Bey asgari saatlerin belirlenmesi gibi çalışmaktan bahsetti ama aynı o şekilde belki daha fazla fayda getireceğine inandığımız bir kapasite tebliğini de bu yıl bitmeden sizlerin görüşüne sunarak her bir sektörde, pek çok sektörde asgari olarak ne kadar bir denetim saatinin harcanması gerektiği ile ilgili bir çalışmamız olacak. Tabii sektörün durumu, net satış hasılatı gibi limitler dahilinde dikkate alınarak bu asgari saatleri belirlemiş olacağız.

Ve son olarak da yine KGK'nın bir sorumluluğu da mesleki kalitenin artırılması, bu da aslında son güncel çalışmamız sürekli eğitim tebliği. Yine sürekli eğitim tebliği de her zaman belirtildiği gibi meslek mensubunun gelişimi açısından çok önemli çünkü bugünkü kongrenin konusuyla da çok önemli. Sürekli bir değişim, dönüşüm varsa siz de kendinizi yenilemeden bu değişim dönüşüme ayak uyduramazsınız, rekabet edemezsiniz. Dolayısıyla sürekli eğitim suretiyle hem KGK'nın çıkarttığı sürekli eğitim tebliği hem de bugün TÜRMOB Başkanı söyledi 1 Ocak'tan itibaren TÜRMOB'un da hazırladığı sürekli eğitim tebliği kapsamında meslek mensuplarının da sürekli kendini güncel tutmasında fayda var.

Peki, bu kadar muhasebe meslek mensubunun liderliğinden bahsettikten sonra bir örnek vermek gerekirse hem de güncel konularla da önemli bir bilgi olduğuna da inanıyorum. Şimdi biliyorsunuz ekonomideki bazı dalgalanmalardan sonra finansal tablolar öz kaynakların güçlü gözükmesi veya daha uygun, daha

az maliyetli finansal kaynaklara ulaşmak için finansal tablolar çok önemli. Muhasebe meslek mensubu şöyle bir liderlik gösterebilir bugünlerde, hem TFRS hem de BOBİ FRS’de yeniden değerlendirme ile ilgili bazı uygulamalarımız var. TFRS maddi olmayan duran varlıklar için ve yatırım amaçlı gayrimenkulleri de gerçeğe uygun değerden göstermek şeklinde bir seçimlik muhasebe politikası getirmiş durumda. Yine BOBİ FRS’nin de maddi duran varlıklar için yeniden değerlendirme modeli öngörülmüş durumda ve yine TFRS ile uyumlu bir şekilde yatırım amaçlı gayrimenkuller bölümü de gerçeğe uygun değer modelini getirmiş durumda. Aslında işletmelerimizi bu tür seçimlik muhasebe politikalarına yönlendirmek suretiyle onların hem aktif tarafta duran varlıklarını daha gerçeğe uygun değerinden göstermeyi sağlayabiliriz hem de öz kaynaklarımızın da bu yolla daha güçlü, daha sağlıklı görünmesini sağlayabiliriz.

Muhasebe meslek mensubunun aslında liderliğine ihtiyacı var işletmelerin. Ben geçen sene BOBİ FRS sunumlarında şunu gördüm ki kimsenin bu seçimlik muhasebe politikalarından haberi yok, bihaberler. Bahsettiğimiz zaman bu da aslında güzel bir opsiyon olabilir, varlıklarımızın değeri açısından bize ilettikleri için burada muhasebe meslek mensubunun liderliği açısından burada değinmek istedim.

Bir de son zamanlarda bana gelen bir soru var, 13 Eylül’de TMS uygulama kapsamına ilişkin kurul kararını güncelledik. Bu 2014 yılındaki kurul kararını kapsama alma açısından herhangi bir yenilik getirmiyor. Burada tek yapmak istediğimiz isminden anlaşılacağı üzere TMS uygulama kapsamı olduğu için bazı bize sorular geliyordu BOBİ FRS uygulayanlar bu kapsamda mı yoksa

değil mi diye. BOBİ FRS de TMS'nin bir parçası olduğu için biz muhasebe TMS uygulama kapsamaları için kurul kararını tekrar güncelledik. Dolayısıyla artık ülkemizdeki finansal raporlamanın en güncel resmi bu olmuş oluyor.

İkiye ayırıyoruz bunu bir bağımsız denetime tabi olan işletmeler ki bunlar bildiğiniz gibi kurul kararının ekindeki işletmeler; kesinlikle ve kesinlikle TFRS uygulayacaklar, yaklaşık 1500-1600 tane işletmemiz TFRS uygulayacak. Ekli listede olmayan ama bağımsız denetime tabi olan işletmeler büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardını uygulayabilecekler, tabii isterlerse TFRS de uygulayabiliyorlar. Tekrar geliyoruz bağımsız denetime tabi olmayan işletmeler, bunlar tabi oldukları mevzuata göre yeni muhasebe sistemi uygulama genel tebliğine göre raporlama yapacaklar. İsteğe bağlı olarak da bunlar şu an itibarıyla BOBİ FRS veya TFRS de uygulamaları mümkün.

İşte KÜMİ FRS tarifini de bitirdiğimiz zaman bu sağ en alttaki yere onu monte edeceğiz ve böylece finansal raporlamaya ilişkin resmi ülkemizde tamamlayarak işletmelerin ihtiyacına uygun, büyüklüklerine göre ihtiyacına uygun finansal raporlama çerçevesine ulaşmış olacağız diyorum ve çok teşekkür ediyorum.

Jale ÖZGENTÜRK

Oturum Başkanı

- Sayın Yünlü'ye teşekkür ediyoruz. Konuşmasından anladığım, zaten bildiğimiz bir şey bu, tecrübeli, birikimli bir muhasebeci iş dünyası için ne kadar önemli, ne kadar liderlik açısından önemli

olduğunu gösteriyor konuşması. Ben bir soru sormak istiyorum bu kadar değişim ne getirecek yani bu muhasebecilik sistemini daha mı sadeleştirecek, daha mı kolay bir çalışma gündeme getirecek?

Murat YÜNLÜ

KGK Başkan Yardımcısı

- Değişim aslında bizim açımızdan 2014 yılında başladı. 2014 yılından bugüne gelirsek daha da basitleştiriyor çünkü eskiden öngörümüz şuydu, şu an bizim yeni limitlere göre 10 bin tane işletme bağımsız denetime tabi. Yani 9100 işletme var ama isteğe bağlı olarak TFRS uygulayanlar var; iştirakleri, bağlı ortaklıkları dikkate aldığımızda 10 bin işletme bağımsız denetime tabi. Biz bunu dünya uygulamalarına paralel olarak UFRS'ler ile TFRS'ler ile sınırladık.

Diğer işletmeler için BOBİ FRS dediğim finansal raporlama çerçevesi daha basit bir finansal raporlama çerçevesi çünkü onu uygulayacak olan işletmeler halka açık işletmeler değiller. Bir banka sigorta şirketleri gibi veya tahvil bono ihraç eden işletmeler değil, finansal araçlara yatırım yapan işletmeler değil, bunlar için daha da basitleştirdik finansal raporlamayı.

Küçük ve mikro işletmelerin finansal raporlama standardını ise daha da basitleştirilmiş oluyor. Aslında daha çok basite giden bir yaklaşımımız var çünkü aksi takdirde beklenen faydayı yaratmıyor finansal raporlama ve muhasebe sistemi.

Bir de siz sormuşken aslında yine Hüsnü Bey'in bir sorusu vardı ticari muhasebeye geçme. Onunla ilgili de çalışmalarımızı yaptığımız zaman aslında muhasebe bilgi sistemi benim ilk slaytlarda bahsettiğim gibi basit ama çok faydalı bilgiler üreten bir sisteme dönüşmüş olacak.

Jale ÖZGENTÜRK

Oturum Başkanı

- Teşekkür ederim. Şimdi İngiltere'de TÜRMÖB benzeri bir kuruluş ACCA Strateji ve Gelişimden Sorumlu İcra Direktörü Alan Hatfield'i dinleyeceğiz.

Alan HATFIELD

ACCA Strateji ve Gelişimden Sorumlu İcra Direktörü

Herkese merhabalar,

Bugün bu büyük kongre için burada olmak benim için bir onurdur ve panelde yer almak ve diğer panelistlerle konuşmak gerçekten bir ayrıcalıktır. Değişime odaklanmış bu gündem, üzerinde düşünülmesi için mükemmel bir gündemdir. Düşüncelerimizi kamu yararını korumada mesleğimizin rolü üzerine yoğunlaştırırsak, muhasebe mesleğinde ihtiyaç duyulacak olan gelecekteki beceriler açısından ilerlemiş oluruz.

Panelde sonu getirmek her zaman tehlikelidir, çünkü çoğu zaman dikkat çekmek istediğiniz konular hakkında diğer değerli pane-

listler zaten konuşmuşlardır. Ama umuyorum ki, ACCA'nın küresel bazda sahip olduğu bazı anlayışlardan yola çıkarak size ek bir perspektif sunabilirim.

Sunuma geçmek için çok da geç kalmadan, çevirmenlere teşekkür etmek istiyorum; mükemmel bir iş yaptıklarını düşünüyorum ve İskoç aksanımı anlayabileceğinizi umuyorum. Yani tercüme etmede bazı kelimelerde güçlük yaşarsanız şimdiden beni affedin.

Evet, sunumun özüne girmeden önce biraz ACCA hakkında bilgi vereyim: 1904'te İngiltere'de kurulduk ve o zamandan bu yana küresel bir muhasebe meslek örgütü haline geldik. Dünya çapında 208 binden fazla üyemiz var ve üyemiz olmak için çalışan bir milyondan fazla öğrenci ve adayımız var. Ve yine dünya çapında 180'den fazla ülkede öğrencilerimiz ve üyelerimiz var.

Dünyanın dört bir yanındaki birçok paydaşla birlikte çalıştığımız için, muhasebe meslek örgütlerini, üniversiteleri ve uluslararası toplulukları yeniden inşa ettik. Elbette stratejik ortağımız TÜRMOB ile Türkiye'de yaptığımız işin de dahil olduğu tüm ortaklıklarımız ile gurur duyuyoruz.

Vizyonumuz, gelecekteki üyelerimiz ve ortaklarımız aracılığıyla dünyanın ihtiyaç duyduğu muhasebecilik mesleğini geliştirmektir. ACCA kamu yararını korur ve kamu yararına hareket ederek, etiği teşvik ederek ve ekonomik büyümeyi destekleyerek kamuya bir değer sunar. Bunların hepsi birbiriyle bağlantılıdır ve aşağıdaki slaytlar üzerinde çalışırken doğrudan veya dolaylı olarak hep sine değineceğim.

Evet, bizim tüm düşüncemiz ACCA'nin farklı kanallarda özgürce hazırladığı araştırma ve düşünce liderliği üzerinde çalışıyor olması. Denetimlerden robotiğe kadar ulaşılabilen geniş bir rapor yelpazesine sahibiz ve aslında mesleğin geleceğine bakacağız ve bu nedenle sunumda bugün bahsedeceğim tüm raporlara ACCA'dan rahatça erişebilirsiniz.

Ve sunumda altını çizmek istediğim soru, mesleğin kamu yararını korumaya nasıl katkıda bulunabileceğidir. Konuya biraz renk vermek için, muhasebe mesleğinin kamu yararını korumada önemli bir rol oynadığına dair inandığımız dört fikirden bahsetmek istiyorum.

Birincisi, ki bu bugün pek çok kez anılan bir şeydir, elbette, dünya çapında muhasebe mesleği olarak etik ve güveni yaptığımız her şeyin temelini yerleştirmektedir.

İkincisi, hem aşağı yönlü risklerin değerlendirilmesinde hem de üst düzey değer potansiyeli olduğunda yine kamu yararını düşündürmektedir. Mesleğimizin, yerel olarak ya da kısa vadede yürütülmesi mümkün olmayan bu taleplerine ilişkin, karı büyütmeyi ya da kayıplardan kaçınmayı düşünmeliyiz.

Üçüncüsü, mesleğin dünyamızdaki doğal çevre kaynaklarının sonsuz olduğunun bilincinde olmayı destekleyip desteklemeyeceğidir. Ve kamu yararına çalışan muhasebecilik mesleğindeki ortak amaç, bu kaynakların şimdi ve gelecekte tüm insanlık için optimize edilmesinin yollarını bilmektir.

Ve son olarak dördüncüsü, dünyayı daha iyi bir yer haline getirmede mesleğimizin rolü, daha az eşitsizlik ve daha fazla fırsat,

nerede olursanız olun, mesleğiniz için iyi kaliteyi sunmanın ötesinde bir amaca sahip olun.

Elbette bunlar büyük sorunlar ve hatta çok büyük sorular. Bu yüzden yapmak istediğim aslında, ACCA'nın bu farklı fikirler ve mesleği desteklemek için yürüttüğü bazı faaliyetler hakkında size bilgi verebilmek.

Yani, ilk fikir meslekle ilgili olarak etik ve güvene dayalıdır. Bunun, bu odadaki herkesin kalbinden geçene yakın bir konu olduğunu biliyorum ve aslında ACCA, her yıl küresel etik kurallarına vurgu yapıyor. Bunun için de her yıl 17 Ekim 2018'de, CFA Enstitüsü'nün yanı sıra Uluslararası İlişkiler Etik Kurulu Carnegie Konseyi ile birlikte çalışıyor. Ve Meslek Örgütleri, bu önemli noktaya dikkat çekmek için, küreselleşme, teknoloji ve tabii ki insan psikolojisi tarafından sunulan tehditler ve zorluklar karşısında dünyanın dört bir yanındaki işlerin etik bir geleceğe nasıl hazırlandığını araştıracaklardır.

Ve global etik hakkındaki “güneşi takip et” faaliyetler serimiz ile global etiğe dikkat çekmeye başlayacağız. Ve bizim üç organizasyonumuz “etik ve iş” adında bir röportaj filmi serisi üretmek için bir araya geldi. Ve bu serilerde, ACCA'nın CEO'su Helen Brand da dahil, CFA'nın Başkanı ve CEO'su Paul Smith ve Cargill'in Başkanı ve CEO'su David MacLennan rol alıyor. Ve tüm bu kişiler kendi meslek örgütlerinin bugün karşılaştığı en büyük etik zorlukları tartışıyor olacaklar.

Ayrıca Singapur ve Hong Kong dahil olmak üzere dünya çapında bir dizi etik film festivali düzenliyoruz. Filmlerde, dengeleme, risk ve ödüller gibi konuların arasında, vergi kaçırmanın ve

büyük işletmelerin offshore(kıyı)larının etkilerinin anlaşılması da ele alınacaktır. Ve bu film festivalleriyle iş dünyasına bu önemli fikirle girmeyi umuyoruz.

Ayrıca etik alanında kapsamlı araştırma ve düşünce liderliği de yaptık. Burada ekranda “dijital çağda etik ve güven” olarak adlandırdığımız raporu görebilirsiniz. Ve böylece meslek için önemli hale gelen ve dijital çağın bir parçası olarak anlamamız gereken etik konular ortaya çıkıyor. IFAC tarafından desteklenen bu işte çok şanslıydık ve rapor, bu yılın başlarında Yönetim Kurulu Toplantısı’nda sunulmak üzere Uluslararası Muhasebe Etik Standartları IESBA Teknik Direktörü tarafından da gözden geçirilmişti.

Dolayısıyla bu raporun güçlü ve olabildiğince güvenilir kılınması için dünyadaki pek çok ortağın desteğinden faydalanıldı.

Bu yüzden sadece bazı başlıkları ve bulguları raporun kendisinden paylaşmak istiyorum. Yani iyi haber; muhasebe meslek mensuplarının büyük bir çoğunluğu, ankete katılanların % 80’i kamu yararına hareket ettiğine inanıyor. Ve yine bu, mesleğin genelinde bizler için bir rahatlamadır. Ve ankete katılan 10.000’den fazla kişi ile yapılan araştırmanın bir parçası olarak, dünya çapında büyük bir örneğe sahip olduğumuz da dikkat çekiyor.

Şimdi dijital çağda ileriye baktığımızda, muhasebeciler için temel ilkeler ve muhasebecilik etiği muhataplarınca sorgulanmıyor. Bence, değerli panelist arkadaşlarımızdan duyduklarımız da bunu destekliyor. Dolayısıyla, IESBA tarafından belirlenen 5 ilke devam edecektir.

Yani, söylediğimiz şey, örneğin makine öğrenme veya yapay zeka ile veya siber güvenlikle birlikte bu yeni dijital durumları etik olarak yorumlamaktır. Ve; etik olmak ve kamu yararını korumak tatmin edicidir ve birçok açıdan yapılacak en kolay şey olacaktır, yeni bir kontrol listesi arayışına girmeye gerek yoktur. Ama aslında, etik kuralların tehlikeye girdiği, iş hayatında daha önce görülmemiş durumları anlayabildik ve en az bir kişinin daha bunu anlamasını başarabildik.

Şimdi bu çalışmanın bir parçası olarak muhasebecilere odaklanmak istemedik çünkü muhasebecilerin sadece kendileri hakkında konuşmasını istemedik. Ayrıca dışardan bir bakış açısı ve bir araştırma yapmak istedik. Bu yüzden üst düzey yöneticilere kendi kurumlarındaki muhasebe çalışanlarını anlatmalarını istedik. Ve gözlemlediğimiz şey, gerçekten üst düzey yöneticilerin neredeyse %95'lik büyük çoğunluğuyla, muhasebe çalışanlarının etik davranışlarının kurumlarındaki iç ve dış paydaşları ile birlikte güven oluşturduğu yönündedir. Ve gerçek şu ki, muhasebe meslek mensuplarının etik olmaları, kamu yararına çalışmanın temel dayanağıdır. Ve aksine bir durum olmadıkça, dijital bir gelecekte etiğin önemi daha da kritikleşecektir. Mesela, şüphesiz ki, bazı üst düzey yöneticiler, muhasebe meslek mensupları için, dijital değerler ile birlikte yeni sistemler, yeni süreçler ve hatta yeni iş modellerinin takip edilmesi zor yenilikler olabileceğinden bahsettiler. Ve bu yeni ortamda, güvenin temeli, teknik kabiliyetlerin de üzerindeki etik davranışlara olan kesin bir inanca bağlıdır.

Tamam, şimdi etik üzerine biraz daha fazla zaman harcayacağım çünkü bunun temelini kesinlikle kamu yararını korumakla ilgili bir konu olduğuna inanıyorum. Ama elbette ki, daha geniş bir ko-

nuşma yapılacaktır ve ben kamu yararı ile ilgili bazı diğer bakış açılarının bizdeki yansımalarını bilmek istiyorum. Ve şimdi odaklanmak istediğim alan, bu meslek kurallarının kâr sağlama veya kayıplardan kaçınma hakkındaki sadece yerel veya kısa vadeli bir düşünce tarzı tarafından yönlendirilmediğidir.

Değer ve risk üzerine birkaç düşünceyi daha değerlendirmek için, ACCA'nın "uyum için yarış" adlı başka bir raporunun daha altını çizmek istiyorum. Bu raporda, teknolojinin, muhasebe meslek mensubu üzerinde şimdi ve gelecekte nasıl bir etkisi olduğu incelenmiştir. Ve siber güvenlik, bulut, robotik süreç otomasyonu, veri analitiği, sosyal medya ve yapay zeka gibi 6 ana teknoloji alanı dikkate alınmıştır. Ve bu teknolojik detaylar bugünkü panel konusu ile direkt olarak alakalı değildir, ancak konuyla ilgili olan kısım, muhasebe meslek mensuplarının kendi örgütleri için ihtiyaç duyacakları değerlerin etkisidir. Ve ekonomideki muhasebe örgütleri arasındaki sistematik seviyede de ortaya çıkan risklerin niteliği, değerler ve risklerdeki değişimler kamuyu daha geniş anlamda etkileyebilir. Ve örneğin bu teknolojilerin çoğu, daha geniş düşünmeniz gereken bir network ilkesine dayanmaktadır.

Ve siber güvenliği örnek olarak kendi sistemlerinizi düşünebilirsiniz. Eğer tedarikçi iseniz veya müşterileriniz de hacklenmiş olan portalınıza ulaşma hakkına sahipse, tabi ki siz de etkilenirsiniz. Dijital çağda, tehlike altındaki meslek örgütleri tarafından kamu yararı tehdit edilebilir ve sadece tek bir lokasyonun paylaştığı global bir siber saldırı, daha sonra küresel olarak birbirine bağlanmış dünyada yayılır.

Bu nedenle, muhasebe meslek mensubunun kamu yararını koruma konusundaki rolü nedir? Tamam, yani ilgili raporlarda risk,

bunu finans 4.0 için esas almak şeklinde dile getirilmiştir. Ve bir dijital finans fonksiyonu, kamu yararını makro düzeyde korumak için gerekli adımı atmada örgütsel düzeyde doğru şeyleri düşünüyor. Ve ilk adımın, örgütün genel stratejisiyle uyumlu hale getirilmesini sağlamak için finans fonksiyonuna çok az etki etmesi. İşletmelere sunulan risklerin karmaşık örnekleriyle karşılaştık, çünkü örneğin bir finansal dönüşüm iş ve iş stratejisiyle birbirleriyle tamamen yanlış ayarlanmıştır.

İkincisi iş durumunun oluşturulmasıdır. Dijitalleşme, maliyet fayda yapılarının türlerini kapsamakta ve dolayısıyla riskleri de dahil olmak üzere ücretsiz veya açık kaynaklı çözümlerin etkisini nasıl değerlendirdiğimizi göstermektedir. Dolayısıyla iş durumu, herhangi bir dijital dönüşümün başarısını sağlamada kesinlikle kritik bir noktadır.

Üçüncü olarak, bir muhasebe meslek örgütü olarak sahip olduğumuz verileri gerçekten anlıyor muyuz? Özellikle, hem bizim hem de diğer paydaşların iç ve dış olarak etkileşime girmesi için büyük bir risk oluşturabilecek veri kalitesi anlayışımız var. Sistem genelinde bir toplam alın, veri kalitesi, kamu yararını kabul edilebilir şekilde etkiler ve kamu yararını tehdit eder. Özellikle insanların aslında işlerini kaybetmesi durumunda, teknoloji değişiminin örgütlenme etkisi önemlidir.

Kamu yararının tanımını neredeyse tam olarak karşılayan fikirlerden biri de, bu gezegende ortak olarak paylaştığımız çevre ve doğal kaynakları düşünmektir. Ve doğal kaynak sorunlarının dünyanın bir parçasına lokalize olabileceğini düşünmek anlamsızdır. Küresel ısınma her şeyi etkiler ve bu ortak kamu yararı ile ilgili bir fikirdir.

Ve bu grafikte de gördüğümüz gibi, doğal kaynaklar birden çok boyutta tehdit ediliyor. Ve bazıları şu anda özellikle yüksek risk altındadır ve dikkate almamız gerekmektedir. Yani burada insanlar olarak bize neredeyse varoluşsal düzeyde bir kamu yararı vardır. Ancak, bunun muhasebe mesleği ile nasıl ilişkili olduğunu ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri etrafında düşünmemiz gereken birçok şey olduğunu bilmemiz gerekiyor ve bu yılın başlarında yayınlanan “sürdürülebilir kalkınma hedefleri” olarak adlandırılan ve SDG’ler için iş durumunun arkasındaki etkenleri belirlediğimiz bağlam riskini ve fırsatını yeniden tanımlayan raporda; finansın dönüştürülmesinde çevresel, sosyal ve yönetim veya ESG konularını araştırdık ve kurumsal sürdürülebilirlik raporlama çerçevelerinin işletmelerin SDG’lerle nasıl ilişki kurmasını sağladığını inceledik. Ve tüm bunlar gelecek için muhasebe meslek mensuplarına ipuçları sağlar.

Zamanla olan ilgisine atlayacağım çünkü sunumumu becerilere bakarak tamamlayacağım. Bütün bu zorlukları özledim, mesleğin değişime ihtiyacı var. Önümüzdeki değişiklikler üzerinde ekonomik gelişmeler göz önüne alındığında, finans profesyonellerinin muhasebe meslek mensupları için kurallara uyum sağlamaları gerektiğine ve mesleklerin beklentilerinin de değişeceğine inanıyoruz. Ve iş sektörü, muhasebe meslek mensuplarının da değişimini ve iş beklentilerini geliştirmektedir.

Ve 2016 yılında “7 mesleki başarı katsayısı” olarak adlandırdığımız bir yetkinlik modeli sunduk ve bu model, muhasebe meslek mensuplarının tekniklerin de ötesine geçmek zorunda olduklarını, duygusal bölümlerde duygusal zeka, yaratıcı bölümlerde yaratıcı zeka, vizyon, dijitalleşme ve deneyimler etrafında mesleki beceriler geliştirmek zorunda olduklarını gösteriyor. Ve bu pro-

fesyonel bölümlerin hepsine sahip olarak, geleceğin muhasebe meslek mensuplarının, mesleğin ilerlemesine öncülük etmeleri için kendilerini geliştirmeleri gerekecektir.

Böylelikle, bunların size ACCA hakkında farklı bir fikir verdiği düşüncesiyle, beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Jale ÖZGENTÜRK

Oturum Başkanı

- Sayın Güreli, Sayın Yünlü ve Sayın Hatfield'e ufuk açıcı konuşmaları nedeniyle çok teşekkür ediyoruz. Görünen o ki önümüzdeki yıllarda büyük değişimler yaşayacağız, umarım hepimizin yararına olur bu değişimler.

Katıldığınız için teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi TÜRMOB eski Genel Başkanı Kamil Büyükmirza tarafından takdim edildi.

2. ANA OTURUM

*MUHASEBE MESLEĞİNİN YENİDEN YAPILANMASI:
TEHDİTLER VE FIRSATLAR*

Oturum Başkanı **Dr. Masum TÜRKER**
TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi

Konuşmacılar **Prof. Dr. Melih ERDOĞAN**
Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi

Ahmet Şahin SAVCI
Mazars Denge Ortağı

Abdullah KİRAZ
GİB Grup Başkanı

Dr. Masum TÜRKER

Oturum Başkanı

- Bu oturumun çok önemli bir bileşkesi var: Akademisyen, devlet ve özel sektör. Konuştuğumuz konu dijitalleşme. Gece sosyal medyaya göz attım; sosyal medyaya, çünkü konuşmalar ve sunulan bildirimler için yapılan değerlendirmeleri özetlemek amacıyla bir cümle koymuşlar. Demişler ki, yirmi yıl sonra muhasebe ve denetim bitti. Belli ki o cümleyi sosyal medyada paylaşanlar çünkü bildirimlerin ruhunu, ne demek istendiğini kavramamışlar; bir de muhasebenin tarihçesini bilmiyorlar. Ben 1971 yılında üniversite öğrencisiyken, Türkiye Muhasebe Kongresinin on birincisine öğrenci olarak katılmıştım. Biraz evvel kapıdan girerken Değerli Meslektaşımız Süleyman Tok geldi, el sıkıştık, öpüştük, döndü oğlunu tanıttı. Oğlu stajyer ve burada, onu görünce dedim ki, “Biliyor musun, ben de daha okulu bitirmeden bu kongreye katılmıştım.” Çünkü bu kongreler bizlerin bir araya gelmesinin ötesinde yanlış ve doğru fikirlerin tartışıldığı, çarpıştığı, sonuçta herkesin eve giderken kendine doğru bilgiyi götürdüğü mekanlardır.

Değerli arkadaşlar dijitalleşme muhasebeyi yok etmiyor, denetimi de yok etmiyor; ancak, bizim bildiğimiz yanlışlıkları ortadan kaldırıyor, bizim sıkıştırıldığımız ve hep muhasebeyi defter tutma bağlamında, bilanço hazırlama bağlamında gördüğümüz dünyanın yok olacağını söylüyor. Elli bir yıllık meslek mensubuyum, kırk dört yıl mesleğimizin örgütlenmesi ve yapılandırılması için mücadele etmiş bir kişiyim. Tabelamı görüp gelen müşteri sayısı bir kişidir! 1970li yılların ortasında Almanya’da çalışan bir işçi tabelamı görüp emlak beyannamesini hazırlamam için büromun

kapısını çaldı. İş bitince kaç lira ödeyeceğini sordu, yirmi lira istedim. İşimiz, bittikten sonra yemeğe davet ettim. Yemek için ödediğim hesap elli lira civarında. Misafirim kızarak, dedi ki, nasıl iştir bu 20.TL istedin 50 TL yemek parası ödüyorsun? Dedim sen 6 yıllık mesleki hayatımda tabelayı görüp gelen ilk ve büyük ihtimalle son müşterimsin. Bizim mesleğimiz tanınmakla ve kalitenin anlatımıyla müşteriyi çeker. Yıllar evvel yani 1989 öncesi defterimi tut muhasebe işlerimi yap diye gelen hiç bir müşteriyle karşılaşmadım. Ama bana şirket kurar mısın diyen müşteriyle karşılaştım, şirketini kurdum, ardından defteri bende kaldı. Sonra yeminlilik çıktı, defter tutma işini bıraktık, yine böyle kendiliğinden ben yeminli mali müşavir arıyorum diye gelen olmadı. 1981 yılından bu yana daha 3568 sayılı Yasa yokken, Bağımsız denetim yaptık biz hiç kimse tabelamızı görüp gelmedi, duyarak geldi. Onun için bugün burada görüşeceklerimizi dikkatle izleyelim, yeni düzene yapıyı bilerek hazırlanarak girelim.

Bir grup muhasebeci arkadaşla bugünlerde bir çalışma yapıyoruz; Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde ekonomi, vergi ve muhasebe alanındaki değişim. Yakında da bununla ilgili bir kongre duyurusu yapılacak. Niye bunu yapıyoruz? Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi muhasebe meslek mensuplarından mevcut olan taleplerden neleri ortadan kaldıracak, hangi talepleri ise yenileyerek daha fazla hizmet isteyecek? Bunları bilmek zorundayız. Dün evden erken çıktığım için gazeteyi okuyamadım, akşam okudum. Çünkü Hürriyet Gazetesi'nin yer alan Noyan Doğan'ın yazısının kupürünü getirdim. Yazar Noyan Doğan, bizi çok yakından ilgilendiren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemindeki bir haberi makale konusu olarak yazmış. Haber, "Üst finansal regülasyon otoritesine neden ihtiyaç var?" Yani bu otorite kurulduğu

zaman belki başlangıçta Maliye Bakanlığı dahil değil ama dün konuşmalarda belirtildiği gibi vergi gelirleri dolayısıyla buna da ihtiyaç var. Okuduğumuz zaman makaleyi SPK, BDDK, belki Kamu Gözetim Kurumu Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi bu kurumların tek bir kurum çatısı altında yeniden organize edilecek. Bu bağlamda muhasebe mesleğinden talep edilen hizmetler yeniden düzenlenecek.

Bu yazıdan söz etmemin amacı, bugün ki oturum konusunu geleceğe ışık tutarak bağlantı kurulmasına dikkat çekmektir. Kurumların tek çatıda toplanması fikri; 1990'nın ilk yıllarında o zaman yeni profesör olmuştum sanıyorum ya da daha doçenti, SPK Başkanı Ali İhsan Karacan tarafından ortaya atılmıştı. Aradan yaklaşık olarak yirmi küsur yıl geçti, bakın o fikir bugün Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine devreye giriyor. Bu oturumun konusu ilk defa ele alınmıyor. 1972-1973 yılı işletme fakültesi programında dijitalleşmeye hazırlık diye, benim gibi muhasebe bölümünü seçenler, bilgisayar programcılığı dersi aldılar. Tesadüfe bakın dün öğreniyoruz ki, 1973 yılında Maliye Bakanlığı bunun alt yapısını kurmuş ama talep olmadığı için uygulamaya geçilmemiş. Derken sene 1976'lı yıllara geldi, bilgisayar ortamında muhasebe denetimi ile ilgili ilk doktora tezi şimdi profesör olan Peyami Çarıkçıoğlu tarafından yazıldı. O tarihlerde Eskişehir Akademisinde karı-koca iki genç akademisyeni bu konudaki çalışmaları ortaya çıkmaya başladı. Bugün ikisi de Profesör olan Nurten Hoca ve Melih Hoca bilgisayarlı ortamları ele almaya başladılar ve bilgisayar ortamında denetimle ilgili de ilk kitabı biraz sonra dinleyeceğimiz Prof. Dr. Melih Erdoğan tarafından yazıldı. İlk bilgisayarlı muhasebe kitabı da Eskişehir Akademisi o zaman daha üniversite olmamıştı, değerli eşleri Prof. Dr. Nur-

ten Erdoğan tarafından yazıldı. Zannederseniz kitabın bir kısmını da beraber yazdılar. Yani muhasebe mesleğinde dijitalleşme yeni değil uzun bir geçmişi var.

Değerli arkadaşımız Abdullah Kiraz Bey’i, bir başka toplantıda dinlemişim; vergi idaresini şu anda hepimizden ne kadar ileri bir düşünceye sahip olduğunu anlatmıştı. Hatta bazı toplantılarda gelir idaresi, vergi idaresi bizi geçiyor, buna göre tedbir alalım dediğim zaman, herkes ‘nasıl geçer’ biz çok ilerdeyiz demişlerdi. Abdullah Bey eğer o oturumda dinlediğim kısmı da anlatırsa; bizi bekleyen yenikleri de öğreneceğiz. Şuanda yalnız beyan verme sistemini biliyoruz.

Değerli üçüncü konuşmacımız uygulamacı olan Şahin Bey, bizim hem Ankara Yeminli Mali Müşavirler Odasının Yönetim Kurulu üyesidir, hem de serbestten gelip denetimi önce kendi oluşturup daha sonra kurumsallaştıran, bugün ki adıyla Mazars ama esas, özgün adıyla Denge Denetimin, (Mazars yokken de Denge Denetim vardı) ortaklarından. Denge Denetim, özellikle hepimizi ilgilendiren Türkiye’de küçük ve orta ölçekli işletmelerin denetim sürecinde birlikte, beraber kafa yordüğümüz, kuralları tespit etmeye çalıştığımız, rahmetli Midat Benhayım ve şu andak işi sürdüren ortağı Leon Aslan Coşkun tarafından kurulmuştur ve bugün uluslararası çapta hakikaten Türkiye’yi temsil edecek niteliğe gelmiştir.

Üç değerli konuşmacıyı dinledikten sonra, 1970’li yıllarda başlayıp bugünkü noktaya gelen ve şuanda Batı’dan daha ileri olan Türkiye’deki dijitalleşme sisteminde muhasebecinin yeni rolü için ne yapacağımızı biz kendimiz çıkaracağız.

Konuya açıklık getirmek amacıyla yaptığım bu değerlendirmenin amacı; bugünkü konuşmalardan herkes kendine ait, kendi bürosuna, kendi firmasına ait bir ekol kurma arayışına girmesi fikrini geliştirmektir. Şimdi bu söylemimden sonra Değerli Hocamız Melih Erdoğan'a sunumunu yapmak üzere alkışlarınızla kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. Melih ERDOĞAN

Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi

- Günaydın hepinize saygılarımı sunuyorum. Sayın Başkanın zarif konuşmanız için öncelikle teşekkür ederim. Çok sağlam bir belleği var, hiçbir noktayı unutmuyor. Gerçekten çok uzun yıllar önce bu tür çalışmalara başlamıştık, zaman birden geçiverdi ama kendimizi de ummakla birlikte yine de şaşırdığımız bir değişik noktada bulduk.

Ben bugün, biraz önce Başkanın da belirttiği perspektifle yani bugünün dijital dünyasında, böyle adlandırıyoruz artık, bir değerlendirme yapmaya çalışacağım. Şöyle, evet, üç tehdit alanı üzerinden bir değerlendirme yapacağım ve muhasebe mesleğinin geleceği üzerine de bir değerlendirme yapmaya çalışacağım. Yani öncelikle muhasebe sistemi nasıl bir tehdit altında, sistem olarak muhasebe nasıl bir tehdit altında buna değinmeye çalışacağım bugünün koşullarında, bugünün dünyasında ve daha sonra da meslek olarak baktığımızda muhasebe mesleği bir tehdit altında mı, nasıl bir gelecek bekliyor? Bunu değerlendirmeye çalışacağım fakat öncelikle şunu söylemeliyim, bu sempozyumun, bu kongrenin başlığında da çok isabetle vurgulanan bir nokta var o da mesleğin

yeniden yapılandırılması diyor. Yani mesleğin yeniden yapılandırılmasına bir ihtiyaç duyuyoruz demek ki. Bu ihtiyacı yerine getirmek için yani meslek yeniden yapılacaksa o zaman mesleği bana göre yeniden tanımlamak lazım. Yani muhasebeyi yeni bir tanıma da kavuşturmak gerekiyor. Açık söylemek gerekirse, ben artık varlığını, mevcudiyetini korumakla birlikte muhasebenin kayıtlama, sınıflama, özetleme, yorumlama gibi işlevlerinin çok ötesine geçmekte olduğu düşüncesindeyim, artı biraz daha zorlayıcı olacak belki ama muhasebenin işletmelerin dili olduğu ifadesinin de yetersiz kaldığı düşüncesindeyim.

Onun için bence artık muhasebe şöyle tanımlanmalı diyorum; muhasebe, işletmenin amaçlarını doğru olarak belirlemesine yardımcı olan, bu amaçlara ulaşmasının araçlarını oluşturan, ulaşılan amaçların gerçekleşme ölçüsünü belirleyerek açıklayan ve geleceğe yönelik kararların alınmasını sağlayan etkileşimli mekanizmalar bütünüdür. Bu tanım bizim mesleğimizi de belli bir yere oturtacaktır diye düşünüyorum, üzerinde tabii ki tartışılabilir.

Şimdi üç tehdit alanı dedim, bu bakış açısıyla tanımladığım muhasebeyi, karşınızda muhasebe süreci olarak görüyorsunuz, muhasebe sürecinin ilk tehdit alanı içerisinde bulunduğu çevre, işletme ve ortamı. İşletme ve ortamı deyince de üç tehdit unsurundan söz etmek istiyorum. Bunlardan bir tanesi endüstriyel ve ticari karakteristikler yani muhasebe sistemi içerisinde bulunduğu, örneğin tekstil sektörüyse bu sektörün özelliklerinden müthiş etkileniyor elbette ki ve bu etkilenme pek çok işletme içerisinde ve muhasebe sistemi üzerinde yansıma yaratıyor. Bir diğeri ülkenin koşulları, bir diğeri etken de küresel koşullar. Bu tehditleri, üç kategoride toplamak mümkün.

Şimdi, baktığımızda ülke koşulları olarak sırasıyla bir değerlendirme yaparsak ne diyebiliriz? Ülke koşulları olarak hemen şunu vurgulayalım, biraz önce birbirine de bağlı olduğunu söylemiştim artık küresel bir dünyada yaşıyoruz, klişe gibi oldu ama hakikaten öyle küresel bir dünyada yaşıyoruz. Seksen binin üzerinde doksan bine yakın çok uluslu şirket dokuz yüz bine yakın bağlantısıyla dünyayı bir ağ gibi sarmış durumda. Bunlar arasında inanılmaz bir mal ve fon hareketi trafiği var ve bu trafik içerisinde de herkes bir pay kapmaya çalışıyor. Onun için de çatışmacı bir dünyanın içerisinde yaşıyoruz. Yani küresel dünya mal ve finans devrelerinin değerlendirme alanı olarak şekillenmiş bulunmakta ve bu ortamda bu pay kapma anlamında bir sermaye birikimi gerekiyor. Bunun için de üretimin ve tüketimin sürmesi, bunun için de kaynak girişinin devam etmesi gerekiyor. Bu kaynak girişini bugün Türkiye’de yer yer kaybetmeye başladığımızı biliyorsunuz ve de yatırımların sürmesi gerekecek. Bir diğer nokta, böyle bir şekillenmede bir ortak kültür, bir tüketim kültürü kendisini dayatmış durumda, bununla karşı karşıyayız. Eğitim biçimi düzeyi alışkanlıklarıyla, arzularıyla kendisine uygun bir insan tipi gerektiriyor bu dünya. Bu kültür çok açık ki evrensel değerlerden de kopuk olamaz. Bir diğer nokta da, Türkiye, bugün bu sözünü ettiğimiz küresel sisteme karşılıklı olarak bağımlı ve sermaye hareketlerine de açık bir ülke. Bu yapının ve düzenin korunması elbette ki yaşamsal bir önem taşıyor ve bu yapı belirsizlikleri kaldıracak durumda değil. Aksi takdirde ne yazık ki ekonomik, siyasi ve kültürel bir dağılmanın baş göstereceğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Tabii ki bu düzen, bu bahsettiğim yapı çok arzu edilebilir bir yapı olmayabilir, bundan hoşlanmayabiliriz ama bu yapının içerisindeyiz. Madem bu yapının içerisindeyiz onun biçtiği role göre oynamak durumundayız yoksa dışarıda kalacağız.

Bir diğer nokta küresel tehditler demiştim. Burada gördüğümüz gibi çevresel, ekonomik, teknolojik, toplumsal ve jeopolitik tehditlerden söz ediyoruz. İlginç bir şekilde küresel ekonominin şirketler üzerindeki etkisi yüzde 88 olarak belirlenmiş KPMC raporundan bir alıntı olarak. Evet, peki, bu dünyada olumsuzluklar olarak, bu küresel dünyada nelerle karşı karşıyayız? Bir kere korumacılıkta artış olduğu gözlemleniyor ki bu bir ciddi tehdit çünkü piyasa koşulları istendiği gibi sürdürülemiyor. Siber tehditlerde artış, hükümet politikaları değişiyor. İklim değişikliklerinin etkileri, toplumlar yaşlanıyor, yetenek göçüyle karşı karşıyayız. Ulusal ekonomik büyümede değişiklikler söz konusu, yeni kuşaklar arasında zihniyet değişimi var ve hepimizin artık her gün telaffuz ettiği yapay zeka alanındaki gelişmeler söz konusu. Bu bir tehdit mi? Hem tehdit hem de avantaj olabilir. Yalnız 2022'ye kadar işletmelerin büyümesini olumsuz etkileyen eğilimler bunlar ve bu tablo Dünya Ekonomik Forumu 2018 tablosundan alınmıştır.

Evet, peki, bu olumsuzluklara karşı nasıl etkileneceğiz? Bu etkilenenin sonuçları nelerdir? Hemen muhasebe kavramlarından sapma doğduğunu görüyoruz bu tür bir tabloda. Yani sosyal sorumluluk, tutuculuk, ihtiyatlık gibi kavramlarımız giderek esnemeye, vazgeçilir kavramlar gibi olmaya başlıyor. Kaynak yaratamıyoruz, piyasalar karmaşıklaşıyor ve bu muhasebe sistemimize de elbette birçok güçlükler getiriyor, yatırım sorunları, rekabet, pazar, finansal sorunlar, nitelikli iş gücü bulamıyoruz, entelektüel sermaye sorunlarıyla karşı karşıyayız, belirsizlik ortamı yaşıyoruz ve iş yerinde motivasyon düşüklüğü yaşayıp sürdürülebilirlikle ilgili bir soruna tosluyoruz. Yani sürdürülebilirliğimizi tehdit eden bir durum var. Şimdi gelelim ikinci tehdit alanına. İkinci tehdit

alanı, birinci tehdit alanını koruma altına almak için sistemimizi, işletmemizi, muhasebe sistemimizi tüm muhasebe süreçlerimizi tahkim etmeyle ilgili bir durum. Bunun için sistemimize pek çok kontrol noktası yerleştiriyoruz, kontroller oluşturuyoruz. Bu aynı zamanda ikinci tehdit alanını oluşturuyor. Nasıl bir tehdit? Öncelikle teknolojik bir tehdit, ikincisi de yapılandırmayla ilgili bir tehdit. Yapılandırmanın sonuçlarına bakalım yani bu sistemimizi biraz önce söylediğim dış unsurlara karşı tahkim etmeye, korumaya çalışırken eğer arzu edilebilir bir yapılandırmayı ortaya koyamıyorsak o zaman nelerle karşılaşabiliriz? Manipülasyona açık bir işletme yapısı, hataya ve hileye açık bir yapının oluşması, doğru, güvenilir ve tutarlı bilgiye ulaşamama, bu bilgiye zamanında ulaşamama, finansal raporları güvenilirliğini yitirecektir işletmenin, finansal olmayan raporları da artık bu konuda zaafa uğrayacaktır, etkinlik ve verimlilik düşecek, uygunluk yitirilecek ve elbette ki karar alma gücü büyük ölçüde zayıflayacaktır.

Peki, teknolojik yapılandırmayı gerçekleştiremezsek ne olacak? Özellikle burada tabii teknolojik yapılandırmaya değinmek gerekiyor çünkü biz kontrol, iç kontrol sistemimizi oluştururken, yani bu tahkimatı gerçekleştirirken, dijital bir ortamda bunu yapıyoruz ve sürekli kontrol programları yerleştiriyoruz sistemimize. Bu kontrol programları aynı zamanda kötü kullanım söz konusu ise çok ciddi bir tehdit de oluşturuyor. Aynı zamanda şundan da söz etmek lazım; bu kontrolleri çok optimize etmek gerekiyor, yani gereksiz kontrollerde olmayacak, gereken kontrolü de ihmal etmeyeceksiniz. Böyle bir yapılandırmayı gerçekleştiremezseniz iki durum karşımıza çıkıyor: Teknolojik yapının işletmede gerektiği gibi oluşturulamaması, iç ve dış teknolojik girişimler, buna saldırılarda diyebilirsiniz. Birincisinde iletişim problemler-

riyle karşılaşıyoruz, bilgi sisteminde gedikler oluşuyor ve kontrol programları, biraz önce dediğim gibi, hataları ve hileleri önleyememeye karşı karşıya kalıyor, maliyet sorunları ortaya çıkıyor. Saldırıları yeni sayılabilir, yani artık pek yeni de sayılmaz ama yine de yeni diyelim, hileli veri kullanımı, varlıklar kayba uğruyor, veri bilgi kayıpları, iş gücü, üretim kayıpları, işletme sırlarının ifşa edilmesi, pazar kayıpları ve önemli maliyetlerle yine karşı karşıya kalıyoruz. PVC bir araştırma yaptı, 123 ülkede 7200 yanıtı bir araştırma, burada hile ve finansal suçların küresel işletmelerde yüzde 49 civarında olduğunu belirlediler. Fakat kendileri de itiraf ediyorlar bu çok daha yüksek olabilir çünkü bu bildirilen yani kayda geçmiş olan yanıtlarla ilgili, bunun çok daha yüksek olduğunu düşünüyoruz diyorlar. Burada da en uygun, en gerekli ve en etkili önlem iç kontrolün bileşeni olarak karşımıza çıkan aslında risk değerlemesi ama işletmeler de bu risk değerlendirmesini ancak yüzde 54 oranında yapıyorlar yani tehdit büyüyor bir anlamda. Ne gibi sorunlar ortaya çıkıyor? Pek çok sorun ortaya çıkıyor ama ilk üç tanesi en önemli; varlıkların kötüye kullanımı, tüketici veya kullanıcı hileleri ve siber suçlarla karşı karşıyayız.

Evet, son tehdit alanına geliyorum. Üçüncü tehdit alanı da, denetim veya dış denetim veya bağımsız denetim. Bunun aktörü de bizzat denetçi yani denetçi kendi başına tehdit oluşturuyor. Bunun yanlış anlaşılmasını istemem, bu standartlarda da ele alınan yani denetçinin yetersizliği nedeniyle veya yetersiz olma olasılığı karşısında yeterli kanıtları elde edememesi, denetimini gerektiği gibi yapamamasının ve de buna rağmen örneğin olumlu olmamasına rağmen olumlu görüş belirtmesi gibi bir sonucu kastediyor. Bu bir takdir ederseniz ciddi tehdit oluşturuyor. Peki, şunu hemen saptayalım o zaman, muhasebe ve denetim bu üç tehdit alanının

sonunda üretim, teknoloji ve finansal hareketler alanında yani dolayısıyla ölçme, hesaplama, matematik, fizik, kimya, istatistik gibi iletişim, bilgi işlem alanlarında belli bir düzeyde eğitilmiş, duyarlılıkları küresel dünyanın kültür ortamının ürettiği normlara uygun insanlar gerektirir. Herhalde buna hepimiz katılıyoruzdur, mutabık olsak gerek. Biz böyle bir yapının insanlarıyız. Bundan sonraki dönemlerde acaba şu tabloyla bu sözünü ettiğim insanın, meslek arkadaşlarımızın muhasebeci olsun, denetçi olsun nasıl buraya geleceği sorusu çok ciddi biçimde kafamızı kurcalıyor doğrusu. Bildiğiniz bir tablo karşımızda. Arkadaşlar, bu bahsettiğim insan tipini şuradan sağlayacağız, bu sene iki milyon iki yüz altmış bin öğrenci üniversite sınavına girmiş beş yüz on bir bin öğrenci temel yeterlilik testini geçememiş. Kırk bin öğrenci sıfır almış, hiçbir şey yapamamış. Bu testi geçip de alan yeterlilik testine girenler de Türkçede yirmi dört sorudan 4.73, matematikte kırk sorudan ancak 3.9, fizikte on dört sorudan 0.4, kimyada on üç sorudan 1.1, biyolojide on üç sorudan 1.6 ortalamasına ancak doğru yanıt verebilmiş. Şimdi bu tablodan mı çıkıp gelecek sözünü ettiğim insan? Nasıl olacak bilemiyorum...

Bir başka saptama Dünya Ekonomik Formundan, Türkiye ne yazık ki fen ve matematik eğitimi kalitesinde 137 ülke arasında 104'üncü sırada. Korkunç bir tablo! Yani burada akademisyen arkadaşlarım da var, birinci sınıf genel muhasebe dersini alan öğrencilerin not ortalaması 25 arkadaşlar! Yani gerçekten moral bozucu. Şimdi bu arkadaşlarımızı biz, başta söylediğim ölçme, hesaplama, iletişim, bilgi işlem alanlarında belli bir düzeyde insan olmasını arzu edeceğiz, kültürel bir yapısı, donanımı olacak, evrensel değerlere sahip olacak yani benim artık emekliliğim gelmiş, geçmiş bir akademisyen olarak moralim bozuluyor doğrusu

açık söylemek gerekirse. Ne olacak peki? Yeterli bilgi, eğitim, donanım, entelektüel düzeye denetçi açısından söylüyorum ulaşamayacak. Bağımsızlık ve nesnellik zihnini geliştirmesini nasıl bekleyeceğiz? Mesleki özeni oluşturmasını nasıl bekleyeceksiniz ve elbette ki böyle bir meslek mensubu işletmeyi yeterli ve güvenilir kanıt elde etmeyi sağlayacak ölçüde kavrayamayacaktır. Bu karşımıza şunu çıkartıyor; yanlış ve/veya eksik görüş bildirme riski, en hafif deyişle bununla karşı karşıyayız. Bu meslek tipinde şöyle bir semptom da ortaya çıkıyor, öyle söyleyelim, bugün sözünü ettiğimiz dünyanın değişikliklerine hem kültürel, hem küresel, hem teknolojik değişimleri kastediyorum, karşı koyma, muhasebe ve denetim mesleğindeki değişimi kabullenmeme, reddetme eğilimi ortaya çıkıyor ve böylelikle de muhasebe ve denetim mesleğinin geleceğine yönelik projeksiyon oluşturamaması kişinin ve gelişme sağlayamaması sonucuyla karşı karşıya kalıyoruz.

Evet, şimdi ikinci bölüme geçiyorum. Yani muhasebe ve denetim mesleğine yönelik tehdit nedir o zaman, nasıl bir tehdit var? Elbette ki biraz önce sıraladığım üç tehdit alanı mesleğe bir şekilde yansiyacaktır ama asıl üzerinde durmamız gereken, karşı karşıya olduğumuz fenomen teknolojik gelişmeler, her gün sözünü ettiğimiz yapay zeka gibi durumları kastediyorum. Bu bir tehdit mi? Nedir? Bunu gelin birlikte ele alalım. Tabii ki artık çok sözü edildi bugün yine farklı oturumlarda ele alınacak bu yapay zeka konusunu sıradanlaştırmak istemiyorum ama bir yapay zeka olgusuyla da karşı karşıyayız.

Aslında 1950'lerden başlayan bir durum bu Alan Turing'in düşüncesiyle, öyle bir yapı olacak diyor ki onun insan olmadığını

nasıl anlayacağız? Yani bu duruma inanılmaz bir öngörüsü var. O zamandan başlayan birkaç kuşak gelişme var. Bunlar makine öğrenmesine dönüştü daha sonra, ondan sonrada şimdi derin öğrenme dediğimiz bir yapıyla karşı karşıyayız. Çok basitçe söylemek gerekirse yapay sinir ağları çalışması insan beyninin simülasyonunu temel alıyordu ve bu temelde bir girdi nöronları katmanı, çıktı nöronları katmanına bir ara katmanla bilgi iletliyordu ve bu işlenmiş bilgi olarak bizim beynimizden bir çıktı olarak değerlendiriliyor idi. Yani hala da öyle ama biz de bu yapay zekâ çalışmalarında bu modellendi, bunun bir simülasyonu gerçekleştirildi. Yalnız özellikle 2015 yılında çok ilginç bir değişme oldu, teknik bir şey tabii ki, bu aradaki katman yeni teknolojik gelişmelerle çok katmanlı bir hale geldi. Bu çok katmanlı durum, durumu inanılmaz değiştirmiş vaziyettedir. Gerçekten çok ilginç bir noktaya gidiyoruz. Şunu gerçekten kendimize soralım, bugün bizim meslek alanımızla ilgili yapay zekâ uygulaması ‘şunu yapamaz’ diyeceğimiz acaba ne var? Bunun üzerine bir yandan düşünmekte fayda var diye soru yöneltiyorum hepimize, kendime de dâhil, düşünüyorum doğrusu. Evet, şimdi bu yapıyı özellikle söyledim çünkü bu yapı bizim mesleğimizi hem bu alanda çalışan insanların dünya literatürünün ortaya koyduğu biçimde hem de bu konuda yani bilgi teknolojileri ortamında muhasebe ve denetim konusunda çalışan bir arkadaşınız olarak düşüncem, mesleğin iki farklı gelecek yaşayacağı yönünde. Bunlardan bir tanesi, geleneksel çalışmayı gerçekleştiren sofistike teknolojilerin kullanılması. Yani pek çok teknoloji artık bize yardımcı olmaya başladı, bunlar incelikli, öyle tabir edelim, teknolojiler ve bu teknolojileri biz kullanarak mesleğimizde çok güzel şeyler yapabiliriz, çok parlak bir dönemden söz ediyorum ve buna ‘belirgin gelecek’ diyorum. Ama belirgin geleceğin bir süre sonra yani buna vade biçiyorlar

bu çok zor tabii ki 30 yıl gibi bir süre söyleniyor, 30 yıl sonra da bir radikal değişim, dönüşümden söz ediyoruz. Yani geleneksel mesleki çalışmanın ortadan kalkması ve makineleri yönetenlere dönüşüm gibi bir evreye giriyoruz. Burada şununla karşı karşıyayız, büyük veri ve işletme analitiği, bulut teknolojilerine de bağlı olarak işletme ortamını ve işletme süreçlerini dramatik bir biçimde değiştirmeye devam ediyor ve edecek. İşletme fonksiyonları artık değişiyor, işletmelerin yetenekleri artıyor, eskide kalmış işletme fonksiyonları elimine oluyor ve tüm süreçler radikal biçimde hızlanıyor. Aynı değişimler güvence fonksiyonu için de söz konusu. Kurallarının artık değişmesi gerekecek, güvencenin temel süreçleri otomasyonla giderek bütünleşiyor. Analitik denetim yordamları geliyor ve güvencenin öngörüsül ve önleyici modlarda zamanlaması neredeyse gerçek zamanlıya yaklaşıyor. Şimdi bu olumu bir tablo karşımıza çıkartıyor. Artık destek aldığımız pek çok şey var bu bakımdan da yine aynı rapor 2022'ye kadar işletmelerin büyümesini olumlu etkileyen unsurları sıralamış. Yeni teknolojilerin benimsenmesinde artış yani bu teknolojileri dünya giderek benimsemeye başladı bu olumlu bir şey, mobil internette ilerlemeler var. Yapay zekâ ilerlemeleri evet aynı şekilde, bulut teknolojilerinde ilerlemeler, ulusal ekonomik büyümedeki değişiklikler, gelişen ekonomilerde refah artışı, eğitim geliyor, yeni enerji ve teknoloji gereçlerindeki ilerlemeler ve orta sınıf geliyor. Ne olacak peki, bakalım biraz. Otomasyon ve yapay zekâ uygulamaları, işletmeleri dönüştürerek verimliliği arttıracak, insanlar artık makinelerle çalışmaya başlayacak, önemli iş ve geçiş kaymaları söz konusu olacak, bu teknolojiler birçok ürün ve hizmet üzerinden değer yaratacak, ürünler artık kişiye özel, üretimdeki anomaliler ve hileli işlemler çok büyük etkinlikle saptanabilececek. Yapay zekâ, yapay sinir ağı uygulamaları ile tüm

analitik tekniklerle %40 değer yaratılacak, bazı kaynaklar bunun %70'e kadar çıkacağını belirtiyor. Bu teknolojiler işin ve iş yerinin artık doğasını değiştirecek, işte insansız fabrikalarla karşı karşıyayız örneğin. Bazı meslekler ne yazık ki giderek ortadan kalkacak, bazıları büyüyecek, birçoğu değişime uğrayacak. Yeni meslekler ortaya çıkacak, insanların yeni beceriler geliştirmesini sağlaması gerekecek. Tabii bu nokta bizim için son derece önemli ve şaka değil 10 yıl önce olmayan 10 tane meslek var karşınızda. Sosyal medya uzmanlığı diye bir şey yoktu yani bu sürücüsüz araç mühendisliği hiç düşündünüz mü böyle bir meslek? Hiç kimse düşünmemiştir. Dron operatörlüğü, CEO uzmanlığı bu çok ilginç bir meslek mesela bu arama motorlarını web sitelerine uyarlamaya çalışan, bunlarla ilgili bir optimizasyon yapan kişilerin edindiği meslek, youtuber, bulut bilişim uzmanlığı, mobil uygulama geliştiriciliği, veri analisti, sürdürülebilirlik yöneticisi, etik hacker, etik Türkçe oldu artık onun için etik diye belirttim ama hacker biliyorsunuz dışarıdan erişimli sisteminize giriyordu, şimdi aynı kişileri işletmede çalışan olarak almaya başladılar ki nasıl savunma yapacağız diye, onlara da etik hacker dediler. Bakalım daha ne işler çıkacak...

Şimdi, muhasebe mesleğinin 2025 yılına kadar karşı karşıya olduğu önemli değişimleri şu üç grupta toplamak mümkün. Bilişsel teknolojiler geliyor, raporlama küreselleşiyor, standartlar ve yeni regülasyonlar açıklanıyor. Burada bilişsel teknolojilerin gelişmesi akıllı yazılımlarla dış kaynak hizmetlerinin bizim açımızdan gelişmesi demek, bu teknolojileri kullanarak iş birliği açıklama, pay sahipleri ve yönetim kurulları işbirliği gelişecek. Küreselleşme, artık herkes bu küresel dünyada, yani yeni iş alanı bizim için, denetçiler için, muhasebeciler için başka ülkelerde teknik ve mesleki becerilerini sergileyebilecekler ve kuralların

kurumsallaşması da küresel anlamda mesleğe büyük etki yaratacak. Denetçiler açısından ne olacak? Bilişsel teknolojiler daha da gelişecek ve denetçinin düşünme süreçlerini modelleyerek mesleki yargısını çok güçlendirecek. Yalnız dikkatinizi çekerse bu belirtmeye çalıştığım tablo karşı karşıya olduğumuz teknolojileri benimsememiz, ona uyarlanmamız, bunları kullanmamız durumunda geçerlidir. Denetçinin ele dayalı işleri ortadan kalkacak ve risk alanlarına odaklanabilecek. Denetim alanı için niteliksel bilgi kolaylıkla artık niceliksel veriye dönüşebilecek ve denetim kanıtları zenginleşecek. Denetçinin rolü ve önemi artacak, rutin işlerden kurtulacak, veri analitiği çıktılarını ve bulgularını inceleyip değerlendirecek ve mesleki yargısı için zaman ve destek kazanacak, müşteri işletmeyi daha iyi ve daha çabuk tanıma fırsatı bulacak, bu teknolojileri kullanarak becerilerini, kendi becerilerini geliştirebilecek ve mesleki tatmini çok artacak. Ancak son madde de görüyorsunuz bu bilişsel teknolojiler zaman içerisinde denetçiye gereksinimi azaltacak.

Şu anda durum şu, genel muhasebe işlemleri biraz otomatize %12, yüksek otomatize % 77, yaklaşık yuvarlamayla, %77 tam otomatize olmuş vaziyette zaten. Diğer aktivasyonları da aynı şekilde görebilirsiniz ne, ne kadar. Dikkat ederseniz insana dayalı işler, dış ilişkiler, işletme geliştirme falan gibi bunlar otomasyonu güç ama muhasebenin birçok alanı otomasyona büyük ölçüde zaten geçmiş durumda. Bir araştırma var, bu araştırma çok dolaşır oldu ama daha önce de bir toplantıda bunu sunmuştum ama tekrar burada bu tabloyu gösterme ihtiyacını duyuyorum. Frey ve Ozborn'un çalışması 2013 yılındaki, mesleklerin bilgisayarlaşmaya karşı duyarlılıklarından söz ediyor, böyle bir araştırma. Bu duyarlılıklar için yani meslek duyarlı olup da bundan etkileni-

yorsa ortadan kalkar mı, kalkmaz mı yorumunu size bırakıyorum. Muhasebeciler ve denetçiler için %94, defter tutma, muhasebe ve denetim çalışanları için %98. Ama nasıl bir dünyadan bahsediyorum? Şöyle bir dünyadan bahsediyoruz, dikkat ederseniz taksi şoförleri ve özel şoförlerin bundan etkilenme oranı da %89 yani öyle bir dünya tasavvur ediniz ki taksiler artık kendi kendine gidiyor, araçlar şoförsüz. Böyle bir dünyada bu mesleklerde bu şekliyle artık yaşayamayacak. Masum Beyin haklı olarak belirttiği gibi meslek dönüştürülecek. Bu şekliyle kalırsa tablo bu! Bu tabloda yani argümanımı birkaç yerden desteklemek ihtiyacımı hissederek bunu koyuyorum, Fransa çalışma raporuyla ilgili, Fransa Çalışma Kurumu bir rapor hazırlamış şöyle, ortadan kalkacağını düşündüğü işleri sıralamış, taksi şoförlüğü, tren sürücülüğü, radyolojist, avukat yardımcılığı, finansal araçlar falan bunlar ortadan kalkacak. Çok değişmeyecek işler; hemşirelik, öğretmenlik, felsefeci, tasarımcı, aktör falan. Dönüştürülecek işler var başka bir şeye yani duracak ama başka bir şeye dönüştürülecek; yazılım mühendisi, veri bilimcisi, tesisatçı, elektrikçi falan. Yeni ortaya çıkacak işler, sadece ikisini koymuş, yapay zeka danışmanı, yapay zeka hukukçusu ve birkaç başka bir şey olabilir. Burada muhasebeciyi göremiyorsunuz tabii ki. Nerede? Yerini söyleyeyim size, ortadan kalkacağı düşünülen işler arasında ne yazık ki ama tekrar ediyorum yani bugünkü haliyle bakacak olursanız. Dünya Ekonomik Raporuyla ilgili yine bir saptama, üç tablo var. İstikrarlı roller, yeni roller ve gereksizleşen roller. Burada istikrarlı rolleri görüyorsunuz; genel müdür, veri analisti falan. Yeni roller sıralanmış, gereksizleşen roller arasında yine ne yazık ki muhasebeciler ve denetçiler yer alıyor. Evet, sona geliyorum Sayın Başkan birkaç noktayı daha vurgulayarak izninizle. İki binden fazla iş aktivitesini ilgilendiren sekiz yüzden fazla mesleğin çeşitli diğer kategorideki

aktivitelere göre daha kolay otomatize olacağı görülüyor. Tüm meslekler bundan etkilenecek ama %5'i tamamen, tüm mesleklerin %60'ındaki aktivitelerin %30'u otomatize olacak, dört yüz milyon çalışan 2016-2030 periyodunda dünyada otomasyon nedeniyle işinden olacak fakat beş yüz elli, sekiz yüz doksan milyon arasında insan da, alt ve üst sınır bunlar, yeni işlere sahip olabilecek. Düşünmediğimiz işler de ortaya çıkabilir. O zaman tabloyu şu garip grafikle sonuçlandırabiliriz. İki geleceğimiz var; belirgin gelecek ve öngörülen gelecek. Bu şekliyle yani en ilkel şekliyle kalırsa geleneksel muhasebenin vaziyeti bu. Eğer ileri teknolojileri kullanarak mesleğimizi sürdürürsek, bunlarla bir yere varmayı hedef edersek o zaman ileri teknolojilerle mesleğimiz yani şu dik eksen başarıyı gösteriyor tahmin ettiğiniz gibi, büyük bir sıçrama gösterecek ama bu hıza yetişemezse, bu araçlardan geri kalırsa o zaman düşmeye başlayacak, bu çizgiden ayrılacak. Sonuçta belirttiğim tarihlere yakın bir noktadan sonra mesleğimiz radikal bir değişime uğrayacak, diğer senaryoda da bir radikal düşüş yaşanacak. Evet, öğrencilere, eğitime baktığımızda geleneksel muhasebe programlarından mezun olan öğrenciler bugünün ve geleceğin dünyasının talep ettiği bilgi ve becerilere sahip değiller. Ne yazık ki dört büyükler sadece muhasebe bilgisi olanları değil aynı zamanda analitik becerileri ve bilgisayar programlama ve kodlama deneyimi olanları işe almaya çalışıyorlar. Burada gördüğünüz, zamanınızı almayayım birkaç öneri var ama en sonunda öğrencilerin ufkunu açmak, eleştirel ve yenilikçi bir zihniyet kazanmalarını sağlamak için felsefe, sanat, görsel kültür gibi derslere ve eğitimlere yer verilmesi gerekiyor. Muhasebe ve denetimi artık problemi tanımlayın, çözümler için gerekli bilgiyi derleyen ve araştıran ve öncül tasarımlara geçiş yaparak en uygun çözümü seçebilen ve tasarımsal kararını işlevsel bir plana oturt-

rak uygulayabilen, teknoloji tabanlı bir mesleki ve akademik nitelik olarak ele almak gerekiyor. Mensuplarımıza da eğitim, eğitim, eğitim diyoruz bu anlamda TÜRMOB'un yaptığı bu toplantı bile çok büyük bir katkı ve değer yaratmıştır. Çok teşekkür ediyoruz TÜRMOB'a.

KGK'nın da aynı şekilde eğitimlerini çok önemli olduğunu biliyoruz ve ardından bir MBB dönüşümüyle karşı karşıya kalacağız ileriki noktalarda. Yani biyo teknolojilerin de devrede olduğu yarı makine, yarı insan yapılardan söz ediyorum. Bunlar dramatik bir değişim yaratacaklar, insanın yerini yeniden düşündüren değişimler. Robotların otonomi derecesi giderek artacak, sosyal ve teknolojik değişiklikler olacak, işletmelerin yerini ve işlevini yeniden tartışacağız. Muhasebenin geleneksel mesleki çalışmasının yeri ve kavramı değişecek. Bu dönüşüm denetçinin yaptığı işi yargıda bulunmak, karar almak dâhil olmak üzere her alanda gerçekleştirecek ve artık muhasebeciler ve denetçiler bu sistemlerle işbirliği yapabilecek ve onları opere edebilecek kadar uzman ve artık bilişsel muhasebe danışmanı veya bilişsel denetim danışmanı gibi farklı unvanlara sahip, bu benim koyduğum isimler yani böyle olmak zorunda değil, çok az sayıda kişilerden oluşacak. Ve bir gün inşallah bu çok uzaktır, doğru bir temenni mi bilmiyorum ama bir gün onların yerini de makineler alacak ama biraz önce son söylediğimle bitirmek istiyorum. Bizim bu dijitalleşen, makineleşen dünya da daha çok insan olmaya ihtiyacımız var. Öğrencilerimizi, çocuklarımızı eleştirel akılla, bilimsel akılla eğitmeye ve yetiştirmeye ihtiyacımız var. Onlara felsefe, sanat gibi anlayışları kazandırmaya ihtiyacımız var. Niye, sanatla ne ilgisi var falan diyeceksiniz. Sanatla o kadar ilgisi var ki, bu bizim ufkumuzu, zihnimizi, her şeyimizi açan bir şey. Bir örnekle bitire-

ceğim. Biliyorsunuz artık sürücüsüz arabalar çıktı piyasaya, çıkıyor. Bu sürücüsüz arabalarında bir çalışma ilkesi var. Yani kendi başına gidecek ama nasıl gidecek? Evet, sensörleriyle gidecek, sensörleriyle giderken şöyle bir yol izliyorlar; mesela yolda çizilmiş çizgilere bakıyorlar. İşte düz çizgide geçemiyorsunuz, kesikli çizgi geçilebilir gösteriyor değil mi, bu sensörlere tanımlanmış vaziyette, araç bu sensörleri kullanarak hareket ediyor. Şimdi bir sanatçının hazırlanmış olduğu çalışmayı sizlere göstereceğim, sanatçılar artık çok farklı işler yapıyorlar “Autonomous Car Project” diye bir çalışma. Bakalım sanatçı ne yapacak? Evet, bu bir sürücüsüz araç, bu sürücüsüz aracın çevresine bir çizgi çiziyor. Daha sonra aracını belli bir noktaya götürecektir sürücüsüz aracı ve ona belli bir route tarif edecek şu yoldan şurayı takip ederek şuraya var diyecek. Bakalım nasıl olacak? Evet, araç kesikli çizgiyi sensörüne tanımlandığı gibi geçebilir ama düz çizgiyi geçemez. Bu daire içinde sıkışıp kalmıştır. Son bir hamle yapıyor ama kurtulması imkânsız. Burada insan zekâsı, sanatçı aklı var. Şimdi bu araçları bu şekilde idare edenler böyle bir durumla nasıl başa çıkacaklarını da artık düşünmek durumundalar. Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim, saygılar sunuyorum.

Dr. Masum TÜRKER

Oturum Başkanı

- Değerli Hocamıza teşekkür ediyorum. Hocam kırk beş dakikada bize en sonda söylediği şey sizsiz olmayacak, istediği kadar yapay zeka olsun şu, bu olsun sizsiz olmayacak yeter ki tekniği bilin. Bu konuda bizsiz olmayacağının nasıl olacağını değerli üstadımız Şahin Bey'den dinleyelim. Buyurun Üstat.

Melih Hoca kırk yıllık deneyimini bize aktarmış oldu, dinleyiciler arasında Sayın Nezih Kuleyin var, bu işin uzmanı, muhasebeci değil, onun dikkatle dinlemesini gördükçe bize güzel şeyler aktarıldığını düşündüm.

Ahmet Şahin SAVCI

Mazars Denge Ortağı

- Teşekkür ederim. Saygıdeğer meslektaşlarım, Saygıdeğer konuklar, hepiniz hoş geldiniz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi biz muhasebe mesleğindeki tenkitler ve yeniden yapılanma ihtiyacını tartışıyorsak bize bu gündemi yaratan bazı gelişmelerin olması gerekir. Bence buradan hareketle sunumu planlarken öncelikle niye böyle bir gündem oluştu? Niye biz mesleğimizin yeniden yapılanması ihtiyacını tartışıyoruz? Bu kapsamda Sanayi 4.0 devrimi, dijital çağ hakkında çok kısa özet bilgiler vermek istiyorum. Sonradan da farklı ülke deneyimlerinden bahsedeceğim ve daha sonrasında sizlerle kişisel düşüncelerimi paylaşacağım. Şimdi günümüzde tam altmış saniyede insanların internet üzerinden yaptığı işlemlere ilişkin olarak sunuda bazı verileri, büyüklükleri görüyorsunuz. Tabii günümüzde sosyal medya hepimiz için çok önemli hale geldi, çok farklı amaçlarla hobi, kültürel ihtiyaçları, iletişim, haberleşme, öğrenme... Hepimiz sosyal medyayı çok aktif bir şekilde kullanıyoruz. Yansındaki verilere baktığımız zaman tam bir dakika içinde günümüzde elektronik olarak yedi yüz elli bin dolarlık alışveriş yapıldığını görüyoruz ki bu yıllık yaklaşık dört yüz milyar civarında bir büyüklüğe denk geliyor. Peki, bu değişimlerin internetin insanıoğlu tarafından bu

kadar yoğun kullanılması sadece elektronik ticareti mi yaratıyor? Hayır, öbür taraftan da baktığımız zaman örneğin biz bir dakikada üç buçuk milyon arama yaptığımız Google’da bu hizmetleri alırken hiçbir bedel ödemiyoruz. Ama bunun karşılığı Google çok ciddi reklam geliri elde ediyor. Bu bir yeni iş modeli haline dönüşüyor. Öbür taraftan da günümüzde daha öncesinde yazılı ve görsel medya reklam pastasından çok büyük bir pay alırken onun payı küçülüyor. Dolayısıyla internetin bu kadar yoğun bir şekilde değişmesi bizleri çok ciddi şekilde etkiliyor. Dün Philippe Arraou farklı veriler de verdi ki bence çok çarpıcıydı. Günümüzde üretilen verinin yüzde doksanın son iki yılda yaratıldığından bahsetti. Niye? İnternet teknolojisindeki bu denli hızlı ve önemli gelişmeler bizi değiştiriyor ve biz bireysel olarak da dijital dünyaya kullandığımız akıllı cihazlarla beraber çok hazırlıklı hale gelmeye başlıyoruz.

Peki, olaya birazcık daha makro baksak, bunu nasıl bir dönüşüm getiriyor? Üretimde verimlilikte büyük artış olan bu dönemlere biz Sanayi Devrimi diyebiliriz. Dünyada da 4. Sanayi Devriminden bahsediyoruz. İşte birinde makinaların kullanılması, ikincisi üstüne seri üretime geçilmesi, üçüncü Sanayi Devriminde üretimin otomasyonu ve dördüncüsünde de dijital bir devrimden bahsediyoruz. Dün Sayın Mehmet Nane bu konuyu anlattı. Buhar, elektrik, elektronik ve dijital çağ diye yaşadığımız değişimleri tanımladı. Peki, bu dijital devrimden ne anlayacağız? Sanayinin dijitalleşmesi diyoruz. Burada önemli olan bir kavram var. Sadece ürünlerin bir hattın faaliyetinde değil şirketin bütün faaliyetlerinin dijital ortamlara taşınmasını kastediyorlar. Aynı zamanda bu üretim bu süreçteki her şey iletişim halinde olacak ve bu iletişimi internet üzerinden makinalar yapacak. Nesnelere toplayıp, değiştirecek ve üretim süreçlerinde makinaların iletişim kurmasıyla

beraber çok ciddi bir yapısal dönüşüm olacağı söyleniyor. Tabii ben uzman bir kişi değilim, teknik bir eleman değilim ama sonuçta niye böyle bir, teknolojideki hangi değişiklikler bunları getiriyor? Aslında burada bunu tetikleyen dokuz unsur TÜSİAD'ın çalışmasında yararlanarak bu tabloyu düzenledim. Akıllı robotlar diye kavramlar var. İşte robotların artık zaten bugün üretimde robotları kullanıyoruz. Robotların bundan sonra birbiriyle iletişim içinde olması, analiz yapması ve karar verme süreçlerinde de rol almasından bahsediliyor. Simülasyon dedikleri siber fiziksel sistemler var, dünyadaki bir fiziksel varlığın tamamıyla bilgisayar ortamına aktarılabilceğinden bahsediyorlar, 'dijital ikiz' deniyor buna. Örneğin bir yatırım yapılmadan önce yapılacak yatırımın tamamıyla bilgisayar ortamına aktarılması, fizibilite çalışmalarının dahi buradan yapılması, gelecekte üretim sürecinde bir değişiklik olacaksa bunun da öncelikle bu ortamda test edilmesinden bahsediliyor. Bunlar gelecek değil, bugün de bir ölçüde hepsi yapılan uygulamalar. E nesnelerin interneti bugüne kadar biz insanlar dünyayı izlemek, birbirimizle iletişim kurmak için kullanırken artık nesnelerin birbiriyle bağlantı kurmasından bahsediyoruz ki uygulamalarımızı günümüzde görüyoruz. Çok farklı amaçlarla kullanılan yazılımların artık yataydaki entegrasyonu, dikey derken bir şirketteki tüm iletişim alt yapısının birbirine bağlı olmasını kastediyorlar. Yatay derken de üretim süreçlerindeki makine ve araçların hepsinin birbiriyle bağlantılı olması hatta bu bağlantının diğer şirketlere de uzanması kastediliyor. Böylece satınalmalar, sevkiyatlar, siparişler hepsinin birbirine bağlanması çok mümkün olacak. Tabii burada çok farklı veriler de var. Büyük veri zaten bağımsız bir oturum konusu ki bence o da çok önemli, bizim mesleğimizi de çok etkileyecek bir faktör. Bunları da böylece hızlı bir bilgi verdikten sonra konunun önemi ne? Ya sanki bu hayal,

gelecekte oluşacak bir süreç değil. Bu çok canlı yaşadığımız, gün geçtikçe çok hızlı gelişen bir süreç. Avrupa Birliği bile kendi büyümesi açısından endüstrinin dijitalleşmesini çok yedi kritik değer, değişken arasında koymuş durumda ve çalışmalarına herkes devam ediyor, perspektifleri de belli.

Bu teknolojiye bu kadar hızlı baktıktan sonra biraz bizim mesleğimiz buradan geçmek lazım. Bence bu anlamda da bugün dünyada kullanılan ERP sistemlerine bir göz atmak aslında bence bizim açımızdan önemli. İşletmelerin kaynak planlaması dediğimiz ERP sistemlerinde mal ve hizmet üretmek için ihtiyaç duyabileceğiniz işte insan gücüydü, makinaydı, araçlardı hepsinin daha verimli kullanılması için tasarlanmış bütünleşik bir sistemden bahsediyoruz. Tabii bunlar esnek programlar, her şirketin ihtiyacına göre farklı tasarlanabiliyor. Tek bir veri tabanı kullanıyor ve veri bir kez üretildikten sonra bu verinin başka birisi tarafından tekrar üretilmesine gerek yok. Bu neyi getiriyor? Bir şirket kendi iş akışına göre ERP sistemini kurduğu zaman işte bir kere bilgi yaratılıyor ve muhasebe kayıt yapmak için ihtiyaç duyacağı bilgileri zaten bu veri tabanında hazırlanmış oluyor. Ve bunu kullanarak muhasebe kayıtlarını yapmak meslektaşlarımızı çok ciddi zaman kazandırıyor. Zaten 2000'den bugüne hedeflenen ERP sistemlerinin nereye varmayı, hedefinin ne olduğunu, nereye odaklandığına baktığımız zaman işletmenin tüm işlevleri ile tüm paydaşlarının internet teknolojisiyle bütünleşmesi, odaklandığı nokta bu ve bu konuda da çalışmalar yapılıyor. Yani bizim o teknolojik değişimlerden mesleğimizde ciddi bir şekilde etkileniyor.

Peki, iletişimden ne kastediyoruz? Bu ERP denilen sistemler zaten artık başka teknolojik altyapılarla zaten iletişim de kura-

biliyor. Bunu e-devlet uygulamalarından da görebiliyoruz. ERP zaten temel amacı şirketin faaliyetlerini yönetmek olduğu için orada düzenlenmiş bir faturayı kendi süreçleri çerçevesinde alıp e-devlet'te fatura düzenlenmesi için aktarabiliyorsunuz. Basit bir arayüze ihtiyaç var burada. Farklı bir boyutundan bakalım. Banka, ödemeler, herkes ödeme yapıyor, siz ERP sistemi içinde ödeme yapacağınız şeyleri çıkardığınız zaman bu verilerinizi bankaya aktarabiliyorsunuz bir yazılım aracılığıyla. Banka ödemeleri yapıyor, yaptım dediği zaman size geri gönderiyor ve bütün bu kayıtlarınızı otomatik olarak şu an da zaten yapabiliyorsunuz. Burada çok önemli nokta daha var, şu veri aktarımı dediğim. Eğer bir grup şirketin muhasebeleri aynı ortamda tutuluyorsa şirketlerden bir tanesinin muhasebe kaydı yapması diğer şirkette de otomatik kayıt yapması sonucunu doğuruyor. Bugünkü gündem maddelerinden alt oturumlardan bir tanesinde zaten bu blockchain, bunlar bizim mesleğimizi bu teknolojiye bu değişimler çok ciddi bir şekilde etkileyecek düzeyde. Sonuçta bu sistemlerde başka sistemlerle elektronik ortamda, internet bağlantısı üzerinden haberleşip, iletişim kurup kendi kayıtlarını, kendi süreçlerini kısaltabiliyorlar. E bunlar da çok önemli bir pazar payına ulaşmış durumda. Hani böyle çok az kişiyi ilgilendiren bir uygulama değil ERP sistemleri. 2017'de yaklaşık otuzaltı milyarlık bir büyüklüğe ulaşmış durumda.

Başlangıçta tabi ki özel sektör şirketlerini ilgilendiren bu dijitalleşme süreçlere devletlerin de kayıtsız kalması düşünülemezdi. Her devlet kendi elektronik altyapısını da hazırlıyor ki bunlar bizim mesleği ilgilendiriyor. Ülkemizde de ben e-devletin iyi bir noktaya geldiğine inanıyorum. Bu konuda çok bilgiler vermek zaman kaybı olacak ama bizim mesleğimiz açısından baktığımız

zaman ne gibi sonuçlar var? Çok hızlı onlara bakmam lazım Sayın Abdullah Kiraz zaten bu konuda çok detay verecektir ama önemli bilgiyi internet vergi dairesinin kullanıcılarının sayısı üç milyon altıyüz bine ulaşmış durumda. Mobil uygulamalar çok yoğun kullanılıyor.

Mesela e-faturalar 2017 sonu itibariyle 2.6 katrilyon büyüklüğüne ulaşmış durumda. Bir başka veri e-tebligat sayısı 2017 yılında yaklaşık on dokuz milyon olmuş durumda. E-arşivde çok ciddi gelişmeler var. Biz de kendi mesleğimizle ilgili alanlarda bunları yoğun bir şekilde kullanıyoruz. Biraz teknolojiden, biraz bizim mesleğimize yansımından bahsettik. Bakanlık, devletle bizim bileşenlerimiz açısından bakarsanız ciddi bir e-devlet yatırımı yapıyor.

Peki, farklı ülke deneyimlerinden nelerden söz edebiliriz? Geçen sunuda gördüğünüz dönemlerde bir Akdeniz Muhasebeciler Federasyonunun bir toplantısı vardı. Orada bir İtalyan meslektaşımız İtalyan deneyimleri hakkında bize bilgiler verdi. Ben de o bilgilerden aldığım notları sizlerle paylaşmak istiyorum. İtalya'da 1997 yılında e-fatura uygulanmasına başlanmış ve önümüzdeki sene istinasız herkesin elektronik fatura kapsamına alınması hedefleniyor. Neyi kastediyorum? Şirketten şirkete, şirketten devlete ve şirketten nihai tüketicilere olan faturaların hepsi artık bundan sonra elektronik olarak düzenlenecekmiş. Peki, bu neyi getiriyor? E sizin ekranınıza elektronik olarak düzenlenmiş bir fatura bilgisi düştüğü zaman meslek mensubu olarak yapılan yazılımlardaki değişiklikle sadece ve sadece oraya hesap kodunu yani maliyete mi girecek, gelire mi gidecek yazdığınız zaman muhasebe kayıtları kendisi tamamlanacakmış, yapı buna göre oluşturulmuş. Başka

ne oluyor? Biliyorsunuz Katma Değer Vergisi Beyannameleri tamamen fatura üzerinden alınan bilgiler dayanıyor. Biz Katma Değer Vergisi Beyannamelerimizi indirim, yükleme vesaire hepsini o anlamda aslında özet bir ifade ile faturalardan çıkarıyoruz ve yılbaşından itibaren İtalya'da bütün katma değer vergisi beyannameleri elektronik olarak düzenlenecekti. Aslına bakarsanız ülkemizde de serbest meslek erbabı için Katma Değer Vergisi Beyannameleri elektronik olarak düzenleniyor, hazır beyan sisteminde. E başka ne oluyor? Katma değer vergisi iade süreçleri İtalya'da tamamen o elektronik olarak düzenlenmiş beyannamelerdeki bilgileri kullanarak yapılacakmış. Dünyada baktığımız zaman çok hızlı değişimler var. Meslektaşımız Ernesto Gatto bu konuda 'artık muhasebe verilerini taş yazıyorsunuz, bunları değiştirmek mümkün değil ve bu bir devrim, bu devrimin karşısında durmak değil onu anlayarak gelişmeleri izlemek lazım.' Bir başka uç örnek, Estonya, çok küçük bir ülke ama hedefleri ve yapmak istedikleri önemli. Yüzde yüz e-fatura, e-devlet bu konuda ciddi yatırımlar yapıyorlar. 2020'den itibaren devlet ile şirketler arasında tam zamanlı veri paylaşımını hedefliyorlar ve bir başka önemli şey var, ileride muhasebe sisteminde insanları minimal düzeyde etki yaparak muhasebe sisteminin kayıtlarını oluşmasını hedefliyorlar.

Peki, bir özet yapsak? Ne geldik? Ben biraz da süreyi iyi değerlendirmek için hızlı sunum yapıyorum. Şimdi yepyeni bir hizmet ve üretim döngüsü var, bunu reddetmek mümkün değil. Dünya değişiyor. Yepyeni bir hizmet ve üretim döngüsü oluşuyor ve bu döngüler mevcut bilinen sektörleri ciddi bir şekilde etkiliyor. Ve burada üretim süreçleriyle bilgi teknolojilerinin bir bütün olarak faaliyette bulunması, faaliyetlerini devam ettirmesi tasarlanıyor.

Bu sayede üretim maliyetlerinde tasarruf, üretimde verimlilikte ve gelirden artış olması hedefleniyor. Ve bu konuda ciddi adımlar atılıyor. Bunlar neyi getirecek? Çok net: İş dünyası değişiyor, iş modelleri değişiyor, işveren, çalışan rollerinde değişimler var, çalışma ve iletişim kurma teknikleri değişiyor, kariyer yolları değişiyor. Bunlar bizden teknoloji açısından daha önde olan yurtdışında gelişmiş ülkelerin az ya da çok yaşadığı şeyler. İş birliği geliyor. Daha esnek çalışma ortamları oluşuyor. Esnek hiyerarşi... Şirketler içindeki hiyerarşi yapısı değişmeye başlıyor çünkü bilginin yaratıcılığının kimden geleceğine ilişkin net bir öngörüle bulunmak mümkün değil. Bilgi ve fikirle alışverişi kolaylaşıyor. Bütün bu yapıda teknolojinin alt rolleri alacağı yönünde çıkarsamalar var. Ve bugün tanımlanmayan yeni meslekler, bununla ilgili Hocam çok güzel anlattı. Ben hiçbir şey söylemek istemiyorum ama adını bile koyamayacağımız, bugün tasarlamadığımız yeni mesleklerde bu süreçte gelişecek. Peki, beraber birazcık daha konumuza gelelim. Biraz hızlı konuşuyorum zamanı iyi değerlendirmek açısından ama umarım anlaşılabilirizdir.

Şimdi bilişim, bu cümleyi seviyorum; bilişim teknolojisindeki atılımları geleneksel, endüstriyel süreçleri tamamen değiştirmek amacı ile kullanma yaklaşımı. Bu Endüstri 4.0 için herkesin yaptığı çok farklı tanımlar da var. Ama burada önemli olan geleneksel endüstriyel süreçleri tamamen değiştirmek gibi bir hedefi var bu 4.0'ın. Dünyada pek çok araştırma yapılmış. Bu geliyor, bunu yaşıyoruz. Bundan hangi sektörler etkilenecek? En çok etkileneceği varsayılan sektörler, meslekler arasında bizim mesleğimiz yani muhasebecilik ve denetim yer alıyor. Bunu herkes kabul etmiş, bu konuda çok ciddi araştırmalar yapılmış. Şimdi bu tehdit öyle ciddi bir noktaya gelmiş ki bizim Uluslararası Muhasebeci-

ler Federasyonu buna kayıtsız kalamamış ve 2015 yılında muhasebe mesleğinin geleceğinin izleme grubu oluşturulmuş. Çünkü dijitalleşme sürecindeki yenilikler, yapay zekanın kullanımındaki artışlar küresel muhasebenin yeniden yapılanma ihtiyacını da bir şekilde gündeme getirmiş. Bunu resmetmek mümkün değil, bunu yaşıyoruz, ciddi bir dönüşüm var. Peki, bundan sonra ne söyleyebilirsiniz? Bundan sonra söyleyecekleriniz bence biraz kişiselleşiyor. Muhasebenin fonksiyonlarına baksak biz muhasebenin fonksiyonlarını nasıl sıralayabiliriz? Kaydetme, sınıflama, raporlama, analiz etme ve yorumlama. Bence hangi sistem gelirse gelsin dijital muhasebe insanın tamamen varsayalım ki hiçbir fonksiyonun olmadığı bir sistem bu muhasebenin fonksiyonlarının değişmesi bence mümkün değil. O zaman çok yeni, bugün öngöremediğimiz farklı bir şey gündeme gelir. Şimdi önemli olan bence burada bu fonksiyonları dijitalleşen muhasebede makinalar ne kadar elimizden alacak? Alabilir mi? Tamamen mi alır? Kısmen mi alır? Dün Avrupa Muhasebeciler Federasyonu Başkanı bu konuda kendi meslektaşlarında yapılan anket sonuçlarından bahsetti. Ne gibi sonuçlar çıkmış? Hizmetlerimizi geliştirmek için fırsat, mesleği yeniden yapılandırmak için fırsat, ciddi meydana okuma gerektiren değişiklikler, varoluş tehdidi her zamanki gibi iş... Baktığımız zaman insanların teknolojiye yatkınlığı, bu konudaki bilgileri, hayata bakış açısı veya farklı faktörlerin de etkileyeceği şekilde ya biz mesleğimiz nereye gidiyor konusunda varılan farklı noktalar var. Ama mesleğimizin yok oluşuna neden olacak sanılan görüşün, bizim, Avrupa'daki meslektaşlarımız sadece yüzde 6 böyle bir kanıya varmış ki bende bu şekilde kadar karamsar olmaktan yana değilim.

Şimdi peki, ben kişisel olarak bu konuda ne söyleyebilirim? Tabii okuduklarımdan ve meslek hayatımdaki deneyimlerden kaynaklanarak bir esinlenme yapabilirim. Kaydetme fonksiyonlu görünüyor ki demin ESP’de orada burada farklı örneklerde, İtalya örneğinde de bahsettiğim gibi teknolojinin mevcut hali bile kaydetme kısmında insanların fonksiyonlarını bir ölçüde makinalara zaten devrediyor. Özellikle tekrarlanan işlemlerde bu çok kolay, teknoloji bunu hızlı bir şekilde yapabiliyor. Ama ben kısa vadede, orta vadeden azından, özellikle işlemlere ilişkin bütün muhasebe kayıtlarının biz meslek mensupları tarafından yapılacağını, bu dönüşümün bu kadar kısa süreye sığmayacağını düşünüyorum. Ama yapay zekadaki gelişmeler, onların öğrenme süreçleri eğer bizim umduğumuzdan daha uç noktalara giderse belki kaydetme fonksiyonunu zaman içinde tamamen makinaların ele alması söz konusu olabilir. Raporlama diyoruz, sonuçta raporlamayı iki açıdan düşünelim; yönetsel raporlar, finansal raporlar. Makinaların elinde her türlü bilgi var, veri var, hepsi aynı veri tabanında oluşuyor. Üstüne üstlük bunlar, bu nesnelerin interneti sayesinde çok farklı bağlantılar kurabiliyor. O zaman raporlama kısmında da makinalar bizden çok daha önde olacaklar. En azından hız, gerçek anda raporlama ve bulut teknolojisinin bu şekilde hızlı gelişmesi sayesinde belki dünyanın her yerinden çok hızlı anlık ulaşma olanağı sağlayacak. Finansal raporlamalarda da bunun çok farklı olacağını sanmıyorum. O zaman benim kişisel düşüncem mesleğimizin analiz etme ve yorumlama kısmı zaman içinde bilgi ve emeğinin öne çıkacağı alanları oluşturuyor. Peki, bu noktada biz bu istemlere direnebilir miyiz? Bunları yok sayabilir miyiz? Bunu da çok gerçekçi bulmuyorum. Bence muhasebeciye olan ihtiyaç değişmeyecek çünkü dünyanın kurulduğu tarihten, ticaretin başladığı tarihten itibaren bizim mesleğimiz var ve bence gelecekte de var

olacaktır ama küçülmeler olacaktır. Sayısal anlamda mesleğimiz genel anlamda bir küçülme yaşayabilir. Peki, yeni sistemlerin maliyet avantajı var, verimlilik, verimlilikten kastım 24 saat/365 gün kesintisiz çalışabilme, performans, hata yapmama veya çok düşük hata yapma payı ve çevresel faktörler. Neyi kastediyoruz? İşte kâğıt ortamından tamamen kurtulmak. Dün Sayın Pegasus Genel Müdürü Mehmet Nane bir örnek verdi hatırlarsanız. İşte fatura kesme süreçlerindeki sorunları çözmek için aldıkları bir yapay zekâ yazılımının üç ay da kendini tamamen amorti ettiğini ve sıfır hata ile çalıştığı örneği verdi. Dolayısıyla bu değişiklikler maliyetleri de bugün çok yüksek olmadığı için ve performansları nedeniyle de ve verimlilik, 24 saat çalışabilmeleri de gün geçtikçe daha fazla tercih edilecekler gibi gözüküyor.

Peki, ne olabilir? Ne yapmak lazım? Ki bunlar aslında benim bu IFAC veya benzeri yerlerin yaptığı çalışmalardan, Hocamın makalesinden, diğer akademisyenlerin makalelerinden esinlenerek çıkardığım sonuçlar, vardığım sonuçlar. Muhasebenin artık değişen iş dünyasında kamu yararına odaklanıp mesleğin etik değerlerini de temel alarak yeni teknolojileri ve yenilikleri de yeterli düzeyde bilgi sahibi olması bence şart. Artık dünya değişiyor, eğer biz mesleğimizdeki fonksiyonları başkalarının yerine getirmesini istemiyorsak teknolojinin bu kadar öne çıktığı dönemde bizim de az ya da çok yeterli düzeyde teknoloji konusunda bilgi sahibi olmamız lazım. Bunu farklı bir ifadeyle yeterlik, mesleki yeterliliği kastediyorum, yetkinlik ve bunların uzantısında deneyimin zaman içerisinde ortaya çıkacağı genellikle kabul ediliyor, yabancı makalelerde bu konulara vurgu yapılıyor. Sonuçta bu sistemler oluşacaksa sistem tasarımı ve bunlara danışmanlık yine bir iş alanı olarak gelişecektir. Uluslararası çalışmalarda varılan sonuçlar

dijitalleşmenin mesleğe etkisi konusunda Hocam da vurgu yaptı, yönetim danışmanlığı, denetim ve vergi alanlarına liderlik düzeyinde meslektaşlarımızın, bizlerin rol alacağı kabul ediliyor ama benim denetim konusunda biraz kaygım var, hangi anlamda? Bu kadar makinelerin öne çıktığı, verilerin çok karmaşık yerlerden toplanıp getiriliği, kayıtlandığı sürecin izleyen dönemlerde daha zor, daha karmaşık olacağı sanılıyor. Şirketler tarafından düzenlenmiş tabloların doğruluğu konusunda makul güvence vermek gibi basite indirmediğimiz zaman bağımsız denetimi, bu iş artık çok teknoloji kullanmadan yapılabilecek noktanın sınırlarını aşıyor bence. Gene o, bir konuşmada dinledim, önümüzdeki beş yılda tam otomatik bağımsız denetim çalışmalarının hızla devam ettiği söyleniyor. Sonuçta bağımsız denetimde de bence eğer muhasebe sistemleri teknolojide bu kadar kullanarak, bu kadar yoğunlaşarak oluşuyorsa teknolojiyi kullanmadan bu süreçlerin denetimini de yapamazsınız. Acaba gelecekte özellikle bu kısmında teknik adamlar daha da öne çıkar mı diyenlerde var. Deminde söylediğim gibi bundan sonrası ne olacak? Biraz hayata bakış açınıza göre çok karamsarsanız makinalar her şeyi yapıyor, iyimserseniz hiçbir şey değişmez diyebilirsiniz ama bence ikisi de doğrusu değil. Kısacası benim kişisel düşüncem, muhasebenin analiz ve yoruma dayalı fonksiyonları çok önem kazanacak, biz meslektaşlar olarak da gelecekte firmalara bu alanlarda katma değer yaratabiliriz. Bir de muhasebenin evrim ve anlamında hizmet döngüsü değişecek deniliyor. Biz bugün baktığımız zaman istatistikler söylüyor ki işimizi yaparken zamanımızın %80'nini rutin işler alıyor, %20'sini problem çözme diyebileceğimiz alanlar oluşturuyor. Eğer bu dijitalleşme mesleğimize de yansılıkça bizlerin rutin işlerinin çok azalacağını, artık daha fazla katma değer yaratacak sorunları çözme kısmına yöneleceğimiz söyleni-

yor. Gene bence çok karamsar olmamayı gerektiren bir faktör de hiçbir zaman için insanların duygusal zekalarının yerine makinelerin alması bence mümkün değil. Bu süreçte insanları ve ilişkileri, iletişimi çok önemli olacak, sadece rakamları değil insanları yönetenler de başarılı olacak. Burada kastettiğim şey de sonuçta iş dünyası, iş modelleri bu kadar hızlı değişiyorsa siz işvereniniz noktasındaki insanlarla iyi iletişim kurup onların taleplerini, değişen koşullardaki ihtiyaçlarını iyi anlayamazsınız, onların da beklentilerini karşılayamazsınız. Onun için bence iletişim bu anlamda çok önemli hale gelecek.

Peki, geleceğin muhasebecisi ne olacak? Nasıl niteliklere sahip olmalı? İşte yurtdışında bu konuda vurgulanan hususlar var. Robotlarla çalışabilmeli, dijital gelişmelere uyumlu olmalı, veri analizi yapabilmeli, liderlik özelliğini geliştirebilmeli, yaşam boyu da öğrenmeye açık olmalı çünkü teknoloji o kadar hızlı değişiyor ki bizim mesleğimiz de buna bağlı olarak değişecek ve en önemlisi de sistemin bir parçası olabilmeli.

Şimdi burada bir sonuca nasıl varabiliriz? Bizim mesleğimizi yaparken, mesleğimizin geleceğini etkileyecek birden fazla bence bileşen var. Teknolojinin gelişme hızı, herkes bir şey söylüyor, belki bizler teknik insanlar olmadığımız için bu konuda çok sağlıklı öngörüler yapamayabiliriz ama teknik insanlar anlık bile teknolojide yeni değişiklikler olduğunu söylüyor. Bu bizim için çok önemli. Teknoloji değiştikçe iş dünyasının meslek mensuplarından beklentileri değişecek, bu da çok önemli. Kamu beklentileri önemli, kamunun sonuçta bu değişen dünyada kamu yararının nasıl oluşacağına ilişkin çalışmalar yapmak lazım. Düzenleyici kurumların yaklaşımları etkileyecek. Bütün bunların sonucunda da

mesleğimiz şekillenecek, biraz biçim değiştirecek diye düşünüyorum. Bu anlamda teknolojik olarak bizden daha önde giden, bu sorunları bizden biraz daha önde yaşayan dünyanın çok iyi izlenmesi ve o sonuçlarında ülkemize uyarlanmasının doğru olacağını düşünüyorum. Bütün bunların sonucunda da meslek örgütümüze çok ciddi sorumluluklar düştüğüne inanıyorum. Bugün sertifika sahibi meslek mensuplarının işte yaklaşık altmış bini serbest çalışırken, elli bir binide, elli iki bini de ücretli olarak, bağımlı olarak bir yerlerde çalışıyor. Hem bu anlamda ayrıştığımız gibi hizmet verdiğimiz mükelleflerimizin ölçekleri de çok farklı. İtalya’da yaşayanlar farklı bir meslek grubunu tehdit ederken, gelecekte yaşayanlar hepimizi daha kısa vade de orta vade de tehdit edecek. Bütün bunlarında analizlerinin yapılarak meslek mensuplarının bu konuda eğitilmesi niteliklerinin geliştirilmesi, teknolojinin öğretilmesi konusunda bence en büyük sorumluluğu da doğal olarak meslek örgütümüz almak zorunda.

Ben ilk işe başladığım dönemler de denetim yaparken bize her şey kağıt ortamında geliyordu. Yasal, defter, belge, biz gene işimizi yapıyorduk, gene biz bütün meslek grubu hem kaydedilenler hem denetleyenler toplumda saygınlığı olan insanlardı. Otomasyon süreci gelişti artık teknolojiyi daha çok kullanmaya başladık, bilgisayar üzerinde kayıtlar yapmaya başladık ama gene mesleğimiz önemini korudu hatta o yıllarda belki bilgiye ulaşmaktaki, veriye ulaşmaktaki yetersizliklerden dolayı yapılamayan şeyler yapılmaya başlandı, gene mesleğimiz önemini korudu, yeni çalışma alanlarını yarattı. Ben gelecekte de robotlar, şu bu olsa her zaman insan faktörüne ihtiyaç olacağına inanıyorum ama bunun için geleceğe umutlu bakmak lazım, nerede fırsatlar çıkabilir, bizim mesleğimizin gelişimi nerede olabilir bunları düşünerek

enerjimizi bunlara vermek gerekiyor. Zaten bu bir devrim, herkes böyle söylüyor. Bunu yönetmekte bizlerin bunu kabullenip değişiklikleri, dönüşümleri anlayıp bunlara cevap verebilmemizde geçiyor. Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim. Sağ olsun.

Dr. Masum TÜRKER

Oturum Başkanı

- Şahin Bey'e teşekkür ederiz. 30 dakikada tamamladı. Şimdi söz sırası hepimizin ilgilendiği, özellikle beyan zamanında işte sistem error verdiği, kapandı, pencereyi açtık, açmadık diye sordüğümüz olgunun bu konuda dizayncısı, sonuçta bütün sorunları çözümü Maliye Bakanlığının yetkilisindedir. Buyurun Sayın Kiraz.

Abdullah KİRAZ

GİB Grup Başkanı

- Sayın Başkan, çok değerli katılımcılar, hepinizi öncelikle şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlayarak konuşmama başlamak istiyorum. Benden önceki iki sunucudan esinlendiğim bazı tespitleri sizlerle de paylaşmak istiyorum. Tarih bilgisi olarak çok iyi bir durumda değilim, onu söyleyeyim ama ben şöyle bir cümle yazdım buraya; 'Muhasebe mesleği insanoğlu var olduğu sürece var olacak bir meslektir. Sadece ticari kurallara dahi bağlanamayacağını düşünüyorum. İnsanlık var olduğu müddetçe muhasebe mesleği var olacaktır.' Eskiden taşlar üzerine, deri üzerine, kâğıt üzerine tutulan muhasebe zaman içerisinde artık çiplerin, flaş

disklerin, dijital dünyanın içerisine taşındığını görüyoruz. Evet, bir dönüşüm sağlayacak ama hiçbir zaman yok olmayacak. Bize göre muhasebenin en temel fonksiyonu kayıtlama olmakla birlikte diğer fonksiyonları daha ön plana çıkıyor olacak.

Şimdi biz Gelir İdaresi Başkanlığı olarak dijital dönüşümde neleri yaptık, neleri yapmayı planlıyoruz ve bu dijital dönüşümde muhasebe mesleğini olası fırsatları ve tehditleri sizlerle paylaşmaya çalışacağım. Yine Sayın Başkanın aslında konuşmalarında geçen muhatabiyet anlamında muhasebe bakımından muhatabiyette teklik de önemli olduğuna vurgu yapmak istiyorum. Çok sayıda farklı kamu kurumunun muhasebe mesleğini etkileyen farklı düzenlemeler olabiliyor, olabildiğince bunların tek bir lokasyondan, tek bir merkezden yönlendiriliyor olması bize göre daha doğru olacak. Bugün anlatacağım bütün konular bir evin su basmanı olarak düşünmeniz doğru olacağına inanıyorum yani bir temel atıyoruz, bir evin su basmanını çıktık belki birinci katındayız. Bahsedeceğim çalışmalar önemli çalışmalar olmakla birlikte henüz daha çok yolumuzun olduğunu ve yoğun bir çalışma gerektirdiğini inanıyoruz. Bu evin üst katlarına çıktığımızda ev sakinleri olarak bütün paydaşların bu evi kendi isteklerine ve kendi taleplerini karşılayabilecek bir duruma getirmesi için bütün paydaşların birlikte yoğun bir çalışma içerisine girerek hızlı adımlar atması gerektiğine inanıyoruz.

Ben öncelikle TÜRMÖB'un Yönetim Kuruluna ve burada bulunan siz değerli meslektaşlara şahsım adına teşekkür ediyorum. Neden? Anın ve zamanın ruhunu çok iyi yakaladığınıza inanıyoruz. Biz dijital dönüşüm anlamında Gelir İdaresi Başkanlığı olarak belki birkaç yıldır gündemimizde yoğun çalışmalarımız oldu

ama bunu sizinle birlikte yakın zamanda yakalamış olmak yola birlikte çıkmanın önemli bir avantaj sağlayacağını ve tam anında böyle bir düzenlemenin veya böyle bir kongrenin yapılıyor olmasından duyduğum memnuniyeti ve tebriki de ayrıca TÜRMOB Yönetimiyle paylaşmak istiyorum. Çok doğru zamanlama ve gerektiği gibi olacak inşallah.

Şimdi burada şunu da belirtmekte fayda görüyorum; dijital dönüşümde biz, sizlerin önemli desteğini aldık bugüne kadar. Sizlerin özverili çalışmalarıyla biz aslında ilerleyebildik. Bu bakımdan Gelir İdaresi Başkanlığı olarak siz değerli meslek mensuplarını bugüne kadarki göstermiş olduğu fedakâr çalışmalarından dolayı da son derece müteşekkir olduğumuzu belirtmek isterim. Çünkü bu uygulamaların sahaya tatbikinde sizler önemli roller oynadınız. Dijital dönüşüm kaçınılmaz bir durum değerli arkadaşlar. Biz Gelir İdaresi Başkanlığı olarak kamu idaresinde muhasebe mesleği ve ticari hayatta dijital dönüşümü gerçekleştiren öncü bir kuruluş olmaktan dolayı da gurur duyuyoruz ve bu çalışmalarını yürütürken de sizlerle uyum içerisinde olmasını da son derece fayda görüyoruz. İki gün önce yine İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasında da konuşmamda belirttim. Her yeni dönüşüm, her yeni aşamaya geçiş mevcut alışkanlıklarımızdan dolayı bizlerde zaman zaman direnç yaratabilir. Ama şunu tecrübeyle sabittir ki, yapmış olduğumuz e-dönüşüm uygulamalarını birkaç yıl sonra baktığımızda geriye dönelim mi diye sorduğumuz da, aman gerek yok çünkü müthiş fırsatlarından ve imkanlarından yararlanabilir hale geldiğimiz için geriye dönmeyi en başta bizler istemiyoruz, sizler istemiyorsunuz. Biz İdare olarak bu anlamda biraz sonra dijital uygulamalarımızı iç ve dış uygulamalar olarak sunmaya çalışacağım, bunları hem ekip arkadaşlarımızı hem yö-

neticilerimizin bize verdiği bugüne kadarki desteklerinde dolayı da teşekkür ediyorum ve bu çalışmadan dolayı da gurur duyuyoruz, onu açıklıkla belirtmek isterim.

Bu çalışmalar nelerdir? Özellikle görsel olarak öncelikle yer vermek istiyorum. Pek çoğumuzun da bildiği ticari hayatın en önemli belgesi olan faturayı biz 2010 yılından itibaren elektronik fatura yaptık. Sadece sisteme kayıtlı kullanıcıların kullanabildiği elektronik fatura uygulamasını bir öte adıma geçirerek tüm müşterilere faturaların elektronik ortamda düzenlenmesine imkân veren e-arşiv uygulamasını hayata geçirdik. Defterleri elektronik ortama taşıdık. Bilanço esasında yevmiye ve kebir defterlerini elektronik ortama taşıdık. Belge uygulamalarını dijitalleştirdik. Hepsinin detayına girmemiz zaman itibariyle kısıtlılığından dolayı olamayacak ama buradaki meslek mensuplarımızı yakinen ilgilendiren belge olması itibariyle önümüzdeki yıl temmuzdan itibaren serbest meslek makbuzları elektronik ortamdaki düzenlenmek zorunda olacaktır değerli arkadaşlar. Bankalarımızdan gelen yoğun talep üzerine dekont belgesinin de elektronik belge olarak oluşturulmasına adımlar attık, mevzuat çalışmalarımıza yer verdik ve yeni yılın başından itibaren e-dekont uygulamasını da hayata geçirmiş olacağız. Burada bir tasnifleme yaptım, biz e-dönüşümü, dijital dönüşümü ne zamandan beri bu yola çıkmışız, iç uygulamalarımız ve dış uygulamalarımız olmak üzere iki gruba ayırmaya çalıştım. İç uygulamalar, vergi idaresi örgütü olarak kendi içimizde gerçekleştirmiş olduğumuz dijital dönüşüm uygulamaları. Dünkü konuşmalarında Sayın Başkan Yardımcımızın da bahsettiği Elektronik Bilgi İşlem Merkezi diye addedilen aslında temellerinin atıldığı VEDOP,Vergi Dairesi Otomasyon Programını biz tüm Türkiye çapında yaymış durumdayız, tamamlamış

durumdayız. Elektronik beyanname, kağıt ortamında verilmekte olan bütün vergi beyannamelerini sadece halihazırda veraset ve intikal vergisi beyannamesi kağıt ortamında alınıyor ama diğer bütün beyannameleri biz %99.8'lik oranda elektronik ortama taşımış durumdayız değerli arkadaşlar. Tozlu raflarda veya arşivlerde bulunan beyannameler, bir inceleme elemanının bakmasını beklerken şimdi tamamen verildiği anda elektronik ortamda analiz edilebilir, veri tabanlarına yazılabilir hale geldi. Kurum içi yazışma sistemimiz tamamen elektronik değerli arkadaşlar. Elektronik imza kullanıyoruz ve hiyerarşik zincir içerisinde yazışmalarımızı tamamen elektronik ortam içerisinde gerçekleştiriyoruz. Elektronik yoklama uygulamasını yaptık, neden? Çünkü her yoklama ve denetimi kendi içerisinde sınıflandırdık ve her denetim usulü için sorulması gerekli standart soruları barındıran yoklama modüllerini, yoklama memurlarımızın kullandığı tabletlere görev olarak gönderiyoruz, görevi başladığında tablet üzerinden yoklamasını sonuçlandırıyor. Buraları biraz hızlı geçmek istiyorum. İnternet Vergi Dairesi, Elektronik Tebligat Uygulaması, Katma Değer Vergisi Risk Analiz Sistemi, KDV iadelerinde özellikle kâğıt ortamda yapılan kontrolleri iade talebinin bulunduğu günün ertesi günü biz vergi dairelerine kontrol raporu şeklinde sonuçlarını düşünüyoruz ve iadelerin daha hızlı şekilde yerine getirilmesine hizmet etmeye çalışıyoruz. Sahte Belge Risk Analiz Programı Veri Risk İade Takip Programını yaptık. Hangi mükelleflerimiz potansiyel olarak sahte belge düzenleyicisi davranışlarını gösteriyor, akıllı dijital yazılımlarla ortaya koymaya çalışıyoruz. Bugüne kadarki bu programların ürettiği sonuçlara baktığımızda, denetim sonuçlarıyla örtüştürdüğümüzde %95'in üzerinde başarı yakaladığımızı gururla söyleyebilirim. Bir denetim elemanının bakış açısı, nelere bakılıyorsa, bir mükellef sahte belge düzenleyicisi midir diye, biz

bu kriterlerin önemli bir kısmını bilgisayar ortamına taşıyarak potansiyel anlamdaki sahte belge düzenleyicisi, mükellefi tahminleyen ve akabinde incelemeye gönderen, inceleme sonuçlarında da nihai sonucu veren duruma geçiyoruz. KDVİRA benzerini ÖTVİRA'da yaptık değerli arkadaşlar, ÖTV iadelerinde program aracılığı yapmak istiyoruz. Vergi dairelerimizin performansını tahsilat, terkin, tecil, ödeme, yoklama pek çok vergi dairesi iş ve işlemleri yönünden performansını anlık olarak merkezden yöneticiler olarak izleyebilir durumdayız. Mükellef Bilgi Sistemi, bankaların kredi vermesi sırasında mükellefleri veya müşterilerine kredi notu verirken kullandığı aşıkâr, hepimizin bildiği bir durum. Biz Maliye örgütü olarak, Gelir İdaresi Başkanlığı olarak mükelleflerimizi vergisel uyum düzeylerini ölçmek bakımından benzer bir program ara yüzü yaptık. Mükelleflerimizin ödeme, beyanname, sicil ve performans kriterleri bazında yaklaşık yüz yetmiş kriter açısından vergisel uyum düzeyini anlamaya çalışıyoruz. Her bir mükellefimizin KDV ortak noktasında mükellefiyeti bulunan bütün mükelleflerimizi biz risk durumuna göre, içinde bulunduğu ekonomik büyüklük sınıfına göre vergisel uyum düzeyini anlamaya ve ölçmeye çalışıyoruz.

Hazır beyan sistemini hayata geçirdik, elektronik ortamda beyannameleri, gayrimenkul kira gelirlerinden ve diğer kazanç ve iratlardan başlamak üzere menkul sermaye iratlarda hazır beyan sistemini yaparak doğru beyannamenin verilebilmesine önemli hizmetler sağlamış olduk. İnteraktif Vergi Dairesi son güncel uygulamalardan bir tanesi, bunun varacağı nokta değerli arkadaşlar 'Temassız Vergi Dairesi.' Biz sizlerin hiçbir şekilde vergi dairesine gitmesine gerek kalmadan vergi dairesiyle ilgili iş ve işlemlerinizi elektronik ortamda web üzerinden veya mobil uygulamalar

yoluyla yapabilmenizi sağlamak istiyoruz ve bu yolda başlangıç itibariyle önemli adımlar atıldı, çalışmalar daha yoğun bir şekilde devam ediyor, yakın zamanda biz sizlerin vergi dairesine gitmesine gerek bıraktırmayacak düzenlemeleri yapıyor olacağız.

Gelir İdaresi Başkanlığı olarak öncü bir uygulamadan bahsetmek istiyorum değerli arkadaşlar. Biz yaklaşık otuz yedi bin vergi dairesi lokasyonumuzda işletim sistemi olarak tamamen yerel ve kendi yazılımcılarımızın ürettiği milli bir kaynak olarak söyleyebileceğimiz tabanı Linux ama bütün kodları bizler tarafından yazılmış işletim sistemini yaptık. Biz vergi dairesi ekranlarında artık kendimize has işletim sistemimizi kullanıyoruz. Bütün bu verileri aslında analitik ekosistem olarak ifade ettiğimiz bir yazılım dünyasıyla buna big data, diyebilirsiniz, yapay zeka diyebilirsiniz, derin öğrenme, makine öğrenmesi diyebilirsiniz ama son dönemde analitik ekosistem diye ifade edilen kavramın kullanıldığını da duymaya başladık. Biz bu verilerin hepsinden hareketle big data yazılımı yoluyla bu verileri etkin bir şekilde kullanmak istiyoruz. Dış uygulamalarımıza baktığımızda belge uygulamaları değerli arkadaşlar, ticari hayatın içerisinde mükelleflerimizin kullandığı elektronik belge uygulamalarından kısaca görselleriyle yansıtarak ilerlemek istiyorum. Buradaki hazirunu ilgilendiren en önemli boyutu defterler. Bilanço esasındaki mükelleflerimizin elektronik ortamda defter tutmasını sağlayan e-defter uygulaması, basit usul, işletme hesabı ve serbest meslek erbabımızın defterlerini elektronik ortama taşıyan defter beyan sistemi, dikkatinizi çekmesi bakımından vurgu yapmak istiyorum. Biz belge uygulamaları ve defter uygulamaları yoluyla birkaç yıl içerisinde kâğıt belge ve kâğıt defter bırakmama amacı ve vizyonu doğrultusunda çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Buradaki hazirunun en azından

aklında çarpıcı bir durum olarak kalması için ağaçları kesmeden fatura düzenleyebileceğimizi söylemek istiyorum.

Biz kağıtsız belge düzenlenebilecek bir ortama doğru geçebileceğimiz için aynı zamanda çevreye önemli katkılar sağlayacağımıza inanıyoruz. Slogan olarak ‘e-deftere geçin rahat edin’ diyoruz mükelleflerimize özellikle büyük arşivlemelerden kurtulun, kağıt baskı ücretinden kurtulun ve biz bugüne kadar çarpıcı rakamlar olacağını düşünüyorum, buradaki hazirunla paylaşmak adına son güncellemelerimi de yansıtmaya çalıştım. Altta son 2017-2018 yılı rakamlarını da koydum. Biz sadece fatura belgesini değerli arkadaşlar, fatura belgesini elektronik ortamda elektronik belge olarak düzenlemek suretiyle bugüne kadar on dört milyar yukarıda, dört küsur milyarda aşağıda olmak üzere on dokuz milyar adet belgeyi elektronik ortamda düzenlettik. Bunun ne anlama geldiğini ekranda çarpıcı olması bakımından vurgu yapmak istedim. Bu kağıt belge olarak düzenlenseydi nelere katlanırdık, elektronik belge olarak düzenlendiği için nelerden tasarruf ettik diye düşündüğümüzde kağıdın bastırılmasından tutun, bunun iletilmesi, muhasebe süreçlerine entegrasyonu gibi bütün uygulamaları dikkate aldığımızda on adet belge için bir liralık maliyete katlanıldığını düşündüğümüzde bu rakam tahmini bir maliyet, tahmini bir rakam ama bu belgelerin nüshasının alınması, klasörlenmesi, arşivlenmesi, büyük depolarda saklanması hepsini düşündüğümüzde biz bu tahminlemenin çok uçuk olmadığını düşünüyoruz. Bu rakamlar bize on dokuz milyar adet belge, 1.9 milyar liralık kamuda toplam ekonomi hacim içerisinde tasarrufa yol açtığı iddiasındayız. Evet, bu tasarrufu yaratmak için maliyetlere katlanmış olabiliriz ama toplam tasarruflar içerisindeki maliyetlerin oranın %10’ları bulmayacağını düşünüyoruz. Çevreye katkısını da söy-

lemek istiyoruz, yetmiş beş bin sayfa bir ton kâğıttan üretiliyor değerli arkadaşlar ve biz bu vesileyle çevreye de katkı sağladığımızı inanıyoruz.

Buradaki tablo değerli arkadaşlar, e-arşiv fatura ve e-faturanın oluşturduğu bedelin, vergi hariç bedelin ilgili yıllarındaki Katma Değer Vergisi matrahları içerisindeki payına vurgu yapmaya çalıştık. Geldiğimiz nokta itibariyle de değerli arkadaşlar, %53'lük orana ulaştık. Sadece e-fatura, e-arşiv fatura rakamı toplam KDV beyannamesindeki matrahın %53'üne ulaştı. Beklenen dönüşüm: Biz e-faturada yaklaşık seksen bin kayıtlı kullanıcımız var, e-defterde yetmiş bir bin gibi, e-arşivde de on sekiz bin kayıtlı kullanıcımız var değerli arkadaşlar. Halihazırda internet sitemizde mevzuat ve taslaklar bölümünde yer alan dört tane genel tebliğ taslağımız var, tüm kamuoyunun görüşüne ağustos ayının başından beri sunmuş durumdayız. Başta TÜRMOB olmak üzere diğer mesleki örgütler bu tebliğlere karşı görüşlerini bizlere iletiler ve biz bu tebliğleri yayınlayarak nihai halde yeni yılda varacağımız hedeflerimiz hakkında da sizlerle bilgi paylaşmak istiyorum. Bu tebliğler sonrasında, bu tebliğler yürürlüğe girdiğinde aşağıdaki temel eşitlik sağlanacak. E-fatura kayıtlı kullanıcısıyla e-defter kayıtlı kullanıcısı ve e-arşiv fatura kayıtlı kullanıcısı birbirine eşitlenmiş olacak ve yıllar itibariyle ilk başladığımız dönemde yakın zamandaki durum ve gelecekte beklenen tahmini kayıtlı kullanıcı sayılarını bu tablodan özetlemeye çalıştım. Buraya baktığımızda biz özellikle en önemli elektronik belge uygulaması kapsamında e-fatura, e-arşiv fatura, e-defter kayıtlı kullanıcılarının önümüzdeki bir ve iki yıllık süreçte iki yüz elli, üç yüz bin bandına doğru oturacağını söyleyebiliriz. Ciro limitleri düşüyor, kapsama yeni mükellefler, kritik sektörlerdeki mükellefleri dahil ediyoruz.

Amaç ve vizyonumuz nedir dediğimizde iç uygulamalardaki amacımız neden yaptık biz bu uygulamaları? Niçin yapıyoruz? Bu çalışmaları yapmamızdaki temel maksadımız nedir diye düşündüğümüzde ana başlıklar itibariyle şunları vurgulamak isterim. Beyannameleri bir defa doğru bir şekilde analiz edilebilir halde almak istiyoruz e-beyanname uygulamasıyla. Beyanname verme süreçlerini basitleştirmek tüm vatandaşlara uygulanabilir hale getirmek istiyoruz hazır beyanla. Gönüllü uyuma teşvik etmek istiyoruz hazır beyanla mükelleflerimizin vergi idaresinde var olan beyana konu gelirlerini paylaşarak süresinde doğru bir şekilde bildirmesini, gönüllü olarak bildirmesine hizmet ediyoruz. Riskli iade işlemlerini engellemeye çalışıyoruz ÖTVİRA'yla, KDVİRA'yla SARP'la, MEVA'yla. Hizmeti mükellefimizin ayağına götürmek istiyoruz internet vergi dairesi uygulamasıyla.

Saha denetimlerinde standardizasyonu sağlamak istiyoruz e-yoklama uygulamasıyla ve saha denetim sonuçlarını anlık olarak izlemek istiyoruz. Elektronik ortamda veri izleme ve analiz altyapısını geliştirmesini hizmet etmek bakımından bu çalışmalarımızı yapıyoruz. Big data, yapay zeka, analitik ekosistem çalışmaları. Veri güvenliği ve kamu kaynağında tasarruf sağlamak istiyoruz GİBUX'la, sadece kırk bin noktadaki işletim sistemini dahi bizim kendimize özgü işletim sistemi değiştirilmiş olmaktan dolayı önemli tasarruflarda bulunduğumuzu ifade etmek isterim. Milli uygulamaların oluşturulmasına öncülük etmek istiyoruz, GİBUX kullanıyoruz, bir de veri tabanı yazılımı olarak FORCE SQL dediğimiz kendi açık kaynak kodlu kendimize uygun yazılımları oluşturarak veri tabanlarımızı yapıyoruz. Dışa bağımlılığı büyük ölçüde azaltmak istiyoruz.

Dış uygulamalara baktığımızda değerli arkadaşlar, bunlar son derece gündemimizde yoğunluk teşkil eden, ekiplerimizin gündemini teşkil eden ana amaçlar. Biz ekonomik aktiviteleri elektronik ortamda izleyebilir hale, anlık izleyebilir hale gelmek istiyoruz e-belgeler yoluyla. Belge yapılarında standart yapı oluşturmak istiyoruz yine e-belgeler yoluyla. Kağıt belgeler kullanımından kaynaklanan maliyetleri azaltmak istiyoruz. Defterleri uluslararası iş diline, uygun bir standart yapıya kavuşturmak istiyoruz. E-defter yapısında XPRL kullanarak finansal raporlamaya katkı sağlayacağımıza inanıyoruz. Bunları hızlı bir şekilde geçmek istiyorum, elektronik ortamda denetim alt yapısını hazırlamaya da zemin hazırlıyoruz. Ticari hayatta açılımlar yapabileceğimize de inanıyoruz. Elektronik fatura uygulamasının başladığı ilk dönemlerde sadece fatura belgesinin elektronik ortamda düzenlenmesi olarak düşünülürken artık bu elektronik belgenin finansal bir araç, finansal bir teminat amacıyla kullanılabilirdiği bir dünyaya doğrudan gittiğimizi ifade etmek istiyorum, bu belge yapılarını kullanarak kredi veren, kredi açan kuruluşların oluşmaya başladığını söyleyebiliriz. Defter kayıtlarını ve beyanname verme süreçlerini kolaylaştırmak istiyoruz. Sistemlerin defter kayıtlarını otomatik bir şekilde oluşturulmasını ve beyannameleri otomatik bir şekilde oluşturmasını sağlayarak sizlerin üzerindeki bu işlerden kaynaklı sorumlulukları azaltmak istiyoruz. Bütün belgeleri ve defter kayıtlarını biz uzun vadede diyemeyeceğiz artık orta vadede elektronik ortama doğru taşımış olacağız.

Bütün bu çalışmaların sonucunda özellikle Başkan Yardımcımın ifade ettiği, buraya da koymak istedik, biz eğer bütün bu ekosistemi, verileri izleyebilir, analiz edebilir noktaya gelirse vergiyi tabana yaymak ve asıl ihtiyaç veya teşvikle de desteklenmesi ge-

rekli kesimlere daha reel, gerçekçi teşviklerin uygulanabilmesini de sağlayabileceğimizi inanıyoruz ve kurumlar arası veri paylaşımına katkı sağlamak istiyoruz.

Muhasebe mesleği açısından bugünkü konseptte nasıl yaklaşabiliriz diye düşündüğümüz de ben biraz daha pratik, daha fazla akademik bilgiye girmeden kendi cephemizden hem denetim elemanı hem de kamu idaresi bakış açısıyla sade bir şekilde ifade etmeye çalıştım. Fırsatlar, dönüşüme ayak uydurabilenler kendi mesleğinde fark yaratırlar değerli arkadaşlar ve önemli açılımlar sağlıyorlar bizce. E- dönüşüm uygulamaları, muhasebe süreçlerini otomatik hale getirilmesine katkı sağlar. Muhasebe mesleğinin kayıt tutma fonksiyonundan ziyade analiz, raporlama ve danışmanlık kısmını ön plana çıkarılmasına önemli katkı sağlayacağına inanıyoruz. Evet, muhasebeyi sadece kayıtlama olarak düşünürsek bu dijital dönüşüm muhasebe mesleğini bitirebilir ama kesinlikle muhasebe mesleğini kayıt fonksiyonundan daha üst boyutlarda düşünmek durumundayız. Konuşmamın başında da belirttiğim gibi muhasebe mesleği bizim nazarımızda her zaman var olacaktır, her durumda da var olacaktır diye düşünüyoruz. Elektronik ortamda denetim, bağımsız denetim faaliyetlerinin daha kısa zamanda ve standart bir şekilde yapılmasına hizmet edecektir, zaman ve maliyet tasarrufuna yol açacaktır. Muhasebe kayıtlama fonksiyonunu daha kısa zamanda yaptığımızda size kalacak olan zamanı daha etkin bir şekilde kullanabileceğinize inanıyoruz. Yine konuşmamın başında belirttim, bunu da ifade etmek isterim; her dönüşüm ilk başlangıçta zor gelebilir ama bu uygulamalar ilerledikçe nimetlerinden daha yoğun bir şekilde yararlanabildiğimizi görüyor olacağız düşüncesindeyim.

Tehditler: Hocalarımız saha uygulaması bakımından bahsedildi, biz dönüşüme ayak uyduramayanlar mevcut müşterilerinin e-dönüşüm taleplerine yeterince karşılık veremediklerinde hem mesleki itibar kaybına, hem de mevcut müşterilerde kayba uğrayabileceği riskini göstermek istiyoruz. Bugün bir muhasebeci arkadaşımız mükellefe gittiğinde e-faturaya kim geçecek? E-fatura uygulaması nedir? Kimler düzenlemek zorundadır bilgisini aktaramadığında ona aktarabilen meslek mensubunun karşısında daha zor durumda kalacaktır ve mevcut müşterisini dahi kaybedeceğini düşünüyoruz. Elektronik ortamda analiz, raporlama ve denetim yapamama riskiyle eğer dönüşümü yakalayamıyorsanız siz elektronik ortamda analiz yapamazsınız, elektronik ortamda denetim yapamazsınız. Bu sizin için fırsat olduğu gibi aynı zamanda risktir diye düşünüyoruz. Dönüşümü yakalayamayanlar bizce önemli zaman ve maliyetlere katlanmayla karşı karşıya kalabileceklerdir. Dijital dönüşüm, özellikle siber güvenlik ve verilerin güvenliği bakımından da hem mükellef tarafında hem idareler tarafında aslında riskleri barındırıyor. Bu bakımdan gerek kamu idareleri olarak bizler gerekse sizler bu dijital verilerin güvenliğini sağlamak bakımından mevcut teknolojik koşulları dikkate alarak tedbirler almamız gerekiyor. Bu tedbirleri alamazsak bir flash diskte on yıllık işletmenin defterini saklarsanız, yedekleme almazsanız bu heba olabilir, bir su baskınında, bir selde, bir mücbir sebepte gidebilir. Bu nedenle bizim bunun yedeklemesine karşı da çalışma içerisinde olmamız gerektiğine inanıyoruz. Siber güvenliğe karşı tedbirler almamız gerekiyor.

Evet, beni sabırla dinlediğiniz için tekrar teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Dr. Masum TÜRKER

Oturum Başkanı

- Sayın Kiraz'a teşekkür ederiz. Değerli arkadaşlar, biraz sonra paralel oturumlar başlayacak.

Bu oturumdan iki şey ortaya çıktı. Birincisi, muhasebe mesleğinin yeterliliği nedir? İkincisi, bu yeterliliği yerine getirmek için meslek mensupları nasıl yetkinliğe sahip olmalıdır? Sayın Kiraz konuşmasının sonuna doğru muhasebe mesleğinde kaydın ortadan kalkacağını, farklı hizmetlere ihtiyaç olacağını ima etti, o yolu gösteren söylemleri oldu. Aslında muhasebe meslek mensuplarına Parlamentomunun Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 227. Madde verilen ön denetim yetkisi kullanılmadıkça Maliye Bakanlığı'nın yaptığı ve yapacağı düzenlemelerle hedefe ulaşamaz. Verilen yetki, vergi beyannamelerinin ön denetim yapılarak imzalanmasıdır, şifre ile beyannamelerin sisteme girişinin yapılması değil. Maliye Bakanlığı'nın muhasebe mesleğine bakış açısını değiştirerek meslekten beklentilerini gözden geçirmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bizim beklentimiz muhasebe mesleğinin dijitalleşme sürecinde ortadan kalkacak hizmetler tehlikesine karşı önlem alacak gerçek yapısının ortaya konmasıdır.

Allah rahmet eylesin Gelir İdaresi Başkanı merhum Adnan Ertürk, benle yaptığı bir konuşmada bir endişemiz var, bu muhasebecilerin yetişmiş olan yetkin kadronun ortadan kaldırılmasını, yok olduğu duygusuna kapılmasını nasıl engelleyebiliriz sorusunu yöneltmişti. Bende şifre ile beyanname verilmesi sistemi yerine ön denetim esasına göre vergi beyannamelerinin imzalanması mecburiyetini getirin, sisteme kim girerse girsin muhasebe

meslek mensuplarının müktesebattın yararlarını demiştim. Tıpkı dijital ortamı kullanan üniversitelerde öğrenci dersini seçer ama danışman hoca onaylamadıkça devreye girmez yöntemini seçiniz demiştim. Muhasebe meslek mensuplarının beyanname imzalaması, onay şeklinde gerçekleştirilmelidir. TÜRMOB’da e-imzayı genişleten bir kampanya başladı, bu kampanya bugün burada konuşulanlarla ilgilidir.

Hepinize katılımınız için teşekkür ediyor ve bir sonraki oturumda gecikmelide olsa buluşmak üzere hepinize veda ediyoruz. Saygılar sunuyorum

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi TÜRMOB önceki dönem Genel Başkanı Nail Sanlı tarafından takdim edildi.

3. ANA OTURUM

DEĞİŞEN İŞ HAYATI IŞIĞINDA MUHASEBE MESLEĞİNİN GELECEĞİ

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN
TÜRMOB Genel Başkan Yardımcısı

Konuşmacılar

Prof. Dr. Recep PEKDEMİR
İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dekanı

Rıza BOZOKLAR
PETKİM CFO

Semih ÖZ
EY Türkiye Denetim Hizmetleri Şirket Ortağı

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN

Oturum Başkanı

- Değişen İş Hayatı ışığında Muhasebe Mesleğinin Geleceği başlıklı üçüncü ana oturumumuzu açıyorum. Prof. Dr. Recep Pekdemir akademik bir değerlendirme yapacak, sayın Rıza Bozoklar reel sektörle iç içe bir değerlendirme yapacak. Ve Tabii Sinem Hanım da zannediyorum yine hizmet sektörü bakış açısıyla mesleğimizi değerlendirecekler.

Geçen yıl bazı Odaların daveti sırasında da özellikle meslekle ilgili gelişmeleri dile getirirken de vurguluyordum. Çok hızlı bir değişim sürecinin içindeyiz, iki gündür bunu konuşuyoruz ve bizim bu sürecin uzun sürmeyeceği konusunda da gerçekten çok dikkatli olmamız gerekiyor. Yani bu böyle 10 yıl, 20 yıl sonra olacak bir konu değil, önümüzdeki 5-7 yıl içinde biz bu değişim ve dönüşümün içinde ya uyum sağlayacağız ya uyum sağlayacağız!

Özellikle genç meslektaşların bu konuda önünde çok önemli fırsatlar var, bu anlamda hem mesleğimizde bir takım değişim dönüşüm süreçleri teknoloji baskısıyla tabii bunlar geliyor. Ama benim o seminerlerde de üzerinde durmaya çalıştım ve dikkatinizi çektiğim bir başka nokta vardı: Müşterilerimiz ciddi anlamda beklentileriyle talepleriyle de aslında farklılık göstermeye başladılar. Bizden daha çok hizmet bekleyen, hizmetimizi daha derin bilgilerle yönlendirici noktasında talepte bulunan bir kitle ile karşı karşıyayız. Dolayısıyla mesleğin muhasebe, mali müşavirlik ve danışmanlığa doğru gidişi içinde bu hem teknolojinin hem de müşteri beklentilerinin aslında bizi getirmekte olduğu nokta. Dolayısıyla sabah Melih Hocamın da özellikle belirttiği o konularla

İlgili donanımları çok iyi bir şekilde ve en kısa sürede elde etmek ve bunları geliştirmek zorundayız. Unutmayalım ki her gün bir başka güne kendimizi eğitmek ve geliştirmekle yükümlüyük. Bunu sadece bir mali müşavir olarak değil ama bir birey olarak da kabullenmek durumundayız bu çağda yaşamının karşılığı.

Şimdi değerli konuşmacıların sözleri var sırada. Hocam önce sizinle başlayalım olmazsa, evet Recep Hocam ilk konuşmacı olarak akademik bakış açısıyla sizlere seslenecek. Hocam süreyle ilgili zaten biz hocaların bu konuda duyarlılıklarını biliyorum. Buyurun Hocam.

Prof. Dr. Recep PEKDEMİR

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dekanı

- Merhaba sevgili katılımcılar, değerli TÜRMÖB yöneticilerimiz ve Oda başkanlarımız böyle bir Kongre için şükranlarımızı sunuyoruz. Bana da yer verdiğiniz için, davetiniz için ayrıca teşekkür ediyorum. Zor bir görev vermişler bana, mesleğin geleceğinden bahsedeceğim. Ne kadar tutturabilirim, ne kadar atışta bulunabilirim doğrusu sabırlarınızı istirham ederim baştan.

Bu konuşmayla ilgili Ercan Hoca beni aradı, Ercan Bayazıtlı, burada mı kendisi bilmiyorum. Dedim ki, yav ben ne anlatacağım, hata yaparım, kusur yaparım! Öyle bir kusurum veya hatam olursa faturaları Ercan Hoca'ya gönderebilirsiniz, kendisi alırım dedi. Onu da böylece anmış ve kendisine bu daveti için teşekkür etmiş olayım.

Evet, iki gündür değişen iş hayatı ve muhasebe mesleğinin geleceğini konuşuyoruz. Ben de karınca kararınca bir eğitimci olarak bildiklerimi, gördüklerimi, duyduklarımı sizinle paylaşmaya çalışacağım. Evet, başlangıç değişen iş hayatı, iş hayatının değişmesini esas almışız. İş hayatı ne kadar değişiyor? İş hayatıyla birlikte insan hayatı ne kadar değişiyor ve gelecekte bu değişim nasıl olacak? Tabii 40-50 senelik geçmişimize bakacak olursak pek çok değişiklikler yaşadığımızı söyleyebiliriz. 10-15 yıl telefon sırası beklemekten bugün bir operatörün dükkanına gidip telefon almak gibi aşırı uç değişimler yaşadığımız bir dönemden geçiyoruz. Tabii yeni nesil bunları bilmiyor, yeni nesil bizim gibi eski nesle göre biraz daha avantajlı, her şeyi hazır hale getiriyorlar. Bu değişen iş hayatı, değişen iş hayatı bazı meslekleri yok ediyor, yeni meslekler sisteme giriyor hayatımıza, bazı faaliyetler yok oluyor, yine yeni giren faaliyetler, yeni iş modelleri, iş modellerindeki değişim, iletişim çağı, iletişimdeki büyük imkanlar. Arkadaşlarımız işte dün sabahtan beri konuşuyorlar; büyük veri, veri analitiği ve ulaşımda meydana gelen değişimler. Burada iş hayatıyla ilgili mesela kaç yıl sonra olur bilmiyorum ama banka şubelerinin birer birer kapanacağı gibi bir öngörüm var benim. Bu öngörüü kendi tecrübelerimden çıkarttım, geriye dönüp baktım, 3-4 senedir ben herhangi bir banka şubesine uğramamışım yani benim gibi bir kişi bankaya ihtiyacı oluyor ama banka şubesine uğramıyor. İşte banka şubesine uğramadan ben bankacılık hizmet ihtiyacımı giderebiliyorum. Nasıl gideriyorum bunu? İşte akıllı telefonlar sayesinde cebimdeki telefonda yine bilgisayar sistemlerindeki imkanlardan yararlanarak bankacılık hizmetlerimi gidermeye çalışıyorum ama diğer taraftan her yeni bir güne başladığımda fakültedeki odama giderken köşedeki simitçiden simit almayı da ihmal etmiyorum.

Şimdi burada kim etkilenecek, nasıl etkilenecek? İki nokta arasında bir düşünce geliştirebiliriz. Teknoloji odaklı, teknolojilerden yararlanarak faaliyet gösteren sektörler etkilenecek tabii ki ama köşede simit satan simitçi amcam herhangi bir teknolojiyle ilişkisi yok, sabahleyin gidiyor, fırından simitleri alıyor orada sergiliyor, biz de alarak geçiyoruz. Dolayısıyla değişen iş hayatı kuşkusuz iletişim teknolojilerinin, bilgi işlem teknolojilerinin sağladığı sektörlerde karşımıza çıkıyor.

Diğer taraftan biz çocukken, gençken değişik meslekler vardı. Bugün ben bunları çocuklarıma anlatmaya çalışıyorum, gözlerinde canlandıramıyorlar bile, hayal edemiyorlar! Böyle kalaycılar vardı, nalbantlar vardı hatırladığım kadarıyla. Bunun gibi değişik iş alanları vardı, faaliyetler vardı ama demin de söylediğim gibi gelecek nesillere belki de bir banka şubesini anlatacağız; böyle böyle bir şube vardı, insanlar burada çalışıyordu, bankacılık hizmeti veriyorlardı gibi. Evet, yeni oluşan faaliyetler, yeni iş modelleri... Arada da söylendi, arada slaytlarda da dönüyor, muhasebe meslek mensubu olarak sağlıklı, huzurlu ve mutlu bir meslek sürdürmek istiyorsanız değişime ayak uydurmanız lazım, değişimin önünden gitmeniz lazım. Değişimin mesleğe yarattığı fırsatları değerlendirmeniz ve değişimin yine meslek üzerinde yaratabileceği tehditleri bertaraf etmeniz lazım ki daha uzun süreli bu mesleği yürütebilesiniz ve günlük yaşamınız da bu doğrultuda daha sağlıklı olabilsin.

Evet, değişen iş hayatı ışığında demişiz başlığımızda, ışığında muhasebe mesleği.

İş hayatı varsa muhasebe mesleği vardır, iş hayatı yoksa muhasebe mesleği yoktur. O zaman iş hayatı değişiyorsa bu değişimlerin etkisini dikkate alarak muhasebe mesleğini de değiştirmekte, geliştirmekte fayda var. Evet, birkaç tane muhasebe meslek mensupları tarafından gerçekleştirilmekte olan hizmetlerden söz edeceğim. Defter tutma hizmetleri, tasdik hizmetleri, denetim hizmetleri, danışmanlık hizmetleri, hizmet verme ortamları; bireysel, kurumsal biraz bunlardan konuşacağım. Belki de en basitinden gelecekte muhasebe mesleğini yürütmek için belki bir muhasebe bürosuna ihtiyacınız olmayacak. Yaşarken, yolda yürürken, otururken, kahve içerken, evinizden veya arabanızdan muhasebe mesleği hizmeti veriyor olabilirsiniz. Yeter ki bunları hayal edin! Çünkü defter tutma diye bir şey olmayacak. Bunu 1997'deki Türkiye Muhasebe Kongresi'nde de söyledim, o zaman bu mesleğin geleceğinin 21 yıl öncesinden söz ediyorum, denetim ve danışmanlık olduğunu, defter tutmanın bertaraf edileceğini anlattığımda muhasebe örgütlerimizin önde gelen arkadaşlarımızdan birisi kalktı, itiraz etti. İsmi burada zikretmeyeceğim ama ilgilenenler varsa 1997'de gerçekleştirilmiş Türkiye Muhasebe Kongresinin kitabına bakarsanız benim konuşmalarımın ve arkasından konuşmacıların konuşmalarına bakarsanız, denetim-danışmanlık nereden çıktı, ben defter tutmaya devam edeceğim diye seslenen bir arkadaş vardı. Gelecekte defter tutmanın olmayacağını söylüyorum şimdiden. Yeni nesil defteri keberi görmedi, yeni nesil günlük defter, yevmiye defterini görmedi, yeni nesil Amerikan defterinin adını belki de kitaplardan duydu ama bizler bunları elle doldurarak yaşayan insanlarız. Bakın şu anda belge odaklı ama işlem odaklı muhasebe yapıyorsunuz, işte Lucasından, Logosuna, mikrosundan linkine programları kullanıyorsunuz, siz sadece veri giriyorsunuz. Yaptığımız defter tutmak değil, birer veri giriş

elemanı veya veri giriş operatörü durumundasınız. Sadece oraya ama belge odaklı, ama işlem odaklı sadece veriler giriliyor. Arkasından sistem kendi içinde yevmiye defteri tutuyor, defterikebir tutuyor ama siz onları görmüyorsunuz. Yılın sonunda yazdırıp bir kenara koyuyorsunuz sadece. Bugün muhasebe bürolarında olsun, şirketlerin muhasebe departmanlarında olsun yevmiye defteri ile defterikebiri kullanan bir meslek mensubu veya arkadaşımızı göremiyorum. Ama biz üniversitelerde hâlâ T harfini çizerek defterikebir öğretmeye, sütunlar çizerek yevmiye defteri öğretmeye çalışıyoruz. Doğrusu nereye kadar bunu yapacağız emin değilim! Bizim gibi dünyadaki muhasebe hocaları bunları konuşuyor ama bir türlü terk edemiyor. Neden terk edemiyor? Bir şeyleri şekillendirip, zihinde şekillendirip bunları öğrenciye öğretmemiz için kullandığımız araçlar ama artık bunlar yok! Çünkü yaptığımız her işlemin sonucunda, ne bileyim veri girişinin sonucunda sistem işte finansal tabloları, adı neyse onları hazır ediyor. Dolayısıyla defter tutma inanıyorum ki yine 20 sene önce söylediğim şekliyle ortadan kalkacak.

Yine 1999'da İstanbul Mali Müşavirler Odasının sempozyumunda ortaya koyduğum bir iddia vardı. İnternette dün akşam taradım, o iddiadan önce şimdi bahsedeceğim kelime geçmemiş: Elektronik fatura! 1999'da Antalya'da yaptığımız sempozyumda elektronik faturayı anlatmaya çalıştım. O an sempozyumda bulunan muhasebe meslek mensupları, “ya bu hoca da hayal görüyor” demişlerdi. İlk defa bizler telaffuz etmişiz elektronik faturayı. Dün Gelir İdaresi Başkan Yardımcımız konuşmasında sadece faturanın değil, fatura yerine geçen belgelerin de elektronikleşeceğinden söz etti. Dolayısıyla para ile ölçülebilir iş hayatında gerçekleşen bir işlem meydana geldiği zaman bunların belgeleri artık elektronik

ortamda hem de Maliye Bakanlığının merkezi bir sisteminde ortaya çıkacak. Size iki örnek 1997'den, 1999'dan! Şimdi bugün de bir şeyler söyleyeceğim ama ne kadar atmasyon olur, ne kadar hayal ürünü olur bilmiyorum. Sizlere bağlı kalmış bir şekilde ortaya çıkacak. Tasdik hizmetleri ortadan kalkacak. Çünkü tasdik edilen bilgiler Maliye Bakanlığı sistemindeyse Maliye bakanlığı bunun neyin tasdikini isteyecek sizden? Ne diyorsunuz? Hâlâ tam tasdik olacak mı? KDV iadesindeki tasdikler olacak mı? Bugün Maliye Bakanlığının sahip olduğu sistemlerde bir tuşa bastığınız zaman kaçınıcı kırılıma kadar alt denetim, alt inceleme yapılıyor biliyor musunuz? Hayal edemeyeceğiniz kadar! Ne kadar veri varsa ki big data dedikleri işte bu, büyük veri dedikleri bu, girilmiş dataların, verilerin alt incelemelerinin yukarıdan aşağıya 5 yıl, 10 yıl, 20 yıl yapılabilmesini sizler de yaşamış olacaksınız.

Evet, denetim hizmetleri insanlar arasında, kurum ve kuruluşlar arasında güven sorunu yaşandıkça arada bir denetçi mutlaka olacaktır. Birisi birine bir şey söylediğinde bu söylediğinin ne derecede doğru, gerçek olduğunu mutlaka bir aracı tarafından belki de denetlenecek ve ortaya görüş konacaktır. Danışmanlık hizmetleri; yine dün açılıştaki konuşmacılardan biri söyledi, denetim ve danışmanlık hizmetlerini hayata geçirmeliyiz. 1963'ten bir örnek vereyim, ben o zaman 5-6 yaşlarındaydım, köyde büyüdüm ben. Osman Amca diye biri vardı, iki tane radyo vardı bizim köyde, başka radyo yoktu. Dolayısıyla Osman Amca köyün hava tahmin raporunu veren kişiydi. Sabah erkenden kalkar, namazını kılar, sonra tan vaktine bakar, tan kızılığını inceler, o günkü hava raporunu tespit eder ve köy meydanında hava raporuyla ilgili, o günkü hava tahminiyle ilgili bilgiyi ihtiyacı olanlara söylerdi. İşte o bir bilgeydi! Bu kendisine verilmiş diplomalı, sertifikalı

bir danışmanlık mesleği değil ama yaşadığı, edindiği tecrübelerin sonucunda sahip olduğu bir deneyimdi. İşte herkes gider ona danıştırdı. Herkesin her şeyi bilmesi diye bir şey söz konusu değil. Birileri bir şeyleri bilecek, bilenlere danışılacak. Bu insanlığın var oluşundan beri vardı ama bugün de sizlere birileri bir şeyler danışıyor. Veraset ve intikal olaylarını kime danışıyorlar? Veraset ve intikal olaylarıyla ilgili işte sizlerde bir şeyler var bilgiler var, bilirkişilik, yaşanmışlıklar var. Geldikleri zaman siz de bunları yerine getiriyorsunuz, bunun gibi. Hizmet verme ortamlarından söz ettim, hizmet vermek için mutlaka bir büro olması şartı yok ama yaşamak için bir eve ihtiyaç var. Yaşadığınız evde de bunu yapabilirsiniz, belki de bir yerden bir yere gitmek için bir arabaya da ihtiyaç var. Söz konusu arabada da bunu verebilirsiniz. Cemal Hoca'nın yaptığı bir sunum oldu biraz önce; hayal ötesi, her an ekranını açıp bilgisayarı önünde ve mobil bir ofis ve her yerde bu hizmetleri verebilirsiniz. Ama bu hizmetleri verirken bireysel mi olacaksınız, kurumsal mı olacaksınız? Kim daha uzun yaşar sizce? Kim daha huzurlu olur? Müşterileri kimin daha çok mutludur? Bireysel hizmet veren mali müşavirlerin mi yoksa kurumsal hizmet verenlerin mi? Efendim? Kurumsal! Çünkü bireyselde her an ulaşamayabilirsiniz. Kaza geçirip başınıza bir şeyler gelebilir, öyle değil mi? Dolayısıyla kurumsal olanlar bu hizmetleri kurumsal yapılarak ortaya koyanlar, sunanlar gelecekte, hele böyle teknolojinin insan yaşamı üzerinde ve iş yaşamı üzerinde çok önemli etkileri olduğu durumlarda kurumsal hareket edenlerin daha başarılı ve uzun ömürlü olacakları konusunda düşüncelerimiz var.

Evet, hizmetlerin getirisi ve sürdürülebilirlik; bir şeylerden para kazanırsanız, bir şeyler kazanırsanız sürdürülebilir olursunuz,

kazanamazsanız bırakır geçersiniz. Bazı meslek mensupları var, bıraktılar mesleği hırdavatçılık yapıyorlar, tüpçülük yapıyorlar, böyle değişik ticari faaliyette bulunanlar var. Neden? Çünkü yeterli bir şekilde katma değer yaratamadılar, yeterli bir şekilde sürdürülebilir para kazanamadılar. Para kazanabilmeniz için hizmet verdiğiniz kişiye para kazandırmanız lazım. Para kazandırmazsanız hizmet verme süreniz uzun olmaz. Önce yaşam biçimi olarak, mesleği sürdürme olarak bunu kafaya koymamız lazım. Yasayla ihtiyaç yaratılmaz, bunu Türk Ticaret Kanunu'nun değiştirildiği sırada da söylemiştim. Değiştirilmeden önceki arada, ilk değişimde sanıyorum 397.maddede idi, o maddeye göre irili ufaklı bütün şirketler denetlenecekti. Sonra baktılar, gördüler ki bütün şirketlerin denetlenmesi pek akla uygun değil. O zaman ne yapalım? İşte büyük şirketler denetlensin, yok kamu yararını ilgilendiren şirketler denetlensin gibi filtreler konmaya başlandı. Buradan hareketle siz hangi yasa geliştirerseniz geliştirin herhangi bir ihtiyacı karşılamıyorsa o çok fazla uzun ömürlü olmaz. Bu nedenle yasa odaklılık değil ihtiyaç odaklılık olmak lazım, piyasa odaklılık olmak lazım. Yani bir insanın veya kurumun, kuruluşun ihtiyacını karşılayacak bir hizmet sunmak lazım. Aynı şekilde piyasa odaklı olmak lazım, teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin veya ulaşım ne kadar olursa olsun nihayetinde verdiğimiz bütün hizmetler insanadır, insana yöneliktir. Bunun için hizmet verilen kişi veya kuruluşa para kazandırmanın yollarına bakmak lazım, orada katma değer yaratmanın yollarına bakmak lazım. Aksi halde verilen hizmetler angarya olarak algılanır.

Evet, mesleğin yapılandırılması ve unvanlardan söz edeceğim biraz. Mesleklerin yapılandırılmasında iki durum var. Birisi, common law countries dedikleri kendi kendini düzenleyen ül-

keler muhasebe mesleğiyle ilgili. Diğerleri ise legal law countries dedikleri yasayla düzenlenen ülkeler. Kendi kendine muhasebe mesleğini düzenleyen ülkelerde karşılaştığımız üç tane unvan var; bunlardan birisi certified public accountant, Anglo-Sakson yaklaşımı, chartered accountant İngiltere ve Topluluğu, expert comptable Frankofon ülkeler. Bunlar, bu unvanlar yüzyıldan daha fazladır yaşıyorlar, yaşamaya devam ediyorlar. Çünkü meslek kendi kendini regüle ediyor. İnsanların, piyasanın ve iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda karşılaşılan durumları çözüyor, çözmeye devam ediyor. Diğer taraftan yasayla kurulan, oluşturulan, yasayla muhasebe meslek mensubunun oluşturulduğu ülkeler var. Onlarda da, işte biz onlardan biriyiz, yeminli mali müşavirlik, serbest muhasebeci mali müşavirlik, serbest muhasebecilik, bağımsız denetçilik. Geçenlerde bir meslek mensubuyla tanıştım. Kartımı verdim, kartını aldım. Kartının üzerinde bir tarafı İngilizce bir tarafı Türkçe; certified public accountant, independent auditor yazıyordu. Bir mesleki karta hem certified public accountant hem de independent auditor yazmamalı. Yani bir kartta hem serbest muhasebeci mali müşavir hem de bağımsız denetçi yazmamalı. Bunu niye söylüyorum? Bağımsız denetçi olmak için serbest muhasebeci mali müşavir olmaktan geçmiyor mu? Şimdi tıp doktoru var, kadın doğum uzmanı olmuş, kart bastırılmış. Üstünde hem pratisyen hekim yazıyor hem de altında kadın doğum uzmanı yazıyor. Böyle bir doktorun mesleki kartını düşünebiliyor musunuz? Böyle bir kart olur mu? İşte şimdi biz her şeyi yasayla oluşturmaya çalıştığımız için kendi içinde çorba oluyor.

3568'e göre serbest muhasebeci mali müşavirlik unvanını kullanıyoruz, diğer taraftan 660 sayılı KHK'ya göre bağımsız denetçi unvanını kullanıyoruz. Bakın bunlar bir gün hepsi gidebilirler! Ve

bunlardan en yakını yeminli mali müşavirliktir. Yeminli mali müşavirlik bir gün gidebilir, ortadan kalkabilir çünkü onlar tarafından verilen hizmetlere ihtiyaç kalmayabilir. Aynı şekilde serbest muhasebeci mali müşavirlik, serbest muhasebecilik isim değişebilir çünkü bunlar yasayla konmuş unsurlardır. Yasayla konmuşlar yasayla gidebilirler. Tipik örnekleri burada var; maliye müfettişliği, zor randevu alırdık biz maliye müfettişlerinden, kapıları tıklayıp kuyrukta beklerdik görüşebilmek için. Hesap uzmanları, yanlarına varamazdık, gelirler kontrolörleri, vergi kontrolörü artık yok çünkü onlar da zamanında kanunla konmuş sonra bir şekilde yine yasayla ortadan kaldırdılar. Öyle değil mi? Hesap uzmanı deyince aklıma bir şey geldi; geçenlerde üniversitedeyiz, araştırmalar konuşuyoruz, çalışıyoruz. Bir dergide bir yazı var, ismin altında “E. Hesap Uzmanı” Öğrenci bana sordu, Hocam, bu ne demek dedi. Bu öğrenci Y kuşağından arkadaşlar! Milenyum kuşağı, Z kuşağından yanlış söyledim. Nasıl anlatacağım ben şimdi bu arkadaşına, bu öğrenciye? Hafif espri olsun diye “eskimemiş eski hesap uzmanıdır onlar” dedim. İki tane e’yi ifade eder dedim. Yazma bari e’yi, hesap uzmanı de! Geçmişte sana bu unvan verilmiş, süreçlerden geçmişsin, kaldır e’yi! Ama bu Y ve Z kuşağı gelecekte hesap uzmanının kim olduğunu, ne yaptığını nereden bilecek? Bilecek mi sizce? O zaman yazmaya devam edelim mi? Ne diyorsunuz? Osmanlı döneminde muhasebecilik yapan hangi unvanı kullanıyorsa cumhuriyetten sonra da aynı unvanı kullanmaya devam ettiği gibi bir şey çıkmıyor mu karşınıza? Ben bunu öğrenciye anlatamıyorum. Evet, anlatmaya çalıştım ama ne kadar gücüm yetti bilemiyorum. Diğer taraftan muhasebe uzmanlığı var ülkemizde, Muhasebe Uzmanları diye bir dernek var, o dernek olduğu müddetçe bu unvanın devam edeceğini de anti parantez söylemek istiyorum.

Evet, demin söylediğimiz gibi big data, dijitalleşme, defter tutma; serbest meslek defterindeki durum nedir şimdi? Ben söylemeye-yim, yılbaşından itibaren işletme esasına göre tutulacak defterdeki durum nedir? Çok değil, yakın bir zamanda bilanço esasına göre defter tutmanın da Maliye Bakanlığının merkezi sisteminde olacağını şimdiden sizlere söyleyebilirim. İster inanın ister inanmayın! Şu an kamudaki defter tutmadan bahsedeyim size; şu an ben kamuda, biraz önce Başkanın da söylediği gibi bir fakülte-de dekanlık yapıyorum, orada harcama görevlisiyim. Kamudaki bütün muhasebe kayıtları şimdi tek bir sistemde, herkes hem kendi muhasebe kayıtlarını görebiliyor ve merkezde ise bütün muhasebe kayıtları birleştirilmiş konsolide bir şekilde işleniyor. Artık tek bir program var, programın adı: e-devlet! Bu e-devlet içerisinde kamuda şu anda uygulanmakta olan bir tek defterikebir var, bir tek! Bildiğiniz hesap planı. 2008'den itibaren 5018 sayılı Kanun'la çıkan tek düzen hesap planı, aynı hesaplar. Üzerinde ne varsa, ilk madde malzeme aynı. İçinde kırılımlar var türlerine göre. Ama kurumlar yan yana geliyor büyük bir data oluşturuyor, kaç bin tane isterseniz! Excel'in kapasitesi sınırlı, yan yana koyduğunuz zaman belli bir rakama kadar gidiyorsunuz ötesini gidemiyorsunuz ama bir programla bunu genişletebiliyorsunuz. Şu an kamuda kamudaki işletmeler tek bir defteri kebir içinde. Dolayısıyla tek bir bilanço var kamuda ama bilançoların konsolide edildiği bir durum, işte bu ben inanıyorum ki çok yakın bir zamanda özel sektördeki bütün işletmeler de tek bir defterikebir içerisinde defter tutacaklar. Daha doğrusu defter tutmayacaksınız, siz sadece işlemi gerçekleştireceksiniz, o işlem elektronik belgeyle, elektronik fatura ve diğerleriyle bir şey bir yerlere kaydedilecek ve şirketiniz, işletmeniz tek bir defterikebir içerisinde yerini bulmuş olacaktır. Sadece hayal edin! Şu an bu kamuda yaşıyor,

çalışıyor, işletiliyor ve biz eğitimcilerin derdi; biz bunu öğrenciye nasıl anlatacağız? T hesabını nasıl çizeceğiz tahtaya? Çünkü Türkiye artık bir tek T olacak, big data dedikleri tek bir T içinde tek bir bilançoda, tek bir defterikebirde toplanmış olacak. Çok yakın uzak değil! Kendinizi buna hazırlayın, dolayısıyla teknolojiyle aranızı iyi tutun, teknolojideki gelişimleri yakından takip edin, aksi halde bu sektörde, bu piyasada kalmanız sıkıntılı olabilir.

Evet, muhasebenin varoluş temellerinden söz ederek konuşmamı tamamlayacağım. Muhasebe iki temele oturur, bunlardan birisi kişilik teorisi, birisi ise sahiplik teorisi. Muhasebe aslında, kullakları çınlasın Mehmet Yazıcı Hocamın dediği gibi, sayma işlemidir. Kendisi bir kürsüye çıktığı zaman “sayışçı” derdi, muhasebeci demezdi. Bunu duyan arkadaşlarımız olmuş olabilir. Sayışçı, Sayıştay oradan gelir, saymaktan gelir. İşte kişilik teorisi bize gerçek ve tüzel kişilik yani hesabı yapılacak birim demektir. Diğer taraftan sahiplik teorisi ise bu geçici dünyada geçici olarak edinilen dünyalıkların takibi demektir. Çünkü öbür dünyaya götüren yoktur. Bakın bu işlem çocuk doğduğunda başlar, çocuk doğduğunda o çocuğun bir kişiliği vardır, nüfus kağıdı alındığında ise kimliği oluşur. Ona altınlar maltınlar takılmaya başlandığı zaman annesi-babası saymaya başlar, beş tane küçük altın oldu gibi. İşte muhasebe burada başlar, dünyadaki yaşam bitince muhasebe sona erer. Muhasebe bu geçici dünyadaki dünyalıkların sayılmasıyla ilgili bir şeydir. Köküne inelim bakın; İngilizcede muhasebe saymaktan başlar; count, Arapçada da hasaptan gelir. Bunlara eklediğiniz zaman sayma işlemi olur; İngilizcede –ing eklersin, Arapçada –ah eklersin. Bir de başına bir şey eklediğiniz zaman, birince ac eklersiniz muhasebe accounting olur, diğerinde ise mu eklersiniz muhasebe olur. Bunlar kişilik teorisinin bu dün-

yadaki sahip oldukları unsurlarının sayılması, tartılması, ölçülmesi ve takip edilmesiyle ilgili iki temel kavramdır.

Evet, bol kazançlı, sağlıklı, huzurlu ve mutlu günleriniz olsun.

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN

Oturum Başkanı

- Evet, Değerli Hocama çok teşekkür ediyorum. Hocam zamanı da çok verimli kullandınız teşekkür ederim.

Şimdi ikinci konuşmacı arkadaşımız PETKİM CFO'su Sayın Rıza Bozoklar. Sayın Rıza Bey buyurun.

Rıza BOZOKLAR

PETKİM CFO

- Çok teşekkür ederim. Muhasebenin geleceğini etkileyecek, şekillendirecek en önemli üç unsur başlığı altında izah etmek istiyorum. Bir, geniş kapsamlı raporlama, iki, globalleşme, üç, teknoloji. Başka unsurlar da var ama bunları en önemli gördüğüm için bu başlıkları aldım.

Geniş kapsamlı raporlamada geleneksel olarak muhasebe mesleğinde biz geçmiş verileri alıp aylık kapanışlar üzerinden sonuçlarımızı açıklardık. Artık bundan sonra beklentiler giderek günümüzde neler oluşuyor, sadece sonuçlar rakam olarak değil yaşanmış olaylar neler ve gelecekte ne tür projeksiyonlar, bek-

lentilerin de ortaya konulduğu, sayıların da kullanıldığı bir rapor beklentisi var. Dipnotlar ve riskler zaten standartlarda artık yer alıyor, bunlar giderek yaygınlaşıyor ve tabii daha fazla, daha değişik kitlelere hitap edecek şekilde veya farklı kitlelerin anlayabileceği ve beklentileri olan dataları sunacak şekilde şekillendiriliyor. Tabii bunların ötesinde son dönemlerde dışsal etkiler daha büyük önem kazanıyor ve bunların önemi de artacak gözüküyor. Dışsal etkiler dediğimiz; iş sağlığı güvenliği, çevresel faktörler ve etik. Bunlar kurumsal yönetimin önemli öğeleri. World Economic Forumun bu seneki en önemli riskler listesinde hatta son dönemlerde hep görülen genelde çevresel riskler yer alıyor. Ekonomik riskler daha düşük gözüküyor. Bu tabii ekonomiye daha önem verildiği anlamında değil diğer kısımlara ne kadar önem verildiğinin vurgusu anlamında değer kazanıyor. Bu aslında şimdiden ben de yaşıyorum, bu kurumsal iletişim anlamında özellikle yurtdışından tahvil ve hisse senedi sahiplerimizin bu çevresel faktörlerle ilgili ve dışsal etkilerle ilgili en az bizim finansal sonuçlarımız kadar ilgileri var.

Tabii bu farklı raporlamalar, farklı takipler muhasebe uzmanlığının da farklı şekillenmesine de yol açacağını bekliyoruz. Tabii sabah Melih hoca'nın da bahsettiği gibi muhasebecilerin donanımları artık daha farklı olacak diye bekliyoruz. Bu raporlamalar dijitalleşmelerin ötesinde bu çok disiplinli ortamları tanıyabilen ve bunları analiz eden ve bunların iletişimasyonunu uygun şekilde yapabilen bir muhasebe profili bekleniyor. Bir de bizim bu raporlamada üçer aylık dönemlerde yaptığımız standart raporlamalar var. Kısa dönemdeki bakış açısı bir fikir veriyor ama aslında uzun vadeli pek çok yatırımcının da beklentisi bunlarla ilgili rakamların arkasında neler var, hangi olaylar var, bunların

açıklamalarının da olduğu bir raporlama sistemi bekleniyor. Tabii içerik içerisinden de özel performans kriterlerinin de yer almasını bekliyoruz CPI'lar da şirketin yönetiminde çok önemli, bunların da yine muhasebe sistemlerinde bir şekilde entegre olarak hizmet vermesini çok doğru ve hızlı bir şekilde olmasını sağlıyor.

Globalleşme dediğimiz ikinci başlık da, bu zaten epey bir süreden beri devam ediyor, her alanda oluyor. Bu globalleşme standartlar pek çok konuda zaten benzeşmiş durumda, artık yapış tarzları da benzeşmiş durumda. Standart bir dünya muhasebecisi yolunda gidiyoruz. Dünyanın pek çok yerinde artık muhasebeciler aynı mesleği yapıyor konumuna geliyor. Her ne kadar dünya ticaretinde bir takım korunma mevzuat farklılıkları görülse de bunların artık globalleşerek giderek yakınsaması beklediğimiz bir şey. Bu aslında otomasyonla beraber basit nitelikli bazı işlerin yine ucuz işgücü olan başka ülkelerde yapılabilme imkanını da sağlayabilecek boyutta. Bu şu gün de yapılıyor, aslında pek çok basit olarak gördüğümüz bazı sunumları yurtdışında çok daha uygun bir şekilde, hızlı bir şekilde kısa bir tarifile yaptırabilme imkanına sahibiz.

Üçüncü başlığımız da dijitalleşme, tabii bu bizim sektörü de, sadece bizim sektörü değil bütün sektörleri yakından ilgilendiriyor. Pricewaterhouse Coppers'ın son yaptığı araştırmaya göre dijitalleşme ve otomasyon finans ve sigorta sektörlerini az önce Cemal Hoca'nın da bahsettiği gibi 10 yıl değil çok daha kısa bir sürede etkisi altına alacağını gösteriyor. Tabii bizim sektörde özellikle rutin gördüğümüz basit işler otomasyona doğru gidecek. Bunların kayıtlarını yapmak, mutabakatlarını yapmak artık yeni teknolojiler, blockchain teknolojileri bunları çok daha az hatalı bir şekilde

ve hızlı bir şekilde yapacak. Aylık kapanışla ilgili, muhasebe kapanışlarıyla ilgili geçen süre, mutabakat gibi konular artık dijital ortamda çok daha hızlı ve doğru bir şekilde yapılıyor olacak. Blockchain burada tabii bitcoin ile ilgili kısım da var, bu da pek çok finansasyonları basit hale getiriyor olacak ama nakit yönetimi tabii önemini koruyor olacak. Yapay zeka tabii son dönemde yine gelişiyor. Şu anda artık ERP sistemlerinde yapay zeka ile iletişimde entegre olacak yeni sistemler de ortaya çıktı. Tabii yapay zeka sadece şirketin bünyesinde olmayabilir, bunu fraud teknolojilerinde de sunabiliyorlar ve bu ERP sistemleri bu yapay zekayı Fraud sistemlerinden faydalanacak şekilde de artık dizayn ediliyor. Bu S/4 HANA versiyonu bunu sağlıyor olacak. Hatta yurtdışında bazı firmalar buna başladı. Tabii bununla birlikte biz dijitalleşmede çok hızlı yer alıyoruz. yani geleneksel muhasebede kollu hesap makineleri vardı bir dönem, defter tutma vardı, bilgisayara geçtik ve ERP sistemleri o kadar çabuk geçti ki! E-fatura, e-arşiv bunlar da önümüzden çok çabuk geçti. Şimdi bununla artık yeni sistemlerde ERP entegrasyonlarına geçiyoruz. Diğer otomasyona geçen ilgili birimlerle entegrasyonu da sağlıyoruz, RFID var yine stok sistemleri, bunları yapıyoruz. Düşünün bir stok sayımı için günlerce işgücü ve zaman gerekiyordu, artık bu sistemlerle radyo frekansları yardımıyla stok sayımı çok doğru bir şekilde doğru olarak yapılabilir. Fraud investigation da öyle, o da önümüzdeki dönemde oldukça önem kazanıyor olacak. Zaten bugün de önemli ama önemini koruyor olacak.

Şimdi tabii sabah Melih Hoca'nın sunumunda bir soru vardı, bu aslında tartışılan bir konu, bu yapay zeka acaba bizi ne ölçüde etkileyecek. Daha önce bahsettiğim gibi bu farklı raporlama ihtiyaçları her yatırımcı bir Ayşe Teyze beklentisi var, bir nitelikli

yatırımcı beklentisi var. O kadar değişik platformda sorular var ki! Tek standart rapor halinde bunları sunabilmek de kolay değil, bunu da koyalım, onu da koymayalım diyerek rapor formatı çok farklı terzi usulü bile olabiliyor. Tabii bunları yönetebilecek, bu tarzılığı yapabilecek bir profil beklentisi var. Bunun yapay zekanın yapmasını şahsen çok yakın zamanda ben kolay görmüyorum. Bunun için biraz daha zamana ihtiyaç var ama bizim muhasebe mesleğinde bu iş süreçleriyle ilgili ve silo yaklaşımı değil diğer tüm departmanlarla entegre bakış açısında, tabii bunun sadece kayıt tutmak değil, bunun ilgili riskleri ve bu risklerle ilgili alınacak aksiyonların da ortaya koyan ve bunu uygun bir şekilde komünike eden bir profil beklentimiz var. Bu da yakın zamanda yeni profilimiz olacak diye bekliyorum. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN

Oturum Başkanı

- Peki, teşekkür ederim. Evet, Rıza Bey'in belirttiği noktada işte entegre raporlama olarak nitelendirdiğimiz çalışmaların önemi her geçen gün artıyor ve tabii dipnotlarla yetinmeyen artık bir yatırımcı kitlesi var. Kaldı ki onun da ötesinde geçmiş verilere dayalı mali tabloların değerlendirilmesinden çok mali sorumluluk aldığımız firmaların geleceğine ilişkin aslında neler yapmakta olduklarını, hedeflerini ve yapılan faaliyetlerin bu hedeflere ulaşım ulaşılmadığını da aslında bizlerden isteyen bir anlayışa doğru gidiyoruz. Bunu da çeşitli vesilelerle belirttiğimiz gibi sizin de üzerinde durduğunuz konu son derece de önemli bir gelişme. Çok teşekkür ediyorum.

Üçüncü konuşmacımız Ernest Young'ın Denetim ve Güvence Hizmetleri Ortağı Sayın Sinem Öz buyurun...

Sinem ÖZ

EY Türkiye Denetim Hizmetleri Şirket Ortağı

- Teşekkür ederim. Evet, ben de sunumumu buradan yapacağım. Merhaba herkese. Öncelikle teşekkür ediyorum davet için.

Ben biraz aslında Rıza Bey'in bıraktığı yerden alıp hem muhasebe hem de bağımsız denetim mesleği açısından neler gözlemliyorum, nasıl bir değişim görüyorum ve nereye gittiğimizi düşünüyorum, biraz bundan bahsedip o konuda bilgi vermeye çalışacağım.

Şimdi değişen iş hayatı diyoruz yani amacımız ya da bugünkü konumuz aslında değişen iş hayatı muhasebeyi nasıl etkiliyor ve nasıl etkileyecek, buna ilişkin biraz fikir paylaşmak.

Şimdi değişen iş hayatı dediğimizde aslında yine, sadece muhasebe perspektifinden, muhasebe ve raporlama perspektifinden baktığımızda; şirketlerin iş yapış şekilleri değişiyor, süreçleri değişiyor, kullandıkları araçlar değişiyor, eskiden muhasebe programlarından bahsediyorduk şimdi IRP'lerden, raporlama araçlarından bahsediyoruz. IRP zaten yani adının, kısaltmasının geldiği şey bile aslında şirketin baştan sona bütün süreçlerini ele alan yani satın alma siparişinden başlayıp da bir malın sipariş edinilmesi, alınması, depoya girmesi, depodan çıkması, satışı, en sonunda da tahsilatına kadar baştan sona kadar tüm süreci yöneten araçlar artık muhasebe kayıtlarını da tuttuğumuz araçlar haline geldi.

Bu da tabii muhasebe mesleğinin sürekli gelişme ihtiyacını ortaya çıkardı. Sadece fatura girmek, sadece kayıtları defterlere geçirmek değil artık günümüzde muhasebe, bilgiyi elinden geçiren ve yöneticilere bu kıymetli bilgiyi en hızlı ve en doğru şekilde sağlayan bir birim. Bence aslında hani biraz önce yatırımcılar açısından da aynı şeyi söyledik; bütün bu yapmaya çalıştığımız şeyleri mesela, muhasebe, raporlama, bunların bağımsız denetimi bunları konuşurken aslında neye ulaşmaya çalışıyoruz? Yatırımcılara, şirket ortaklarına, pay sahiplerine ya da her türlü tarafa bilgiyi sağlamaya çalışıyoruz ve ileriye dönük beklentilerini dayandırabilecekleri, ileriye dönük beklenti kurmalarını, geliştirmelerini sağlayabilecekleri veriyi, bilgiyi sağlamaya çalışıyoruz.

Veri, gerçekten, günümüzde çok kıymetli ve bu da aslında muhasebe fonksiyonunun elinden geçiyor. Şimdi iş süreçleri değişti dedik, araçlar değişti dedik, bununla beraber aslında Rıza Bey'in de bahsettiği bu globalleşmeyle beraber muhasebe dili de değişmeye başladı. Artık global bir dünyada herkesin ortak bir dil üzerinde uzlaşması ve bu ortak dil üstünde konuşuyor olması gerekliliği ortaya çıktı. Ve artık veri değil, uluslararası finansal raporlama standartları diye bir şey hayatımıza girdi. Bu tabii neyi sağlıyor? Global olarak her yerde, dünyanın her yerinde, ülkemizin her yerinde her şirkette aynı standartların belirlenmesi, onların kullanılması ve dolayısıyla tek bir dil ile karşılaştırılabilir veriye ulaşmayı sağlıyor. Dolayısıyla uluslararası finansal raporlama standartlarının zaten hayatımıza girmesi ve yine bu standartların da kullanıcılarının ihtiyaçları doğrultusunda sürekli gelişmesi, bu sefer muhasebe mesleğinin ve raporlamanın kendini geliştirme ihtiyacını ortaya çıkardı.

Şimdi ben bu mesleğe girdiğimde yaklaşık 20 yıl önce, IAS vardı, International Accountant Standards idi bu uluslararası finansal raporlama standartlarının adı ve bugün kullandığımız standartların, raporlama standartlarının hani muhasebe ve raporlama standartlarının çok çok gerisinde bir standart şekliydi aslında. Yani bugünün dünyasında biz yaklaşık bir senedir, belki yurtdışında daha eskiden beri, daha uzun zamandır bu değişen standartlara uyum sağlamaya çalışıyoruz. Mesela uluslararası finansal raporlama standartlarında hasılat muhasebeleştirilmesi değişti, 2018'den itibaren yürürlüğe girdi ve bu standardın istediği şeyleri bir önümüze döküp bakarsak aslında standardı koyan kurumlar, bu standardı ortaya çıkaran kurumlar artık muhasebe ve raporlamayı tamamen iş süreçlerini bilen, ne mal alıyoruz ne mal satıyoruz, nasıl bir hizmet veriyoruz ve bunların tüm detaylarına hakim olan kişiler tarafından muhasebenin tutulmasını istiyor. Çünkü bu standardın istediği raporlamayı ya da muhasebeleştirmeyi yapabilmemiz için gerçekten, eğer bir bankacıysak bankanın ürününü, eğer bir teknoloji şirketiysek o sattığımız teknolojiye ilişkin her tür detayı, sözleşmelerimizin detaylarını biliyor olmamız gerekiyor ki, biz standardın istediği şekilde bir muhasebeleştirme yapabilelim. Bu, UFRS 15 ya da TFRS'de de tabii aynı standartlar, bu hasılat standardı sadece bir örnek yani tüm dipnot açıklamalarına baktığımızda ya da diğer standartlara da baktığımızda gördüğümüz şey şu; artık standartlar, bu uluslararası dil ya da ortak dil dediğimiz UFRS standartları sadece işlemlerin basit anlamda faturaların kaydedilmesi değil gerçekten, verilen hizmetin ya da malın özümsemesi, müşteriye ne zaman teslim edileceğinin, ne zaman gelir yazılabileceğinin, gider kalemlerinin niteliklerinin daha özümsemesi ve daha kıymetli bilgilerin okuyucular verilmesi ihtiyacını ortaya çıkarıyor.

Şimdi aslında ortak dil dedik, UFRS dedik. UFRS ile beraber bizim direk etki olarak gördüğümüz birkaç şey var, bunlardan bir tanesi; bir, yasalda tuttuğumuz defterler var ve yasal muhasebe prensiplerimiz var, bir de UFRS muhasebe prensipleri var, dolayısıyla her ikisini de karşılayacak bir altyapımızın olması ihtiyacı gündeme geldi ve hâlâ da bu geçiş bağımsız denetim yükümlülüğünün her gün biraz daha artıyor, daha yaygınlaşıyor olması sebebiyle hâlâ da bu geçiş günümüzde UFRS'ye geçiş ya da defter yapılarının hem UFRS ihtiyaçlarını karşılayacak hem de yasal ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmesi ciddi bir gündem, ciddi bir efor gerektiriyor. Ben EY'da Denetim Bölüm Ortağım ama aynı zamanda Finansal Muhasebe Danışmanlık Hizmetleri Bölümümüzün de liderliğini yürütüyorum, bu vesileyle bu tip projeler içerisinde çok bulunuyorum. Hakikaten, Türkiye'de bizim uluslararası finansal raporlama standartlarına uygun raporlama yapabilir hale gelmemiz için tabii, yukarıdaki kaymak şirket grubunu kenarda tutarsak, kenara çıkartırsak, hâlâ o anlamda çok yol olduğunu görüyoruz. Hem kullandığımız araçları geliştirmemiz, iyileştirmemiz hem de o araçları kullanım şeklimizi değiştiriyor olmamız lazım ki, hakkıyla bu ihtiyaç duyulan verileri temin edelim, alalım ve bu dönüşümü yapalım.

Bu çift defter mevzusu bizi otomatikman farklı araçların da kullanılmasına yöneltti, işte, artık bir birinci defter, bir ikinci defter olmaya başladı ya da ek bazı araçlar olarak muhasebe programlarına entegre çalışan araçlar olarak şirketler ikinci defterlerini oluşturmaya çalıştı ilave düzeltme kayıtlarını tespit, oluşturup, atmaya çalıştı. Dolayısıyla teknolojik böyle gelişmeler ve değişimler gündeme geldi.

Bununla beraber hani neden bu işte UFRS dili ortaya çıktı, ortak dil neden ortaya çıktı, bundan bahsettikten sonra aslında bu bilgi setine neden ihtiyaç olduğuna ya da muhasebe fonksiyonundan ne beklendiğine bir yansıması oldu. Biraz daha sadece defter tutma yükümlülüklerini eskiden, belki bundan yıllar yıllar önce sadece defter tutma yükümlülükleri görmek üzere şekillendirilmiş muhasebe fonksiyonu biraz daha diğer iş birimlerinden ayrı duran muhasebe fonksiyonu, artık yöneticilerin, ortakların, yatırımcıların ihtiyaçları sebebiyle, onların talepleri sebebiyle sadece bilgi girişi sağlamak değil, zamanında ve ihtiyaca uygun bilgi üretme ihtiyacını ya da talebini de karşılayabilir hale gelmek zorunda kaldı muhasebe fonksiyonu. Bunu sağlayabilmek için de muhasebe fonksiyonunun iş birimlerine entegrasyonu gördüğümüz kadarıyla hakikaten, olmazsa olmaz, sıklıkla şirketlerin organizasyonel yapılarında değişiklikler yapıldığını ve daha bağımsız duran muhasebe ve raporlama fonksiyonlarının iş birimlerinin içerisine entegre edildiğini görüyoruz. Çok büyük şirketlerde mesela, şu tip yapılar benimsenmiş durumda; tabii ki, bir muhasebe birimi var, bir raporlama birimi var fakat iş birimi, satış ve yatırım bölümleri diyebilirsiniz bu şirketten şirkete geçişecektir. İş birimi içerisine finans fonksiyonundan karar vermeye destek olacak işlerin sıklıkla organizasyonda iş birimi içerisine gömüldüğünü, dahil edildiğini görüyoruz. Bunun amacı da; tamamen, iş birimine ihtiyacı olan bilginin zamanında ve doğru bir şekilde sağlanması aslında bütün bu organizasyonel değişikliklerin gelmeye çalıştığı şey bilgi, o kıymetli olan bilginin zamanında iş birimlerine bu kararları verecek olan kişilere temin edilmesini sağlamak. Dolayısıyla hâlâ ve geçtiğimiz yıllarda da bu tip değişimler, organizasyonel yapılarda birtakım değişimler görebiliyoruz.

Şimdi bilgiye ihtiyaç var, bu bilgiyi sağlasın diye gerekli olan adımlar atılıyor, bir diğer noktada da; artık bu bilgiye daha hızlı ihtiyacımız var demeye başladı yöneticiler. Çünkü biraz önce Rıza Bey de bir CFO olarak aynı şeyi dile getirdi, artık ay sonunu bekleyerek “ben ne yapmışım, nasıl bir sonuç elde etmişim, satışlar nasıl gidiyor ya da kârlılık nasıl gidiyor?” diye bir analize bakmak artık hiç kimsenin ihtiyacını görmüyor. O bakımdan bu bilgilere günlük, anlık olarak erişmek istiyor yöneticiler ve bu sebeple de bekleyerek kayıtları girmek ya da defteri kapatmak için o 3 gün, 5 gün, 10 gün çalışıp işte, takip eden ayın 15., 30. işgününde bu sonuçları görmek hiçbir yöneticinin ihtiyacını karşılamaz hale geldi. Dolayısıyla da muhasebe fonksiyonunun ve raporlama fonksiyonunun hızlanma ihtiyacı ortaya çıktı. Şimdi bu hızlı kapanış globalde, dünyada bakarsanız çok, çok önceden belli noktalara, belli yerlere gelmişti ve Türkiye’de de global şirketlerin bir kolu olarak çalışan şirketlerde, biz zaten çok uzun yıllardır bu hızlı kapanışı görüyorduk, biliyorduk, onlarla beraber bu sürecin içindeydik ama artık Türkiye’de tamamen yerel çalışan tamamen halka kapalı şekilde iş yapan şirketlerde bile bu hızlı kapanışın ya da veriye daha erken ulaşmama ihtiyacının çok net bir şekilde gündeme geldiğini görüyoruz.

Artık şirketlerin patronları ve yöneticileri, bir ayı bitirdikten 15 gün sonra, 30 gün sonra o aya ilişkin sonuçları almak istemiyorlar, daha hızlı bu sonuçlara ulaşmak istiyorlar ve bu sonuçları da gerçekten anlam ifade edebilecek bir formda almak istiyorlar. Dolayısıyla da tüm bunların bir sonucu olarak daha hızlı ve daha planlı, entegre bir yapı kurulması lazım. Yani biraz önce bahsettiğim bu süreçlerin içerisine girme, o süreçleri anlama ve ona yönelik yapılar kurma yöntemi sayesinde ve tabii ki, teknoloji, burada

olmazsa olmaz yani teknolojinin yardımı olmadan büyük ve orta ölçekli bir firmada amaçlanan sonuca ulaşmanın hakikaten, mümkün olmadığı görüşündeyim şahsen ben de.

Şimdi bütün bunlarla beraber işte, hızlanma ihtiyacı dedik, bir taraftan şirketlerin üstünde ciddi bir maliyet kaygısı var, insan kaynağının daha sınırlı kullanılması bekleniliyor, daha az insan daha az kaynakla daha fazla işler başarılması bekleniyor şirket yöneticilerinden ve bu sebeple otomatikman artık robotlar hayatımıza girmeye başladı.

Türkiye’de bunu bir süredir görüyoruz ve çok da hızlanacağı benziyor yani şu an hakikaten, bu alanda çok ciddi bir ilgi ve merak var gördüğümüz kadarıyla. Robot nedir tabii ve nerede kullanılacak, nerede işe yarayacak? Aslında birazcık ondan bahsetmek gerekirse; çok da akıl gücü kullanmamız gerekmeyen, daha otomatik, daha belli süreçlerin zamanla tamamının bilgisayar üzerinden yapılı hale geleceğini çok net görüyoruz. Şu an çok büyük şirketlerde bu “robotik” dediğimiz projeler devam ediyor ve yaptıkları şey şu an sadece bu birinci adım, devamı da gelecektir; en basitinden beyanname hazırlama süreci, aslında mali tablo üzerinden beyannamenin hazırlanmasının bir kısmı ve önemli bir kısmı yani bakarsanız süre olarak çok önemli bir kısmı tamamen bilgisayara yaptırabileceğiniz bir adım aslında. Çok da fazla insan gücüne ihtiyaç yok. Şu an en net gördüğümüz şey; beyanname hazırlanma sürecinde robotlara geçiliyor, mutabakat süreçlerinde robotlara geçiliyor ve bu ne demek? Aslında daha önce işgücünün yaptığı bu tip adımları artık robotlar yapacak. Ya bunu iki etkisi olacak; bazı durumlarda daha az insan kaynağı ile o işi yapabilir hale geleceğiz ya da elimizdeki mevcut bu insan kaynağını başka

kontrolleri yapmaları için ya da başka işler, başka görevler, bizim muhasebe ve raporlama sürecimizi iyileştirecek işler yapacak alanlara yönlendirme fırsatı doğacak.

Bunun şu an dediğimiz gibi basit iki tane örneği; mutabakat ve beyanname ama bunları yaptıktan sonra, bunların olduğunu gördükten sonra Türkiye'deki şirketlerde eminim, bunu artırarak yaygınlaştırmaya çalışacaklardır ki, globalde zaten olan çok daha geniş kapsamlı, çok daha fazla alanda, sadece muhasebe fonksiyonu için değil, aklınıza gelebilecek her türlü fonksiyonda da robotların çok yaygın bir şekilde kullanıldığını görüyoruz.

Biraz önce Hocam da bahsetti, işte robotlar işin bir kısmı yani bizim daha az insanla daha hızlı çalışmamızı ve daha hızlı sonuca ulaşmamızı sağlamak için kullanacağımız bir şey ama bir taraftan da tabii şu kaygı var her zaman; doğru bilgi mi? Yani bizim çıkardığımız mali sonuçlar doğru mu? Ki, zaten denetçinin fonksiyonunda da aslında biraz burada devreye giriyor ama denetçiye gelmeden önce şirketlerin kendi mali tablolarında ya da kendi sonuçlarında doğruluğundan emin olmaları gerekiyor, böyle bir beklenti var. Bu sebeple de, bu big data, büyük veri ve veri analitiği konusu gerçekten, şirketlerin de gündeminde çok önemli bir madde. Veri analitiği, bizim hem şirketlerde gördüğümüz kadarıyla hem kontrol fonksiyonu olarak yer alıyor hem de çeşitli kararları verirken, önemli kararları verirken, iş kararlarını verirken; nereye yatırım yapalım, hangi ürünü nerede satalım, hangi lokasyonlara hangi ürünleri gönderelim, hangi lokasyonda depoda fazla malım var, bunu nereye, nasıl sevk edebilirim? Yani bu tamamen iş ile ilgili, sadece muhasebe ile asla ilgili değil hatta direk birçok alanda ana iş fonksiyonlarıyla da ilgili bir konu.

Bütün bu karar noktalarında veri analitiğinin yaygın bir şekilde kullanıldığını ve kullanılacağını görüyoruz. Dolayısıyla veri analitiği şirket açısından bakıldığında hem bir kontrol mekanizması hem de doğru kararı verebilmek için bir destekleyici faktör olacaktır. Şu an zaten bu şekilde kullanıldığını görüyoruz.

Şimdi çok da uzatmadan denetim tarafına geçmek istiyorum. Şimdi bütün bu anlattığım değişiklikler ya da gelişmeler diyeyim, denetçi olarak bizleri de otomatikman etkiliyor ve benzer kaygılarla bizler de denetçi olarak farklı şekillerde denetim yapma ihtiyacı duymaya başlıyoruz. Birincisi; denetimden bir kere sadece bir görüş istemiyor hiç kimse yani en önemli şey denetim değişiyor, denetim değişiyor ama bunun iki sebebi var. Birincisi; şirketler değişiyor, iş yapış şekilleri değişiyor, şirketler dijitalleşiyor. İkincisi de denetçilerden beklenti değişiyor. Denetçiden sadece “bu mali tablo doğrudur” tasdiki beklemiyor yatırımcılar ya da şirket ortakları aynı zamanda katma değerli bir fayda sağlamamızı istiyor. Dolayısıyla her ikisine de cevap verebilmek için de denetçiler de son 10 yılda, bu 10 yıldır devam ediyor, son 10 yılda gerçekten, ciddi şekilde değişti. Mesela bunlara EY olarak bizim kullandığımız araçlar üzerinden birazcık örnek vermeye çalışacağım. Bunlardan bir kere ilki, kullandığımız denetim aracı, eskiden burada Memduh Bey de oturuyor, benim asistan olarak girdiğimde denetim mesleğine benim partnerimdi kendisi, eskiden biz dosyalarda yani kağıtlara bakardık, elimizle dökümler çıkartırdık ve denetim, tamamen kağıt üzerinde yapılırdı, onlarca denetim dosyası oluşurdu ve o denetim dosyalarında hem bizim yaptığımız çalışmalar, evraklar, analizler, hepsi kağıda basılı bir şekilde olurdu. Şimdi günümüz dünyasında artık böyle bir şey yok tabii. Bunun yerine ne var? Mesela EY’ın kullandığı EY

Canvas diye bir platform var, bu platform denetim platformu ve bu platformun ne gibi bir faydası var dersenez; bir kere her şey dijital ortamda, artık hatta bilakis şunu söyleyeyim; her şeyi dijital ortamda tutmak zorundasınız. Yani ben bir evrakı oluşturdum, bir analiz yazdım, bir not yazdım, ben bunu basacağım, üzerine imzamı atacağım ve bunu kağıt olarak saklayacağım deme şansınız yok. Eğer kağıt olarak aldığınız bir sözleşme bile o dijital platformun içerisine girmediyse yok hükmünde günümüz dünyasında, tüm denetim firmaları da buna göre hareket ediyor. Her şey dijital ortamda, her şey on-line, dünyanın her tarafından eşzamanlı erişebildiğiniz araçlar bunlar. Yani ben mesela Amerikalı bir şirketin Türkiye’deki bağlı ortaklığını denetlerken, ana denetçinin bana açtığı bu alanda denetim çalışmalarımı yapıyorum, benim evraklarımı görmese de denetim sürecinin neresinde olduğumu, hangi adımları tamamladığımı, ona göndermekle yükümlü olduğum dokümanların ne kadarını tamamlayabildiğimi görüyor ve en sonunda ben “budur benim sonucum, bulgularım bunlardır” diye oluşturduğum dokümanı ona sistem üzerinden sadece bir tuşu tıklayarak, Amerika’daki ekip arkadaşlarıma bunu gönderiyorum. Onlar aynı anda, ben ona “OK” dediğimde, sistem üzerinde yüklediğimde artık Amerika’dan bunu okuyabiliyor, inceleyebiliyor ve yine aynı sistem üzerinden bana sorularını gönderiyor. Ve bu, hakikaten, hem bu denetim yapısını bizim açımızdan kolaylaştırıyor hem entegrasyonu sağlıyor hem de bizlerin de kendi ekip arkadaşlarımıza denetim metodolojisini göstermemizi ya da uygulamamızı ekip olarak kolaylaştırıyor. Çünkü artık bu araçlar üzerinde her türlü adım önceden tasarlanmış ve bu Canvas, bu platform sizi yönlendiriyor. Diyor ki, “tamam, bunu yaptın, şimdi şu aşamaya geçmelisiniz, şimdi bu analitik incelemeleri yapmalısın, şimdi işte, görüş oluşturma ekranına geçtin, düzeltilmemiş

bir vurgun var mı onları raporlamalısın” ve bütün bu adımları tamamlamadan siz denetim dosyasını zaten kapatamıyorsunuz. Dolayısıyla bu platform aslında bütün dünyada EY’ın tek bir metodoloji üzerinden aynı şekilde denetim yapmasını sağlıyor, bu birinci faydası.

İkincisi de; tabii bizim iş süreçlerimizi kolaylaştırıyor. Ben bir denetim ortağı olarak eğer ki, sahada değilsem, müşterimin, ekibin yanında değilsem uzaktan da onların yaptığı çalışmalara kolaylıkla bakabiliyorum, sorularına cevap verebiliyorum, bakmam gereken dokümanlara bakıp imzalarımı atabiliyorum ve çalışmalarımızı, bizim bütün bu çalışmalarımızı ekip olarak eşzamanlı olarak yapabiliyoruz. Dolayısıyla bu, değişimin sadece bir parçası ve global bir şirket olmanın aslında getirdiği bir avantaj oluyor.

Bunun dışında tabii bu biraz denetçilerle ilgili bir mevzu yani karşı tarafla şirketi veya müşteriye çok da fazla etkilemiyor bizim Canvas gibi bir platformumuzun olması, sonuçta müşteri denetim hizmeti alıyor, denetim çalışması yapılıyor. O bakımdan Canvas biraz daha bağımsız denetçi olarak bizlerin iş işleyişi ile ilgili bir mevzu haline dönüyor. Ama bunun aslında Canvas’ın ya da bu denetim platformlarının bir faydası da şu; eskiden işte evraklar istenir, belgeler istenir, çeşitli muavinler istenir, bunlar e-mail ile atılır ya da işte memory kartlarla alınmaya çalışılır filandı, artık biz bu Canvas üstünden müşteriye de bir platform açıyoruz ve müşteri bize vereceği her türlü veriyi tamamen bu platform üstünden bizlerle paylaşabiliyor. Hiçbir şekilde e-maile gerek yok, gidip birisinin muhasebe bölümünden muavin istemesine gerek yok, her şeyi bu platform üzerinden istiyoruz, geldi mi gelmedi mi takip ediyoruz. Eğer bir revizyon istiyorsak platform üstünden geri gönderiyoruz ve müşteri bunları bize düzelterek ya da ek-

sik taleplerimiz karşısında değişiklikleri yaparak geri gönderiyor. Dolayısıyla bunlar hayatı kolaylaştıran şeyler ama asıl bahsetmek istediğim şey bizim denetim prosedürü olarak kullandığımız teknolojik ürünler.

Dediğim gibi eskiden biraz daha her şey evrak üstünden giderdi, fatura basılırdı, yine analizler yapılırdı, yine analitik incelemeler yapılırdı ama veriye çok dayandıramadan yapılırdı. Şimdi artık yeni teknolojik ürünlerle, bizlerin geliştirdiği, denetçilerin geliştirdiği yani burada şirketlerle paralel şekilde, şirketler kendi analitik araçlarını geliştiriyorlar, denetim firmaları da kendi analitik araçlarını geliştiriyorlar. Artık biz ki Kamu Gözetim Kurumunun ya da EY'ın ya da diğer denetim standartlarını koyan bodylerin de istediği şey, artık EY'da denetim yaparken bir şirketin tüm yevmiye kayıtlarını alarak yani tüm yıl içerisinde oluşan tüm işlemlerin full verisini alarak "EY Atlas" dediğimiz bir platformda, bunların hepsinin analizini yapıyoruz. Analizden kastım ne? Şimdi mesela, şöyle bir örnek vereyim, biraz daha kafalarda canlanabilmesi için; hâsılatın denetimini yaparken faturaya artık hiç bakmıyoruz, fatura doğrulama yapmıyoruz anlamı çıkmasın ama fatura doğrulama tekniği yanında ya da gönderdiğimiz mutabakatların yanında bir de hâsılat analizi için şöyle çalışmalar yapıyoruz. Mesela hâsılatla beklentimiz ticari alacak hesabının çalışması veya sektörüne göre nakit hesabının, kredi kartı hesabının çalışmasıdır normal şartlarda. Dolayısıyla biz bu sisteme tüm veriyi yükledikten sonra çeşitli sorgular çalıştırıyoruz, diyoruz ki, "hâsılat karşısında ticari alacak nakit veya kredi kartı dışında hangi hesaplar çalışır." Sistem bize tüm veriyi döküyor, bir ana tablo, bir özet tablo olarak, diyor ki "100 liralık eğer ki gün içerisinde satış yapıldıysa bunun 90 lirası ticari alacaktan işte 5 lirası nakit

hesabından, şu kadarı da diğer alacaklardan geçmiş.” O zaman diyoruz ki, “niye diğer alaktan geçti, böyle bir şey bekliyor muyuz ya da böyle bir şey olması mümkün mü? Onun detaylarına girerek orada daha problem yaratabilecek alanları tespit edip, riskli gördüğünüz alanları tespit edip oralarda denetim çalışmasını detaylandırmaya gidiyoruz. Yani aslında tüm veriyi alıp tüm verinin içerisinde rastgele örneklem yöntemi ile seçtiğimiz bazı örneklerde hata var mı yok mu, bir problem var mı yok mu diye bakmak yerine o veriyi önce bir alıyoruz, problemsiz dediğimiz kısmı ayırıyoruz ve geriye kalan kısımda, risk yaratacak olan kısımda denetim çalışmalarımızı yapıyoruz ki, bu bir problem varsa bulma ihtimalimizi artırıyor. Bu mesela, bu bir örnek, yapılan analizlere sadece bir örnek. Onun dışında hani bizim turingin içerisinde bir sürü böyle korelasyon ve analizler var ama şimdi onların detaylarına girmeyeceğim, sadece hani neler yaptığımızı birkaç örnekle anlatmaya çalışacağım.

Bunun dışında bir diğer örnek de yine denetim prosedürü olarak yaptığımız işte hafta sonu atılan tüm kayıtları çıkar deyip hafta sonu atılan kayıtların içinden bir gariplik var mı diye listelere bakmak ya da işte genel müdür ya da genel müdür yardımcısının attığı kayıt var mı, işte gece 24.00'den sonra atılan kayıt var mı gibi. Yani bizim garip olarak adlandırabileceğimiz çeşitli işlemleri tespit edip onları bulup çıkarmaya çalışıyoruz ki, bunun etkili yanı bize ne sağlıyor; big data ve teknolojik araçlar sağlıyor bu analitik inceleme araçları sağlıyor.

Bunun dışında teknoloji demişken, kısaca bahsedeceğim; bizim dünya üzerinde her türlü regülatörün yayınladığı, işte, uluslararası finansal raporlama standartları ile ilgili yayınlanan, EY'ın

kendi metodolojileri üzerinden yayınlanan, açıklanan her türlü kitapçıklar bir platform üstünde, online bir platform üstünde tüm çalışanlarımızın her an erişimi altındadır. Asistanından patronuna herkes bu veriye, sorularının cevaplarına online bu tür sistemler üzerinden ulaşabiliyor. Onun dışında bir de bütün bu değişikliklerin yani uluslararası finansal raporlama standartları dedik, denetimin artık geleneksel denetimden çıktığından bahsettik, bütün bu değişiklikler ışığında artık denetçileri, mesleğe yeni girmiş olan arkadaşları farklı şekillerde eğitime ihtiyacı ortaya çıktı. Eğitimleri artık masaya oturtup karşımıza alıp anlatarak değil, simülasyonlarla yapmaya başladık. Ki gerçekten de yeni neslin buna çok yatkın olduğunu ve daha çok ilgilerini çektiğini görebiliyoruz, daha faydalı olduğunu da çok net görüyoruz. O yüzden teknoloji sadece denetim yaparken ya da işte, muhasebe kayıtlarını tutarken değil artık biz eğitimlerimizi de yaparken teknolojiyi kullanır hale geldik.

Benim gözlemim ya da benim düşüncem; şu an dijitalleşme ile beraber gerçekten, hem dünyada hem Türkiye’de çok önemli bir ivme atladık yani çok daha hızlı, çok daha doğru sonuçlara ulaşma yolunda gidiyoruz ama bunun daha bir başlangıç olduğunu düşünüyorum. Çok daha fazla teknoloji hayatımıza girecek ve farklı farklı şekilde çalışıyor olacağımızı düşünüyorum. Çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN

Oturum Başkanı

- Teşekkür ederiz Sayın Öz. Şöyle bir ekleme yapmak istiyorum, geçen yıl bir uluslararası toplantıda bir videoyu paylaştılar, biz iki gündür nesnelere iletişiminden söz ediyoruz ama bugün uygulama, gelişmeye başlayan, eminim 1-2 yıl içinde de birebir yaşayacağımız, insan ile nesne iletişimi başladı. İngiltere’de bir denetçi, Avustralya’da denetimini yapmak istediği firmanın bilgisayarına sesli olarak komut verip o denetim raporunun hazırlanmasını istiyordu. Yani bugün bu oturumda birbirini tamamlayan bilgileri paylaştı değerli konuşmacılar.

Muhasebe, mali müşavirlik, finans ile birbiriyle bağlantılı, yönetim bilgi sistemlerinin alt sistemleri olan muhasebe ve finans bilgi sistemlerinden sorumlu olan biz, meslektaşlar olarak mali müşavirler olarak çok büyük sorumlulukların aslında içindeyiz. Türkiye’de de artık KOBİ’lerin de şirket evlilikleri içerisinde olduğu dolayısıyla yabancı yatırımcıların da yerli yatırımcıların da beklentilerinin sadece finansal tabloların söyledikleriyle değil ama onların ışığında geleceğe dönük olarak neler olduğuna ilişkin bilgileri de yine hazırlama sorumluluğu hatta bu bilgilerin aslında bir şekilde yorumlanmasıyla ilgili çok önemli sorumluluklar üstlenmekte olduğumuz bir dönem içerisindeyiz. Bunların hepsi tabii bizim mesleğimize teknolojinin yansıttığı, ortak bir dilimiz var, standartlar, uluslararası finansal raporlama standartları, denetim standartları, bu ortak dili kullanarak bu entegre, global dünyanın bir parçası olarak işletmelerimizde çok önemli sorumluluklar her geçen gün daha da artıyor. Yani olay, vergi muhasebesinin ötesine taşınan bir yönetim muhasebesi yaklaşımı içerisinde bi-

zim kendimizi çok kısa bir geleceğe, yarına hazırlanmamız gerektiği noktasında konuşmacılar görüşlerini dile getirdiler.

Çok teşekkür ediyorum. Bir sonraki paralel oturumların da zamanını almamış olduk, bu vesileyle ben konuşmacı arkadaşlarıma da çok teşekkür ediyorum. Hepinize sevgiler, saygılar sunuyorum.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi TÜRMOB Genel Başkanı Masis Yontan tarafından takdim edildi.

1. PARALEL OTURUM

*TTK'NIN HAYATA YANSIMALARI:
SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER*

Oturum Başkanı **Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT**
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Konuşmacılar **Doç. Dr. Duygu ANIL KESKİN**
İstanbul Üniversitesi

Arş. Gör. Ebubekir MOLLA AHMETOĞLU
İstanbul Üniversitesi

Güneri GÖZÜAÇIK
İstanbul Üniversitesi

Ahmet Can BALAK
Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü
Daire Başkanı

Erol DEMİREL
İstanbul SMMM Odası Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT

Oturum Başkanı

- Değerli konuklar, sevgili hocalarım, değerli meslek mensupları hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Bu saatte paralel oturumlara, gerçi paralel mi demeliyiz, eş anlı oturumlara geçmiş bulunuyoruz. Bugün bizim oturumumuzun konusu bilindiği üzere Türk Ticaret Kanunu. “Türk Ticaret Kanunu’nun Hayata Yansımaları” dediğimizde tabii benim oturum başkanlığı görevim var ama susabilir miyim, konuşmadan durabilir miyim pek bilemiyorum. Ancak Türk Ticaret Kanunu ile ilgili tabii birçoğunuzla daha önce de birlikte olduk ve Ticaret Kanunu ne getirmek istiyor, Türkiye’yi nereden nereye, iş dünyasını nereden nereye taşımak istiyoruz bunu uzun seneler çok kapsamlı bir şekilde değerlendirdik, tartıştık.

Bugün tabii hepiniz aslında nereden gelip nereye gitmemekte olduğumuzu biliyorsunuz. Ancak baktığımızda Ticaret Kanunu önemli hedefler koymuştu, özellikle kanunun hazırlık aşamasında hazırlayan komisyon tarafından bu hedefler değerlendirilmişti. En basitinden bu hedeflerde bizim için ya da meslek mensupları için dikkat çeken yönü özellikle Türkiye’deki işletmelerin uluslararası rekabetin, hatta sürdürülebilir rekabetin güçlü aktörleri olmaları teziydi. Bunun için altyapı ihtiyacı vardı demiştik; işte finansal raporlama, bağımsız denetim, kurumsal yönetim, şeffaflık bu noktada karşımıza çıkan konulardı.

Ama hepinizin bildiği gibi 6335 sayılı kanunla henüz yürürlüğe girmeden bunu sağlayacak olan hükümlerin hepsi 2012 Hazi-

ran'ında kanun yürürlüğe girmeden 2 gün önce değiştirildi. Bugün hala 6335 sayılı Kanun bu Ticaret Kanununu niye değiştirdi, biz niye kanun daha yürürlüğe girmeden geri gittik onun muhasebesini yapmakla meşgulüz. Çünkü yer yer değinilecek belki bugün ama sayılara baktığımızda bugün 126 bin anonim şirket bir değer ifade ediyor mu, 776 bin civarı limited şirket yine bir değer hükmü içermekte mi?

Bu yönüyle baktığımızda çünkü şu an, işte sabah da rakamlar açıklandı, BOBİ FRS uygulayabilecek olan şirket sayısı bile 6500, o da beklenti düzeyinde. E denetim? Denetim yok. Türk Ticaret Kanunu bütün sermaye şirketleri için getiriyoruz derken yani 1 milyona yakın şirket için geliyor iken şimdi gele gele 7-8 bin şirket; oda bu sene işte BOBİ FRS'yi de uygulayabilirsek, finansal raporlama. Bilahare de aslında büyük bir kısmı standarda tabi olmadan bağımsız denetime tabi idi, bunun anlamını da tabii sizler bu işin uzmanısınız tekrar etmeye gerek yok, ne anlama geldiği ya da hangi bilginin nasıl denetlenmesi gerektiği konusunda ama biz işlerimizi yapıyor muyuz yapıyoruz. Layıkıyla mı yapılıyor, ayrı bir tartışma ve değerlendirme konusu.

Şimdi denetim var mı? Şirketlerin büyük bir çoğunluğunda yok. Finansal raporlama var mı? Büyük bir çoğunluğunda yok. E zaten büyük çoğunluk da doğru dürüst iş yapmıyor mu diyeceğiz ya da öyle mi yaklaşacağız? Çünkü sabah yegane denetim olan vergi denetimine baktığımızda oranlar verildi veya oran verildi ya da sayı verildi 2,5 milyon işletmede 60 bin işletmeyi denetleyebiliyoruz yılda yani %2.4. % 97.6 denetlenmiyor Türkiye>de.

Dolayısıyla denetlenmeyen bir işletme denetlenmeyi ister mi? Ya da bu maliyete, bu külfete neden katlansın? Yaklaşık öncesinde de 10 yıla yakın bu tartışıldı; işte 2012’de yürürlüğe girmiş Ticaret Kanununda 2019’a gelmek üzereyiz 7 yıldır da hala bunları yapmamız gerektiğini söylüyoruz. Ama biz bunu yapalım mı yapmayalım mı diye düşünürken ekonominin ilkeleri işliyor ve bu sene gördüğümüz gibi ister dışarıdan ister içeriden deyin ama baktığımız gibi ekonomik veriler bizim altyapı yetersizliğimizi yavaş yavaş çok çarpıcı bir biçimde yüzümüze vuruyor.

Bugün oturumumuzda esas itibariyle sanıyorum bunları dile getireceğiz, çok değerli konuşmacılarımız var.

Baktığımda önemli bir çalışma olduğunu hissediyorum, “Kalite Güvence Mekanizması Olarak Şeffaflık Raporları: Türkiye’deki Bağımsız Denetim Kuruluşlarına Yönelik Bir Araştırma” üç değerli uzman ve akademisyen bir arada, sanıyorum siz sunacaksınız, Sayın Güneri Gözüaçık bu sunuşu yapacak.

Daha sonra Ahmet Can Balak Ticaret Bakanlığı’ndan İç Ticaret Genel Müdürlüğü Daire Başkanı olarak kendisi sunumu gerçekleştirecek. Tabii Bakanlık her zaman Türk Ticaret Kanunu’nun arkasında durdu; desteklemesi ve yaşaması için çok önemli çabalar gösterdi ama bugün maalesef belki sonunda konuşacağız, tartışacağız geldiğimiz nokta biraz önce saydığımız kavramlar yerine eyvah şirketlerimizi iflastan nasıl koruyabiliriz, hatta şimdi salonlar dolup taşacak konkordatoyu yeniden keşfediyoruz. Aslında sanki yeni bir kurulmuş gibi gündeme geldi, oysa çok eski bir kurum. Biraz iyileştirmeler ve değişiklikler olmasına rağmen bunun keşfi ile uğraşacağız, sayılar da tutuyor. Bugün basına yan-

sıdığı üzere 3 bini geçen şirket konkordato yani anlaşmak üzere alacaklıları ile başvuruyor, bunun 5 bin ile 7 bin arasında sayılara ulaşabileceği söylenmekte. Yine sayılara bakarsak bir milyona yakın şirket içinde demek ki çok da kötü değiliz aslında, nasıl bağımsız denetim finansal raporlama yoksa çoğunda demek ki çok da konkordatoya bugün için başvuran da yok diyebiliriz eğer bu gözle bakacak olursak. Ama gerçek öyle mi, ayrı bir tartışma konusu.

Son olarak da Sayın Erol Demirel İstanbul SMMM Oda Başkan Yardımcımız, tabii hem ticaret kanunu hem de sanıyorum meslek yönünden konuyu değerlendirecek.

Ahmet Bey tabii herhalde daha önce konuştuğumuz üzere 376. madde şirket yönetimlerinin tabii alması gereken tedbirler ve yerine getirmesi gereken görevler ama özellikle de son dönemde çıkmış olan herhalde tebliğ hükmü başta olmak üzere gündemimizde olan konulara değinecek.

Süremiz yaklaşık 20'şer dakikalık sürelerde değerli konuşmacılardan sunumlarını yapmalarını isteyeceğim. Sonra vaktimiz olursa tabii hep birlikte kısa bir tartışma, bir gündemi hatırlama ve gözden geçirme de herhalde değerli kongreyi hazırlayanlar bize müsaade ederlerse bunu da yapmış olacağız.

Ben şimdi sözü daha fazla uzatmadan ilk sözü Sayın Gözüağık'a vermek istiyorum. Buyurun.

Kalite Güvence Mekanizması Olarak Şeffaflık Raporları: Türkiye'deki Bağımsız Denetim Kuruluşlarına Yönelik Bir Araştırma

Duygu ANIL KESKİN¹
Ebubekir MOLLAHMETOĞLU²
Güneri GÖZÜAÇIK³

Öz

Bağımsız Denetim şirketlerinin kamuoyuna açıklanan şeffaflık raporlarıyla, denetimin kalitesinin artırılması amaç edinilmektedir. Bağımsız Denetim Yönetmeliği, 26.12.2012 tarihli ve 28509 sayılı kanunla Resmi Gazete'de yayınlanmış ve Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlara (KAYİK) yönelik denetim faaliyetlerinde bulunan bağımsız denetim kuruluşlarına her yıl şeffaflık raporlarını açıklanması zorunluluğu getirilmiştir. Bağımsız denetim kuruluşlarınca hazırlanması ve yayımlanması zorunlu olan şeffaflık raporlarında; şirketin hukuki yapısı, kilit yöneticileri ve sorumlu denetçileri, içinde bulunduğu denetim ağı, ilişkili denetim kuruluşları, organizasyon yapısı, kalite güvence sistemi, sürekli

- 1 Duygu ANIL KESKİN, Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe Anabilim Dalı, danil@istanbul.edu.tr
- 2 Ebubekir MOLLAHMETOĞLU, Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı, ebubekirm@istanbul.edu.tr
- 3 YMM, Doktora Öğrencisi, Güneri GÖZÜAÇIK, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, gunerigozuacik@gmail.com

eğitim politikası, bağımsızlık ilkesine uyum, gelirlerin dağılımı, sorumlu denetçilerin ücretlendirilme esasları, kalite kontrol sistemine yönelik bilgiler kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Bu çalışmada KAYİK denetimi yapan denetim kuruluşlarının, 2017 yılına ilişkin şeffaflık raporları; bağımsızlık ilkesine uyum ve müşteri kabulü ve devamlılığına ilişkin belirlenen politika ve prosedürlerin etkinliği, gelirleri ve uluslar arası ağa üyelikleri açısından incelenerek analiz edilmiştir.

Jel Code: M42

Anahtar Kelimeler: Şeffaflık Raporları, Kalite Kontrol Standardı, Güvence, Müşteri Kabulü ve Devamlılığı, Bağımsızlık, Bağımsız Denetim Gelirleri

Abstract

Transparency reports released by the Independent Audit firms to the public aims to increase the quality of the audit. The Independent Auditing Regulation has been published in the Official Gazette dated 26.12.2012 and issued with 28509 law and independent audit institutions in audit activities related to Public Interest Institutions (PIEs) are required to publish transparency reports every year. In the transparency reports required to be prepared and published by independent auditing institutions information about; legal structure of the company, key managers and responsible auditors, the audit network they are member of, the relevant audit institutions, organizational structure, quality assurance system, continuous training policy, compliance with independence principle, distribution of incomes, pricing principles of responsible

auditors and quality control system are shared with the public. In this study, the transparency reports for the year 2017 of the auditing firms performing PIEs audit have been analyzed in terms of effectiveness of policies and procedures about independence and acceptance and continuance of clients, revenues and networks.

Jel Code: M42

Keywords: Transparency Report, Quality Control Standard, Assurance, Independence Acceptance and Continuance of Clients', Revenues from Audits

Giriş

2000'li yıllardan sonra yaşanan finansal krizlerin ve işletme skandallarının temelinde kalite çalışmalarının ve yönetim faaliyetlerinin yetersizliği yer almaktadır. Denetim kuruluşları için kamuoyuna kalite güvencesi sunmak meslek ve kamu açısından en önemli unsurlardan biridir. Bağımsız Denetim kuruluşlarının kamuoyuna açıklanan şeffaflık raporlarıyla, denetimin kalitesinin artırılması amaç edinilmektedir. Meslek etiği çerçevesinde denetim ve kalite kontrol standartlarına bağlı kalarak kuruluşların görevlerini yerine getirmesi veya getirecek politikalar geliştirmesi bu güvenceyi sağlamaya hizmet etmektedir. Denetim kalitesini yükseltmek adına yapılan düzenlemeler bu amacı sağlamayı hedeflemektedir. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) yetkilendirdiği bağımsız denetim kuruluşlarından kamu yararını ilgilendiren kuruluşları (KAYİK) denetleyen bağımsız denetim kuruluşlarının kalite güvence sistemi çerçevesinde beyanda bulunmaları istenmektedir. Yönetim faaliyetlerin-

deki yetersizliği azaltmaya yönelik tanımlanan kurumsal yönetim ilkeleri tüm işletme paydaşlarının hak ve sorumluluklarını tanımlamaktadır. Paydaşların ilişkilerini tanımlayan dört temel ilke hesap verebilirlik; sorumluluk; şeffaflık ve eşitliktir. “*Şeffaflık: Ticari sır niteliğinde ve henüz kamuya açıklanmamış bilgiler hariç olmak üzere şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin, zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük maliyetle kolay erişilebilir bir şekilde kamuya duyurulması yaklaşımıdır*” (SPK, Kurumsal Yönetim İlkeleri, 2003).

KGK, mikro düzeyde işletmelerde, makro düzeyde ekonomide kaliteyi artırmak için yetkilendirdiği bağımsız denetim kuruluşlarından, 26.12.2012 tarih ve 28509 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış Bağımsız Denetim Yönetmeliği çerçevesinde KAYİK denetiminde bulunanların her yıl şeffaflık raporlarını açıklanması zorunluluğu getirilmiştir. KGK mevzuatında Bağımsız Denetim Yönetmeliğinin 36. maddesinde yer alan düzenlemeye göre “*Bir takvim yılında KAYİK denetimi yapmış denetim kuruluşları ilgili takvim yılını müteakip, özel hesap dönemi kullanan denetim kuruluşları ise hesap dönemi kapanışını müteakip dördüncü ayın sonuna kadar yıllık şeffaflık raporunu Kuruma bildirir ve kendi internet sitelerinde yayınlar.*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bağımsız denetim kuruluşlarınca hazırlanması ve yayımlanması zorunlu olan şeffaflık raporlarında; şirketin hukuki yapısı, kilit yöneticileri ve sorumlu denetçileri, içinde bulunduğu denetim ağı, ilişkili denetim kuruluşları, organizasyon yapısı, kalite güvence sistemi, sürekli eğitim politikası, bağımsızlık ilkesine uyum, müşteri kabulü ve devamlılığı, gelirlerin dağılımı, sorumlu denetçilerin ücretlendirilme esasları, kalite kontrol sistemine yönelik bilgiler kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Bu çalışmada amaç, 2017 yılında KAYİK denetimi yapan denetim kuruluşlarının yayınladıkları şeffaflık raporlarında; bu kuruluşların bağımsızlık ilkesine uyum; müşteri kabulü ve devamlılığı; bağımsız denetimden elde edilen gelir ve toplam gelir içindeki oranı ve uluslararası denetim ağına üyelik açısından tespitte bulunmak ve belirlenen çeşitli kriterler açısından mukayeseli olarak analiz etmektir.

1. Kalite Güvence Sistemi Kapsamında Bağımsızlık, Müşteri İlişkisi, Denetim Sözleşmesinin Kabulü ve Devam Ettirilmesi

Bağımsız denetim kuruluşları, Kalite Kontrol Standardı 1 (KKS 1) kapsamında kalite kontrol sistemi kurmak zorundadırlar. Kurularda bu kalite sisteminden sorumlu bir denetçi lider olmalıdır. Kalite sistemi yedi unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurlar; Liderlik sorumlulukları, Etik İlkeler, Müşteri İlişkisinin ve Denetim Sözleşmesinin Kabulü ve Devam Ettirilmesi, İnsan Kaynakları, Denetimin Yürütülmesi, Belgelendirme ve İzlemedir. Bağımsız denetim kuruluşları bu unsurlara ilişkin politika ve prosedürleri belirlemek zorunda olup, yayınladıkları şeffaflık raporlarında bu politika ve prosedürlere ilişkin beyanları yer almaktadır.

Çalışmada, Türkiye'deki bağımsız denetim şirketlerinin şeffaflık raporlarında beyan ettikleri bağımsızlığa uyuma, müşteri kabulüne ve devamlılığına ilişkin belirledikleri politika ve prosedürlerin etkinliği, bağımsız denetimden elde ettikleri gelirin tutarı ve diğer gelirlere oranı ve uluslar arası ağa üyelik durumu tespit edilerek ortaya koyulmaktadır. Aynı zamanda çalışmada, uluslararası ağa üyelik durumu ve bağımsız denetimden elde edilen gelirle ilişkilendirilerek mukayeseli olarak incelenen alanlar ise şunlardır:

- Bağımsızlık ilkesine uyum düzeyi,
- Kalite kontrol açısından müşteri kabulü ve devamlılığına ilişkin politika ve prosedürler

1.1. Bağımsızlık İlkesine Uyum Düzeyi

Meslek mensuplarının uyması gereken etik ilkelerden bir tanesi de bağımsızlıktır. Etik değerlerden yoksun olma durumunda bireysel çıkarlar ön plana çıkmakta ve amaçtan sapmalar meydana gelmektedir. Bağımsızlığın etik ilkelerle sıkı sıkıya bağlı olması anlayışı içerisinde, toplumsal çıkarların gözetilmesi daha olasıdır. Böylelikle bağımsızlık ve etik ihlallerinin önüne geçilmiş olur (Demir ve Çiftçi, 2016).

Bağımsız denetim şirketlerinin şeffaflık raporlarında yer vermesi gereken bilgilerden biri olan bağımsızlık ve bağımsızlığa uyumun, 6102 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri ile Bağımsız Denetim Yönetmeliği'nin 22'nci maddesi, Türkiye Bağımsız Denetim Standartları (BDS) ilgili etik hükümler kapsamı ve diğer düzenleyici Kurul ve Kurumların düzenlemelerine uygunluğun sağlanması hususundaki gözden geçirmelerin yeterli ölçüde, nitelikte ve zamanında gerçekleştirildiğine, denetçi ve sorumlu denetçilerin bağımsızlık beyanlarının BDS'lere uygun olarak alındığına ve gerçek durumu yansıttığına ilişkin teyidi kapsar. Ayrıca aynı yönetmelikte bağımsızlık ilkesinin tanımında, denetçi ve denetim firmalarının; “denetimi gerçekleştirilen işletmeden bağımsız ve tarafsız olması, işletmenin karar alma süreçlerine katılmaması ve bağımsızlıklarını ortadan kaldıracabilecek özel hallerin bulunmaması” ifadeleri yer almaktadır (KGK, 2012).

KKS 1 paragraf 21'e göre denetim şirketi, etik hükümler uyarınca kendisinin, personelinin ve -varsa- bağımsızlık hükümlerine tabi diğer kişilerin bağımsızlıklarının sağlanması hususunda makul güvence sağlayan politika ve prosedürler oluşturur.

KKS 1 paragraf 22 uyarınca ise personel, bağımsızlığa tehdit oluşturan durumları ve ilişkileri uygun adımların atılabilmesi için denetim şirketine derhâl bildirir, ilgili bilgiler toplanır ve uygun personele iletilir.

KKS 1 paragraf 23 uyarınca denetim şirketi, bağımsızlık hükümlerinin ihlalinden haberdar edilmesi hususunda makul güvence sağlayacak ve özellikle yakınlık ve kişisel çıkar tehditlerinin tespitine ve önlenmesine yönelik politika ve prosedürler oluşturur.

Ayrıca, KKS 1 paragraf 24 ilgili etik hükümler uyarınca, denetim şirketi, bağımsız olması gereken tüm personelinden her bir denetimden önce ve her hâlükârda yılda en az bir kez, bağımsızlık politika ve prosedürlerine uyduklarını ve uyacaklarını bildiren yazılı bir taahhüt alır.

Denetim şirketi KKS 1 paragraf 25 gereğince, (a) aynı kıdemli personelin bir güvence denetiminde uzun süre görev aldığı durumlarda yakınlık tehdidini kabul edilebilir bir düzeye indirecek önlemler alınmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi için kıstaslar içeren ve (b) kurum tarafından belirlenen işletmeler ile borsada işlem gören işletmelerin finansal tablolarının bağımsız denetimlerinde, belirlenmiş bir süre sonunda sorumlu denetçinin, denetimin kalitesini gözden geçiren kişilerin ve varsa rotasyon hükümlerine tabi diğer kişilerin etik hükümlere uygun olarak ro-

tasyonunu zorunlu kılan politika ve prosedürler oluşturma sorumluluğu tanımlanmaktadır.

1.2. Müşteri İlişkisinin, Denetim Sözleşmesinin Kabulü ile Devamlılığına İlişkin Belirlenen Politika ve Prosedürlerin Etkinliği

Denetim sürecinin ilk aşamasını oluşturan, müşteri ilişkisinin ve denetim sözleşmesinin kabulü ve devam ettirilmesi, denetim şirketinin, kalite kontrol sisteminin bir unsuru olarak KKS 1’de yer almaktadır. Denetim şirketince, müşteri ilişkisinin ve denetim sözleşmesinin kabulü veya mevcut müşteriyle devam edilmesine yönelik olarak, önceden öğrenmiş olması hâlinde bu denetimi reddetmesine sebep olabilecek bilgileri edindiği durumları ele alan, denetimi üstleneceğine veya ilişkiyi devam ettireceğine ilişkin kendisine makul güvence sağlayan politika ve prosedürler oluşturulmalıdır.

KKS 1 paragraf 26 uyarınca; denetimin yürütülmesi konusunda yetkin olmak, zaman ve kaynaklar dâhil denetimi yürütmek için gerekli beceri ve kabiliyete sahip olmak ve etik hükümlere uygunluk sağlayabilmek, müşterinin dürüstlüğünü değerlendirmiş olmak ve dürüst olmadığı sonucuna varılmasına sebep olacak herhangi bir bilgiye sahip olmamak durumuna yöneliktir.

Ayrıca KKS 1 paragraf 27’ de belirlenen politika ve prosedürler denetim şirketinin, (a) yeni bir müşteriyle denetim ilişkisi kurmadan önce, mevcut bir müşteriye denetim hizmeti vermeye devam edip etmeme kararı verirken ve - Mevcut bir müşteriden yeni bir denetim işini kabul edip etmemeyi değerlendirirken, şartlara göre gerekli gördüğü her türlü bilgiyi elde etmesini (b) yeni veya

mevcut bir müşteriye sunulacak bir denetimin kabul aşamasında muhtemel bir çıkar çatışmasının tespiti hâlinde, söz konusu denetimi kabul etmenin uygun olup olmayacağına karar vermesini, (c) tespit edilmiş sorunlara rağmen müşteri ilişkisinin ve denetim sözleşmesinin kabulüne veya devam ettirilmesine karar vermesi hâlinde, sorunların nasıl çözüldüğünü belgelendirmesini zorunlu kılacak şekilde olmalıdır.

KKS 1 paragraf 28’de ise, denetim şirketinin, bir denetime veya müşteri ilişkisinin devam ettirilmesine yönelik olarak, önceden öğrenmiş olması hâlinde bu denetimi reddetmesine, çekilmesine sebep olabilecek bir bilgiyi edindiği durumları ele alan politika ve prosedürler oluşturmasını ifade etmektedir.

Çalışmada KKS 1 hükümleri gereğince bağımsızlığa uyuma ve müşteri kabulü ve devamlılığına ilişkin bağımsız denetim kuruluşlarında belirlenen ve şeffaflık raporlarında beyan edilen politika ve prosedürler incelenmiş ve etkinliğine ilişkin analiz yapılmıştır.

2. Metodoloji ve Yöntem

2.1 Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren ve KGK tarafından yetkilendirilmiş bağımsız denetim şirketlerinin şeffaflık raporlarının belirli alanlarının yapısı incelenerek etkinlik düzeyi ortaya koymakta ve bulgular mukayeseli analiz edilmektedir. Denetim kuruluşuna ilişkin belirli alanlara ilişkin asgari bir takım bilgilerin şeffaflık raporlarında var olup olmadığı, bilgilerin yeterli düzeyde açıklama gücüne sahip olup olmadığı ve Türkiye’deki bağımsız

denetim şirketlerinin gelirlerine ve denetim ağına üyeliklerine ait bilgilerin tespiti ile unsurlar arasındaki ilişkinin anlamlılığını değerlendirmek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada şeffaflık raporlarında yer alan, bağımsızlık ilkesine uyum düzeyi, kalite kontrol açısından müşteri kabulü ve devamlılığı, uluslararası ağa üyelik durumu ve bağımsız denetimden elde edilen gelir analiz edilecek alanlar olarak belirlenmiştir. İncelenen raporlarda yer alan bilgilere yönelik içerik analizi gerçekleştirilerek, açıklamalardaki bilgilerin uyum düzeyi, asgari ölçüde açıklama gücüne sahip olup olmadığı, açıklamaların yeterli görülüp görülmediğine dair incelemeler neticesinde belirli derecelendirmelerle sınıflandırma yapılmıştır (bknz. Tablo 1).

Tablo 1. Raporlarda İncelenen Alanların Derecelendirme Ölçütleri

<p>GÜÇLÜ: Bu ifade ile şirketlerin yayınlanan şeffaflık raporlarında incelenen alanlara yönelik yeterli ölçüde net bilgilendirmelerin ve açıklamaların yapıldığı; KKS 1’de verilen kriterlere göre açıklamaların tam ve uyumlu bir şekilde raporlarda yer aldığı belirtilmektedir.</p>
<p>KISMEN VAR (ORTA): Bu ifade ile şirketlerin yayınlanan şeffaflık raporlarında yer alan bilgilendirme ve açıklamalarının, KKS 1’de verilen kriterlerle uyduğu ancak yukarıdaki güçlü ifadesi kadar ayrıntılı ve net tanımlamaların bulunmadığı ifade edilmektedir.</p>
<p>ZAYIF VAR: Bu ifade ile şirketlerin yayınlanan şeffaflık raporlarında yer alan bilgilendirme ve açıklamalarının, yeterli düzeyde olmadığı, <u>tek bir cümle ile ya da çok belirsiz şekilde</u> ifade edildiğine dair tespitlerin olduğu belirtilmektedir.</p>

YOK: Bu ifade ile şirketlerin, KKS 1’de verilen kriterlerle şeffaflık raporlarında açıklaması gereken bilgilendirme ve açıklamalarına, hiçbir şekilde raporlarında yer verilmediği belirtilmektedir.

RAPOR YOK: Bu ifade ile KGK’da şeffaflık raporu listesinde yer almakta olan şirketlerin karşısında rapor tanımlanmış ancak içeriğe girildiğinde rapora ya ulaşılamamış ya da KAYİK denetimi yapmadığı için rapor hazırlama sorumluluğu olmadığı ifade edilmiştir. Rapora ulaşılamayan ilgili şirketlerin sitesi ayrıca incelenmiş ve rapor bulunamamıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Veri Toplama

Araştırmanın evrenini, Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlara (KAYİK) yönelik denetim faaliyetlerinde bulunan bağımsız denetim kuruluşlarının Bağımsız Denetim Yönetmeliği gereğince her yıl yayımlamak zorunda olduğu şeffaflık raporları oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)’nın web sitesinde 124 tane şirket listesinde yayımlanmış ve 2017 yılına ait kamuoyuna açıklanan şeffaflık raporları incelenerek, çalışmanın amacı kapsamında belirtilen alanlara yönelik içerik analizi yapılmış ve bu analize yönelik derecelendirme ile veriler elde edilmiştir.

2.3. Araştırmanın Sınırlılığı

Çalışma esnasında, 2018 yılına ait şeffaflık raporları henüz yayınlanmamıştır. Bu nedenle; raporların yayınlandığı en yakın tarih olan 2017 yılı raporlarıyla çalışma sınırlandırılmıştır. Ayrıca, KAYİK denetimi yapmaya yetkilendirilmiş ve KGK’nın 2017

yılı şeffaflık raporu listesinde yer alan 124 şirketin 38 tanesinin raporuna, 31 tanesinin 2017 yılında KAYİK denetimi yapmaması ve 7 tanesinin ise elektronik ortamda raporlarına ait veri yayınlamaması sebebiyle ulaşılamamıştır.

Bu durumda, analizde yer alan 86 şirket dışında diğer şirketlerin raporları analize dahil edilememiştir.

2.4. Bulgular

Analiz sonucunda erişilebilen 86 adet rapora ilişkin derecelendirmelerin sayısal dökümü verilmiştir.

2.4.1. Bağımsızlık İlkesine Uyum Düzeyi

Analiz sonucunda erişilebilen 86 adet rapor aşağıdaki Tablo.2’de gösterildiği gibi üç farklı derecelendirme ölçütüne göre değerlendirilmiştir. Buna göre 86 şirkete ilişkin KKS 1’de belirtilen açıklamalar doğrultusunda incelenen şeffaflık raporlarının; 24 tanesi bağımsızlık ilkesine uyum açısından oldukça açıklayıcı, detaylı ve uygulamaya yönelik net ifadeler taşıırken, 51 tanesi bu açıklamalara çok kısaca yer verilen ifadeler taşımakta ya da bazı başlıklara hiç değinilmemektedir. 11 tanesinde ise bağımsızlık ile ilgili bölümler çok kısa tutulmakta ve birçok kritere hiç değinilmemekte veya birer cümle ile yer verilmektedir.

Tablo 2. Şeffaflık Raporu, Bağımsızlık İlkesi Uyumu Derecelendirmesi

	Güçlü	%	Orta	%	Zayıf Var	%	Toplam	%
Bağımsızlık İlkesine Uyum Düzeyi	24	27%	51	60%	11	13%	86	100

2.4.2 Müşteri İlişkinin Kabulü ve Devamlılığına İlişkin Belirlenen Politika Ve Prosedürlerin Etkinliği

Denetim şirketlerinin bilgi kaynaklarına yönelik açıklamaların şirket raporlarının %66'sında hiçbir şekilde yer almadığı buna karşın sadece şirket raporlarının %34'ünde yer aldığı görülmektedir. Bu durumda şirketlerin; bankacılar, hukuk müşavirleri ve aynı sektörde faaliyet gösteren diğer işletmeler gibi üçüncü taraflardan bilgi toplayacağı yönündeki prosedüre ilişkin tercihin uygulamada kısıtlı olarak yer aldığı göze çarpmaktadır. Denetimden çekilme veya denetimden ve müşteri ilişkisinden birlikte çekilmeye ilişkin politika ve prosedürlere dair (A22 paragrafı) açıklamalar, şirketlerin şeffaflık raporlarının yüzde 70 ile büyük çoğunluğunda yer almamakta ya da az yer almakta iken, yüzde 30'ünde yeterli düzeyde ve uyumlu bir şekilde açıklamaların yapıldığı görülmektedir. Bu durumda, şirketler tarafından denetimden çekilmeye yönelik prosedürlerin ön plana çıkarılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, incelenen paragraflardan birisi olan, "Müşteri İlişkinin Devam Ettirilmesine" yönelik paragraf (A21) şeffaflık raporlarının genelinde en çok vurgulanan açıklamaların başında gelmektedir.

Tablo 3. Şeffaflık Raporu, Müşteri Kabulü ve Devamlılığı Derece Sayıları

	Denetim şirketinin kendi uygunluğu Yeterlik, Beceri, Kapasite ve Kaynaklar (A18)	Müşterinin dürüstlüğü (A19)	Denetim şirketinin istihbarat kaynakları (A20)	Müşteri İlişkisinin Devam Ettirilmesi (A21)	Denetimden çekilme (A22)
Güçlü	20	14	5	12	13
Kısmen Var	12	18	7	14	14
Zayıf Var	33	35	17	41	25
Yok	21	19	57	19	34
Toplam	86	86	86	86	86

2.4.3 Bağımsız Denetim Faaliyetinden Elde Edilen Gelir/Toplam Gelir (%) ve Uluslararası Ağa Üyelik Durumu

Şeffaflık raporunda yer alan bağımsız denetim kuruluşlarının elde ettiği gelirlere yönelik finansal bilgilerinin sunulması ile bağımsız denetim faaliyetleri gelirlerinin diğer finansal faaliyetlere göre ağırlığı hakkında bilgi vermektedir. Çalışma da, şeffaflık raporları incelenen şirketlerin %60'ının uluslararası bir ağa üye oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4. Şeffaflık Raporu, Müşteri Kabulü ve Devamlılığı Derece Sayıları

Bağımsız denetim faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin toplam gelirlere oranı (%)		(0-25)	(25-50)	(50-75)	(75-100)	Toplam
Uluslararası Ağa Üyelik	Evet	20	7	11	13	51
	Hayır	4	6	11	14	35
	Toplam	26	13	22	27	86

Bağımsız denetim faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin toplam gelirlere oranı incelendiğinde; %(0-25) gelir diliminde, uluslararası ağa üye olan şirketlerin sayıca daha fazla olduğu gözlenmektedir. Bağımsız denetimden elde edilen gelirlerin, toplam gelir içinde %50 ve daha fazlasına sahip olan 49 adet şirketin 24 tanesi ise uluslararası ağa üye durumundadır. Elde edilen veriler incelendiğinde, uluslararası ağa üye durumda olan şirketlerin bağımsız denetim faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlere göre her ne kadar büyük çoğunluğu %(0-25) gelir diliminde yer alsada, söz konusu ağlara üye olan şirketlere göre sayısında farklılık gözlenmemektedir. Bağımsız denetim gelirleri düşük olan işletmeler, bağımsız denetim alanında faaliyet gösteren nisbi olarak küçük şirketlerdir. Bu şirketlerin uluslararası ağa üye olması elde edilebilecekleri itibar, deneyim, güvene ilişkin intibaa ve bilgi birikiminin denetim hizmetinin pazarlanmasında önemli bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 5'te bağımsız denetim şirketlerinden şeffaflık raporu yayınlananların 2017 yılında bağımsız denetimden elde ettikleri gelir

ve toplam gelir içerisindeki oranını gösteren veriler yer almaktadır. Veriler incelendiğinde özellikle Big Four veya dört büyükler olarak adlandırılan bağımsız denetim kuruluşlarının diğer denetim kuruluşlarına göre çok büyük oranda bağımsız denetimden gelir elde ettikleri tespit edilmektedir. 10 milyon TL. nin üzerinde gelir elde eden şirketlerin toplamı 7 adettir. Bir şirket hariç tümünde bağımsız denetimden elde edilen gelirin toplam gelir içerisindeki payı % 50'nin üzerindedir. 3 milyon ve üzerinde gelir elde eden toplam şirket sayısı 10'dur.

Tablo 5. Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Gelirleri

Bağımsız Denetim Kuruluşları	Bağımsız denetim faaliyetinden elde edilen gelir	Bağımsız denetim faaliyetinden elde edilen gelir / Toplam gelir (%)
PWC Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	90 352 256	74
KPMG Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	76 100 740	58
Güney Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	67 032 000	79
Eren Bağımsız Denetim ve Yeminli Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	11 413 550	50
Gürel Yeminli Mali Müşavirlik ve Bağımsız Denetim Hizmetleri Anonim Şirketi	11 211 000	24

Ata Uluslararası Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	10 302 412	89
Denge Bağımsız Denetim Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	10 283 670	88
BDO Denet Bağımsız Denetim ve Danışmanlık Anonim Şirketi	5 729 303	85
Arkan Ergin Uluslararası Bağımsız Denetim Anonim Şirketi	3 722 538	69
Engin Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebecilik Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	3 318 627	40
Crowe Horwath Olgu Bağımsız Denetim ve Yeminli Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	2 040 460	96
Ak Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	2 011 485	79
HSY Danışmanlık ve Bağımsız Denetim Anonim Şirketi	1 916 083	100
Aksis Uluslararası Bağımsız Denetim Anonim Şirketi	1 908 108	65
As Bağımsız Denetim ve Yeminli Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	1 652 350	16

2.4.4 Gelir, Bağımsızlık İlkesi ve Müşteri Kabulü ve Devamlılığı İlişkisi

Bağımsız denetimden elde ettiği gelirin toplam gelir içindeki payı %50 ve fazlası olan şirketlerin %65'i bağımsızlık ilkesini güçlü

bir şekilde raporlarında vurgulamışlardır. Yüzde 56'sı ise müşteri kabulü ve devamlılığı alanına yönelik yeterli düzeyde ve tutarlı açıklamalarda bulunmuşlardır. Müşteri kabulü ve devamlılığı ve bağımsızlık ilkesine uyum düzeyine yönelik yeterli düzeyde açıklama yapan ve bağımsız denetimden elde ettiği gelirlerinin, toplam gelir içindeki payı %50 ve fazlası olan şirket yüzdesi 56'dır. Uluslararası ağa üye fakat Müşteri kabulü ve devamlılığına yönelik açıklamaları yetersiz ve tutarsız olan şirketlerin oranı % 68'dir. Bağımsızlık ilkesine yönelik yetersiz açıklamalara sahip şirketlerin payı ise yüzde 50'dir. Tablo 6'da, Uluslararası ağa üyelik durumu ile bağımsız denetimden elde edilen gelir yüzdesi, bağımsızlık ilkesi uyum düzeyi ve müşteri ilişkisinin-hizmetlerin kabulü ve devamlılığı, Tablo 1'de yer alan derecelendirmeler baz alınarak puanlanmıştır.

Tablo.6: Kriterlerin Puanlama Esasına Göre Değerlendirilmesi

Puanlama Tablosu		İşletme Sayısı	Müşteri Kabul ve Devamlılığı (ortalama)	Bağımsızlık İlkesi Uyum Düzeyi	Gelir (%)
Uluslararası	Evet	51	2,03	3,15	46,50%
Ağa Üyelik	Hayır	35	2,36	3,08	63,50%
Durumu	Toplam	86	2,16	3,12	53,22%

Puanlama: Güçlü: 4, Kısmen Var: 3, Zayıf Var: 2, Yok: 1

Tüm düzeylerin puan ortalaması incelendiğinde bağımsızlık ilkesi uyum düzeyi ortalamasının, uluslararası ağa üyelik durumu fark etmeksizin yüksek olduğu gözlenmektedir. Uluslararası ağa üye olan şirketlerin bağımsız denetimden elde ettiği gelir ortalamasının, puanlama yapıldığında, yüzde 47 ile ağa üyeliği olmayan

şirketlere göre daha az olduğu görülmektedir. Müşteri kabulü ve devamlılığı ile bağımsız denetimden elde edilen gelir ortalaması, uluslararası ağa üye olmayan şirketlerde daha yüksek oranda iken, bağımsızlık ilkesi uyum düzeyi daha düşük orana sahiptir.

3. Sonuç ve Değerlendirme

Denetim kuruluşları için kamuoyuna kalite güvencesi sunmak meslek ve kamu açısından en önemli unsurlardan biridir. Bu kapsamda yayınlanan kalite kontrol standartlarına uyum kalite güvencesini sağlama konusundaki önemli bir araçtır. Bağımsız Denetim kuruluşlarının kamuoyuna açıklanan şeffaflık raporlarıyla, denetimin kalitesinin artırılması amaç edinilmektedir.

Bu çalışma ile öncelikle Kalite Kontrol Standardı 1’de incelemeye konu alanlarla ilgili maddelere yer verilmiştir. Daha sonra da bu standartlara uyumla ilgili KAYİK denetimi yapan denetim kuruluşlarının 2017 yılına ilişkin şeffaflık raporları incelenmiştir. Kalite kontrol sisteminin unsurları kapsamında müşteri kabul ve devamlılığı kısmının açıklanma düzeyi ve bağımsızlık ilkesine uyum hususunda yapılan açıklamalar; uluslararası ağa üyelik durumu ve bağımsız denetimden elde edilen gelirle ilişkilendirilerek, kalite kontrol sisteminin etkinliği açısından incelenerek KKS 1’de belirtilen açıklamalar doğrultusunda mukayeseli olarak analiz edilmiştir.

Müşteri kabulü ve devamlılığı başlığı altında müşteri ilişkisinin devam ettirilmesine yönelik süreç şeffaflık raporlarının genelinde vurgulanmıştır.

Bağımsızlık ilkesine uyum açısından, tüm düzeylerin puan ortalaması incelendiğinde ve raporların derecelendirme sayılarına bakıldığında, uluslararası ağa üyelik durumu ve gelir durumu fark etmeksizin, bağımsızlık ilkesine ilişkin açıklamaların şeffaflık raporlarında ayrıntılı ve yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Buna karşın, bağımsızlık ilkesine uyum düzeyinin genel ortalamaların altında yer almadığı görülmektedir. Bağımsızlık ilkesi uyum düzeyi genel puanlama durumuna göre, müşteri kabul ve devamlılığı ile karşılaştırıldığında ise daha yüksek puanlamaya sahip olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilir bir denetim modelinin oluşturulabilmesi için uluslararası ağlara uyum sağlamak, özellikle son yıllarda yaşanan hızlı küreselleşme ile birlikte bağımsız denetim yapan şirketler için önem arz etmektedir. Bağımsız denetimden elde edilen gelirlerinin toplam gelir içindeki payı %50 ve daha fazla olan 37 adet şirketin 25 tanesi ise uluslararası ağa üye durumundadır. Bu durumda, bağımsız denetim geliri yüksek olan şirketlerin uluslararası ağlara üye olma oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Uluslararası standartlara bağlı olan şirketlerin ulusal uygulamalarında standartlara bağlı kalmakta ve denetimin kalitesi yükselmektedir.

KAYNAKÇA

Bağımsız Denetim Yönetmeliği. 26 Aralık 2012 Tarihli Resmi Gazete, Sayı: 28509, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121226.htm>, Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2018

Demir, E., Çiftçi, Y. (2016). *Denetçi bağımsızlığının etik ilkeler çerçevesinde incelenmesi: Bir denetim firması uygulaması*, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 18 (31),s.88-97

Deumes, R., Schelleman, C., Bauwhede, H.V. and Vanstraelen, A., 2012, “*Audit firm governance: do transparency reports reveal audit quality?*” Auditing: A Journal of Practice and Theory, Vol. 31 No. 4, s. 193-214

Erdoğan S., Kutay N., “*Türkiye’de Bağımsız Denetim Şirketlerinin Karakteristiklerinin Bağımsız Denetim Gelirleri Üzerindeki Etkisi*”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 12, Sayı 27, s.105-122

Erdoğan, S. & Solak, B. (2016). “*Türkiye’de Şeffaflık Raporları ve Bağımsız Denetim Sektörüne Yönelik Ampirik Bir Çalışma.*” Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 6(2), s.175-195.

Kaya P. (2017), “*Türkiye’de Bağımsız Denetim Şirketlerinin Denetim Kadrolarında Yer Alan Denetçi Sayısını Etkileyen Faktörler*”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 50, Temmuz-Aralık 2017 s. 45-60

KGK, Kalite Kontrol Standardı 1, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2018

KGK. (2016), Faaliyet Raporu, http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/YillikFaaliyetRaporlari/KGK_Faaliyet_Raporu_2016.pdf, Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2017

Pott, C., Mock, T., Watrin, C., 2008, “*The effect of a Transparency Report on Auditor Independence: Practitioners’ Self-Assessment*”, Review of Managerial Science, Springer, Vol. 2, s. 111-127

Sarica E. 2016, “*Bağımsız Denetimin Kalite Göstergesi Olarak Şeffaflık Raporlaması ve Denetim Kalitesiyle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*” Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

The US Treasury Advisory Committee, 2008, “Final report of the advisory committee on the auditing profession to the US department of the treasury”, available at: www.treasury.gov/about/organizational-structure/offices/Documents/final-report.pdf (accessed 25 January 2015).

Tanç A., Gümrah A., Şeffaflık Raporları Çerçevesinde Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Sürekli Mesleki Eğitim Politikalarının Analizi, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi 2016; 18 (Özel Sayı-1); s.419-438

Yi Fu, Elizabeth Carson, Roger Simnett, 2015, “*Transparency report disclosure by Australian audit firms and opportunities for research*”, Managerial Auditing Journal, Vol. 30 Issue: 8/9, pp.870-910, <https://doi.org/10.1108/MAJ-06-2015-1201>

Yanık S., Karataş M., 2017, “*Denetim Raporlarının Geleceği: Yeni Düzenlemeler ve Ülke Uygulamaları*”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, s.1-26

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT

Oturum Başkanı

- Uygun görürseniz bilahare alalım, çok teşekkür ediyoruz Sayın Gözüaçık.

Evet, gerçekten bağımsız denetim mesleği ve içinde bulunduğu süreç açısından gelmesi gereken yönde bu tür araştırmaların genişleyerek yapılmasında çok büyük fayda var. Her ne kadar başta kapsam dar da desek dolayısıyla mevcut yürüyen bir sistemde var, bu sistemin gelişmesini de sürekli gözetim altında tutmamız tabii ki işin doğası gereği. Bu anlamda dünyadan uzak olmamız açıkçası düşünülemez. Ancak tabii ana konumuz Türk Ticaret Kanunu'nun irdelenmesi, hayata yansımaları neler oluyor, sorunlar neler çünkü birçok hükmü uygulanamaz hale getirilmiş bir kandan bahsediyoruz Türk Ticaret Kanunu için. Bunu söylüyoruz ancak yavaş yavaş biz hukukçular dâhil Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerinin mahkemelerin önüne uyuşmazlık olarak yansımaya başladığını çünkü artık kanun da eskiyor nihayetinde. Uyuşmazlıklar arttıkça da hatta Bölge Adliye Mahkemeleri, onların kararları ve hatta Yargıtay'a kadar yani içtihat yaratılması gereken noktaya kadar gelinmeye başladığını görüyoruz. Bunun için de artık bu çerçevede mesela biraz önce Sayın Gözüaçık'ın değindiği gibi dürüst resim ilkesi ne anlama gelecektir? Biçimsel uygunluk finansal tablolarda acaba yeterli olacak mıdır, olmayacak mıdır? Bilançonun nasıl değerlendirilmesi gerektiği özellikle birçok davada başta genel kurul kararlarının iptali davaları olmak üzere gerçekten yargı önünde de ciddi hukuki tartışmaların yapıldığı bir döneme doğru gidiyoruz.

Şimdi bunu söylediğimiz zaman denetim olan olmayan şirketler var ama yasanın zorunlu kıldığı hükümler var, bu hükümler acaba uygulanabilir durumda mı değil mi?

Tabii çok soru var hem biz hukukçuların sürekli tartıştığı ama başta da söylediğim gibi bu konunun şimdi olan, bu konuyu sürekli Ticaret Sicil Müdürlükleri ile birlikte de geliştirip uygulamayı hizmet etmeye çalışan bir bakanlık olarak da Ticaret Bakanlığını görüyoruz. Sayın Balak bu anlamda tabii zor bir görevi üstlenmiş durumda, ben şimdi müsaade ederseniz kendilerine sözü vermek istiyorum, bu konuda bakalım bakanlık neler yapıyor?

Buyurun söz sizde.

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNUNUN 376 NCI MADDESİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA TEBLİĞ NAZARINDA SERMAYE KAYBI VE BORCA BATIK OLMA DURUMU

Ahmet Can BALAK

Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

ÖZET

Anonim şirketler sermaye kaybı ve borca batık olma durumu, bu kapsama giren şirketlerce alınması gereken tedbirler ile bunların sonuçları 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 376'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Özellikle son dönemde ekonomik gelişmeler ve döviz kurlarında yaşanan olağandışı hareketlilik nedeniyle döviz açık pozisyonu olan şirketlerimizin bilançolarında ortaya çıkan tahribatın da etkisiyle güncel olarak tartışılan hükümler arasında yer almaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulurken Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376 ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" 15.09.2018 tarihli ve 30536 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu çalışmada, anılan Tebliğ nazarında sermaye kaybı ve borca batık olma durumlarında uyulacak usul ve esaslar incelenmiştir.

ABSTRACT

Joint-stock companies which are subject to loss of capital and insolvency, and the measures to be taken by the companies covered by this scope and their results are set out in Article 376 of the Turkish Commercial Code No. 6102. It is one of the provisions discussed currently especially due to the economic conditions and extraordinary movements experienced in foreign exchange rates causing damage in the balance sheets of companies with foreign exchange open positions. Taking this situation into consideration, “the Communiqué on Principles and Procedures for the Application of Article 376 of the Turkish Commercial Code No. 6102”, which was prepared by the Ministry of Commerce came into force by being published in the Official Gazette dated 15.09.2018 and numbered 30536. In this study, in the eye of this Communiqué mentioned, principles and procedures followed in the case of capital loss and insolvency examined.

I. GENEL OLARAK

Bilindiği üzere, TTK'nın 376'ncı maddesinde anonim şirketler bakımından sermaye kaybı ve borca batık olma durumu ve sonuçlarına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Anılan hüküm, Kanun'un 633'üncü maddesi uyarınca limited şirketler bakımından, 570'inci maddesi uyarınca da sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler bakımından kıyasen uygulanmaktadır.

376'ncı maddenin birinci fıkrasında, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığının anlaşılması halinde, yönetim kurulunun, genel kurulu hemen toplantıya çağıracağı ve bu genel kurula uygun gördüğü iyileştirici

önlemleri sunacağı; ikinci fıkrasında, son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, derhâl toplantıya çağrılan genel kurulun, sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirketin kendiliğinden sona ereceği; üçüncü fıkrasında ise, şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler varsa, yönetim kurulunun, aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilanço çıkartacağı, bu bilançodan aktiflerin, şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması hâlinde, yönetim kurulunun, bu durumu şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine bildireceği ve şirketin iflasını isteyeceği hüküm altına alınmıştır.

Anılan düzenleme şirketin sermaye kaybı yaşaması ve borca batık olması durumunda yönetim kuruluna, bu durumu genel kurula sunma ve gerekli tedbirleri önerme yükümlülüğü getirmektedir. Diğer taraftan, sermayesi ile kanuni yedek akçeleri toplamının üçte ikisini kaybettiği anlaşılan şirketlerce maddede öngörülen tedbirlerin alınmamasının şirketin kendiliğinden sona ermesi sonucunu doğurması, şirket aktiflerinin pasiflerini karşılamaya yetmemesi durumunda ise mahkemece şirketin iflasına hükmedilecek olması; yine 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 345/a maddesi uyarınca şirketin mevcudunun borçlarını karşılamadığını bildirerek şirketin iflasını istemeyen yönetim organının, alacaklılardan birinin şikayeti üzerine on günden üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı dikkate alındığında, doğuracağı ağır sonuçlar bakımından düzenlemenin uygulaması nispeten dikkat çekici hale gelmiştir.

Tüm bu hassasiyetler ve son dönemde yaşanan ekonomik gelişmeler göz önüne alınarak, Ticaret Bakanlığı tarafından sermayenin kaybı veya borca batık olma durumlarında uygulanacak usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanan “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376 ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” 15.09.2018 tarihli ve 30536 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Diğer taraftan, sermaye kaybı ve borca batıklık hükümlerinin, halka açık ortaklıklar bakımından uygulanmasına ilişkin esaslar Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından 10.04.2014 tarihli ve 2014/11 sayılı Haftalık Bültende yayımlanan “*Halka Açık Şirketler Bakımından 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) 376’ncı Maddesinin Uygulanması*” başlıklı 10.04.2014 tarihli ve 11/352 sayılı İlke Kararında düzenlenmektedir. İlaveten, Tebliğ’in yayımlanmasının ardından, SPK tarafından hazırlanan 04.10.2018 tarihli ve 2018/43 sayılı Haftalık Bülten’de, Tebliğ hükümlerinin halka açık anonim ortaklıkların 376’ncı madde kapsamında yapacakları değerlendirmelerde de uygulanacağı hususu kamuoyu ile paylaşılmıştır.

İşbu çalışmada, Tebliğ ile yapılan düzenlemeler açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışma yedi bölümden oluşmakta olup, giriş bölümünü müteakip ikinci bölümde sermaye kaybı, üçüncü bölümde borca batık olma durumu, dördüncü bölümde esas alınacak finansal tablolar, beşinci bölümde ise sermaye kaybı ve borca batık olma durumlarında birleşme ele alınacaktır. Altıncı bölüm Tebliğ ile getirilmiş olan önemli bir düzenleme olan kur farkı zararlarının incelenmesine ayrılmıştır. Çalışmanın yedinci ve son bölümünde ise genel değerlendirmeler sunulacaktır.

II. SERMAYE KAYBI

6102 sayılı Kanun'un 376'ncı maddesinde, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının en az yarısının karşılıksız kalması sermaye kaybı olarak değerlendirilmiş ve sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının veya üçte ikisinin karşılıksız kalması durumlarına özgü olarak alınması gereken tedbirler bakımından ikili ayrıma gidilmiştir.

Tebliğ'in 5'inci maddesi uyarınca; son yıllık bilançodan yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde sermaye kaybı yaşadığı anlaşılan şirket yönetim organı, genel kurulu hemen toplantıya çağırarak ve sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının karşılıksız kaldığı genel kurulun bilgisine sunulacaktır.

Ayrıca, Tebliğ'in 5'inci maddesinin ikinci fıkrası ile 6102 sayılı Kanun'un 413'üncü maddesinin ikinci fıkrasına istisna getirilmiştir. Düzenlemeye göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının en az yarısının ya da üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı durumlarda farklı bir gündemle toplantıya çağırılmış olsa dahi bu husus genel kurulda görüşülecektir. Diğer bir anlatımla, gündeme madde ilave için oybirliği şartı aranmayacaktır.

Tebliğ'de sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının karşılıksız kalması ile üçte ikisinin karşılıksız kalması "Sermaye kaybı" başlıklı ikinci bölüm altında iki ayrı maddede düzenlenmiştir.

a. Sermaye ile Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Yarısının Zarar Sebebiyle Karşılıksız Kalması

Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının en az yarısının karşılıksız kalması halinde yönetim organı genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunacaktır. Yönetim organı, son bilançoyu genel kurula sunarken şirketin bulunduğu durumu bütün açıklığıyla ve her ortağın anlayabileceği şekilde anlatacak ve bu hususta bir rapor da sunabilecektir.

Kanun'da iyileştirici önlemler hakkında tadadî bir sınırlama getirilmemiştir. Tebliğ de aynı anlayışla iyileştirici önlemler bakımından herhangi bir sınırlama öngörmemiş, yönetim organına uygun gördüğü önlemleri alternatifli ve karşılaştırmalı olarak genel kurula sunması sorumluluğu yüklemiştir. Ancak iyileştirici önlemler bakımından sermayenin tamamlanması, sermaye artırımı, bazı üretim birimlerinin veya bölümlerinin kapatılması ya da küçültülmesi, varsa iştiraklerin satışı, pazarlama sisteminin değiştirilmesi gibi önlemlerin alınabileceği örnek verilmek suretiyle açıklanmaya çalışılmıştır.

376'ncı maddede, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının karşılıksız kalması durumu şirket bakımından belirli bir sonuca bağlanmamıştır. Ancak, şirketin yükümlülüğünü artıracak iş ve eylemlerden kaçınılması, organizasyonel ve operasyonel ilave maliyetlerin azaltılması, planlı ve kontrollü hareket edilmesi, halihazırda sermayesini kaybetmeye başlayan ve risk altında olan şirketin geleceği ve sürekliliğinin tesisi için olumlu etki yaratabilecektir.

Genel kurul, sunulan iyileştirici önlemleri aynen kabul edebileceği gibi değiştirerek de kabul edebilecek ya da sunulan önlemler dışında başka bir önlemin uygulanmasına karar verebilecektir. Öngördüğü iyileştirici önlemleri genel kurulun takdirine sunan yönetim kurulu bu anlamda sorumluluğunu yerine getirmiş kabul edilecektir.

b. Sermaye ile Kanuni Yedek Akçeler Toplamının En Az Üçte İkisinin Zarar Sebebiyle Karşılıksız Kalması

376'ncı maddenin ikinci fıkrası uyarınca; son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisi zarar sebebiyle karşılıksız kalan şirketin genel kurulunca sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar verilmediği takdirde şirket kendiliğinden sona erecektir.

Tebliğ'in 7'nci maddesinde şirketin sona ermesinin önüne geçmek adına, genel kurulca alınabilecek tedbirler açıklanmıştır. Düzenlemeye göre; genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinmesine ve Kanun'un 473 ilâ 475'inci maddelerine göre sermaye azaltımı yapılmasına, sermayenin tamamlanmasına veya doğrudan sermayenin artırılmasına karar verebilecektir.

Kanun'un "Alacaklılara çağrı" başlıklı 474'üncü maddenin ikinci fıkrasında; sermaye, zararlar sonucunda bilançoda oluşan açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa, yönetim kurulunca alacaklıların çağrılmasından ve bunların haklarının ödenmesinden veya teminat altına alınmasından vazgeçilebileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu düzenlemeye aynı şekilde Tebliğ'in 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında da yer verilmiştir.

Diğer taraftan, 376'ncı maddenin ikinci fıkrasında, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması durumunda genel kurulca alınacak ikinci tedbir “sermayenin tamamlanması” olsa da Kanun'da sermayenin tamamlanmasının ne anlama geldiği hususunda açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Hükmün gerekçesinde ise, tamamlama ile azaltılan sermaye kadar veya ondan daha fazla sermaye artırımı yapılması veya bilanço açıklarının pay sahiplerinin tümünce veya bazı pay sahipleri tarafından kapatılması ya da bazı alacaklıların alacaklarını silmesinin kastedildiği belirtilmiştir. Tebliğ'in 9'uncu maddesinde sermayenin tamamlanmasının ne şekilde yapılabileceği açıkça düzenlenmiştir. Anılan maddede sermayenin tamamlanması, bilanço açıklarının ortakların tamamı veya bazı ortaklar tarafından kapatılması olarak tanımlanmıştır. Kanun, “sermayenin” tamamlanmasını öngördüğünden, kanuni yedek akçelerin yitirilen kısımlarının tamamlanmasına gerek olmayacaktır. Genel kurulca sermayenin tamamlanmasına karar verilmesi halinde her ortak zarar sebebiyle karşılıksız kalan tutarı kapatacak miktarda parayı payı oranında şirkete vermekle yükümlü olacak, verdiği parayı geri alamayacaktır ve ortaklarca bu kapsamda yapılan ödemeler gelecekte yapılacak sermaye artırımına mahsuben bir avans olarak nitelendirilmeyecektir. Eş anlatımla, ortaklarca sermayenin tamamlanması kapsamında şirkete yapılan ödemeler karşılıksızdır.

Bilanço açıklarının kapatılması için sermayenin tamamlanması, şirket ortakları bakımından bir yükümlülük getirmektedir. Bu doğrultuda, sermayenin tamamlanmasına anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler bakımından Kanun'un 421 inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi, limited şirketler ba-

kımından ise 603 vd. maddeleri uygulanacak, tamamlama kararı ancak sermayenin tümünü oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin oybirliği ile alınabilecektir. Genel kurulca, sermayenin tamamlanması kararı alınamasa dahi, bu durum bazı ortakların kendi istekleriyle tamamlama yapması bakımından herhangi bir engel teşkil etmeyecektir.

Tebliğ'in 9'uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, bilanço zararlarının kapatılması için getirilen yükümlülükler kapsamında yapılan ödemeler öz kaynaklar içerisinde "sermaye tamamlama fonu" hesabında toplanacak ve takip edilecektir.

Sermayenin artırılması ise iki şekilde gerçekleştirilebilecektir. Birinci yol, sermayenin zarar sonucu ortaya çıkan kayıp kadar azaltılması ile birlikte eş zamanlı olarak istenilen tutarda artırıma karar verilmesidir. Sermayenin azaltılması işlemi ile birlikte eş zamanlı sermaye artırımında artırılan sermayenin en az dörtte birinin tescilden önce ödenmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Bilindiği üzere, Kanun'un 585'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu, ifa etmemenin sonuçları, bedelleri tamamen ödenmemiş payların devri hususlarında anonim şirketlere ilişkin hükümler limited şirketlere de kıyasen uygulanmaktadır. 15.02.2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen ve 10.03.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 25'inci maddesi ile 585'inci maddenin birinci fıkrasına bir cümle ilave edilerek, nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde

yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi şartının limited şirketler bakımından uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. Sermaye artırımları, anonim şirketler bakımından Kanun'un 456'ncı maddesi, limited şirketler bakımından ise 591'inci maddesi uyarınca kuruluş hükümlerine tabi bulunmaktadır.

Bu doğrultuda, her ne kadar Tebliğ'in 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde öngörülen sermayenin azaltılması işlemi ile birlikte eş zamanlı sermaye artırımında artırılan sermayenin en az dörtte birinin ödenmesi şartı, yapılan açıklamalar çerçevesinde yalnızca anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler bakımından uygulanacak, limited şirketler bakımından 585'inci maddenin birinci fıkrasına ilave edilen üçüncü cümle uyarınca limited şirketlerde artırılan sermayenin yüzde yirmi beşinin sermaye artırımının tescilinden önce ödenmesi şartı aranmayacaktır.

Sermayenin artırılmasında ikinci yol ise, sermayenin ortaya çıkan zarar kadar azaltılması yoluna gidilmeden genel kurulca doğrudan sermaye artırımına karar verilmesidir. Bu şekilde yapılacak sermaye artırımında, sermayenin en az yarısını karşılayacak tutarda serbestçe tasarruf edilebilen özvarlığın şirket bünyesinde yer alması zorunludur.

Konuyu bir örnekle açıklayacak olursak, sermayesi 10.000.000 TL, kanuni yedek akçeler toplamı 2.000.000 TL, zararı ise 17.000.000 TL olan bir şirkette, diğer özkaynak kalemleri sıfır kabul edildiğinde özvarlık -5.000.000 TL olacaktır. Bu şirket en az 20.000.000 TL sermaye artırıma gitmelidir ki, bu sayede şirketin sermayesi 30.000.000, özvarlığı ise sermayenin yarısı olan 15.000.000 TL olacaktır.

Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kalması halinde, genel kurulca yukarıda belirtilen tedbirlerin alınmaması durumunda ise şirket kendiliğinden sona erecektir. Sona eren şirketin tasfiye işlemleri Kanun'un 536 ve devamı maddelerine göre yürütülecektir.

III. BORCA BATIK OLMA DURUMU

Kanun'un 376'ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca borca batık olma durumu, şirket aktiflerinin şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmemesidir.

Borca batık olmanın işaretleri, yıllık ve ara dönem finansal tablolardan, denetime tabi şirketlerde denetim raporlarından, erken teşhis komitesinin raporlarından ve yönetim organının belirlemelerinden ortaya çıkabilecektir.

Şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler varsa, yönetim organı, aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilanço çıkaracaktır. Ara bilanço üzerinden aktiflerin şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması halinde, yönetim kurulu genel kurulu toplantıya davet ederek sermayenin üçte biri ile yetinilmesine, sermayenin tamamlanmasına veya sermayenin artırılmasına karar verilmesini genel kurulun gündemine taşıyacak, sayılan tedbirlerden herhangi birine karar verilmemesi halinde yönetim kurulunca şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden şirketin iflasına karar verilmesi talep edilecektir. Sayılan tedbirler bir üst başlık altında yapılan açıklamalar çerçevesinde uygulanacaktır.

III. ESAS ALINACAK FİNANSAL TABLOLAR

Şirketlerin sermaye kaybı veya borca batık olma durumları, Kanun'un 88'inci maddesine göre hazırlanacak finansal tablolar esas alınarak belirlenecektir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen yetkiye dayanarak Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu şirketlerin finansal tablolarının hazırlanmasında TMS/TMRS veya BOBİ FRS ilkelerini uygulayacak şirketleri belirlemiştir. Bu kapsamın dışında kalanların ise yürürlükteki mevzuat uyarınca finansal tablolarını düzenlemeleri öngörülmüştür. Diğer bir ifadeyle kapsam dışında kalan şirketler Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği uyarınca finansal tablolarını düzenlemektedirler.

Sermaye kaybı veya borca batık olma durumu yukarıda yer verilen ilkelere göre hazırlanacak finansal tablolar üzerinden değerlendirilmektedir. İlaveten, şirketlerin ihtiyari olarak finansal tabloların düzenlenmesinde Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulanmasının tercih edilmesi halinde, bahsi geçen durum bu şekilde hazırlanan finansal tablolar üzerinden değerlendirilecektir.

IV. SERMAYE KAYBI VEYA BORCA BATIK OLMA DURUMLARINDA BİRLEŞMEYE KATILMA

6102 sayılı Kanun'un 139'uncu maddesinin birinci fıkrasında, sermayesiyle kanuni yedek akçeler toplamının yarısı zararlarla kaybolan veya borca batık durumda bulunan bir şirketin, kaybolan sermayeyi veya gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe tasarruf edilebilen özvarlığa sahip

bulunan bir şirket ile birleşebileceği; ikinci fıkrasında, birinci fıkradaki şartın gerçekleşmiş olduğunu ispatlayan belgelerin, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulmasının şart olduğu hükme bağlanmıştır.

Serbestçe tasarruf edilebilen özvarlık, genel kanuni yedek akçelerin sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşan kısmı ile Kanun ve sözleşme gereği ayrılanlar dışında genel kurulca ayrılmasına karar verilen yedek akçelerin (olağanüstü yedekler) toplamıdır.

Kanun'un 139'uncu madde hükmü, aynı şekilde 14'üncü madde olarak Tebliğ'e taşınmış, ancak Kanuna ilave olarak "birinci fıkradaki şartın gerçekleşmiş olduğunu ispatlayan belge"ye ilişkin açıklama yapılmıştır.

Tebliğ'in 14'üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, birleşmeye taraf olan bir şirketin, sermayesiyle kanuni yedek akçeleri kaybolmuş veya borca batık durumda olması halinde, birleşmeye taraf olan diğer şirketin kaybolan sermayeyi veya borca batıklık durumunu karşılayacak miktarda serbestçe tasarruf edebileceği özvarlığa sahip bulunduğu ve buna ilişkin tutarların, hesap şekli de gösterilerek doğrulandığı veya belirtilen durumların mevcut olmadığının doğrulandığı yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ile ortaya konacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Devrolunan şirketin bağımsız denetime tabi olması halinde söz konusu rapor denetime tabi şirketin denetçisi tarafından da hazırlanabilecektir.

V. KUR FARKI ZARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Tebliğ ile yapılan önemli düzenlemelerden bir tanesi, henüz ifa edilmemiş yabancı para cinsi yükümlülüklerden doğan kur farkı zararlarının 6102 sayılı Kanun'un 376'ncı maddesi uyarınca sermaye kaybı veya borca batıklık durumunun tespiti adına yapılacak hesaplamalarda dikkate alınmaması imkanı getirilmesidir.

Düzenleme uyarınca, henüz ifa edilmemiş yabancı para cinsi yükümlülüklerden doğan kur farkı zararlarına ilişkin finansal tablolarda herhangi bir değişiklik yapılmayacak, diğer bir ifadeyle şirketin zorunlu veya ihtiyari olarak finansal tablolarını düzenlerken uymakla yükümlü olduğu TMS/TFRS, BOBİ FRS yahut Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği esaslarına göre finansal tabloların düzenlenmesi ilkesine devam edilecektir. Ancak, yönetim organı şirketin sermaye kaybı veya borca batık olma durumlarına ilişkin değerlendirmeler yaparken, henüz ifa edilmemiş yabancı para cinsi yükümlülüklerden doğan kur farkı zararını, şirketin mevcut zararından indirebilecektir. Böylece 376'ncı madde kapsamında yapılacak değerlendirmelerde henüz ifa edilmemiş yükümlülüklerden kaynaklı kur farkı zararının, özvarlığı azaltıcı etkisi dikkate alınmayabilecektir.

Önemle belirtmek gerekir ki, şirketlerin henüz ifa edilmemiş yabancı para birimi cinsinden yükümlülükleri, şirket bilançosunda yer alan henüz ödenmemiş ticari ve finansal tüm borçları kapsamaktadır. Bu yükümlülüklerden kaynaklanan kur farkı zararının hesaplanmasında ise, söz konusu yükümlülüğün finansal tablolara giriş tarihindeki kur esas alınacaktır. İlaveten, bilançoda olumlu kur farkına sebebiyet veren varlık bulunması halinde dahi, yönetim organı yalnızca yükümlülükten kaynaklanan kur farkı zarar-

larını dikkate alarak değerlendirme yapabilecektir. Diğer taraftan, yükümlülüğün ödenmesi sonrasında oluşan kur farkı zararlarının ise anılan madde kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır.

VI. SONUÇ

Daha önce de ifade edildiği üzere, Ülkemizin yaşadığı ekonomik gelişmeler nedeniyle 6102 sayılı Kanun'un 376'ncı maddesi gündemde ayrı bir öneme haiz bulunmaktadır. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376 ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" hem son günlerde tartışılan maddenin uygulanmasına ilişkin yapılan açıklamalar hem de şirketlerimizin sürekliliğinin sağlanması açısından öngördüğü uygulamalarla önemli bir amaca hizmet etmektedir.

Ancak, şirketlerimizin Tebliğ'de belirtilen tedbirlere başvurmaları için, uygulamanın vergi mevzuatı açısından da desteklenmesi, gerekli değerlendirme ve düzenlemeler yapılarak şirketlerin öz-kaynak yapılarını güçlendirmeleri için teşvik edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Tebliğ'de kapsam dahilindeki şirketler için sermaye azaltımı yapılarak sermayenin üçte biri ile yetinilmesi, sermayenin tamamlanması veya doğrudan sermaye artırımına gidilmesi gibi tedbirler öngörülmektedir.

Sermaye azaltımında vergi yükünün bulunması; yine sermayenin tamamlanmasında, sermaye tamamlama fonunun, şirkete aktarılan bir kaynak olarak değerlendirilmesi ve hem kurumlar vergisine hem de katma değer vergisine tabi bir gelir olarak görülmesi şirketlerimizin belirtilen yollara başvurmalarını zorlaştırmaktadır.

Bu itibarla, bilançoda oluşan açıkları kapatmak amacıyla yapılan sermaye azaltımı işlemlerinde ve kaybedilen sermayenin tamamlanmasında vergisel kolaylıkların sağlanması ile Tebliğ'in esas amacına ulaşacağı mütalaa edilmektedir.

Yine, 376'ncı madde kapsamında şirketin sermaye kaybı yaşadığı veya borca batık durumda bulunduğu saptanması yönetim organına verilmiş bir sorumluluk olup, söz konusu sorumluluğu yerine getirmemenin hukuki ve cezai yaptırımı bulunmaktadır. Bu açıdan, ülkemizde işletmelerimizin kurumsal yapılarının güçlenmesi ve sürekliliklerinin sağlanması bakımından, şirket yöneticilerince doğru planlama yapılması, gerekli tedbirlerin zamanında alınması, kurumsal yapıyı ve kapasiteyi güçlendirecek doğru adımların atılması bir zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan Tebliğ hükümlerinin şirket yöneticilerinin üzerine düşen yükümlülükler bakımından gerekli farkındalığı yaratması temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376 ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ. (2018). *T.C. Resmi Gazete*, 30536, 15 Eylül 2018.

İcra ve İflas Kanunu. (1932). *T.C. Resmi Gazete*, 2128, 19 Haziran 1932.

SPK. (2014). 10.04.2014 tarih ve 11/352 sayılı Kararı Kurul Kararı. Erişim: <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/1216>

SPK. (2018). 04.10.2018 tarihli ve 49/1126 sayılı Kurul Kararı. Erişim: <http://www.spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2018&no=43>

Türk Ticaret Kanunu. (2011). *T.C. Resmi Gazete*, 27846, 14 Şubat 2011.

Türk Ticaret Kanunu'nun Gereçesi

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT

Oturum Başkanı

- Sayın Balak'a çok teşekkür ediyoruz.

Gerçekten bugün gelinen noktada 376'yı konuşacaklarını tabii tahmin etmek zor değildi çünkü gerçekten artık işimiz normal yılsonu bilançolar nasıl olmalı sorusundan ziyade borca batıklık bilançosu ile karşılaşacağımız günümüz koşullarında mevcut kanun hükmünün nasıl uygulanacağı.

Ancak tabii belki bir itirafta bulunmak lazım, hukuki açıdan baktığımızda aslında tebliğin birçok hükmü belki yararlı görülebilecek, bazen bana göre Kanuna aykırı olduğu söylenebilecek bazı hükümleri içerse de 376. maddenin uygulanabilmesi açısından tabii bazı faydalar sağladığı dile getirilebilir. Hatta şimdi bile bir soru geldi çünkü 376. madde kime hitap etmektedir? Aslında anonim şirketlerde, dolayısıyla da uygulanacağı için limited şirkette de yöneticilere yani yönetim kurulu üyelerine ve müdürlere ilgili şirket bakımından, bu kanun maddesindeki görevlerini yerine getirmesi, sermayenin yarısı kaybolursa ya da üçte ikisi artı kanun yedek akçeler toplamı eksilirse ne yapacağı? Hatta aktif pasif dengesi bozulduğu takdirde de görev olarak mahkemeye başvurup şirketin iflasını talep etmesi gerektiği ki sıranın ertelenmesi veya değişmesi alacaklar bakımından bir çözüm olarak zaten 3. fıkrada vardır ama tebliğ bu konuya girmemiştir, bu konuda hiçbir düzenleme içermemektedir.

Tabii bir sonraki hükümde iflasın ertelenmesi müessesesinin İcra İflas Kanunu'ndan çıkarılması ve konkordatonun öne çıkması ile birlikte Ticaret Kanununda da ilgili değişiklik yapılmış olduğu

için belki bu tercih edilmediği söylenebilir ancak geçici maddenin kime hitap ettiği sorusunda açıkçası ben şahsen hala bir hukukçu olarak tereddüdümü dile getirmek istiyorum çünkü kim kur farkını hesaplamada henüz ifa edilmemiş olumsuz kur farkını dikkate almayacaktır. Dolayısıyla yönetim kurulu dikkate almazsa acaba görevini ihmal etmiş ve muhtemel sorumluluk davaları ile karşı karşıya gelmiş olmayacak mıdır?

Ama kural olarak böyle bir görev ifa edildiği takdirde de mahkeme önüne geldiğinde dolayısıyla gene büyük ölçüde meslek mensuplarından oluşacak bilirkişilerin tabii hazırlayacakları raporlarda bu konunun dikkatle üzerinde durulup tebliğ hükmü gereği bunun dikkate alınmayabileceği ifade edilebilecektir.

Doğaldır ki o zaman yük bu sefer de mahkeme heyetinin sırtına yüklenecektir, acaba böyle bir durumda iflası erteleyecek ya da farklı bir çözüme yol açacak ya da teknik iflasın olmadığına dair bir karar mahkeme verebilecek midir? Ya da dosyayı 1.1.2023 yılına kadar erteleye erteleye bekleme yolunu mu seçecektir, bir dava içtihat mı çıkarttı acaba ne yapabiliriz diye bir bakma yolu mu? Tabii tereddütler uygulamada fazlası ile karşımıza çıkacaktır diye düşünüyorum.

Tabii bugünkü kongremiz Yahya Başkanın da dile getirdiği gibi Muhasebe Olimpiyatları'nın tabii konusu dijitalleşme süreci. Dijitalleşme sürecinde mesleğin geldiği konum. Bu açıdan dijitalleşme deyince bu sene başında Yuval Noah Harari var biliyorsunuz İsraili bir tarihçi; Homo Sapiens, Homo Deus'u popüler kitaplar olarak yazdı, hatta bir çoğunuz da belki okudunuz. Davos'ta Dünya Ekonomik Forumu'nda bir konuşma yaptı, pek pro-

voke edici bulunan bu konuşmada birkaç on yıl içerisinde aslında bağımsız düşünmeyi Homo Sapiens'in yani bizlerin kaybedeceğini ifade etti. Artık dijital verilerin imparatorluğunda hatta 4-5 tane dijital diktatörlüğün artık tüm dünyayı yöneteceğini ifade etti. Dolayısıyla bağımsız düşünen belki son nesil olarak bir araya geldiğimizde bir önceki oturumda Sayın Güreli'nin dile getirdiği üzere muhasebe mesleğinin bir geleceği ya da bağımsız denetim açısından bir gelecek olacak mı 20 yıl içerisinde bunların? Hatta bunlara biz avukatlık mesleğini de ekleyelim, biz hukukçular açısından avukatlık mesleğinin de yapay zekâ sonucu biteceği dile getiriliyor. Yani hizmet sektöründe işimizi elimizden almak üzereler. Bağımsız düşünemeyecek isek zaten 10-15 yıl eğer ömrümüz varsa yaşarsak göreceğiz miyiz görmeyecek miyiz ama başımıza nelerin de geleceğini göreceğiz; bu biraz tabii tedirgin edici bir durum.

Dolayısıyla Ticaret Kanunu'yla dijitalleşmeyi bağdaştırdığımızda aslında zor bir görevi Sayın Demirel bekliyor, bakalım mesleğe yansımaları hakkında uygulamada bize neler sunacak? Söz sizin Sayın Demirel.

Bu arada şunu belirtmek istiyorum, vaktimiz var gibi görünüyor, eğer yazılı sorularınız olursa onları bize ulaştırırsanız en azından bir 10 dakika içinde de tartışma kısmını da yapmış olalım istiyorum.

Buyurun Sayın Demirel.

Erol DEMİREL

İstanbul SMMM Odası Başkan Yardımcısı

- Çok değerli hocalarım, TÜRMOB'un çok değerli Genel Başkanı, kurulu üyeleri, saygıdeğer konuşmacılar, odamızın çok değerli yöneticileri, sevgili meslektaşlarım ben de sizleri hem şahsım hem de İstanbul Mali Müşavirler Odası adına saygı ve sevgi ile selamlıyorum, tekrar hoş geldiniz. TÜRMOB'un düzenlemiş olduğu bu kongre inanıyorum ki hem ülkemiz için hem de mesleğimiz için yararlı sonuçlar doğuracaktır.

Ben bana ayrılan süre içerisinde elimden geldiğince sizi hızla şöyle bir 20 dakika içerisinde bir 10 yıl geriye götürüp oradan buraya getirmeye çalışacağım. Tabii aslında belki alt başlık olarak Korkut Hocamın açışta söylediği ifadeyi kullansam da yeri olacaktı, nereden geliyoruz nereye gitmiyoruz. Ama merak etmeyin ben sizi 10 yıl öncede bırakmayacağım, tekrar buraya getireceğim ama siz isteyecek misiniz burada olmak yoksa 10 yıl öncesinde mi kalmak isteyeceksiniz?

Şimdi şöyle bir sunum planı hazırladım tabii Ticaret Kanunu çok geniş bir kapsamda biliyorsunuz, ben özellikle finansal raporlama ve denetim açısından Ticaret Kanunu hayatımıza nasıl yansıdı onları süratle sizlerle paylaşmak isteyeceğim. Yasalaşma sürecinden çok kısa bahsedeceğim, sonra finansal raporlama ve denetim açısından özellikle getirdiği hükümler ve 6335 sayılı yasa ile yapılan değişiklikler birkaç başlıkta olacak. Yaklaşık 6 yıllık uygulamada 2012'den bu tarafa temel olarak hangi gelişmeler oldu, sonra mevcut durum ve birkaç da önerimle tamamlamaya çalışacağım.

Tabii zaman zaman çok zorlandım yani bu slaytları nasıl arka arkaya dizmeliyim, hangi sıralamada olması lazım bu kapsamda olacak bir şeyi inanın zaman zaman çok zorlandım, benim de herkes gibi kafam biraz karışık.

Tabii Ticaret Kanununu ortaya çıkaran çok önemli sebepler vardı, 57 yıl hayatımızda kalmıştı ve özellikle uluslararası anlaşmalar Ticaret Kanunu'nun konusunu pek çok alanda değiştiriyordu; işte ikili anlaşmaların yerini çok taraflı anlaşmalar almıştı, özellikle Dünya Ticaret Örgütü kurulmuştu, bunlar kendi hukuk kurallarını da oluşturmaya başlamıştı. Diğer taraftan Avrupa Birliği'ne geçiş süreci vardı orada ortak hukuka geçilmesi gerekiyor, dünyadaki biraz önce sözünü etmiş olduğum değişim Avrupa'daki bütün ticaret kanunlarına da hemen hemen yansımıştı.

İletişim teknolojilerinde müthiş bir ilerleme, değişim vardı; işte elektronik posta, internet hayatımıza girmişti, elektronik belgeler, elektronik sözleşmeler hayatımıza girmişti. Bu anlamda da yeni Ticaret Kanunu önemli bir fonksiyonu yerine getirecekti.

Uluslararası piyasaların bir parçası olmak müthiş bir iddiaydı, hepimizi heyecanlandıran bir iddiaydı, işletmelerimizin dünyada rekabet edebilir işletmeler haline gelmesi, kendilerini finansal tabloları aracılığı ile karşılaştırılabilir finansal tabloları aracılığı ile güvence altına alınmış finansal tabloları aracılığıyla ifade edilebilmelerini işletmelerin sürdürülebilirliğine bu anlamda önemli katkılar sağlayacaktı. Tabii Ticaret Kanunu'nu etkileyen önemli yeni yasal düzenlemeler de diğer taraftan yapılmıştı, biliyorsunuz Ceza Kanununda olsun Medeni Kanunda olsun önemli yasal değişikliklerinde bu kanun tarafından kavranması gerekiyordu.

Şöyle hatırlayacak olursak ne oldu, 1999 senesinde bir komisyon oluşturuldu, çok değerli hocamız Ünal Tekinalp'in başkanlığında ki biliyorum ondan saygı ile ve sevgi ile söz etmek lazım. Korut Hocamız da o çalışmaların içerisinde büyük ölçüde bulundu, emek verdi. O süreç gerçekten hummalı bir şekilde devam etti. 2005 senesine geldiğimizde bir tasarı haline gelmişti, tasarı Büyük Millet Meclisine sunulmuştu. 2007 yılında da Adalet Komisyonu'nda kabul edildi.

Meclise sunulduktan sonra ki özellikle Adalet Komisyonu'nda tasarının kabul edildiği aşamalarda Türkiye'de de müthiş bir eğitim, bu kanunu anlama, bu maddeleri anlama, bunun getireceği değişiklikleri, yenilikleri kavrama şeklinde bir heyecan oluştu. Onlarca kitap yazıldı, yüzlerce bildiri, makale ortaya kondu, çok kapsamlı eğitimler alındı, müthiş bir kaynak ortaya kondu, müthiş bir çaba ortaya kondu.

Ve nihayetinde 2011 senesinin 14 Şubat'ında, 2012 senesinde yürürlüğe girmek üzere genel hükümleri, kanun yasalaştı. 11 yıllık bir çalışma vardı fakat tam yürürlüğe girmesinin kanunun kısa bir zaman kala biliyorsunuz 6335 sayılı yasayla bu kanun çok önemli değişikliklere uğradı. Ben şimdi biraz bunlardan bahsetmek istiyorum, bunların da tabii ki tamamının üzerinden değil finansal tablolar açısından veya finansal raporlama veya denetim açısından.

Neydi iddia baktığımızda bu açıdan? Bütün ticari şirketlerin defterlerinin muhasebe standartlarına göre tutulmasını bu kanun öngörüyordu. Yine şirketlerin finansal tablolarının bütün şirketlerin finansal tablolarını Türkiye finansal raporlama standartlarına göre

düzenlenecek olmasını, defter tutma ve finansal raporlamaya ilişkin düzenlemelerin Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafında yapılacak olması, bütün şirketlerin finansal tablolarının Türkiye denetim standartlarına göre düzenlenecek olmasını özellikle en önemli iddialar olarak ele almıştı. Diğer taraftan da çeşitli bakanlıklar tarafından ve kurumlar tarafından yapılmış olan farklı farklı düzenlemelerin yaratmış olduğu kargaşayı da ortadan kaldırmak gibi bir iddiası vardı düzenlemenin.

Aslında biraz önce sözünü etmiş olduğum düzenlemeler, finansal raporlama veya denetim açısından getirmiş olduğu düzenlemeler kanunun uluslararası piyasaların bir parçası olmak başlığı altındaki genel gerekçesine dayanıyordu. Bunu sizlerle özellikle paylaşmak istedim; Türkiye uluslararası piyasaların bir parçası, Türk işletmeleri de bu piyasaların rekabet gücüne haiz, etkin ve güvenilir aktörleri olmak zorundadır. Bunun için başta gelen şart işletmelerimizin uluslararası raporlama standartlarına göre düzenlenmiş ve uluslararası denetim standartlarına göre denetlenmiş finansal tabloları ile iddialarını ortaya koyabilmeleridir. Sözü edilen standartlar Türkiye'ye uluslararası itibar sağlayacağı gibi gücümüzü karşılaştırılabilir ölçüklere göre hesaplamamıza, buna göre stratejik derinlikler taşıyan ve sürdürülebilir politikaları belirlememize de olanak verecektir. Türk Ticaret Kanunu bu amaçların gerçekleştirilmesinde etkili ve vazgeçilmez belki de tek araçtır. Bu ilke ve mekanizmalara yer vermeyen bir ticaret kanunu bugünün gereksinmelerine cevap veremez. Yani birkaç slaytta sözünü etmiş olduğum gelişmeler aslında bunu gösteriyordu.

Şunu söylemek istiyorum bu iddiaların hepsi aslında bir anlamda önemli, bir bölümü iddia olmaktan çıkmıştı 6335 sayılı kanunla.

6102 sayılı kanunun bu kadar önemli bir iddiası vardı, bakın 6335 sayılı kanunun iddiası ne? Baktığınızda şunu söylüyordu, kanun Resmi Gazetede yayınlanmasından itibaren bu düzenlemeler kamuoyunda çokça tartışılmış ancak bu düzenlemeler değiştirilmeden hayatımıza girmesi halinde ticari hayatın olumsuz etkileneceği ve uygulamada sorunların yaşanabileceği değerlendirilmiştir ve dolayısıyla bu sorunların asgariye indirilebilmesi amacıyla bu kanun düzenlemesi yapılmıştır dendi.

Yani aslında aklıma şeyi getiriyor, bir şairin bir dizesi var en son bölümünde “dün gece gelen telgraf 4 heceden ibaretti, maalesef vefat etti” gibi bir durum.

Şimdi şu gerekçeyi de sizinle paylaştıktan sonra daha hızlı gideceğim. Bakınız 6102 sayılı 6335 sayılı kanunla Meclisteki değişme tartışmaları yapılırken ortaya konan görüşlerden bir tanesi de şuydu: önergelerden bir tanesi muhasebenin bu tutuluş biçimleri ve bu konuda uygulanan yöntemler Türkiye muhasebe standartlarına uygun olmalıdır ibaresinin çıkarılması durumunda defterlerin tutulmasında uluslararası standartlar yerine eskiden beri uygulanmakta olan vergi esaslı muhasebe sistemine geri dönülmüş olacaktır. Uluslararası standartlara uygun olmayan esaslara göre defter tutulması ise Türkiye’de her gün sayıları artan yurt dışı bağlantılı faaliyetlerde bulunan işletmelerin küresel entegrasyonunda sorunlara neden olabileceği gibi Türkiye’nin cari açığının kapatılması, birincil bütçe dengesinin fazla vermesi gibi iktisadi amaçlarını gerçekleştirilmesine de engel olacaktır. Aslında biraz yaşadığımız süreci de buradan değerlendirebilirsiniz.

Şimdi neydi bu maddeler? Çok hızla sizlere onları da hatırlatmak istiyorum. Bir kere 64'e 1. maddede dedik ki artık her tacir ticari defterleri tutmak ve defterlerinde ticari işlemleriyle mal varlığını Türkiye muhasebe standartlarına göre göstermek zorundadır. 6335 sayılı kanun ne yaptı? Bu ticari defterler ibaresini tamamen kaldırdı, muhasebe standartları ibaresini tamamen kaldırdı, ticari defterlerin mevcut düzenlemelere göre aynen devam edeceği yönünde bir düzenleme yapmış oldu. Oysaki bu maddenin gerekçesi muhasebe vergi kanununa ve vergi mevzuatına göre tutulamaz, muhasebe vergi için tutulamaz, vergi verilerini ve sonuçlarını bu suretle tutulan muhasebeye dayandırır şeklinde bir gerekçesi vardı bu maddenin.

64'e 5. madde yevmiye defteri ve kebirin dışında, envanter defteri de dahil onların dışında diğer defterlerin Muhasebe Standartları Kurulu tarafından bir tebliğ ile belirleneceğini söylüyordu ancak bu düzenleme de yine tamamen ortadan kaldırıldı getirilen düzenleme ile ticari defterlerin artık yani eskiden olduğu gibi Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tutulacağını tekrar hüküm altına aldı.

88. maddede ticari defterleri tutarken finansal tablolara, muhasebe standartlarına göre düzenleneceğini öngörüyordu defterlerle beraber ancak yine 6335 sayılı yasayla sadece defterler bölümü kaldırıldı, finansal tablolar Kamu Gözetimi ve Muhasebe Denetim Standartları Kurumu tarafından belirlenen standartlara göre finansal tablolar düzenlenecektir ibaresi geldi.

Yine geçici maddede önemli bir hüküm vardı ayrıntılı geçiş dönemine ilişkin, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu sadece kü-

çük ölçekli işletmeler için KOBİ finansal raporlama standardından kısmen veya tamamen yani orta büyüklükteki işletmeler değil küçük işletmeler için, KOBİ finansal raporlama standartlarından kısmen veya tamamen muaf tutmaya veya bunlar için ayrı standartlar belirlemeye yetkilidir diye bir hüküm vardı. Bu da yine 6335 sayılı kanunla küçük işletmeler açısından değil sadece tüm işletmeler açısından Kamu Gözetimi Kurumunun ayrı ayrı ölçekler bazında finansal raporlama çerçeveleri oluşturabileceğine ilişkin bir düzenleme yaptı.

Denetimle ilgili yine bir düzenlemesi vardı yine kanunun 397 madde, anonim şirketlerin tabii biliyorsunuz burada anonim şirketler ifadesi aynı zamanda limited şirketlere de atıfta bulunuyordu. Anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları bağımsız denetçi tarafından uluslararası denetim standartlarına göre denetlenecek deniyordu. Bu da yine 6335 sayılı yasa ile denetime tabi olacak şirketler, denetime tabi olacak anonim şirketler ibaresiyle Kamu Gözetim Kurumu'nun bunları için yetkilendirme yapacağını ancak artık bütün anonim şirketlerin değil, denetime tabi olacak birazdan söyleyeceğim onda da tabii Bakanlar Kuruluna biliyorsunuz yetki verilmiş oldu, onu da buradan görüyorsunuz. Türk Ticaret Kanunu'nun 397. maddesine bir 4. fıkra ekleyerek bu kapsamdaki denetime tabi olacak şirketler Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek dendi.

Bu 6335 sayılı Yasayla 6102 sayılı Kanun arasında özellikle finansal raporlama bağımsız denetim açısından düzenlemelerdeki farklılıkları ortaya koymak açısından daha sonra 6455 sayılı kanunla biliyorsunuz 80. maddesinde bir düzenleme daha yapıldı. Hepiniz hatırlayacaksınız daha önce murakıplık denilen bir sis-

tem vardı anonim şirketler murakıplar tarafından denetlenirdi, 6102 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile beraber murakıplık sistemimiz ortadan kalktı. Onun yerine böyle bir yasal düzenleme yapıldı yani biraz önce Bakanlar Kurulunun yapacağı düzenlemenin, bağımsız denetimin kapsamını belirlediği düzenlemenin dışında kalacak olan şirketlerin bu maddeye göre denetleneceğini, denetime ilişkin usul ve esasların Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan Bakanlar Kurulu tarafından da çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceğini hüküm altına almış oldu. Kanunun denetçiye ilişkin hükümleri, sorumluluk hükümlerinin aynen bu denetçi için de uygulanacağını söyledi.

Dolayısıyla bu düzenlemelerin hepsinin sonucunda kısaca bir özetleme yapacak olursak söylediklerimizi ne şekilde başa dönmüş olduk? Şöyle oldu, artık bugün itibari ile muhasebe standartlarını zorunlu olarak uygulayacak şirketler KGK tarafından belirlenecek, bağımsız denetimi zorunlu olarak yaptıracak şirketler Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek, ticari defterler eskiden olduğu gibi Vergi Usul Kanunu'na göre tutulmaya devam edilecek, bağımsız denetimin dışında kalan şirketlerin denetimi Bakanlar Kurulunda çıkarılacak yönetmeliğe göre yapılacak.

Peki, bu 6 yıllık uygulamada o zaman genel anlamda neler oldu en çok da zaten sıralamada zorluk çektiğim hususlar burada, hepimiz kamuoyundan ve yakından takip ettik hem de mesleğimiz gereği bütün uygulamaları, şunlar oldu. Tabii ya ondan önce biliyorsunuz 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname yayınlanmıştı 2011 senesinin Eylül'ünde. Bu kararname ile Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu oluştu, biliyorsunuz daha önceki kanunda yani kanunun eski halinde muhasebe stan-

dartları ayrı öngörülüyordu, Denetim Standartları Kurulu ayrı öngörülüyordu, kamu gözetimi ayrı bir kurum olarak ayrı öngörülüyordu. Muhasebe Standartları Kurulu zaten ortadan kaldırılmış oldu. Bu düzenleme ile muhasebe standartlarını belirlemek, denetim standartlarını belirlemek, denetçileri yetkilendirmek, bunların gözetimini yapma yetkisi tamamen Kamu Gözetimi Kuruluna geçmiş oldu.

Tabii hemen onun arkasından bir önemli gelişme oluştu, 31.12.2012 tarihinde Resmi Gazetede 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda önemli bir değişiklik yapıldı, 62. maddesinde SPK, aynı kanunun 145. maddesinde de BDDK kendi alanında faaliyette bulunan firmaların bağımsız denetimine tekrar düzenleme yapma yetkisini kısmen de olsa geri almış oldu.

Sonra ne oldu? Çeşitli tarihlerde biliyorsunuz Kamu Gözetim Kurumu artık yetki demiştik, çeşitli tarihlerde Kamu Gözetim Kurumu Türkiye finansal raporlama standartlarını yayınladı. Aynı şekilde Türkiye denetim standartlarını da yayınladı ve uzunca tartışmaların sonucunda bugün adı BOBİ olarak büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı olan standardı da 2017 senesinde yayınladı. Biliyorsunuz bunlar daha önce KOBİ finansal raporlama standardı olarak tartışılıyordu, uzunca bir dönem yerel finansal raporlama olarak konuşuldu ve son olarak da BOBİ FRS olarak hayatımıza girdi.

Kamu Gözetim Kurumu'nun değerli Başkan Yardımcısının sunumunda da belirtti, bendeki yansı da biraz daha değişik ama aynı bu da güncel bir yansı. Kurulun en son almış olduğu Resmi Gazetede yayınlanan 19.9.2018 tarihli kararına göre Türkiye'de geçer-

li finansal raporlama çerçevesi adı altında bir düzenleme yapıldı, onun grafik şeması bu şekilde söyleyebiliriz.

Tabii bu sadece KGK tarafından yapılan düzenlemedir yoksa Vergi Usul Kanunundaki muhasebe, tek düzen muhasebe onları kapsayan bir şey değildir, ona sadece vurgu yapılmıştır. Bağımsız denetime tabi olanlar, bağımsız denetime tabi olmayanlar, bağımsız denetime tabi olanlardan kısaca adına KAYİK denilen o listede yer alan şirketler Türkiye finansal raporlama standartlarına göre finansal tablolarını düzenleyecekler dendi.

Bağımsız denetim yaptırmak zorunda olduğu halde bu KAYİK kapsamına girmeyenler de yapacaktı, bu en son yayınlanmış olan BOBİ finansal raporlama standartlarının uygulayacaklar dendi. Bu iki düzenleme zorunlu olarak hayatımıza girdi ve son hali budur pek çok gelişmeden sonra.

Tabii bu arada bir parantez açayım ben bu KAYİK noktasına kamu yararını biliyorsunuz Kamu Gözetim Kurumu'nun özellikle daha sonra yönetmeliğinde ayrıntılı bir şekilde yer aldı, bu kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar olarak açılıyor. Ben bunu öteden beri Ünal Hoca ile de zaman zaman sohbet etme fırsatını bulmuştum yani bunlar kamu yararını ilgilendiriyor da diğer firmalar kamu yararını ilgilendirmiyor mu diye bunu hep böyle düşünüp durmuşumdur ki kaldı ki Türkiye'de % 98'in üzerinde şirketlerin KOBİ ölçeğinde olduğunu hepimiz biliyoruz.

Bağımsız denetime tabi olmayan şirketlerin durumu ne olacak dendi, onu da bir not olarak söylediler dediler ki bağımsız denetime tabi değilseniz zaten tabi olduğunuz mevzuatın gereği

olan yani Vergi Usul Kanunu'nun düzenlemelerine uyuyacaksınız veya diğer yasal düzenlemelere. Eğer isterseniz isteğe bağlı olarak da Türkiye finansal raporlama standartlarını veya BOBİ finansal raporlama standardını da uygulayabilirsiniz diye onlara da böyle bir tercihi hak getirilmiş oldu. Bunları kim uygulayacak, nasıl uygulayacak efendim bunlara kim karar verecek ona ilişkin hala gördüğümüz kadarıyla önemli bir boşluk var.

Nihai olarak baktığımızda demin söylediğim gibi Bakanlar Kurulu zaman zaman 2013'ten başlayarak bağımsız denetimin kapsamına girecek şirketlere ilişkin limitleri açıkladı. İşte 150 aktif toplamı, 200 net satış toplamı ve 500 çalışan sayısı ile başlayan limitler yıllar bazında arttırılarak 2016-2017 bir arada arttırılmış gibi oldu, 2018'de nihai olarak 35 milyon aktif toplam, 70 milyon yıllık net satış hasılatı ve 175 çalışan sayısı ile limitler belirlenmiş oldu.

Şöyle bir genel fotoğraf çekmeye kalktığımızda 6 yıllık uygulamanın sonucunda finansal rapor ve denetimde mevcut duruma şöyle bir baktığımızda Türkiye'de 905 bin 466 şirketin olduğunu görüyoruz, bu Ağustos 2018 tarihi itibarıyla Ticaret Bakanlığı'ndan alınmış kendi web sayfasındaki verilerdir. Bunun 126 bin 407'si anonim şirket, 779 bin 59 tanesi de limited şirket. Tescil edilmiş denetçi sayısı nedir dediğinizde 15 bin 817 denetçi var yine KGK'nın en son verilerine göre. Bu son yapılmış olan, son yapılan düzenlemeden yani Bakanlar Kurulu'nun yapmış olduğu son düzenlemeden sonra bağımsız denetimin zorunlu olarak kapsamına gireceği tahmin edilen 8 bin civarında şirket bulunmaktadır. Bunların bin 550'si yaklaşık olarak KAYİK kapsamında olan ve Türkiye finansal raporlama standartlarını uygulamak zorunda

olanlar. Yine yaklaşık 6 bin 450'si de BOBİ finansal raporlama standartlarını uygulamak zorunda olan toplam 8 bin şirket.

Peki, TTK denetimi ne durumda? TTK denetimi diye biraz önce yani bağımsız denetimin kapsamına girmeyen şirketler için Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanması gereken ve Bakanlar Kurulu tarafından da yayınlanması gereken yönetmelik hala yayınlanmadı biliyorsunuz, dolayısıyla bu bölümde bir denetim söz konusu değil.

Yine bağımsız denetim şirketi sayısı da en son 258 olarak bulunmakta. Yani şöyle kabaca baktığımızda bugün aşağı yukarı 2500-3000-2800 civarında bağımsız denetçinin aktif olarak bağımsız denetim yaptığı bilgilerine ulaşıyoruz. Toplam 15 bin denetçi 6'da 1'e bile de tekabül etmiyor bağımsız denetim yaptırınlar. Yine 1 milyona yakın Türkiye'de şirket var, bunun yarısını yok sayabilirsiniz ama yalnızca 8 bin tanesi bağımsız denetimin kapsamında.

Bu sayılar aynı zamanda finansal raporlama standartları açısından da geçerli çünkü KGK yaptığı düzenleme ile muhasebe standartlarını uygulamanın kapsamını bağımsız denetime bağladı. Belki önümüzdeki günlerde bu görüşünü değiştirebilir, birtakım çalışmaların yapıldığını BOBİ finansal raporlama standartlarının tabanının geliştirileceği söyleniyor, şimdi yine küçük işletmelerle ilgili, küçük ve mikro işletmeler ile ilgili bir çalışmanın yapıldığı söyleniyor. Onlar için ne kadar ihtiyari ne kadar zorunlu olarak göreceğiz.

Yine 6 yıllık uygulamanın sonucuna baktığımızda finansal raporlamada görüntü şu, bir vergi mevzuatına göre finansal raporlama yapıyoruz, iki tek düzen muhasebe sistemine göre muhasebe yapıyoruz. Yani aslında tek düzen muhasebe sistemi de Vergi Usul Kanunu'nun çerçevesinde yapılmış düzenleme olmakla beraber Maliye Bakanlığı biliyorsunuz gelir azaltıcı düzenlemeleri çok fazla dikkate almadığından, hala pek çok karşılıklar, kıdem tazminatı vesaire gibi karşılıkları ayırmasa bile işletmeler Vergi Usul Kanunu tarafından bu finansal tablolar kabul görüyorlar.

BOBİ finansal raporlama standartları var, Türkiye finansal raporlama standartları var, bir süre sonra da demek ki küçük işletmeler için, mikro işletmeler için bir finansal raporlama standardı setimiz daha olacak ya da bir hesap planı çerçevemiz olacak.

Demin söylediğim gibi hakikaten bu 7 yıla yakın bir süredir Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanması gereken Bakanlar Kurulunca da yayınlanması gereken bu yönetmeliğin yayınlanmadığını da bir taraftan söylemeliyiz.

Ben 6102 sayılı finansal raporlama standartları ile veya bağımsız denetimle ilgili düzenlemelerinin gerekçeleri ile ilgili aşağı yukarı son verip birkaç tane de önerim ile sunumumu bitireceğim.

Şunu hatırlıyorum, yine Korkut Hoca da hatırlayacaktır bunu, Ünal Hoca ile böyle zaman zaman sohbet etme fırsatı bulurduk, bu ülkede dedi bir gün zaman ayarlayıcılar var yani siz oturursunuz, çalışırsınız, üretirsiniz müthiş bir enerji harcarsınız, kamu yararı doğrultusunda fayda maliyet tespitleri yaparsınız müthiş bir enerji ortaya çıkar. Fakat tam uygulamaya geldiği zaman biri-

leri çıkar, bu işin zamanı gelmedi daha derler dedi. Onlara o zaman ayarlayıcıları adını takmıştır, hakikaten bu bir ironidir çünkü bugün içinde yaşadığımız sürece de baktığımızda gerçekten işletmelerin özellikle tehditlere, risklere karşı kendilerini korumaları sürdürülebilirliği temelinde çok önemli değişiklikler getiriyordu Ticaret Kanunu. Ama maalesef o hükümler ne olacağı belli olmayan bir tarihe ertelenmiş oldu. Hala daha da ne olacağı belli olmayan bir tarihe ertelenmiş durumda, dediğim gibi 6 yıllık uygulamanın sonucunda sadece ve sadece 8 bin şirketin finansal raporlama ve bağımsız denetim yaptıracığı söyleniyor, bu rakamlar da kesin değil.

O zaman sonuç olarak birkaç önerim ile bitirmek istiyorum. Bir kere Vergi Usul Kanununda mutlaka düzenleme yapılması lazım, ticari defterlerin hangi muhasebe çerçevesine yani BOBİ olabilir, Türkiye finansal raporlama standardı olabilir bu finansal raporlama standartlarına göre defterlerin tutulması sağlanmalıdır.

Mevcut potansiyeli göz önünde bulundurarak bağımsız denetim mutlaka yaygınlaştırılmalıdır. Buna ilişkin birtakım destekler, sübvansiyonlar bunların hepsi gerçekleştirilebilir. Buna ilişkin, bunun yapılabilmesi için Türkiye’de yeterli kaynak bulunmaktadır, yeterli meslek mensubu bulunmaktadır. Demin sözünü ettiğim gibi 16 bine yakın bağımsız denetçi var, bunların sadece bugün 2 bin 500’ü bağımsız denetim yapmakta, bu 2 bin 500’ün de yaklaşık 2 bin 400’ü büyük denetim şirketlerinde faaliyette bulunmakta.

Bağımsız denetimin dışında kalan şirketlerin denetimi için mutlaka yönetmeliğin bir an önce çıkarılması gerekir. Üzerinden kar

dağıtımı, borca batık olma, birleşme, bölünme, sermaye azaltımı konularında kararlar alınabilen, uluslararası geçerliliği olan, karşılaştırılabilir, başta pay sahipleri olmak üzere Maliye Bakanlığı şimdi Hazine ve Maliye Bakanlığı oldu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, finans kuruluşları bütün ilgililerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik genel amaçlı tek bir finansal raporlama seti oluşturulması gerekir.

Bakınız zaman zaman ülkemizde vergi afları çıkıyor, biz meslektaşlar olarak müthiş bir enerji ile o finansal tablolar aman çok iyi düzenlensin, o defterler aman çok iyi tutulsun elimizden geldiği kadar tek düzen muhasebe sistemine uyalım, hayata geçirelim çabası içerisinde müşteriler ile karşı karşıya kalmak pahasına bunu gerçekleştirirken bir anda ortaya çıkan bu aflar, bu defterlerin, bu finansal tabloların çöpe atılmasını beraberinde getiriyor.

Hâlbuki bu dediğimiz düzenlemeler hayata geçirilebiliyor olsa o defterler üzerinden işletme sahipleri hala kararlar almaya devam edebilecek. Biraz önce konkordato konuşuldu, işte bakanlık yeni bir düzenleme yaptı özellikle borca batık olma konuları ile ilgili olarak, hangi finansal tablolar üzerinden yapılacak? Tabii orada bir ihtiyari olarak istenirse denilmiş Türkiye finansal raporlama standartları veya BOBİ üzerinden veya tek düzen muhasebe sistemi üzerinden yapılabilir, yapılabileceği de söylenmiş, buna kim karar verecek? Hangisine göre yaparsanız her birinde farklı çıkacaktır o finansal tablodaki öz kaynak tutarı.

Dolayısıyla bu konulara ilişkin mutlaka özellikle kamu yararının tesisi açısından ilgili düzenlemelerin süratle yapılması lazım. Çok daha fazla kaybedecek zamanımız yok, asıl olan toplumun tüm

kesimleri tarafından sağlanan, sağlanabilecek bütün kaynak, katkı ve potansiyellerden en yüksek verimi almaktır. Aksi takdirde dediği gibi nereden geliyor, bir yerden geliyor olabiliriz ama bir yere gitmiyorsak eğer bu hepimiz için büyük ayıptır. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, kolay gelsin.

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT

Oturum Başkanı

- Sayın Demirel'e gönülden teşekkür ediyorum gerçekten bir ticaret hukukçusu olarak konuya bu kadar vakıf ve bu kadar kısa sürede sunması ve hem hatırlatması hem de çözüm önerilerini bir arada bize getirmesi çok fayda sağladı.

Ben özellikle tabii şunu belirtmek istiyorum bazı sorular geldi, bu soruları kısaca değerlendireceğiz ancak Sayın Genel Başkanım da burada çünkü meslek mensuplarımız da bu konular açıldığında hep tartışırız, müsaade ederlerse birkaç soruya hatta sözlü soru ya da izin olur mu acaba Sayın Başkanım?

İzni de aldık en azından bir 3 ya da 4 soru alalım ama önce elimize gelen soruları müsaade ederseniz kısaca cevaplayalım, takiben de 3 ya da 4 kişiye de söz vereceğim.

Evet, Sayın Balak sizle başlayalım Bakanlık olarak.

Ahmet Can BALAK

Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

- Bir soru gelmiş hem Erol Bey'in konuşmasında bahsi geçen yönetmelikle ilgili bir açıklama yapayım, aynı hususta soru da iletilmiş şahsıma. 397. maddenin 5. fıkrası uyarınca evet Bakanlar Kuruluna bir yönetmelik çıkarma görevi yükledi yasa koyucu, 2013'te eklendi söz konusu hüküm Türk Ticaret Kanunu'na. Tabii benim hatırladığım yanlışım olmasın 2013'ten sonra biz zannediyorum 4 tane hükümet değiştirdik, Bakanlar Kurulu kararı ile çıkacak bir yönetmelik için biz taslağı hazırladık, Bakanlar Kuruluna arz ettik, Başbakanlığa arz ettik, hükümet değişti iade edildi. Hazırladık gönderdik hükümet değişti iade edildi. 2016'da talihsiz bir 15 Temmuz süreci yaşadık, biz onun akabinde de yine yönetmeliğe ilişkin çabalarımızı paydaş kurum ve kuruluşlarla tamamladık, yine gönderdik bu sefer tekrar hükümet sistemi değişikliği nedeniyle iade edildi. Ve önümüzdeki süreçte artık Bakanlar Kurulu mülga edildiği için, mülga olduğu için Cumhurbaşkanı kararı ile çıkarılacak. Biz o konuda da hazırız, tekrar önümüzdeki süreçte söz konusu taslağı Cumhurbaşkanımıza arz etmeyi düşünüyoruz.

Diğer sorularla ilgili de kısa açıklamalar yapayım, çok kısa açıklamalar yapayım zamanı da çok almak istemiyorum. Bir soru gelmiş TTK sermaye artışı ihtiyacında karar süreci, genel kurulun tescil rücu haklarına iştirak süresi, sermaye payının ödenmesi süresi uzun bir süreç gerektirmektedir. Özellikle son dönemde yaşadığımız ekonomik ortamda söz konusu sürelerinin kısaltılması veya tekrar gözden geçirilmesi mümkün müdür şeklinde. Sonuçta bu önerilerin tamamı bir kanun değişikliği gerektirir. Biz 9 Tem-

muz'da Cumhurbaşkanımızın yemin etmesi ile birlikte farklı bir hükümet sistemine geçtik, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçtik. Artık idarenin, hükümetin Meclise bir kanun tasarısı sunması imkânı ortadan kalktı, o konudaki ayırım sert bir şekilde Anayasamızda da düzenleme altına alındı. Dolayısıyla biz tabii ki bu hususta artık hükümete böyle bir öneride bulunamayız, yasa yapma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde olduğu için ama bu konuda da iletmeye çalışırız.

Bir soru gelmişti hocam konkordato komiserine mahkeme SMMM odası listesinden mi atar, nasıl atandığını öğrenmek isterim diye. Bu konuda Adalet Bakanlığının çalışmaları neticesinde 2 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan bir yönetmelik var konkordato komiserinin niteliklerine ve alacaklılar kurulu'nun oluşturulmasına dair yönetmelik. Orada detay açıklamalar var, çok zaman olmaması açısından o yönetmelik de incelenebilir konu hakkında.

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT

Oturum Başkanı

- Tabii ki yani orada özellikle konkordato komiseri tabii mahkemece tayin edilecek. Tek kişi ise bir sınırlama yok, tabii bir SMMM olma ihtimali de var ama birden fazla ise ki 1 ya da 3 olacak. 3 olduğu takdirde birisinin hukukçu, birisinin de yeminli mali müşavir olarak tercih edilmesi şeklinde bir ibare kondu. Aslında taslak hazırlanırken Sayın Balak da vardı bizim diğer özellikle benim girişimim ve dahlimle bir YMM veya SMMM olarak madde düzenlenmişti ancak sonra sanıyorum bakanlık çalışmaları sırasında ya da makama arz sırasında bu bir şekilde değişti.

Ama şunu söylemek lazım tek kişi veya o üçüncü kişinin SMMM olması engelleyen de bu lafıza baktığımızda bir husus yok. Komiser en çok konkordato komiseri olmak bakımından yapılabilecek sayı 5, 5'i aşmak mümkün değil, o da Bölge Adliye Mahkemeleri nezdindeki bilirkişi kurulları bu sayıyı takip edecekler.

Herkes başvurabilir mi? Gerçek tüzel kişi kuralı olarak herkes başvurabilir, bunda da bir engel yok yani eski hükümde de böyleydi. İflasa tabi olup olmama bakımından sonuçları değişmiştir yeni kanunda, eskiden gerçek kişi başvurursa tacir olmadığı halde iflasa tabi olma ihtimali vardı konkordato layığı ile yerine getirilmezse şimdi ise bu değişmiştir. Aslında baktığımızda müessese bu haliyle yeni değildir ama bazı değişiklikler yapılmıştır, konkordato açısından belki kısaca bunu söylemek lazım.

Sanıyorum bu kadardı sorularımız. Evet, şimdi salona dönüp 3 kişi orada var. Evet size, size ve size, herhalde 2 tane var 3 üncü bir sorumuz yok. İyi, o zaman vakti efektif kullanabiliriz.

Nazım ANIL

TÜRMOB Denetleme Kurulu Başkanı

- Çok teşekkür ediyorum Nazım Anıl, sunum yapan arkadaşlara emekleri için çok teşekkür ediyorum.

Şimdi benim sorum şu, sermaye tespit raporlarında mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler sermayenin korunduğunu, mevcut olduğunu yazıyor, bu yazılmadan kabul edilecek mi? Sermaye

tespit raporlarında sermayenin korunduğu ibaresi çıkarılması halinde kabul edilecek mi?

Şimdi niye bu soruyu soruyorum çünkü sermayenin korunduğu neye göre tespit ediliyor? Bilançoda. Bilanço ne? İşletmenin envanterinin sonuçları yani sol tarafta varlıklar doğru olacak, sağ tarafta borçlar doğru olacak, kalanı da öz kaynakları içinde mevcudiyeti.

Şimdi bakın neler oldu? Biliyorsunuz hepiniz 6736 sayılı yasayla dendi ki bilançosunu düzeltsin mükellefler kasasını, ortaklar cari hesabını ne yapıyorduk biz 698 hesaba yazıp zarar yazıyorduk bunu yazmayabilirler, 296 no.lu hesapta aktifleştirebilirler. Yani varlık olarak görebilirler, orada duruyor bilançoda ama böyle bir varlık yok. Şimdi kim yaptı bunu? Gelir İdaresi yaptı.

İki, Kamu Gözetim Kurumu dedi ki bağımsız denetime tabi şirketler isterlerse VUK hükümlerine göre finansal tablolarını hazırlayabilirler, bağımsız denetçi de bunu denetler. Kıdem tazminatı karşılıklarını 10 taksite böler, 10 yılda isterse zarar yazar isterse istediği kadar 10 yıl içerisinde yazar yani aktifleştirir. Böyle bir yükümlülük yok mu yani bu varlık mıdır da aktifleştirecek? Veya yükümlülüğü niye yazmayacak?

Şimdi namlunun ağzındadır; mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler top namlusunun ucundadır. Yani müthiş bir tehdit altındayız çünkü diyoruz ki bize güvenmiş kamu otoritesi, bu sermaye korunmaktadır, bu ibareyi istiyor. Korunuyor mu? Peki, korunmuyorsa biz miyiz sebebi? Onun için bu tabir olmadan bu raporların kabul edilmesi gerektiğini, aksi takdirde bu sorumlu-

luğa niye girsin ki meslek mensubu? Bunu ben çok önemli görüyorum, böyle bir şey mümkün olabilecek mi diye düşünüyorum. Şimdi sevgili Erol Demirel'in sunumunda tabii biz tarihi kafamızdan geçirdik, o zamanki ticaret Bakanımızın şöyle bir tabiri vardı yasanın tanıtım toplantılarında biz tacirin önüne bir otoban yaptık, 26 Haziran'da otoban kapandı.

Hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

Sezai TANRIVERDİ

- Hocam önce affınıza sığınıyorum soru dedik ama soru değil de Sayın Daire Başkanının dikkatine bir husus sunmak istiyorum. Şimdi gerek sermaye kaybı gerekse sermaye kaybı 376. maddede sırasıyla 1 ve 3. fıkralarda ayrı ayrı düzenleniyor ama periyotları farklı. Sermaye kaybı son yıllık bilanço diyor, borca batıklıkta tebliğde yıllık ve ara dönem finansal tabloları, yasada 3. fıkrada da ara bilanço diyor. Şimdi bu farklılık ikisi de birbirinden önemli olan ama bence yaşanan ekonomik sıkıntılarda sermaye kaybı daha önemli hale gelebiliyor, önemli bir süre beklemesi anlamına geliyor işletmelerin sermaye kaybına karşı özellikle yönetim kurulunun aksiyon alabilmesi için.

Bakın örnek olarak ben Şubat 2001'de yaşanan finansal krizi getireceğim, bugünlere gelmeyeceğim. 31.12.2000'de öz sermayesi pozitif olan bir işletme işte varlıklarındaki değer kaybı % 3 bin -5 bin - 30 binlerle kredi kullanması, dövizde yaşanan bugünkünden bile daha sert iniş çıkışlar, volatiliteler. Bu işletme diyelim ki Şubat'ta bunları yaşamaya başladığında Mart'ta Nisan'da öz sermayesi negatif olabildiği halde ki ben 6102'nin yürürlüğünün

olmadığını biliyorum ama o tarihte. O dönemde mülga kanun da aynı düzenlemeyi içeriyordu, böyle bir hikâye böyle bir senaryo yaşadığınızda işletmenin öz sermaye kayıpları için yönetim kurulunun ya da işte artık borca batıklık demesem de sermaye kaybı için izleyen yılın sonuna kadar beklemesi, makul sürede bilançonun çıkarılması gibi zaman kaybetmesine sebep oluyor. Hocam 6102 komisyonundaydı şüphesiz hikâyeyi de bilir ama bunun artık yeknesaklaştırılması lazım. Yani 376'daki 1 ile 376'daki 3'ün dönemlerinin yeknesaklaştırılması lazım. Hatta ve hatta ara dönem ya da 3, 6, 9, 12'ler değil herhangi bir tarih itibariyle çıkarılacak bilançodan borca batık olduğu veya sermaye kaybı oldu anlaşıldığında 2/3 ü, % 50'si her ikisinde de aksiyon olabilmesi lazım çünkü ticari hayat öyle sizi beklemiyor. Oradaki dönemde çok ciddi ağır darbeler yediğinizde 1 yönetim kurulunun sorumluluğu ne olacak, 2 işletme alacaklarının, işletme yükümlülerinin durumu ne olacak? Yani 376'nın varlık sebebi gerçekleşiyor fakat herhangi bir şekilde aksiyon alnamıyor.

Biraz önce Sayın Daire Başkanının artık değişen yönetim şekli karşısında bakanlık olarak öneri yapamadıklarını duydum ama biz bunu da notlarız, gerekirse iletiriz demişti hassaten ricam bu önemli bir ihtiyaçtır, dikkatinizi çekti mi çekmedi mi bilmiyorum, aksiyon olması gerektiği kanaatindeyim, teşekkür ederim.

Şükrü YILMAZ

- İstanbul Kâğıthane ilçesinden Şükrü Yılmaz. Bir limited şirketi 2017'de zarar nedeniyle sermayesinin üçte bire indiği söz konusu

ise şimdi şirket hissedarları da bu rakamın sermayenin 3 misli kadar alacaklı durumdaysa bu alacaklarına mahsuben sermaye artırımında bulunabilirler mi?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT

Oturum Başkanı

- Evet, teknik bir soru, teşekkürler çünkü yeni tebliğde bu konuda açıklama var özellikle bu tebliğ yürürlüğe girdikten sonra aslında sermayenin tamamlanmasına dâhil olduğu takdirde ortaklar bunu sermaye avansı ya da ödülü olarak yahut borç verme şeklinde değerlendirip değerlendirilemeyeceği konusu gündeme geliyor. Önce sizin görüşünüz alalım derseniz.

Ahmet Can BALAK

Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

- Şimdi genel kurul tarafından tamamlamaya hükmedilmiş olması, daha doğrusu tamamlamaya karar verilmiş olması durumunda sermaye tamamlama fonu içerisinde izlenecek tutarın sermayenin karşılıksız olduğu, sermayeye ilave edilemeyeceği hususunda tebliğde bir düzenlememiz var. Ama onun dışında şirket ortaklarının sermaye, şirkete verdikleri, borç olarak verdikleri diğer tutarların, ortaklar cari hesabında takip edilen tutarların sermayeye ilavesi hususu ise genel hükümler noktasında çözüme kavuşturul-

ması lazım. Aslında her iki durumda orada sermaye artırımlarının hangi durumlarda olabileceği hususu tebliğde düzenleme altına alınmış ama dediğim gibi tamamlamaya hükmedilmiş ve sermaye tamamlama fonu altında takip edilen tutarlar sermayeye ilave edilemeyecek.

Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT

Oturum Başkanı

- Teşekkür ederim.

Tabii net olması lazım, ödünç olarak verildiği açık ise doğaldır ki Ticaret Kanunu bu konuda engelleyici hiçbir hüküm içermiyor dolayısıyla 376 böyle bir tebliğ çıkmasaydı da uygulanabileceği açık. Dolayısıyla muhasebe ilkeleri açısından orada hareket etmek bana göre esastır, tebliğ kanuna aykırı olarak değerlendirilemez ya da uygulanamaz. Uygulanırsa ne olur? Tebliğin iptali için aksi takdirde başvurma ihtimali de kanuna aykırılık nedeniyle söz konusu olabilecektir, bunu da göz ardı etmemek lazım.

Nazım Bey tabii şey dedi sermaye korunmaktadır ifadesini, evet bu yazılmadan. Aslında baktığınızda meslek mensubu ya da denetçi ne yapmaktadır dolayısıyla mevcut durumun resmini çıkartmaktadır. Yani Ticaret Kanunu 515'teki dürüst resim ilkesi, siz de dile getirdiniz, şeffaflık açısından önemli olduğuna göre gerek muhasebecinin gerekse denetçinin çizmesi gereken resim, ortaya çıkması gereken görünüm esas itibariyle gerçek durumun yansıtılmasıdır. Eğer mevzuat size neyi yansıtmanız gerektiğini söylüyorsa siz de onu yansıtacaksınız dolayısıyla sermaye korun-

maktadır. Başına bir soru işareti neye göre korunmaktadır ifadesini de eklersen dolayısıyla sorumluluğu düzenlemeyi yapanlarla paylaşmış olursunuz diye şahsen düşünüyorum.

Dolayısıyla yürürlükteki mevzuata göre daha basit bir mesele standart uluslararası standartlara birebir uygun değilse, Orhan Hocam de burada, uluslararası standardın henüz çevirisi yapılmadıysa siz hangi standarda göre finansal tabloları oluşturuyorsunuz? Yürürlükte olana göre oluşturuyorsunuz ama oysa dünya başka bir yere evrilmiş, siz daha henüz oraya gelmemişsiniz. Dolayısı ile firmaya ya da onu hazırlayan muhasebe uzmanına ya da onu denetleyen bağımsız denetçiye düşen kural olarak nedir? O günkü mevzuatta ya da yürürlükte olan ne ise ona göre.

Dolayısıyla çerçeveyi buna göre çizersiniz ama yabancı ortak gelip diyebilir ki uluslararası standartların son haline göre bana finansal tablo ve bağımsız denetim raporlamasını yap derse, kural olarak tabii ki o da yasal olmasa da yapılıyor. Yani yasal derken kastım mevzuattaki son durumu yansıtmaya dahi çünkü bir sürecimiz var, o süreci uygunluk açısından. Dolayısıyla bunun ben bu anlamda meslek mensupları için ya da bağımsız denetçiler için ek bir sorumluluk getirme yönünde bir tehlike arz etmeyebileceğini, çünkü muhasebeciler bu konuda titizdir, denetçiler elbette daha da titizdir neden çünkü mevcut durumu birebir göstermekle mükellef. Yani şimdi tebliğe göre nasıl göstereceğiz, hepimiz için mesele bu. Yani bilirkişi olursak, dava alırsa ya da bu tür bir finansal tabloyu ya da borca batıklık bilançosunu hazırlarsak ne diyeceğiz? Yani geçici maddenin uygulamasını hep birlikte sesli düşünelim, nereye varacağımız burada aslında belli diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

Başka bir sorumuz yok herhalde. Sayın konuşmacılar siz de eklenecek bir şey yok. Efendim o zaman bana da kapatmak düşüyor. Ben öncelikle tabii değerli konuşmacılarımıza çok teşekkür etmek istiyorum. Aslında bugün geldiğimiz noktada kongre konumuzla da bağlantılı olarak, hem de süreye çok dikkatlice uydukları için ben kendilerine hem de sundukları tebliğler bakımından teşekkür etmek istiyorum.

Onun yanı sıra bir teşekkürüm de tabii bu değerli toplantının hazırlanmasında emeği geçen başta Genel Başkanımız, TÜRMÖB yönetimi ve diğer tüm çalışanlara olacaktır. Ve en önemli teşekkür de tabii bu saatte neredeyse 150-200 kişi, salonumuz büyük ama yaklaşık saydığımda görüyorum ki paralel oturumlar olmasına rağmen bu katılımın olması, dolayısıyla sizlere de ayrıca teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Evet, böylece herhalde bugünkü programımızı da tamamlamış oluyoruz, iyi akşamlar diliyorum ben hepimize.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi Aydın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Oda Başkanı Rıza Yörüyen tarafından takdim edildi.

2. PARALEL OTURUM

VERGİ UYGULAMALARINDA VE VERGİ PLANLAMASINDA GÜNCEL GELİŞMELER: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Oturum Başkanı	Eray MERCAN TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi
Konuşmacılar	Dr. Selçuk TEKİN Trakya Üniversitesi Murat YILDIZ YMM Prof. Dr. Hakan UZELTÜRK Vergi Merkezi Başkanı

Eray MERCAN

Oturum Başkanı

Birinci gündeki konular arasında, öncelikle bizi tercih ettiğiniz için teşekkür ederiz. Gerçi konuşmacılarımız konusunda bütün salonlar tabii vergi biraz daha öncelikli konu gibi geliyor bana çünkü vergici olmamız hasebiyle de olabilir bu, hukuk ve vergi çok yaşayan bir dal. En azından biz böyle güçlü salonlara, sizin gibi böyle istekli katılımcılara hitap etmekten ben ve arkadaşlarım çok mutlu olduk tabii. Bu mutluluk sunumlarımıza da yansıtacak inşallah.

Ben öncelikle sunumu gerçekleştirecek arkadaşlarımı sırasıyla takdim etmek isterim. Sağ taraftan başlamak üzere, sunum sırasına göre değil de sunum sırası daha farklı, Hakan Üzeltürk Profesör Doktor, Hukuk Profesörü, Galatasaray ve Yeditepe’de hukuk hocası ve İstanbul Vergi Merkezi Başkanı. Vergi ile dolu dolu yaşayan, hukuksal alanda dışarıyı da teoriyi de, felsefeyi de bir arada yaşamış bir kişi, çok katkı sağlayacağından, ben şimdiden teşekkür ediyorum bu davete katılıp bizi bilgilendireceği için.

İkinci sırada Selçuk Tekin var. Selçuk Tekin Maliye Gelirler Kontrolörü kökenli orijin olarak, daha sonra şu anda Doktor, Trakya Üniversitesi’nde öğretim üyesi.

Üçüncü sırada da Murat Yıldız var, tanıtmaya çok ihtiyaç var mı bilmiyorum Murat’ın ismini, o bir yıldız evet dolayısıyla o da orijininde Gelirler Kontrolörü, Maliye kökenli. Murat’ı yakından tanıdığım kadarıyla Murat Yıldız’ı bu oturumda gerçekten benim için de bir şans, şöyle değerlendiriyorum Murat bir teoriyi çok iyi

götürdü. Kamuda yani denetim boyutunda değil vergi dairesinde, eski tabiri ile Vergi Dairesi Başkanlığı şuan ki tabiriyle defterdar yardımcılığı döneminde. Dolayısıyla idari uygulamayı hem denetimci hem de idari olarak yaptı, daha sonra da yeminlilik vasfını şu anda sürdürüyor. Bu arada çıkmış makaleler, bilimsel camiada üretimleri de dikkate aldığımızda onun da aynı şekilde bu camiada çok ses getiren ve en azından bu konuya çok ciddi katkı sağlamış bir arkadaşımız. Çok güçlü bir kadro, teşekkür ediyoruz.

Bizim konumuz vergi planlamasının ve vergide uyumla ilgili getirilen düzenleme. Bu çok netameli bir konu aslında, vergi planlamasının tanımını literatürde çok böyle keskin çizgilerle ayıran kişi sayısı yok gibi yani kavramlar birbirinin içine girmiş. Vergi planlaması dediğinizde mükellefin vergi kanunlarındaki haklarını kullanarak vergisini ödeyip ödemeyeceğini veya hangi vergilerini ödemekten kaçınabileceğini düzenleyen bir tanım olarak görünüyor. Ancak biraz daha ileri gittiğiniz zaman kanunların açık olarak belirlemediği gri alanların dışında, gri alanların içerisinde düzenleme yapma, planlama yapma ihtiyacı doğuyor ki bunlara da agresif planlama deniliyor ve şu anda bu planlamanın uygulamada uluslararası uygulaması da öyle Türkiye uygulaması da aynı şekilde sıkıntılı bir alan. Bunu bir vergi planlaması değil vergi peçelemesi olarak değerlendiriliyor ve bununla da ilgili cezalandırmalar yapılıyor.

Şimdi vergi planlamasına baktığınız zaman planlama genel olarak geleceği şimdiden öngörerek yapmanız gereken bazı hareketleri planlamaktır. Vergide de böyledir; siz Türkiye’de yatırım yapacaksınız ne kadar vergi ödeyeceğinizi bilmeniz lazım, ona göre yatırım yaparsınız. Şimdi planlamanın agresif planlama mü-

kellefler için yanlış bir şeydir diye biraz önce tanımladım, normal planlamada kimsenin dediği bir şey yok, yalnız normal planlama uygulandığında benim Türkiye'de gördüğüm bir ters taraf var biraz sonra Murat Bey de özellikle o çelişkileri getirecek idare de agresif planlamaya başladı. Nasıl agresif planlamaya başladı? Mükellef olarak göremediğiniz örneğin bölünme ve buna benzer birçok konuda yasada bulunan gri alanlarını çok farklı şekilde, ekonominin önünü tıkayacak şekilde düzenlemeler yaptı, yasal düzenlemeler anlamında yapmadı. Dolayısıyla bir anlaşma da iki taraf varsa, vergide kamu ve özel sektör mükellef ayağı varsa ikisi arasında adil olunması gerekir. Dolayısıyla her iki tarafın da benim tabirimle agresif planlama yapmaması gerekir diye düşünüyorum.

İlk sözü Türkiye'de ilk uygulamayı yaptı, vergiye uyumlu mükelleflere bir indirim getiren bir müessesemiz var, bu Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 121. maddesinin yeniden canlandırılması ile çıktı. Bununla ilgili ilk düzenlemeyi, ilk bu konudaki düzenlemeleri anlatmak üzere Sayın Selçuk Tekin'e sözü verelim.

Sayın Selçuk Tekin 20 dakikalık süreniz var, sizden kalan süreyi eğer daha verimli kullanırsanız Murat Yıldız'a devredeceğiz.

VERGİYE UYUMLU MÜKELLEFLERE VERGİ İNDİRİMİ, SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dr. Selçuk TEKİN⁴

ÖZET

Vergiye gönüllü uyum içinde olan ve ticari, zirai veya mesleki faaliyeti nedeniyle gelir vergisi mükellefi olanlar ile kurumlar vergisi mükelleflerine (finans ve bankacılık sektörlerinde faaliyet gösterenler, sigorta ve reasürans şirketleri ile emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonları hariç olmak üzere) bazı koşullar altında yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannameleri üzerinden hesaplanan verginin %5'inin, ödenmesi gereken gelir veya kurumlar vergisinden indirilebilme olanağı getirilmiştir. Söz konusu düzenleme 01.01.2018 tarihinden itibaren verilmesi gereken yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde uygulanmak üzere 08.03.2017 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Öte yandan 7061 sayılı Kanun'la Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 10 ncu madde ile kurumlar vergisi oranı, kurumların 2018, 2019 ve 2020 vergilendirme dönemlerine ait kurum kazançları için %22 olarak uygulanacağı hükmolunmuştur. Yasa koyucu bir yandan vergiye gönüllü uyum içinde olan kurumlar vergisi mükellefleri için hesaplanan vergiden %5 vergi

4 Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü, selcuk.tekin@hotmail.com

indirimini öngörürken diğer yandan geçici mahiyette de olsa ilave vergi yükü getirmektedir. Getirilen vergi indirimi olanağının kurumlar vergisi mükellefleri için henüz yürürlüğe girmeden bir başka düzenleme ile bir bakıma geri alınması, hukuki güvenlik açısından sorun yarattığı gibi, artırılan kurumlar vergisi oranının geçici olma özelliğinin bütçe olanakları ileri sürülerek süreklilik kazanma durumunu da gündeme getirebilecektir. Ayrıca vergiye uyum içinde dahi olsa, Genel Tebliğ ile usul ve esasları belirlenen vergi indirimi olanağından adeta yararlanılmaması için zorlaştırıcı koşullar getirildiği de görülmektedir. Özellikle gerek herhangi bir vergi incelemesine tabi tutulup haklarında bir tarhiyat önerisinde bulunmuş olması ve bunun kesinleşmesine bağlanmaması, gerekse de Vergi Usul Kanunu'nun 359 uncu maddesinde sayılan fiilleri işlediği “tespit edilenler” açısından vergi indiriminin uygulanamayacak bulunması bu koşulların sakıncaları olarak görülmektedir.

Af, barış ya da yeniden yapılandırma şeklinde uygulanan ve son yıllara neredeyse iki yılda bire düşen düzenlemelerle; borçların ödenmesinin kolaylaştırılması, bazı cezaların terkin edilmesi, matrah/vergi artırımı yoluyla vergi incelemeleri ve tarhiyatların yapılamaması gibi uygulamalar günümüzün bir gerçeğidir. Yasa koyucunun amacı; vergiye uyumu artırmak, ödenmesi gereken vergilerin zamanında ödenmesini sağlamak, kayıt ve işlemlerini yasal düzenlemeler ve ilgili düzenleyici işlemlerle belirlenen kurallara uygun hale getirilmesini temin etmek olduğuna göre bu gerçek karşısında bazı kurumlar vergisi mükellefleri için “ciddi” sayılabilecek tutarda vergi indirimi sağlayabilecek vergi indirimi düzenlemesinin daha anlaşılır kurallara bağlanması ve sadeleştirilip kolaylaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Vergiye uyum, vergi indirimi, hukuki güvenlik ilkesi

JEL Sınıflandırması: H20, H25, K34

GİRİŞ

Vergilendirme; sadece ekonomik bir gereklilik olarak değil aynı zamanda hem devletlerin egemenlik gücünün hem de mükelleflerin vergi ahlakının bir izdüşümü olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletlerin ideolojik tercihlerinin yeknesaklaşmaya başladığı, bu anlamda küreselleşmenin gelişen teknolojik süreçlerle işleyişinin arttığı günümüzde vergilendirme kapasitesinin ekonomik büyüklük ve kalkınmışlık düzeyleriyle doğrudan bir ilişki içinde olduğu söylenebilir. “Verme” eyleminden ve bu anlamda içeriği itibarıyla hediye anlayışından bir zorunluluğa evrilen vergilendirmenin mülkiyet hakkı bağlamında hassasiyetle düzenlenmesi ve bir takım sağlıklı kurallara bağlanması gerekmektedir. Bu anlamda vergilerin salt vergi yasalarıyla tahsil ve takibinin yapılması yeterli olmamakta bununla birlikte mükelleflerin de gönüllü uyum içinde katkı sağlaması beklenmektedir. Modern vergilendirme anlayışı; mükelleflerin vergilendirme ile ilgili iş ve işlemlerini devletin ilgili birimlerine doğru, şeffaf, denetlenebilir ve yasal düzenlemelere uygun biçimde beyan ettiği varsayımı üzerine inşa edilirken aynı zamanda devlet aygıtının da objektif, güvenilir, kurum ve kurallarıyla belirli, mali güce göre eşit biçimde düzenlemeler yaptığı düşüncesine dayanmaktadır. Yükümlülerin devlet otoritesi karşısında güçsüz olması nedeniyle sınırları yasalarla açıkça belirlenmiş düzenlemeler yapması da bu anlamda büyük önem taşımaktadır. Sıkça değişiklik yapılarak hukuki

güvenlik ilkelerine aykırı düzenlemeler yapılması, mükellefleri vergi ödeme yönünden isteksizliğe yönlendirmekte, gelecek planlamalarını yapmalarına engel teşkil etmektedir. Diğer yandan vergisini düzenli ödeyen, tüm yükümlülüklerine uygun davranıp beyannamelerini yasal düzenlemelere uygun düzenleyen, ödemelerini aksatmayan ve bu anlamda vergi ahlakı yüksek mükelleflerin, yükümlülüklerine uymayan diğer mükelleflere göre korunup kollanması da önem arz etmektedir. Barış, yapılandırma, af gibi sistemde kayıtdışı bulunan, kazançlarını devletin ıtılana dahil etmeyen, beyanname vermeyen ya da vergi borcunu ödemeyen mükelleflerin cezalarının terkin edilmesi, borçlarının bir kısmının tahsilinden vazgeçilmesi, birikmiş vergi borçlarının taksitlendirilmesi ve vergi inceleme yapılmaması garantisi verilmesi gibi düzenlemeler getirilerek adeta ödüllendirilmesi vergiye gönüllü uyum içinde olan mükelleflerin bir sonraki dönemde sistemden çıkmasına, vergi ahlaklarının düşmesine, tahakkuk eden borçlarının da ödememesine neden olmaktadır. Ülkemizde neredeyse iki yılda bire düşen af benzeri düzenlemeler, vergiye gönüllü uyumlu mükellefleri de gönülsüzlüğe sürüklemektedir. İşte bir nebze de olsa ülkemizdeki bu tür eşitsizlikleri gidermeye yönelik olmak üzere, 08.03.2017 tarihli ve 30001 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 23.02.2017 tarihli ve 6824 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵'un 4 üncü maddesi ile 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun yeniden düzenlenen mülga mükerrer 121 inci maddesinde yer alan vergiye uyumlu mükelleflere vergi indirimi uygulaması

5 6824 Sayılı Kanun, 03.03.2017 Tarih ve 30001 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup, 01.01.2018 tarihinden itibaren verilmesi gereken yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

vergiye gönüllü uyum içinde olan ve ticari, zirai veya mesleki faaliyeti nedeniyle gelir vergisi mükellefi olanlar ile kurumlar vergisi mükelleflerine (finans ve bankacılık sektörlerinde faaliyet gösterenler, sigorta ve reasürans şirketleri ile emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonları hariç olmak üzere) bazı koşullar altında yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannameleri üzerinden hesaplanan verginin %5'inin, ödenmesi gereken gelir veya kurumlar vergisinden indirilebilme olanağı getirilmiştir. Getirilen bu olanağın istenildiği ölçülerde etkide bulunabilmesi için vergi ahlakının yeterli olmasının yanısıra ekonomik gerekçesinin uyumu azmettirmesi de gerekmektedir. Ancak düzenlemelerin sınırlarının subjektif içeriğe sahip olması, ekonomik gerekliliğin az ve sınırlı bulunması, uygulamada kimi farklılıklar yaratacak bulunması, vergi affı benzeri düzenlemelerin son dönemlerde sıklaşması ve bu anlamda hukuki güvenlik müessesesinin işlerliğinin sağlanamaması, mükellefler arasında eşitsizliğe neden olması, uygulanmasında kimi tereddütlerin giderilememiş bulunması düzenlemenin sorunlu yanlarını oluşturmaktadır. Daha geniş kitlelere hitap etmesi ve verginin tabana yayılması için bu tür sorunların giderilmesi gerektiği düşünülmektedir.

1. Gönüllü Vergi Uyum Bağlamında Vergi Ahlakı

Mükelleflerin herhangi bir zorlayıcı ya da cezalandırıcı hükümler olmaksızın kendiliğinden vergi yükümlülüklerini yerine getirmesindeki en önemli itici güç unsurunun vergi ahlakı olduğu söylenebilir. Başka bir anlatımla; vergi denetiminin yetersizliği-

ne⁶, vergi ceza sistemlerinin af ve benzeri düzenlemelerle bertaraf ediliyor olmasına ve vergi borcu olan mükellefler nezdinde yeterli düzeyde takip ve tahsil mekanizmalarının işletilemiyor olmasına⁷ karşın hala mükelleflerin yükümlülüklerini gerçekleştirmekte oluşları vergi ahlaki kavramı ile açıklanmaktadır.⁸ Vergi ahlaki kavramının literatürde çeşitli biçimlerde tanımlandığı görülmektedir. Vergi ahlaki kavramının vergi mükelleflerinin neden vergi ödeme motivasyonu içinde olduğu sorusu ile açıklandığı bilinmektedir. Vergi ödeme güdüsü ile yakından ilgisi olması nedeniy-

- 6 Son yıllarda vergi incelemeleri ile görevli vergi müfettişi sayısında ciddi artışlar olmasına karşın (31.12.2012 tarihi itibariyle toplam 4758 vergi müfettişi ve yardımcı varken bu sayı 31.12.2017 tarihi itibariyle toplam 8243 kişiye yükselmiştir. Bkz. Vergi Denetim Kurulu Faaliyet Raporları.) inceleme oranlarında (İnceleme oranları 31.12.2013 itibariyle %2,90 iken bu oran 31.12.2017 itibariyle%1,68'e kadar düşmüştür. Bkz. Gelir İdaresi Başkanlığı Faaliyet Raporları.) istenilen düzeyde bir artışın olmadığı gözlemlenmektedir. Bunun nedeni olarak hiç kuşkusuz ilk sırada barış, yapılandırma adı altında getirilen düzenlemelerle özellikle ferai alacakların büyük bir kısmının terkin edilmesi ve dolayısıyla vergi incelemesi yapılamayacak olması yatmaktadır. Nitekim son 5 yılda 6552 sayılı, 6736 sayılı, 6824 sayılı, 7020 sayılı ve 7143 sayılı Kanunlarla vergi incelemesi yapılamayacağına dair hükümler getirilmiştir.
- 7 Vergi Daireleri, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 4 üncü maddesine göre mükellefi tespit eden, vergi tarh eden, tahakkuk ettiren ve tahsil eden dairedir. 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 3 üncü maddesine göre ise vergi daireleri tahsil dairesi adını almaktadır. Bu anlamda Yasa tarafından verilmiş yetkilerinin uygulamada tam olarak kullanılmadığı bilinmektedir. Örneğin birçok tahsil dairesinde tebliği bekleyen çok sayıda ödeme emri bulunduğu ancak bunların tebliğ edilemediği, tahsil dairelerinin e-haciz uygulamalarında mükellef sayılarına oranla Gelir İdaresi merkezince belirlenmiş günlük kapasitelerinin bulunduğu, isteseler de E-VDO ve VEDOP sistemleri aracılığıyla bu günlük kapasiteyi aşamayacakları dolayısıyla belirlenmiş sayıdan daha fazla sayıda mükellef için e-haciz uygulamasına gidemedikleri birer vakıdır.
- 8 Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bakınız: Mehmet Tosuner ve İhsan Cemil Demir "Toplumsal Bir Olgu Olarak Vergi Ahlakı", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 9 / 3 (2007). s.1-20.

le vergi psikolojisi kavramıyla da içiçedir⁹. Vergi ahlakının esas ilgilendiği husus, insanların niçin vergi kaçakçılığı yaptıklarından ziyade niçin vergi kaçakçılığı yapmadıklarıdır¹⁰. Bir başka ifade ile vergi ahlakı, mükelleflerin vergi kaçakçılığı ve vergi cezaları karşısında takındığı tavır¹¹ olarak da açıklanabilir. Mükelleflerin vergi yasalarından doğan yükümlülüklerini, gerçeğe uygun bir şekilde yerine getirme konusundaki davranışlarının düzeyi¹² olarak da tanımlanmaktadır.

Vergiye karşı direncin azaldığı ve içsel bir güdü ile ödeme yapma dürtüsünün ortaya çıktığı vergi ahlakının toplumsal bir yaklaşım olduğuna kuşku bulunmamaktadır. Bu nedenle bir ülkede vergi ahlakı ne kadar yüksekse vergiye gönüllü uyumun da o kadar yüksek olduğu söylenebilir. Hiç kuşkusuz toplumun değer yargıları, tarihsel ve kültürel mirasın içeriği, ulus bilinci gibi ekonomik, sosyo-kültürel ve demografik faktörler¹³ vergiye gönüllü uyumu etkilerken aynı zamanda ülkenin yönetim anlayışı ve yö-

9 Vergi psikolojisi alanında ilk çalışmaların 1950'li yılların başında Günter Schmolders tarafından bir grup maliyeci ile yapıldığı görülmektedir. Daha sonraları bu grup Köln Vergi Psikolojisi Okulu (Cologne School of Tax Psychology) adıyla da anılacaktır. Ayrıntılı açıklamalar için Bkz. Coşkun Can Aktan, "Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı", Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası Dergisi, Sayı.1, Cilt.26, Ocak 2012, s.14-22.

10 Handan Kaynar Bilgin, "Vergi Ahlakının Teorik Çerçevesi", Çukurova ÜniverB sitesi SoSayılıal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, 2011, s.260., Handan Kaynar Bilgin, "Türkiye'de Vergi Ahlakının Belirleyicileri", **ODTÜ Geliştirme Dergisi**, 38 (Ağustos), 2011, s.168.

11 Ufuk Gencil ve Elif Kuru, "Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi", **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 20, 2012, s.33.

12 Cemil Rakıcı ve Cansu Aydoğdu, "2000 Yılı Sonrası Türkiye'de Vergi Performansının Değerlendirilmesi", **SoSayılıoekonomi**, Vol. 25 (33), 2017, s.226.

13 Kadriye İzgi, "Vergi Ahlakını Etkileyen Faktörler: Sakarya Üniversitesi Örneği", **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya Üniversitesi SBE, Haziran 2011, s.26.

netişim kuralları da etkilemektedir. Yapılan bir çalışmada daha yüksek vergi uyumu sağlamak için geleneksel çözüm yollarının yönetişimde iyileştirmelerle birlikte daha iyi performans gösterdiği anlaşılmıştır¹⁴. Bir başka ifade ile ülkelerde yönetim anlayışı ve kalitesinin doğrudan vergiye gönüllü uyumu etkilediği görülmüştür. Başka bir çalışma¹⁵ hükümete olan güvenin, uyumluluk niyetleriyle ilgili olan adalet algısı ile ilgili olduğunu göstermiştir. Ülkenin adil olduğunun düşünülmesi, vergiye gönüllü uyumu da artırmaktadır. Benzer şekilde yapılan başka bir çalışmada¹⁶ da vergi uyumunun artırılmasında vergi ahlakının önemli bir belirleyici olduğu görülmüştür.

2. Ülkemizde Vergiye Gönüllü Uyum Çalışmaları

Ülkemizde hedeflenen sonuçlar alınamasa da¹⁷ son yıllarda vergiye gönüllü uyum çalışmalarına yönelik çalışmalar yapıldığı, bu kapsamda stratejik planlar ile çeşitli uygulama alanları ve yasal düzenlemeler gerçekleştirildiği görülmektedir. Vergi ahlakının

14 Ronald G. Cummings, Jorge Martinez-Vazquez, Michael McKeec ve Benno Torgler, "Tax morale affects tax compliance: Evidence from surveys and an artefactual field experiment", **Journal of Economic Behavior & Organization**, 70, 2009, s.457.

15 Peggy Jimenez ve Govind S. Iyer, "Tax compliance in a social setting: The influence of social norms, trust in government, and perceived fairness on taxpayer compliance", **Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting**, 34, 2016, s.25.

16 Benno Torgler, İhsan C. Demir, Alison Macintyre ve Markus Schaffner, "Causes and Consequences of Tax Morale: An Empirical Investigation", **Economic Analysis & Policy**, Vol.38, No.2, Eylül 2008, s.336, 337.

17 Gelir İdaresi Başkanlığı'nca 2017 yılında genel bütçe vergi gelirleri tahsilat/taahhük oranı hedefi %89,6 olarak belirlenmiştir. **Gelir İdaresi Başkanlığı 2018 Yılı Performans Planı**, Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No:254, Ocak 2018, Ankara, s.26. Ancak Gelir İdaresi Başkanlığı istatistiklerine göre (http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG1.htm, Erişim:27.07.2018) bu oran aynı yıl için %82,3 olarak gerçekleşmiştir.

artırılmasını da amaçladığı anlaşılan bu çalışmalar kapsamında Gelir İdaresi Başkanlığı'na hazırlanan 2014-2018 Stratejik Planında¹⁸ stratejik amaç ve hedefler arasında vergiye gönüllü uyumu artırmak da sayılmıştır¹⁹. Bu amacı gerçekleştirmek için;

- Vergilendirmede toplumsal farkındalık ve vergi bilincinin artırılması,
- Mükellef memnuniyetinin artırılması hedeflenmiştir²⁰.

Bu stratejik planda; *“Gönüllü uyumun artırılması, mükelleflerin yükümlülüklerini yerine getirirken karşı karşıya bulunduğu süreçlerin kolaylığı, hizmet beklentilerinin iletişim kurularak öğrenilmesi ve uygun seçenekler ile karşılanması gibi idari faktörlerin yanı sıra mükelleflerin hak ve yükümlülüklerinin bilincinde olmaları, vergi sisteminin nasıl algılandığı gibi toplumsal ve sosyolojik faktörlere”* bağlı olduğu belirtilmiş, toplumsal farkındalığın özellikle sosyal medya kullanılarak artırılması hedeflenmiştir. Öte yandan aynı kapsamda olmak üzere Gelir İdaresi Başkanlığı

18 **Gelir İdaresi Başkanlığı 2014-2018 Stratejik Planı**, Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No:71, Temmuz 2013, Ankara.

19 Bu çalışmalar genellikle Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Özellikle Gelir İdaresi Başkanlığı'na bağlı “Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı” ile “Denetim ve Uyum Yönetimi Daire Başkanlığı”nın bu konudaki yasal görevlerinden birinin vergiye gönüllü uyumu artırmak olduğu söylenebilir. 15.07.2018 Tarih ve 30479 Sayılı. Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin (Kararname Numarası:4) 134 ilâ 157’inci maddeleri Gelir İdaresi Başkanlığı’nın teşkilat yapısına ilişkin olup; 142’nci maddesinde düzenlenen Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı’nın görevleri arasında “vergi bilincinin artırılması için gerekli çalışmalar yapmak” yer almakta, 145’inci maddesinde düzenlenen Denetim ve Uyum Yönetimi Daire Başkanlığı’nın görevleri arasında ise “Uyum bozukluklarını tespit ve analiz etmek, çözümler üretmek suretiyle mükelleflerin vergi kanunlarına gönüllü uyumunu sağlamak” sayılmıştır.

20 **Gelir İdaresi Başkanlığı 2014-2018 Stratejik Planı**, s.44.

ğının 2018 Yılı Performans Programı'nda²¹ da Stratejik Plana uygun hedefler belirlenmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından mükelleflerin vergiye gönüllü uyum içinde olması için getirilen kimi düzenlemelerinin şunlar olduğu görülmektedir²²:

- Mükellef Hakları Bildirgesi
- Vergi İletişim Merkezi (VİMER)
- SMS Yoluyla Mükellefleri Bilgilendirme Hizmeti
- Türkiye Genelinde Öğrencilere Vergi Bilinci Eğitimleri
- Sosyal Medyadan Mükellefleri Bilgilendirme
- E-Devlet Ortamında Sunulan Hizmetlerin Artırılması
- GİB Mobil Uygulaması
- Mükellef Memnuniyet Anketleri
- İnteraktif Vergi Danışmanı Programı

21 **Gelir İdaresi Başkanlığı 2018 Yılı Performans Planı**, Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No:254, Ocak 2018, Ankara.

22 www.tmud.org.tr/Files/Arsiv/TMUD.MustafaAKPiNARGeliridaresiGrupBaskani.pptx (Erişim:27.07.2018). Ayrıca teknolojik ilerlemelere uygun gelişen yeni durumlar ile mükellef hakları bağlamına vergiye gönüllü uyum kapsamında yapılan çalışmaların neler olduğuna dair ayrıntılı açıklamalar için Bkz. İmdat Türkay, "Türk Vergi İdaresinde Mükellef Odaklı Yaklaşım-Mükellef Hakları-Vergiye Gönüllü Uyum Uygulamaları", **Vergi Sorunları**, Sayı.299, Ağustos 2013, s.148-163, Osman Ferhat Çanakkale, "Teknolojik İlerlemenin Vergiye Gönüllü Uyuma Etkisi", **Vergi Sorunları**, Sayı.329, Şubat 2016, s.57-61, Müslüm Gümüş, "Vergi Mükelleflerine Yasalarda Tanınan Hakların Vergiye Gönüllü Uyum Sağlama Üzerindeki Etkisi", **Vergi Sorunları**, Sayı.341, Şubat 2017, s.96-104.

- Mükellef Geri Bildirim Sistemi
- Mükellef İletişim Teknikleri Eğitim Programları
- Vergi Haftası Etkinlikleri
- Mükellef Bilgilendirme Faaliyetleri

Öte yandan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK'nun) mülga 370 inci maddesi, 09.08.2016 tarihli ve 29796 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile "İzaha davet" başlığı altında yeniden düzenlenerek vergi sistemimizde yeni bir müessese ihdas edilmiştir. Bu çerçevede vergi idaresince belirlenmiş 16 ayrı konu²³ için mükelleflerden herhangi bir vergi incelemesine ya da takdir komisyonuna sevk edilmeden önce izahat bulunulması istenilmekte, verilen izahın yeterli olması halinde ilave bir vergi tarhiyatı ya da vergi ziyai cezası ile muhatap tutulmamaktadırlar.

3. Vergiye Gönüllü Uyum İçinde Olanlara Vergi İndirimi

Vergiye gönüllü uyumun artırılması amacıyla uyumlu bazı gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin yıllık beyanname ile beyan ettikleri gelir ve kurumlar vergisinin bir kısmının indirim konusu yapılması amacıyla 08.03.2017 tarihli ve 30001 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 23.02.2017 tarihli ve 6824 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanun ve Kanun

23 Bu 16 konu, 25.07.2017 Tarih ve 30134 Sayılı. Resmi Gazete'de yayımlanan 482 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile belirlenmiştir. Vergiye gönüllü uyum kapsamında mevzuatımıza getirilen izaha davet müessesesinin vergi incelemeleri boyutuna etkileri için ayrıca Bkz. Harun Sağır, "Vergiye Gönüllü Uyum Müessesesi Olarak İzaha Davet ve İzaha Davetin Vergi İncelemelerine Etkisi", **Vergi Dünyası**, Yıl.36, Sayı.425, Ocak 2017, s.94-97.

Hükümünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yayımlanmış olup, indirim hükümlerini içeren 4 üncü maddesi ile 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun mülga mükerrer 121 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir ve hükümleri 01.01.2018 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir:

“Vergiye uyumlu mükelleflere vergi indirimi

MÜKERRER MADDE 121- Ticari, zirai veya mesleki faaliyeti nedeniyle gelir vergisi mükellefi olanlar ile kurumlar vergisi mükelleflerinden (finans ve bankacılık sektörlerinde faaliyet gösterenler, sigorta ve reasürans şirketleri ile emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonları hariç olmak üzere), bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen şartları taşıyanların yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannameleri üzerinden hesaplanan verginin %5'i, ödenmesi gereken gelir veya kurumlar vergisinden indirilir. Şu kadar ki hesaplanan indirim tutarı, her hâl ve takdirde 1 milyon Türk lirasından fazla olamaz. İndirilecek tutarın ödenmesi gereken vergiden fazla olması durumunda kalan tutar, yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihi izleyen bir tam yıl içinde mükellefin beyanı üzerine tahakkuk eden diğer vergilerinden mahsup edilebilir. Bu süre içinde mahsup edilemeyen tutarlar red ve iade edilmez. Gelir vergisi mükelleflerinin yararlanacağı indirim tutarı, ticari, zirai veya mesleki faaliyet nedeniyle beyan edilen kazançların toplam gelir vergisi matrahı içerisindeki oranı dikkate alınmak suretiyle hesaplanan gelir vergisi esas alınarak tespit edilir.

Söz konusu indirimden faydalanabilmek için;

1. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yıla ait vergi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş (Kanuni süresinde verilen bir beyannameye ilişkin olarak kanuni süresinden sonra düzeltme amacıyla veya pişmanlıkla verilen beyannameler bu şartın ihlali sayılmaz.) ve bu beyannameler üzerine tahakkuk eden vergilerin kanuni süresinde ödenmiş olması (Her bir beyanname itibarıyla 10 Türk lirasına kadar yapılan eksik ödemeler bu şartın ihlali sayılmaz.),

2. (1) numaralı bentte belirtilen süre içerisinde haklarında beyana tabi vergi türleri itibarıyla ikmalen, re'sen veya idarece yapılmış bir tarhiyat bulunmaması (Yapılan tarhiyatların kesinleşmiş yargı kararlarıyla veya 213 sayılı Vergi Usul Kanununun uzlaşma ya da düzeltme hükümlerine göre tamamen ortadan kaldırılmış olması durumunda bu şart ihlal edilmiş sayılmaz.),

3. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin verildiği tarih itibarıyla vergi aslı (vergi cezaları dâhil) 1.000 Türk lirasının üzerinde vadesi geçmiş borcunun bulunmaması,

şarttır.

İndirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile önceki dört takvim yılında 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinde sayılan fiilleri işlediği tespit edilenler, bu madde hükümlerinden yararlanamazlar.

Bu madde kapsamında vergi indiriminden yararlanan mükelleflerin, öngörülen şartları taşımadığının sonradan tespiti hâlinde

ilgili vergilendirme döneminde indirim uygulaması dolayısıyla ödenmeyen vergiler, vergi ziyayı cezası uygulanmaksızın tarh edilir. Bu hüküm, indirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yılda herhangi bir vergiye ilişkin beyanların gerçek durumu yansıtmadığının indirimden yararlandıktan sonra tespiti üzerine yapılan tarhiyatların kesinleşmesi hâlinde de uygulanır ve bu takdirde indirim uygulaması dolayısıyla ödenmeyen vergiler açısından zamanaşımı, yapılan tarhiyatın kesinleştiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar.

Bu maddede geçen vergi beyannamesi ve vergi ibareleri, Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerine verilmesi gereken vergi beyannameleri ile bu beyannameler üzerine tahakkuk eden vergileri ifade eder.

Birinci fıkrada yer alan tutar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan tutarın %5'ini aşmayan kesirler dikkate alınmaz. Cumhurbaşkanı, birinci fıkrada yer alan oranı ve tutarı iki katına kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye, kanuni oran ve tutarına getirmeye; Maliye Bakanlığı, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

Yukarıdaki Yasa maddesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar 301 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde²⁴ yer almaktadır. Yapılan bu açıklamalar aşağıda ayrıntılandırılmıştır.

24 301 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, 23.12.2017 Tarih ve 30279 Sayılı Resmî Gazete.

3.1. İndirimden Yararlanacak Mükellefler

% 5 vergi indiriminden yararlanacak olan mükellefler şunlardır:

- Ticari, zirai veya mesleki faaliyeti nedeniyle gelir vergisi mükellefi olanlar ile
- Finans ve bankacılık sektörlerinde faaliyet gösterenler, sigorta ve reasürans şirketleri, emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonları hariç olmak üzere kurumlar vergisi mükellefleri.

Yararlanacak mükelleflere bakıldığında tüm gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin kapsama alınmadıkları görülmektedir. Kanun koyucu gerekçesinde bu duruma ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Hiç kuşkusuz Gelir Vergisi mükelleflerinden kazanç türleri itibarıyla bir kısmının indirimden yararlandırılmaması (benzer şekilde Kurumlar Vergisi mükelleflerinden bir kısmının da hariç tutulması) hem vergilendirmede eşitlik ilkesine hem de gelir vergisinde ayırma ilkesine aykırıdır. Ayırma ilkesi, sermayeden gelir elde edenlerin emekten gelir elde edenlere oranla daha yüksek vergi ödeme gücüne sahip olduğu varsayımına dayandığından²⁵ eğer bir düzenleme yapılacaksa emek gelirleri lehine bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Ancak burada bunun tam tersi bir uygulama olduğu görülmektedir. Vergilendirmede eşitlik ilkesi ise malî gücü aynı olanlardan aynı, farklı olanlardan ise farklı oranda vergi alınması esasına²⁶ dayanmaktadır.

25 Fatih Saraçoğlu, "Gelir Vergisi Sisteminde Ayırma İlkesi Uygulaması ve Değerlendirilmesi", İ.Ü İktisat Fakültesi Maliye Araştırmaları Merkezi Konferansları 40. Yıl Seri Yıl 2001, s.61.

26 Anayasa Mahkemesi'nin 20.12.2005 Tarih ve 26029 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Esas.2003/73, Karar. 2003/86 Sayılı Kararı.

3.2. İndirimden Yararlanma Koşulları

Yasa maddesinde belirtildiği üzere %5 vergi indiriminden yararlanma koşulları şunlardır:

- İndirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yıla ait vergi beyannamelerinin kanuni süresi içerisinde verilmiş ve bu beyannameler üzerine tahakkuk eden vergilerin de kanuni süresi içerisinde ödenmiş olması,
- İndirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yıl içerisinde haklarında beyana tabi vergi türleri itibarıyla ikmalen, re'sen veya idarece yapılmış bir tarhiyat bulunmaması,
- Vergi indiriminin hesaplanacağı beyannamenin verildiği tarih itibarıyla vergi aslı (vergi cezaları dâhil) 1.000 Türk lirasının üzerinde vadesi geçmiş borcunun bulunmaması,
- Vergi indiriminin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile önceki dört takvim yılında Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinde sayılan fiillerin işlenmemiş olması.

3.2.1. Beyannamelerin Zamanında Verilmiş Olması ve Ödemelerin Düzenli Yapılması

İndirimden yararlanılabilmesi için mükelleflerin, indirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu beyannamenin ait olduğu yıldan önceki son iki yıla ilişkin olarak tüm vergi beyannamelerini kanuni süresi içerisinde vermiş ve bu beyannameler üzerine tahakkuk eden vergilerini de kanuni süresi içerisinde ödemiş olmaları gerekmektedir.

Kanuni süresi içinde verilmiş olup daha sonra düzeltme²⁷ ya da pişmanlıkla²⁸ verilen beyannameler için beyan edilen vergilerin kanuni süreleri içinde ödenmeleri koşuluyla indirim yapılabilecektir. Yine, her bir beyanname itibarıyla 10 TL'ye kadar yapılan eksik ödemeler koşulların ihlal edildiği anlamına gelmeyecektir.

27 Uygulamada kanuni süresinde beyanname verip daha sonra önceki beyandan daha yüksek bir tutarla gerekli düzeltmelerin yapılması halinde bu beyanname öncelikle (diğer koşullar yerine getirilmişse) pişmanlık beyannamesi olarak değerlendirilmektedir. Eğer pişmanlık hükümleri ihlal edilirse bu durumda kanuni süresinden sonra kendiliğinden verilen beyanname olarak kabul edilip VUK'nun 344 üncü maddesi 3 üncü fıkrasına göre vergi ziyai cezası %50 olarak uygulanmaktadır.

28 VUK'nun 371 inci maddesi şu şekildedir: Beyana dayanan vergilerde vergi ziyai cezasını gerektiren fiilleri işleyen mükelleflerle bunların işlenişine iştirak eden diğer kişilerin kanuna aykırı hareketlerini ilgili makamlara kendiliğinden dilekçe ile haber vermesi hâlinde, haklarında aşağıda yazılı kayıt ve şartlarla vergi ziyai cezası kesilmez.

1. Mükellefin keyfiyeti haber verdiği tarihten önce bir muhbir tarafından her hangi resmi bir makama dilekçe ile veya şifahi beyanı tutanakla tevsik edilmek suretiyle haber verilen husus hakkında ihbarda bulunulmamış olması (Dilekçe veya tutanağın resmi kayıtlara geçirilmiş olması şarttır).
2. Haber verme dilekçesinin yetkili memurlar tarafından mükellef nezdinde her hangi bir vergi incelemesine başlandığı veya olayın takdir komisiSayılınuna intikal ettirildiği günden evvel (Kaçakçılık suçu teşkil eden fiillerin işlendiğinin tespitinden önce) verilmiş ve resmi kayıtlara geçirilmiş olması.
3. Hiç verilmemiş olan vergi beyannamelerinin mükellefin haber verme dilekçesinin verildiği tarihten başlayarak onbeş gün içinde tevdi olunması.
4. Eksik veya yanlış yapılan vergi beyanının mükellefin keyfiyeti haber verme tarihinden başlayarak onbeş gün içinde tamamlanması veya düzeltilmesi.
5. Mükellefçe haber verilen ve ödeme süresi geçmiş bulunan vergilerin, ödemenin geciktiği her ay ve kesri için, 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesinde belirtilen nispette uygulanacak gecikme zammı oranında bir zamla birlikte haber verme tarihinden başlayarak onbeş gün içinde ödenmesi.

Bu madde hükümleri, emlak vergisi ile ilgili olarak uygulanmaz.

3.2.2. Önceki Dönemlere İlişkin Herhangi Bir Tarhiyat Yapılmamış Olması

301 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde de açıklandığı üzere mükelleflerin vergi indiriminden yararlanabilmeleri için, indirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yıl içerisinde haklarında **beyana tabi vergi türleri** itibarıyla ikmalen, re'sen veya idarece yapılmış bir tarhiyat bulunmaması gerekmektedir. Söz konusu dönemler için haklarında bu yönde bir tarhiyat varsa tarhiyatın kesinleşip kesinleşmediğine bakılmaksızın, indirimden yararlandırılmayacaktır. Ancak, söz konusu dönemlere ilişkin olarak ikmalen, re'sen veya idarece yapılan tarhiyatların indirimin hesaplanacağı gelir veya kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken süreden önce kesinleşmiş yargı kararlarıyla veya Vergi Usul Kanunu'nun uzlaşma²⁹ ya da düzeltme hükümlerine göre tamamen ortadan kaldırılmış olması ve diğer şartların da sağlanması kaydıyla vergi indiriminden yararlanılması mümkün olacaktır. Fakat bu yapılan tarhiyatlar; kesinleşmiş yargı kararları, uzlaşma veya düzeltme hükümleri ile kısmen ortadan kaldırılmış ise mükellefler indirimden yararlandırılmayacaklardır.

Geçmiş dönemlere yönelik herhangi bir tarhiyat yapılmış olması halinde bu tarhiyat kesin yargı kararı, düzeltme ya da uzlaşma ile bütün sonuçları bakımından ortadan kaldırılmadığı sürece mükellefler indirim olanağından yararlandırılmamaktadır. Kesin yargı kararlarının çok kısa zamanda hükme bağlanmadığı bilinen bir gerçektir. Bu durumda yararlanma hakkının kesin yargı kararına bağlanmaması ya da yürütmenin durdurulmasına benzer bir dü-

29 Bkz. VUK'nun Ek Madde 1- 11.

zenleme öngörülerek öncelikle mükelleflerin bu haktan yararlanmalarının sağlanması, daha sonra kesin yargı kararı ile tamamen tarhiyat onanmışsa, mükelleften geçmişe yönelik faizi ile birlikte aranması daha sağlıklı olacaktır. Öte yandan bu hususta ayrı bir zamanaşımı müessesesi ihdas edip hazine kayıplarına da olanak tanınmaması gerekmektedir.

3.2.3. 1.000 TL'sından Daha Fazla Vadesi Geçmiş Borç Bulunmaması

Mükelleflerin, vergi indiriminden yararlanabilmeleri için, indirimin hesaplanacağı beyannamenin verildiği tarih itibarıyla vergi aslı (vergi cezaları dahil) 1.000.- TL'nin üzerinde vadesi geçmiş borçlarının bulunmaması gerekmektedir.

301 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde de belirtildiği üzere söz konusu 1.000.- TL'lik borcun hesabında Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerine verilmesi gereken vergi beyannameleri üzerine tahakkuk eden vergi asılları ile vergi cezalarının (vergi ziyayı cezası, usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları) toplamı dikkate alınacaktır. Söz konusu 1.000.- TL'lik borcun hangi döneme ait olduğunun önemi bulunmamaktadır.

3.2.4. Geçmiş Dönemlere İlişkin Kaçakçılık Fiillerinin İşlenmemiş Olması

Yasal düzenlemeye göre vergi indiriminin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile önceki dört takvim yılında Vergi Usul Kanunu'nun kaçakçılık suçlarını düzenleyen 359 uncu maddesin-

de³⁰ sayılan filleri işlediği **tespit edilen** mükellefler vergi indiriminden yararlanamayacaklardır. Burada 5 yıllık bir süre içinde kaçakçılık suçlarının işlendiğine ilişkin bir tespit olması halinde vergi indiriminden yararlandırılmayacağından söz edilmektedir.

30 Vergi Usul Kanunu'nun "Kaçakçılık Suçları e Cezaları" başlıklı 359 uncu maddesi hükmü şu şekildedir:

- a) Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan;
 - 1) Defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapanlar, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgisi bulunmayan kişiler adına hesap açanlar veya defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenler,
 - 2) Defter, kayıt ve belgeleri tahrif edenler veya gizleyenler veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar, Hakkında (Değişik: 03/7/2009 - 5904/23 md.) on sekiz aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde, inceleme sırasında vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi, bu fıkra hükmünün uygulanmasında gizleme olarak kabul edilir. Gerçek bir muamele veya duruma dayanmakla birlikte bu muamele veya durumu mahiyet veya miktar itibariyle gerçeğe aykırı şekilde yansıtan belge ise, muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgedir.
- b) Vergi kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti bulunan defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belge, sahte belgedir.
- c) Bu Kanun hükümlerine göre ancak Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgeleri, Bakanlık ile anlaşması olmadığı halde basanlar veya bilerek kullananlar iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

371 inci maddedeki pişmanlık şartlarına uygun olarak durumu ilgili makamlara bildirenler hakkında bu madde hükmü uygulanmaz.

Kaçakçılık suçlarını işleyenler hakkında bu maddede yazılı cezaların uygulanması 344 üncü maddede yazılı vergi ziyai cezasının ayrıca uygulanmasına engel teşkil etmez.

Bilindiği üzere kaçakçılık suçlarından en yaygın olarak gündeme gelen eylemlerden biri de sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge kullanmak ve düzenlemek gelmektedir³¹. Uygulamada bu fiillerin işlendiğine yönelik birçok vergi inceleme raporu düzenlenmektedir. Ancak yasa koyucunun burada belirlediği kriter, bu eylemlerden herhangi birinin işlendiğinin *tespit edilmiş* olmasıdır. Bu tespitin nasıl ve kim tarafından yapılacağı belirli değildir ve Anayasamızın 73 üncü maddesine belirlilik ilkesi yönünden aykırılık teşkil etmektedir. Herhangi bir vergi dairesi memurunun keyfi uygulaması sonucunda ya da bir vergi müfettişinin yeterli inceleme yapmaksızın kaçakçılık suçunun işlendiği iddia edilirse mükelleflerin vergi indirimine olanağından yararlandırılmaması büyük haksızlık olabilir. Bu nedenle yasada yer alan “tespit edilmesi” ifadesi yerine “kesinleşmesi” ifadesinin tercih edilmiş olması gerekirdi.

3.3. İndirimin Uygulanması

Vergi indirimine ilişkin yukarıda belirtilen koşullara uyan mükellefler; yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannameleri üzerinden hesaplanan gelir veya kurumlar vergisinin %5’i oranında vergi indirim tutarını hesaplayacaktır. Vergi indirim tutarı, her hal ve takdirde 1 milyon Türk lirasından fazla olamayacaktır. Hesaplanan vergi indirim tutarı, öncelikle bu beyannameler üzerinden

31 Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü’nün 2017 yılı verilerine göre Vergi Usul Kanunu’na muhalefet suçu; (kaçakçılık suçu) suç doSayılıası sayısı bakımından özel kanunlarına göre açılan davalar içinde en çok 3. suç türüdür. Buna göre 2017 yılında 18.660 adet suç doSayılıası sayısı olarak özel kanunların toplam suç doSayılıasının %9,1 oranını oluşturmaktadır. Çıkan davalardaki suç sayısı 9.921 olup %53 oranında mahkumiyet kararları verilmiştir. Ayrıntılı açıklamalar için Bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, **Adli İstatistikler 2017**, Ankara, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr> (Erişim: 30.07.2018).

ödenmesi gereken gelir veya kurumlar vergisinden indirilebilecektir. Vergi indirimi tutarının ödenmesi gereken vergiden fazla olması halinde ise kalan tutar, yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihi izleyen bir tam yıl içinde mükellefin beyanı üzerine tahakkuk eden diğer vergilerinden mahsup edilebilecektir. Bu süre içerisinde mahsup edilemeyen tutarlar red ve iade edilmeyecektir.

Burada mükelleflerin 'Geçici Vergi' ile 'Mahsup Edilmesi Gereken Tevkif Suretiyle Ödedikleri Verginin' de bulunması halinde mahsup sırası öncelikle geçici vergi ile tevkifatlar olarak belirlenmiştir. Bu durumda %5'lik vergi indirimi diğer mahsup edileceklerden sonra mahsup edilmektedir. Bir başka ifade ile hesaplanan verginin mahsuplarından az olan bir mükellef için iade edilmesi gereken verginin meydana çıkmış olması olasılığı düşecektir. Diğer vergilerden sonra vergi indiriminin hesaplanan vergiden mahsup edilmesinden sonra kalan bir tutar olması halinde bu tutar yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihi izleyen bir tam yıl içinde ve mükellefin beyanı üzerine sadece mahsup edilecek, nakden red ve iade edilmeyecektir.

Öte yandan ticari, zirai veya mesleki kazancın diğer gelir unsurlarıyla birlikte beyan edilmesi durumunda, gelir vergisi mükelleflerinin yararlanacağı vergi indirimi tutarı, ticari, zirai veya mesleki faaliyet nedeniyle beyan edilen kazançların toplam gelir vergisi matrahı içerisindeki oranı dikkate alınmak suretiyle hesaplanan gelir vergisi esas alınarak tespit edilecektir.

301 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde bu konuda verilen örnek aynen aşağıdaki gibidir:

Örnek: Vergi indiriminden yararlanma şartlarının tamamını taşıyan Bayan (İ), 2017 takvim yılında; 280.000.- TL ticari kazanç, 70.000.- TL de alacak faizi elde etmiştir. Bayan (İ) bu dönemde 42.000.- TL geçici vergi ödemiştir.

Buna göre, Bayan (İ) vergi indiriminden aşağıdaki şekilde yararlanacaktır.

A. Ticari Kazanç	280.000- TL
B. Menkul Sermaye İradı	70.000- TL
C. Gelir Vergisi Matrahı (A+B)	350.000- TL
Ç. Hesaplanan Gelir Vergisi	114.150- TL
D. Ticari Kazanç / Gelir Vergisi Matrahı (A/C)	0,80
E. Hesaplanan Gelir Vergisinin Ticari Kazanca İsbet Eden Kısmı (Ç x D)	91.320- TL
F. Hesaplanan Vergi İndirimi Tutarı (E x % 5)	4.566- TL
G. Mahsup Edilecek Vergiler Toplamı Ödenen Geçici Vergi 42.000.-TL	42.000- TL
Ğ. Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi (Ç - G)	72.150- TL
H. Vergi İndirimi Tutarı	4.566- TL

Burada Gelir Vergisi mükellefleri bakımından Yasa Koyucu tarafından bir ayırıma gidildiği görülmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bir kısım mükelleflerin vergi indiriminden yararlanması, bir kısmının da yararlandırılmaması, Gelir Vergisi mükellefleri için kazanç unsurları bakımından bir oranlamaya gidilmesi vergilendirmede eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Tüm gelir

unsuru elde eden mükellefler ile tüm kurumlar vergisi mükelleflerinin sisteme dahil edilmiş olması eşitlik ilkesinin bir gereği olacaktır.

3.4. Koşulların ihlali halinde yapılacak işlemler

Kanun hükmüne göre vergi indiriminden yararlanan mükelleflerin, öngörülen şartları taşımadığının sonradan tespiti hâlinde ilgili vergilendirme döneminde indirim uygulaması dolayısıyla ödenmeyen vergiler, vergi ziyai cezası uygulanmaksızın tarh edilmektedir. Bu hüküm, indirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yılda *herhangi bir vergiye* ilişkin beyanların gerçek durumu yansıtmadığının indirimden yararlandıktan sonra tespiti üzerine yapılan tarhiyatların kesinleşmesi hâlinde de uygulanır ve bu takdirde indirim uygulaması dolayısıyla ödenmeyen vergiler açısından zamanaşımı, yapılan tarhiyatın kesinleştiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar. Vergi indirimi uygulamasında kesinleşmeden maksat, tarh edilen vergi ile kesilen cezaların idari yargı mercileri nezdinde dava konusu yapılmaması veya dava konusu edilmesi neticesinde tüm olağan kanun yollarının tüketilmesiyle uygun bulunmak suretiyle kesinleşmesidir.

Bu hükümde özellikle dikkati çeken hususlardan biri de koşulları uymayan vergi türü itibariyle bir belirleme yapılmamış olması, bilakis mükelleflerin beyana tabi herhangi bir vergiye ilişkin son 3 yıllık performansının muntazam olması gerektiğidir. Kanımızca bu uygulama da sorunlara yol açabilecek niteliktedir. Çünkü mükelleflerin iş ve işlemlerinin zamanında denetlenmemiş olması, eksik ya da yanıltıcı beyan ettiğinin ileri sürülmüş bulunması

ve bu idari işlemlerin uzun sürmesi karşısında vergi indiriminden yararlanan mükelleflerin her an geriye yönelik işlemlere muhatap kalması riskini oluşturmaktadır. Öte yandan zamanaşımı uygulamasının süresinin yapılan tarhiyatın kesinleştiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlatılması 5 yıllık tahakkuk zamanaşımının çok daha uzun yıllara teşmil olabileceğini göstermektedir. Her ne kadar vergi indirimi uygulamasını haksız uyguladığından bahisle eksik ödenen vergiler vergi ziyayı cezası kesilmeksizin mükelleflerden istense de zamanaşımı süresinin belirsiz olması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

301 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde verilen bu konuda örnek aynen aşağıdaki gibidir:

Örnek 2: (K) Ltd. Şti., 25/4/2018 tarihinde vermiş olduğu 2017 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde vergi indiriminden yararlanmış ve bu beyanname üzerine tahakkuk eden vergileri 30/4/2018 tarihinde ödemiştir.

Ancak, Ağustos 2016 vergilendirme dönemi için katma değer vergisi yönünden 26/10/2018 tarihinde (K) Ltd. Şti. adına vergi inceleme raporu düzenlenmiş ve 200.000.- TL ikmalen KDV tarhiyatı yapılmıştır.

(K) Ltd. Şti. vergi inceleme raporuna istinaden yapılan tarhiyatı dava konusu etmiş ve dava mükellef aleyhine sonuçlanarak 5/3/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

Buna göre, (K) Ltd. Şti.'nin 2017 hesap dönemi kurumlar vergisi beyannamesinde yararlanmış olduğu vergi indirimi tutarı dolaşısıyla ödemediği kurumlar vergisi tutarı, tarhiyatın kesinleştiği

tarikh itibarıyla (5/3/2020 tarihinde) vergi ziyai cezası uygulanmaksızın tarh edilecektir.

Örnekten de görüleceği üzere yapılan tarhiyat ülke gerçekleri ile bağdaşmayacak ölçüde hızlı kesinleşmiş görülmektedir. Ancak günümüzde vergi tarhiyatının kesinleşmesi için en az 8-9 yıl geçmiş olması gerektiği bilinen bir gerçektir. Bu durumda zamanaşım süresi de 10'larca yıl sürecektir niteliğe bürünecektir. Bu belirsizlik Yasa Koyucu tarafından giderilmelidir³².

SONUÇ

Ticari, zirai veya mesleki faaliyetleri nedeniyle gelir vergisi mükellefi olanlar ile finans, bankacılık ve sigortacılık alanında faaliyet gösterenler hariç kurumlar vergisi mükelleflerinden geçmişinde vergiye gönüllü uyumlu olduğu belirlenenler hesapladıkları verginin %5'ini ayrıca vergi indirim yoluyla indirim konusu yapabilmektedirler. Bu vergi indirimini, 01.01.2018 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. İndirimin uygulandığı bu ilk yıl için aynı zamanda 7061 sayılı Kanun'la Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 10 ncu madde ile kurumlar vergisi oranı, kurumların 2018, 2019 ve 2020 vergilendirme dönemlerine ait kurum kazançları için %22 olarak uygulanacağı hükmolunduğundan bir yandan vergi indirimini getirilirken diğer yandan kurumlar

32 Nitekim Anayasa Mahkemesi, vergi ziyai cezasının gecikme faizine bağlı olarak hesaplandığı VUK'nun 344 üncü maddesinin 2 nci fıkrasını; gecikme faizinin Bakanlar Kurulunca ne zaman belirleneceği bilinmediğinden hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu için iptaline karar vermiştir. Böylece vergi yasalarında hukuki güvenlik ilkesi, hukuk devleti ilkesi ve yasallık ilkesi hilafına yasal düzenleme yapılamayacağı belirlenmiştir. Bkz. Anayasa Mahkemesi'nin 20.10.2005 Tarih ve 25972 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 06.01.2005 Tarihli Esas.2001/3, Karar.2005/4 Sayılı Kararı.

vergisi oranı artırılmıştır. Böylece kurumlar vergisi mükelleflerine verilen indirim müessesesinin; oran artırımı nedeniyle henüz uygulanmaya başlamadığı söylenebilir.

%5'lik vergi indirimi uygulamasının gerek yasal düzenlemesinin gerekse de idari düzenlemelerinin irdelenmesi sonucunda;

- Uygulama; Gelir Vergisi mükelleflerinden tüm kazanç unsurlarını elde edenler için değil de sadece ticari, zirai ve mesleki kazanç elde edenler için getirilmiş bulunması, Kurumlar Vergisi mükelleflerinden de finans ve bankacılık sektöründe bulunanlar, sigortacılık ve reasürans şirketleri ile emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonları için uygulamayacak bulunması, nakden iade olanağının getirilmemiş olması, mahsuben iadenin sadece beyan üzerine tahakkuk ettirilen vergilere yönelik tutulması, vergi indirimi tutarının 1 milyon TL ile sınırlandırılması yönlerinden vergilendirmede eşitlik ilkesine aykırıdır.
- Zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı net olmaması, indirimin hesaplanacağı yıl ile önceki dört takvim yılında VUK'nun 359 uncu maddesindeki fiilleri işlediği kesin yargı kararına bağlanmayıp sadece idarece tespit edilmiş olmasına bağlanması yönlerinden verginin belirli olması ilkesine aykırıdır.
- Bir yandan vergiye gönüllü uyumu sağladığı düşünülen seçili mükellef gruplarına bir vergi indirimi düşünülürken bir yandan da af, barış, yapılandırma isimleriyle vergiye direnci bulunan mükelleflere kolaylık sağlanması uygulamanın sağlıklı yürütmesine ve verginin tabana yayılması çalışmalarına zarar vermektedir.

- Geçmiş dönemlere ilişkin yapılan ikmalen, resen ve idarece tarhiyatların kesinleşmesi beklenilmeden düzeltme yoluyla istenmesi hukuki güvenlik ilkesine aykırıdır.
- Son 2 yıl içinde düzenli beyanname verilmiş olmak ve 1.000 TL'nin üzerinde vadesi geçmiş vergi borcu bulunmamak koşulunun çok düşük kaldığı görülmektedir. Ekonomik kriz, nakit sıkışıklığı ve ticari iş ve işlemlerin yavaşladığı dönemlerde kimi zaman ödeme sıkıntısı yaşayan mükelleflerin bu olanaktan tümünden yararlandırılmaması yerine borç tutarının biraz daha yükseltilmesi ve işletme büyüklüklerine bağlı olarak tutar değişikliklerinin yapılabilmesi olanağının getirilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

15.07.2018 Tarih ve 30479 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (Kararname Numarası:4)

301 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, 23.12.2017 Tarih ve 30279 Sayılı Resmi Gazete.

482 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 25.07.2017 Tarih ve 30134 Sayılı Resmi Gazete.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2017, Ankara, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr> (Erişim: 30.07.2018).

Anayasa Mahkemesi'nin 20.10.2005 Tarih ve 25972 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Esas.2001/3, Karar.2005/4 Sayılı Kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 20.12.2005 Tarih ve 26029 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Esas.2003/73 Esas, Karar.2003/86 Sayılı Kararı.

Benno Torgler, İhsan C. Demir, Alison Macintyre ve Markus Schaffner, “Causes and Consequences of Tax Morale: An Empirical Investigation”, **Economic Analysis & Policy**, Vol.38, No.2, Eylül 2008, s.313-339.

Cemil Rakıcı ve Cansu Aydoğdu, “2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Vergi Performansının Değerlendirilmesi”, **Sosyoekonomi**, Vol. 25 (33), 2017, s.221-239.

Coşkun Can Aktan, “Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı”, **Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası Dergisi**, Sayı.1, Cilt.26, Ocak 2012, s.14-22.

Fatih Saraçoğlu, Gelir Vergisi Sisteminde Ayırma İlkesi Uygulaması ve Değerlendirilmesi”, **İ.Ü İktisat Fakültesi Maliye Araştırmaları Merkezi Konferansları 40. Yıl Seri Yıl 2001**.

Gelir İdaresi Başkanlığı 2014-2018 Stratejik Planı, Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No:71, Temmuz 2013, Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı 2018 Yılı Performans Planı, Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No:254, Ocak 2018, Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı Faaliyet Raporları.

Handan Kaynar Bilgin, “Türkiye’de Vergi Ahlakının Belirleyicileri”, **ODTÜ Geliştirme Dergisi**, 38 (Ağustos), 2011, s.167-190.

Handan Kaynar Bilgin, “Vergi Ahlakının Teorik Çerçevesi”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 20, Sayı 2, 2011, s. 259-278.

Harun Sağır, “Vergiye Gönüllü Uyum Müessesesi Olarak İzaha Davet ve İzaha Davetin Vergi İncelemelerine Etkisi”, **Vergi Dünyası**, Yıl.36, Sayı.425, Ocak 2017, s.94-97.

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG1.htm, Erişim: 27.07.2018.

İmdat Türkay, “Türk Vergi İdaresinde Mükellef Odaklı Yaklaşım-Mükellef Hakları-Vergiye Gönüllü Uyum Uygulamaları”, **Vergi Sorunları**, Sayı.299, Ağustos 2013, s.148-163,

Kadriye İzgi, “Vergi Ahlakını Etkileyen Faktörler: Sakarya Üniversitesi Örneği”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya Üniversitesi SBE, Haziran 2011.

Mehmet Tosuner ve İhsan Cemil Demir “Toplumsal Bir Olgu Olarak Vergi Ahlakı”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 9 / 3 (2007). s.1-20.

Müslüm Gümüş, “Vergi Mükelleflerine Yasalarda Tanınan Hakların Vergiye Gönüllü Uyum Sağlama Üzerindeki Etkisi”, **Vergi Sorunları**, Sayı.341, Şubat 2017, s.96-104.

Osman Ferhat Çanakkale, “Teknolojik İlerlemenin Vergiye Gönüllü Uyuma Etkisi”, **Vergi Sorunları**, Sayı.329, Şubat 2016, s.57-61.

Peggy Jimenez ve Govind S. Iyer, “Tax compliance in a social setting: The influence of social norms, trust in government, and perceived fairness on taxpayer compliance”, **Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting**, 34, 2016, s.17-26.

Ronald G. Cummings, Jorge Martinez-Vazquez, Michael McKeec ve Benno Torgler, “Tax morale affects tax compliance: Evidence from surveys and an artefactual field experiment”, **Journal of Economic Behavior & Organization**, 70, 2009, s.447–457.

Ufuk Gencil ve Elif Kuru, “Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 20, 2012, s. 29-60.

Vergi Denetim Kurulu Faaliyet Raporları.

www.tmud.org.tr/Files/Arsiv/TMUD,MustafaAKPiNARGeliridairesiGrup-Baskani.pptx (Erişim:27.07.2018).

Eray MERCAN

Oturum Başkanı

- Selçuk Tekin'e sunumu için teşekkür ediyoruz.

Bu konu yeni uygulanan, yani bu yıl itibarıyla uygulanan bir konu olmasına rağmen açılmış bir çok dava var, aslında yararlanılmaması için yapılmış gibi geliyor, çok basit gibi görünüyor, engebeli bir koşu. Bununla ilgili oturumun sonunda bir soru cevap kısmımız olacak. O soruları tüm katılımcılara o zaman sorarsanız, mesela buranın özelliği gereğince sadece kafamızda kalması ve bu süreyi iyi kullanabilmek anlamında.

Biraz önce Selçuk Bey bir örnek verdi mesela katma değer vergisi beyannamesi veriyoruz, ödenecek KDV çıkmıyor, düzeltme beyannamesi veriyoruz. Ödenecek vergi olmadığı için yine bir süresinden sonra verince bir damga vergisi doğuyor ama vergi ödenmeyecek sadece damga vergisi. Damga vergisi neyin bedeli? Beyanname vermenin bedeli. Bunu unutursanız idare bundan da yararlandırtmıyor. Acaba kanunda kastedilen hangi vergiyi kastediyor onları işte soru-cevap kısmında daha netleştirerek, üzerine daha yoğunlaştırarak yani dediğim gibi çok basit gibi görünüyor ama uygulamaya girdiğiniz zaman zaten sistem uyarı da veriyor biliyorsunuz, çok farklı uyarılar var.

Şimdi sunumlarını yapmak üzere ben sözü Yeminli Mali Müşavir Sayın Murat Yıldız'a vereyim. Tabii Murat Yıldız da agresif sunum yapabilir, bütün sunumun sorumluluğu Murat Yıldız'a aittir.

Murat YILDIZ

Yeminli Mali Müşavir

- Değerli katılımcılar sözlerime başlamadan önce bu yoğun katılımınızdan dolayı, Eray üstadın da söylediği gibi bizi tercih ettiğinizden dolayı, özellikle Emre Kartaloğlu ile aramda bayağı bir iddialaşma vardı, onu üçe katladığınızdan dolayı hepinize ayrı ayrı teşekkür bir borç biliyorum.

Eray Üstadıma açış konuşmasında benim hakkımda söylediği güzel şeyler için elbette çok teşekkür ediyorum, yani bizler bugün bu kürsülerde bulunuyorsak ondaki en büyük pay sahiplerinden birisi de kendisidir, onu zaten en iyi bilenlerden birisi de kendisi. Gerek eğitim çalışmalarında katıldığımız derslerde, gerekse bu seminerlere başlamamızda hep bize vizyon veren, önümüzü açan insanlardan, başta gelenlerden birisidir. Sizlerle nedendir bilinmez belki ben 81 ilin 50'sinde falan seminer vermişimdir tahmin ediyorum ama İstanbul'da ilk defa sizlere seslenme imkânını veren TÜRMOB'a da bu anlamda teşekkür ediyorum.

Bugünkü konumuzun asıl üst başlığı biliyorsunuz vergi planlaması ve vergi uygulamaları ama bu üst başlık çok kapsamlı bir başlık olduğu için bunu biz kendimizce bazı alt başlıklara ayırmayı düşündük, ben de o kapsamda vergi planlamasında müktezaların yeri ve önemi başlıklı bir sunum yapmayı uygun gördüm kendimce.

Tabii bir de bunu yaparken birazdan detayları da anlatacağımız aslında çok hukuksal kısımlara da girmek istemiyorum, çok değerli hocalarımız var gerekirse zaten onlar da bizi aydınlatacaktır,

aslında vergi planlamasının bizde temel enstrümanlarından birisi maalesef son dönemlerde kanunların bile önüne geçecek şekilde özeldeler ya da eski bildiğimiz adıyla muktezalar olarak karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla bu özeldeler, muktezalar bir bakalım vergi planlamasının bize temel fayda sağlayan unsurlarından birisi mi, yoksa vergi planlaması yapmayı düşünen, kanunu kendine göre doğru yorumladığını düşünen uygulayıcılar için belli bir sürenin sonunda çarpılan duvar mı? Bunu anlamaya hep beraberce çalışacağız.

Bugünkü en büyük sıkıntım sürem az, yerim dar yani keşke bana bir buçuk saat verseler çok daha detaylı, güzel anlatabileceğim ama o yüzden bazı konuları başlıklar ile geçip sonra zaten yayınlanacağını düşündüğüm sunumunda detayları bir şekilde sizlerin istifadesine sunacağız.

Arkadaşlar biliyorsunuz, vergi planlaması dediğimizde mükelleflerin ödemesi gereken vergiyi en aza indirmek adına kanunlarda yer alan boşluklardan, indirimlerden, istisnalardan azami usulde yararlanmak için yapmış oldukları planlama çalışmaları aklımıza geliyor. Her şeyden önce iyi bir vergi planlaması yapabilmenin olmazsa olmaz koşulu da o ülkede verginin kanuniliği ilkesine azami özenin gösterilmesinden geçiyor.

Hepimizin bildiği gibi Anayasamızın 73. maddesinde vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülüklerin ancak kanunla konulacağı, kanunla değiştirilebileceği ya da kanunla kaldırılabilirliği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla verginin kanuniliği ilkesi dediğimizde de bunun bünyesinde 3 önemli unsur barındırdığını görüyoruz; ulaşılabilirlik, öngörülebilirlik ve belirlilik.

Dediğim gibi bu ilkelerle çok uzun sizleri sıkmayacağım, sonraki kısımlar çünkü biraz daha çarpıcı ama her ne kadar verginin kanuniliği ilkesi de bu şekilde Anayasamızın 73. maddesinde teminat altına alınmış olsa da vergi mevzuatımızın ve vergisel teşviklerin çok geniş kapsamlı olması, anlaşılmasının güç bulunması, sıklıkla yapılan değişiklikler, teknolojik ve ekonomik gelişmeler, kripto para birimleri, türev finansal araçlardaki hızlı yapılan değişiklikler ve bunların işlem hacminin artması, uluslararası ticarete meydana gelen hızlı artışlar ve birçok nedenle vergi mevzuatını uygulayıcılar sıklıkla yorumlamada güçlük çekebiliyorlar. Bu anlamda da ilk akla gelen unsurlardan birisi de Maliye Bakanlığı'ndan ya da bu anlamda yetkilendirilmiş olan Gelir İdaresi Başkanlığından özelleştirme talep etmektir.

Neden bu konuyu seçtiğimi girişte biraz anlatmaya çalıştım ama bir başka nedeni de Maliye Bakanlığının son dönemde verdiği muktezaların son paragrafında moda olarak kullanmaya başladığı bir kavram. Önce muktezada güzel güzel görüşünü anlatıyor Maliye Bakanlığı, en son paragrafta da amiyane tabirle bir kılçık atıyor, diyor ki tamam bu böyledir ama bölünme işlemleri şudur, bölünme işlemlerinin faydaları bunlardır, şunlar istisnadır. Ama en son diyor ki ancak diyor yapılan işlemlerin kısmi bölümü müessesenin amacına aykırı olması ya da ilginç olan kısım bu vergi planlamasına yol açacak şekilde yapılması halinde gerekli tahriyatların yapılacağı tabiidir. Hayda yani diyor ki, sizin vergi planlaması yapmanız vergi kanunlarındaki uygulamalardan yararlanmak suretiyle iyi bir şey değildir, eğer siz örneğin vergi planlaması maksadıyla bir bölünme işlemi, birleşme işlemi, devir işlemi yapıyorsanız, eğer ben bunu anlarsam sizi cezalandırırım. Ama bu salondaki herkesin bileceği gibi aslında bizim vergi mev-

zuatımızdaki temel vergi planlaması araçlarından birisi budur ki kanun koyucu da bu amaçla getirmiştir, neyi bölünme işlemlerini, birleşme işlemlerini ya da devir işlemlerini. Şimdi bunu da görünce ben bu konuyu ele almalıyım dedim.

Biliyorsunuz mukteza uygulaması Vergi Usul Kanunumuzun 413. maddesinde düzenlenmiş. İsterseniz bu maddeye bakalım ki bundan sonraki açıklamalarıma ışık tutacak. Orada diyor ki mükellefler Gelir İdaresi Başkanlığından veya bu hususta yetkili kıldığı makamlardan vergi durumları ve vergi uygulamaları bakımından müphem ve tereddüdü mucip gördükleri hususlar hakkında yazılı izahat isteyebilirler. Gelir İdaresi Başkanlığı kendisinden istenecek izahatı özelge ile cevaplandırabileceği gibi aynı durumda olan tüm mükellefler bakımından uygulamaya yön vermek için açıklık getirmek üzere sirkülerde yayınlatabilir.

Sirküler ve özelgeler hepimizin bildiği gibi Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde Gelir İdaresi Başkanı veya tevkil edeceği bir başkan yardımcısının başkanlığında en az 3 daire başkanından oluşan bir komisyon marifetiyle oluşturulmakta.

Söz konusu komisyonlarca oluşturulmuş olan sirküler ve özelgeler ile konu ve kapsam ilgili olduğu mevzuat bakımından tamamen aynı mahiyeti taşıyan bir hususta izahat talebinde bulunulduğu durumda sadece komisyon tarafından oluşturulan sirküler ve özelgeler uygun olmak koşuluyla Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatı da özelge verebilmekte. Sirküler ve vergi mahremiyetine aykırı olmamak üzere özelgeler Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından biliyorsunuz internet ortamında yayımlanıyor.

Son olarak bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirleme konusunda Maliye Bakanlığına yönetmelik çıkartma yetkisi verilmiş, Maliye Bakanlığı yönetmeliği çıkartmış, yönetmelikte özelge ve sirkülerin tanımını yapmış. Dikkat edecek olursak arkadaşlar aslında özelge ve sirkülerin üst başlığı kanunda izahat olarak isimlendirilmiş durumda, izahat türleri dediğimizde de biz sadece verilen mükellefi bağlayan özelgeyi, bir de aynı durumdaki tüm mükellefleri bağlayan sirküleri görmekteyiz.

Bir de yönetmeliğin 8. maddesinde bazı durumlarda mükelleflere özelge verilmeyeceği belirtilmiş, hangi durumlar onlar? Başkalarının vergi durumları hakkında bilgi ve izahat talepleri, yargıya intikal etmiş olaylara ilişkin izahat talepleri, hakkında vergi incelemesi yapılmakta olan mükelleflerce veya vergi sorumlularınca incelemeye konu işlemlere ilişkin izahat talepleri, somut bir olaya dayanmayan teorik hususlara ilişkin bilgi ve izahat talepleri diye geçiyorum.

Mükelleflerin veya vergi sorumlularının vergi uygulamaları ile ilgili işlemlerin gerçekleşmesinden sonra yapacakları başvuruları ile vergi hataları ile ilgili yapılan düzeltme talepleri ve Maliye Bakanlığınca incelenecek olan şikâyet yolu ile yapılan müracaatlar bu kapsamda özelge verilmeyecek durumlara örnek olarak yönetmelikte sayılmış.

Özelgeyi kimler talep ediyor? Doğrudan mükellefler, vergi sorumluları, bunların mirasçıları ya da yetki belgesine sahip olan kanuni temsilcileri ya da vekilleri talep edebiliyor. Birazdan bunu eleştiri konusu da yapacağız. Oda ve birlikler örneğin TÜRMOB kendi mükellefleri ile ilgili olanlar hariç olmak üzere üyelerine

ilan etmek amacıyla özelge talebinde bulunamıyorlar. Ha şimdi burada üçüncü bir izahat türü karşımıza çıkıyor bu yönetmelikten hareketle, diyor ki ancak bu kuruluşlar başkanlıktan vergilendirme ile ilgili konularda özelge niteliğinde olmayan görüş talep edebilirler. Yani bir bakıma gayri resmi özelge, tamam ben görüşümü bildiririm, sen bunu üyelerine de gerekirse duyurabilirsin ama bu görüşe uygun hareket eden üyeler özelgenin doğurduğu lehteki sonuçlardan, birazdan göreceğiz, yararlanamazlar şeklinde.

Özelge nereden isteniyor? Eğer o ilde Vergi Dairesi Başkanlığı varsa Vergi Dairesi Başkanlığından, yoksa defterdarlıklardan özelge istenmekte genel anlamda. Yine biliyorsunuz özelge talepleri Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinde bir örneği yer alan özelge talep formu kullanılmak suretiyle yapılmakta.

Arkadaşlar bu özelgelere ilişkin prosedüre bakacak olursak, eğer Vergi Dairesi Başkanlığında özelge verilmesi söz konusu olduğu durumda şu gördüğümüz imza silsilesini takip ettiğini görüyorsunuz. Vergi dairesindeki personel, şef, müdür yardımcısı, müdür, grup müdürü, vergi dairesi başkanına kadar çıkıyor özelge imzaya eğer bu Vergi Dairesi Başkanının en son aşamada imzalayacağı özelge, örnek özelge havuzunda emsali olan bir özelge ise vergi dairesi başkanı tarafından imzalanmak suretiyle mükellefe veriliyor. Emsal bir özelge yok ise biliyorsunuz özelge havuzunda ne oluyor Vergi Dairesi Başkanı bunu yukarıya yani Gelir İdaresi Başkanlığına iletiyor. Gelir İdaresi Başkanlığında da benzer bir silsilenin tekrar başladığını görüyoruz. Personel, müdür, grup başkanı, daire başkanı özelge komisyonu olmak üzere bu aşamalardan geçerek hazırlanan özelge mükelleflere tebliğ ediliyor.

Peki, mükelleflerin özelge talepleri Gelir İdaresince ne kadar süre içinde karşılanmak durumunda? Bunun cevabı arkadaşlar yok. Biliyorsunuz 413 sayılı özelgenin düzenlendiği maddenin 2003 yılından önceki, değiştirilmeden önceki halinde diyordu ki Gelir İdaresi özelge taleplerini en kısa zamanda cevaplamak durumundadır. Tamam, bu da soyut bir kavramdır, en kısa zamanda neyi anlaşılması gerektiği belli değildi, bir bağlayıcılığı yoktu ama en azından idareyi zorlayan yasal bir terminoloji kanun metninde yer almaktaydı. Ancak 2003 yılında bu “en kısa zamanda” ibaresi de kanundan çıkarıldığı için şu anda özelgelerin idarece kaç gün içerisinde cevaplanacağına ilişkin herhangi bir yasal zorlayıcı süre bulunmamakta.

Buna ilişkin tek belki tavsiye niteliğindeki, istişare niteliğindeki süre kamu hizmetlerinin sunumunda uyulacak usul ve esaslara ilişkin yönetmeliğin 6. maddesinde düzenlenmiş. Orada demiş ki mükelleflerin özelge taleplerinin cevaplandırılması hizmetinin en geç 45 gün içerisinde tamamlanması esastır. Ha bu tamamlanmasının yaptırımı var mı, yok.

Dünya uygulamalarına baktığımızda ise birçok ülkede özelgelerin 28 gün ile 1 yıllık süreler arasında cevaplanmak zorunda olduğunu, bunun yasal temellerinin ilgili kanun maddelerinde bulunduğunu görüyoruz.

Peki, niye özelge alıyor mükellefler ya da sirkülerin mükelleflere sağladığı faydalar neler? Biliyorsunuz bunun cevabı da Vergi Usul Kanunumuzun yanılma başlıklı 369. maddesinde saklı. Orada diyor ki yetkili makamların mükellefin kendisinin yazı ile yanlış izahat vermiş olmaları veya bir hükmün uygulanma tarzına

ilişkin içtihadın değişmiş olması halinde vergi cezası kesilmez ve gecikme faizi hesaplanmaz. Eski uygulamaları hatırlayanlar bilir eskiden özelve ile idare mükellefi yanıldığında bir tek vergi cezası kesilmiyordu; vergi aslının yanı sıra gecikme faizini mükelleften aranması söz konusuydu. Ancak yapılan değişiklikte eğer mükellefimiz kendisine verilmiş özelveye uygun tarzda işlem tesis etmişse yarın bir gün yapılacak olan vergi incelemesinde eğer müfettiş en nihayetinde o özelveye katılmadığından dolayı bir rapor düzenleyecek duruma gelirse, sadece vergi aslının mükelleften aranması söz konusu, gecikme faizi ve vergi cezası mükelleften aranmıyor.

Aynı maddede sirkülere ilişkin düzenleme çok daha geniş kapsamlı ele alınmış, denilmiş ki bir hükmün uygulanma tarzı hususunda yetkili makamların genel tebliğ ve sirkülerde değişiklik yapmak suretiyle görüş ve kanaatini değiştirmesi halinde oluşan yeni görüş ve kanaate ilişki genel tebliğ veya sirküler yayınlandığı tarihten itibaren geçerli olup geriye dönük işlemez. Dolayısıyla bir mükellefimiz bir sirkülere ya da genel tebliğe uygun olarak işlem tesis ettiyse yarın bir gün onu inceleyen müfettiş bu sirküler içindeki görüşe katılmıyor olsa dahi o mükellef adına aynı özelve olduğu gibi ceza kesilemeyeceği, gecikme faizi talep edilemeyeceği gibi vergi aslının da aranmaması diye bir durum söz konusu olmakta. Yani vergi aslı anlamında da sirkülere uygun davranan mükellef korunmakta, sirkülerde bir görüş değişikliği olduğunda sadece o değişiklikten sonraki durumlar bu kapsama girmekte.

Arkadaşlar özelgeler dava konusu yapılabilir mi? Yani mükellefimiz gitti vergi dairesinden bir özelge talebinde bulundu ama özelge talebine karşılık verilen özelgede idarenin görüşü hiç de umduğu gibi çıkmadı, beklentilerinin aleyhine bir özelge ile karşı karşıya kaldı. Buna ilişkin Danıştay'ın vermiş olduğu birçok karar var; oralarda diyor ki özetle özelgeler istisari nitelikte olup, kesin yürütülmesi sorun olan bir işlem niteliğinde olmadığı idari davaya konu edilemezler. Dolayısıyla mükellefimiz özelgede istediği yönde bir görüş alamadığı için bu özelgenin iptali için davaya gidebilmesi diye bir imkân şu anki uygulamamızda söz konusu değil. Ancak bu mükellefler, aksi görüş verilen kendisine mükellefler, hepimizin bildiği gibi itirazı kayıtlı beyanname vermek suretiyle bu özelgedeki görüşe uygun bir şekilde düzenleyecekleri beyannameyi itirazı kayıtlı vermek suretiyle bunu elbette ki dava konusu yapabilmekteler.

Mükellefler başka mükelleflere verilen özelgelerden yararlanabilir mi? Eskiden bundan bahsediyor olsaydık kesinlikle yararlanamaz derdik çünkü özelge hangi mükellefe verilmişse sadece onun için sonuç doğuran bir metindi biliyorsunuz. Ancak daha sonra 6009 sayılı yasa ile yapılan düzenleme çerçevesinde vergi müfettişlerinin kararname, tüzük, yönetmelik, genel tebliğ ve sirkülerlere aykırı doğrudan vergi inceleme raporu yazması biliyorsunuz yasaklandı. Çok daha öncesinde vergi müfettişleri bir tek vergi kanunları ile bağlıydı işte tebliğdir, sirkülerdir, yönetmeliktir buradaki uygulamaların kanunlara aykırı olduğunu düşündüğü noktada tebliğe, yönetmeliğe, tüzüğe aykırı ne yapabilirdi arkadaşlar, rapor düzenleyebilirdi. Bu alındı, bir de ne dendi rapor değerlendirme komisyonları vergi müfettişlerince düzenlenen raporları değerlendirirken gerek o mükellefe verilmiş, gerekse

başka mükelleflere verilmiş Gelir İdaresi Başkanlığı görüşlerini özelge havuzunda yer alan mukteza örneklerinde dikkate almak zorundadırlar. Yani Türkçesi vergi müfettişleri özelgeleri aykırı rapor yazamıyor, yazıyor olsalar dahi sonraki aşamada rapor değerlendirme komisyonunda bu rapor geri çevrilebiliyor.

Bu vergi müfettişlerinin özelgelere aykırı rapor yazamaması bir yönüyle iyi, bir yönüyle de tartışmaya açık. İyi olan yönüne? En azından o özelge havuzunda yer alan özelgeye uygun olarak işlem tesis eden mükellefler tam anlamıyla bir değişiklik içerisinde o özelgenin sonuçlarından yararlanabildiği için mükellefler arasında bir eşitlik sağlanmış oluyor. Ama diğer taraftan tabii bunu vergi hukuku ilkeleri açısından değerlendirecek olursak ki bunu geçmişte şu anda sunumu yapacak olan hocalarımızdan Profesör Dr. Hakan Üzeltürk de değerlendirmiş ve demiş ki bu yanlış bir uygulamadır, çünkü asli kaynaklarından olan vergi hukukunun kanun, Anayasa vesaireyi bir tarafa bırakmak suretiyle tali kaynaklara yani genel tebliğ, sirküler ve özelgelere vergi müfettişlerinin bağlı kalmasının zorunlu tutulması Anayasamızın verginin kanunu ilkesine aykırılık teşkil etmektedir şeklinde de yoğun eleştiriler olan bir konu.

Arkadaşlar şu ana kadar girizgâh yaptık, özelge sistemini beraberce bir hatırladık. Peki, özelge sistemimizde hepimizin yaşadığı sorunlar neler, bu sorunların çözüm önerileri neler olabilir, hızlı hızlı başlıklar halinde bunları sizlere şimdi sunmak istiyorum.

İlk önerimiz özelge komisyon yapısı tekrar düzenlenerek özelgeler için süreklilik esasına göre çalışan ayrı bir birimin kurulması faydalı olacaktır. Şu anda biliyorsunuz özelge komisyonu Gelir

İdaresi Başkan Yardımcısının Başkanlığında 3 daire başkanından oluşuyor. Bu 3 daire başkanının hepsinin bir araya gelmesi her zaman çok mümkün olamıyor ya da örneğin katma değer vergisi açısından verilecek olan bir özalgede, gelir vergisi, damga vergisine bakan daire başkanının mesaiye harcaması da çok da bu kaynakların etkin kullanılmadığı anlamına geliyor. Dolayısıyla dünya örneklerine benzer bir biçimde mutlaka bizde de sürekli bir özelge komisyonunun olması gerekmektedir.

Yine verilen özalgelere uyum takip biriminin kurulması özalgelerin bağlayıcılığı ve önemini arttıracak. Biz de özelge veriliyor biliyorsunuz ondan sonra bu özalgelere mükelleflerin uygun davranıp davranmadığı ya da vergi müfettişlerinin bunlara uygun davranıp davranmadığı çok da takip edilmiyor. Dolayısıyla az önce bahsettiğimiz sürekli komisyon bünyesinde kurulacak olan bir özelge takip birimi bu özalgelere çok daha etkin, ciddiyetini arttırıcı yönde etki sağlayacak.

En büyük sıkıntılarımızdan birisi de şu arkadaşlar, evet Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinde bazı örnek özalgeler uzunca bir süredir yayınlanmakta. Ancak bu özalgeler maalesef ki özelge havuzu diye adlandırdığımız havuzda yer alan özalgelerin tamamını teşkil etmemekte. Böyle olunca da mükellefler kendilerinin konusuna uygun olan bir özalgelyi bulamadıkları takdirde özelge havuzundaki özalgelye de ulaşmaları mümkün olmadığı için ya yanlış işlem tesis etmekte ya bu özalgelerin çeşitli yollarla peşine düşmeye başlamaktalar, bu da birçok sıkıntıyı beraberinde getirmekte. O yüzden yine bu noktadaki önerimiz emsal özelge havuzunun tamamının tüm kamuoyuna açılması birçok yönüyle fayda sağlayacağı muhakkak.

Gelir İdaresi Başkanlığının son dönemde vermiş olduğu özelge sayılarına, yayınlamış olduğu özelge sayılarına da gene sunumumuzda yer verdik. Kısaca 2010-2017 döneminde toplam 10 bin 257 adet özelgenin Gelir İdaresi Başkanlığı sitesinde yayınlandığını görüyoruz ama özelge havuzuna baktığımızda oradaki sayının bundan çok daha fazla olduğu bilinmekte.

Temel önerimiz özelge havuzundaki tüm özelgelerin kamuoyuna açıklanması. Ama bu mümkün olamıyorsa, en azından Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinde yer alan özelgeler de vergi müfettişlerince yapılan incelemelerde dikkate alınmalı, Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinde açıklanmayan özelge havuzunda yer alıp müfettişlerin ulaşabildiği ancak kamuoyunun diğer kesimlerinin ulaşamadığı özelgeler incelemelerde çıkış noktası olarak karşımıza çıkmamalı diyoruz.

Yine arkadaşlar az önce de söylediğimiz gibi mükellef bir özelge aldığı takdirde bu özelgeye uygun işlem tesis etmiş olsa bile daha sonra bu özelgenin iptal edildiği durumda vergi aslından dolayı tarhiyata muhatap kalmakta. Yine detaylarına sunumumuzda yer verdiğimiz üzere bizim buradaki önerimiz vergi ziyayı cezası veya gecikme faizinin yanı sıra özelgeye uygun hareket eden mükelleflere tam bir vergi güvenliği sağlamak adına vergi aslı tarhiyatı da yapılmamalı. Ola ki o özelgedeki görüşte bir değişiklik meydana geliyorsa yeni görüş, bundan böyle mükellefin ne şekilde işlem tesis edeceğine ilişkin görüş, mükellefe daha sonraki işlemleri için bir yazı ile bildirilmeli.

En önemlilerinden birisi mutlaka ama mutlaka özelgelerin hangi süreler içerisinde verileceğine dair yasal kanuni bir düzenleme-

nin yapılması gerekiyor. Bu 30 gün mü olur, 45 gün mü olur, 90 gün mü olur her ne olursa olsun mutlaka böyle bir süre olmalı ki şu anki keyfiyet ortadan kalksın. Ya da bunu yapamıyorsak en azından eğer idare belirlenen süre içerisinde özgelere cevap vermiyorsa, o zaman mükellefin özelge talebinde yorumlanmasını istediği hususun mükellef lehine yorumlandığı kabul edilsin. Hani bazı konularda olabiliyor ya idare 60 gün içerisinde cevap vermezse kabul ettiği anlamına geliyor. Benzer bir düzenlemenin özgelere içinde olması, dolayısıyla belirlenen süreleri aşan özgelere cevap verilmemiş olsa bile mükellef sanki olumlu görüş almış gibi en azından vergi ziyai cezası ve gecikme faizinden muaf tutulması gerekmektedir.

Yine arkadaşlar bazı dünya uygulamalarında da var; Amerika'da, Hollanda'da, Kanada'da vesaire o uygulamalardakine benzer bir biçimde çok özellikli durumlar için ya da Türkiye'ye yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcılar için ön özelge ya da hızlandırılmış özelge dediğimiz bir sistem getirilmeli. Bu hızlandırılmış özelge sisteminden yararlanmak isteyen mükelleflerde elbette ki diğer mükelleflerden farklı olarak bu özgelere alabilmek adına belli miktarda harç ödemelidir diyoruz. Bu önerimiz daha önce uygulamaya sokulmak istendi ancak son anda uygulamada ortaya çıkan tepkilerden sonra vazgeçildi. Ancak bu çok tartışılacak bir konu; verilen özgelere için maktu ve cüzi bir miktarda harç alınmalı mıdır, alınmamalıdır konusu. Dünya uygulamalarına baktığımız zaman dünyada birçok ülkenin özelge verirken harç talep ettiğini görüyoruz. Örneğin Kanada Vergi Dairesi bu konuya ilişkin açıklamada bulunurken diyor ki personelin normal görev dışında ayırdığı zaman ve diğer idari masrafların varlığı ve mükellefin konuya ilişkin olarak danışabileceği, bu kısım hoşunuza

gidiyor, muhasebe ve müşavirlik şirketlerinin varlığı karşısında ücretsiz özelge verilmesi çok da doğru bir uygulama değildir. Bu bakımdan, mükellefler ne yapmış oluyor, müşavirlik hizmetini ücretsiz olarak doğrudan idareden almış oluyor.

Arkadaşlar az önce de söylemiştik normal koşullarda yönetmelikte de belirtilmiş, işlem gerçekleştikten sonra yapılan özelge talepleri bizde karşılanmıyor. Burada ancak uygulamada da birçok sorunu beraberinde getiriyor bu uygulama yani işlem gerçekleştikten sonra özelge talebinin karşılanmaması. Detaylarına sunumda yer verdim ama vakit darlığından sadece şunu söyleyeceğim, en azında özelge işlem gerçekleştikten sonra talep edildiği durumlarda hiç değilse o vergiyi doğuran olayın beyan edileceği beyan dönemi sonuna kadar yapılan özelge başvurularının idarece kabul edilmesi, daha hakkaniyete uygun olacaktır diye düşünüyoruz.

Biliyorsunuz son dönemde incelemeye giren mükellefler diledikleri takdirde rapor değerlendirme komisyonlarında dinlenme talebinde bulunabiliyorlar. Biz benzer bir uygulamanın özelge komisyonları için de getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü özelge komisyonları maalesef uygulamanın içinden gelen kişiler olmadığı için sadece teoriye bağlı olarak özeldeleri cevaplayabiliyorlar, uygulamadaki dinamikleri ya da sorunları anlamadan verilen cevaplar da genelde çok yerinde olmayan cevaplar oluyor.

Arkadaşlar yine bir başka önerimiz aynı gruba dâhil olan grup şirketleri için, o grup şirketlere dâhil tüm şirketlerin mükellefleri kapsayacak şekilde grup özeldesi adı verilebilecek bir özeldenin verilmesinin faydalı olduğunu düşünüyoruz. Yoksa bir gruba dâhil 10 tane şirketin her birisi özeldenin hükümlerinden yararlan-

bilmek adına ayrı ayrı başvuruda bulunması gerekiyor aynı konu ile ilgili, bu da gereksiz iş yüküne yol açabiliyor. O yüzden grup şirketi tanımı yapıldıktan sonra, o grup şirketteki her bir şirkete ayrı ayrı özelge vermek yerine sadece bir tanesine verilen özelgenin, gruba dâhil diğer şirketler için de hüküm doğurması gerektiği söylenebilir.

Yine TÜRMOB'umuzu ilgilendirdiği için, sayın üstadım herhalde zaman verecektir, TÜRMOB ve Odaların kendilerini ilgilendiren konularda alıp üyelerine duyuracağı özelgelerin tüm üyeler için hüküm ifade etmesinin mutlaka önü açılmalıdır arkadaşlar. Biliyorsunuz belli dönemlerde tüm meslek mensuplarından TÜRMOB'a belli tartışmalı konularla ilgili olarak görüş talepleri geliyor, mukteza makamı gibi. TÜRMOB bunu Gelir İdaresi Başkanlığına yazdığında zaman zaman istişari nitelikte görüşler alabiliyor ama bu görüşleri sizlere, meslek mensuplarına duyurduğunda özelgenin doğurduğu sonuçları doğurmadığı için çok da anlam ifade etmiyor. İşte bu şekilde meslek örgütlerinin bizi ilgilendiren kısmı ile TÜRMOB'un Maliye Bakanlığı'ndan geneli ilgilendirir türde aldığı görüşlerin her bir mükellef için ayrı ayrı özelgenin doğurduğu hukuki sonuçları doğurması gerekir diyoruz.

Yine en büyük sıkıntılarımızdan birisi özelgeler mutlaka belli periyotlarla taranmalı, aynı konudaki özelgeleri kavrayan sirküler ve genel tebliğler çıkarılmalı. Arkadaşlar üşenmezseniz bakın, ben üşenmedim baktım slayt da aldım, bazı konular var ki bu konuları alt alta sıraladığınızda Türkiye'deki özelge taleplerinin yüzde 90'ını oluşturuyor ama Maliye Bakanlığı ısrarla bu konulara ilişkin sirküler ya da tebliğ bazında net düzenleme yapıp

bu özelge taleplerinin önüne geçmek yerine yüzlerce özelge vermeye devam ediyor. Bu konular nelerdir diye merak ediyorsanız şöyle göstereyim, vakit yok tek tek sıralayamayacağım. Ama hepimiz biliyorsunuz ki uygulamada en çok özgelgeler bu konularda talep ediliyor.

Yine arkadaşlar özelge arama motoruna hepimiz giriyoruz, Gelir İdaresi Başkanlığında çeşitli sebeplerle, bu teknoloji çağında, dijitalleşme çağında, benim gördüğüm en kötü arama motoru bizim özelge arama motorumuz. Ne madde numarasına göre arama yaptırabiliyoruz, ne güncelden daha az güncel doğru sıralama yaptırabiliyoruz, sadece bir kelime giriyorsunuz o kelimenin geçtiği 1000 tane özelge arka arkaya geliyor, araki bulasın içinden. Mutlaka özelge arama motoru niye yapılmıyor bilmiyorum ama çok kısa sürede işlevsel hale getirilmesi gerekmekte, şu anda hiç işlevsel değil maalesef, onun yerine Google kullanıyoruz hala.

Yine bazı özgelgeler var ki hepimizin kanayan yarası, bu özgelgelerin yanlış olduğu yönünde kamuoyunda, yazarlarda, herkeste yaygın bir inanış var ama Maliye Bakanlığı bu özgelgelerdeki bize göre yanlış görüşlerinde direnmek suretiyle gereksiz ihtilaflara yol açıyor. İşte bu noktada da Maliye Bakanlığına diyoruz yanlış olduğu yönünde genel inanış olan özgelgeleri hiç değilse lütfen bir komisyon marifetiyle tekrar değerlendirin, bu kadar insanı gereksiz ihtilafa sokmayın.

Hızlı hızlı birkaç cümle ile örnek vereceğim, en çok bizi ilgilendirenlerden örnek vereyim serbest meslek erbablarını, meslek mensuplarını. Beyannamelere ait damga vergisini gider yazamazsınız diyor, katılan var mı burada? Yok. Mesleki sorumluluk sigortasını

yazamazsınız diyor, katılan var mı? Yok. Meslek mensupları tarafından müşterileri adına kesilen cezalar özellikle Ba/Bs formlarından genelde meslek mensupları tarafından ödenmek durumunda kalabiliyor, bu bizim mesleki faaliyetlerimizin bünyesindeki bir risk, bunları gider yazalım dediğimizde yazamazsınız diyorlar, buna katılan da olabilir olmayan da olabilir.

Yine serbest meslek erbaplarının dış giyim harcamalarının gider yazılamayacağına ilişkin özelgelere elbette ki katılmıyoruz. Yine meslek mensuplarında yanlış anlamaya yol açtığı için, bence tam böyle demek istemiyor özeldede ama, 2. ve 3. araçlarına ilişkin amortisman ve giderleri gider yazamayacağı yönünde, olaya has verilmiş bir özelge yanlış anlaşılmakta, bunun açıklanması gerekiyor.

Yine doğrudan bize yönelik yenileme fonu ayırabilir miyiz, ayıramaz mıyız? Uzunca bir süre Maliye Bakanlığı ayırabilirsiniz şeklinde özelge vermişti, sonra bu görüşünden döndü, yenileme fonu ayıramayacağımız yönünde görüşler vermekte. Bu çelişkinin de tekrar ele alınması ve bizlerle yorumlanmasında her ne kadar kanun çok uygun olmasa da fayda olduğunu düşünüyoruz.

Yine en çok vergi dairelerinde son zamanlarda yapılan taramalarda özellikle özel eğitim ve sağlık harcamalarından beyanname üzerinde indirim unsuru olarak yararlanılan mükelleflerin yazar kasa fişlerine dayalı olarak yaptıkları indirimler kabul edilmiyor. Bunun da mutlaka tekrar gözden geçirilmesini, birçok mağduriyet yaratan bir özelge olduğunu düşünüyoruz.

Aynı şekilde okuldaki çocuklarımız için yemek ücretlerini eğitim bedeline dâhil değil de ayrı bir kalem olarak, okul tarafından faturalandırıldığı durumda özel eğitim harcaması sayılmaması ama eğitim bedelinin içerisinde yansıtıldığı zaman sayılması uygulamasını da çok anlayamıyoruz.

Birkaç tane daha diğer konulardan özelge örneği verip sözlerimi bitireceğim. Arkadaşlar yıllardır biz ne diyorduk? Vergi planlaması aracı olarak limited şirket hisselerini devredecekseniz önce anonim şirket olun, hisse senedi basın sonra devredin, çünkü o zaman anonim şirketteki hisse senetlerinin basım tarihi olarak, daha doğrusu iktisap tarihi olarak basım tarihi değil limited şirkete ortak olduğunuz ilk tarih baz alınır diyorduk, öyle değil mi? Yıllardır hepimiz böyle mükelleflerimize uygulama yaptırдық, sonra Şubat ayında bir özelge çıktı olmaz dedi, limited şirkete ortak olduğun tarih değil anonim şirketin hissesini bastığın tarih baz alınır 2 yıllık sürenin hesabında, kesinlikle katılmıyoruz gözden geçirilmesi gerekir.

Yine en çok özellikle Kurumlar Vergisi Kanununun 5-1/e'deki istisna uygulamasında karşımıza çıkar engel, Maliye Bakanlığı diyor ki eğer siz taşınmaz sattıysanız ana faaliyet konularımız arasında taşınmaz ticareti ve kiralaması, eskiden ana sözleşmelerde geçmesi zaten zorunluymuş biliyorsunuz, bu ibare yer alması benim için istisnadan yararlanmamanız için yeterlidir. Fiilen bu işi yapıp yapmadığınıza falan da bakmam, asla katılmadığımız düzeltilmesi gereken bir başka özelge.

Girişte üstat söyledi hakikaten önemli, üstadın söylediğini söyleyeyim o zaman önce, özellikle bölünme durumunda ya da di-

ğer nedenlerle yapılan sermaye azaltımlarında biliyorsunuz bölünme zaman zaman sermaye azaltımı sonucunu da beraberinde getiriyor. Hatta buna ilişkin bir tebliğ taslağı hazırlandı, Allah'tan son anda yayınlanmadı, orada diyor ki eğer bölünme neticesinde bir sermaye azaltımı gerekiyorsa senin sermaye yapına bakarım, öncelikle en ağır vergisel sonuçlar doğuran kalemler hangisi ise sermaye azaltımının ondan başlamak üzere yapıldığını kabul ederim. Bu da gene katılmamızın mümkün olmadığı ve bölünme işlemlerini hemen hemen imkânsız hale getirecek bir başka mukteza olarak karşımıza çıkıyor.

Bir diğeri aynı vergiye uyumlu mükelleflerdeki 5 puanlık indirimdekine benzer bir şekilde, önce kanun koyucu güzel bir biçimde kanunun çerçevesini çiziyor mükellefler azami yararlanabilsin diye, sonra Eray üstadın da söylediği gibi uygulayıcılar onu muktezalar ile öyle bir hale getiriyor ki yararlanamaz hale geliyoruz.

Benzer bir durum bu nakdi sermaye artırımını indiriminde de geçerli, sürekli bunu aşındıracak özeldeler çıkıyor arkadaşlar. Mesela birinde diyor ki sen önce kar dağıtımını yaptın şirket ortaklarına, şirket ortakları kardan paylarını aldılar, atıyorum 2 ay sonra da o şirkette sermaye artırımını yaptıysan o yeni getirilen nakdi sermayeleri ben nakdi sermaye artırımını indirimine konu etmem, bunu iç kaynaklardan sermayeye eklenen tutar gibi kabul ederim diye asla anlamamızın mümkün olmadığı bir yorumlama yapılmış, bunun da mutlaka gözden geçirilmesi gerekmekte.

Hala arkadaşlar arsa karşılığı inşaat işlerinde arsa sahibi ve müteahhit tarafından düzenlenecek faturalarda bedel nasıl tespit edilecek, KDV matrahı nasıl belirlenecek, gelir nasıl ortaya çıkacak

sabaha kadar tartışabileceğimiz durumlar söz konusu ve bir türlü bunu Maliye Bakanlığı şudur diye güzel bir örnekle açıklayıp, bu konuyu kapatmamakta ısrarcı davranıyor.

İştirak hissesi alımı ile ilgili finansman giderine katlandınız, banka kredisi ile iştirak hissesi aldınız, sonra o iştirak hisselerini aldığınız şirketle sonraki aşamada birleştiriniz. O iştirak hissesi alımı ile ilgili aldığınız banka kredisindeki faiz giderini, kur farkını artık gider yazamazsınız diyor Maliye Bakanlığı. Bunu da yine biz belli bir yere oturtamıyoruz.

Son olarak indirimli kurumlar vergisi uygulaması açısından tevsi yatırımlarda, indirimli kurumlar vergisinin ticari kar mı, yoksa mali kar esas alınarak mı hesaplanacağı konusunda da çelişkili birçok özelge var.

Son olarak bunlar özelgelerdeki vergi planlamasının güçleştiren örneklerdi. Kanunumuzda da iki tane her seminerde bize sorulan durum var, birincisi atlıyorsam lütfen düzeltin. Biliyorsunuz 6770 sayılı yasa ile KOBİ birleşmelerini özendiren bir kanun çıktı 18 Ocak 2017’de ama bu kanuna istinaden de birçok KOBİ birleşti çünkü % 75’e varan oranda indirimli kurumlar vergisi uygulamasından yararlanacak. Aynı maddede dendi ki ancak indirim oranı Bakanlar Kurulunca değerlendirilir. Arkadaşlar resmen kanun var, bu kamuoyuna çok geniş basın toplantıları ile Başbakanımız tarafından duyuruldu o dönem ama hala bu Bakanlar Kurulu kararı yayınlanmadığı için KOBİ birleşmelerinde kanunda da olan uygulamadan buna göre vergi planlaması yapan kimse yararlanmıyor, vergi planlamaları yarı yolda kalıyor.

Benzer bir şey Demokles'in kılıcı gibi hep başımızın üstünde duruyor, finansman gider kısıtlaması kanunlarımızda tekrar hüküm olarak getirildi ama orada da hala finansman gider kısıtlaması oranı açıklanmadığı için kanunda olan ama fiilen uygulanamayan bir uygulama olmaktan öteye geçemiyor.

Sonsöz Türkiye'de vergi planlaması yapmak zor iş, hepinize teşekkür ediyorum.

Eray MERCAN

Oturum Başkanı

- Evet, Murat Yıldız'a sunumları için teşekkür ederiz. Gerçi kendisi kabul etmiyor 20 dakika yüzde 100 bir sapma ile tamamladı ama güzel bir sunumdu.

Murat Bey'in sözünü kesmek istemedim yani bir uyarıda bulundum ama çok önemli bir konu, vergi planlaması açısından idare ile birlikte yürütmemiz gereken bir çalışma bu. Çünkü en güzel kanunları istediğiniz dizaynda yazın uygulamada verilen sapmalar ile veya uygulamadaki görüşler ile en iyi kanunlar bile farklı şekillere dönüşebiliyorlar. Bu sunumu hazırlarken ben kısaca yine ilgilendiğinizi düşündüğüm veya başınızda olan, mesela vergi barışı yaptınız, matrah artırımını yaptı mükellefler, diyor ki matrah artırımını yapmış olsanız bile geçmişte iade aldıysanız, bir şekilde iade aldınız, iadelerde bitti, incelemeler yok işinizde ya yeminli raporu ile aldınız ya mahsup talebi yaptınız bir şekilde iadeler sonuçlandı. Bakın buradaki esas esprili nokta iadenin, sonuçlanmayan iadelerden bahsetmiyorum, yıllar önce iadeyi

aldınız, sonuçlanmış bitmiş bir işlem. İdare diyor ki benim bu konudaki inceleme hakkım sabittir diyor, yasaya bakıyorsunuz böyle bir inceleme hakkı yok. Şimdi uygulama vergi planlaması dediğiniz güvenlik esasına dayanır, doğruluk esasına dayanır. O zaman nasıl istisnalarda hüküm koydunuz 7143'e, dediniz ki şu şu koşullarda ben yapılandırmayı bozarım. O zaman bu tür mükelleflerde, bu tür işler yaparken, matrah artırımını yaparken, bilsinler ki bu konuda şeffaflık ilkesi gereğince bunun bu şekilde dizayn edilmesi gerekir.

Tabii biz bu konularda uygulayıcılar olarak, pratiğini yapan kişiler olarak, bu şekilde ifade ediyoruz, bir de bu işin felsefesini, amacını ortaya koyan, teorisini ortaya koyan, bunun böyle olması gerektiğini ortaya koyan hocalarımız var.

Şimdi Hakan Hocama söz vereceğim, buyurun hocam.

Prof. Dr. Hakan ÜZELTÜRK

Vergi Merkezi Başkanı

- Çok keyifli bir topluluk, umarım zaman olur bir başka toplantıda sabaha kadar konuşuruz ama çok sınırlandı zamanımız. Çok kısa iki düzeltme, bir tanesi soyadım “ü” harfidir yıllardır bu sorundur, “üz” eski Türkçede çelik demektir. İkincisi de Vergi Merkezi bizim İstanbul Vergi Merkezi diye bir sivil inisiyatif grubumuz var, İstanbul'un adı oldukça iyi bilinen 50 tane vergicisi beraber çalışıyoruz, raporlar üretiyoruz, toplantılar yapıyoruz yani düşünce kuruluşuyuz; istanbulvergimerkezi.org'dan bakabilirsiniz.

Öncelikle konumuz dijitalleşme tabii, dijitalleşme kapsamında ben çalışmamı yaptım, üst başlık biraz daha sonradan belirlendi vergi planlaması, dolayısıyla vergi planlamasına etkilerini de ya da güncel gelişmeleri de bir parça konuşmaya çalışacağım burada.

Benden önceki konuşmacıların belirttiği iki husus biraz da tabii hukukçu olarak da 33. senem bu sene vergi hukukçusu olarak, bu problemleri sürekli yaşıyoruz, inanın bir arpa boyu yol gidemedik, bu tabii üzücü. Yıllardır vergi idaresi ile hukuk konusunda tamamen birlikte çalışma, eğitim verme öneriyoruz ama maalesef orada da bir ilerleme yapamadık, çünkü en büyük sorun hukuki eksikliklerden kaynaklanıyor.

İşte muktezalar evet sadece muktezaya güvenirseniz hukuka aykırı, doğru bir vergi planlaması da yapamazsınız, çünkü kanunlar var, kanunların üstünlüğü var, normlar hiyerarşisi var. Dolayısıyla muktezaya uygun davrandığınız zaman hukuka da aykırı oluyor, işte yargı süreci başlıyor, işler uzuyor, yıllarca süren adaletsizlik başka arayışlara itiyor insanları. Keza incelemelerde de öyle. Murat Bey bahsetti, incelemelerde de son değişiklikler sonrasında 2010 senesinde artık vergi inceleme memurları yani gönlünce burada keyfi anlamda değil ama asıl bağlı kalması gereken Anayasaya ve kanunlara uygun rapor yazma imkânı ortadan kaldırıldı. Neye göre yazacak? Şimdi mecburen işte sirkülere, genel tebliğe uygun hatta ilerleyen kısımlarda da muktezalara da uygun olması lazım değerlendirmeler sırasında. Baktığımızda nereden kaynaklanıyor bu kural? Böyle bir kural yok, e niye getirildi? Yeknesaklık sağlansın diye ama yeknesaklık hukuka aykırılık demek değildir, o yüzden mutlaka kanunlara, kanununda Anayasaya,

Anayasanın da hukuka uygun olması lazım, normlar hiyerarşisi dediğimiz mesele bu. O yüzden problemleri yaşıyoruz şu anda.

Bunun dışında tabii vergiye uyumlu ya da gönüllü uyumlu mükellef diyoruz, neden çünkü uyumsuzluk daha fazla. Uyumsuzluğun olduğu yerlerde uyumlu mükelleflere prim veriyoruz çünkü. Ha niye uyumsuzluk var? Birçok sebepten mevzuattan da, mükelleften de, idareden de kaynaklanıyor; hepsinin ayrı ayrı konuşulması gereken uzun sorunları var. Ama sonuçta aflar çıktığı için düzenli olarak ve bu aflar da aslında herkesin mutlu olduğu uygulamalar olduğu için sorunları ayrıca orada yaşıyoruz. Çünkü başta af kanunları hukuka aykırı çünkü hiç birisi 330 oy ile kabul edilmiyor. Meclisten geçen hiçbir af kanunu 330 ile kabul edilmediği için tamamı hukuka aykırı bugüne kadar çıkan. Uygulamada ama herkes mutlu mesut bunları uygulamaya devam ediyor. Ha böyle olunca bu sefer adaletsizlik oluyor iyi mükelleflere ya da uyumlu mükelleflere ne yapalım bazı indirimler getirelim ama o da çok Selçuk Beyin belirttiği gibi çok sınırlı kalıyor, bazı eşitsizlikler var, adaletsizlikler var.

Böyle bir düzende tabii çok kolay değil hukuk ve vergiyi birlikte konuşmak ama bir parça gene de konuşulması gereken şeylerden bahsedeceğim. Şirketlerin en büyük sorunu dijital çağda tabii yeni getirilen düzenlemelere uyum sağlamak, daha hızlı hareket etmek. Yani o kadar çok örnek var ki elimde, bunların tamamı güncel ve 30 sayfaya yakın şu anda dünyanın uğraştığı konular. Bunların her birini kendi şirketlerimize ya da mükelleflerimize aktarabilmemiz gerekiyor ama bu da kolay değil. Bir kere etik kaygılar ön plana çıkıyor, vergi planlamasında siyasi tercihler veya bürokratik tercihlerle etik değerler ortaya çıkıyor.

Yine belirtildi benden önce bu daha önce vergi usul 3 kanununda konuştuk bunları. Hatırlarsanız Maliye Bakanlığı bir öneri getirmişti vergi kaçırma, vergiden kaçınma meselesinde olduğu gibi mükellefler vergi planlaması yapabilirler mi, yoksa hukuka aykırı mıdır? E tabii ki yapabilirler yani mükelleflerin vergi planlaması yapmasının şartları hukuka aykırı olmamak. Dolayısıyla hukuka aykırı bir düzenleme içine girmediği müddetçe mükellefler tabii ki yapabilir. Ama son dönemlerde yeni bir trend oluştu diyorlar ki artık vergi planlaması da yapamazsınız çünkü dünyada bunların avantajlarından yararlanmalar sebebiyle ülkelerin vergi gelirleri düşüyor hatta bazı kişiler, mükellefler, şirketler bunları avantajlı bir yol olarak kullanıp vergi kaçırma yoluna gidebiliyorlar ya da en azından o düşünceler.

Hayır, hukuk böyle bir şey değil; hukuk egemenin koyduğu kuralardan oluşur, eğer kuralı doğru koyduğunuz takdirde mükellef ona uymak zorundadır. Kuralı siz hatalı koyduysanız insanlarda doğal olarak o kural dışındaki yollara gitmeye başlarlar, bu gayet doğaldır hukuka da uygundur, vergiden kaçınma hukuka aykırı değildir. Bunların önlenmesi gerekir yani idarenin yapacağı burada hayır sakın vergi planlaması yapmayın demek değil, bunların nasıl önlenebileceğini mevzuatta örnekler vermek, önlemini almak yani doğru, hukuka uygun düzenlemeler yapabilmek.

Sırf bizim mevzuatımız değil, uluslararası mevzuat da öyle çünkü ülkeler bilgi anlaşmaları ile veya görüşmeler suretiyle bu konuda düzenlemeler yapıyorlar. Avrupa Birliği'nin çok sayıda elimde örnekleri var, 2020'ye kadar hatta bu bilgi değişimleri vasıtasıyla dijital çağa nasıl uyum gösterecekler hem kurum olarak, hem idare olarak hem de mükellefler olarak.

Tabii burada bir ikilem var yani siz dijital çağa uyum göstermek istiyorsunuz, bütün şirket vergi planlamanızı ya da bireysel olarak buna göre yapıyorsunuz ama o kadar hızlı gitmek de her zaman doğru mudur bunun da tartışılması lazım çünkü dijital dünya, bunun vergilendirilmesi tek bir kavram değil. Siz her şeyi yaptığınız takdirde bile idare ona uyum sağlayamıyor ise uygulamada mükelleflerin genel eğilimi buna yatkın değilse, yargı buna hazır değilse, o zaman yaptığınız çalışmalar boşa gider. Yani o nedenle şirketler bunların planlamasını da yapmak zorundalar. Ha belki baktığımızda hepimizin orta karara gittiğini gördüğümüz Birleşik Krallık biraz daha aslında temkinli gidiyor, belki de doğrusunu yapıyor yani bir parça geriden takip ediyor. Nereye gidiyor, yürüyor ona göre düzenlemeler yapıyor ama klasik alışkanlıklarından da vazgeçmiyor. Dolayısıyla çok hızlı gitmemek lazım hani onların, dünyadaki bütün uygulamaların önüne geçeceğiz demenin pratik faydası yok, çünkü hani Kızılderililerin de söylediği gibi çok hızlı yaşıyoruz ruhumuz geride kalıyor, bunun gibi beklemek lazım, birlikte yaşayacak bir ortam yaratmak lazım.

Bu çerçevede işte yine Birleşik Krallık 1.3 milyar sterlinlik bir yatırımla yaklaşık yine 6.5 milyar sterlinlik fayda sağlamayı düşünüyor, 2020 senesi civarına kadar. Çok düzenli, planlı, uygun bir şekilde gidiyor. Keza Amerika Birleşik Devletleri'nde de aynı başvurular yapılmış, uygulamalar yapılmış, keza Avrupa Birliği'nde de benzer düzenlemeler var.

Burada tabii birkaç örnek vereceğim sizlere, yalnız tabii düzenleme yapılacak, muktezalari konuştuk biraz önce ama hani muktezalara bakıyorsunuz kanunlarda bugün hep süregelen bir hata var onu hiç kimse dikkate almıyor. Bütün kanunlarda Maliye Bakan-

lığına esas ve usul konusunda yetki veriliyor, esas yetkisi hiçbir zaman yürütme organına verilemez, böyle bir yetkiyi idare kullandığı zaman birçok alanda sorun yaşıyoruz, işte muktezalarda da, genel tebliğlerde de, sirkülerlerde de aynı sorunlar var. Ha böyle bir yetkiyi verdiğiniz zaman sonuçlarına da hazır olmak lazım. Dolayısıyla başta o esas konusunda verilen yetkinin ortadan kaldırılması gerekiyor.

Bunun dışında, bu vergiden kaçınma meselesinde uluslararası alanda da çok önemli çalışmalar yapılıyor, hatta birçok ülke dijital kontrol yetkisini kaybetmemek amaçlı olarak vergiden kaçınanların da vergiye tabi olabileceği noktasında bazı kriterler belirliyor. Yani ben hukuka tamamen uygun davransam bile, Türkiye'den de örnek verildi, yurt dışında da benzer bir takım çalışmalar yapılıyor. İşte Hollanda mesela vergi sistemini baştan aşağıya dizayn ediyor ama ne yapıyor önce politikalarını belirliyor, ondan sonra şu anda 50'ye yakın anlaşmayı da gözden geçirecek, dolayısıyla biz hangi aşamadayız onları çok net söyleyemiyorum, çünkü bilgi almak ayrı bir problem.

Bunun dışında uluslararası incelemeler artık gündeme geliyor, bundan sonra zaten aslında mevcut çifte vergilendirme anlaşmaları kapsamında ama daha uluslararası bir inceleme sistemine yurtdışı bağlantısı olan hatta işte birçok kurumlar vergisine gelen yeni kurallar çerçevesinde transfer fiyatlandırması veya CFC kuralları çerçevesinde ortak incelemelere bundan sonra daha fazla girilecek.

Bunun dışında vergi kaçakçılığı ile mücadelede önlemler arttırılıyor ilerideki vergi planlamaları bakımından. Artı vergiden ka-

çınma ile ilgili de şu an altyapısı konuşuluyor yani vergiden kaçınmaya müdahale edebilir miyiz, çünkü Türkiye'dekinin aksine dış dünyada vergi hukukçuları biraz daha buna karşı geliyorlar, daha kuvvetle karşı geliyorlar, çünkü vergiden kaçınma aslında kanunun yazdığı şeyi sizin yapmamanız ki burada hukuka aykırı bir durum yok. Dolayısıyla bunların bizim de sistemimizde oturabilmesi için idarenin öncülük etmesi lazım, hani mükellef haklarında da idarenin aleyhine gibi gelir ama mükellefin yararına olsa da idarenin öncülük etmesi gerekiyor.

Bunun dışında şirketler yeni düzenleme çerçevesinde çok sayıda bizde de “e” ile başlayan düzenleme getirildi biliyorsunuz, bunlara uyum sağlamak için çaba sarf ediyorlar. Yani herkes yatırımını yapıyor, maliyetlere bakıyor, uzmanlar getiriyor ama zaten iptal edilir ise kanun düzenlemesi hepsi boşa gidecek. Örneğin elektronik tebligat, bunu aldığımızda şu anda Vergi Usul Kanununa getirilen düzenleme yine hukuka aykırı. Yani bu da günün birinde herhangi bir mahkeme tarafından iptal edildiğinde onca yatırımda boşa gidecek, altyapısı için uğraşan mükelleflerin yatırımı da boşa gidecek. Neden hukuka aykırı çünkü, bir tebligat değil, bu sadece bir bildirim. Bildirim olduğu için icaba davet dediğimiz belki müesseseye benzetilebilir yani henüz mükellefe bazı şeyleri tebliğ etmiyorsunuz, tebliğ alması için davet ediyorsunuz, siz de oradan gidip bir şeyler aldığımızda tebligat tamamlanıyor. Bunun hukuki bir boyutu yok, eksikliği var kanunda aslında düzenlenmesi lazım, hele genel tebliği ile bunların düzenlenmesi hiçbir şekilde doğru değil. Bu nedenle elektronik olarak getirilen düzenlemelerin yani dijital dünyaya uyum düzenlemelerinin de altyapısının mutlaka hukuka uygun olması gerekiyor.

Tabii birçok başka gelişme de var, sorun da var mesela kurumlar vergisi oranları dünyada düşürülüyor bizde yükseliyor, böyle bir sorunumuz var. Yurt dışında yerleşik şirketlerin Türkiye'deki faaliyetlerinin vergilendirilmesi konusunda çok problemimiz var. İşte Google örneğinden de bildiğimiz gibi, Uber konusundaki gelişmelerden de anlayacağınız gibi dünya tamamen buna odaklanmış durumda, yani dijital vergilendirme nasıl olur? İngilizler bununla ilgili programa başladılar yani tamamen adını verginin dijitalize edilmesi adı altında tamamen bununla ilgili çalışıyorlar şu anda .Bizim de en azından kendi dertlerimizi bilerek buna uyum sağlamamız lazım.

Soru cevaba biraz vakit bırakmak ve arayışı da kapatmak için burada bitireceğim, soru cevaplarda mutlaka soracaklarınızı cevaplarım, çok teşekkür ediyorum.

Eray MERCAN

Oturum Başkanı

- Hakan Hocama çok teşekkür ediyoruz zamanı da verimli kullandığı için. Evet, şimdi soruları alabiliriz, sadece soru değil katkıda tabii esas olan.

Sakıp ŞEKER

Ankara Yeminli Müşavirler Odası Başkanı

- Çok teşekkür ediyorum her üç konuşmacıya da. Çok kısa bir şey söylemek istiyorum, bu 2014 yılında uyumlu vergi mükellefi

indirimi ile ilgili Sayın Naci Ağbal bir toplantıda başkanlık yapıyordu, ben o toplantıya katıldım. Orada Sayın Bakana dedim ki Sayın Bakanım şu damga vergisini bu işin içine koymayalım. İkinci bir şey daha söyledim, bununla ilgili makul bir rakam olsun, tutar olsun dedim fakat her ikisi de dinlenmedi.

Bu uyumlu mükellef indirimini bu yıl uyguladık, gerçekten çok büyük sorunlar yaşadık ve ileride daha büyük sorunlar yaşayacağız. Biz bu uygulamayı esasen SGK'dan ödünç aldık, SGK bunu son derece güzel uyguluyor, Beyannameyi verdiği gün borcun yoksa faydalanıyorsun, bu işin pratiği budur. Beyannameyi verdiği gün borcun yoksa faydalanırsın. Geriye yöneliklerde de eğer incelemede mükellefin çıkarsa bunun da bir rakam olarak değil beyan ettiği tutara bir oran olmalı % 1, % 2 gibi yani 10 lira Allah aşkına bugün bir değer olarak, ölçü olarak dikkate alınabilir mi? Onun için bu olaya böyle bakmak lazım.

Şu özalgeler meselesi üzerine de bir cümle söylemek istiyorum, Murat Bey çok detaylı anlattı, gerçekten büyük bir yaradır ama ben olaya tamamen farklı bakıyorum. Hani Nazım'ın bir sözü var diyor ki “kabahatin çoğu sende demeye dilim varmıyor kardeşim ama kabahatin çoğu sende” diyen bir şiiri var. Bu özalgelerin bu kadar on binlerce olmasının sorumlusu herhalde bizler olsa gerek. Her konuda biz kendimizi uzman sayıyoruz ama her konuda da gidip birilerinden fetva istiyoruz, bir kere bu alışkanlığımızdan vazgeçmemiz lazım. 23 yıldır yeminli mali müşavirlik yapıyorum, 3 defa özelge istedim; bir tanesine dava açtım, bir tanesine uymadım, bir tanesine uydum. Dava açtım kazandım, uymadım herhangi bir işlem yapılmadı, diğerinde de kanundaki yani idare yorumuna uymak durumunda kaldım.

Şimdi değerli arkadaşlar bu özelge meselesini eğer kurumsallaştırmaya kalkarsak şu andaki geldiğimiz nokta budur, bana kalırsa bu özelden tamamen vazgeçmemiz lazım. Bu bizim mesleğimizi son derece aşağıya çekiyor, bizim uzmanlığımızı yok ediyor, kendi kendimizi inkâr noktasına gelmiş durumdayız. En çok bildiğimiz noktayı tutuyoruz özelge talep ediyoruz, bundan vazgeçmemiz lazım, önce bizim vazgeçmemiz lazım. Bırakın idare ne yapacaksa yapsın, siz kendinize güvenin, bilginize güvenin, kanunu doğru yorumlayalım, doğru yapalım. Bu konuda odalara belki bir görev düşüyor, bu konuyla ilgili bir tereddüt varsa odalar bu konuda meslek mensuplarını bilgilendirmeli, ona göre işlem yapmalı.

Şu anda maalesef Türkiye'de Anayasanın üstünde özeldeler ile yürüyoruz; şu bölünme ile ilgili özelge, birleşme ile ilgili özelge, tür değiştirme ile verilen özelge yani bunlar kabul edilebilir şeyler değil ama hepimiz de bunları uymak durumunda kalıyoruz. Yargıya da güvenimiz kalmadığı için kimse yargıya da gidemiyor, bu defa aflarla baş başa kalıyoruz. Onun için sizlerden rica ediyorum bu özeldeleri talep etmeyin, doğru bildiğiniz işi yapın, daha ötesine bakmayın lütfen.

Teşekkür ediyorum.

Abdurrahman FİLİZ

- Evet, hepimizi muhabbetle selamlıyorum. İlk önceki iki konuşmacıların konuştukları af kavramı, vergideki af kavramı, şu andaki vergi uyumu ile ilgili af kavramı, aslında af yok vergide. Ver-

gi kanunumuzda uzlaşma müessesesi vardır, indirim müessesesi vardır dolayısıyla hükümet bir tasarımı çıkartırken daha doğrusu bu uzlaşma sınırlarını değiştiriyor. Dolayısıyla burada bir af yok; bürokrasi af kavramını bilinçli kullanıyor, bilinçli kullanmanın ana amacı siyasi iktidarın alanını daraltıp bürokrasi iktidarının alanını genişletmektir. Birinci söyleyeceğim bu.

Vergi uyumla ilgili bir makalem var vergi uyumluluğun Anayasa-ya aykırı olduğunun Anayasanın artan oran vergi sistemi mevcut olduğu bir Anayasada siz düz oranla vergi uyumunu getiremezsiniz, Anayasaya açık aykırılık var. İkincisi Anayasa aynı zamanda ekonomi düzenleme ile ilgili sosyal dengeyi de gözetir, aynı zamanda sosyal dengeyi gözetleyen bir araçtır iktidar için. Dolayısıyla ekonomik alanda dengesizliği düzenleyecek bir durumu dengeyi bozdurmaya yöneliktir uyum. Dolayısıyla hükümet politikasına da bir darbedir, Anayasaya aykırılığı olmakla beraber hükümet politikalarına darbe, eşitlik ilkesine aykırı.

Dolayısıyla bunun yani Gelir Vergisi Kanunu'nun 121 maddesini uygulamayı bırakalım tamamıyla tutulacak hiçbir tarafı yok, hem hükümetin ekonomik politikasını, sosyal denge, Anayasa ve hükümetin bütçe planlamalarına da aykırıdır çünkü hesap yapabilme olanağı da yoktur ne kadar iade gerçekleşip gerçekleşmediği. Dolayısıyla devletin bütçe planlama örnek görme olasılığı da daraltıyor. Dolayısıyla işte bu yönden baktığınızda vergi uyumu ile ilgili herhangi bir şey değildir. Hocam çok yerinde söyledi af olabilmesi için Mecliste 330 olması şart; dolayısıyla vergi affı yok, vergi uzlaşması var, vergi indirimi var. Yani devlet kesinleşmemiş bir alanda suçun kime ait olduğunu, kabahatin kime ait olduğunu bilmediği bir hususta gelirlerini sağlama alabilmesi için

bir uzlaşma niteliğidir bu kanunlar. Dolayısıyla bunu af olarak telakki ettiğiniz zaman hukuksal olarak da hukuksuzluk, hocamın anlattığı gibi bir hukuksuzluk durumu da söz konusu doğacak.

Diğer bir konu da özelgeler ile ilgili, özelge hukuka aykırıdır, özelgeler hiçbir zaman hukuk ile uygun olmaz, özelgeler ile ilgili amel edilmez. Ancak nasıl amel edilir kabahatler kanununda siz bir eyleminizi ilgili idareden görüş olarak veya ilgili idarenin açıklamasına dayanarak bir eylemi gerçekleştirmişseniz sizinle ilgili bir kabahat cezası kesemez, uygulayamaz çünkü size rehberlik eden idarenin kendisidir. Dolayısıyla bu konuda özelge, mukteza dediğimiz şeyler sadece bu amaçla kullanılabilir bir durumdur yoksa tamamen bir kişinin, bir şahsın Anayasanın, Anayasa kurumlarının yani yasa koyucunun yetkisini bir şahsın keyfi masa başında yazdığını kendisini Meclis yerine koyup adeta kanun niteliğinde muktezalar vardır, bunlar kabul edilecek şeyler değildir. Ama bunu ilk önce meslektaşlar olarak bu konuda görüş beyan etmemiz lazım, oda olarak görüş beyan etmemiz lazım çünkü hukuk normuna aykırı, şahsın hiçbir denetimden geçilmemiş bilgiye dayanarak işlem ve eylem yapılır, böyle bir şey olmaz, hukuk devletinin hukuk ilkesine aykırı.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

İbrahim Halil AKMAN

Şanlıurfa SMMM Oda Başkanı

- Selamünaleyküm. Birbirinden çok değerli üstatların burada çok güzel fikirlerini her zaman biz beyan ettiğimiz bu ortamlarda ama

tarafların olmadığı, dertleri biz bize dinleyip dertlerle beraber memlekete gidiyoruz, taraflar yok çünkü. 15 gün önce vergi dairesi Maliye Bakan Yardımcısı hemşerim, Şanlıurfa milletvekili, İstanbul milletvekili ile 20 dakika bir görüşmemiz oldu. Tabii ki teşkilattan gelmediği için çok şeylerden uzak. Yalnız bunları konuştuğumuz zaman bölge toplantılarından, TÜRMOB'dan belki muhalif olarak onlara gelmiş olabilirim. Önce TÜRMOB'da bir samimiyet TÜRMOB'da hemfikir olacak; sorunlarımızı, sorularımızı muhataplarımız burada olduğu şekliyle kendilerine iletmemiz lazım. Yoksa burada söyleriz söyleriz çok affedersin havanda su dövmüş gibi oluruz, ondan sonra da memleketimize gideriz.

Teorik olarak Vergi Usul Kanunu okulda öğrendiğimiz gibi, sizin gibi üstatların kitaplarından okuduğumuz gibi değil; yanlış anlamayın Türk Vergi Usul Kanunu devlet kafasındaki vergiyi millettten alıyor, millet de kafasındaki vergiyi devlete veriyor esas vergi usul kanunu odur. İyi muhasebeci kötü muhasebeci yok, herkes iyi muhasebeci. Bu yasalar çıktığı müddetçe kusura bakmayın 8 bin tane müfettiş değil 18 bin tane müfettiş alsan, bunlar boş. Sürekli söylüyorum arkadaşlara da laf sorun, örneğin İstanbul'da 7143'te 100 tane mükellef tahakkuk etmiş 25 tanesi ayın sonuna kadar ödeme yapmış. En kötü Vergi Dairesi Başkanlığı da Şanlıurfa'da, 29 tane vergi dairesi başkanlığından % 14 7143'den faydalanan var, geri dönüşüm ne üstat biliyor musun? % 4, 14'ün % 4'ü. Dönüşüm tahsilat. Yani 14 müracaat var tahakkuk var ama tahsilata gelirse millet gelmiş vermeye, onun için 15 gün uzattılar. Bundan sonra bizim muhatabımız McKinsey mi, Maliye Bakanlığımı, TÜRMOB mu belli değil, muallakta kalmışız.

Değerli üstadım hukukçu çok iyi bilir idari yargılamayı ben de biliyorum, ben de yapıyorum idari yargılamayı, çok davaları kaza-

nıyoruz. İdari davalarda bunu muhatabımız olan vergi dairelerine söylediğim zaman anlamıyorlar ve bütün davaları da kaybediyorlar çünkü onlar da kendilerinden korkuyorlar. %5 onun muhatabı, mevzuatı düzenleyen şimdi fetodan içeride çünkü mevzuatı düzenleyen kimse kalmadı. Mevzuatı yapanlar çünkü vallahi billahi üstadım kusura bakma sizin öğrencileriniz yapıyordur. Bunları söylediğimiz kadar söyleyelim, söylüyoruz da ama duyan yok çünkü kafasındaki vergiyi topluyor, toplayan da hiçbir sıkıntı yok, iyi muhasebeciyim bağımsız denetim, yeminliyim yani tenzih ederim kusura bakma ben dâhil olmak üzere yani ne kadar iyi olursan ol mükellefin gözünde verdiği para o dur.

Gelmeden önce kredi dönüşümlerinde benim mükellefim 800 milyar kredi dönüşümü olmadığı için artık bitti, 20 bin lira alacağımıza çizgi çektik. Diğer mükellefe diyorum sen bana 1000 lira veriyorsun, çaycıya ne kadar veriyorsun, ne kadar 1200 lira yahu diyorum bizim çaycı kadar değerimiz yok mu?

Yani sorunlarımız çok, yani bakma 20. bizim kongre olmuş, işte geldiler falan hükümet tarafından muhatap var mı? Niye biliyor musun bu siyasi fikirleri devam ettiği müddetçe bir yere varamayız. Bir yere de varamayacaklar, bunu sürekli söylüyorum, bir olacağız ve TÜRMOB olacağız. Burada konuşmacılardan bir tanesi dedi ki, 2 yıl sonra meslek bitiyor, gerçekten doğru söylüyor, 2 yıla da kalmaz, gerek yok zaten kaynaklar kesiliyor. Biz sadece mükellefin gözünde, devletin gözünde aynen bunu söyledi ismi lazım değil külliyyeden eski milletvekili mali başdanışman git dedi söyle bir tebliğ ile bitiririm, bir tebliğ ile bitiririm ayağınızı denk alın. Aynen böyle söylüyorum arkadaşlar yaptırım olmayan bir TÜRMOB var, gerçekten yaptırım olmayan bir TÜRMOB, bir

barolar kadar bir yaptırımımız yok. Menfaatleri doğrultusunda barolar hangi partiden olursa olsun olduğu zaman hemfikir oluyorlar ama TÜRMOB böyle değil. Ben sadece bir arkadaşım, kendi meslektaşım odamın üyesi aynı zamanda komisyon üyesi Mehmet Ali Cevher'i tebrik ettim, beni web sitesinden attı yani umurumda değil atarsa atsın, ben bugün varım yokum önemli değil, sen de bugün varsın yoksun ama biz samimi değiliz, aramızda samimi değiliz. Önce bir samimi olalım, TÜRMOB ondan sonra tarafları biz buraya getiririz, burada sorunlarımızı tek tek kendilerine söyleriz.

Konuştuk, teşekkür ediyorum, çok çok teşekkür ediyorum vaktinizi aldım, bütün oda başkanlarına, bütün arkadaşlarıma sevgi ve saygılarımı sunarım.

Semih ÖZ

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

- Ben değerli konuşmacılara çok teşekkür ediyorum, çok faydalandım, çok güzel düşünceler dile getirdiler. Birkaç konuya dikkat çekmek istiyorum, kendi görüşlerimi beyan etmek istiyorum o nedenle söz aldım.

Birincisi özgelelerin ücretlendirilmesi ile ilgili, Murat Yıldız bu görüşe katılmadığını, ücretlendirilebileceğini söylemişti. Şöyle ki mükellefler zaten vergi ödemek için Maliye Bakanlığı'ndan görüş istiyorlar dolayısıyla mükellefler vergi ödeyeceklerse ayrıca bir daha özgelge için niçin harç ödesinler, bu çok doğru olmayacaktır diye düşünüyorum.

Diğer bir konu iki konuşmacı da benzer düşünceleri dile getirmişti, bir tanesi bu vergi müfettişlerinin özgelere uyma zorunluluğu konusu. Bence güçler ayrılığı kuramı vardır, yasama yürütme yargı ve vergi dairesi ve vergi müfettişleri yürütmenin altında yer alır dolayısıyla mükelleflerin güvenliği açısından vergi dairesinin vermiş olduğu bir görüşe müfettişin uymamasının ben doğru olacağını düşünmüyorum. Sonucunda müfettişin görüşü de idare ile aynı olmak durumunda diye düşünüyorum.

Üçüncü bir konuda vergi planlaması konusu; özellikle Avrupa Birliği'nde bu konuda yapılan çalışmalar var son dönemlerde ve vergi planlamasında agresif vergi planlaması ile vergi planlaması arasında bir ayrım yapıyorlar. Agresif vergi planlamasında özellikle meslek mensuplarının, muhasebecilerin ya da avukatların mükellefleri agresif vergi planlamasına yönlendirmeleri durumunda cezalandırılmaları konusunda bir direktif çıkartmak için çalışmalar yapıyorlar. Dolayısıyla vergi planlaması aslında yanlış değil ama bunun agresif olması durumunda mükellefleri kasıtlı olarak vergi ödememeye itmesi durumunda ancak yanlış olduğu konusunda bir çalışma var, bu konuda da bilgilendirmek istedim. Çok teşekkür ediyorum sağ olun.

Eray MERCAN

Oturum Başkanı

- Biz de teşekkür ederiz sayın üstadım. Toplantımızı sonlandırıyoruz, sağ olun katılımınız için.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi Eskişehir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Oda Başkanı Neşet Ertoý tarafından takdim edildi.

3. PARALEL OTURUM

*HUKUK SİSTEMİ VE MUHASEBE MESLEĞİ:
ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLARI VE BİLİRKİŞİLİK*

Oturum Başkanı

Rıfat T. NALBANTOĞLU
TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi

Konuşmacılar

Doç. Dr. Hakan TAŞTAN
Okan Üniversitesi

İzzet BAŞARA
Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Dairesi Başkanı

Alper BULUR
Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İbrahim OKCU
TÜRMOB Hukuk İşleri Müdürü

Rıfat T. NALBANTOĞLU

Oturum Başkanı

- Evet, sevgili arkadaşlarım hoş geldiniz hepiniz. Aşağıdaki ana oturum bittikten sonra bildiğiniz gibi bu diğer oturumlar bulunduğumuz katta başladı, bir sürü alternatif konu arasından bizi seçtiğiniz için size teşekkür ederiz, çünkü alternatifiniz vardı.

Benzer şeyleri düşündüm çünkü bu bilirkişi eğitimleri sırasında hakikaten ciddi bir yoğun talep olmuştu, insanların gündemine girmişti. Benzer gelişmelerin olabileceği ve salonun dolu olabileceğini düşünmüştüm ama işin gerçekleştiğini görmek de ayrı bir hoşluk tabii, teşekkür ederiz hepinize sağ olun.

Şimdi sevgili arkadaşlarım “Hukuktaki Alternatif Çözüm Yolları” oturumunu sevgili arkadaşım Doçent Doktor Hakan Taştan, Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Daire Başkanı Sayın izzet Başara, hoş geldiniz efendim. İdare Müdürümüz sevgili İbrahim Okçu aynı zamanda TÜRMOB Hukuk İşleri Müdürü’dür. Ve oluşan lüzum üzerine Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden sevgili hocam Alper Bulur ile beraber olacağız, sağ olun.

Mesela hepiniz, buradaki çok değerli konuşmacı arkadaşlarımın tebliğlerinden yararlanmak konusunda farklı beklentiler içinde olabilirsiniz, benim de burada ciddi bir beklentim var. Çok sevgili Daire Başkanımız mesela bana bilirkişilik işinin bir alternatif hukuk yolu olup olmadığı konusunda şüphelerim var, yani şüphe duyuyorum bu konuda. Onlardan biri midir değil midir, mesela bir uyuşmazlık gibi bir bir yol mudur, bu konuda da görüşlerini ben özel olarak dinlemek isterim çünkü bu konuda ciddi tereddütlerim var.

Ben şöyle bakıyorum bizim İzmirli falan çoğunlukta burada, sağ olsunlar onların da bu kıyağını unutmuyacağım gerçekten. Onun için sazi aldığım zaman çok çabuk bırakmak eğiliminde olmayan bir arkadaşları olduğumu bilirler. Ben sözü uzatmadan değerli konuşmacılara sözü sırayla verelim, ondan sonra da bir ara fırsat kalırsa, sizin de sabrınız kalırsa biz de tabii bu konudaki görüşlerimizi sizlerle paylaşalım.

Hocam buyurun istediğiniz yerden hocam.

ADLİ MUHASEBE KAPSAMINDA BİLİRKİŞİLİĞİN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI AÇISINDAN ÖNEMİ

Doç. Dr. Hakan TAŞTAN³³

ÖZET

Bilirkişilik alanında son zamanlarda meydana gelen değişiklikler muhasebe meslek mensupları açısından yeni bir iş alanı olmakla birlikte kendilerini geliştirecekleri, donanımlarını artıracabilecekleri bir alanda olmaktadır. Bunun yanı sıra adli olaylarda muhasebe meslek mensuplarının bilgi ve deneyimlerinden yararlanılması Türkiye'nin adli sistemine de bir katkı sağlayacaktır.

Yargılama sürecinde bazı teknik, uzmanlık gerektiren ve bilimsel bilgilere dayanılmaksızın, olayların doğru bir şekilde değerlendirilmesi olanaklı değildir. Bilirkişiler; davaların hızlı biçimde çözümlenmesinin yanı sıra doğru kararların üretilmesine de yardımcı olacaktır.

Bu bildiriye adli muhasebenin alanında bulunan Türkiye'deki bilirkişilik sistemi, muhasebe meslek mensupları açısından irdelenmiş, tartışılmış ve önerilere yer verilmiştir.

33 Doç.Dr., İstanbul Okan Üniversitesi, hakan@hakantastan.com

Anahtar Kelimeler: Adli Muhasebe, Bilirkişilik, Adli Muhasebeci

Jel Sınıflaması: M41, M42

THE IMPORTANCE OF COURT EXPERT FROM THE POINT OF ACCOUNT PROFESSIONS WITHIN THE SCOPE OF FORENSIC ACCOUNTING

ABSTRACT

Recent changes in the field of expertise have become a new field of business for accounting professions and an area where they can improve themselves and improve their equipment. As well as benefiting from the knowledge and experience of the forensic accounting profession in the event it will also provide a contribution to Turkey's judicial system.

It is not possible to assess events accurately, regardless of some technical, expertise and scientific knowledge in the proceedings. Experts; they will help to resolve the cases as quickly as possible and to make the right decisions.

This expert system in Turkey, in the field of forensic accounting statement, is examined in terms of accounting professionals, discussed and suggestions are given at the end.

Key words: Forensic Accounting, Expertise, Forensic Accountant.

Jel Classification : M41, M42

1. GİRİŞ

21.yüzyılın başlamasıyla birlikte başta gelişmiş ülkeler olmak üzere sıklıkla önemli hile göstergelerinin olduğu raporlar, açıklamalar, bunlardan kaynaklanan krizler, ülkelerin ve şirketlerin bunlara ilişkin önlemleri konuşulmaya başlanmıştır. Sadece dünyada değil ülkemizde de hile, hırsızlık, devleti dolandırma, şirketlerin içini boşaltma, aldatma, karşılıksız çekler, haksız rekabet gibi kamu kurumlarına, şirketlere ve bireylere karşı işlenen ekonomik suçlar artık neredeyse yadırganmaz hale gelmiştir. Oysa bu suçlardan herkes doğrudan etkilenmektedir. Bu suçların neden oldukları maddi kayıpların doğru hesaplanması ve bu hesaba göre oluşturulan isabetli yargısal kararlar kamu vicdanını ve sistemlerin doğru işlemesi için önemli olacaktır.

Suçun işlenmesi engellenemediğine göre güçlü şekilde telafisi değer kazanacaktır. Bunun da başında ekonomik suçlardaki suç fiillerinin tespiti ve ortaya çıkardığı kayıpların doğru hesaplanması gerekmektedir. Doğru hesaplama; adli muhasebecilerin bu alanda görev yapmaları ile mümkün olabilecektir. Adli muhasebeciler ise 3568 sayılı meslek yasasına göre yetki almış, mali konularda bilirkişilik alanında daha donanımlı, meslek mensuplarından oluşacaktır.

ABD’de New York Times’da yayınlanan bir makaleye göre finansal suçlarla mücadelede yetersiz kaldığı düşünülen FBI, finansal suçları araştırmakla görevli ajan sayısını iki katına çıkarmıştır. Ancak yine de bu ajanların; adli muhasebeciler kadar başarılı ol-

duğu söylenemez. Çünkü, ajanlarda deneyim, sabır ve bilgi eksikliği bulunmaktadır.³⁴

Teknolojik ve ekonomik boyut olarak dünyanın küçülmesine rağmen artan ve karmaşıklaşan işlemler bu süreçlerin çözümünde özel bilgi ve deneyimleri öne çıkarmaktadır. Çünkü bu süreçleri anlamak, analiz etmek, yorumlamak yüksek bir donanımı gerekli kılmaktadır.

Son yıllarda yapılan araştırmalar göstermektedir ki tüm dünyada yıllık 3 trilyon doların üstünde bir para; hile ve yolsuzluklar nedeniyle kaybolmaktadır. Bu nedenle muhasebe, finans, denetim ve hesaplamalar konusunda yetkin olan uzmanlara ülkemizde ve dünyada her geçen gün gereksinim artmaktadır. Bu konuların hukuk alanına yansması sonrasında ise pek çok anlaşmazlık ve davalar bu konudaki uzmanların yardımıyla çözümlenebilmektedir. Yani her geçen gün adli muhasebecilere olan gereksinim daha fazla hissedilmektedir.

Adli muhasebecilik; çok eski tarihlere dayanmakla birlikte piyasada geçerli bir meslek olarak son 50 yılda bütün dünyada fiilen iş yaşamına katılmıştır. Ülkemizde ise teorik alandaki çalışmalar kendisini son 15 yılda pratik alana yansıtmaya başlamış ancak onunda çok yetersiz olduğunu söylemek gerekir.

34 Kranacher, Mary-Jo, Richard A. Riley Jr. and Joseph T. Wells, Forensic Accounting and Fraud Examination, Wiley, Canada, 2010, s.39.

2. ADLİ MUHASEBE KAPSAMINDA BİLİRKİŞİLİK

2.1. Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik

İngilizcede ve Almancada “*Forensic Accounting*” olarak kullanılan kavram, dilimize “*Adli Muhasebe*” olarak çevrilmiştir.

İşletmelerde ölçme, değerlendirme ve iletişim aracı niteliğini taşıyan “*muhasebe*”; işletme hakkında mali verileri toplayan, işleyen ve raporlar halinde ilgililere sunan sistematik bir bilgi kaynağıdır.³⁵ “*Forensic*” kelimesi dilimize “*Adli*” veya “*hukuki*” olarak çevrilmektedir. Arapça kökenli olan “*Adli*” kelimesi TDK sözlüğüne göre “*adaletle ilgili*” anlamına gelmektedir.³⁶ “*Adli (Forensic)*” kelimesi *Black’s Law Dictionary*’ye göre de “*kamusal tartışmalarda ve adliyelere uygun, kullanılabilir*” anlamına gelmektedir.³⁷ Bir başka anlatımla “*mahkemelere ait veya mahkemelerin sahip olduğu uygulama*” olarak nitelendirilebilir.³⁸ (Carmichael, Willingham ve Schaller, 1996, 89). Adli ve muhasebe kavramlarının bir araya getirilerek kullanıldığı “*adli muhasebe*” de, adli kavramı konunun hukuk boyutuna, muhasebe kavramı ise ticari faaliyetler sonucunda ortaya çıkan “*hesap işleri*” ne işaret etmektedir. Dolayısıyla adli muhasebe, hukuk ile muhasebenin ticari faaliyetler sonucu ortaya çıkan hesap işleri konusunda bir arada çalışmasını, karar verme noktasında bir kesişim noktasını ifade eder.

35 Büyükmirza, Kamil, Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s.27.

36 <http://www.tdk.gov.tr>, E.T.01.06.2018.

37 Rufus, Robert J, Laura Savory Miller and William Hahn, Forensic Accounting, Perason, Essex, 2015, s.17.

38 Carmichael, Douglas R., John J.Wilingham and Carol A. Schaller, Auditing Concepts and Methods, McGraw-Hill, California, 1996, s.89.

Adli bilimlerin genel amacı bilimsel veri, beceri ve gerçeklerin, özellikle mahkeme sürecinde kullanılarak, medeni hukuk veya ceza hukuku alanında ortaya çıkan yasal sorunların çözümüne katkı sağlamaktır.³⁹ “Adli” olmak demek, işlenen bir suçla ilgili kim, ne, nerede, ne zaman ve nasıl sorularına cevapları çok sayıda disiplinler açısından ortaya çıkarmak demektir. Bu durum, suç faillerinin suçlanması ve olayın çözülmesi için en iyi kanıtların elde edilmesini sağlar. İş dünyası, finans ve ekonomi de benzer disiplinlerden yararlanır. Bu disiplinler; muhasebe, ticaret hukuku, ticari ve fıkri hak düzenlemeleri, ulusal ve uluslararası vergi yasaları gibi sıralanırlar. Bunlar, günlük yaşamda ortaya çıkan olayları desteklemek ve yansıtmak için belgeye dayalı kanıtlara güvenirlir. Adli muhasebede de, bu belgeler temel kanıt olarak görülür. Adli olaylardaki parmak izi ve DNA’lar da olduğu gibi.⁴⁰

Geleneksel muhasebe; ticari işlemlerin sonucu ile iletişim açısından finansal bir dil kullanır. Muhasebenin alt alanlarında belki adli muhasebeye en yakın alanın denetim olduğu söylenilebilir.⁴¹ Adli muhasebenin en önemli yanı ve diğer alanlardan, özellikle denetimden ayrıldığı nokta bir iddianın araştırılması, incelenmesi ve soruşturulmasıdır. Yapılan çalışmanın sonucunda iddianın gerçek olup olmadığı, gerçek ise gerçekleşme oranının ne olduğunun somut kanıtlarla ortaya konulması süreci olarak adli muhasebeyi tanımlamak ve değerlendirmek gerekir.

39 Thornhill, William T. , Forensic Accounting: How to Investigate Financial Fraud, Irwin. New York, 1995, s.5.

40 Pasco, Gregory A., Criminal Financial Investigations, CRC Press, South Dakota, 2009, s.1.

41 Hopwood, William S., Jay J. Leiner, George R.Young, Forensic Accounting and Fraud Examination, 2nd Edition, : McGraw-Hill, New York, 2012, s.3.

Adli muhasebeyi, kısaca, mahkemeler tarafından istenen şekliyle ve finansal olayların çözümü amacıyla analitik ve inceleme yeteneklerinin bir uygulaması⁴² şekliyle tanımlayabileceğimiz gibi yine kısaca “*muhasebenin yasal amaçlar için kullanılması*”⁴³ şeklinde tanımlayabiliriz. Tüm bu tanım ve değerlendirmelerden sonra fonksiyonları da göz önünde bulundurarak **Adli muhasebeyi**; iyi bir muhasebe, hukuk ve denetim bilgisinin yanı sıra ekonomi, finans, vergi, sayısal yöntemler, istatistik, bilgi işlem program ve teknolojileri, psikoloji, araştırma teknikleri ve suç bilimi gibi alanlarda donanım, bilgi ve beceri sahibi olmayı gerektiren, olayları denetim teknik ve yöntemlerini kullanarak tüm yönleri ile analiz eden, değerlendiren, soruşturan ve muhasebe gerçeklerini ortaya çıkaran bir alan olarak tanımlayabiliriz.

Adli muhasebe alanını meslek edinenler Adli Muhasebeci (*Forensic Accountant*) olarak tanımlanmıştır. Adli Muhasebecide bulunması gereken özellikler dikkate alındığında çalışma alanı açısından en yakın meslekler YMM ve SMMM meslekleridir. Her ne kadar Oxford Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmada “*Muhasebecilik*” gelecek 20 yıl içerisinde, “*Denetçilik*” ise gelecek 30 yıl içerisinde bitme noktasına gelecek meslekler olarak görülse de, yasal bir düzenlemesi olmasa da, niteliği tanımı ve sınırları açıkça belli edilmemiş olsa da her geçen gün Adli Muhasebe mesleğine olan talep artmaktadır. “*Adli muhasebecilik*” ABD’de yapılan araştırmalara göre yeni doğan meslekler arasında gösterilmektedir.

42 Hopwood, Leiner, Young, s.3.

43 Crumbley, Larry D., Lester E.Heitger and G.Stevenson Smith, *Forensic and Investigative Accounting*, CCH Incorporated, Chicago, 2013, s.3.

Adli muhasebeci; muhasebe, denetim, finans, kantitatif yöntemler, hukukun mali konuları içeren kısımları, araştırma ve soruşturma alanlarındaki uzmanlığına dayanarak kanıt olacak bilgi ve belgeleri toplar, analiz eder ve değerlendirerek yorumlar ve bütün bu çalışmaların sonunda bulduklarını da ilgililerine sunan kişidir.⁴⁴ İşletmeler, avukatlar, mahkemeler ve diğer kamu kurumları finansal sorunların çözümünde destek hizmeti verecek bir mesleğe gereksinim duymaktadırlar. Dolayısıyla belgelerde ve kayıtlarda yer alan sayıların ön yüzü ile uğraşan muhasebe meslek mensupları, bu meslek ile birlikte sayıların arkada kalan dünyasına da bakmaya ve sorgulamaya başlamışlardır.⁴⁵ ABD’deki uygulamalara bakıldığında adli muhasebecilik, meslek mensuplarının bir uzmanlık alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Adli muhasebecilerin mutlaka meslek mensubu olan CPA (Certified Public Accountant) olma zorunluluklarının yanında eğitim, sınav ve staj koşulları da getirilmiştir.

2.2. Adli Muhasebenin Çalışma Alanları

Adli muhasebe hizmetleri özel taahhütlerdir. Böyle olunca da tüm adli muhasebe hizmetleri dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar⁴⁶:

- Taahhüdü tanımlama (Neden)
- Keşif (Kanıtları toplama)
- Analiz (Kanıtları yorumlama)
- Yazılı veya Sözlü İletişim (Kanıtları ve görüşü sunma)

44 Hopwood, Leiner, Young, s.3.

45 Bozkurt, Nejat, “Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Yeni Bir Alan “Adli Muhasebecilik””, Yaklaşım Dergisi, Sayı:94, Ekim, 2000.

46 Rufus, Miller ve Hahn, s.19.

O halde Türkiye açısından bir adli muhasebeci hangi işleri yapabilir? Sorusuna cevap aradığımızda ise adli muhasebecinin verebileceği hizmet alanları şunlardır:

- Beyaz yaka suçları ve diğer finansal suçlar
- Hile, gerçekleşen veya gerçekleşmesi olası hilelere karşı değerlendirme,
- Hileli iflaslar
- Tazminat hesaplamaları
- Ticari anlaşmazlıklar
- Haksız rekabet sonucu uğranılan zararları ve kazanç kayıplarını hesaplama
- Hissedarlar arası anlaşmazlıklar
- Ortaklık ve sözleşme anlaşmazlıkları
- Şirket, varlık ve proje değerlemeleri
- Şirketteki payların değerlerinin tespiti,
- Şirketlerdeki kar payı dağıtımlarının doğruluğu,
- İç kontrol ve iç denetimin kurulması ve değerlendirilmesi,
- İşin durması halinde uğranılacak olan zarar ve kar kaybı,
- Her türlü kaza sonucu mahrum kalınan gelir ve tazminatlar,
- Mahkemeler nezdinde bilirkişilik
- Cumhuriyet Savcılığı nezdinde bilirkişilik
- Arabuluculuk ve Uzlaştırıcılık
- Mütalaa verme,
- Dava danışmanlığı yapma,

- Davacı veya davalının uğradığı zararları ve kazanç kayıplarını hesaplama,
- Fikri ve sınai haklara tecavüzde tazminat ve kazanç kayıplarını hesaplama,
- Vergi uyuşmazlıkları,
- Evliliklerin sona ermesiyle paylaşılacak varlık ve borçların değerinin hesaplanması,
- Tahkim,
- Konkordato Komiserliği,
- TTK uyarınca özel denetçilik

Yukarıdaki konuların yanı sıra daha ekstrem konular bile adli muhasebecilik konusunda girmektedir. Örneğin bir cinayet soruşturmasında konunun mali boyutunun var olup olmadığı, varsa ne kadar büyüklükte olduğu ve etkisi yine adli muhasebe alanına girmektedir. Öte yandan son zamanlarda evliliklerin bozulmasında da çocukların ve tarafların geleceğinden çok ortak malların değerlerinin tespiti ve paylaşımı önemli sorun halinde gelmiş durumdadır. Ayrılıklarda en önemli konu malvarlığının paylaşımıdır. Buradaki sorun da malvarlığının değerinin doğru tespit edilmesidir. İşte bu görev esas itibariyle eşlerin anlaşamamaları halinde adli muhasebeciye düşmektedir. Bu tespiti yapacak adli muhasebeci mahkeme tarafından atanabileceği gibi anlaşmalı ayrılıklarda eşlerin üzerinde uzlaşabilecekleri bir adli muhasebeci de bu görevi yapabilir. Burada adli muhasebeci evlilikle birlikte elde edilen varlıkların güncel değerlerini tespit ederken borçlarında tespitini yaparak varlık ve borçların eşler ve hatta çocuklar arasında adil paylaşımına kaynaklık yapacaktır. Anlaşmalı ayrılıklarda dahi adli muhasebeciden alınacak görüş bazı gerçeklerin gün ışığına

çıkmasında tarafların unuttukları veya yanlış değerlendirdikleri olguların yeniden ortaya çıkması ve öğrenilmesinde yarar sağlayacaktır.

2.3. Adli Muhasebeci Denetçi İlişkisi

Temeli AICPA'ya dayanan ve kabul görmüş bir tanıma göre muhasebe denetimi; bir ekonomik birim veya döneme ait bilgilerin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve bu konuda bir rapor düzenlemek amacıyla bağımsız bir uzman tarafından yapılan kanıt toplama ve değerlendirme süreci olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷ Denetçi ise, denetim faaliyetlerini sürdüren, yeterli mesleki bilgi ve deneyime sahip, bağımsız davranan, gerekli ahlaki niteliklere sahip ve çalışmalarında yeterli özeni ve titizliği gösteren kişidir. Teoride ve pratik yaşamda çok çeşitli denetçi türleri ile karşılaşılmakta ise de genel itibariyle genel kabul gören yaklaşımla 3 bölümde denetçileri kategorize etmek olanaklıdır. Bunlar⁴⁸:

- Bağımsız Denetçi,
- İç Denetçi,
- Kamu Denetçisi,

Hile denetçisi veya adli muhasebeciyi farklı bir kategori olarak görmek söz konusu değildir. Çünkü zaman zaman kamu denetçisi olarak görev yaparken, zaman zaman iç denetçi ve bazen de bağımsız denetçi olarak görebiliriz. Bazı durumlarda kendisine

47 Ataman, Ümit, Rüstem Hacırüstemoğlu ve Nejat Bozkurt, Muhasebe Denetimi Uygulamaları, Alfa Basım Yayın, İstanbul, 2001, s.15.

48 Ataman, Hacırüstemoğlu ve Bozkurt, s.21.

verilen özel görevler nedeniyle her üçüne kısmen benzerken farklı da olabilmektedir. Bir kamu denetçisi, yapmış olduğu denetimlerde hilenin var olup olmadığını elbette yapmış olduğu denetim kapsamında değerlendirecektir. Örneğin bir kamu denetçisi olan vergi müfettişi vergi matrahını aşındırmak üzere bir muhasebe hilesi veya vergilendirmeye ilişkin herhangi bir hile yapıp yapılmadığını inceleyecektir. Bir diğer denetçi olan iç denetçinin temel görevlerinden bir tanesi işletmenin varlıklarını hile ve suistimallere karşı korumaktır. Bağımsız denetçi ise finansal tabloları önemli şekilde etkileyen hileler ile ilgilenmek durumunda olduğu gibi çalışmalarını boyunca tespit edeceği önemli olmayan hilelere rastlaması halinde bunu da yönetim kademesindeki ilgili kişilere bildirmekle görevlidir. Dolayısıyla görüleceği üzere her üç denetçide zaman zaman hile denetimi yapmakla birlikte adli muhasebecilik daha fazla uzmanlık gerektiren bir alanda faaliyet gösteren denetçi olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Journal of Forensic Accounting” dergisi editörü Dr. Larry Crumbly, adli muhasebeciyi bağımsız denetçi ve iç denetçiden karşılaştırmalı olarak ayırırken köpeklere benzetmektedir. Crumbly’e göre bağımsız denetçi dışarıya karşı bir koruma olduğunu gösteren bodyguard görevini yapan köpek gibidir. İç denetçi ise görme engellilere yardımcı olan köpek gibidir. Adli muhasebeci ise tazi gibidir. Hedefteki avın yakalanmasına yardımcı olur.⁴⁹

2.4. Bilirkişiliğin Adli Muhasebe İçerisindeki Yeri

Mali konulardaki bilirkişilik adli muhasebenin alt dallarından biridir. Adli muhasebeci; hile denetimi ve mali suçların tespiti ve

⁴⁹ What is a forensic accounting?, <https://www.fcpas.org/about-us/what-is-a-forensic-accountant>, E.T.18.06.2018.

yukarıda yazılı alanlardaki çalışmalarının yanı sıra Türkiye'deki önemli çalışma alanlarından birisi de mali konularda mahkemeler ve savcılıklar nezdindeki bilirkişiliktir.

Bilirkişilik; belirli bir konudan iyi anlayan ve bir anlaşmazlığı çözümlmek için kendisine başvurulmuş, konusunda uzman kimsedir. Kısaca bilirkişi, kanıtlara ilişkin bir konuda sahip olduğu uzmanlık nedeniyle, hakime yardımla görevli kimsedir de denebilir.⁵⁰

Bilirkişiler, tanıklar ile karşılaştırıldığında her ikisi de bir davanın çözümünde yardımcı olarak kullanıldıkları görülmekle birlikte, tanıklar duyuları ile algıladıklarını hakime aktarıırken, bilirkişiden herhangi bir konu hakkında sahip olduğu özel bilgisi ile hakime yardımcı olması beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında bilirkişinin muhakemede iki görev üstlendiği görülür. Birincisi özel bilgisi nedeni ile delil olması, ikinci ise hakimin yardımcısı konumunda bulunmasıdır.⁵¹

3. MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI AÇISINDAN BİLİRKİŞİLİĞİN ÖNEMİ

Muhasebe mesleği başta ABD ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere gelişmiş ülkelerde önemsenmiş ve önemli bir nitelik kazanmıştır. Bu ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bu meslek 13 Haziran 1989 tarihinde yürürlüğe giren 3568 sayılı meslek yasası ile tanımlanmıştır. SMMM ve YMM olarak tanımlanan meslekler

50 Güneş, İlhami, Marka ve Telif Suçları, Adalet Yayınları, Ankara, 2013, s.329.

51 Abacı, Nurcan, "Osmanlı Dönemi Bilirkişilik Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma", <http://www.bilirkisi.net>, E.T.10.06.2018.

için mesleğe giriş, mesleki yetki ve sorumluluk bu yasa ve bu yasa kapsamında çıkarılan yönetmelik ve tebliğler ile tanımlanmıştır.

Adli muhasebecilik, diğer pek çok mesleğe ve çalışma alanına destek hizmeti sağlamaktadır. Özellikle savcı, hakim ve avukatlar, ekonomik suçlarla ilgili bir soruşturma veya dava sırasında, muhasebe, finansal yönetim, bilgi teknolojileri, vergi mevzuatı, bütçeleme, planlama ve genel yönetim uygulamalarına yönelik uzman bilgisine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu açıdan adli muhasebeciler gerek dava öncesi süreçte gerekli kanıt ve bilgilerin elde edilmesinde, gerekse dava aşamasında kanıtların mahkemeye sunulmasında önemli katkılar sağlamaktadırlar.⁵² AICPA da adli muhasebecilerin dava sürecinde sunduğu desteği, “hiçbir avukatın diğerine sağlayamayacağı profesyonel destek” olarak açıklamaktadır.⁵³

Hiç şüphesiz, belirli bir meslek sahibi olan kişiler kendi alanlarında birçok şey bilmektedirler. Ancak SMMM veya YMM mesleğini icra etmek tek başına bilirkişi olmak için yeterli sayılmamaktadır. Bu kişilerin bilirkişi sayılmaları ancak sınırları belirli bir alanda özel birtakım derin bilgilere sahip olmalarını gerektirmektedir.⁵⁴ Kısa tanımıyla, “adli olaylarda bilgisinden yararlanan kişi” olarak adlandırılan bilirkişiyi daha kapsamlı olarak ta-

52 Çabuk, Adem ve Elif Yücel, “Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’deki Gelişme Potansiyeline Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2012, s.70.

53 Pazarçeviren, Selim Yüksel, “Adli Muhasebecilik Mesleği”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2005.

54 Tarman, Zeynep Derya, “Bilirkişilik Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Bilirkişinin Üçüncü Kişiye Karşı Olan Sorumluluğu” YLT, İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul, 2005, s.5.

nımlamak gerekirse; “*ispatı gereken ve hakimin uzmanlık alanına girmeyen konularda uzmanlık bilgisine sahip olan, bu uzmanlık bilgisiyile çeşitli olgular veya tecrübe kurallarına ilişkin bilgi aktarabilen ya da belirli olayları değerlendirip sonuç çıkarabilen ve görevlendirilmesi üzerine ispata ilişkin çözümü gereken bir sorunun değerlendirilmesinde mahkemeye veya hakime, mevzuatın olarak tanıdığı durumlarda Cumhuriyet Savcısına ve daha genel bir ifadeyle de ceza muhakemesinde karar verme yetkisine sahip olan makamlara yardımcı olan kimsedir.*” şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımlamalardan ve özelliklerden yola çıkarak bilirkişinin, mahkemenin ve savcının yardımcısı olduğunu, hakim ya da savcının sahip olmadığı teknik bilgiye sahip olması gerektiğini, netice olarak, soruşturma ve yargılama safhasında toplanan delilleri, hakimin veya mahkemenin belirlediği inceleme konusunun dışına çıkmadan değerlendirerek görüşünü savcıya, hakime veya mahkemeye ilettiğini belirtebiliriz.⁵⁵

Mustafa Reşit Belgesay’a göre; bilirkişilerden asıl istenen şey, hükme esas olacak, zevahiri kurtaracak, hakimin sorumluluğunu örtecek kesin bir mütalâa değil, onu aydınlatacak, ikna edecek bilgilerin verilmesidir. Bilirkişiler, büyük bir İngiliz filozofunun dediği gibi, hakimin dürbünüdür. Dürbünle görececek olan hakimdir. Bilirkişiler vaziyeti hakimin zihninde şekillendirememiş ise rolünü yapamamıştır.⁵⁶

55 Şenel, Özlem Dinçtürk, “Türk Ceza Hukuku Reformu Bağlamında Bilirkişilik” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 2015, s.24.

56 Belgesay, Mustafa Reşit, “Ehli Vukuf Mütaleasının İlmi Değeri ve Kanunî İspat Kuvveti”, www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/download/1023005052, s.547. E.T. 10.06.2018.

Hukuki uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmakla görevli olan yargıçların her konuyu detaylı bir şekilde bilmelerine olanak yoktur. Bu durumda karmaşık ilişkilerin çözüme kavuşması için konunun uzmanlarından yararlanması zorunlu hale gelmektedir ki bu da bilirkişiliği yargı sisteminin vazgeçilmez unsuru yapmaktadır. Mimar, mühendis, doktor, grafolog, sanatçı, tasarımcı gibi pek çok konuda uzmanlıktan yararlanma ihtiyacı doğmaktadır. Bunlarla birlikte en çokta adli muhasebe konusunda hesap ve muhasebe konularında uzman kişilere gereklilik bulunmaktadır.

Hakimin ya da savcının bilirkişiye başvurmasındaki temel gerekçe; uyuşmazlıkta, ilk bakışta fark edemeyeceği hususların bulunması ve de davayı kendi hukuki bilgisi ile çözümleyemeyecek olmasıdır. Öyleyse hakimlerin ilk bakışta kolaylıkla anlayabileceği durumlarda bilirkişiye başvurulamayacaktır. Suçun sabit olup olmadığı, sanık tarafından işlenip işlenmediği, unsurları veya suç kastı yönünden bilirkişiye başvurulması olanaksız olup, hakimin çözmesi gereken konu veya konuların bilirkişiye tevdi edilerek verilen raporun karara esas alınması da CMK'nın 63 ve devamı maddelerine aykırı olduğu Yargıtayca da tespit edilmiştir.”⁵⁷

Hukuk mahkemesinde belirli olayların belirli delillerle ispatı gerekmekte olduğundan bilirkişi dosyaya sunulu bilgi ve belgelerle sınırlı inceleme yapacak, dosya dışına çıkmayacaktır. Ancak ceza muhakemesinde amaç maddi gerçeğe ulaşmaktır. Bu yüzden hukuk mahkemesinden farklı olarak delil serbestisi söz konusudur.

57 Yargıtay 8.C.D.'nin 16.06.2015 tarihli, E:2014/33941 ve K:2015/19232 sayılı kararı.

Ceza Muhakemesi Kanunu ispatla ilgili olarak “delil serbestisi” ve “hukuka uygun delil” ilkelerini getirmiştir.⁵⁸

Mahkemelerdeki bilirkişi görevlendirmelerinde dava dosyalarına gelen çelişkili raporlar sonucunda taraf avukatlarının sorunun daha iyi kavranması ve çözüme kavuşturulması için mali konularla ilgili olarak mutlaka bir YMM'nin veya kurulacak heyette en az bir YMM'nin bilirkişi olarak atanması talepleri her geçen gün artmaktadır. Bu taleplerde, YMM mesleğine adli muhasebecilik alanında daha fazla güven duyulduğunu göstermektedir. Mali konularda en yetkin denetim mesleği olarak görülen YMM'lere, yapılan yasal düzenlemelerle kamu kurum ve kuruluşları tarafından talep edilen mali bilgilerin sunulmasında yeni yetkiler ve bunun karşılığında sorumluluklar verilmesi de bu güven unsurunu güçlendirmektedir.

Adli muhasebe alanında kendilerini geliştirmiş olan yeterli deneyim ve donanıma sahip olan SMMM'lerde mali konularda bilirkişiliği yetkin olarak yapabilmektedirler. Adli muhasebecilerin sahip olması gereken özelliklerin bir kısmı eğitim sürecinde bir kısmı da SMMM veya YMM olarak fiilen çalışmakla kazanılabilecek niteliklerdir. Bilirkişiler, mahkeme kararları dahil olmak üzere (medeni ve ceza usul hukuku alanında bilirkişi) birçok kişinin kararlarını etkileyebilecek güce sahip olduklarından bilirkişilik kurumu için günümüzde yüksek standartlar kabul edilmektedir. Buna göre, bir bilirkişinin faaliyet gösterdiği alanda ortalamanın üstünde ayrıcalıklı ve özel bir bilgi birikimine sahip olması şarttır. Belirli bir konuda ortalamanın üstünde bir bilgi

58 Arar, Mustafa, Fransız Hukuk ve Ceza Mahkemesinde Bilirkişinin Görüşünün Delil Niteliği”, İstanbul Anadolu Adliyesi Dergisi, Sayı:14, Haziran 2018, s.68.

birikime sahip olmak, o alanda edinilmiş tecrübeye ile de yakından ilgilidir. Zira bir bilirkişinin verileri değerlendirip bunu bir bilirkişi raporu haline getirebilecek tecrübeye ve yeteneğe sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla bir bilirkişi, raporunda neden o sonuca ulaştığını açık, mantıklı ve ikna edici bir biçimde ortaya koyabilmelidir. Bir bilirkişinin belirli bir konudaki bilgi birikimini takdir ederken bilirkişilik faaliyetine ilk başladığı tarih esas alınmamalıdır. Bir bilirkişi alanındaki gelişmeleri, buluşları, yeni yöntemleri takip etmeli ve kendini devamlı geliştirmelidir.⁵⁹.

Hırsızlık, dolandırıcılık, kundaklama, hileli iflas, rüşvet, tefecilik, kredi kartı dolandırıcılığı, fuhuş ve fuhuşa teşvik, hırsızla işbirliği, kumar, pornografik suçlar, işyerine özel harcamaları ödettirme, stok hilesi ve manipülasyon, narkotik suçları, tehdit ve şantajla menfaat temin etme, sahtecilik, vergi kaçırma, baka hileleri, ticareti sınırlama, yağma, sağlık hizmetleri hilesi, içeriden edinilen bilgi ticareti, komplo, gizli anlaşmalar, kalpazanlık, adam kaçırma, fikri ve sınai haklara tecavüz, güveni kötüye kullanma, yanlışlık numarası, yardım ve yataklık, iletişim yoluyla dolandırıcılık, göçmen kaçakçılığı, dilencilik, ticari sırları açıklama, zimmet, irtikap, ihaleye fesat karıştırma, terörizmin finansmanı, görevi kötüye kullanma, gümrük kaçakçılığı, manipülasyon ve suç gelirlerinin aklanması gibi ekonomik suçların somut olarak tespiti delilleri ile ortaya konulması adli muhasebe konusunda uzman olan bilirkişiler aracılığı ile olanaklı olabilecektir.

59 Tarman, s.5-6.

4. SONUÇ

3568 sayılı yasa kapsamında meslek mensubu olmayanların adli muhasebeci olarak, daha somut bir ifade ile mali konularda bilirkişi, denetçi, kayyum, konkordato komiseri gibi görevlendirmelere konu edilmemeleri gerekmektedir. Günümüzde dolandırıcılık denetimi veya soruşturma muhasebeciliği olarak da adlandırılabilen adli muhasebecilik mesleği, yalnızca mali suçlar ve anlaşmazlıklarla da sınırlı olmayan bir uzmanlığı ve güçlü bir donanımı zorunlu kılmaktadır.

Adli muhasebecilik, her geçene gün önem kazanan bir alan olup; muhasebe ve hukuk arasında ilişki kuran, yeni bir muhasebe bakış açısı sunmaktadır.

Kaliteli bilirkişi raporları adalete fazlasıyla yardımcı olacağı gibi hakim ve savcıların çalışmalarını da kolaylaştıracaktır. Ancak bu durum bilirkişilerin niteliklerini artırma ve gerçekten alanında uzman kişilerin bilirkişi olmasının sağlanması ile olabilecektir. Alanında yeterli donanım ve deneyime sahip olan kısaca uzman olan YMM ve SMMM'ler bilirkişi görevleri sürecinde itibar edilmesi, saygınlığının korunması ve düşünsel emeğinin karşılığının kendisine ödenmesi ile söz konusu olabilecektir.

Her ne kadar yargıç, hiçbir delille bağlı olmayıp, diğer delillerde olduğu gibi bilirkişi görüşünü de serbestçe değerlendirebilmekte ise de uygulamada sıklıkla bağlı kaldığı görülmektedir. Bu nedenle; meslek mensuplarının bilirkişiliği yaparken daha dikkatli ve titiz olma zorunlulukları bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Abacı, Nurcan, “**Osmanlı Dönemi Bilirkişilik Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma**”, <http://www.bilirkisi.net>.

Arar, Mustafa, Fransız Hukuk ve Ceza Mahkemesinde Bilirkişinin Görüşünün Delil Niteliği”, İstanbul Anadolu Adliyesi Dergisi, Sayı:14, Haziran 2018

Ataman, Ümit, Rüstem Hacırüstemoğlu ve Nejat Bozkurt (2001). Muhasebe Denetimi Uygulamaları, Alfa Basım Yayın, İstanbul, 2001.

Bozkurt, Nejat, “Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Yeni Bir Alan “Adli Muhasebecilik””, Yaklaşım Dergisi, Sayı:94, Ekim, 2000.

Büyükmirza, Kamil, **Maliyet ve Yönetim Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.

Carmichael, Douglas R., John J.Wilingham and Carol A. Schaller, Auditing Concepts and Methods, McGraw-Hill, California, 1996.

Crumbley, Larry D., Lester E.Heitger and G.Stevenson Smith, Forensic and Investigative Accounting, CCH Incorporated, Chicago, 2013.

Çabuk, Adem ve Elif Yücel, “Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’deki Gelişme Potansiyeline Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2012.

Güneş, İlhami, Marka ve Telif Suçları, Adalet Yayınları, Ankara, 2013.

Hopwood, William S., Jay J. Leiner, George R.Young, Forensic Accounting and Fraud Examination, 2nd Edition, : McGraw-Hill, New York, 2012.

Kranacher, Mary-Jo, Richard A. Riley Jr. and Joseph T. Wells, Forensic Accounting and Fraud Examination, Wiley, Canada, 2010.

Pasco, Gregory A., Criminal Financial Investigations, CRC Press, South Dakota, 2009.

Pazarçeviren, Selim Yüksel, “Adli Muhasebecilik Mesleği”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:1, Sayı: 2, 2005.

Rufus, Robert J, Laura Savory Miller and William Hahn, Forensic Accounting, Pearson, Essex, 2015.

Şenel, Özlem Dinçtürk, “Türk Ceza Hukuku Reformu Bağlamında Bilirkişilik” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 2015.

Tarman, Zeynep Derya, “Bilirkişilik Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Bilirkişinin Üçüncü Kişiye Karşı Olan Sorumluluğu” YLT, İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul, 2005.

Thornhill, William T. , Forensic Accounting: How to Investigate Financial Fraud, Irwin. New York, 1995.

Rıfat T. NALBANTOĞLU

Oturum Başkanı

- Evet, sevgili Taştan'a teşekkür ederiz.

Tabii sorunu yaşayan bilir, ben hiç bilirkişilik yapmadığım için Sayın Taştan'ın ifade ettiği sorunların birçoğunu ilk kez duydum. Ama şundan emin olabilirsiniz ki Daire Başkanımız otopark sorunu dâhil olmak üzere sorunların tamamını not aldı, bölge bilirkişilik heyetlerinden istediğiniz talepleri not aldı, muhtemelen bunların hepsini çözüme kavuşturmak konusunda gerekli çaba içinde olacaktır.

Ama bir temel sorun var yani Sayın Daire Başkanımız Başara'dan aslında bunun cevabını arayabilir miyiz diye bir kez daha sormak istiyorum. Bilirkişilik işini yapmakta olan insanların özel bir sorunu değil, bu bilirkişilik müessesesinin temel bir sorunu diye görüyorum ben bunu ve sanki hukukun tamamı olmak gibi bir gayret içinde hissediyorum. Açış konuşmasında sizlerle paylaşmaya çalıştığım bu gerçekten bir alternatif hukuki yol mudur, bir alternatif çözüm yolu mudur sorusunun cevabını da ben haki-katen bulmak istiyorum. Yani bilirkişilik yapılan birçok konuda Sayın Taştan da ifade etti sadece 2 tane insan arasında, 2 tane kurum arasındaki problemin dışında kamu menfaati falan da var. Oysa alternatif çözüm yolları konusunda ayıraç, kalın çizgi kamu menfaatinin olmadığı konular mıdır diye ben düşünüyorum ama bu sorunun cevabını bulmuş olsam zaten paylaşma ihtiyacı duymam.

Yani bu alternatif hukuk yolları, hukuk noktalarında o kalın çizgi, kırmızı çizgi kamu menfaati olan konular olmayan konular mıdır, sadece 2 tane insanı ilgilendiren ve o 2 tane insan ile ilgili karar verildikten sonra sadece o 2 tane insanı ilgilendirecek bir karar olarak kalacak bir yol mudur? Yoksa mesela tutun bir mahkeme kararından içtihatlarla kadar falan gidip bugün hiç gündemimizde olmayan bir konu üç beş sene sonra bizim de hayatımızı etkiler hale gelir mi bilirkişi raporuyla gibi tartışmalar var. Ama bundan çok daha önemli sorunlar varmış, ben bu vasıtayla Sayın Taştan'dan öğrendim; umarım bunların hepsinin en azından üst başlıklarla Taştan'ın ortaya koyduğu sorunlar benim belki de tarif edemediğim ama tarif etmeye çalıştım meseleler ve tabii ki Sayın Daire Başkanımızın ilave ortaya koyacağı yollar ve çözümlerle bilirkişiliği beraber konuşalım. Buyurun Sayın Başkanım.

İzzet BAŞARA

Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Dairesi Başkanı

- Teşekkürler Başkanım. Sayın Başkan, kıymetli katılımcılar hepimizi saygıyla selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum. Benim aslında Hocamın sunumu öncesinde söylemek istediklerim kafamda planlıydı ama Hocamın sorun olarak belirttiği hususlara yer versem herhalde sunumuma yetmez süre ama onlara da vakit kaldıkça değinmek istiyorum.

Tabii bilirkişilik 6754 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte farklı bir boyut kazandı. Yıllardan beri süregelen, herkes tarafından dile getirilen sorunların kararlı bir şekilde çözümü noktasında kanunun yürürlüğe girmesi sürece ivme kazandırdı. Bu

kapsamda yasanın getirdikleri, bizim yürüttüğümüz faaliyetler, yaklaşık 2 yıl oldu, bunlardan kısaca bahsettikten sonra da yine hepimizin malumu olduğu, Hocanın dile getirdiği yine bizlere ulaşan sorunları da sizinle buradan paylaşmak isterim.

Tabii yasanın üç temel hususu var, bunlardan birisi kurumsal yapı tesisiydi. Bu da Bilirkişilik Daire Başkanlığının Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulması, yine uygulayıcı birimler olarak Bölge Adliye Mahkemelerinin bulunduğu şu an Konya ve Sakarya Bölge Adliye Mahkemelerinin de faaliyete geçmesi ile birlikte dün itibariyle de Bilirkişilik Bölge Kurulu Başkan ve üyelerimizin atanması gerçekleştirildi. 11 tane Bilirkişilik Bölge Kurulu istinaf düzeyinde tamamen bilirkişilik ile iştigal eden, sadece bilirkişilik ile müstakilen muhatap olan kurumlar olarak karşımıza çıkıyor. Üçüncüsü de Bilirkişilik Danışma Kurulu, bu da istişari mahiyette bir kurul, siz değerli katılımcıların mensubu olduğu TÜRMOB'un da temsilci ile orada yer aldığı Bilirkişilik Danışma Kurulumuz var, 28 üyelik bir yapı. Yargı mercilerinden hâkimler, Cumhuriyet savcıları, Danıştay üyeleri, yine ilgili meslek kuruluşları ve odaların temsilcileri bu yapı içerisinde yer alıyor.

Tabii dediğim gibi Bilirkişilik Danışma Kurulu biraz istişari mahiyette, asıl yükü Bilirkişilik Daire Başkanlığı ve bölge kurulları nezdindeki Bilirkişilik Bölge Kurulları üstlenmiş durumda.

İki yıla yakın bir süreçten bahsettik, yoğun bir çalışma dönemi geçirdik elbette eksiklerimiz var, sıkıntılarımız var; iyi şeyler de var yani bu arada hep kötülemezim çünkü bilirkişiler şöyle tepkiler de gelmeye başladı, bu da beni mutlu ediyor. Ben kurucu başkanımı bu Daire Başkanlığı'nın, inanım gece gündüz çalışıyoruz daha iyi yerlere getirmek için müesseseyi. Teşekkür etmeye gelenler de var tabii sızlananlar daha çok ama onlar da bize böyle

bir motivasyon kazandırıyor. İşte birkaç yıldır listelere giriyorduk, bu sene ilk kez dosya gelmeye başladı teşekkür ediyoruz diye, sayıları az ama inşallah zaman içerisinde bu sayıları çoğaltacağımıza inanıyorum.

Yeri gelmişken söyleyeyim, Hocamın bahsettiği rapor teslim kontrolü aslında bir yönetmelik hükmü, bilirkişi kendisine verilen sürede raporunu teslim etmediği takdirde raporunu teslim edinceye kadar yeni bir görev verilmez. Biz bunun faaliyete geçmesini bir 10 ay beklettik hani artık bir çeki düzen versin herkes kendine diye ama tabii ki bu noktada eski alışkanlıkların ısrarla sürdürülmeyle devam etmesi büyük sorun teşkil ediyor. Bunda da baş aktör maalesef kendi meslektaşlarım yani herkes kendi bilirkişisi ile çalışmaya devam etmek istiyor. Oturup konuştuğumuzda ya şöyle yapmayın, böyle yapmayın bakın standartlar getirmeye çalışıyoruz iş yükü mazeretini öne sürüyorlar. Tamam, yadsınamaz bir gerçek mahkemelerin üzerinde özellikle büyük şehirlerde yoğun bir iş yükü var ancak bu iş yükü sarmalında daha biz nereye kadar bu bahanenin arkasına saklanarak, adeta karanlıkta iğne arayarak bunu yürüteceğiz? Bunun pek sürdürülebilir olduğunu düşünmüyorum.

Bilirkişilik müessesesinin elbette öncelikle sıkıntularından biri saygınlığı yani bu kurumun itibarının artırılması lazım ve bunun içinde tek başına ne Adalet Bakanlığı ne hâkimler ne bilirkişiler ne de ilgili kurumlar bu konuda çözüm üretebilir. Herkesin yani bilirkişilik müessesesi ile doğrudan veya dolaylı ilgili olan herkesin, her kurumun, her kişinin taşın altına elini koyması ve bu kurumun daha iyi yerlerde, daha itibarlı olmasını sağlaması gerekiyor.

Burada sizlerle Fransa örneğini de paylaşmak isterim. Fransa'ya bir çalışma ziyareti gerçekleştirdiğimizde orada da yine istinaf düzeyinde bölge kurulları var, emekli hâkim başkanlığında 15 üyeli yapılar. Burada da bilirkişi listeleri oluşturuluyor, orada bana şöyle bir şey söylediler, biz bilirkişilik başvurusunda bulunanlardan öncelikle bir motivasyon mektubu istiyoruz. Tabii ben bunu duyunca merak ettim biraz daha detay istedim. Çok ayrıntılı anlatıldı ama özetle şunu söylemek istiyorum, bilirkişilik başvurusunda bulunan kişi ben başvuruda bulundum, uzmanlık alanımda kendimi yetiştirdim, ispat ettiğimi düşünüyorum, yılların birikimi olan özel ve teknik bilgimi de yargının hizmetine sunmak için yanıp tutuşuyorum, para benim için ikinci planda şeklinde kısaca özetlenen bir motivasyon mektubu alırlarmış.

Tabii orada şöyle de bir durum var, şimdi tabii ücret noktası yeri gelmişken ona da değineceğim önemli, hem etkin, verimli bir hizmet yürütülmesini, bilirkişilerin kaliteli ve liyakatli ve ehil insanlar olmasını istiyoruz. Bu noktada bence ücret de motive edici bir enstrüman. Belki kamu hizmeti yönü daha ağır basıyor ve basmalı bilirkişiliğin ancak burada sonuçta bir emek var, bir zaman var, kişinin yıllara dayalı birikimini ve eğitimini yargının hizmetine sunması var bunun da bir karşılığının olması gerekiyor.

Biz 2018 yılı bilirkişilik asgari ücret tarifesini yayınladığımızda öncesinde çok çalışma yaptık, acaba Avrupa'da olduğu gibi saat ücreti belirleyebilir miyiz, dosya kapsamına göre ücret belirlemesine gidebilir miyiz ya da uzmanlık alanlarına göre mi bir ücret skalası yapılmalı şeklinde çalışmalar yürüttük. Ancak ülke gerçekleri ve içinde bulunduğumuz durum ilk etapta daha detaylı çalışma gerektirmesi nedeniyle bunları ertelemek zorunda kaldık ama bunlar dediğim gibi çalışmalarımız arasında.

Avrupa’da saat ücreti var ve gerçekten emeğin karşılığını aldıkları içinde tabii belki onlar motivasyon mektubunda para benim için ikinci planda diyebiliyorlar ama dediğim gibi saat ücretleri gayet iyi durumda artı itibar görüyorlar. Bir kişi, bir mühendis, bir mimar ya da sizler gibi meslek mensupları bilirkişi listelerine girdiği zaman kendi meslektaşları arasında da saygın bir konumda yer alıyorlar. Yani orada yer aldığına göre bu rüştünü ispat etmiş, işinin ehli insan ki yargıya hizmet sunma adına seçilmiş insan şeklinde kendi meslektaşları arasında da saygınlık görüyorlar.

Bizim bilirkişiliği bu seviyeye getirmek konusunda bir amacımız, idealimiz var bundan da vazgeçmeyeceğiz. Tabii ki yılların 40, 50 belki de 60 yılın sorunu. Rahmetli Çetin Aşçıoğlu vardı Yargıtay üyesi belki ismini duyanlarınız vardır, kendisi adeta bilirkişiliğe kendini adanmış bir insan, bilirkişilik diye diye de adamcağız rahmetli oldu. Kendi arkadaşlarına bile yer yer anlatamadı, kendi içlerinde çatıştılar, Yargıtay kurumu bünyesinde çokça toplanılarda, istişarelerde böyle itirazları ve doğrucu durumları vardı ama maalesef dediğim gibi “Kanayan Yara Bilirkişilik” diye de bir kitabı var, belki okuyanlarınız vardır. Orada yazılan şeyler halen 2018 yılına geldi aynı şekilde devam ediyor. Yani bu sorunları dediğim gibi çözme noktasında hep birlikte hareket edilmesi gerekiyor.

Çok kısa özetle de aslında sorunun çözümü de 3E kuralında gizli yani ben öyle tabir ediyorum ehil hâkim, ehil avukat, ehil bilirkişi. Bu 3E yan yana geldiğinde bu sorun zaten çözülür çünkü başında da söyledim yani tek başına ne hâkim ne bilirkişi bu sorunun müsebbibi değil, kanun da zaten bu sorunu çözmek için yürürlüğe konulmuş ve ilk kez müstakilen bir bilirkişilik kanunu ülkemizde yürürlüğe girmiş durumda.

Burada öyle sıkıntılar var ki yani hâkimlerin iş yükünden bahsettik ama öbür tarafa geldiğimizde bir de avukatlık mesleği var. Sayın İbrahim Bey kıymetli dostum da burada, avukatlık mesleği yani savunma makamı yargının üçlü sacayağından biri, her zaman bunu belirtir meslektaşlarımız, elbette öyledir savunma olmadan yargı olmaz, hak tecelli etmez. Ancak avukatlık kurumu da mesela yargılamada adaletin tecellisinde ne kadar katkıda bulunuyor? Sözlerim asla yanlış anlaşılmasın işini iyi yapan herkesi tenzih ediyorum, bunu da öncelikle söylemek isterim, ancak biz yargılamalarımızda tez-antitez-sentez olayını maalesef uygulamıyoruz çoğu zaman. Davacı vekili olarak temsil ettiğinde bir meslektaşımız tezini ne kadar ortaya koyabiliyor, diğeri antitezini ne kadar ortaya koyabiliyor, hâkimin eline sentez yapmak için ne kadar malzeme verebiliyor, ne kadar destek oluyor yargılanmanın sona erdirilmesinde ve hakkın yerine getirilmesinde, tecelli etmesinde bunları da konuşmak lazım. Avukatlık kurumunun da kendine çeki düzen vermesi lazım, üzülerken bu süreçte gördük ki sadece eleştiriliyoruz yani 2 yılı aşkın bir süre oldu kaç tane bilirkişilik ile ilgili program yapıldı, enine boyuna tartışıldı maalesef yok, bir elin parmaklarını geçmez.

Kendi hâkimlik mesleği noktasında evet iş yükü büyük bir sarmal ancak bu konunun çözümünde de dediğim gibi bu tez ile antitezi biz zaten gerçekleştirebilsek sentezi de hâkim yapacak ama hâkimler de müfettiş gibi çalışıyor; performans değerlendirmesi var, Yargıtay'dan notu var, dosya geçirmesi var, iş yüzdesini azaltması var her şeyi yapmak zorunda kalıyor, bu da ayrı bir kusur.

Bilirkişi noktasında şimdi biz bir standart getirmeye çalışıyoruz evet yasada bizden bunu istiyor temel alt uzmanlık alanlarını belirleyelim, bu alanlara göre bilirkişilerin taşıyacağı nitelikleri tespit edelim. Bunların hepsi yasa ile verilen görevler aslında.

Bilirkişilik Daire Başkanlığı'nın görevleri saymayacağım yani neredeyse a'dan başlıyor t'de bitiyor alfabenin tamamı neredeyse, yoğun bir görevimiz var. Bunları yerine getirme noktasında biz tabii yoğun bir çalışma dönemine girdik; elbette eksiklerimiz, hatalarımız vardır, eleştiriye her zaman açığız, yapıcı eleştirilere.

Bu noktada ilk ilanımızdan sonra zaten bize gelen görüş ve öneriler doğrultusunda temel alt uzmanlık alanlarımızı ve bu alanlara göre alınacak niteliklerde bir güncelleme yaptık, Mart ayında duyurduk. Halen de tabii ki eksiklerimiz vardır; ideale ulaşma noktasında hiçbir zaman kendimizi yeterli görmüyoruz ve buna ilişkin her türlü öneriye, teklife, birlikte çalışmaya da açığız, bunu da burada belirtmek isterim.

Dün itibarı ile bir duyuru yayınladık, yeni bir başvuru takvimi belirledik; daha önce başvuru yapamayan eğitim alıp bu süreci bekleyen kişiler için duyurularımızı yaptık, Kasım itibarıyla de süreci başlatacağız. Büyük ihtimalle de hani bu naçizane kendi dileğim onu söyleyeyim, 3 yıllığına listelere giriyor bilirkişiler, daha çok denetim ve performans incelemesine geçeceğiz. Listelerimizin daha liyakatli, ehil kişilerden oluşması için performansı yeterli görülmeyen kişilerle yollarımızı ayıracağız, yasa zaten bize bu yetkiyi veriyor çünkü ehil bilirkişi elinden çıkan raporlarda yargının zamanında, makul sürede sonuçlandırılması ve adaletin tecellisinde de büyük rol oynuyor.

Hâlihazırda kayıtlı bilirkişilikte baktığımızda yani sizleri belki ilgilendirir muhasebe, vergiler, mali yükümlülükler, bankacılık ve finans alanları var, daha çok sizlerin başvuruda bulunduğu. Türkiye genelinde muhasebe alanında hâlihazırda 6 bin 410 bilirkişi kayıtlı; bunun da 2 bin 829'u İstanbul'da, bin 164'ü Ankara'da, 502'si de İzmir'de, ilk 3 il. Vergiler ve mali yükümlülüklerde 3

bin 434 bilirkişi kayıtlı, bankacılık ve finansta bin 498 bilirkişi kayıtlı.

Tabii bu rakamlar yeni başvurularla biraz daha arttırılabilir, önemli olan listeleri güncelledikten sonra artık diğer çalışmamız olan aylık kota uygulamasını da tamamlayıp devreye sokmak, rapor teslim kontrolü ile birlikte, ikisi devreye girdikten sonra da daha adil bir dosya paylaşımı olacağını düşünüyoruz. Bu konuda meslek içi eğitimlerde yine meslek öncesi eğitimler de hem hâkim adaylarına hem de kürsüde görev yapan hâkim savcı meslektaşlarımıza telkinlerimizi iletiyoruz dosya paylaşımlarında adil olunması noktasında. Ama sözlerimin arasında söylemiştim bu rapor teslim kontrolünü devreye sokunca gördük ki eskisi gibi devam ediyor ve bütün bilirkişilerin elinde süresinde vermediği raporlar var, belki aramızda olan arkadaşlar da var. Sonrasında büyük bir infial uyandı, biz de 5 günde zaten geri çekmek zorunda kaldı, erteledik. Tabii burada hem raporunu teslim etmeyen bilirkişilerimiz var hem de sistemden kaynaklı mesela raporunu vermiş ama UYAP'ta düşümü yapılmamış. Bu konuda da mahkemelerimize şimdi yine yazı yazacağız, hatırlatacağız yani Ocak ayı itibariyle artık bu tekrar devreye girecek ve istisnasız uygulanacak, Hocanın da sorusuna cevap olur.

Bu nedenle sizlerden ricam lütfen bilirkişilik yapan arkadaşlar Kasım ayında listeye kabulleri yapılacak arkadaşlar sizlere verilen sürede dosyalarımızı tamamlayalım, UYAP'tan kontrol edelim, eğer üzerimizde dosya görünüyorsa bunları biz mahkemelere ileticeğiz ama sizler de uyarın mahkemeleri, bunları bir temizlememiz lazım, Ocak ayında tekrar mağduriyet yaşanmasını istemiyoruz bu konuda.

Öte yandan bilirkişi raporu ile ilgili Hocam birkaç bir şey söyledi. Bilirkişi raporu bir delil değerlendirme aracı yani bir bakıma hâkimin yardımcısı. Hocam da güzel bir ifade kullandı hâkimin dürbünü dedi, ben biraz daha ona katkı sunmak adına şunu söylemek istiyorum, hâkimin dürbünü güzel bir ifade ama dürbünün net göstermesi ve uyuşmazlığa odaklanması da şüphesiz sonuca gitme adına önemli bir husus, bu da yine iki ayaklı bence. Hâkimlerin bu konuda görev sınırlarını iyi çizmesi lazım, uyuşmazlığın çözümünde hangi bilgiye özel ve teknik bilgiye ihtiyaç duyuyorsa onu açık açık yazması lazım. Bilirkişi yönetmeliğinin 51. maddesi açıkça görevlendirmenin kapsam sınırı, inceleme konusu bunların hepsini yazılı olarak bilirkişiye sunulması hususunda hüküm içermesine rağmen maalesef uygulamada tam olarak uygulandığını söylemek zor. Bu konuda lütfen sizler de görevlendiren makamları uyarıcı olun, yol gösterici olun, talep kar olun.

Bakın şöyle de bir sıkıntı var mağduriyet yaşamamanız için söylüyorum, bunu yaşıyor arkadaşlar, dosya kendisine veriliyor 30 gün süre veriliyor diyelim, sizler bunu çok yaşarsınız çünkü şirket muhasebesi, şirket kayıtları bunların incelenmesi zaman alan şeyler bazen de bilgiye ulaşma noktasında sıkıntı yaşıyorsunuz. Ben de Yargıtay 11.Hukuk Dairesi tetkik hâkimiyim, oradan sonra Bakanlığa geçtim, ticari uyuşmazlıklara bakıyorduk maalesef bakkal defteri gibi ticari defter tutuluyor bizim ülkemizde, çoğu kayıtlarda doğru tutulmuyor, işiniz de zor Allah kolaylık versin o konuda.

Mağduriyet yaşadığınız nokta şu 30 gün süre verilmiş bilirkişimizde mesela somut bir şey söyleyeyim size, kendisi bu sürede raporunu teslim etmemiş. Daha sonra mahkeme 2 ay sonra kendisini aramış telefonla demiş ki bak dosyanı teslim etmedin, raporunu lütfen getir. Cevap yok, sonrasında bir telefon daha yine cevap

yok. Bunun üzerine mahkeme artık aradan da tekrar 3 ay geçmiş Aralık'ta yaptığı görevlendirme 30 gün süre Ocak'ta doluyor, Haziran'da bilirkişi hakkında şikâyetle bulunmuş bölge kuruluna. Bilirkişimizin savunması, ben şirket muhasebesine bakan muhasebeciden işte yeminli mali müşavirden, SMMM'den hangisini ifade edersek, şirket kayıtlarını istedim, kendisi bana ulaştırmadığı için raporumu düzenleyemedim. Peki, savunmada bunu istediği tarih hangisi? 2 kez telefonla arandıktan 1 ay sonra. Yani şimdi bu bilirkişi hakkında Bilirkişilik Bölge Kurulu'nun yaptığı disiplin tasarrufunda bence bir haksızlık yok ve bölge kurullarımız bu konuda titiz davranıyorlar, her şikâyeti her şeyi olduğu gibi direkt incelemeye geçmiyorlar, esaslı ve ciddi buldukları itirazlar hakkında gerekli değerlendirmelerini yapmaktalar.

Bilirkişilerin otopark sorunu evet önemli bir sorun, kimlik sorunu önemli bir sorun, naçizane ben bunları arzuluyorum keşke çözebilsek ama bu otopark sorunu özellikle, yine oda ve dinlenme odası sorunu bunlar tabii ki fiziki koşullarla doğru orantılı, imkânlar ile doğru orantılı şeyler. Kısa vadede de pek çözümlenecek gibi durmuyor ama gerçekçi olmak lazım ama bunların hepsinin bizlerin üzerinde düşündüğü, çözüm üretmeye çalıştığı hususlar.

Bilirkişilere bu ceza dosyalarında ücret ödemelerinin gecikmesi ile ilgili bu konuda ben Strateji Geliştirme Başkanlığımız ile görüştüm; tabii suçüstü ödeneğinden ödendiği ve bu ödeneklere de belli aralıklarla saik verildiği için gecikmeler yaşanıyor. Bu noktada daha kısa sürelerle ödeme yapılabileceği konusunda bir çalışma yapma hususunda hemfikir olduk, inşallah onu kısa zamanda halledebiliriz.

Bilirkişi ücretleri noktasına tekrar gelmek istiyorum, yani bu noktada Hocam bahsetti yol giderimiz var, vergi ödüyoruz; bu arada

ben bilirkişilere, gelir vergisini ya muaf tutun ya da azaltın diye Maliye'ye yazdım ama cevap yazmadılar bana. İnanın dediğim gibi biz sizleri de düşünüyoruz, kurumun iyi işlemesi için ne gerekiyorsa yapmak için elimizden gelen gayreti gösteriyoruz.

Ücret noktasında dediğim gibi asgariyi belirledik ama aslında yeni tarifemiz çok da kötü olmadı, yani güzel bir tarife ve hâkime yol gösterici mahiyette mesela şunlar yol gideridir, seyahat masraflarıdır, konaklama, yiyecek gideri, diğer iâşe giderleridir bunları ayrıca öde, bilirkişi ücretine dâhil etme, bilirkişi ücretini de gerekirse şu şu şu kriterlere göre arttır yani takdirinde cebinde akrep olmasın, ona göre davran diye yazdık ama şikâyetler böyle devam ettiğine göre halen herhalde azami miktarlar olarak düşünülüp ona göre takdir yapılıyor.

Yani biraz da itiraf olacak ama mesleğin ilk yıllarında ben de bunu çokça yaptım, yani sonuçta özellikle hukuk davalarında elbette adalet çok pahalı olmamalı, adalet erişilebilir olmalı ama bu emek zaman karşılığının da verilmesi noktasında bence daha esnek ve daha böyle sorun çözücü nitelikte hareket edip ücretleri de o noktada takdir etmemiz lazım. Buna ilişkin de biz dediğim gibi sürekli meslek içi, meslek öncesi eğitimlerimize devam ediyoruz ve bunları da meslektaşlarımıza sıklıkla hatırlatıyoruz.

Heyet raporu mevzusu, imzacı bilirkişilik benim bu konuda çok hassas olduğum hususlardan biri, burada ben yine bir çalışma başlatmayı düşünüyorum. Sonuçta heyet raporu istisnadır, asıl olan tek bilirkişinin tek raporla işi çözmektir, eğer çözülemiyorsa da ek rapor ile işi bitirmektir. Ama bizim yargılamalarımız bu 1. 2. 3. 4. ek raporlar derken o kadar içinden çıkılmaz bir boyuta, bir sarmal içine giriyor ki sonra raporlarda birbirini tekrar etmeye başlıyor, kopyala yapıştırılar havada uçuşuyor. Yani bunun önüne

geçmek adına evet istisna heyet oluşturuyorsa da her bir bilirkişinin ayrı ayrı rapor vermesi. Bu neyi getirecek? Her bilirkişi dosyayı incelemek zorunda kalacak, sadece kendi uzmanlığına göre dosyasını inceleyip raporunu oluşturacak. Bu imzacı bilirkişiliğin de önüne geçer, üçünün de dosyada sorumluluk almasını sağlar; yani o kadar boyuta vardı ki iş mahkeme veznesinde para almak için rapor imzalıyor bu kadar da ayan beyan açık hiçbir beis görmüyor bunda yani. Yani bir emek gerekiyor bir de hiç okumadığın dosyanın raporuna imza atıyorsun, bu sorumluluğu nasıl alıyorsun kendine?

Artık yeni dönemde buna ciddi ciddi eğilinecek, artık bilirkişi raporları arşivlenecek. Yakında çalışmayı bitirdiğimizde sizden de daha çok UYAP portalından raporlarınızı göndermeniz istenecek, mahkemeye gönderdiğinde, onaylandığında bir sureti de Bilirkişilik Bölge Kuruluna düşecek ve bu bilirkişinin denetiminde de kullanılacak.

Bilirkişilik sicili de yakında devreye girecek, mesela bilirkişinin hükme esas alınan rapor sayısı hanesine artı 1 puan olarak girecek. Bilirkişiden kaynaklı eksiklik ve hatadan dolayı yeniden rapor alınması gerektiğinde bilirkişinin hanesine eksi rapor olarak girecek. Süresini geciktirdiğinde gene olumsuz olarak performansına yansıtacak. Bunların hepsi başladığında, bu denetimler başladığında, çeki düzen verilmiş bir hal alacağını düşünüyorum bilirkişilik müessesesinin.

Konkordato komiserliği hakkında kısaca şunu söylemeliyim. Konkordato komiserleri bilirkişilik listesinden seçilmek zorunda değil, öyle bir mecburiyet ya da mevzuat yok. Bölge Kurullarının da bu konudaki fonksiyonu sadece özel sicilin tutulması, bunun da ön görülmesinin nedeni aynı anda 5'ten fazla dosyada konkor-

dato komiserliği yapılamaması. Ama uygulamada bu da ilk etapta düzgün işlemedi, bunu gördük, geçen 14 Eylül itibariyle yüklememizle konkordato komiserlerine ilişkin ekran mahkemelere tanımlandı. Artık mesela bir mahkeme İzzet Başara diye girdiğinde uyarı veriyor sistem, diyor ki üzerinde 5 tane konkordato komiserliği var kendisi görevlendirilmesin yeni birine dosya verilsin diye. Bu artık devrede, bu konuda listelerimiz de UYAP sistemi içerisinde tutuluyor.

Zamanımız doldu benim çok konuşacak şeyim var, söyleyecek şeyim var ama burada bitirmek zorundayım, beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Rıfat T. NALBANTOĞLU

Oturum Başkanı

- Evet, Sevgili Başkana biz de teşekkür ederiz.

Bizim meslektaşlara verilecek olan bilirkşi eğitimleri vasıtasıyla aslında ben yakın bir şekilde bu müessese ile tanıştım, yani eğitimlerin organizasyonunun Türkiye’de yapılması hem Adalet Bakanlığı’nın bu birimi ile, Sayın Başkanın sorumluluğunda yürüten o birimle, hem de bu bir saattir, bir buçuk saattir konuşulan sorunlarla o aşamada tanıştım.

Bir defa şu konudaki gözlemimi çok net söyleyeyim, bu konunun kurgusunda bir hata yok, Sayın Başkanın başkanlığında, heyetin yürütmesinde gerek ilk belgelendirme, sonra işin sicil daha detaylarına doğru gidiyor bir kurgu hatası yok. Ama sonuçta her işi insanlar yapıyor, istediğin kurguyu kur o işi yapmakta olan insan-

ların bu konuya gösterdikleri özen ve önem işin olumlu sonuçlanması noktasındaki mutlaka çok belirleyici bir unsur olacak. Ama ben gerçekten hepinizin huzurunda sevgili Daire Başkanımıza bu konunun gerçekten sorunların en aza indirgenmesi ve olumlu sonuçların alınması konusundaki gayretleri açısından, bizim gözlemlerimiz, bizim açımızdan görüldüğü şekliyle ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten sağ olun var olun.

Sevgili Hakan söylemişti saat ücretleri falan, bu zor arkadaşlar. Niyet olarak kurguda bir hata yok diyorum ama Türkiye’de neredeyse hiçbir iş saat ücreti ile yapılmıyor, bu bir temel alışkanlık yani biz de biliyorsunuz kendi mali müşavirlik ücretlerimiz konusunda Maliye Bakanlığına saat ücretlerine, saate dayalı bir ücret tarifesi verdik, hala ne olduğunu anlatabildiğimizi düşünmüyorum yani. Bu nedir, bu nasıl bir şey niye böyle saate falan bakılacak, ne olacak anlatabildiğimizi düşünmüyorum. Biz hala ücret tarifemizde 4 işçiye kadar olan ücretlerde şu kadar lira, 12 işçiye kadar olan işletmelerde şu kadar lira gibi ya artık hiçbir ölçüte sığmayan sanki millet eliyle bordro yapıyor falan 4 kişi, 5 kişi hiç bir ölçüye sığmayan ölçütlerle devam ediyoruz. Ama umarım Adalet Bakanlığımız ile buna bir çözüm bulunabilir diye düşünüyorum.

Şimdi alternatif çözüm yollarından bir başkasına geçmeden önce yani arbuluculuk meselesine geçmeden önce...

İzzet BAŞARA

Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Dairesi Başkanı

Müsaade ederseniz... Hani sizin sorunuz vardı onu unuttuk, hani bu alternatif çözümlerle ilgili.

Bilirkişilik bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu değil malumunuz üzere. Yargı mercilerine intikal etmiş bir uyuşmazlığın hâkim eli ile çözümünde hâkimin genel hayat tecrübesi ile ya da hukuk bilgisi ile çözemeyeceği nitelikte özel teknik bilgi ihtiyacı doğuran hususlarda bir bakıma bilirkişiler eli ile sonuca gitmek de bir yardım görme müessesesi olarak nitelendirilebiliriz. Hani alternatif çözümler Hocam da açıklayacak mahkeme içi ya da mahkeme dışı yollarla, daha doğrusu bilirkişilik hani zaten kanunda kapsam maddesinde açıkça ifade ediyor adli ve idari yargı alanında yürütülen faaliyetler olarak belirtilmiş, o yüzden alternatif çözümler farklı bir kulvar.

Rıfat T. NALBANTOĞLU

Oturum Başkanı

- Evet yani biz o zaman buraya aslında yanlış yazmışız, evet “ve”yi tesadüfen doğru koymuşuz o zaman,“ve”yi doğru koymuşuz,“ve” bizi kurtardı, doğru söylüyorsunuz.

Şimdi arabuluculuk konusuna geçmeden önce şimdi hani böyle herkesin, diyelim küçük çocukların kafasında babaları hep şeydir, her işi yaparlar falan, benim hukukçum da bizim İdare Müdürümüz İbrahim Okcu. Şimdi bir genel bakışımızı sizlerle paylaşacak ve sonra da arabuluculuk konusuna geçecek, buyurun.

İbrahim OKCU

TÜRMOB Hukuk İşleri Müdürü

- Şimdi oturma düzeni ile alakalı kısa bir şey söyleyeyim sadece, küçük bir yanlış anlaşılardan dolayı böyle bir durum oldu. Alper Hocam aslında toplantıya katılacaktı, katılmayacak gibi oldu, katıldı çok sağ olsun buraya kadar geldi bizi kırmadı. Dört konuşmacıya çıkınca ben de orada oturayım dedim kendi kendime.

Şimdi aslında benden önceki her iki konuşmacı da bilirkişilik müessesesinin gerek yargısal, kavramsal çerçevesini gerekse sorunlarını çok detaylı bir şekilde ortaya koydular. Dolayısıyla benim tekrar dönüp bilirkişilik müessesesi hakkında açıklamalara girmem biraz tekrar mahiyetinde olacak, ben sadece belki burada değinilmeyen ama acaba bazı konularda çözüm olabilir mi dediğim birkaç şeye değinip hemen bilirkişiliğe geçeceğim.

Öncelikle Sayın Daire Başkanımız bu kanunun hazırlık aşamalarından beri verdiği emeğe bizzat ben şahidim, hatta yasama sürecinde de komisyonda beraber bulunduk, komisyon öncesi hazırlık toplantılarında da beraber çalıştık. Başkanın bu konuya çok büyük bir emeği var ama maalesef bilirkişilik de arabuluculuk gibi yeni bir müessese değil, yani yılların getirdiği bir uygulama, bu uygulamayı değişime gösterilen bir direnç, bu direnci gösterenlerin başında da maalesef hâkim ve savcı camiamız, tabii avukatların da rolü var, onu da itiraf etmem gerekir.

Dolayısıyla akşamdan sabaha bilirkişilik mevzusunda çözümler beklemek çok zor, yani işte otopark, işte adliyeler, yapısal sorunlar, tarama merkezleri filan bunlardan bahsetmiyorum. Zihniyet değişikliğine gitmek zaman alacak gibi görünüyor Sayın Başkanım da bu konuda çok çalışıyor, kendisine çok teşekkür ederim.

TÜRMOB olarak biz 3568 sayılı kanunun 2. maddesinde mesleğin çalışma konuları arasında sayıldığından dolayı olsa gerek herhalde bilirkişiliğe özel bir önem vermekteyiz. Bilirkişilik kanununun çıkmasından önce de çeşitli seminer ve konferansları bu konuda TÜRMOB düzenlemiştir; buna ilişkin kitapları, yayınları mevcuttur. Bilirkişilik kanunu çıkar çıkmaz da eğitim konusundaki öncülüğünü göstermiştir, yurt çapında eğitim izni almıştır. Yaklaşık 1250 kişiye bilirkişilik eğitimi vermiştir, öyle zannediyorum ki eğitim izni alan kuruluşlar içerisinde en fazla kişiye eğitim veren kurum olma özelliği taşıyor. Kalite konusunda da en azından bana intikal ettirilen kaliteli eğitim veren kuruluşlardan bir tanesidir TÜRMOB ve bu alanda çalışmalarını TESMER Sekreterimizin öncülüğünde ve Müdürümüzün öncülüğünde yürütüyorlar.

Şimdi bilirkişilik ile ilgili sorunlar Hakan Hocam tarafından açıkça dile getirildi, ben sadece birkaç tane soruna geçip alternatif çözüm yollarına dönmek istiyorum. Şimdi tarama merkezlerinden dolayı bir takım sıkıntılar var bana aksettirilen, intikal ettirilen. Bazı adliyelerde tarama merkezinin olmayışından kaynaklı olarak bilirkişiler büyük bir zorluk yaşamakta, teslim edildiğine dair evrak üretilmemekte dolayısıyla dosyalar gereksiz yere bilirkişinin üzerinde bulundurulmakta, bunlar bilirkişiler açısından bir sorun olarak ortada durmaktadır.

Şimdi özellikle bu defter belge incelemelerinde yerinde incelemeyi yapmak için gösterilen çaba, verilen emek, harcanan masraf çok büyük olduğu için acaba ne yapılabilir diye ben biraz düşündüm. Malumları olduğu üzere artık defter uygulamaları elektronik ortama taşınıyor, bizim de kongremizin aslında ana teması dijitalleşme süreci, bu sürece uygun olarak da defter ve belgeler dijital ortama alınıyor. İşte basit usul alındı, işletme alınıyor ve görünen o ki bilançoda alınacak elektronik sistemlere. Dolayısıyla Bilirki-

şilik Daire Başkanlığımızın tez elden bu süreçleri kolaylaştırmak adına Maliye Bakanlığı ile de görüşmelere başlayarak e-defter uygulamaları ile UYAP'ı entegre edip edemeyeceğini düşünmesi lazım. Teknik olarak bunun mümkün olabileceğini düşünüyorum, bu entegrasyon yapılırsa yerinde incelemelere gerek kalmadan, sistem üzerinden inceleme yapılabileceğini düşünüyorum, bu da naçizane bir tavsiye olarak bilirkişilik ile alakalı vermiş olayım.

Bilirkişilik ile ilgili açıklamaları da burada keseyim. Bir teknik altyapı geliştirilebilir bilemiyorum yani ederler etmezler ama teknik bir çalışma yapılabilir bu yönde. Bilemiyorum, yani Bilirkişilik Daire Başkanımız burada.

Şimdi tabii aslında böyle hep fiziki olarak düşünüyoruz üstünden ama biz değişim sürecinden bahsediyoruz; kongrenin ana teması dijitalleşme ve dijitalleşmenin gelebileceği yer, dolayısı ile bu küçük zaman damgalarını bugün böyle diye düşünmeyin lütfen, bu sadece bir öneri, zaten hazırlık yapımları çağrısıdır bizimkisi. Şöyle inanıyorum teknolojinin gelişme hızında da, göreceksiniz burada tartıştığımız husus 2 sene sonra çok çok mümkün ve çok kolay bir şey haline gelecek.

Şimdi panel konumuz bilirkişiliğin yanında alternatif çözüm yollarını da ilgilendirdiğinden ben çok kısaca bu uzlaştırmacılık müessesesi ile ilgili olarak kendim fiilen bu mesleği yapmasam da yani, işi diyeyim daha doğrusu bir meslek değil de aslında uzlaştırmacılık, bu işi yapmasam da bana intikal eden sorunları burada kayıtlara da geçmesi adına anmış, zikretmiş olayım. Sonra da arabuluculuğa çok kısa değineceğim çünkü arabuluculukla ilgili Alper Hocam konuşma yapacaklar, sözü Alper Hocama bırakacağım.

Şimdi uzlaştırmacılar biliyorsunuz 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 253, 254 ve 255 maddelerinde bu uzlaşma ile ilgili müesseselere değinilmiş. hukuk öğrenimi görmüş kişilerin uzlaştırmacı olabileceği düzenlendiği için meslek mensuplarımızın da büyük bir kısmı uzlaştırmacılık eğitimleri almış ve uzlaştırmacılık kimliğine bürünmüştür. Uzlaştırmacılıkta da temel sorunlardan ilki itibar meselesidir, Hakan Hocamın bilirkişiler için anlattığı itibar sorunlarının aynısı uzlaştırmacılar için de geçerlidir. Bu salt cepte taşınan bir kimlikten ibaret değildir üstelik, yani kimlik sorunları her şeyi çözmeyecek, uzlaştırmacılar da bir itibar sorunu var, adliyeye giriş çıkışlarda, tarama merkezlerinde, sıra almada, işte adliye otoparklarını kullanmakta ve sair aynı talepleri uzlaştırmacıların da mevcut.

Bir diğer sorun uzlaştırmacılıkta, uzlaştırma bürosu çalışanlarının uzlaştırmacılara karşı takındığı tavır. Bana gelen telefonlardan ve çözüm aradığımız hususlardan anlayabildiğim kadarıyla uzlaştırma bürosu çalışanlarında biz neden daha fazla çalışacağız da uzlaştırmacıya daha fazla dosya alma imkânı tanıyıp onun daha fazla para kazanmasına olanak tanıyacağız, biz uzlaştırmacının memuru muyuz gibi bir düşünce biçimi var. Oysa burada işte tarama işlemlerinin geciktirilmesi, dosyanın alınması verilmesi, süreçlerinin geciktirilmesi konusunu doğuruyor, dolayısıyla bu büro çalışanlarında bu işin aslında uzlaştırmacının şahsi işi değil de kamu hizmetinin bir parçası, bu müessesenin niteliği olduğunu anlatmak, hizmet içi eğitimlerle bu personele bunu telkin etmek olduğunu düşünüyorum.

Ücretlendirme keza uzlaştırmacılıkta aynı. Maalesef bilirkişilikte olduğu gibi sarf edilen emek ve mesaiye göre değil sadece uzlaşmadaki sonuca göre yani uzlaşıldı, ulaşılamadı şeklindeki sonuca göre ücret tayin edildiğinden uzlaştırmacının, uzlaştırma

kapsamında taraflarla kaç kere görüştüğü, nasıl masraflar yaptığı dikkate alınmadan ücret takdiri yapıldığı için bu konu uzlaştırmacılar içinde dertli bir alan ama, Sayın Oturum Başkanımızın Rıfat Beyin de söylediği gibi buna da pratikte bir çözüm bulmanın da kolay olmadığı açık.

Şimdi uzlaştırmacılıkta yeni bir süreç var, yani dosyaların tarandıktan sonra flash belleğe yüklenerek uzlaştırmacılara verilmesi, yani fiziki dosya yerine flash bellekte dosya verilip taraflarla uzlaşma sağlanıp sağlanamayacağını ölçmek. Aslında fena bir uygulama değil, bazı uzlaştırmacılar buna da karşı yani işi ciddiyetinden uzaklaştırıyor elimizde bir dosya olmayınca, soruşturma dosyası olmayınca iş çok ciddi gözüküyor gibi yakınmalar var ama güzel bir uygulama bence. Lakin bu flash belleğe yüklenen bilgiler adliyeye has bazı yazılımlar üzerinden oluşturulduğu için uzlaştırmacılar tarafından şahsi bilgisayarlarında maalesef çoğu zaman kurulamıyor ve açılmıyor. Dolayısıyla bu teknik geliştirmeler konusunda uzlaştırmacıların uyarılması, hangi programları kullanacakları yönünde bilgilendirilmesi yerinde olacaktır diye düşünüyorum.

Uzlaştırmada MERNİS adreslerinin ve telefon numaralarının dosyalarda eksik olması, maalesef hem soruşturma makamlarının, hem büro personelinin uzlaştırmacının yapılabilmesi için, daha doğrusu süratle yapılabilmesi için bu bilgilere ihtiyaç duyulduğunu gözetmeden ve bilgilerin doğruluğunu teyit etmeden, uzlaştırmacılara dosyasını uzlaştırmacıya vermeleri en büyük meselelerden bir tanesi olarak karşımıza çıkıyor.

Uzlaştırma görüşmeleri bittikten sonra evrakların elden teslimi isteniyor adliyeye bu da tabii her transfer gibi, git gel gibi gereksiz bir masraf doğuruyor, dolayısıyla evrakların e-imza suretiyle

sisteme yüklenilmesinin yolu açılırsa eğer UYAP'ta bu alan biraz rahatlamış olacaktır diye düşünüyorum.

Aslında en çok yakınma konusu edilen şeylerden biri tanesi uzlaştırmada dosyanın sonucu sisteme girilip onaylanmadığı müddetçe yeni dosya tevdi yapılmıyor uzlaştırmacılıkta. Ama maalesef uzlaştırmacı sonuç tutanağını götürse dahi bunların sisteme girilmesi yani uzlaştırma bürosu çalışanlarının üzerine düşen görevi yerine getirmeleri, hâkim savcıya sevkleri, onaylanma süreçleri, bunlar gecikiyor. Aslında burada uzlaştırmacının da bir kabahati ve kusuru yok ama maalesef onaylanma süreci geciktiği için yeni dosya tevdi yapılmıyor uzlaştırmacılara, bu da büyük bir sorun. En azından bu işle uğraşmak isteyen kişiler adına büyük bir sorun olarak kendini gösteriyor.

Uzlaştırmacılık konusunda benim toplayabildiğim, derleyebildiğim sorunlar bunlar. Bir de kısaca arabuluculuk ve hatta belki çok az da tahkime dönüp konuşmama son vermek istiyorum ben.

Bilindiği üzere hukuk uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 6325 2012 yılında yayınlandı ve yürürlüğe girdi. Bu kanun hazırlanırken bir tasarı şeklinde gelmişti Meclise ve bu hükümet tasarısında 4 yıllık lisans mezunlarının arabulucu olabilecekleri öngörülmüştü. Ne yazık ki tasarı Adalet Komisyonuna geldiğinde, hukukçuların diyeyim ben kendimi ötekileştirerek o gruptan, hukukçuların herhalde baskısı olsa gerek ki Adalet Komisyonu'nda bu hüküm değiştirildi ve hukuk fakültesi mezunu olma şartı getirildi arabuluculukta. Aslında bu alternatif çözüm yolları içerisinde bizim meslek mensuplarımızı ve meslek örgütümüzü en üzen düzenlemelerden bir tanesi oldu. Zira gerçekten de arabulucuların hukuk fakültesi mezunu olması şartı aranması, arabuluculuğun niteliği ile bağdaşmadığı gibi öyle zannediyorum ki Alper

Hocam da değinir, mukayeseli hukukta da pek örneği olan bir şey değil. Yani niteliği ile bağdaşmıyor, çünkü arabulucu ihtilafı alan, hukuki bilgisini kullanarak tarafları baskı altında tutan, haklıyı haksızdan ayıran, adaleti sağlamaya çalışan birisi değil. Sadece çeşitli müzakere tekniklerini kullanarak tarafları masada tutan yani en uzun süre tutmaya çalışan ve neticede kendi çözümlerini kendilerinin bulmalarına yardımcı olan bir kişi, takım da olabilir tabii bu. Dolayısıyla niteliğinde bir hüküm verme olmadığı için hukuk fakültesi mezunlarına özgülenmesi son derece yanlıştı.

Nitekim mukayeseli hukukta da Hocam lütfen yanlış biliyorsa beni düzeltirsiniz konuşmanızda benim bildiğim kadarıyla, çağdaş hukuk sistemlerinden bahsediyorum elbette, Yunanistan dışında da bildiğim kadarıyla arabuluculuğun hukuk fakültesi mezunlarına özgülenmiş herhangi bir hukuk sistemi yok diye biliyorum, hatta Yunanistanda bunu kaldırdı diye biliyorum yakın zamanda. Dolayısıyla Türkiye'nin de derhal ama arabuluculuk sicilini daha fazla hukuk fakültesi mezunları ile doldurmadan, çünkü yanlış değilsem 10 küsur bine geldi herhalde arabuluculuk sicilimiz de. Dolayısıyla daha fazla arabuluculuk sicilini hukuk fakültesi mezunları ile doldurmadan bir an evvel çağdaş dünya uygulamalarına kendini adapte etmesi ve bu hükmü değerlendirmesi gerekiyor.

Aslında bugün Arabuluculuk Daire Başkanımız Sayın Hakan Öztatar da bu oturumda bir konuşma yapacaklardı ancak aniden gelişen bir toplantısı nedeniyle maalesef oturma katılamadılar, ben onun yerine oturuma konuşmacı olarak girdim. Kendisi burada olsaydı belki bu konudaki yakınmalarımızı daha iyi kendisine anlatabilirdik ama Sayın Bilirkişilik Daire Başkanımızın da, Alper Hocamızın da bu yakınmalarımızı ve sitemlerimizi Sayın Öztatar'a iletceklerine olan güvenim tamdır.

TÜRMOB uyuşmazlıkların yargı mercilerine intikal etmeden, yargının iş yükü artmadan ve toplumda uzlaşma kültürü yerleşecek şekilde çözümü konusuna büyük önem veriyor aslında. Sayın Oturum Başkanımız Rıfat Nalbantoğlu'nun bu konudaki özel gayretleri ve çalışmalarıyla TÜRMOB bir Arabuluculuk ve Tahkim Merkezi kurulması kararı aldı, altyapısı hazırlandı, bu konuda yönergeleri düzenlendi ve nihayetinde TÜRMOB Yönetim Kurulu'nun da onayıyla TÜRMOB nezdinde bir Arabuluculuk ve Tahkim Merkezi kuruldu bu arada. Bu merkezin faaliyete geçmesi için gerekli çalışmalar yürütülüyor, umut ediyorum ki yani Türkiye'deki en iddialı arabuluculuk ve tahkim merkezlerinden bir tanesi olacak.

Temel fonksiyonu da bu arabuluculuk, yani alternatif çözüm yollarının en azından hukuk uyuşmazlıklarında kendi meslek mensuplarına öncelikle yaymak, daha sonra da tabana yaymak olacak diye düşünüyorum. Bu alandaki çalışmalara da katkı olması anlamıyla muhasebe hizmet sözleşmelerinin ihtilaf bölümüne bu sözleşmelerden doğan ihtilafların çözümünde arabulucuya ya da tahkime, tartışıyoruz bunu henüz kendi aramızda, başvurulma zorunluluğu getirilmesi TÜRMOB Yönetim Kurulu'nun gündeminde ve değerlendirilmektedir, bu konudaki çalışmalar da devam etmektedir. Benim aktaracaklarım bu kadar, sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, sözü Sayın Başkanımıza bırakıyorum.

Rıfat T. NALBANTOĞLU

Oturum Başkanı

- Teşekkürler Sayın Okçu, sevgili kardeşim sağ olun. Mustafa mesaj atmış soru soracak mıyız diye, bilmiyorum Mustafa. De-

ğerli hocamın sunumunun ne kadar süreceği, sizin ne kadar sabredebceğiniz ile ilgili, tabii ki soracağız Mustafa.

Şimdi Sayın Okçu'nun bu arabuluculuk meselesindeki hukukun oluşma sürecindeki bizlerle paylaştığı görüşlerini dinlerken bir parça haksızlık olabilir ama şöyle bir şey oluştu kafamda, Türkiye'deki bugün tartıştığımız alternatif hukuk çözüm yolları bilmem ne genel hukuk sistemindeki zaten bir arıza var değil mi Türkiye'de? Bunların hepsini yaratan zaten hukukçular, yani başka kimse yaratmıyor ki bunu, yaratabilme imkânı yok. Esnaf sanatkârların yaratma imkânı yok, mali müşavirlerin yok, inşaat mühendislerinin yok, hukuk sistemindeki arızanın tamamını zaten yaratan hukukçular ama haksızlık olabilir burada böyle bir şey demiyorum ama kimse tek başına bir şey yapmıyor yani. Ama bu nasıl çözülür, yani en iyi yol biraz önce Sayın Daire Başkanımızın söylediği bu zamana dayalı ücret tarifesi Türkiye'de çözülemeyeceği gibi, burada da kısa vadede yani en azından şu salondaki herkesin yaşadığı süreçte çözülebilecek bir sorun değil. En azından Turgay'ın torunları mesela böyle bir şeyi görebilir ama bu inşallah olmaz diyorum.

Sayın Hocam buyurun, Sayın Alper Bulur.

Alper BULUR

Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

- Teşekkür ederim Başkanım, tüm değerli katılımcıları saygı ile selamlıyorum. Alper Bulur benim ismim, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde görevliyim, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku anabilim dalında çalışıyorum.

Bugün aslında Sayın İbrahim Bey'in de bahsettiği gibi Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nden Arabuluculuk Daire Başkanımız Sayın Hakan Öztatar burada olacaktı ama mazere-ti sebebiyle burada olamadı. Kendisinin benden ricası ve talebi üzerine ben sunum yapmak üzere buraya geldim, fakat sanırım bir iletişim sorunu olduğu için sanıyorum şu an korsan tebliğ yapıyordum gibi bir durum söz konusu oldu ama iletişim sorunu, önemli değil aşarız, işimiz iletişim zaten.

Dolayısıyla sizleri çok kısa, tabii vaktimiz çok değerli, zamanımızın da dolduğunu düşünersek sizin alanınızla ilgili konularda bir miktar bilgilendirmeye çalışacağım; özellikle son dönemdeki mevzuat değişiklikleri çerçevesinde sizin alanınızla ilgili konularda özellikle nelere dikkat edilmesi gerektiği konusu üzerinde durmaya çalışacağım. Tabii ki soru cevap kısmı olursa onları da cevaplandırmaya çalışırız.

Konu başlıklarımızdan bir tanesi alternatif uyuşmazlık çözümü Sayın Oturum Başkanımızın da ifade ettiği gibi. Bilirkişilik bambaşka bir alan kendisinin de ifade ettiği gibi ama arada ne tür bir bağlantı kurulabilir bunu beraber bir değerlendirelim yani konu başlığı belirlenirken aslında oturumun konu başlığı alternatif uyuşmazlık çözümü ve bilirkişilik normalde organik bir bağ olduğu varsayılarak hazırlanmış bir isimlendirme değil. Ama aslında bilirkişilik içerisinden de farklı alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri de çıkartılabilir mi bunu da bir ayırmak lazım, çünkü konular açıldıkça ve sorular geldikçe de oturumda biliyorsunuz konuşmalarımız şekilleniyor, bundan belki bahsederiz.

Özellikle üst başlığımızın alternatif uyuşmazlık çözümü olduğunu ifade etmek istiyorum. Sayın Oturum Başkanımız tabii ki iyi niyetli bir şekilde ifade ederken alternatif hukuk çözümleri diye

bir isimlendirmemiz yok, hukuk dediğiniz zaman o konu bambaşka bir yere gidebilir, alternatif hukuk kelimesini beraber kullandığınız zaman bambaşka bir yere gidebilir. Bizim üst başlığımız alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, arabuluculuk da bunlardan sadece bir tanesi.

Şimdi aslında arabuluculuğu nereye konumlandıracağımızı düşünürsek şuradan başlayabiliriz, adalete erişim dediğimiz bir kavram var, adalete erişim. Artık lisans kitaplarında bile yer verdiğimiz hukuk fakültesinde bir kavramdan bahsediyoruz. Ne demek adalete erişim? Uyuşmazlık içine düşmüş tarafları, iki taraflı veya çok taraflı uyuşmazlık da olabilir bu, kendileri için adil olduklarını düşündükleri bir yolda yürümelerine ve adil bir sonuca ulaşmalarına adalete erişim diyoruz. Adalete erişimin çeşitli mekanizmaları vardır, bunlar nelerdir dediğiniz zaman, bunlardan bir tanesi mesela müzakeredir. En ideal olan aslında tarafların karşılıklı bir araya gelerek, uyuşmazlıkları konuşarak kendi aralarında sonlandırmalarıdır, buna müzakere diyoruz.

Fakat bu durumun gerçekleşmesini beklemek, yani bir araya gelmelerini beklemek tarafların, bir araya gelseler bile masada kalmayı becerebilmelerini beklemek iyimser bir yaklaşım olacaktır. Çünkü müzakere zor bir iştir ve iyi bir müzakere sürecinden başarılı bir sonuç elde etmek istiyorsanız her iki tarafın da iyi müzakereci olması gerekir, yalnızca bir tarafın müzakereci olması da yetmez. Müzakere bu yöntemlerden sadece bir tanesidir, yapılandırılmış bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir, adım adım ilerleyen bir yöntemdir ve her adım bir diğerinden önemlidir, ayrıntısına giremeyeceğim zamanımız yetmediği için ve adımları atmayı iyi değerlendirmezseniz sizi en başa geri getiren tamamen yapılandırılmış bir çözüm yönteminden bahsediyoruz. Her iki taraf da iyi müzakereci olmadığı sürece başarı elde edemezsiniz.

Bir diğer alternatif uyuşmazlık çözümü olarak değerlendirebileceğimiz konuda arabuluculuktur. Arabuluculukta bu müzakere ortamını sağlayamayan tarafların arasına giren tamamen bağımsız, tarafsız bir 3. kişi almış olduğu eğitimle taraflar arasındaki iletişim ortamını iyileştiren, müzakere sürecini kolaylaştıran, ortak görüşmelerle ve özellikle ayrı görüşmelerle, taraflarla tabii yaptığı görüşmelerle, müzakere etmelerine yardımcı olan 3. kişinin yer aldığı bir başka uyuşmazlık çözüm yöntemidir ve adalete erişim mekanizmalarından bir diğeridir.

Bir diğer adalete erişim mekanizması mesela tahkimdir, tahkim yargılaması İbrahim Bey'in bahsettiği gibi. Bir diğer adalete erişim mekanizması devlet mahkemesindeki yargılamadır. Demek ki adalete erişim dediğimiz zaman tek yol devlet mahkemesindeki yargılama mı, değil; müzakere, arabuluculuk, tahkim, devlet mahkemesindeki yargılama. Devlet bütün bu imkânları vatandaşlara sunmaktadır, sunmak durumundadır ve sunmaktadır. Devlet diyor ki uyuşmazlıkları çözebilirsiniz, kendiniz bir araya gelerek çözebilirsiniz, müzakere ederek çözebilirsiniz ve bunu bir anlaşmaya bağlayabilirsiniz, ben bu anlaşmaya maddi hukuk anlamında bir değer vereceğim, bir sözleşme ortaya koyacaksınız. Hatta Avukatlık Kanunu Madde 35-a diyor ki eğer bu süreçte avukatlarınız da varsa yanınızda, dördünüz birden bunu imzalarsınız bu belge bir ilam niteliğinde bir belge de olabilir aynı zamanda diyor, bu müzakere sonucunda elde ettiğiniz belge.

Eğer müzakereyi beceremiyorsanız ki, beceremediğiniz görüyorum, beceremiyorsunuz müzakere etmeyi çünkü oranlarınız oldukça düşük, Arabuluculuk Kurumu'ndan yardım alarak bunu gerçekleştirebilirsiniz diyor. 2012 tarihinde kabul ettiğimiz 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Kanunumuz 2013 yılında yürürlüğe giriyor 1 sene sonra ve 2013'ten beri yürürlükte

olan bu kanunda ihtiyari arabuluculuk modeli uyguluyoruz. Sayının az olmasıyla beraber oldukça başarılı sonuçlar elde ettiğimizi söylemeliyiz. Özellikle 2013-17 arası yani 2018'e kadar götürdüğümüz ihtiyari arabuluculuk sürecinde yaklaşık ama katlanarak giden bir sayıda 30 bin civarında arabuluculuk görüşmesi yapılıyor. Ama bu 30 bini, 30 bin bölü 5 olarak düşünmemeniz lazım, 2013 yılında 2 arabuluculuk yapılmıştır sadece Kasım ve Aralık aylarında, Kasım'da çünkü yürürlüğe girmişti. 2013'te 2 olan bu sayı 2014'te 200, 2015'te 1100, 2016'da 5500 ve geri kalan 20-25 binin tamamı 2017 yılında. Yani kıta Avrupası'na baktığımız zaman yılda yaklaşık ihtiyari modeldeki 25 bin ve 30 bin sayılarının 4-5 senede Türkiye'nin gelebildiğini görüyoruz.

Bu konuda tabii ki Adalet Bakanlığının yoğun çalışmaları, üniversitelerin katkıları, arabulucuların fedakârca belki de bu anlamda yapmış olduğu katkılar önemli tabii ki rol oynamıştır. Ama siz eğer ihtiyari modeli devam ettirerseniz bu sayılar 25-30 bini geçmez yani kıta Avrupa'sındaki modellere baktığımız zaman 25-30 binin üzerine çıkma şansınız olmadığını görüyorsunuz ihtiyari modelde. 100 binleri, 200 binleri, 400 binleri görmek istiyorsanız eğer dava şartı model dediğimiz bir başka modeli denemeniz gerekiyordu. Türkiye bu araştırmaya girdi mevzuat anlamında ve 1 Ocak 2018 itibariyle artık kabul ettiğimiz bizim biliyorsunuz bir dava şartı modelimiz söz konusu. Tahtaya yansıtma şansımız var mı acaba bilmiyorum ama görüntüyü, şöyle bir bakalım yansıtabilirsek daha iyi olur sanki ama nasıl yansıtalım? Şöyle bir şey denedim.

İhtiyari modelden dava şartı modeline geçmiş olduk. Dava şartı model ile beraber tabii ki ihtiyari modeli yürütüyoruz. Şimdi ihtiyari model dediğimiz model arabuluculuk aşamasında üç aşamalı ihtiyarılık vardır; girişte ihtiyaridir, gönüllülük diyelim başka bir

ifadeyle iradi olma, girişte iradidir, devamında iradidir ve sonuçlandırmakta iradidir.

Biz dava şartı modeli getirmekle beraber sadece girişteki iradiliği kaldırdık adı üstünde dava şartı; devamındaki ve sonuçlandırma-
daki iradiliği kaldıramazsınız zaten devamındaki ve sonuçlan-
dırmadaki iradiliği kaldırdığınızda bambaşka bir kurumdan bah-
sediyor olursunuz. Adı üstünde anlaşma ilk oturum zorunluluğu
söz konusu gibi düşünebilirsiniz bunu, oturumlara katılmak ama
anlaşma zorunluluğu yok, anlaşamazsınız, anlaşmadığınıza iliş-
kin bir son tutanakla davanızı açabiliyorsunuz, adı üzerinde dava
şartı model.

Dava şartı modellerin geliştirildiği ülkelere baktığımızda me-
sela Anglosakson dediğimiz İngiltere ve Amerika'da daha fark-
lı bir model vardır yarı zorunluluk dediğimiz bir model vardır
Anglosakson'da. Nedir o yarı zorunluluğu modelinin getirdiği
şey? Yargılama giderlerinin pahalılığı, tarafların üzerindeki yar-
gılama giderlerinin pahalılığı ve dava içerisinde özellikle anla-
şamadıklarında ve arabuluculuk benzeri alternatif uyuşmazlık
çözüm yöntemlerine yanaşmadıklarında davayı kazanan tarafın
bile yargılama giderlerine mahkûm edilebiliyor olması. Yani bu
tip yaptırımlar kazansa bile yargılama giderlerine mahkûm edile-
biliyor olma, barışçıl yöntemlere yanaşmadığında, insanları Ang-
losakson dediğimiz alanlarda İngiltere ve Amerika'da zaten ister
istemeyi yönlendiriyor yarı zorunluluk model.

Kıta Avrupa'sında baktığımızda dava şartı modelleri uygulayan
ülkelere baktığımızda ilk İtalya bu modeli uygulamıştır, arkadan
biz de uygulamaya başladık. Ne etkisi doğurmasını bekleyip uy-
guladığımızı görüyoruz? Bir kamu spotu etkisi yani insanlar dava
şartı modellerle arabuluculukla tanışsınlar, tabandan arabuluculuğu

denesinler, avantajlarını gördükçe benimsesinler, hatta dava şartı olarak geliştirmedığımız modellerde bile mesela iş hukukunda bu dava şartı diyelim ki ticari uyuşmazlıklarında, tüketici uyuşmazlıklarında da arabuluculuğu denesinler diye getirilen bir düzenleme.

Şimdi ben bunun altını kuvvetle çizmek istedim, 1 Ocak 2018'den itibaren de, bu sene itibariyle de dava şartı modele geçmiş olduk, nerede geçmiş olduk dava şartı modele? 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunumuzun 3.Maddesi ile geçmiş olduk dava şartı modele. Diyor ki 3. maddenin 1. fıkrasında “kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır”. Sadece 3. fıkrasına baktığımızda, 3. maddenin 3. fıkrasına, iş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanan maddi ve manevi tazminatlar ile bunlarla ilgili tespit, itiraz ve rücu davaları hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmadığını, yani dava şartı uygulaması olmadığını görüyoruz. Ama bu şu anlama gelmez, meslek hastalığı ve iş kazasından kaynaklanan tazminat davaları arabuluculuğa elverişli diye değil, arabuluculuğa elverişli ama dava şartı değil, ihtiyari olarak bu süreçleri yürütebiliyorsunuz yine, tıpkı ticari uyuşmazlıklarda ve tüketici uyuşmazlıklarında olduğu gibi.

Yani siz arabuluculuğu denemeden, teknik detaya girmeyeceğim, arabuluculuğu denemeden eğer basitçe ifade etmek istiyorum, dava açarsanız, arabuluculuğu denemediğiniz için dava şartı olan konuda tabii ki davada mahkeme usulden redde gidiyor arabuluculuğu denemediğiniz için. Önce bir arabuluculuğu deneyeceksiniz işçilik ve işveren alacaklarında ve işe iade konusunda, eğer anlayamazsınız ondan sonra davanızı açabileceksiniz.

Şimdi burada bilinmesi gereken konulardan bir tanesi de şu, arabuluculuk sürecinin sonunda, biraz bu konu hakkında bilgi vermek istiyorum, vaktimiz de çok yok ama peki bu arabuluculuk sürecini denediğimiz zaman nasıl deneyeceğiz bu arabuluculuk sürecini? Yani sizin sonuçta defterlerini tuttuğunuz şirketler veya size danışan şirketler açısından baktığımız zaman, hukuki bir bilgilendirme yapmak zorunda değilsiniz, bu hukukçuların işi aslında baktığımız zaman tabii ki ama sizin de biraz bu konuda bilgi sahibi olmanız, burada bulunma amacınızın bu olduğunu düşünüyorum ben. Bilgi sahibi olmanız amacıyla çerçevesi hakkında en azından nasıl başlıyor süreç?

Adliyelerde arabuluculuk büroları kuruldu. Adliyelerdeki arabuluculuk bürolarına işçi veya işveren başvuruyor ve o başvuru sürecinin sonunda arabuluculuk bürosu sistemden bir arabulucu görevlendiriyor ve UYAP'ı kullanıyoruz burada, arabulucularımız da UYAP sistemini kullanıyor. Bir arabulucu görevlendirmesi gerçekleşiyor, bu arabulucu görevlendirmesi de, önemli yerlere temas edelim, toplam 3 hafta artı 1 hafta yani 4 hafta yani 1 ay içerisinde arabuluculuk görüşmelerini tamamlamak durumunda. Eğer 1 ay içinde, anlaşılırsa ne ala ama anlaşamazlarsa anlaşılamadığına ilişkin bir son tutanak düzenliyor, bunu taraflara veriyor, taraflarda anlaşılamadığına ilişkin bu son tutanakla beraber ne yapabiliyor, gidip davasını açabiliyor. Eğer bu süreci yürütmeden dava açarlarsa, onu baştaki maddelerde görmüştünüz belki de, davaları usulden reddediliyor.

Şimdi burada özellikle sizler açısından belki önemli olabilecek bir şeyden bahsetmek istiyorum, mevzuatta yer alan bir hükümden bahsetmek istiyorum, şöyle bakalım bu süreçte taraflar kimler tarafından temsil edilebiliyor? Burada özellikle iş uyuşmazlıklarındaki dava şartına özgü olarak geliştirdiğimiz bir durum söz ko-

nusu bu mevzuatta o da şu, arabuluculuk görüşmelerinde taraflar bizzat kanuni temsilcileri aracılığıyla gerekiyorsa eğer avukatları aracılığı ile katılabilirler. Ayrıca işverenler bakımından işçiye bu imkân tanınmadı ama işverenler bakımından yazılı belge ile yetkilendirdiği çalışanı da görüşmelerde işvereni temsil edebilir ve son tutanağı düzenleyebilir diye de bir hüküm konuldu. Burada tabii ki sigortalı çalışanlarından bahsediyoruz yani sizler açısından belki serbest çalışıyorsunuz ama serbest çalışanlar açısından değil de sigortalı çalışanlar varsa eğer şirket bünyesinde muhasebe departmanında veya başka yerlerde işverenin yetkilendirdiği bir yetki belgesi ile beraber arabuluculuk görüşmelerinde yer alabiliyor bu kişiler. O yüzden bu kişilerin de mutlaka şirketlerde dava şartı arabuluculuk modeli hakkında bilgi sahibi olmasında büyük yarar var, yani sürecini nasıl yürüdüğü, süreçten ne tür kazanımlar elde edilebileceği, bakın burası çok önemli, ne tür kazanımlar elde edilebileceği konusunda bilgi sahibi olmalarında yarar var diye çerçeveyi çizmek istiyorum.

Peki, arabuluculuk sürecinde ne tür avantajlar elde edebiliyoruz? Bir defa arabuluculuk süreci ile ilgili 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanununda hüküm bulunmayan yerde zaten 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunumuzu uyguluyoruz. Özellikle İş Mahkemeleri Kanunu'nun Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe soktuğumuz 25 Ekim 2017 tarihi itibarıyla aynı kanunla, aslında İş Mahkemeleri Kanunudur adı ama bir torba kanundur kendisi aynı zamanda, İş Kanunu'nda da değişiklikleri yapılmıştır aynı kanun içerisinde, Arabuluculuk Kanununda da değişiklikler yapılmıştır.

Arabuluculuk Kanununda bir takım değişiklikler yaptık, neler yaptık mesela? Örneğin genel bir arabuluculuk süreci ile ilgili bilgi vermek gerekirse şöyle bir şey dedik mesela kanunun 15.

maddesinin 6. fıkrasına şunu ekledik, zaten var olduğunu kabul ediyorduk ama arabuluculuk süreçlerine taraflar veya kanuni temsilcileri veya vekilleri yanında uzman kişilerin de katılabileceği açıkça düzenlendi. Yani taraflar ister sadece iş olarak düşünmeyin, iş hukuku olarak düşünmeyin, ticari uyumsuzluklarda veya herhangi bir uyumsuzlukta mesela serbest muhasebeci mali müşavirleri ile yeminli mali müşavirler ile arabuluculuk müzakerelerine katılabiliyorlar. Bir müzakereci pozisyonunda olmaktan bahsediyorum tabii ki, sadece müzakereci pozisyonunda olmaktan bahsediyorum katılabiliyorlar. Bu imkan açıkça getirilmiş oldu, hani o da bilginizde olsun müzakere süreçlerine katılabilirsiniz.

Bunun dışında arabuluculuk süreci ile ilgili getirdiğimiz en önemli değişikliklerden bir tanesi 2017 yılında, 25 Ekim 2017'de 18. maddenin 5. fıkrasına eklediğimiz şu düzenlemedir: Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması halinde üzerinde anlaşılacak konularda dava açılmıyor olması. Şimdi bu çok önemli bir düzenleme, özellikle yine mesela işçi işveren uyumsuzlukları bakımından değerlendirdiğinizde özellikle eskiden Yargıtay kararları mesela böyle çok da sıkça tartışılan. Biliyorsunuz işçinin alacak kalemleri bakımında bir ödeme yapıldığında acaba ödenen kısımlar için alınan belgeler bir ibra mıdır yoksa ödenen kısım için bir makbuz mudur tartışmasına girdiğinizde artık bu düzenleme ile beraber bu tartışmanın ortadan kalktığını görüyorsunuz. Çünkü ben arabuluculuk sürecinde bir anlaşmaya varırsam, iş hukuku açısından söylüyorum ve kalem kalem belirttikten sonra hangi konularda anlaştığımızı ücretler, fazla çalışma örnek veriyorum kıdem, ihbar ve diğer konuları kalem kalem bağladığında artık 18. maddenin 5. fıkrasına göre bu konular dava açılmaz hale geliyor. Ve dava açılırsa eğer buna rağmen dava açılırsa mahkemede hâkimin hiç esasa girmeden hukuki yarar yokluğundan usulden reddetmesi gerekiyor. Yani esasa girmeyeceği içinde acaba ibra

mıdır bu, yani borçlar hukukunda ibranın şartlarını taşıyor da ibra mıdır yoksa şartları taşımadığı için acaba ödenen kısmı için makbuz mudur tartışmasına girilmesi artık söz konusu değil, bu da getirdiği avantajlardan bir tanesi sürecin.

Bir diğer avantaj arabuluculuk süreci ile ilgili belki sizlerin değerlendireceği, sizler çok daha aşinasınız bu konulara ama arabuluculuk sürecinde bir anlaşmaya vardığı zaman taraflar ister ihtiyarı model ister dava şartı fark etmez, çünkü anlaşmaya vardığınızda aynı yere gidiyoruz zaten, anlaşılan konularda iki alternatifiniz var. Eğer avukatlarımız yoksa yanınızda mahkemesine giderek bir icra edilebilirlik şerhi alarak mahkemeden ilam niteliğinde belge haline getirebiliyorsunuz anlaşmanızı ve veya yine bunu da 25 Ekim 2017’de ekledik kanuna mahkemeye gitmeden eğer tarafların avukatları da varsa yanlarında, Avukatlık Kanunu madde 35-a ile yapmış olduğumuz entegrasyon sayesinde arabulucu, taraflar ve avukatları beraber imzalarsa hiç hakime götürüp icra edilebilirlik şerhi almadan doğrudan ilam niteliğinde belge haline getirilmesini sağlayabiliyoruz bu anlaşmaların. Yani avukatları yoksa hâkimden şerh alarak, avukatları varsa her ikisinin de avukatı olması lazım kendi aralarında imzaladığı bir belge ile ilam niteliğinde belge elde edebiliyoruz, bu neye imkân sağlıyor? Arabuluculuk sürecinde yapmış olduğunuz anlaşmalarda yine iş hukuku üzerinde biraz konuşmak gerekirse bazı tazminatların işte biliyorsunuz kıdem, ihbar veya işin doğal akışında gerçekleşen mesela iş kazalarında olduğu gibi ödenen tazminatların vergiden düşülmesi gibi avantajları da bu ilam niteliğinde belge sayesinde elde edebiliyoruz. Yani bunların da mutlaka bilinmesi ve takip edilmesi gerekiyor. Tüm tazminatları vergiden düşemiyor olsak da biliyorsunuz birtakım tazminatlar vergiden düşülebiliyor, ilam niteliğinde belge haline gelen bu anlaşmalardaki o ilgili tazminatlarda vergiden düşebiliyor mahkeme ilamı niteliğinde olduğu

için. Bu konuda özalgeler yazıldı, Maliye ile görüşmeler yapıldı, özalgel ile götürüyorlar bunu şu an birçok kişi ama bunu uygulayanlar olduğunu biliyoruz.

Ana hatları ile benim, özellikle çok da vaktimiz olmadığı için çerçevesini çizmeye çalıştıklarım bunlar. Tabii ki meslek mensubiyeti açısından değerlendirdiğiniz zaman arabuluculuk Sayın İbrahim Bey'in de bahsettiği gibi Türkiye'den önce sadece Danimarka ve Yunanistan'da sadece hukukçular tarafından yapılabilen bir meslekti. Danimarka bundan döndü, Yunanistan'da tasarımsını hazırladı bundan döndü dönüyor dönecek diyebiliriz, geriye sadece Türkiye kalacak.

Şimdi ben akademik anlamda hukuk dışındaki mesleklere bu mesleğin açılması gerektiğini düşünenlerden birisiyim bir hukukçu olarak yani sonuçta disiplinler arası çalışan birisi olarak ama şu anda Türkiye'de böyle bir gündem yok. Bu TÜRMOB'un gündemi olabilir, onda bir sorun yok, burası bir meslek örgütü sonuçta ve kendi meslek mensuplarını düşünmek durumunda. Ama benim size buradan söylemek durumunda olduğum şu, şu anda öyle bir gündem yok dolayısıyla böyle bir gündem olmadığı için de ben böyle bir gündemin gerçekleşmesini beklemek yerine sizin yerinizde olsam serbest muhasebeci mali müşavir olarak veya yeminli mali müşavir olarak bu sürecin neresinde yer alabilirim? Ve o gün gelecektir mutlaka, bakın o ayrı bir konu ama şimdi neresinde yer alabilirim ve şimdi ben defter tuttuğum şirketlerin veya danışmanlığını yaptığım şirketlerin faydasına ne yapabiliyim bu süreçte diye değerlendirmekte fayda var. Bu gerçekleşecek, bakın ben söyleyeyim hatta bu talep hukukçulardan gelecek, yani ben kendim açıkça söylemem gerekirse özellikle İbrahim'in de işaret etmeye çalıştığı gibi co-mediation dediğimiz yani “co-

operative mediation” dediğimiz yardımlaşmalı eş arabuluculuk modellerini belki bir hukukçu bir mali müşavirin beraber hareket edeceği, çok çetrefilli uyuşmazlıklarda yürütülecek arabuluculuk süreçlerini göreceğiz ilerleyen aşamada, belki de 15 sene için en fazla. Ama şimdi ne yapabilirimi tartışırken mevzuatın ilgili hükümlerinin farkında olmak, yani ihtiyari model olsun dava şartı modeli olsun, bu modelin şirketlere, işverenlere, işçilere ne tür avantajlar getirebileceğini değerlendirmek ve bu doğrultuda profesyonel olmak son derece önemli. Çünkü göreceksiniz ileride tamamen uyuşmazlıklarımızı bu tip alternatif, dostane veya barışçıl yöntemlerle çözeceğimizi göreceksiniz.

Mesela hangi konularda arabuluculuk mümkün dediğimiz zaman iş uyuşmazlıkları dava şartı ama Oturum Başkanımız bu soruyu sormuştu acaba kamu yararı, kamu düzeni mi kriter diye bizler taraflar üzerinde serbestçe tasarruf edebildiği özel hukuk uyuşmazlıklarının tamamında arabuluculuk yapabiliyoruz. Hatta idarenin taraf olduğu özel hukuk uyuşmazlıkları da buna dâhil. Tabii ki bir kamu düzeni kriteri ileride mutlaka olacaktır, içtihatlarla beraber ortaya çıkacaktır ama şu anda öyle bir kriterimiz yok, kamu düzeni kriterimiz yok oturmuş, içtihadımız yok daha doğrusu. Dolayısıyla üzerinde serbestçe tasarruf ettiğimiz her uyuşmazlıkta, özel hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuğa gidebildiğimiz için ticari uyuşmazlıklar, Borçlar Kanunu’ndan doğanlar, işçi, işveren, kiralayan, kiracı bütün bu uyuşmazlıklarda süreç hakkında bilgi sahibi olmak ve bu süreçte elde ettiğimiz belgelerin hukuki niteliğinin ne olduğunu değerlendirmek bizler açısından önemli olacaktır diye düşünüyorum yani sizler açısından daha doğrusu önemli olacaktır diye düşünüyorum.

Bir de şunu söylemek istiyorum çok kısa vaktimiz doldu ama TÜRMOB bünyesinde kurulan bu Arabuluculuk ve Tahkim Mer-

kezi de son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Özellikle yurt dışındaki çalışmalara baktığımız zaman bir merkezi yapıların ön planda olduğunu görürüz, yani bireysel yürütülen süreçler dışında merkezi süreçlerde yürütülen alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri her zaman başarılı olmuştur. Bu merkezler güçlü merkezler olduğu sürece, iyi bir organizasyonla yürütüldüğü sürece çok başarılı sonuçlar elde edilebilir, gerek arabuluculukta olsun gerek tahkim konusunda olsun.

Mesela alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri sıralı değildir, son olarak bunu söyleyip tamamlamak istiyorum, sıralı değildir. Her ülke kendi ekonomik, sosyal ve hukuk gerçeklerine göre bir takım alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri kullanır, bunları birleştirebilir veya yeni yöntemler yaratabilir. Mesela en belli başlı olanları tarafsız ön değerlendirme, vakıaların tespiti, kısa duruşmadır, işte müzakereciliktir işte arabuluculuk, uzlaştırmadır, tahkimdir.

Mesela tarafsız ön değerlendirme dediğimiz Türkiye’de uygulamasını yapmadığımız aslında veya vakıaların tespiti dediğimiz konu aslında birebir sizlerle ilgilidir alternatif uyuşmazlık çözümü olarak. Nedir tarafsız ön değerlendirme? Daha uyuşmazlık çıkmadan ve çıktıktan sonra mahkemeye gitmeden tarafların hukuki ve mali belki de fotoğraflarının çekilmesidir, tarafsız ön değerlendirme diyoruz buna. Yani tıpkı bir mahkemede hani başvurulup da bir bilirkişi görevlendirilmesinden sonra bilirkişinin yapmış olduğu tespit gibi düşünün bunu yani maddi vakıa tespiti gibi düşünün. Tarafsız ön değerlendirmede taraflar hukuki durumun fotoğrafını görürler, daha sonra mahkemeden yüksek beklentileri düşer, bunu başka bir alternatif uyuşmazlık çözümü ile destekleyerek işte müzakere ederek veya arabuluculuk yardımı ile bir sonuç elde ederler. Tek başına yeterli olmaz belki ama bir başka alternatif uyuşmazlık çözümü ile desteklenebilir.

Mesela bizim Hukuk Muhakemeleri Kanunumuzdaki delil tespiti aslında bir tarafsız ön değerlendirmedir, HMK 400 ve devamında düzenlemiş olduğumuz delil tespiti bu amaçla kullanılabilir ama biz bu amaçla kullanmıyoruz. Delil tespitine dava öncesinde bir geçici hukuki koruma olarak mahkemeye başvurarak bilirkişi görevlendirmesinde daha sonra açacağımız bir davanın delilini elde etmek amacıyla kullanıyoruz. Oysa ki delil tespitine yapacağımız bir tarafsız ön değerlendirme tarafların mahkmeden beklentisini düşüreceği için bir başka alternatif uyuşmazlık çözümü ile destekleyerek hiç dava açmaya gerek kalmadan o delil tespiti sayesinde müzakere ederek ve arabuluculuk yardımı ile bir sonuç elde edilebilir aslında. Bunu yapmak için merkezden yararlanabilirsiniz, büyük güçlü merkezler bu tarafsız ön değerlendirmeleri, vakıa tespitlerini ve arabuluculuğu ve tahkimi kendilerine başvurulara sunabilir. Buna çok seçenekli uyuşmazlık çözümü diyoruz, çok kapılı adliye diye de geçiyor bu, bu merkezlere yapılan başvurularda bütün bu yelpaze başvurulara sorulabilir siz hangisini seçmek istiyorsunuz diye, çok daha sağlıklı bir anlaşma zemini sağlanabilir diye düşünüyorum. Ana hatları ile bunları anlatmak istedim, sabırla dinlediğiniz için ben teşekkür ediyorum, sağolun.

Rıfat T. NALBANTOĞLU

Oturum Başkanı

- Çok teşekkür ederiz Hocam. Şimdi arkadaşlar biliyorum birçok sorunuz var kafanızda ama çok değerli hocalarımdan herhalde değil mi üstadım uçak meselesi var, onun için bize mesaj atanlar arasında bir kişiye soru sorma hakkı verelim, onu da öyle çok uzatmayacak şekilde.

Mustafa'cığım hemen sen kime soracaksın değerli konuşmacılarımızdan...

Mustafa YILMAZ

- Teşekkür ederim. Salonun dolu olması sebebiyle çok keyifli bir sunumdu, Sayın TÜRMOB Yönetim Kurulu Başkanımız Rıfat Bey'e, Sayın Daire Başkanımıza ve değerli hocalarımıza çok teşekkür ederim.

Tabii buraya gelirken bizim mali müşavir odalarımızın da bilirkişi komitesinde bu oturuma katılamayacak arkadaşların birçok soruları vardı ama Sayın değerli hocamız Hakan Hocamız ve Daire Başkanımız bunları zaten dile getirdi, onları tekrar dile getirmeyeceğim.

İzmir her konuda şanslı olduğu gibi otopark kullanımını konusunda, adliyeye giriş konusunda biz diğer illere göre şanslıyız çünkü yakın zamanda Oda Başkanımız Bölge Bilirkişi Yönetim Kurulu ile beraber Bölge Bilirkişi Kuruluna giderek bu konudaki sıkıntılarımızı dile getirdi. Bilirkişi Bölge Kurulumuz da otopark kullanımını ve adliyeye girişimiz konusunda yardımcı oldu. Şimdi soruları tabii geçeceğim fakat İstanbul'da bu işin hallolmasını isteyen meslektaşlarımız var, onlar da söylediler otopark sorununun halledilmesi konusunda. Şimdi bizim en büyük sıkıntımız heyet dosyalarıydı, bilirkişi heyet dosyaları. Daire Başkanımız da bunların ayrı ayrı rapor vermesi ile bu işi çözeceğini söylediler. Genelde mali müşavirler bu işe ilk önce başlarlar, diğer bilirkişi arkadaşlara verirler ve bu süreç uzar gider, dolayısıyla bundan 3-4 ay önce yaptığımız kapama neticesinde biz dahi dosya alamadık.

Şimdi tabii ki dediğim gibi ben burada çok şeyler yazmıştım, onlar söylendi. UYAP'ın tabii bizim yazdığımız raporları flash bellekle götürüp bizim de tarama sorunumuz yok orada arkadaşlarımız alıyorlar, tabii ki bunun UYAP'ın devreye girmesiyle dosyanın bu şekilde gidip gelmesi bizim için daha iyi olacaktır. Burada yalnızca bir sıkıntımız var, avukatlar yani İzmir'deki avukatlar maalesef ve maalesef bizim işimizi yapmaya devam ediyorlar yani hesap bilirkişiliği. Bu konuda bir türlü çözüm bulunmadı, çünkü bize gelen dosyalara bakıyoruz ki daha evvel hukukçular hesaplamayı yapmışlar, kıdem ihbar tazminatlarının hesaplamasını yapmış, karşı tarafın avukatı da itiraz edince 2. bilirkişi olarak bizzat atanıyoruz, dolayısıyla böyle bir sorunumuz var, bu sorun çözülmedi, onun çözülmesini istiyoruz.

Şimdi benim söyleyeceklerim bunlar. Bir uzlaştırmacı ile ilgili bir şey söyleyeceğim, şimdi bizim arabuluculuk ve uzlaştırmacı bence tam tersi olmalı çünkü uzlaştırmacı ceza davalarında yaralama, hakaret o tür şeylere baktığı için bunlara hukukçu bakması gerekiyor. Fakat bir bakıyoruz ki arabulucular da bizim işimizi yapıyor, hatta bize zaman zaman avukat arkadaşlarımız dönüp bu kişilerin kıdem tazminatının hesabını yapar mısınız, ona göre bizden aldıkları hesaplarla arabuluculuk görüşmelerine giriyorlar, dolayısıyla bu konunun da gündeme gelip çözülmesini isterim.

Ben artık uzatmayayım lafımı, çok teşekkür ederim çok verimli bir oturum oldu, teşekkür ederim sabırla dinlediğiniz için.

Turgay ÇAKIR

- Peki, öncelikle az önceki süreçlerin gelişimi ile ilgili benim torunlarımın bunu görebileceğini söylemişsiniz. 20 yıl önce benim şahitliğimi yaptığımız gibi inşallah 20 yıl sonra oğullarımın da şahitliğini yaparsanız, bizi onurlandırırsanız hem torun sahibi olma hem güzel günler görmemize vesile olur. Saygı ve selamlar.

Katılımcı

- Benim çok uzun değil, bahsedilen şey zaten aynı şey. Ben Çağlayan Adliyenin ana giriş kapısında o kocaman defterleri, dosyalarını taşımak zorunda kalıyorum klasör klasör ve benim o kadar bir bünyem cüssem yok, ne taksi sokuyorlar içeriye ne başka bir şey. Öğlen arasında içeriye giremiyorum, vatandaşla birlikte sırada beklemek zorunda kalıyorum ama personel ya da avukatların hepsi içeride bekleyebiliyorlar, ben içeride olamıyorum. Ben gerçekten bundan çok yoruldum, bu benim için durumu zorlaştırıyor, bununla ilgilenirseniz sevinirim.

Katılımcı

- Varmış aslında şöyle ki ben hocamdan aldığım şeye göre söylüyorum yüzde 80 boş diyor yani fiziki bir imkân var, orada tek bir uygulama kalacak geriye.

Rıfat T. NALBANTOĞLU

Oturum Başkanı

- Başsavcının uygulaması. Bu konuda da zaten Daire Başkanımız bu konunun en azından takipçisi olacağı konusunda söz verdi.

Değerli arkadaşlarım sevgili dostumuz Hakan Taştan'a, Sayın Daire Başkanımız İzzet Başara'ya, sevgili İdare Müdürümüz İbrahim Okçu'ya ve sevgili hocam Alper Bulur'a sizler adına teşekkür ediyorum. Sabırla dinlediğiniz için, katıldığınız için sağ olun var olun, tekrar görüşmek üzere.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi Manisa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Oda Başkanı İsmet Taner tarafından takdim edildi.

4. PARALEL OTURUM

*SOSYAL GÜVENLİK VE EMEKLİLİK SİSTEMİNDE
GÜNCEL GELİŞMELER: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER*

Oturum Başkanı

Ali ŞAHİN

Ankara SMMM Oda Başkanı

Konuşmacılar

Emre SOLAK

SGK İşverenler Daire Başkanlığı Uzmanı

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

Berkant DIŞÇIĞİL

AvivaSA Emeklilik ve Hayat Genel Müdür

Yardımcısı

Ali ŞAHİN

Oturum Başkanı

- Arkadaşlar merhaba, hepiniz hoş geldiniz.

Konumuz “Sosyal Güvenlik Emeklilik Sisteminde Güncel Gelişmeler Sorunlar ve Çözümler”. Şu anda yapılan oturumlar içerisinde en önemli oturumlardan bir tanesi hatta mütevazı olmayalım en önemlisi, niye? Tabii ben panel başkanı olduğum için değil arkadaşlar şunun için önemli; bu ülke sınırları içinde yaşayan, doğumundan ölümüne kadar hatta ölümünden sonra hak sahiplerinden dolayı sürekli güncel olan, hayatımızın içinde var olan emeklilikle ilgili, sağlıkla ilgili olduğu için de toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren bir konu olduğu için en önemlisi dedik.

Peki, sosyal güvenlik denince aklımıza hemen biliyorsunuz sıklıkla sosyal güvenliği kara delik olarak gören bir anlayışla başlıyoruz olaya. Ben öncelikle buna katılmadığımı belirtmek istiyorum, şunun için katılmıyorum eğer bir sosyal devletseniz ki Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda 61 Anayasası ile başlayıp daha sonra 82 Anayasasında yer alan Türkiye Cumhuriyeti’nin bir sosyal devlet olduğu yazılıdır. Dolayısıyla sosyal devlet olmanın da belli koşulları, kuralları vardır.

Sosyal devlet insanlara onuruna yakışacak yaşam düzeyi sağlamakla yükümlüdür. Sosyal devlet olmanın temel şartı ülkede yaşayan herkesin en gencinden en yaşlısına varıncaya kadar kendini güvencede hissettirmesidir. Tabii ki bunun temelinde insan haklarına saygılı, demokratik, laik devlet yatmaktadır. Devlet herkesin

insan haklarını koruyabilmesi ve herkese eşit mesafede olmalıdır, haklar eşit ve gereksinime göre dağıtılmalıdır. Bu temelde sosyal adaleti de ancak bu şekilde sağlayabiliriz.

Dolayısıyla sosyal devlet olmanın koşulu eğer buysa, sosyal güvenliği de bir kara delik olarak, bir anlayış olarak görmemiz de mümkün değil arkadaşlar. Şimdi sürekli batı ile kıyaslanırsınız ne denir batıda 4 çalışan 1 emekliyi finanse eder. Ülkemize geldiğimizde ortalaması 1.66 da biz iki dersek 2 çalışan 1 emekliyi finanse etme durumuyla karşı karşıyayız ama diğer taraftan baktığımızda gayri safi milli hasıladan, yurtiçi hasıladan sosyal güvenliğe ayrılan pay içerisinde değerlendirdiğimizde ise Türkiye OECD ülkeleri içerisinde sonuncu arkadaşlar. Yani özellikle hani içinde yer almaya çalıştığımız batılı devletlerin bu ayırdıkları paya baktığımızda %20-25 civarında, hatta sosyal devlet olarak gördüğümüz İskandinav ülkelerine gittiğinizde bu pay % 30'lara kadar çıkmakta. Dolayısıyla aslında sosyal devletin bu hasıladan ayırdığı pay ne kadar artarsa o devletin de o kadar sosyal olduğunu söylememiz mümkündür.

Dolayısıyla burada tabii sosyal güvenliği konuşurken en güncel konulardan bir tanesi de emeklilikte yaşa takılanlar. Bu konuda da arkadaşlar ben kişisel fikrimi söyleyeyim, bu çıkmayacak diye düşünüyorum özellikle şu anda ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşulları da düşündüğümüzde. Çünkü bununla ilgili ben Sosyal Güvenlik Kurumunun birçok defa çalışma yaptığını, hatta bu çalışmalarının sonucunu Maliye Bakanlığına ilettiğini ama Malîyenin ekonomiye getireceği yükü göz önünde bulundurduğunda her defasında kabul etmediğini, reddettiğini biliyoruz. Dolayısıyla

la bu çalışmalar belki devam ediyor, ilgili kurumdan arkadaşlar da burada onlar da bilgilendirir belki ama ben buradan bir sonuç çıkacağını şu an için çok fazla düşünmüyorum.

Şimdi konularımızdan bir tanesi de bireysel emeklilik, onunla ilgili de Sayın Berkan Bey burada, hem zorunlu emeklilikle ilgili hem normal biliyorsunuz bireysel emeklilik var gönüllü olarak yaptığımız bunlarla ilgili bilgilendirmeyi de o yapacak. Aslında bireysel emekliliğin temeli gönüllülük esasına dayanır ama ülkede tasarrufun çok fazla olmamasından dolayı aslında zorunlu hale getirilmesinin nedeni budur. Bence de gereklidir, olması gereken bir şey ama teşvik edilmesi gerekir, özendirilmesi gerekir. Özellikle ülkemizde insanların birçoğunun asgari ücretle yaşadığını düşündüğümüzde, inanın biz çalıştığımız işletmelerden biliyoruz, onların maaşından kesilecek 20 lira 30 lira bile onların güncel hayatını çok olumsuz etkileyen bir durum olduğundan dolayı biliyorsunuz bu zorunlu kapsam başladıktan sonra genelde % 70'e 80'e varan oranda insanlar buradan ayrıldılar. Bu ayrılımlarının gerekçesinin altında yatan etken de işte buradan kaynaklanıyor, o paraya olan ihtiyaçlarından. Dolayısıyla bunun biraz daha teşvik edici ve özendirici hale getirilmesi gerekir ki insanlar buradan çıkmasın, ayrılmasın.

Ben her zaman şunu söyledim bireysel emeklilik deniyor ama aslında BES para biriktirmek ya da fon oluşturmak anlamında olumlu yani siz para biriktirmek ya da belli bir süre sonra belli bir meblağı elinize almak istiyorsanız önemli bir araç. Ama emeklilik olarak düşünürseniz zaten burada açıklaması yapılacak, biriken fonu ya toptan ödeyecekler size ya da emeklilik maaşı istiyorsanız 10 yıl diyorsanız 10'a bölecekler, 5 yıl diyorsanız 5'e

bölüp size geri ödeyecekler. Yani devletin sosyal güvenliği gibi ölene kadar oradan bir maaş almanız mümkün değil, yalnız orada bir sigorta olayı varmış üstadımız yine o konuya muhtemelen değinecek.

Tabii sosyal güvenlik deyince bir de biliyorsunuz işsizlik fonu yani çalışanların aslında işsiz kaldığında faydalandıkları bir fon ama ne yazık ki ülkemizde biliyorsunuz bu fonu devlet, kamu bazen amacı dışında kullanılıyor. Daha önceden kamunun bu % 40 kullanma hakkı bir kanun hükmünde kararname ile % 60'a çıktı. Hatta ilk kullandığını şöyle öğrendik arkadaşlar, hani bir soru önergesi verildiği zaman dendi ki işsizlik fonundan biz para kullandık, peki ne yaptınız? Double yollarda kullandık yani o yolların yapımında bu işsizlik fonunu kullandık. Hatta o zaman ben şunu söylemiştim dedim ki, o zaman eğer güzel bir yatırımsa double yolların yapılmasını en çok işçilerin sahiplenmesi gerekir çünkü onların paraları ile yapılmış demek ki bu, onlara ödenmesi gereken paralardan bir kısım bu tarafa aktarılarak o şekilde kullanılmış. Dolayısıyla % 60'lara çıkmış olması da aslında bu anlamda üzücü bir olay çünkü demek ki buradan daha fazla kaynak kullanılacak demektir.

BES ile ilgili şunu söylemeyi unuttum arkadaşlar bu ülkede bir şey zorunlu hale geldiği zaman geçmişte yaşanan olumsuzluklardan dolayı insanlar sıcak bakmıyor. Niye çünkü biz geçmişte ne yaşadık bir tasarruf teşvik fonu vardı, ondan önce konut edindirme fonu vardı. Bunlar ne yazık ki iyi amaçlı olmakla birlikte sonucu itibarıyla istenen hedefe ulaşmamasından dolayı, dolayısıyla insanlar şimdi yeniden böyle bir fon olayı ya da mecburiyet getirildiği zaman kafalarında kötü örneklerden dolayı bir soru

işareti oluşuyor. Biraz da güvensizlik var tabii, insanların paraya olan ihtiyacı dışında biraz da güvensizlik var. İşte tasarrufu teşvik fonu, konut edindirme fonu artı işsizlik fonu bunların hepsinin kullanımına baktığımızda yaşanan sıkıntılar insanların biraz daha mesafeli durmasına neden oluyor diyorum.

Ben bu açılıştan sonra ilk sözü üstadımız Resul Kurt'a vereceğiz, kendisini biliyorsunuz, tanıyorsunuz zaten. Hem televizyon programlarında, hem gazetelerde, hem sosyal medyalarda bu konuda gerçekten sürekli üreten, yazan, bilgilendiren bir üstadımız. Dolayısıyla da öncelikle Resul Kurt Hocamızdan başlıyoruz, daha sonra diğer arkadaşlarla devam edeceğiz diyorum.

Hepinize katılımınızdan dolayı, hınca hınç burayı doldurmuş olmanızdan dolayı da ayrıca teşekkür ediyorum.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Tabii sosyal güvenlik beşikten mezara kadar değil doğmadan ölümden sonrasına kadar etkili olan bir mekanizma. Sosyal güvenlik sistemimiz maalesef yazboz tahtası gibi yüz binlerce kere üzerinde oynanıp bozulmuş. Velhasıl kelam bugün yaşadığımız temel sıkıntıların en büyük sebebi gününbirlik düşünülen sistemlerden, değişikliklerden dolayıdır.

Ben de Sayın Başkanım lütfetti sunumumun içerisinde yok ama emeklilik yaşını bekleyenler ile ilgili açıklama yaptığı için bir küçük katkıda da ben bulunayım. Ben beklemiyorum açık söyleye-

yim, benim tahmini rakamım 4 milyon yani 4 milyonun üzerinde belki 5 milyon kişi bu kapsama giriyor. Ve Türkiye'nin geçmişteki 1991'deki 33 yaşında, 30 yaşında emeklilik sistemine geçirilirken biz hiç sesimizi çıkartmadık yani biz bir şey olduğumuzu zannettik, bizim için iyi bir şey olduğunu düşündük, keşke o zaman sesimizi daha çok çıkarabilseymişiz. Çok net bir şey söyleyeyim Türkiye'de eğer emeklilik yaşı kaldırılırsa en çok ben sevinirim, ben de onlardan emeklilik yaşını bekleyenlerden birisiyim, bu salondaki birçok arkadaşımız da aynı, biz daha çok seviniriz. Ama bizden sonrakilerin ne günahı var yani bu salonda 99'dan sonra işe başlayan arkadaşlarımız var, başka salonlarda onların ne günahı var? Onlar bizim yükümüzü niye çeksin, anlatabildim mi?

Bir değişiklik yapılacaksa herkesi kapsayan bir değişiklik olmasını arzu ederim ben. Benim kişisel görüşüm bizim ülkemiz için en uygun emeklilik yaş kriteri kadınlar için 50, erkekler için 55 yaş kriteridir. Bizim için en uygunu budur ama biz 1991 yılında 30 yaşında, 23 yaşında, inanın 23 yaşında emekli olur mu ya bir insan? 3 yaşında babası sigortalı yapmış, 1 yaşında babası sigortalı yapmış veya bir dizi filmde oynamış, 1 yaşında bebek oyuncu reklam filminde oynamış sigortalı yapmış 21 yaşında genç kızı emekli etmişiz, bu dünyanın neresinde var? Yani anlatabildim mi, bunlar var yani 1 kişi 10 kişi değil 30 yaşında, 30'lu yaşlarda emekli olan yüz binlerce insan var. Hani biz onların yükünü taşıyoruz yani şu an bizim kuşağımız en mağdur olan kuşak biziz, emeklilik yaşını bekleyenler de benim kuşağım 70-80 yılları arasında doğan arkadaşlar ağırlıklı, ben de onlardan birisiyim. Dolayısıyla da hepimiz aynı koşullara aynı sıkıntılara tabiyiz yani ama ben popülist değilim, çok objektif bir insanım. Bakın çok açık ve net bir şey söyleyeyim Türkiye'de emeklilik yaşını kaldırdığımız

zaman 2 yıl sonra sosyal güvenlik sisteminden hiç kimse aylık alamaz, çok net söylüyorum.

Bakın yıllık 50 milyar maliyet geliyor, Başkanımıza bir ilave yapmak istiyorum hani Türkiye’de hep söyle yanlış bir algı var sanki sosyal güvenlik sistemine devletin hiç katkısı yokmuş gibi düşünülüyor. Devlet her ay toplanan primlerin % 25’i kadar da, değil mi genel müdürüm, % 25’i kadar katkı yapıyor, işsizlik sigortasına da ayrıca belki 1 yılda 20-25 milyar olmasa bile 10 milyar katkıda bulunuyor yıllık bazda baktığımız zaman. Yani devletin demek ki bizim sosyal güvenlik sisteminde aylık toplanan prim 10 milyarsa devlet de 2,5 milyar katkıda bulunuyor, 20 milyarsa aylık toplanan prim 5 milyar katkı veriyor, yani devletin de % 25 sosyal güvenlik sistemine katkısı var.

Yani bizim bunları tartışacak o kadar çok şey var ki hani eşekten düşenin halinden eşekten düşen anlar, biz Türkiye’nin sorunlarını biliyoruz. Gerçekten Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin sık sık değiştirilmemesi lazım, Anayasaya hükmü koyacaksınız her isteyen değiştirememeli. Bakın bugün iyi bir şey yarın bizim için kötü bir şey olabilir. Evet, bugün bize cazip geliyor yani bana da cazip geliyor açıkçasını söyleyeyim, emeklilik yaşını kaldırın kardeşim 20-25 yılı dolduran herkes emekli olsun 1.000 lira 1.500 lira 2.000 lira ne akarsa 1 yıl 2 yıl 3. yıl ne sen maaş alabilirsin, ne ben ne bir başkası. Bunu çok samimi söylüyorum bakın. Ve bir şey daha, yani niye bizim yaşımız, bizim kuşağımızın yaşı kaldırılıyor da neden 99’dan sonra işe girenlerin de yaşı kaldırılmıyor? Değil mi 2000 yılında giren niye 58-60’da emekli olsun? Madem bir iyilik yapıyorsunuz onları da o zaman bu kapsama dâhil edin, herkes için geçerli olsun.

Bakın sosyal güvenlik sisteminde bir beklenen hak vardır, bir kazanılan hak vardır beklenen hak kazanılan hak değildir. Ben ilk defa 1991 yılında bir banka sandığına öğrenciyken sigortalı oldum 6 ay kadar. Ben 91 yılındaki işe başladığım dönemde evet 25 yılı tamamlayıp 5 bin günü doldurduğumda emekli olabilirdim ama bu benim için kazanılmış bir hak değildir, beklenen bir haktır. Beklenen hak demek insanların zaman içerisinde birtakım güncel düzenlemelerden dolayı haklarında, beklentilerinde değişiklikler olabileceğini söylüyor. Bunu ben söylemiyorum, bunu Anayasa Mahkemesi söylüyor yani emeklilik yaşını bekleyen arkadaşlarım bununla ilgili Anayasa Mahkemesine kadar götürmüşler konuyu ve Anayasa Mahkemesi demiş ki hayır bu kazanılmış bir hak değildir. Yani şöyle söyleniyor deniyor ki ben arkadaşım diyor emeklilik yaşını bekleyenler için söylüyorum, ben 50 yaşına geldim, 45 yaşına geldim kimse bana iş vermiyor beni emekli edin. Ben 99’da işe başladığım zaman veya 99’dan önce işe başladığım zaman benim tabi olduğum emeklilik şartları neyse o şartlara göre beni emekli edin diyorlar.

Haklı, ben de istiyorum ama bugün reel bir gerçeklik var Türkiye’de geçmiş yıllarda emeklilik yaşı getirilmeden 20-25 yılı doldurup 5 bin günü doldurarak emeklilik sisteminin bozulması bugünkü temel aksaklıkların en büyük nedenidir. Bakın eğer 50-55 yaş sistemi değiştirilmemiş olsaydı bugün işe başlayan kardeşlerimiz, arkadaşlarımız da 50-55 yaşında emekli olabileceklerdi ama geçmişte bozulmuş bir sistemin yeniden kurulması, yeniden dizayn edilmesi, kendisine gelebilmesi mümkün değildir, halen de olamamıştır. Bakın bir 98 bir 96 çalışan şu an 2 kişi diyebiliriz; 2 çalışan bir emekliyi besliyor, 1 emekliyi finanse ediyor.

Sosyal Güvenlik Kurumunun bütün bir yıl boyunca topladığı primlerin tamamı sadece emekli aylıklarını ödemeye yetmiyor, bakan sadece emekli aylıklarını ödemeye yetmiyor; sağlık harcamaları, idari harcamalar, ilaç paraları bunlar hariç doğru mu sayın genel müdürüm? Bakın biz 100 milyar bir yılda para topluyoruz emeklilere, 110 milyar 104 milyar 1 yılda emekli aylığı ödüyoruz. Bugün için % 20 daha artmıştır bu makas, % 20 daha artmıştır dolayısıyla bizim bu sunumun içinde yoktu ama Başkanımız böyle bir konuya değindi, güncel olduğu için de bunu açıklamakta fayda var. Keşke gönül ister ki herkese en iyi hizmeti, en güzel hizmeti verelim yani devletin Anayasal sistem içerisinde mali imkânları ölçüsünde yapması mümkün.

Yani benim kişisel görüşüm şudur keşke emeklilik imkânı tanınsa, her kardeşimiz kadınsa 50 yaşını erkekse 55 yaşını doldurduğunda emekli olabilse. Bu sistem 91'de bozulmamış olsa bakan ilk çıktığı zaman 55-60 yaşında emeklilik var sosyal güvenlik sisteminde 60'lı yıllardan bahsediyorum, 60'lı yıllardan. Yurtdışında yaşayan akrabası olan varsa herhangi bir Afrika ülkesi dâhil, hani biz hep şunu söylüyoruz Türkiye'nin yaşam koşulları çok ağır ya, hani hakikaten ağır bir Almanla, bir Finlandiyalı ile aynı değiliz yani, onlar 80 yıl 90 yıl yaşıyor. 80 yaşında bir yabancı Alman veya Avusturyalı sporunu yapıyor, yürüyüşünü yapıyor, koşuyor, fitness yapıyor yani bizim 50 yaşındaki insanımız inanılmaz şerdivenleri çıkmakta zorlanıyor. Haklısınız ben ona da bir şey demiyorum ama emeklilik yaşı Afrika'da bile 60'lı yaşlarda.

Ben Türkiye için en uygun yaşın 50-55 olduğu konusunda da yani benim görüşüm budur. Devletin imkânları ölçüsünde şu an için böyle bir düzenleme yapmaya muktedir olduğunu da düşünmü-

yorum. Böyle bir şey yapılırsa da çok açık söylüyorum 3 yılın sonunda hiç kimse, şu anki mevcut emekliler dâhil, hiç kimse emeklilik maaşını alamıyor yok yani olmayan bir şeyi yoktan var edemeyiz. Başka kaynaklar bulunur illa bir bakarsınız bir yerden petrol çıkar, Türkiye petrol açığını kapatır, ileride imkânlar olur bir şey olur 50-55 yaşın altına düşülmesi bizim ülkemiz için doğru değil.

Yani ben sigortalıların kabahati demedim, bakın arkadaşlar ben en başta şunu söyledim dedim ki, sosyal güvenlik sistemi zırt pırt değiştirilmemelidir, sosyal güvenlik sistemindeki kurallar kişilerle hareket ettirilmemelidir, ben başta bunu söyledim. Olmamalıdır yani sizinle hemfikirim bakın sosyal güvenlik ile ilgili düzenlemeleri Anayasaya koyacaksınız bunları hiçbir hükümet % 60, % 70, 2/3 çoğunluk olmadan değiştirmemelidir.

Şimdi değerli arkadaşlar ben zaten gazeteciyim, sarı basın kartım var ben zaten indirim alıyorum milletvekili olmama gerek yok, tamam mı? Yani imtiyazlı kesimler var, yok konusuna da girmek istemiyorum ama birazdan anlatacağım.

Sağlık çalışanları için de böyle bir imtiyaz getirildi. Arkadaşlar şöyle yapalım yani diğer arkadaşların da zamanlarına haksızlık etmemek için ben hızlıca sunumumu yapayım soru cevaplarda alalım. Şimdi diyoruz ki ya öyle bir şey söylemedim bir tane cümlem varsa buyurun söyleyin özür dileyeyim ben, yoksa siz özür dileyin. Ya kardeşim ben niye insanlara haksızlık edeyim, niye insanlara suçlayıcı ifadelerde bulunayım? Siz yanlış anladınız Beyefendi, tamam mı ben doğrusu neyse onu söylerim, şaklabanlıklar yapmak benim karakterime uygun değil, neyse onu söy-

lerim ben. Hiçbir zaman çalışanları küçük düşürücü, çalışanları haksız bulucu bir ifade de bulunmadım. Bak ben ona en başta söyledim arkadaşım ben en başta söyledim, en başta dedim ki insanların, politikacıların eline malzeme olarak sosyal güvenlik sistemi verilmemelidir, ne demek bu? Anlayan anlamıştır.

Şimdi 21. yüzyılın cahili okuma yazma bilmeyen değil bilgiye nasıl erişeceğini bilmeyendir diyoruz. Her yerden her türlü bilgiye ulaşabilirsiniz, önemli olan bilgi kirliliğine uğramış kaynaklardan faydalanmamak yani sağlıklı, arı kaynaklardan faydalanmak suretiyle bizim bir eksikliğimiz varsa bunları tamamlamak.

Biraz önce söylediniz, fiili hizmet süresi zammı sağlık çalışanları içinde getirildi, yeni bir ifade bu, yeni bir şey. Özellikle mali müşavir arkadaşlarımızın içerisinde hastane, ortak sağlık güvenlik birimi veya çeşitli sağlık işletmeleri varsa burada çalışan sağlık elemanlarımızın doktor, hemşire, fizyoterapist, diş hekimi, eczacı gibi bunların itibari hizmet süresi ile bildiregelerinin verilmesi lazım. Yani sağlık çalışanları için önce Sosyal Güvenlik Kurumu'nda bir aktivasyon yapıp aktivasyondan sonra da bunlar için farklı bir belge türü verilmesi gerekiyor. Her yıl için 60 günlük bir fiili hizmet süresi zammı verilecek

Yani sağlık çalışanları da biraz önce saymış olduğunuz polis, asker, MİT'çi, madenci, gazeteci, milletvekili gibi kesimler arasında erken emeklilik diyebileceğimiz daha erken emekli olabilmesine imkân tanıyan haklardan faydalanma imkânına sahip. Kimler? Hekim, diş hekimi hemşire, ebe, eczacı, diyaliz teknikeri, psikolog, odyolog, diyetisyen vesaire gibi sağlık çalışanlarını kapsayan bir düzenlemeden bahsediyoruz.

Bunlar için sadece fiilen çalışılan sürelerde bu haklardan faydalanma imkânı var; bayram, genel tatil, yıllık izin, ücretsiz izin, sıhhi izin, eğitim kurs süresi, fiili hizmet süresi zammı kapsamında olmayacak. Yani diyelim haftanın 6 günü çalışıyorsa haftanın 6 günü çalışan işyerleri için, hastane için örneğin 26 gün fiili hizmet süresi zammı kapsamında 4 gün diğer kapsamda bildirim yapılacak ve bu arkadaşlarımızın emekliliklerine de her yıl için 60 günlük bir katkı yapılacak. Bunlarla ilgili 29, 30, 31, 53 no.lu belgelerden birisini kullanacağız, eksik gün nedeni de diğer nedenler olarak seçmemiz gerekiyor. Yani öncelikle eğer bu kapsama giren bir iş yeriniz varsa bu kapsama giren işyerlerinizle ilgili olarak ilgili bağlı olduğunuz Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan bu belge türü ile belge verebilmenizi sağlayacak aktivasyon yapmanız gerekir. Aktivasyonu yaptıktan sonra da her ay aylık hizmet prim belgelerini ya da bir sonraki Ekim veya Ocak dönemi için muhtasar prim hizmet beyannamesinde buna uygun belge türü ile mutlaka prim belgelerinizi vermeniz gerekecek. 29 belge türü için örneğin 30 gün çalışıyorsanız 29 belge türünden 26 gün, yine diğer günler için de bir belge türünden prim belgesinin verilmesi gerekecek.

Yine son dönemlerde yapılan önemli düzenlemelerden birisi de çalışan gençlerin ölüm aylığının yani yetim aylığı, halk arasında biliyorsunuz yetim aylığı dul aylığı diye bilinir, yetim aylığının kesilmemesi ile ilgili bir düzenleme yapıldı. Bu da gerçekten yerinde yapılan bir düzenleme çünkü öğrenci kardeşim part-time bir iş buluyor, part-time iş kapsamında da bir yerde çalışmak istiyor, küçük bir gelir elde edecek. Ama ne yapıyorduk eskiden yetim aylığı çalıştığı için kesiliyordu, şimdi yeni yapılan düzenleme ile birlikte kişinin bu anlamda yetim aylığının kesilmemesi esası getiriliyor. 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 ya-

şını, yükseköğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmayanların 4A kapsamında sigortalı sayılmaları bunlara aylık bağlanmasına engel oluşturmayacak. Yani bu da bu anlamda genç kardeşlerimiz için iyi bir avantaj sağlamıştır diye düşünüyoruz. Bu uygulama 1 Nisan 2018'den itibaren sağlanmış oldu. Gerçekten de hak sahibi yetim aylığı alan öğrencilerimiz, kardeşlerimiz için hem öğrenimlerini sürdürme hem de küçük de olsa bir işte çalışabilmelerine imkân tanıyan bir düzenlemeden bahsediyoruz.

Evet, emeklilere bayram ikramiyesi ödenmesi ile ilgili yapılan düzenleme ile birlikte de emeklilere 1000'er TL tutarında 2 bayramda 1 ikramiye ödenecek ve bunların emeklilerin hisseleri oranında faydalanmaları sağlanacak. Yani örneğin baba ölmüş, anne, 3 çocuk aylık alıyorsa her birine 1000'er lira değil de anne ve 3 çocuğa toplam 1000 TL olacak şekilde bir ödeme yapılıyor.

Genç girişimcilere 1 yıl süreli prim desteği veriliyor. Özellikle Gelir Vergisi Kanunu'na göre genç girişimcilerde kazanç istisnasından faydalanan mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla 18 yaşını doldurup 29 yaşını doldurmamış olanlara da 4B primlerinden 1 yıl süreyle sigorta prim desteği veriliyor. Yine 65 yaş aylığına yönelik bir düzenleme var. Yaşlılık nedeniyle çalışmayan, herhangi bir sosyal güvencesi olmayan muhtaçlara sosyal devlet ilkesine bağlı olarak bir para ödeniyor. Bunun kriteri muhtaç olması yani bir prim ödeme veya başka bir şartı yok, sadece muhtaçlık kriterlerini yerine getiren, 65 yaşını doldurup herhangi bir geliri olmayan, kişi başına düşen ortalama aylık geliri asgari ücretin net tutarının üçte birinden az olanlar ve muhtaç durumda olanlar için yaklaşık aylık 500 liralık bir ödeme yapıldığını, yapılacağını söylemiş olalım.

Yine eksik gün özellikle mali müşavir meslek mensupları için benim de çok uzun zamandır yazdığım, gazetede yazdığım, çok önem verdiği konulardan birisi eksik gün bildirimleriydi. Şimdi 2000 yılında yapılan düzenleme ile biliyorsunuz eskiden burada tecrübeli abilerimiz var, 2000 yılından önceki dönemlere baktığınızda bakardınız 20 kişi çalışıyor hepsi 1 gün, 1 gün, 1 gün, 1 gün veya 5 gün, 5 gün, 5 gün, 30 gün sigortalı olmak bir lükstü hakikaten. Yani çok az, bir tane ustabaşının belki 30 gün sigorta yatar, geri kalan 5 gün 5 gün dolayısıyla 2000 yılında yapılan düzenleme ile 2000 yılı başından itibaren eksik gün bildirim zorunluluğu geldi. Yaklaşık 18 yıllık bir zaman süresince bu uygulandı ve 18 yıl içerisinde toplumda da artık hem sigortalılar yönünden hem işverenler yönünden tam ay sigorta bildirimini kabul görmüş oldu.

3 tür kayıp kaçak var sosyal güvenlik açısından; hiç sigortalı bildirmeme, gün sayısını eksik bildirme, prim kazanç tutarına eksik bildirme. Şu an gün sayısını eksik bildirme ile ilgili çok sorun yaşamıyoruz ama daha ziyade prim eksik bildirme sorununuz var. Yani 5000 lira ücreti var biz asgari ücretten, 2000 liradan, 3000 liradan bildirme alışkanlığının çok yüksek olduğunu görüyoruz. Bunun da temel sebebi işveren ve çalışan üzerindeki mali yüklerin fazlalığından kaynaklanıyor yani 100 lira bir net ücret ödemenin karşılığında 65-75 lira aralığında bir mali yüke katlanıyorsunuz. Rakam yükseğe çıktıkça, vergi dilimi % 35'e gittikçe % 75'lik bir yükten bahsediyoruz. Dolayısıyla bunlar indirilmediği kayıtların kayıtlar altına alınması çok zor, bir takım kayıtlar altına alıcı düzenlemelerin mutlaka hayata geçmesi lazım. Evet, işyeri tabii Sosyal Güvenlik Kurumu da gerçekten son yıllarda en azından meslek mensubu arkadaşlarımız açısından bir takım

yükümlülükler gibi gösteriliyor olsa da otomatik işyeri tescili ve elektronik ortamda bildirimlerin yapılması, eksik günlerin kaldırılması gibi konularla ilgili ciddi kolaylık sağlayıcı düzenlemeler, mekanizmalar getirildiğini söyleyebiliriz. İşte bunlardan birisi de otomatik işyeri tescili. Siz şirketi kurduunuz, tescili yaptınız otomatik olarak size bir SGK işyeri numarası veriyor veya yapı izin inşaat ruhsatı aldınız onunla ilgili size otomatik olarak bir işyeri tescili yapıyor.

Bir de işyeri bildirgesinin elektronik ortamda verilme zorunluluğu var. Bu da meslek mensupları açısından en azından sigorta müdürlüklerine gidip emek, zaman kaybını önleyici bir düzenleme olduğunu söyleyebiliriz.

7103 sayılı ilave istihdam teşviki ile işverenlere getirilen önemli bir teşvik var. Geçtiğimiz yıl uygulanan 687 kanun hükmünde kararname teşvikine benzer bir teşvik var. Ocak 2018'den Aralık 2020'ye kadar işe alınan işsizler açısından işverenlere destek sağlanıyor. Burada bir şeye çok dikkat etmeniz lazım, mutlaka işe alacağımız kişinin İŞKUR'da iş arayan kaydının olmasına çok dikkat edin. E-bildirge ekranında potansiyel teşvik sorgulama ekranı var, oradan işe almayı düşündüğünüz kişinin teşvikten faydalanıp faydalanmayacağını kontrol edebilirsiniz. Eğer İŞKUR kaydı yoksa sizi uyarıyor, hemen İŞKUR kaydını yaptırmanız halinde de gerekli diğer şartları da taşıyorsanız bu teşvikten faydalanma imkânınız var.

İmalat ve bilişim sektörü için de ayrıca ilave olarak daha yüksek miktarda bu teşvikten faydalanma hakkı veriyor. İşe aldığımız kişi geriye doğru 3 aylık sürede 10 günden fazla çalışmamış ise

bu teşvikten faydalanacak. Yine bir önceki örneğin 2018’de işi aldığımız kişiler için 2017’deki ortalama sayının üzerine çıkıyor-sanız o zaman bu teşvikten faydalanma hakkına, imkânına sahip olabiliyorsunuz. Gerçekten de 800 küsur liralık bir indirim, teşvik sağlıyor asgari ücretli yönünden, bu da işverenlere ciddi bir avantaj, ciddi bir kolaylık sağlıyor diye düşünebiliriz.

Benim bugüne kadar birçok ortamda dile getirdiğim bir konu var. Biz mutlaka sanayi kuruluşlarına pozitif ayrımcılık yapmalıyız yani mutlaka hani küçük esnafa, fırına, bakkala, markete, hizmet sektörüne verin teşvikleri ama en büyük teşvikleri biz sanayi sektörüne aktarmak zorundayız. Yani bir sanayi işçisi 10 hizmet işçisine iş ve istihdam imkânı sağlanmasına vesile oluyor yani ne kadar üretirsek, ne kadar ciddi bir emek verirsek ürettiğimizin karşılığını da o kadar iyi miktarda alabilme imkânımız olur. Yani üreten, asıl üreten kim? Asıl üreten sanayi, bizim sanayiye her zaman pozitif ayrımcılık yapmamız lazım. Maalesef bunu yeteri kadar yaptığımızı söyleyemem.

Yine bu 7103 teşvikinde eğer mükellefleriniz, müşterileriniz varsa bilişim sektöründe olan işyerleri için de bu imkândan faydalanmalarını tavsiye ederiz. Muvazaalı işyerleri yani açyormuş gibi yapan,“mış” gibi yapan aslında bir işyerini kapatıp başka bir işyerinden elemanlarını nakleden gibi bu konularda teşvikten faydalanma imkânı olmayacak. Yine sigortasız işçi çalıştıranlara bu teşvikten faydalanma imkânı verilmiyor.

İmalat ve bilişim sektöründe faaliyet gösteren işyerlerince destek kapsamına giren sigortalılar için 17-103 kanun numarası diğer sektörlerde faaliyet gösteren iş yerleri için de 27-103 kanun nu-

marası ile imkân sağlanıyor. Bazen rastlıyoruz işçi işverene diyor ki kardeşim bu teşviki benim yüzümden alıyorsun, o yüzden teşviki bana vereceksin diyebiliyor yani burada işçiye değil işverene sağlanan bir teşvik.

Yine bu 7103 sayılı teşvikten yararlanmakta olan işverenler bu teşvikten yararlanan ayda aynı sigortalı için diğer sigorta prim teşvik ve destek indirimlerinden faydalanamaz yani 7103 kanun kapsamında bildirilen işçi için başka 6111 veya başka teşvikten faydalanma imkânı sunulmuyor.

Yine yersiz yaralanma söz konusu olduğunda gecikme cezası ve zammı ile birlikte tahsil ediliyor. Toplam rakam 822 liraya karşılık geliyor, bilişim ve imalat sanayi hariç 7103'den faydalanılan işçiler için 822 liralık bir avantaj sağlanıyor. Yine bilişim ve imalat sektöründe çalışanlar için de çok daha yüksek asgari ücret kadar bir teşvikten faydalanma imkânı olduğunu söyleyebiliriz.

Bu 6111'den de aynı anda faydalanma imkânı olan çalışanlar varsa hani 6111 mi avantajlı 7103 mü avantajlı? 3 bin 415 liranın altında brüt ücreti, SGK matrahı olan için 7103 avantajlı, 3 bin 415 liranın üzerinde olanlar bu kapsamda 6111'den faydalanmaları daha büyük avantaj sağlayacak.

Bu bilişim sektöründe de bakın ağırlıklı yazılımla ilgili, kablolu kablosuz telekomünikasyon faaliyetleri, bilgisayar danışmanlık, web portalları gibi bilişim sektörleri ile ilgili imkânlardan faydalanma hakları var.

Yine stajyer desteği 3 yıl uzatıldı; bu 2016-2017 yılında uygulamaya girmişti, bu tekrar 3 yıl daha uzatıldı. 435 lira biliyorsunuz

şu an, bunun 20'den fazla personeli olan işyerlerine 145 liralık bir katkı sağlanıyor. 20'den az personeli olanlara da 290 liralık bir katkı sağlanmış oluyor.

SGK idari para cezaları en çok meslek mensubu arkadaşlarımızın ürktüğü, korktuğu konuların başında geliyor; aman diyor SGK'dan bir ceza gelmesin de çünkü Maliyede olsa uzlaşırız bir şekilde hallederiz ama SGK'dan geldi mi ne uzlaşması var ne çözümlü var, haklısınız. SGK'da ben de 15 yıl müfettişlik yaptım, bazen insan üzüyor mu ceza yazarken üzüyor, niye? Çünkü yanlışlıkla 20 lira eksik yazmış, 2 lira fazla yazmış deftere mutabakatsızlık var, mecburen mutabakatsızlık olduğu için kayıt ve belgeler birbirini doğrulamıyor deyip istemesen de ceza, yazmazsan birisi diyecek ki ulan rüşvet mi aldın da ceza yazmadın dese cevabını veremezsin. Onun için buna bir düzenleme getirildi. Bildirge, beyanname, belge veya defterleri istinaden sigortalıların ve çalışma gün sayılarının eksiksiz bildirilmesi şartıyla bildirilen prime esas kazanç tutarlarında fiilin işlendiği tarihteki asgari ücretin üçte birini geçmeyen toplamda o aydaki SPEK matrahının %1'ini geçmeyecek şekilde eksiklik tespit edilmesi durumunda 15 gün içinde düzeltme yapılması ihtar edilir. Bu ihtardan sonra düzeltme yaptığımızda da herhangi bir ceza uygulanmaz. Bu da yapılan olumlu düzenlemelerden, güzel düzenlemelerden birisi.

Eksik gün bildirimini kaldırıldı dedik. Eksik gün bildirimini özellikle sigortalılar açısından artık bir anlam ifade etmediği gibi işverenlere de yük, SGK memurlarına da yük, SGK'nın arşivleri bir sürü toz toprak eksik gün bildirimini var. Dolayısıyla da bu artık kaldırıldı ama bildirim kaldırıldı yani çalışanların eksik gün belgelerini ve eksik gün formlarını işyerinde muhafaza etmeniz şart. Sizde

kalmak şartıyla SGK'ya vermenize gerek yok; örneğin ücretsiz izin aldı, ücretsiz izin formunu ek onun altına koyacaksınız, klase edip arşivinizde saklayacaksınız. Bir denetim olduğunda, bir müfettiş arkadaşımız geldiğinde bana şu eksik belgeleri getir dediğinde ücretsiz izin, rapor, doğum ne ise bunları ibraz etmeniz gerekecek.

Son olarak 6663 sayılı kanunla yapılan yarım çalışma ve kısmi süreli çalışma hakkını ifade edip ondan sonra konuşmamı tamamlamak istiyorum, sorularınız olursa da yine dediğim gibi oturumun sonunda cevaplamaya hazırız.

Özellikle kadın istihdamının artırılması ile ilgili olarak 2 yeni önemli düzenleme yapıldı. Bunlardan birincisi kadınlara yarım çalışma hakkı verildi, ikisi de kısmi süreli part-time çalışma hakkı verildi. Ne demek yarım çalışma hakkı? Birinci doğumda 60, ikinci doğumda 120, üçüncü doğumda 180 gün süreyle 22 buçuk saat çalışıp kalan 22 buçuk saat çalışmadan İŞKUR'dan asgari ücret üzerinden ödenek alınmasını ifade ediyor. Yani kadın doğum yaptı, doğum sonrası 8 artı 8 haftalık rapor süresi bitti, bundan sonra 1 ay içerisinde İş Kurumu'na yarım çalışma ödeneği formu ile başvurduğunda o hanımefendi 15 günlük ücretini işveren den alacak, kalan 15 günlük ücretini de Türkiye İş Kurumu üzerinden yarım çalışma ödeneği olarak alma hakkına sahip.

Bu yarım çalışma hakkı kullanılan süreler engelli çocuğu olanlarda 30'ar gün ilave edilir, yine engelli çocuklarda 360 gün olarak uygulanır, çoğul gebeliklerde de 30 gün daha ilave edilir. Biliyorsunuz günlük bir buçuk saat süt izni hakkı var annelerin bu yarım çalışma işte 60, 120, 180 dediğimiz veya 210 dediğimiz çoğul

gebeliklerde veya engelli çocuğu varsa 360 günlük yarım çalışma döneminde bir buçuk saatlik süt izni kullanma hakkı yok. Günlük tutar da 67-65 olarak uygulanıyor.

Bu yarım çalışmadan faydalanmak için mutlaka en az son 3 yılda 600 günlük prim ödemesinin olması gerekiyor. Eksik günleri ne yapacağız? 23 veya 24 kodlarını kullanacağız, yarım çalışma ödeneği ya da yarım çalışma ödeneği ve diğer nedenler kodunu kullanacağız.

Son olarak doğum sonrası part-time çalışmadan bahsetmek istiyorum. Doğum sonrası izinlerin bitiminden sonra mecburi ilköğretim, zorunlu ilköğretim çağının başladığı örneğin çocuk 6 yaşında zorunlu ilköğretime başlıyorsa zorunlu ilköğretime başlayıncaya kadar part-time çalışma hakkına sahip. Bu hakkı kullanabilmesi için eşlerden her ikisinin de çalışıyor olması gerekir. Başvuru tarihinde eşlerin her ikisinin çalışıyor olması yeterli, daha sonra işsiz kalması bir engel teşkil etmez. İşveren geçerli nedenle fesih yapamaz, doğum sonrası kısmi süreli part-time çalışma hakkını kullanan anneler bir çocuk, aynı çocuk için bir kere bu hakkını kullanır, bir ay önceden haber vermek şartıyla tekrar işine dönebilir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim, sorularınız olduğunda oturumun sonunda sorularınızı cevaplamaktan memnuniyet duyuyorum. Tekrar teşekkür ederim

Ali ŞAHİN

Oturum Başkanı

- Bizde bu kıymetli sunumlarından dolayı Resul Hocamıza teşekkür ediyoruz. Ağırıklı olarak teşviklerden ve yeni düzenlemelerden bahsetti, bizi bilgilendirdi.

Tabii Resul Hocamın orada bir sunumundan ben şunu hatırladım. Biliyorsunuz sigortalının emeklilikteki başlangıç yaşı 18'dir, anlattığı olaydan dolayı 18 çünkü aslında ilk Sosyal Güvenlik Yasası çıktığında böyle bir yaş sınırlaması yok. İşte 3 yaşında reklam filminde oynamış bir çocuk ailesi primlerini ödemeye devam ediyor, primi doldurduğu zaman Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat ediyor diyor ki benim çocuğumu emekli edin. Tabii bu arada yazışmalar falan derken sonuçta Sosyal Güvenlik Kurumu bu çocuğu emekli etmek zorunda kalıyor. O zaman fark ediyorlar ki bir yaş sınırlaması koymadıkları için böyle bir emekliliği de yapmak zorunda kalıyorlar ve 18 yaş sınırlaması oradan başlıyor.

18 yaş deyince bir de biliyorsunuz meslek liselerinde okuyan, işte ticaret liseleri de dâhil bunlara, okudukları dönemde bir sigorta numarası alıyorlar ama bu sigorta numarası sağlık primi ödendiği için Sosyal Güvenlik Kurumu bunu emeklilik hesabında dikkate almıyor. Bir de böyle mağdurlar var arkadaşlar, gerçekten bilmekten kaynaklı yani birçok insan aslında o sigorta numarasını aldığı anda emeklilik açısından ilk sigortalılık girişinin olduğunu zannetti ve bundan dolayı da birçok insan mağdur oldu. Geriye dönük emekli olmayı hak ettiğini düşündüğü dönemlerde fark etti bunu, Sosyal Güvenlik Kurumu ona dedi ki tamam senin sigorta numaran var ama emeklilik primi yatmadığı için biz bunu dikkate

almıyoruz. Bir de böyle bilgisizlikten ya da o dönemde insanların bu konuyu çok fazla bilmemesinden kaynaklı bu tür mağdur olan insanlar da var.

Bir de arkadaşlar Resul Hocamız da söyledi gerçekten bazen siz kurumları siyasilerin eline bıraktığınız zaman birçok sıkıntı yaşıyorsunuz. Bakın Sosyal Güvenlik Kurumunun aslında ilk sıkıntısı şuradan başlıyor, kuruldu ilk emeklilik ne zaman olacak 20 yıl sonra, 20 yıl boyunca Sosyal Güvenlik Kurumunun personeli dışında başka bir gideri yok. Ne yapıyor Sosyal Güvenlik Kurumu bu parayı, ya o dönemki hükümetler yine parasız kaldığı zaman kaynak olarak kullanıyor, arsa alıyor, bina alıyor ve SGK'nın devasa yatırımları vardı bu anlamda ama bunların çoğu ölü yatırım. Bu paralar nemalandırılmadığı ve gerektiği gibi kullanılmadığı için emeklilik maaşları ödenmeye başladığında aslında o 20 yıldır, 25 yıldır toplanan paralardan dolayı yani yanlış kullanılmamasından dolayı o sıkıntıları bugüne kadar yaşıyoruz, yaşamaya devam ediyoruz.

Dolayısıyla tabii ki sıkıntılar buradan kaynaklanıyor, yoksa çalışanın burada bir sıkıntısı var mı? Yok. Bakın ben işsizlik fonundan bahsettim dedim ki işsizlere ödenmesi gereken bir fon her yerde kullanılıyor, en çok da nerede kullanılıyor işverenlere teşvik için kullanılıyor. Oysa kime ödenmesi gereken fon bunlar, işçilere ödenmesi gereken fon. E toplanıyor aslında yapmanız gereken ne? Ekonomik krizin içerisinde yer alıyoruz, alınmasını kolaylaştırarak işten ayrılan veya atılan insanların bu fondan daha fazla yararlanması gerekir diye düşünüyorum. Sözü ikinci konuşmacımız Sosyal Güvenlik Temsilcimiz Sayın Emre Solak'a veriyorum, Sosyal Güvenlik İşverenler Daire Başkanlığı, kendisi

SGK uzmanı. Konuşmacımızın da 30 dakikalık konuşma hakkı var, konuşmaları bittikten sonra da soru cevap şeklinde oturumunuzu bitireceğiz arkadaşlar, buyurun.

Emre SOLAK

SGK İşverenler Daire Başkanlığı Uzmanı

- Sayın Genel Müdürüm, değerli katılımcılar hepimizi saygı ile selamlıyorum. ...

Bu 5 Aralık 2017’de yaptığımız yönetmelik düzenlemesi ile zorunlu hale getirdik, 1.6.2018’den itibaren bu düzenlememiz var.

Bir diğer düzenlememiz kolay işverenlik uygulaması, ek 9. maddede kolay işverenlik bildiğiniz üzere Ev hizmetlerinde bir işveren tarafından çalıştırılan sigortalılarımızı kolay işverenlik kapsamına aldık. Son Mart ayında 7103 sayılı yasayla da konut kapıcılığında, konut iş yerlerinde çalışan, apartman yöneticiliklerinde de yine kolay işverenlik kapsamına aldık, bununla ilgili de mevzuat çalışmalarımız sürüyor ve program çalışmalarımız da sürüyor.

Yine demin Resul üstadımızın da dediği gibi 7099 sayılı yasayla yatırım ortamının iyileştirilmesi kapsamında otomatik işyeri tescili ticaret sicil memurluklarına ve ruhsata istinaden yapılan iş yerlerine istinaden artık otomatik tescil yapıyoruz. İlgili belediyelerden ruhsat alıp kişiler ya da Ticaret Sicil Müdürlüklerine şirket kuruluşu için başvurduklarında bu bilgiler kurumumuza otomatik olarak düşüyor ve otomatik işyeri tescili, otomatik bir dosya

oluşuyor ve kişilerin herhangi bir işyeri bildirgesi kurumumuza açma yükümlülükleri artık kalmıyor.

Bir diğer düzenlememiz de eksik gün uygulaması, demin Resul üstadımızın da dediği gibi, eksik gün uygulamasını 2018 yılı Mart ayı bildirgesinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırdık. Artık 1 ila 9 arasında seneler itibariyle ilk başta 50, daha sonra 30, daha sonra 10'a düşen ve mevzuatta ve uygulama yönünde ciddi birikim ve sıkıntıya neden olan hem kurum açısından hem işverenler ve sizin açınızdan eksik gün belgelerinin, Ek-10 formunun ibraz edilme yükümlülüğünü 2018 Mart ayı itibariyle sona erdirdik. Ama demin Resul üstadın da dediği gibi bu belgelerin ibrazı olmayacağı anlamına gelmiyor. Yine belgeleri tutacaksınız, dosyalarınızda herhangi bir ihbar ve şikâyet olması halinde farzı misal 5 sene sonra bir sigortalı gitti mahkemeye ben 20 gün çalışmıştım ama ben 30 gün çalışmıştım 20 gün beni bildirmiş eksik gün olarak. Bu belgeleri mahkeme ya da ilgili kurum müfettişi istediği zaman ibraz etme hali her halükarda sürüyor, buna dikkat etmenizi öneriyorum.

Yine bir diğer yaptığımız düzenleme 6728'de önemli düzenlemelerden biri muhtasar ve prim hizmet beyannamesi yanında 91. maddemiz var, afet ve diğer mücbir sebep hallerinde prim ertelememiz. Bunu ağır hastalık, ağır kaza, tutukluluk, sabotaj gibi nedenleri de düzenleme kapsamına alarak kapsamı genişlettik bu 91. madde uygulamamızda. Yeniden düzenlenmiş ve belge verme ve primlerin ödenmesine ilişkin 91. maddemizde dar kapsamını biraz genişletti daha birçok kişinin yararlanma imkânı sağlamış bulunuyoruz.

Devam eden kimi çalışmalarımız var bu yaptığımız. 2017 yılında 7020 sayılı yasayla 5510 sayılı kanununun 88. maddesine 26. madde eklendi, kurum elektronik ortamda tebligatlarını yapabilir şeklinde. Buna istinaden biz e-tebligat sistemi üzerinde şu an çalışıyoruz, bunun programlı çalışmaları devam ediyor. Artık kurumca yapılan tüm tebligatlar, tebligat yapılmaya elverişli bir e-posta adresine yapılacak yani kâğıt ortamında tebligatlara son vermeyi istiyoruz, e-tebligat üzerinde çalışmamız devam ediyor.

İkinci bir düzenlememiz e-bildirge sözleşmesinin, e-devletten onaylanmasına ilişkin programın tamamlanmasını müteakip e-bildirge şifre alımına ilişkin işlemler e-devlet üzerinden yapılacaktır. Bunu zaten uyguluyoruz, biliyorsunuz artık şifreler e-devlet üzerinden alınıyor ama başvuruları mesela siz kâğıt ortamında gönderiyordunuz, kâğıt ortamında yapıyordunuz, artık biz tamamını işyeri bildirgesinin içine yediriyoruz e-sigorta sözleşmesini. E-sigorta sözleşmesi ve herhangi bir taahhütname olmayacak, tüm işlemler elektronik ortamda olacak e-devlet üzerinden e-bildirgeyi alabileceksiniz. İşyeri bildirgesinin içine yediriyoruz, e-devlet üzerinden de söz konusu şifreye sahip olabileceksiniz.

Bir diğer düzenlememiz de iş yerinin isteğine bağlı olarak yine yönetmelik çıktı biliyorsunuz Aralık ayı düzenlememizde, aynı ildeki devamlı işyeri dosyalarının birleştirilmesi, devamı nitelikteki NACE kodu aynı olan işyeri dosyalarının birleştirilmesi. Bununla ilgili de program ve mevzuat çalışmalarımız, usul ve esasları belirlenme süreci devam ediyor, bu da işleme açılınca işverenlerimizin ve sizin açınızdan rahatlatma ortaya çıkaracağını düşünüyoruz.

Konuşmamın başında da belirtmiştim 6728 sayılı yasayla muhtasar beyannamesi gelince bir ek 4. madde eklendi. Bu gittiğimiz toplantılarda ve konuşmalarda özellikle meslek mensupları tarafından çok serzenişe neden oldu. Bununla ilgili biz TÜRMOB'a bir görüş yazısı göndermiştik 26 Ocak'ta ekranda gördüğünüz gibi, bu TÜRMOB'un sitesinden de yayınlandı zaten bu görüş yazısı. Bununla ilgili bir bilgi vermek istiyorum ben kısaca.

Meslek mensuplarının sorumluluğu muhtasar ve prim hizmet beyannamesinden kaynaklanıyor sadece o görüş yazısında da belirttiğimiz gibi. Söz konusu düzenlemeler doğrultusunda sigortalı işe giriş, işten ayrılış ve aylık hizmet belgesi veya Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen diğer belgelerden kaynaklanan hata, kusur ve kasıttan dolayı meslek mensuplarının sorumluluğu olmayacaktır, sadece muhtasar ve prim hizmet beyannamesinden bir sorumluluğu öngörüyor.

Yine muhtasar ve prim hizmet beyannamesinde yer alan bilgilerin işyeri defter kayıtları ile bu kayıtların dayanağını teşkil eden belgelere uygun olmaması nedeniyle ortaya prim kaybı, gecikme cezası, gecikme zammı, İPC gibi bir yersiz ödeme çıkması gerekiyor. Yine bu sorumluluğun ortaya çıkması için muhtasar ve prim hizmet beyannamesi genel tebliğin ekindeki formlarla; e-bildirge aracılık sözleşmesi, e-sigorta aracılık sözleşmesi gibi formlar ile yapılan bir sözleşmenin olması gerekiyor, meslek mensubu ile işveren arasında.

Yine her önüne gelen sorumluluk addedemeyecek size, bununla ilgili bir adli makamın, yani mahkemece yapılmış bir tespit ya da kurumun denetimi ve kontrolü ile ilgili görevlendirilmiş

memurunun bir raporunun düzenlenmesi lazım. Yani il müdürlüğünde görevli masa başındaki bir ünite memuru tarafından bir sorumluluk addedilmeyecek. Bununla ilgili bir resmi adli makamın ya da bir mahkemenin kararı olması gerekiyor.

Yine bu doğrultuda yazılı sözleşme ile yetki verilen, yetki ile birlikte muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin düzenlenip kuruma gönderilmesinde meslek mensubunun sorumluluğu olarak addedilecek olmakla birlikte muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin düzenlenmesine esas defter kayıtlarıyla bunları dayanak teşkil eden bilgilerin saklanması ve gerektiğinde ibrazında sorumluluk ise işverene ait olacak.

Benim sunumum bu kadar, çok teşekkür ederim.

Ali ŞAHİN

Oturum Başkanı

- Biz de bu değerli sunumlarından dolayı Emre Solak üstadımıza teşekkür ediyoruz.

Gerçekten bu SGK muhtasar bildirimini çıktığında bizim meslektaşlarda biliyorsunuz hani sorumluluk kavramını duyunca sanki her şeyden biz sorumlu olacaktık gibi müthiş bir feveran vardı. Aslında bu düzenlemeler yapılmadan önce o dönemde bana sorduklarında ben de şimdi bir işçinin girişi, çıkışı ya da orada sigortalı gösterilip gösterilmemesinden biz bizzat işyerinde çalışmış olsak bile direk sorumlu olmamızın çok mümkün olmadığını, özellikle büroda bu işi yapanların da böyle bir sorumluluğa sahip

olmasının çok da mümkün olmayacağını zaten söylemiştim. Sadece burada bizim dikkat etmemiz gereken işe girişte bu işçinin çekip WhatsApp'tan bu işçinin işe girişinin yapılmasını, yapılırken de işte mesleğini, ücretini bize göndermesi şekliyle biz de bunun çıktısını alarak işe giriş bildirgesinin arkasına eklemek kaydı ile en kötü ihtimal yapabileceğimizi, tek sorunumuzun aslında bu olduğu konusunda sürekli görüş bildirmiştik. Dolayısıyla bu tür şeylerde aslında onu desteklemiş ve tasdik etmiş oluyor.

Ben bu anlamda bu bilgilendirmeden dolayı da çünkü meslektaşlarımızı, bizleri en çok ilgilendiren bu düzenlemeden bize bir cezai yaptırım gelir mi gelmez mi? Çünkü eskiden bazı yapılan değişiklikler dışında Sosyal Güvenlik Kurumunun cezai yaptırımları gerçekten çok ağırdı ve birçoğuna da meslektaş muhatap olup ödemek durumu ile de karşı karşıya kalabiliyor idi, bundan dolayı önemliydi.

Şimdi arkadaşlar 3. konuşmacımız BES hem zorunlu hem de gönüllü BES hakkında bize Aviva-SA Genel Müdür Yardımcısı Berkant Dişçigil bizi bu konuda bilgilendirecek. Çünkü gerçekten bu konuda biraz da bilgi eksikliği olduğundan dolayı insanlar yani bu BES neyi kapsıyor ne yapıyor diye merak ediyor. Merak ettiğimiz konularda bizi bilgilendirdiğinde biz de en azından bizlere sorulduğunda bu BES ile ilgili ben kişisel fikrimi söylemişim bir fon oluşturmak para biriktirmek açısından aslında önemli, kıymetli bir şey ama yeter ki tabii maddi imkânlarınız buna elverişli olsun, mümkün olsun diyorum.

Şimdi orada şöyle bir şey arkadaşlar sizi BES'e alana kadar üstat konuşmadan önce söyleyeyim her türlü imkânı sunuyorlar, diyor-

lar ki aylık işte sizin fon hesaplarınızı kontrol edeceğiz, eksiye düştüğü zaman haber vereceğiz diyorlar. Ama bırakın her ayı yılda bir defa bile arayıp ki ben kendim gönüllü girdim işte kızım için 8 yıl oldu, 3 yıl sonra şey bitecek .İnanın kendim baktığımda eksiye düştüğünü fark ediyorum, kimse beni arayıp ya diyorum ki normalde aramıyorsunuz en azından eksiye düştüğünde fonlar bir arayıp bilgilendirin, bilgi verin ki bizde o konuda fonlarla ilgili düzenleme yapalım ya da kendimizi korumaya çalışalım. O evet gerçekten büyük bir eksiklik ama üstat o eksikliği nereden kaynaklandığını veya nasıl düzeltebileceğimizi inşallah bize anlatacak şimdi.

Buyurun üstat.

Berkent DİŞÇİGİL

AvivaSA Emeklilik Ve Hayat Genel Müdür Yardımcısı

- Merhabalar, önce oradan başlayayım tabii şey ne derler tüm emeklilik şirketleri olarak hizmetlerimizi daha da iyileştirmemiz gerektiği aşikâr. Burada bütün sektör aslında yatırım yapmaya devam ediyor, umarım ileride daha iyi hizmet vereceğiz.

Öncelikle burada olmanın benim için çok heyecan verici ve onur verici olduğunu belirtmek isterim, bu kadar değerli meslek mensubunun bulunduğu ortamda. Çok kısaca kendimi tanıtayım AvivaSA'da tüm satış sonrası hizmetlerden ve mevzuata uyum ve hukuktan sorumlu Genel Müdür Yardımcısıyım. Sigorta Birliği başta olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütlerinde de konu ile ilgili komitelerde başkanlık ya da üyelik yapıyorum. 20 yıldır da

yaklaşık bu sektördeyim. Sunumda bunlardan bahsedeceğim ama aslında konu, başından beri söylediğimiz konu tasarruf. Ali Bey de belirtti, tasarruf konusu buradaki herkesi ve hepimizi ilgilendiriyor ama öncelikli olarak şunu belirtmemde fayda var, bu da konuşuldu, bir emeklilik aşamasında özellikle başkasına muhtaç olmamamız için SGK'nın çok kuvvetli olması gerekiyor, bu olmazsa olmaz. Ama diğer yandan da tasarruflarımızın yeterli olması hem bizim yaşam standardımızı devam ettirebilmemiz için önemli hem de ülkemizin hızlı büyümesi ve sürdürülebilir büyümesi için de yeterli kaynağın yurtiçinden sağlanabilmesi için önemli. Tüm bunlarda da hem çalıştıkları şirketler için hem de müşterileri için muhasebecilerin ve mali müşavirlerin çok ciddi rolü var. Konuşmamı bu kapsamda ele alırsanız çok sevinirim.

Öncelikle neden bireysel emeklilik? Konu aslında nüfusun yaşlanması; bugün bundan önceki oturma da, ana oturma da belirtildi ortalama ömür uzuyor. Türkiye'de 1968'de bundan 50 sene önce ortalama ömür 51'miş yani ortalama ömür derken doğumda beklenen ömür 51'miş. 1998'de bu 69'a çıkmış, bugünlerde 75, 2015 itibarıyla 75'e ulaşmış vaziyette. Bu tabii doğumdaki beklenen ömür bunlar içinde ne yazık ki işte çocuklukta hayatını kaybeden ya da gençlikte kazalarla kaybedenler de var. 50 yaşına bir kişi ulaşabilmişse eğer bütün bu badireleri atlattıktan sonra aslında bugün itibarıyla beklenen ömür 75 değil 80, yani 50 yaşındaki her kişinin, 50 yaşına ulaşmış her kişinin ortalama 80 yaşına ulaşmasını bekliyoruz. Ama önümüzdeki dönemde giderek ömür daha da uzayacak, bunun birkaç etkisi var; öncelikle yaşlı nüfusun ya da emekli nüfusun artması, bir diğer etkisi de insanların daha uzun yaşaması nedeniyle daha uzun süre emekli maaşı alması.

Nitekim bunların da bir sonucu olarak yine bugün birkaç defa bahsedildi 1980’de 3’ün üzerinde olan emekli başına çalışan sayısı şimdi 2’nin altına düşmüş durumda, bu ne demektir? Bütün bu durum prim ve ödemelerdeki dengesizliği ya da zorlanmayı ortaya koyuyor ve önümüzdeki dönemde de eğer farklı önlemler alınmazsa bunun artacağı ortaya çıkıyor.

Bu aşamada bir emeklilik dönemi tasarruf açığı kavramı ortaya çıkıyor. İnsanlar yani hepimiz emeklilik döneminde mevcut gelirimizden bir anlamda mahrum kalacağız ama SGK’dan bir emekli maaşımız olacak, o zamana kadar biriktirebildiysek bir kenarda bir paramız birikecek, işte varsa küçük ya da büyük bir kira gelirimiz oradan bir gelir elde edeceğiz ama birikimimiz ile o zamanki ihtiyaçlarımız arasında bir fark olursa buna da aslında emeklilik dönemi tasarruf açığı diyoruz.

Buna ilişkin olarak da 2016 yılında 9 Avrupa ülkesi ile birlikte bir araştırma yapılmış durumda. Araştırma Avrupa’da yapıldığı için Euro üzerinden bir tespit var, 2016’da yanlış hatırlamıyorsam Euro kuru 3.3 liraydı evet, ortalamada dolayısıyla 2016 rakamları ile kişi başına yaklaşık 10 bin liralık bir tasarruf açığımız var. Bu emekliliğe yönelik bir tasarruf açığı yani bu şu anlama geliyor biz emeklilikte mevcuttaki hayat standardımızı korumak istiyorsak eğer ortalamada, bu hayat standardı tabii kişinin çalışma zamanındaki gelirine göre değişiyor, ortalamada yılda 10.000 lira daha tasarruf etmemiz gerekiyor. Bu iki şekilde çözülebilir ya emeklilik dönemindeki özellikle sosyal güvenlik sisteminden aldığımız maaşın artırılması lazım ya da ikisi bir arada bizim bugün daha fazla tasarruf etmemiz gerek. Bu tasarruf açığı % 19 ile milli gelirimizin % 19’u ile aslında bu araştırma yapılan ülkeler arasındaki en yüksek milli gelire oranlandığında en yüksek tasarruf açığı.

Bunun sebebi ne onu söylemekte fayda var. Tekrar ediyorum bir yaşlanan nüfus var, istihdam düşük aslında bugün açıklanan önlemlerden biri ona yönelik de özellikle kadın istihdamı ülkemizde ne yazık ki düşük ve tasarruf bilinci de bir anlamda gelişmiş ülkelerin oldukça gerisinde. Bu nedenlerle de bu emeklilik dönemi tasarruf açığı giderek artıyor. Bu rakam 2010'da aynı araştırma yapıldığında Türkiye için 91 milyar Euro olmuş, 2016 yılında 125 milyar Euro'ya artmış.

Bir başka araştırma var, tasarruf eğilimlerine ilişkin bir araştırma, o da yanlış hatırlamıyorsam geçen sene yapılmıştı. Bunun sonuçları da şunu gösteriyor, vatandaşlarımızın yaklaşık yarısı emekliliklerinde yeterli gelire sahip olmayacaklarını düşünüyorlar, hayat standartlarının düşmesinden endişe ediyorlar ve hatta çalışmaya devam etmek zorunda kalacaklarından endişeliler.

Tüm bu ortam içinde bireysel emeklilik sistemi bu konudaki Türkiye'deki ihtiyaçları en azından kısmen de olsa karşılamak üzere ortaya çıkarılmış bir sistem. Hatırlamak gerekirse 2003 yılında başladı, yıllar itibari ile devam etti. 2013 yılında devlet katkısı gündeme geldi, devlet katkısıyla aslında ciddi bir ivme kazandı. Geçen sene de otomatik katılım başladı, otomatik katılıma ben Ali Bey'in belirttiği gibi zorunlu demiyorum çünkü cayma hakkı, çıkış hakkı olduğu için bir zorunluluk şu anda yok ama girişin evet zorunlu tutulduğu bir yapıdan bahsediyoruz. Aslında çok da zor değil, az sonra göreceğiz çıkış oranları da, cayma oranları da oldukça yüksek, çıkış çok da zorlaşmamış durumda.

Bireysel emekliliği çok kısaca hatırlayalım aslında buradaki birçok kişi hep sizler biliyorsunuzdur ama hatırlamak gerekirse yine Ali Bey'in belirttiği gibi girişin gönüllü olduğu bir sistem, otoma-

tik katılım kısmı hariç konuşuyorum. Emekli olmak için en az 10 yıl sistemde kalmak gerekiyor ve 56 yaşını doldurmak gerekiyor. Ödenen katkı paylarının % 25'i kadar da devlet katkısı ödeniyor, çıkışta da ne kadar geç çıkarsanız o kadar düşük oranlarda bir gelir vergisi stopajı söz konusu.

Otomatik katılıma geleyim, otomatik katılım bireysel emeklilik sistemi alt yapısı üzerine kurulmuş ayrı bir uygulama diyelim ya da bir yan sistem. Geçen sene başladı hatırlarsanız, geçen sene Ocak ayında, giderek böyle 3 ayda bir, 6 ayda bir safhalarla giderek daha küçük işletmelere doğru yayılıyor. En son bu sene Temmuz ayında 10 ila 50 arasında çalışanı olan işverenler, işletmeler sisteme giriş yaptılar.

Ne gibi özellikler var? Birinci özelliği katılımcıların sisteme girişi işverenlerin sorumluluğunda, işverenlerin kendi kapsama girdikleri zaman itibariyle, tarihi itibariyle kendi çalışanlarını sisteme sokmamaları halinde işverenler üzerine birtakım yaptırımlar öngörülmüş durumda mevzuatta. Prime esas kazancın % 3'ü oranında otomatik bir katılım var, çalışanlar isterlerse bu oranı arttırabiliyorlar. Burada da %25 devlet katkısı var,1000 liralık ayrı bir başlangıç devlet katkısı var diğer sistemden ayrı olarak. Yine diğer sistemden ayrı olarak da emeklilik aşamasında eğer ömür boyu maaş tercihinde bulunursa çalışan % 5 ekstra devlet katkısı orada söz konusu. Bu arada bu maaştan bahsedeyim. Mevcut sistemde de aynı şey geçerli; emeklilik hakkı kazanıldığında biriken para toplu olarak alınabilir ya da belirli bir süre olarak yani bu 10 yıl olabilir, 20 yıl olabilir, 30 yıl olabilir maaş bağlatılabilir veya ayrı bir yıllık gelir sigortası var, ayrı bir sigorta türü, bu sigorta ile ömür boyu maaş da bağlatmak mümkün. Dolayısıyla sadece işin gerçekten bir emeklilik tarafında emeklilik gelirini destekleyen

bir tarafı da var. Peki, katılımcı sayısı nasıl? Şimdi burada otomatik katılımın ciddi etkisini görüyoruz aslında, 2018 itibariyle yani bu yıl, hatta 21 Eylül itibariyle bunlar taze bilgiler, yaklaşık 12 milyon katılımcı var sistemde. Otomatik katılımın gelmesi ile birlikte diğer gönüllü bireysel emeklilikte katılımcı sayısı sabit kaldı ama bu 15 yılda gelinen noktada şimdiki katılımcıların yaklaşık yarısı son bir buçuk yıl içinde girmiş katılımcılar. Dolayısıyla aslında burada sorunlardan vesaire de bahsedeceğim ama şunun da adını koymakta fayda var otomatik katılım nereden baksanız bir 5 milyon kişinin ayda küçük küçük de olsa tasarruf etmeye başlamasını sağlayan bir sistem, dolayısıyla bardağın dolu tarafını da kaçırmamak lazım.

Peki, bunlarla nasıl bir fon büyüklüğüne ulaşılmış durumda, bu gelişmelerle? Bugün itibariyle 90 milyar TL'lik bir fon büyüklüğü var sistemde. Bunun tabii daha yeni başladığı için küçük bir kısmı otomatik katılımı, 77 milyarı da diğer gönüllü bireysel emeklilikte, 10 milyar da devlet katkısı ile sisteme ödenmiş durumda.

Belirtmekte fayda var geçmiş uygulamalar hepimiz için kötü birer hatıra bu zorunlu uygulamalar, burada devlet katkısı sisteme doğrudan ödeniyor ve bireysel hesaplara yatırılıyor yani sistemden erken ayrılanlar ise buradaki hak ettikleri kadarıyla hak ediş oranlarına göre devlet katkısını da kendilerine ödüyoruz. Dolayısıyla özetle sektör 15 yıllık bir sektör, 18 emeklilik şirketi var, 12 milyon katılımcı var, 90 milyarlık bir fon büyüklüğü var, şu anda 82 bin katılımcı da düzenli emekli maaşı alıyor.

Peki, sistemdeki sorunlar neler? Öncelikli olarak emeklilik fonları hala yetersiz. Özellikle milli gelirle karşılaştığımızda Tür-

kiye'de %2.5'üğü altında bir tutara denk geliyor burada biriken fonlar, hâlbuki OECD ortalaması % 56. Bu tablo aslında Türkiye'nin az önce belirttiğim gibi özellikle makroekonomik sorunlarının çözülmesi için bu tasarrufların artırılması gerekliliği açısından kritik öneme sahip.

Bir başka sorun katılımcı sayısının düşüklüğü. Burada İngiltere'yi sadece bir örnek olarak aldım, Türkiye'den daha düşük bir nüfusu var ama Türkiye'dekinin üç buçuk katı kadar bir katılımcı sayısı var, dolayısıyla katılımcı sayısının mutlaka artırılması lazım.

Sistemden çıkış oranları yüksek, her yıl katılımcının %20'si sistemden ayrılıyor, bu ortalamada normalde emekliliğe kadar kalmaları gerekirken ortalama 5 yıl sistemde kalıyorlar demek bakkal hesabı yaparsak. Yani insanlar emeklilikleri için biriktirdikleri parayı televizyon almak için, işte bu sene yeni çıkan iPhone'ları almak için vesaire kullanabiliyorlar ne yazık ki, böyle bir derdimiz var.

Otomatik katılımda cayma oranları yüksek yani çok da zor değil otomatik katılımdan caymak. Şimdiye kadar katılımcıların yaklaşık yarısı caymış vaziyette. Bir bilgi vereyim ben burada, yanımda ne yazık ki oranı getirmedi ama biz yaklaşık olarak katılımcıların tabii gelir düzeylerini görebiliyoruz yatırılan tutardan, asgari ücretlilerde cayma oranlarının daha düşük olduğunu görüyoruz çünkü bir şekilde küçük küçük de olsa bir kenara tasarruf edebilecekleri bir sistem. Bu da ilginç aslında ben tam tersini beklerdim, böyle de bir elimizde istatistik var açıkçası.

Fakat şöyle de bir durum var, özellikle bu Temmuz'daki safhada gördük, işletmeler küçüldükçe yani en son Temmuz'da 10-50 ara-

sında çalışmanı olan işletmeler girdi Eylül ayı itibariyle yaklaşık % 40'ı daha henüz sisteme girmemiş. Dolayısıyla sisteme yani bir zorunluluk olmasına rağmen çalışanlarını sisteme sokmaları açısından % 40'ının Eylül ayı itibariyle henüz sisteme girmediğini görüyoruz, dolayısıyla bu da bir sorun olarak ortaya çıkıyor.

Bir başka konuda ortalamada 62 TL ödeniyor buraya işte tabii part-time çalışanlar var, bazıları ara veriyor ve saire. 62 TL ile tabii ki insanların emekliliklerinde kendilerine yetecek ve kendi dertlerine ya da bazı ihtiyaçlarına derman olabilecek bir tutara, bir büyüklüğe ulaşmak mümkün değil. Yani 10 yıl sistemde kalırsanız bu 62 TL ile, bunlar reel rakamlar tabii enflasyondan arındırılmış rakamlar, 12 bin TL ancak birikmiş olacak. 30 yıl kalırsanız o zaman biraz daha fazla yani bu 62 TL ile 47 bin lira birikiyor, bu da erkenden yani çalışmaya başlar başlamaz buraya girmenin önemli olduğunu ortaya koyuyor ama günün sonunda bu tutarın yani katılım tutarının mutlaka arttırılması lazım. Aslında uluslararası literatür diyor ki kişiler emekliliklerinde yeterli bir gelirlerinin olmasını istiyorlarsa gelirlerinin ortalama en az %10'unu emeklilik için bir kenara koymalıydılar, tasarruf etmelidirler diyor, %3 değil.

Peki, çözüm önerilerimiz neler? Aslında sorunlardan biraz gidiyoruz, bir kere sisteme katılım mutlaka arttırılmalı, nasıl arttırılmalı? Bunun en önemli konusu Ali Bey'in de belirttiği gibi sisteme katılımın teşvik edilmesi. Nasıl teşvik edilebilir? Yurtdışında, otomatik katılımdan özellikle bahsediyorum tabii, yurt dışında otomatik katılımın başarılı olduğu ülkelerde işveren katılımı var yani bir çalışan ödüyorsa bir de işveren ödüyor, bunun ciddi bir cazibesi oluyor. Ama işveren üzerine böyle bir yükün bu ekonomik ortamda yüklenmesi de çok da kolay değil fakat yine de ya-

pılması lazım. Nasıl yapılabilir? Kademeli olarak yıllar itibariyle %1'den başlayarak arttırılan bir geçiş dönemi öngörülebilir, bu dönemde belki ek vergi teşvikleri geçici olsa da gündeme gelebilir. İşsizlik sigortası farklı yerlerde kullanılıyor, aslında işsizlik sigortası yanlış hatırlamıyorsam sizler daha iyi bilirsiniz işveren üzerinde %2'lik bir payı var, bunun belki bir yarısı falan buraya kullanılabilir. Günün sonunda bunlar çalışana yönelik ödenecek, hesabına geçecek tutarlar. Çok tartışmalı bir konu biliyorum ama eğer kıdem tazminatı fonu bir yapıya geçirilecek olur ise, böyle bir karar verilecek olursa aslında işveren katkısı olarak da bu sisteme ödenebilir.

Yine de burada belirtmemişim ben diğer yandan da tabii asgari ücretlilere yönelik de bence yine de bir tedbir alınması lazım, her ne kadar cayma oranları onlarda daha düşük olsa da, belki asgari ücretlilere yönelik olarak da bu %3'ün yükünü azaltacak bir ek vergi teşviki gelebilir. Şu anda da bildiğim kadarıyla orada bir vergi teşviki var ama önümüzdeki dönemde bu amaçla bu da tekrar kullanılabilir diye düşünüyorum.

Bir sonraki slayda geçmeden önce alt ve üst yaş sınırlarının mutlaka kaldırılması lazım, otomatik katılım için söylüyorum şu anda 46 yaş üst sınırı var, kim çalışıyorsa o sisteme girebilmeli ve girmeli. Bireysel emeklilikte de 18 yaş alt sınırı var diğer gönüllü sistemde onun da aslında kaldırılması gerektiğini düşünüyoruz çünkü bu eğitime vesairelere yönelik birikimleri ancak bu şekilde sağlayabiliriz.

Oradan da şeye geçeceğim aslında özel amaçlı ayrı sözleşme ya da planlar kurulmasında büyük fayda görüyoruz. Hatırlarsanız geçmiş yıllarda bankalarda çeyiz, konut edindirme hesapları açıl-

dı fakat bunlar ne yazık ki başarılı olmadı, bildiğim kadarıyla % 15 civarında da bir devlet teşviki var burada. Başarılı olmadı çünkü bu tür yapılar özellikle ülkemizdeki gibi tasarruf alışkanlığının çok olmadığı ülkelerde aktif tanıtım faaliyeti gerektiriyor. Burada aslında bu yapıların bireysel emeklilik sistemine taşınmasında büyük fayda görüyoruz.

Keza bir örnek daha vereyim uzun süreli bakım, mesela uzun süreli bakıma yönelik ayrı planlar oluşturulabilir. Yaşlanan nüfus nedeniyle bakım evlerine ve kaliteli bakım evlerine giderek artan oranda ihtiyaç var, bunlara yönelik de ek tasarruflar bu kapsamda değerlendirilebilir.

Kamu iletişimi mutlaka etkin hale getirilmesi lazım; konunun birçok boyutu var, bunun daha etkin anlatılması gerektiği aşikâr. Ve finansal eğitimin, finansal okuryazarlık eğitiminin, tasarruf eğitiminin okullara eklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Sistemde kalış süresi uzatılmalı bu da 2. grup önerimiz. Burada şöyle bir şey var işte illaki iPhone almak için parasını bozduracaksa belki kısmi çıkış hakkının tanınması önemli. Sistemde kaldığı süre boyunca artan oranlarda kısmi orandaki parasının bir kısmını katılımcının kullanabilmesini öneriyoruz.

Bir başka konu otomatik katılımı var ama gönüllü tarafta yok emekli maaşı tercih edenler için bu % 5 verginin sıfırlanmasını öneriyoruz.

Birikimlerin kredilere teminat gösterilebilmesi gerektiğini düşünüyoruz çünkü uzun vadeli bir tasarruf var burada, bu süre içinde acil bir nakit ihtiyacı olduğunda da vatandaş buradaki birikimlerini bankalar nezdinde teminat gösterebilmeli.

Son olarak da bir fon danışmanlığı konusu var. Aslında az önceki konuşmalarda da değinildi katılımcılarımızın çok önemli bir kısmı yani % 90 civarındaki kısmı ilk başladıklarında fon dağılımını bir daha hiç değiştirmiyorlar. Hâlbuki ekonomik koşullarda o fon dağılımı değişikliklerinin sıklıkla yapılabilmesi gerekiyor, gerekebildiği durumlar oluyor daha doğrusu. Fakat mevzuat ne yazık ki bireysel emeklilik şirketlerine bu konuda bir fon danışmanlığı yapabilmesine izin vermiyor, dolayısıyla bireysel emeklilik şirketlerinin katılımcılara yönelik fon danışmanlığı yapabilmesinin önünün açılmasını istiyoruz. Bu sayede doğru yatırım kararlarının zamanında alınmasına yardımcı olabileceğimizi düşünüyoruz katılımcılar açısından.

Geçtiğimiz yıllar itibariyle kesintiler giderek düşürüldü. Şu anda bütün buradaki fonların en gelişmiş olduğu ülkelerde yani son derece yüksek fonların bulunduğu ülkelerde dahi olan oranlar üzerinden kesintiler var, mevcutta oldukça aşağı çekilmiş vaziyette. Şu bilgiyi vereyim, bazı şirketler için 18 şirketten bahsettim ama isim vermeyeceğim burada ama bazı şirketler için bu o kadar düşük rakamlara gelmiş durumda ki kaldıramayacakları kadar bireysel emeklilik satışından vazgeçmiş durumdalar. Yani sizler de biliyorsunuz 18 şirket var, birçoğunun sizinle ilgili herhangi bir iletişime geçmemiş olduğunu otomatik katılımıma örneğin dikkat ederseniz, bütün bunun sebebi de aslında buradaki sınırların zaten çok aşağıya çekilmesinden kaynaklanıyor.

Benim anlatacağım bu kadar, şimdi Başkanımızın yönlendirmesi ile herhalde soruları da alabiliriz ama eğer burada zaman kalmazsa e-mail adresim burada, bana da doğrudan yazabilirsiniz, her türlü bundan sonra sorunuzu yanıtlamaya çalışırım, teşekkürler.

Ali ŞAHİN

Oturum Başkanı

- Berkant Bey'e de sunumlarından dolayı teşekkür ediyoruz. Yalnız Emre Bey'i aşağıda araç bekliyormuş o yüzden acilen gitmesi gerekiyor ama vekâleten Resul Bey'e vekâletini bıraktı, bana sorulan soruları siz cevaplayabilirsiniz şeklinde, tabii bana da bıraktı. Sorulara yeteri kadar cevap alamadığımı düşünürseniz mail adresimi bırakacağım mail adresimden bana ulaşabilirsiniz diyor kendileri.

Şimdi arkadaşlar sunumumuz bitti, sorulara geçmeden önce yalnız ben bir konuya da değinmek istiyorum, yani konumuz şimdi sosyal güvenlik olduğu için aslında işte sosyal güvenliği olan insanların sağlık hizmetlerinden faydalanması ile ilgili. Ben bir konuya özellikle değinmek istiyorum biraz da tarihe not düşmek anlamında.

Biliyorsunuz Sosyal Güvenlik Kurumunun şehir hastaneleri şeklinde bir projesi var, bütün işte sağlık hizmetlerinin bir yerde toplanması. Şimdi Sosyal Güvenlik Kurumu Bakanlığa bağlı olduğu için, neyse yani meramım anlaşıldı o anlamda. Şimdi bu proje şöyle bir şey açısından ben bir açıklama yapmak istiyorum. Biz ülke olarak genelde hep aynı şeyleri yapıp farklı sonuçlar bekliyoruz ama uygulamada genelde öyle olmuyor, aynı şeyleri yaparsanız farklı sonuçlara ulaşamazsınız. Bunun benzeri nedir, işte bir YİD olayını yaşıyoruz yap işlet devret, YİD yani buradaki kağıt üzerinde o kadar mükemmeldi ki neydi devletin cebinden beş kuruş para çıkmayacaktı, işte bu mega projeler dediğimiz projeleri yapanlar bunları yapıp, belli bir süre işletip sonra da devlete, ülkeye devredeceklerdi.

Ama uygulama nasıl oldu? Uygulama şöyle oldu ihaleyi alan firmalar gitti yurtdışından kredi kullandı, krediye devletimiz garantör oldu çünkü dediler ki biz size vermeyiz bu krediyi, güvenmiyoruz. Ne yapacaksınız, o zaman devletiniz garantör olacak. Bir defa bu kredilere garantör olduk. İkincisi geçiş garantisi verdik köprülere yollara. Bu geçiş garantisi dolar bazında verildi dolayısıyla yeteri kadar araç geçmediği zaman ne oldu, biz bunu devlet olarak, yani devlet derken vatandaş olarak ödüyoruz, bizim vergilerimizle ödeniyor, geçen de ödüyor geçmeyen de ödüyor. Hatta ben şey diyorum benim arabam var bir geçme ihtimalim var da gariban arabası olmayanın hiç geçme ihtimali yok o da ödüyor.

Bundan dolayı arkadaşlar 2018 bütçesinde 8 milyar 600 milyon kaynak ayrıldı, ne için bu garantili geçişlerden dolayı. Şimdi üçüncü havalimanı yapılıyor yolcu garantili, bunu ilave edin. Bir de bütün illerde şehir hastanelerine geçildiğini düşündüğünüzde ki orada da hasta garantili yani hasta olmak zorundaymıyorsunuz gibi. Bu garantilerden dolayı ülkenin bütçesine yükleyeceği yükleri bir hesap edin, artı biraz da sağlıkta sanki böyle parası olan sağlık hizmetinden faydalansın gibi bir yöntem de gidiliyor. Ben bu anlamda şehir hastanelerinde yol yakınken bu hatadan, yanlıştan dönülmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü bu YİD gibi garanti yani yap işlet devret modelinde olduğu gibi burada da yine bunun sonuçlarına biz katlanacağız ve bunların garantilerden dolayı ödenmesi gereken paraları da yine bizim vergilerimizle ödenmek zorunda kalacak diyorum.

Bu açıklamadan sonra arkadaşlar sorularınızı bir de kime sorduğunuzu belirterek sorarsanız sevinirim, buyurun üstat ilk siz.

Katılımcı

- Mecburen Resul Beye yönelteceğimiz sorumuzu ama tabii soruya başlarken siz konuyu değiştirdiniz yani bu ekonomi ağırlıklı bir toplantı değil sosyal güvenlik konulu bir toplantıydı. Yani Başkan olmanın size bu hakkı tanımıyor bana göre dolayısıyla her şeyi yerli yerinde konuşmamız lazım.

Benim sorum bu Ek 4 ile ilgili, Resul Bey konuya vakıf Emre Bey'e soracaktım ama gittiler, yani şimdi burada biz mali müşavirlere yeni bir sorumluluk getiriliyor ve yönetmelikle getiriliyor yani kanunla bize bir sorumluluk getirilecekse getirilebilir ama burada biz işveren vekili değiliz zaten. Biz mali müşaviriz, biz bize getirilen belgelere göre devlete verilecek belgeleri tanzim edip veriyoruz, bizim sorumluluğumuz sadece bu olması gerekirken yeniden bu düzenleme niye? Niye bu Ek-4 geliyor da biz yeni bir sorumluluk ve müşterimizle yeni bir sözleşmeye zorlanıyoruz bunu anlamak mümkün değil yani. Bunun bizim meslektaşların hepimiz tarafından reddedilmesi gereken bir uygulama, bunun bilmiyorum yönetmelik geçti mi yani Emre Bey geçti der gibi bir şey söyledi ama TÜRMOB görüş vermiş, TÜRMOB da görüşü eksik ve yanlış vermiş yani. Böyle bir sorumluluk siz bize yükleyemezsiniz demesi gerekirken şunları şunları yükleyin, bunlardan vazgeçin der gibi bir şey yapmış dolayısıyla bu sorumluluğa hep beraber karşı çıkmamız lazım.

Teşekkür ediyorum.

Ali ŞAHİN

Oturum Başkanı

- Biz teşekkür ediyoruz. Başka var mı? Buyurun üstat.

Katılımcı

- Doğum borçlanması yapılabilmesi için bir çalışma var mıdır yok mudur onu merak ediyorum. Sosyal Güvenlik Kurumunun gündeminde böyle bir çalışma var mıdır yok mudur bu konuda bilgi sahibi olmak istiyorum.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- İstiyorsanız ben bir yandan da cevaplayayım Başkanım. Şimdi bu Ek-4 ile ilgili konuda ben de katılıyorum, mali müşavirler maalesef hem vergi idaresinin, hem sosyal güvenlik idaresinin, hem birçok kamu idaresinin hamalı görevi yüklenmiş durumda. TÜR-MOB'un bu konuyla ilgili benim bu görüşler yapılırken verdiği cevaba da az çok benim de katkım oldu. Yani tamamen reddettiğini, bu konu ile ilgili herhangi bir yük altına meslek mensuplarını almak istemediklerini ben biliyorum ve maalesef bu her zaman böyledir nerede bir angarya var, nerede bir iş var mali müşavirlerin sırtına vur gitsin.

Yani bu konu ile ilgili tamamen görüşlerinize katılıyorum, hâli hazırda Resmi Gazetede çıkmış bir düzenleme yok; bununla ilgi-

li kurumlardan görüşler alındı, TÜRMOB'un görüşüne naçizane benim de küçük katkılarım oldu ama dediğim gibi henüz yol bitmiş değil.

İşte bütün her arkadaşımız gücü yettiğinde buldukları sivil toplum örgütlerinde kamuoyu oluşturmak ve bununla ilgili gerekli baskıları yapmak durumunda. Yani bu sadece inanın ne TÜRMOB'un gücünün yeteceği ne bir oda başkanımızın gücünün yeteceği, ne de bir dernek veya sivil toplum örgütü başkanımızın, yöneticilerin gücünün veya bir milletvekili meslek mensubu arkadaşımızın gücünün yeteceği bir konu olduğunu düşünmüyorum. Naçizane meslek mensupları bir görev yükleniyor yani nasıl biz gidip eczaneden bir ilaç aldığımız zaman o eczanedeki eczacı kardeşimize bu ilaçtan ben hastalandım deme hakkımız yoksa, bir meslek mensubu arkadaşımız da işverenin kendisine beyan ettiği bilgi ve belgelere göre yaptığı bildirimlerden niye sorumlu olsun? Ben sizinle hemfikirim ama dediğim gibi bunun yolu ve yöntemi tüm meslek mensubu arkadaşlarımızın bu mesleki konularda güç birliği, eylem birliği yapmasından geçiyor. İnşallah sizin arzunuz ve talebiniz doğrultusunda işlem yapılır.

Naz ...

- Sorun Emre Bey'e idi ama Emre Bey ayrıldı. Biz ilk işyeri tescilinde birtakım evraklar dolduruyoruz, elektronik ortamda yapıyoruz bu işlemi de. Sonrasında bir de borcu yoktur almak için başka evraklar doldurup aktivasyon şifresi almak zorunda kalıyoruz. Son zamanlarda da bu borcu yokturlar ile ilgili sistemde sıkıntılar var. Sormak istediğim şu, işyeri tescili yapılırken aktivas-

yon için de aynı anda başvuru yapılamaz mı elektronik ortamda, bununla ilgili bir çalışma olur mu bunu sormak istemiştim. Emre Bey yok maalesef.

Teşekkür ederim.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Şimdi şöyle Emre Bey tabii o yapılabilir mi kısmını inanın benim cevaplayabilme lüksüm yok ama hayatı kolaylaştırıcı düzenlemelerin olması son derece olumlu olur.

Bununla ilgili Sosyal Güvenlik Kurumu taleplere açık yani SGK idaresi, SGK yönetimi bu tür tekliflere her zaman pozitif yaklaşıyor. Yani e-devlet şifresi ile alabilirsiniz, bununla ilgili bir öneriniz varsa şurada sorun yaşıyoruz diye bulunduğunuz oda üzerinden TÜRMOB'a, TÜRMOB üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu'na bir talepte bulunulduğunda çözüm bulunacak olduğunu düşünüyorum, basit bir konu bu çünkü.

Bir de doğum ile ilgili arkadaşımızın sorusu vardı. Biliyorsunuz doğum borçlanması kadın çalışanların taleplerinden bir tanesi. Sigortalı olduğu tarihten sonraki doğumlara borçlanma hakkı tanıyor Sosyal Güvenlik Kurumu. Maalesef doğum öncesi sigortalılık yoksa borçlanma hakkı da vermiyor. Bununla ilgili bir çalışması da yok. Staj dönemi ile ilgili borçlanma yönünde herhangi bir çalışması da yok. Benim yazılarımı okuduysanız ben her zaman hem staj döneminin borçlanmasını, hem sigortalılık öncesi do-

ğumlara borçlanma hakkı verilmesini, hem 1 Ekim 2008 öncesi vergi ve şirket ortaklığı kaydı olanların tescil olunmamış BAĞKUR'ları ile ilgili geriye dönük BAĞKUR hakkı verilmesini savunan birisiyim yani bununla ilgili bir çalışma olmadığını söyleyebilirim, maalesef yok.

Katılımcı

- Efendim biraz önce de soru sorarken kendimi tanıtmadım tanıyayım öncelikle tabii bu kural gereği, nezaket gereği. Ben Sosyal Güvenlik Kurumu'nda Muhasebe Daire Başkanlığı Şube Müdürü olarak görev yapıyorum, vekâleten de baktığım dönemler oldu Muhasebe Daire Başkanlığına. Aynı zamanda da mali müşavirim ve bağımsız denetçiyim; iki taraftan da bir bağlantım var yani ve konuşmamı da o yönde yapacağım ve önerimi de tabii ki.

Şimdi biraz önce çok güzel söylediniz, Hocam siz dediniz ki Sosyal Güvenlik Kurumu bu tür önerilerinize her zaman açık, evet gerçekten açık. Dijitalleşme sürecinde de belli bir hızla hatta kamu kurumlarının önünde de öncülük yapar durumdayız, biliyorsunuz siz de. Dolayısıyla bu tür sorunları aşmanın, biraz önceki sorumluluk babından yürütüyorum yani bu görevi size yani mali müşavirlere yani bizlere bir taraftan da bana da geldi bu sorumluluk, yarın ben bu mesleği belki yapacağım. Bunu dijitalleşme sürecinin içinde karşılıklı entegrasyonla yani daha da ileriye götürerek bu bilgi alışverişini ve gerekirse ücretlendirme suretiyle, hani biraz önce arkadaşımızın bir tanesi dedi ki biz vekili miyiz dedi işverenlerin. E vekil de olabilirsiniz yani bunun karşılığında belki şöyle bir şey de yapılabilir; işverenlerle olmayabilir ama

Sosyal Güvenlik Kurumu ile bu yönde bir veri tabanı paylaşımı ve aynı zamanda ücretlendirme konusu ile beraber yani biz hep defter tutan kesimi olmayacağız denetim sorumluluğumuz da var. Devletin denetim mekanizmasında da etkin göreviniz olursa bunun karşılığında bir bedelle mali müşavirlerimiz karşılığını alabilirse, böyle bir teklifle de SGK'ya gidilirse bence bilmiyorum bunu bir proje olarak düşünebilir miyiz? Yani her şeyin bir bedeli var diyoruz, bunun bedeli de SGK ödeyebilecek pozisyonudadır.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

Yani bakın bu sorumlulukla ilgili tabii öncelikle sorumluluğun mali müşavirler yönünden hizmet sunumu olarak bilinmesi lazım. Yani ben denetimde yapsam, müşavirliğini de yapsam benim ödenmeyen mülklerden veya yapılmayan bildirimlerden dolayı sorumlu olmam doğru değil. Ben sadece hatalı bir bildirim yaptıysam belki mükellef ile benim aramda hatalı bildirimden dolayı bir sorumluluk terettüp edebilir. Bunun haricinde ben açıkçası denetim bile yapıyor olsa meslek mensubu arkadaşlarımızın üzerinde bir Demokles'in kılıcı gibi cezai müeyyidelerin sallanmasını doğru bulmuyorum.

Ama dediğim gibi bununla ilgili henüz yol bitmiş değil yani haklısınız meslek mensubu arkadaşlarımız keşke kamu idarelerinde mali denetimleri de yapıyor olabilseler yani ben müfettişim, eski müfettişim en azından teftiş Sayıştay tarafından veya kamu idareleri tarafından yapılıyor. Keşke kamuda müfettiş çalıştıracağına bir mali müşavirlik hizmeti al yani, bu mali müşavirlik hizmeti

denetim anlamında olsun. Yani devlet koruması altında bir takım teftiş mekanizmaları devam ettirilebilir, birtakım mesleki soruşturmalar yani bizim memur soruşturması dediğimiz soruşturmalar devam edebilir ama onun haricinde harcamaların yerindeliği veyahut da bir takım işlemlerin usulüne uygun olup olmadığı ile ilgili denetimlerin meslek mensupları tarafından yapılmasına bence hiçbir engel yok.

Katılımcı

- Üstadım dediğiniz gibi ben de zaten o konuya gelmek istedim yani hem vergi açısından hem de prim açısından Sosyal Güvenlik Kurumunun bir partneri gibi çalışırsa, yani bu yönde bir gelişme sağlarsa meslek mensuplarımız ve bizler işte buradan hem meslek mensuplarının bir kazancı olur hem de Sosyal Güvenlik Kurumunun hem de ülkenin bir kazancı olur. Bunu vurgulamak istedim, böyle bir proje geliştirilebilir yani. Teşekkür ediyorum.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Olabilir. Buradan kayıtlara en azından geçmiş oldu, kayıtlar muhtemelen yayınlanacaktır. Yayınlandığında da en azından bu yönde bir talep olduğu, beklenti olduğu görülür.

Ali ŞAHİN

Oturum Başkanı

- Başka var mı arkadaşlar? Buyurun üstat.

Musa BAYAR

- Musa Bayar ismim. SSK teşviki ile ilgili ortalama personel sayısından dolayı, yapılan hatalardan dolayı 2015 yılında bir yasa çıktı, gecikme cezası ve ceza alınmayacağına dair fakat SSK bunun uygulamasını yapmıyor 3 yıldır. Ne yapacağız, hakkımızı nasıl arayacağız paramızı geri alamıyoruz.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Valla Genel Müdürümüz biraz önce buradaydı, keşke ona sorseydiniz.

Musa BAYAR

- Ya ben bunu Genel Müdür değil 2 defa BİMER'e şikâyetinde buldum bu konu ile ilgili, ikisinde de gelen cevapta deneme programımız test aşamasında, deneme aşamasında olduğunu söyledi. 1 sene sonra bir daha buldum gene aynı cevap geldi ve aradan yine 2 sene geçti. Test devam ediyor yani, bitmeyen bir test var.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Ben bir anımı anlatayım. Ben üniversitede öğrencisiyken öğrenci temsilcisi idim, yemekler gerçekten çok kötüydü, hiç yenmeyecek gibi. Bir ilk az bir şey yok, tamam dedim boykot yapıyoruz kaldığımız devlet kredi yurtlar kurumu, bir sürü siyasi görüşü farklı olan insanlar var, hepimiz birbirimizi tanıyoruz. Hepimizi topladık bir odaya, arkadaş bak böyle yapalım, bu öğrencinin yararına olan bir şey, yemekler kalitesiz yani kireç gibi peynirler var, yemekler böyle hani yenmeyecek kadar kötü, ağır yağlı hani insan yiyemez. Tabii gittik etraftaki lokantaları da konuştuk, dedik ki bak biz böyle bir boykot yapacağız, öğrencilerin hepsi gelemez, parası olan var olmayan var bize % 50 indirim yapar mısın? Yaptı işte 20 tanesi yaptı, 30 tanesi yapmadı. Öğrencilere dedik, bunlar her görüşten ama hiç farkı yok yani çünkü hepimiz aynı yemeği yiyoruz. Kantin işletmecisi arkadaş dedi ki Resul Kurt dedi Allah seni de işveren yapsın. Tesadüf ben kantin işletmeciliği yaptım ve ocağımız battı, para kazanmadık yani öyle çalıp çırpmanınca para kazanılmıyormuş.

Eşekten düşenin halinden eşekten düşen anlar dolayısıyla kamu tarafını da ben az çok biliyorum. Yani bir emir yazdıklarında, bir talimat yazdıklarında, böyle bir talepte bulduklarında Bilgi İşlem Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğü'nün buna cevap veremediğini; işte biz sizi 12. sıraya koyduk, 15. sıraya koyduk, sizden önce bu var yani ben bunu zamanında hem dönemin Bakanlarına, genel müdürlerine, kurum başkanlarına her zaman söyledim. Bakın bu işin yolu SGK veya Maliyenin veya kamu kurumlarının kendi bünyesinde bilgi işlem ekibi, yazılımcı çalıştırarak çözü-

mesi mümkün değil. Yani yazılım şirketi kurarsınız Çalışma Bakanlığı, SGK, İŞKUR hepsi beraber bir % 30 % 50 ortaklıklı bir TÜBİTAK-MAM'da veya herhangi bir teknoloji serbest bölgesinde kurarsınız şirketi, bütün yazılım ekibinizi geçirirsiniz oraya, hem maliyetlerinizi % 50 düşer, hem personel motivasyonunuz % 200 artar, hem daha hızlı üretirsiniz.

Şimdi bu yazılım ekibi insanlar, yazılımcılar böyle 8-5 geleyim o tip insanlar değil, böyle saçını uzatacak, canı istemediği ise o gün hiç çalışmayacak, gidecek sigarasını içecek, gidecek oradan televizyon izleyecek. Bugün yazmak istemiyor hiç yazmayacak, yazmak istediği zaman oturacak 48 saat yerinden kalkmadan yazacak ya bunları öyle insanlar. Şimdi biz bu insanlara ne yapıyoruz, biz balığa yüzmek yerine kavağa çıkmayı öğretmeye çalışıyoruz, kavağa çıkacak kuşa sen yüz diyoruz.

Şimdi bu yazılım işi öyle bir şey ki bütün kurumlar için geçerli. Devlette bilgi işlemleri var; dışarıda iş bulamayan veya ben gözlerimi kaparım 8-5 işimi yaparım banane diyen insanların çalıştığı bir iş olmuş maalesef. Yani üretkenlik, çözüm anlamında sıkıntı var, bu sadece Sosyal Güvenlik Kurumu ile de ilgili değil bu kamu kurumlarının tamamında var. Ben bakan olsam kurardım bir tane TÜBİTAK'ta veya bir teknoloji bölgesinde yazılım şirketi.

Bu anlamda kim bakan olursa olsun aklın yolu bir yani şimdi haklısınız meslek mensubu arkadaşım diyor ki ben aradım çözülüyor, söyledim çözülüyor inanın o memurun en az 100 kere bilgi işleme yazdığına hiç tanımıyorum ama eminim yani. Oradaki memur arkadaşlar her gün yazıyordur bu eksik şu eksik bak şu çalışmadı, onlar da çaresiz yani yazılım olacak ki iş çözülsün, emin olun böyle yani.

Katılımcı

- Sorum çok olacak, bayağı da doluyum. Şimdi bu dijitalleşme sürecinde değişen işlerde biz teknolojinin gelişmesine karşı değiliz, teknoloji geliştikçe bizim angaryalarımız daha çok artıyor. Resul Hocam Ek 29 beni bayağı uğraştırdı. Şimdi çok basit bir pratik ya bunun 30 günde Ek 29'dan ver gitsin, ne diye 4 günü normal 01'den ver, git düzelt programdan düzelt gir, tekrar git 29'dan ver, birisine 13 ver öbürüne eksik gününü 26 ver, öbürünün ver ya bu kadar kafa karışıklığı da olmaz. Demek ki oran SGK prim oranı çok yüksek, basit çözüm.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Teşviklerde de var. Bakın bu tamamen yanlış hatalı bir değerlendirme, % 100 katılıyorum size. Bakın 5 sene önce yıpranma payı yok muydu, vardı. O zaman niye 26/4 yapmıyordun. Şimdi bakın meslek mensuplarına en iyi anlayanlardan birisiyim emin olun, ben meslek mensubu değilim ama bu camianın içinde çok bulunduğum için zorluklarını, yoğunluğunu hakikaten çok da arkadaşım var biliyorum. Bakın abi ben de bürokrasi için tehlikeli insanım.

Katılımcı

- O teşvikleri demek ki teşvikler yapılıyorsa prim oranları yüksek, görünüyor, bunu belli bir aşığıya çekilsin, hepsi standart olsun biz de bu kadar yorulmayalım.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Bakın ben sizinle hemfikirim. Bakın ben her ortamda söylüyorum yani eskiden 5 yıl önce, 50 yıl önce, 30 yıl önce itfaiyecinin yıpranma payı yangına gittiği süre ile sınırlı değildi, adam 30 gün devamlı itfaiyeci. Veyahut da bir gazeteci sürekli haber peşinde, 26 gün haber peşinde hafta tatilinde uyumuyor ki, bazen hafta tatilinde de adam yolda haberini yapıyor. Yani şunu anlatmak istiyorum bu sizin belirtmiş olduğunuz hem teşviklerde aynı sorun var.

Şimdi teşviklerde diyor ki bayramsa, hafta tatiliyse işte bilmem neyse izinde ise, raporlu ise şunlardan faydalandır, bundan faydalandırma, ARGE teşviki var vergisi başka söylüyor, SGK'sı başka söylüyor. Yani şunu söylemek istiyorum kanunlar yapılırken çok anlaşılır, çok güzel her şey olsa, inanın siz de çok rahat edersiniz, SGK'daki arkadaşlar da çok rahat eder. Bu böyle miydi, yoksa böyle miydi, bazı müdürlük böyle uyguluyor. Aynı müdürlüğün içinde bir memur böyle uyguluyor öbür memur böyle uyguluyor. Aynı memur bile Pazartesi böyle uyguluyor Cumartesi böyle uyguluyor yani şunu söylemek istiyorum yalın olmasını hepimiz tercih ediyoruz ama maalesef o genelge ile bir istisna getiriliyor, o istisnaya bir başka istisna getiriliyor. Böyle olsa da bir akli evvel diyor ki bu da böyle olabilir Cumartesi Pazar diyor düşelim diyor, 22 gün normal versin teşvikten işte 8 günü buradan versin, 22 günü 29'dan versin 8 günü buradan versin. Ya bunların hepsini de haklısınız ama inanın çözüm yeri burası değil.

Katılımcı

- Şimdi üstadım bir sorum daha var. Özellikle SGK Kurumu gerçekten, ya biz SGK işyeri dosyası açarken bir kere adam 60 yaşında mı 70 yaşında mı bu dosyayı açıyorsun da nasıl açıyorsun, bu adam bakayım borcunu ödeyecek mi ödemeyecek mi? Adam yani zaten ayağı bir çukurda, o dosyayı açtırırken bir kere tedbirini alması lazım. ATO'ya Ticaret Odasına gidiyorsun açtırıyorsun soran yok, mükellefiyeti açtırıyorsun soran yok. Bu adam ne yapacak, sermayedardır ama sonuçta sahte sigortalılık ile ilgili meslek mensupları hemen suçlanıyor ya önce bir tedbirini sen al. Yani vatandaş 3 ay ödemiyorsa SGK borcunu bir yoklama gönder, vatandaşın şifresini kapat ya sorumlu bizi niye tutuyorsun? Yani odaya gelen gerçekten bir sürü bu sahte sigortalılık ile ilgili yani artık odaların işi SGK ile ilgili gelen soruşturma dosyaları, onunla ilgili yani bir tedbirin alınması lazım, evet, o bir.

Bir de bu SGK ile BAĞKUR birleşmedi mi? Birleşti ise özellikle BAĞKUR ile ilgili biz meslektaşlar bu meslek yasasından dolayı çok mağduruz, ben 2 yıl fazladan hem prim ödeyeceğim, hem geç emekli olacağım, 87 girişliyim 69 doğumluyum 9000 günü geçti daha emekli olacağım. Nasıl olacak bu iş böyle? Yani daha da ödeyeceğim, zarardayım.

Dr. Resul KURT

İstinye Üniversitesi

- Ben kendi düşüncemi söyleyebilirim. Yani bakın ben BAĞKUR'a her zaman benim yazılarımı takip ettiyseniz BAĞKUR Türkiye'nin en kötü kurumuydu yani hakikaten öyle. Daha tam

silinmedi, çok üzgünüm ama maalesef BAĞKUR uygulamasını kökten kaldırmak lazım. Bakın ben işverensem kendi çalışanlarımın altına kendi adıma da yazabilmeliyim. Kendi çalışanlarımla aynı işi ben, şimdi düşüneyim şirketimde CNC tezgâhında işçim çalışıyor onu sigorta yapıyorum, ben de aynı tezgâhta çalışıyorum bana diyor ki sen diyor BAĞKUR'lusun, aynı bakın aynı işi yapıyoruz.

Katılımcı

- Bir sorum daha var şimdi bu özellikle sigorta şirketlerinden de şikâyetçiyim. Şimdi bir de bunlar çıktı başımıza yani tenzih ediyorum, alo işte şu bilgi girişlerini girin ya anasının danasının şuna buna ne gerek var? Zaten biz listeye alıyoruz, otomatik hazırlıyoruz yani özellikle BES kesintisini size bildiriyoruz, orada TC'sinden gir git ya benden bir sürü bilgi niye istiyorsun kardeşim? Derdiniz ne? Sorunuz ne? Yani orada da bir sürü format gönderiyorsunuz programcılar da koymuş, ben karşıyım buna, ben ona da karşıyım. Yani bir TC'den, zaten vatandaşın TC'sine yatacak, daha önce zorunlu teşvik fonunu yaptık, konut edindirme yardımı yaptık TC'yi giriyorduk TC'den zaten bildiriyorduk, yani bu bir TC yetmiyor mu size?

Berkant DIŞÇIGİL

AvivaSA Emeklilik Ve Hayat Genel Müdür Yardımcısı

- TC yeter tabii. Şöyle sıkıntılarımız oluyor yalnız orada yanlış TC iletilen çok durumla karşılaşıyoruz.

Katılımcı

- O işverenin sorumluluğu üstadım.

Berkant DIŞÇIĞIL

AvivaSA Emeklilik Ve Hayat Genel Müdür Yardımcısı

- O işverenin sorumluluğunda ama akabinde onun sonucu vatandaşta mağduriyet olarak dönüyor.

Katılımcı

- Ya Üstadım siz vatandaşa zaten dönmüyor musunuz?

Berkant DIŞÇIĞIL

AvivaSA Emeklilik Ve Hayat Genel Müdür Yardımcısı

- Hayır, bize iletilen burada akış vatandaş üzerinden bizim ilettiğimiz bir şey değil ki. Günün sonunda burada vatandaş ile ilgili işlemleri başından itibaren doğru yapılması lazım ama benim buradaki genel tavsiyem şu olur dolayısıyla önümüzdeki dönemde giderek daha fazla küçük işletmelere de bu iş yaygınlaşacağı için bu konuda özellikle dijital çözümleri daha sade, pratik olan şirketlerle sizin çalışmanızı öneririm. Sadece söyleyebileceğim bu olur.

Ali ŞAHİN

Oturum Başkanı

- Biz teşekkür ediyoruz arkadaşlar bu saate kadar beklediğiniz için.

1-2 dakika daha sabrınızı zorlamadan hemen bir kısa açıklama yapmam gerekiyor.

Şimdi İbrahim Bey herhalde yok soruyu sordu gitti, Ek 4 ile ilgili Resul Hocam cevapladı. Çünkü sorumluluk geldiği zaman biz odalar olarak en azından arkadaşlar biz Ankara Odası olarak bu konuya karşı olduğumuzu TÜRMOB'a bir dilekçe ile bildirdik. TÜRMOB da odalardan gelen talebi ilgili kurumlara ilettiler zaten, yani sanki TÜRMOB odalar hiçbir şey yapmıyormuş gibi söyledi, cevabını almadan gitti.

İkinci cevabı da şu yani ben garantili geçişlerden bahsederken aynı şey arkadaşlar bir taraftan yol için garanti verdiğinizde dediniz ki şu kadar araç geçecek geçmedi, burada da şehir hastanesinde de hasta garantisi veriyorsunuz. Nasıl orada 8 milyar 600 milyon bütçeye koyduysanız, burada 16 milyar koymak zorunda kalacaksınız. Yani benzer olduğu için söyledim, hayat diyalektik yani hayattan kopuk bir şey değil ki hani o farklı bu farklı ama yöntem aynı. Yani bütçeye getireceği yük açısından ve insanların mağduriyet olmaması anlamında örnek vermek için oradan yola çıkarak söyledim zaten; bakın önünüzde bir örnek var, olumsuzlukla sonuçlandı aynı şeyi bir daha yapmanın da bir anlamı yok, o anlamda söylemişim.

Şimdi herhalde bir katılım belgeleri verilecek, sabrınıza teşekkür ediyorum, kalan herkese çay kahve ısmarlayacağız arkadaşlar beklemenizin mükâfatı olarak. Bu oturuma katılanlara has bu arkadaşlar, diğerlerine yok.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi Ordu Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Oda Başkanı Bahadır Baş tarafından takdim edildi.

5. PARALEL OTURUM

*BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİ:
GELİŞMELER, SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER*

Oturum Başkanı

Yücel AKDEMİR

İstanbul SMMM Oda Başkanı

Konuşmacılar

Erdal ASLAN

BDO Denetim Başkanı

Mehmet ŞİRİN

KGK Daire Başkanı

Prof. Dr. Volkan DEMİR

Galatasaray Üniversitesi

Yücel AKDEMİR

Oturum Başkanı

- Çok değerli hocalarım, çok değerli yöneticilerim, Türkiye'nin dört bir tarafından gelen çok değerli meslektaşlarım, XX. Türkiye Muhasebe Kongresinin "Bağımsız Denetim Süreci, Gelişmeler, Sorunlar ve Çözümler" başlıklı oturumuna hepiniz hoş geldiniz.

Ben TÜRMOB Yöneticilerine söyledim ama beni dinlemediler, dedim ki, bizim oturuma 500 kişilik salon ayırın dedim 100 kişi yetmez dedim ama dinlemediler tabii çok alışık bir durum değil hoş görünüşe sığmıyoruz, ayakta kalan arkadaşlarımız kusura bakmasınlar. Muhasebe Kongresi de bizim, TÜRMOB da bizim, meslek de bizim, ülke de bizim arkadaşlar, hoşgörü ile bakacağız arkadaşlar. Mikrofonun sesi nasıl olsa duyuluyor elimizden geldiği kadar durumu idare edeceğiz.

Ben katılımınızdan dolayı hepinize çok teşekkür ediyorum, çok önemli bir konu, önce ben konuşayım diyor Volkan Hocam, hiçbir sorun yok. Önemli bir oturum, çok değerli konuşmacılarımız var, çok iyi düşünülmüş bir tarafta denetimin otoritesi Kamu Gözetim Kurumu var, Kamu Gözetim Kurumumuzun temsilcisi var. Diğer taraftan uygulamacı ayağında BDO Denetim Firmamızın Denetim Başkanı var. Diğer taraftan da işin akademik yönü, hem uygulamacı hem akademik yönüyle hepinizin tanıdığı Volkan Hocam var. Arada trafik memurluğunu da bana vermişler, sağ olsunlar. Hep birlikte elimizden geldiği kadar sizi aydınlatmaya çalışacağız. 1,5 saatlik bir süremiz var, Ömer Hocam orada oturuyor ben hep ondan öğrendim bunları, konuşmacıların da süreye uyması gerekiyor. Konuşmacı arkadaşlarımızla anlaştık, 20'şer, 25'şer

dakika da konuşmacıya müdahale edilmez biliyorsunuz, siz dedik toparlayın biz müdahale etmek zorunda kalmayalım. Sizlere de 5-10 dakika yani her konuşmacı için en azından 10'ar dakika, 20 dakika, yarım saat önemli sorularınız var, söz verelim dedik.

Bağımsız denetimle ilgili Kamu Gözetim Kurumumuzun kurulmasıyla birlikte yasal süreç tamamlandı. Girişler tamamlandı, bir taraftan sınavla arkadaşlarımız bağımsız denetçi oluyorlar. O süreçte özellikle gençlerin, bağımsız denetim işinin gençlerin olduğunu biz her yerde söylüyoruz. Onların girişleriyle ilgili birtakım sıkıntılar var. Onları da süreç içinde çözeceğiz, inanıyorum ben buna. En önemlisi Kamu Gözetim Kurumu zorunlu eğitimlere başladı biliyorsunuz, zorunlu eğitimler devam ediyor bütün hızıyla, zorunlu eğitimlerde inanıyorum ki başarıyla tamamlanacak. Çok farklı bir süreç başladı. Uzun süredir söylüyorduk, kamu gözetim kurumlarının dünyada da en önemli işi denetçinin denetimidir diyorduk. Denetçinin denetimi başladı işte, orada yaşanan ufak tefek sıkıntılar var her iki tarafın uygulamacılarında Kamu Gözetim Kurumunun görüşlerini de alacağız, ufak tefek sıkıntılarında ben atlatılacağına inanıyorum. Bu arada denetim geliyor salı günü Kamu Gözetim Kurulu ile birlikte Marmara Otelinde bir seminerimiz vardı bağımsız denetçi arkadaşlarımızın katıldığı çok yoğun, orada bir kısmımızın önceden bildiği denetimle ilgili yeni formatlarla karıştık. Yeni formatlar uygulamaya giriyor, yeni formatlarda işletmelerin ömürlerinden, sürekliliğinden tutun denetçinin tanımına, en önemlisi etik kurallara kadar tüm konular var. Umarım yararlı bir oturum olacak, çok değerli bilgiler alacağız. Ben hem katılımınıza teşekkür ediyorum hem konuşmacılarına çok teşekkür ediyorum, Volkan Hocamın dediği gibi çok zamanınızı almadan ilk sözü Galatasaray Üniversitesi İşletme

Fakültesi Dekanı Profesör Volkan Demir'e veriyorum. Buyurun Hocam.

Prof. Dr. Volkan DEMİR

Galatasaray Üniversitesi

- Efendim iyi günler dilerim, hoş geldiniz. Bizi de çok mutlu etti salonun dolması, hatta bunu biz enflasyon muhasebesinde yaşamıştık değil mi Sayın Başkanım, İş Kulelerinde bunu da fotoğraflayalım bence, çok güzel bir şey yani mali müşavirlerin eğitime olan ilgisi çok güzel bir şey. Bir kere hem TÜRMOB'u hem de Kongrenin gerçekleşmesinde emeği geçen herkesi hem yönetici, hem idareci, hem çalışan çok tebrik ederim, çok güzel bir organizasyon olmuş.

Biraz önce Başkanımıza da söylediğimiz gibi, arkadaşlarımızla, üstatlarımızla konuştuk ben biraz sonra hem uygulamacı hem akademisyen dedi, ama uygulamacı tarafı benden iki tane üstadım var uygulamacı biri şirket tarafında, birisi de Kamu Gözetimi tarafında İnceleme Dairesi Başkan'ımız burada. Dolayısı ile onları daha fazla dinlemek istersiniz, benden daha çok dinlemek istersiniz çünkü onlar daha çok yaşıyorlar ama ben genel konuların şöyle bir üzerinden geçmek istedim. Neler yaşanıyor, ne duruma geldik, dünyada bağımsız denetim nereye gidiyor.

Şimdi her şeyden önce iki tane ifadeden bahsetmek istiyorum bağımsız denetimle ilgili regülasyon, de-regülasyon. 2000'li yıllarda dünya de-regülasyona gitmişti. Özellikle Sarbanes Oxley'den sonra katı kuralcılıktan sonra biraz daha regülasyonun Sarbanes

Oxley harici regülasyonun gevşetilmesi denenmişti. Ama 2008 krizlerinden sonra tekrar dünya regülasyona doğru gidiyor, biz de dünyanın önemli bir parçası olduğumuz için bizim ülkemizde de bunu hissediyorsunuz. Ne demek bu? SPK, BDDK, Kamu Gözetim Kurumu gibi kurumlar artık düzenleyici kurumlar, düzenleme yetkilerini çok ciddi olarak kullanıyorlar. Bağımsız denetim de bunlardan bir tanesi, Türk Ticaret Kanunu ile birlikte hayatımıza girdi. Çok hazırladık kendimizi herkes bağımsız denetçi olacak mı, olmayacak mı tartışmalar büyüktü ama epey İstanbul'dan yarılmıyorsa 6000-6500 civarı bağımsız denetçi var. Türkiye çapında da epeyce fazla oldu. Herkes bağımsız denetim yapıyor mu tartışılabilir, herkes bağımsız denetim yapmıyor ama yapanlar da bu işin ne kadar ciddi olduğunun farkındalar ve biliyorlar.

Bugünkü konuşmada içerik olarak birkaç başlıktan bahsedeceğim, yine 20 dakika kuralımıza uyarak bahsedeceğim merak etmeyin Sayın Başkan. Kimler bağımsız denetime tabi? Tabii bunun teknik dille yazılmış güzel bir Bakanlar Kurulu kararımız var ekli listelerde ama bizim halk ağzıyla hani daha tabirle halka açık şirketler, kote olanlar, borsaya payları kote olmuş olanlar, tahvil çıkaranlar, gayrimenkul değerlendirme şirketleri, BDDK kapsamındaki; hani leasingler, bankalar, faktoringler ve EPDK kapsamındaki; sigorta şirketleri. Tabii bunların belli limitleri var, aktif toplamları cirolar ile ilgili peyderpey, bir de hepimizin çok yakından ilgilendirdiği hani aile şirketleri dediğimiz genelinde KAYİK sayılanlar kamu yararına ilgilendiren sayılanlar, son iki yıl karşılaştırmalı üç kriterden herhangi üç kriterden herhangi ikisini sağlayanlar bağımsız denetime tabi. Kamu Gözetim Kurulu bu sene güzel bir uygulama yapmış, siteye giriyorsunuz 2018'de şirketin bağımsız denetime tabi olup olmadığını bilmek için şir-

ket bilgileri girip vergi dairesi ile birlikte vergi numarasını girip şirket bağımsız denetime tabidir veya değildir diye ortaya çıkıyor. Kamu yararını ilgilendiren kuruluş biliyorsunuz aktif toplamı 35 milyon, net satışlar 70 milyon, çalışan sayısı da 175, en son geçen sene 2018’de bağımsız denetime tabi olma sınırı böyle belirlendi, bilmiyorum daha fazla gelişme var mı? Bu rakamların alta çekilmesi gibi bir gelişme var mı? Sayın Daire Başkanımız herhalde bununla ilgili var ise bizi bilgilendirirler. Bir başka konu BOBİ FRS çıktı hepimiz çok önemsedik biliyorsunuz güzel de bir şey oldu, ilk defa yerli bir standart setimiz oldu. Eleştirilebilir, iyi yanı vardır, kötü yanı vardır ama yerli bir muhasebe standardımız oldu yerli BOBİ FRS. Tabii şöyle bir karışıklık oldu uygulamada, bu aslında yasada açıktı. En son geçen hafta Kamu Yönetim Kurulu, bununla ilgili kurul kararını sitede de yayınladı zaten. Bir kere 01.01.2018’den itibaren BOBİ FRS kullanacaksınız. Kimler kullanacak? Daha önceki uygulamaları da ona göre yapabilirsiniz. Yani şu anda şirketiniz 2017 denetimine tabi tutuluyorsa BOBİ FRS erken uygulama yapabilirsiniz. Şirketiniz biraz önce saydığım kriterler dışındakiler gibi KAYİK ise hani SPK firması, BDDK vesairesi bir kere TFRS yapmak mecburi. Onun dışında ise ihtiyari ister BOBİ FRS yapabilirsiniz ister TFRS yapabilirsiniz. Tabii TFRS ve BOBİ FRS’den kafanızın istediğinizden istediğine geçemezsiniz. Belli yıl limitleri var bunlarla ilgili geçmek için. BOBİ FRS avantajı nedir diye soru geliyor. BOBİ FRS, bana sorarsanız TFRS ile çok uyumlu zaten onun için uğraşıldı, uluslararası standartlarla uyumlu olması için uğraşıldı. İngiltere de böyledir, Almanya da böyledir, yerli standartları vardır ama uluslararası standartlardan çok büyük farklılıkları yoktur. Uyumlu ama bence tek avantajı, biraz uygulamacı tarafından söyleyeyim geçici hükümlerde yani ilk standardı ilk sene yapmak çok

zordur. Yani bir şirketin bağımsız denetime girmesinde 2017’de bağımsız denetime girdiyse 2016 ile karşılaştırmalı olmak zorunda TFRS’de. 2015 bilançosundan çevirirsiniz. BOBİ FRS böyle bir avantaj var, ilk yıl tek dönem verebilirsiniz diyor geçici hükümlerde, böyle bir avantajı var oda denetçi için ne avantajı var? Tabii bunu denetleyecek kişi de denetleyecek adam/saati azalıyor. Yani ilk yıl 250-300 saat denetlenecek firma 100-150 saate düşebiliyor.

Denetim süreci nasıl işliyor? Şimdi bu denetim sürecinin nasıl işlediğine dair ben şahsen bir çalışma yapıyorum. Çünkü bir tane denetim yönetmeliğimiz var 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname var. Bir denetim öncesi var, bir denetim süreci var, bir de denetim sonrası var. Sanıyorum İnceleme Dairesi idi geçen sene incelemelerde en çok karşılaşılan aksaklıklar ilgili kamuoyunu bilgilendirdiler raporların özetleriyle ilgili. Mesela hala EYBİS sisteme raporları zamanında yükleme ile ilgili sorunlar yaşanıyor bildiğim kadarıyla, EYBİS iyi çalışıyor ama denetçiler bunu atlıyor. Şimdi birinci denetim teklifle başlıyor, bu denetim öncesi, denetim süreci ve denetim sonrasının hepsi iki yerde var. Bir Bağımsız Denetim Yönetmeliğinde düzenleme yapmışlar, birde Bağımsız Denetim Standartlarının kendisinde var. Teklif verme, müşteriyle görüşme, sözleşme yapma iki ay. Ne demek o? Genel kurul da seçildikten sonra genel kurul tarihinden itibaren iki ay içerisinde müşterinizle sözleşme yapmak zorundasınız. Bunu bildirmeniz içinde 30 gün süreniz var. 30 gün içerisinde e-sistem üzerinden, EYBİS üzerinden bunu bildirmek zorundasınız. Uygulamada gördüğüm bunlara çok fazla dikkat edilmiyor. Şöyle dikkat edilmiyor; biliyorsunuz denetçiler de ikiye ayrılıyor, denetim kuruluşları ve bağımsız tek başına denetim yapanlar, ekip

kurarak denetim yapanlar. Serbest denetçi mi deniyordu, ifadesi o, serbest denetçiler. Özellikle serbest denetçilerde bunların aksadığını görüyoruz. Mesela şirketlerde yaşanan sorun şu, TTK'daki hüküm biliyorsunuz genel kurul yapılması Mayıs ayı şu anda ama halka açık şirketler ve çok büyük şirketler dışında buna uyulmuyor ya da uyulamıyor. Hatta biraz daha geri gidelim faaliyet raporunu, pardon Mayıs değil Mart ayı genel kurul, faaliyet raporunu da Şubat'ta çıkarmış olmanız lazım, 28 Şubat'a kadar çıkarmış olmanız lazım. Tabii bu çok zor bir şey, niye zor bir şey? Hepimiz uygulamayı çok iyi biliyoruz, Geçici Vergiyi vermeden şirketin finansal tablosunu bağlayamıyorsunuz. O bağladığımız finansal tablo da vergi finansal tablosu oluyor. Üzerine onun meslektaşlarımız çalışma yapıp bir de TFRS ya da BOBİ FRS'ye çevirmeleri, bunun raporunu yazmaları ve o rapora uygun faaliyet raporuna derç etmeleri çok olanaklı değil, süre olarak çok olanaklı değil. Dolayısıyla ile hani şu ana kadar ben mahkemelik olan şirketleri de biliyorum ama ilk dört ay içerisinde denetçi atanmazsanız yönetim kurulundan bir tanesi veya paydaşlardan bir tanesi Ticaret Mahkemesine baş vurup denetçi atanmasını talep edebilir ve hakim de atıyor. Bakıyor KGK'nın sitesine kim gelirse, orada nasıl bir yöntemle atadığını bilmiyorum doğrusu, hani harf sırasına göre mi, listedeki sıraya göre mi atıyor.

Bir başkası denetim yapılmazsa ne olur? En büyük sorun bu. Şimdi bunun cevabını verelim. Denetim yapılması yok hükmündedir diyor finansal tablolar. Şimdi ticaret hukukçularıyla da görüştüğümüzde finansal tablonun yok hükmünde olması çok büyük sonuçları var. Bu sonuçların bir filiyatını söyleyeyim size bir de benimde bilmediğim soruyu sorayım beraber cevabını arayalım. Birincisi kar dağıtımını yapmanız muvazaalı hale gelir, kâr dağıtımını

yapamazsınız. Çünkü olmayan finansal tablodan yok hükmünde kâr paylaşıyorsunuz. İkincisi sermaye ile ilgili bir tasarruf yapamazsınız, kârın sermayeye ilavesi vesaire ile ilgili. Üçüncüsü, finansal tablosu yok hükmünde olan bir şirketin defterleri var mıdır veya beyannameleri ne durumdadır vergiciler biraz tartışsın bunu da. Vardır tabii ki de ne durumdadır onu da tartışsın. Bir başka uygulamada gördüğümüz sorun şu, şirket bağımsız denetime tabi BOBİ FRS değil ama geçmişte TFRS yapmış veya o karma yöntemi yapmış Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinden düzeltme ile TFRS yapıyor ama faaliyet raporunda VUK bilgileri veriyor. Şimdi biliyorsunuz denetçiye genel kurulunda sunduğu raporunda denetçinin faaliyet raporuna da görüş vermesi gerekiyor. Faaliyet raporuna nasıl görüş verecek VUK bilgileri varken, vergi kanunu bilgileri varken? Dolayısı ile aslında şeyi biraz hızlandırmamız lazım, finansal tabloculukta vergi kanunlarından biraz kurtulmamız lazım. Vergi kanunlarına çok saygı duyuyoruz ama bilgiyi vermek için çıkan finansal tablolarla biz bir tasarrufa gidemiyoruz.

Denetim süreci işte İnceleme Dairesinin incelediği işte planlamayı yaptın mı, genel denetim stratejisini oluşturdu mu, sürekliliğe baktın mı, süreklilik ile ilgili bir şey söylemek istiyorum. Bu biliyorsunuz TTK ilk çıktığında bütün şirketler bağımsız denetime tabi idi, sonra hafifletildi peyderpey geçilme yöntemine geçildi. Keşke geçilmeseydi bugün konkordato süreçlerinde veya iflas süreçlerinde veya iflas erteleme süreçlerinde bağımsız denetimin o kadar önemi var ki yani bağımsız denetimden geçen bir firma bağımsız denetçinin süreklilikle ilgili görüşü o kadar önem kazandı ki, başka bir şey olabilirdi ki bunu bu kanun yapanlarda fark etti. Konkordato illa bu bağımsız denetim şirketinin finansal bilgileri

bağımsız denetim değil ifade ama onaylaması isteniyor şu anda, aslında biraz süreç denetiminin parçasıyla karışık ya da güvence, biraz önce konuştuk güvence hizmeti. Şimdi süreklilik o kadar önemli ki dünyada da çok önemli, yeni denetim raporu formatında denetçinin süreklilikle ilgili açıklama yapması gerekiyor. Yani eskiden süreklilikle ilgili sorun varsa onu belirtiyordu veya işletme sermayesi ekside ama diyor ki, şirket bununla ilgili dönebilir, borç bulabilir, o kapasitesi var. Şimdi süreklilikle ilgili hem içerde çalışma kağıdı yaratması hem de bununla ilgili görüşüne ki o rapor dediğimiz yere bunu derç etmesi gerekiyor. Bir başkası yine çok dikkat edilmeyen bir şey ama halka açık firmalarda mecburi riskin erken saptanması komitesi. Şimdi acaba bağımsız konkordato ilan eden firmaların birçoğuna baktım bağımsız denetime tabi. Özellikle marka hani televizyonlara, gazetelere çıkan bağımsız denetime tabiler, üç kriterden ikisini geçiyor hatta bir tanesi de halka açıktı. Şimdi şunu merak ettim, halka açıkta gördüm ama riskin erken saptanması komitesi çalışmış mı? Ya da bu şirket birden mi battı? Kur riski birden olmamıştır öyle değil mi, kur artınca battıysa dolayısıyla ciddi bir sıkıntı var. Riskin erken saptanması komitesi ve bu komiteyle ilgili denetçinin görüşü artık çok önemli. Denetçilik yapan varsa buna özel çalışın lütfen, çünkü başınız belaya girebilir, sorumluluk çok büyük.

Bir başkası, riskin erken saptanması komitesi ile ilgili uyarılarınızı yaptınız mı bağımsız denetçi olarak, yani yazıp iki satır verdiler mi yoksa kur riskini yönetemiyorsunuz aman dikkat bağımsız denetçi olarak önerilerinizi yaptınız mı? Komite bununla ilgili rapor vermek zorunda. İyi uygulamalar diye bir kavramımız vardır bizim, iyi uygulamalar hakikaten halka açık şirketler ve büyük şirketlerdeki uygulamalardır. Şu an onlarda iyi uygulama-

lar var, aksayanlarda var. Bir başkası denetimin sonunda yönetimin beyanı, şimdi yönetim beyanı nedir? Bu finansal tablolara kefilim, her şeyi ben hazırladım, her şey size verdiğim gibidir. Bu beyan aslında nasıl olacak, kapsamı nasıl olacak? Bu çok önemli denetçi için, çok önemli. Ben şimdi denetçi tarafından konuşuyorum, aslında denetçiyi sağlama alan yer orası. Çünkü biliyorsunuz denetimin hepsi, şirketin hepsine hakim olmanız için orada yaşamanız lazım, dolayısıyla öyle bir konu da çok önemli. Görüş oluşturma yine çok önemli raporların yüklenmesi. Şimdi uygulamada en çok aksayan şey şu, üstadımızda burada uygulamada burada; genel kurulda bana en çok gelen soru; 20 gün önce raporun verilme mecburiyeti, Denetim Yönetmeliğinde. Bu bir amaçla yazılmış doğru paydaşların raporu erkenden incelemesi için ama en azından bunu bir öneri olarak da sunalım, en azından bu ayrılabilir. Yani şirkette, bir halka açık şirkette bu olabilir ama bir aile şirketinde ki finansal tablolarını zor hazırlayan bir şirkette genel kuruldan 20 gün önce denetim raporunu bulundurmak için şirketlerin yaptığı yöntem geçmişe dönük karar aldırıyorlar yani bu çözümü buluyorlar. Çünkü başka yönteminiz yok! Rapor yetiştiriyor Allah'tan mart ayına kadar genel kurul yapmamanın da şu anda üzerine gidilmiyor çünkü şöyle bir şey olacak, bütün bağımsız denetçiler yılda 5 ay falan çalışacak, 7 ay tatile çıkacağız, uygulamacı burada. Çünkü bir ekip kuracaksınız, sağlam bir ekip, maliyetli ekip genel kuruldan sonra işiniz bitiyor. Halka açık değilse ara dönem raporu da yok kaç tane halka açık şirket olduğu da belli, dolayısıyla bu 20 gün önce konusunu iyice bir tartışmak gerekiyor diye düşünüyorum.

Denetim kuruluşu olmak için şartlar neler? İşte bir asıl, bir ya da iki tane sorumlu denetçiniz olacak, sorumlu denetçi olmanın şart-

ları biraz ağır, haklı olarak ağır çünkü denetim tecrübesi arıyorlar çünkü sorumluluğu ağır. Denetçileriniz olacak 2 asıl 2 yedek 4 tane, mekânınız olacak, uygun olacak, teknolojiniz olacak, çalışma kağıtlarınız olacak, zorunlu mesleki sigortası yaptıracaksınız vesaire. Şimdi denetim kuruluşu olmak pahalı bir iş, ciddi söylüyorum pahalı bir iş. Aslında hani bizim meslek knowhow'a dayalı bir meslek ama bağımsız denetçilik için sermaye mesleği yani bu dediklerimizi yapmak için altına ücret koyabilirsiniz tek tek ciddi pahalı bir iş. Soru şu, bağımsız denetim ücretleri bu bağımsız denetim şirketi olma maliyetini karşılatıyor mu? Onunla ilgili bir örnek vereceğim ben size. Faaliyet raporunun denetimini biraz önce konuştuk.

Şimdi yeni uygulamalardan bir tanesi sürekli eğitim devamlı bu aralar gündemimizi meşgul ediyor. KGK da YMM Odası ve SMMM Odası ile birlikte bir toplantı yaptı. Sürekli eğitim 01.01.2018'de başladı, eğitim yükümlülüğü sistem yanılmıyorsa ağustos ayının sonunda açıldı eylül ayının başında, ben de bir denetçiyim girdim ve denedim bunu girebiliyorsunuz ve güzel de bir sistem yapmışlar. Yani hangi krediniz neyse bunu tek tek girebiliyorsunuz. Yalnız Sürekli Eğitim Tebliği'nde diyor ki, üç ayda bir eğitimler girilir, bu sene ona bakmıyorlar anladığım kadarıyla sistem yeni açıldığı için ama bence bunu da bir tartışmak lazım. Hani sonuçta üç ayda bir faydası varsa tabii ki olabilir ama ben kendi adıma bir faydası olabileceğini düşünmüyorum. Yılda bir ya da 6 ayda bir çekilmesinin daha fazla işe yarayacağını düşünmüyorum. Önemli olan bunun girilmesi çünkü yıllık bakılıyor krediye, aralık ayında gitmişsin 20 kredi almışsın, ocak ayında gitmişsin çok bir önemi yok. Hiç önemi yok. Dolayısı ile bunun üç ayda bir girilmesi konusunda biraz esnemek gerekiyor ama uy-

gulamada şu anda Kamu Gözetim Kurumu esniyor yani şeye bakmıyor bu sene girdiniz, girmediniz diye bakmıyor. Burada önemli bir şey var; temel eğitimler, temel mesleki konular destekleyici konular. Temel mesleki konularda düzenleyici kurumun, standart yapıcı kurumun beklentisi şu; denetçi, Muhasebe Standardı bilmeli, analiz edebilmeli, denetim bilmeli, finans bilmeli ve olmazsa olmaz etik bilmeli ama denetçi etiği. Şimdi biliyorsunuz etikte ikiye ayrılmaya başladı dünyada yani IFAC uygulamalarında biraz muhasebe etiği var, bayağı muhasebe etiği var. Kamu gözetim kurumlarının dünyanın her yerinde aradığı denetçinin etiği, denetlerken uyacağınız etik kurallar, bu 5 kredi üç sene içerisinde tamamlamanız gereken konulardan bir tanesi.

Diğer konular destekleyici konular sayılıyor, iş başındaki konular destekleyici konular sayılıyor. Hatırlarsınız aramızdaki meslektaşlarımızın birçoğu tanıdığım için bilirkişilik eğitimlerinde Adalet Bakanlığı çok adil davranmamıştı, mesela ben bilirkişilik eğitiminde eğitimcim aynı zamanda bilirkişilik eğitimi almam gerekti bilirkişi olmak için yani hocanın eğitim alması. Ne yaptık? Bir grupta eğitimcim olduk, gittik öbür grupta öğrenci olduk. Saçma sapan bir şey yaptılar aynı konuda. KGK güzel bir şey yaptı, özellikle işbaşı eğitimini saydı, eğitim verenlerin eğitimini saydı, makale, kitap yazarları saydı yani mesleki faaliyeti biraz daha geniş düşündü. Yarın öbür gün TÜRMOB'un da bu yönetmeliği çıkınca zannedersen benzer bir madde olacak, dolayısıyla sürekli eğitim benim kendi adıma çok önemseydiğim yıllarca da aslında var yanlış bilmiyorsam 200 saattir, Sermaye Piyasası Mevzuatında var. Yıllık 200 saat denetçinin eğitim alması gerekiyor ama hiçbir kontrolü, nasıl alacağına dair bir detay, bir düzenleme olmadığı için bu zamana kadar alınmış gibi gösterildi veya alındı

ama eğitim hakikaten de çok önemli ve bu uygulamaları da destekliyoruz.

Şimdi bağımsız denetimde sorunlarla kendi konuşmamı bitireceğim. Birinci sorun şu, denetlenen şirket ve yönetici. Şimdi sorunlu şirket yok bence, ben denetimin içinden geldim sorunlu yöneticisi olan şirketler var. Şirketin yöneticisi sorunluysa zaten şirket de sorunlu oluyor. Bu da işte üstatla konuştuk biraz önce hile denetimiyle ilgili üst yönetimle görüşmeyle geçiyor. Yani bugün hangi birimiz müşterimizi sorgulayabiliriz ama daha kibarı var müşteriyi sorgulama demiyor değil mi üstat o kağıtta, üst yönetimle görüşme! Üst yönetimle görüşerek hile riskini aslında denetçiye biraz judgement yapmak şeyi veriyor yani yargıda bulunuyorsunuz denetçi yargısının geliştirilmesi için. Mesela hem TÜRMOB hem KGK bu eğitim konularında bence mesleki yargının geliştirilmesi eğitimlerini de koymamız lazım çünkü kural bazlı bir sistemden çıktık yargı, mesleki denetçi yargısı nasıl gelişecek bunu da beraber konuşmamız lazım. Bir başkası, maalesef şirketlerde bunu herkes biliyor burada da söylüyoruz, şirketlerde finansal tabloyu muhasebe standartlarına uygun hazırlayacak imkan yok. Her şirketin mali müşaviri var, her şirketin yeminli müşaviri var bu kapsamdaki şirketlerin, geneli için konuşuyorum, çok iyi ekipleri var hatta halka açık şirketlerde ayrı yatırımcı risklerden sorumlu kişiler var, türevi yapacak ikinci düzey lisansa sahip kişiler var ama TFRS bilen yok! BOBİ FRS bilen yok! Şimdi bu denetçi bunu yapamıyor yasak biliyorsunuz. Denetçinin finansal tablo hazırlanması sürecine katılması yasak ve KGK incelemelerinde ciddi eleştiri konusu bunu yapmak ve doğru da değil. Düşünsenize finansal tabloyu hazırlıyorsunuz, diyorsunuz ki, olmuş! Sonradan da, güzel olmuş diyorsunuz hem de. Denetçi olarak yapan

olduğunu düşünmüyorum ama kendi hazırladığı finansal tabloya olmamış diyen var mı aranızda? Ben baktım yıllardır halka açık şirketler de olumsuz rapor görmedim, bir tane ya da iki tane görüş bildirmekten kaçınma gördüm ama olumsuz rapor hiç görmedim çünkü bir sıkıntı var. Bunun için de öneri şu; nasıl olsa Sermeye Piyasası Kurulu yaptı bunu, KGK ile TÜRMOB bir araya gelebilir, bir finansal raporlama uzmanlığı her mali müşavirin bunu bilmesi gerekiyor ama bilmesi gerekiyor diye ısrar edemezsiniz ben bürocuyum der başkası. Bu işi yapacak bağımlı kişilerin özellikle finansal raporlama uzmanlığı bir sertifikaya bağlayabiliriz ve peyderpey buradan başlayabiliriz. Mesela halka açık şirketlerde diyebiliriz ki, finansal raporlama uzmanı çalıştırmak zorundasın. Bence türev uzmanından daha önemli çünkü her şirkette türev olmayabilir ama her şirkette finansal rapor var. Bunu birlikte çözebiliriz en büyük sorunlardan bir tanesi bu.

Şimdi bağımsız denetim raporu dediğiniz yeni formatı üç sayfa bir şey, çalışma kağıtları 15-20 klasör ama finansal tabloya denetçi odaklanmamalı. Ne oluyor bu sefer? Denetçinin riskini arttırdığı için denetçi iyi hazırlanmamış finansal tabloyu denetlemeye fazla vakit ayırıyor ve örneklem yapabileceği yerde finansal tabloyu tekrar çevirip teyit etmeye çalışıyor, en kolayı da o dur çünkü amortismanı kontrol edeceğinize basit bir şey amortismanı baştan elinizde teknoloji varsa baştan hesaplayın daha kolaydır. Bu da bir denetim tekniğidir yeniden hesaplama tekniği, bu da denetçinin adam/saat arttırıyor. Adam/saat artınca piyasadaki rekabeti de düşününce hani ifade için özür dilerim, ‘valla kurtarmıyor’ noktasına geliyoruz. Çünkü rekabet de çok yoğun dolayısıyla bu konu çözülebilir. Dediğim gibi ama peyderpey çözülebilir Türkiye’de yarına bir şey olmaz ama ilk halka açık şirketlerden başlarız sonra

kademeli başlarız. Dediğim ciroları ödeyen firmalarda da bir tane adam istihdam etmek hani ülkeye fazla katkı olur başka da bir şey olmaz, çok da bir şey olmaz.

Bir başkası haksız rekabetle ilgili acayip sorun var. Ben burada Kamu Gözetim Kurulu ve TÜRMOB'a güveniyorum. Çünkü sözleşmeyi EYBİS'ten bildiriyoruz, artık elektronik ortamda ve yarın öbür gün isterse düzenleyici kurul paylaşır veya paylaşmaz isterse hangi şirketin ortalama kaç liradan denetim yaptığını görebilir. Şimdi yasal asgari ücret tarifelerini söyleyeyim ben size Resmi Gazete'de yayınlanan diyor ki, ilk 96 saat için mali müşavirlik için bu YMM için değil, 280 lira saati yani bir şirket bugün hesapladım 26.880 liradan aşağı denetlenemez. Çünkü 96 saatin altına düşüyorsunuz, bu da Uluslararası Denetleme Standartlarından gelme, 96 saatin altına düşüyorsunuz ama bir şirketi ilk defa denetliyorsanız minimum söyleyeyim ben size, küçük bir şirket 250 saatten aşağı çalışmıyorsunuz. 1000 saat, 2000 saati buluyor ama 250 saatten aşağı çalışmıyorsunuz. Şimdi siz denetim teklifi veriyorsunuz benim birçok, Erdal Bey gibi birçok arkadaşım var uygulamada, hayretler içerisindeyim %5-%10 fark eder ama %80 denetim teklifi fark ediyor, %70 fark ediyor. Sonra da uğraşıyorsunuz yani çünkü bazı patronlar bu işi, denetimi faydalı bir şey olarak görmüyorlar, bu işi mecburi olduğu için yaptırıyorlar. Hatta yaptırmamanın yollarını arıyorlar. Dolayısıyla bunu da bir düşünmek lazım.

Bir başkası yeminli müşavirlerdeki tam tasdik ve bağımsız denetim. Hani hep şey var bu ilerde birleşecek gibi tam tasdik ve bağımsız denetim, nasıl birleşecek onu bilmiyorum ama şunu biliyorum bağımsız denetim raporunun formatını biraz zorlarsanız

vergi bilgilerini ekleseniz tam tasdik raporu da oluyor yani çok da özel raporlar dışında farkı yok. Bir başkası hala devam eden bu biraz TÜRMOB'la ilgili ben bunu misyon edindim kendime her seferde söylüyorum. SMMM ve YMM ortak olamaz. Süre var hala unvanınızda YMM, SMMM unvanı kullanamıyorsunuz. Yasal olarak bir şey yok ama zorunlu bir mesleki bir karar var, Olağanüstü Kongrede bunu geçirdiniz, TÜRMOB'tan geçti ama uygulamada SMMM, YMM ortak olamıyor. Çok basit bir şey, ben bir YMM ile SMMM olarak YMM ile çalışıyorsam ve sadece bağımsız denetim konusunda çalışıyorsam, bunu KGK'dan da teyit ettim ben onlar için mahsuru yok, SPK için de mahsuru yok, BDDK için de mahsuru yok. Tam tasdik yapmadığım sürece, yeminli müşavir mührü kullanılmadığı sürece bence hiç bir mahsuru yok. Bunu biraz çözmek gerekiyor yani YMM, SMMM neden ortak olamıyor? Ben normal zekalı olduğuma inanıyorum, bunun izahatını istiyorum. Kim biliyorsa bunu da izah etsin.

Bir başkası, biraz önce yine sohbet ettik Kamu Gözetim Kurulu, SPK, Ticaret Sicil, Ticaret Bakanlığı, şimdi KGK bunların içinde SPK içerisindeki dostlar duymasın, en hızlı organize olan ve mevzuatı en hızlı yapan yani daha dinamik. Şimdi bazen şey yetişemiyor buna Sicil falan yetişemiyor, üstatla da biraz önce nazire yaptım hâlâ bağımsız denetime tabi olduğuna dair yeminli mali müşavir raporu isteyen siciller var. Gidiyorsunuz, diyorsunuz ki, ben bağımsız denetim yaptıracağım, genel kurul kararını tescil ettireceğim, YMM raporu getir diyor tabi olduğuna dair. Şimdi ya da en son uygulama bir yerde Anadolu'da bir sicilde bağımsız denetim yaptıracağımı nereden bileyim, sözleşmeni getir dedi. Şimdi bağımsız denetçiye gitti şirket dedi ki sözleşmeni getir dedi diyor sicil, şirket de diyor ki, ben de prensip olarak tescil olmaz-

sa sözleşme yapmam diyor. Böyle enteresan durumlar var. Şimdi olayın özünü kaçırmamak lazım olayın özü şu; denetim iyi bir şey midir? Evet. Bu odada duran herkes denetim yapılmasının ve yaygınlaşmasının yanında mıdır? Evet. Bunun bürokratik önünün açılması gerekiyor. Ticaret Bakanlığındaki dostlar, üstatlar haki-katen bunu biliyorlar ve kendi şahsi şeyleriyle Ankara'dan bütün sicilleri uyarıyorlar zaman zaman ama sonradan da bir görüş değiştirdiler bağımsız denetime tabi olmayan şirketlerin sicilde tescil edilmemesi konusunda bir yazı çıkardılar. Bence bu yazının olmaması gerekir, şirket bağımsız denetime tabi değil ama kurumsal olmak istiyorum denetleyin beni diyor. Siz diyorsunuz ki, tescile tabi değilim kafanıza göre denetletin! Denetletebilir yine de genel kurul kararı yapar, yönetim kurulu kararı alır, özel denetim hepsini yaptırabilir. Bunu bir çözmek gerekiyor.

Bir başkası, en büyük sorunlardan bir tanesi şu anda personel ve Excel sorunu, Excel sorunu diyorum ben buna çünkü denetim şu anda Excel'de yapılıyor. Bir teknolojisi var birkaç şirketin LUCA var, LUCA denetimi yaptı mesela. Bence artık bunla ilgili KGK, SPK'nın yönlendirme ya da şey yapması zamanı geldi, en azından bir teknoloji kullanılması gerekiyor. Tabii tekel yaratmadan, çünkü artık çoğaldı bu şeyler bir de en büyük sorunumuz personel sorunu, denetimde yetişmiş personel sorunu. Çünkü personel maliyeti büyüdükçe denetim şirketleri, buna büyük denetim firmaları da tabi rotasyon süreleri elinde çünkü denetim şirketleri yetişmiş adam tutamıyorlar, personel tutamıyorlar. Ve iş yükü artınca bu da en büyük sorun bunu söyleyebilirim, rotasyon geldiğinde işten çıkmalar çok arttı. Günde 18-20 saat çalışan genç insanlar, beyler, bayanlar daha çalışmak istemiyor. Sürekli çalışmak istemiyor 3 sene, 5 sene çünkü hayatları da önemli onlar için. Bu personel

sorunu nasıl çözülecek? Şöyle çözülecek; denetim ücretleri artacak uygulamada, denetçiye verilen ücretler de artacak, imkanlar da artacak. Denetim iyi bir şey olacak ve herkes tarafından saygı görülecek bir şey olacak ve bu kadar yetki ve sorumluluğun karşılığını denetçi aldığı sürece bence alttan yukarı teknolojisini de satın alacak, personeli de tutmak için elindeki bütün imkanları seferber edecek diye düşünüyorum. Çok uzatmadan sözlerimi noktalıyorum. Çok teşekkür ederim hepinize. Saygılar.

Yücel AKDEMİR

Oturum Başkanı

- Evet, Volkan Hocama çok teşekkür ediyorum, konuşmasına yorum yapmayacağım ama sadece şunu söyleyeyim. İstanbul Mali Müşavirler Odası olarak da biz YMM, SMMM ortaklığına büro tescil kaydı yapıyoruz çünkü hayatın gerçekleri bazen yasaların da, yönetmeliklerin de önündedir, bu bir zorunluluktur. Bu gerçeği kabul etmemek mesleği inkar etmektir, şu anki uygulamayı inkar etmektir. Kamu Gözetim Kurumu zaten bu yolu açmıştır. Teşekkür ediyoruz, bizim Mali Müşavirler Odası açısından YMM'lerle, SMMM'lerin denetim işiyle ilgili ortaklık kurmalarının ve bizde çalışanlar listesine kayıt olmalarının önünde herhangi bir engel yoktur. Sadece bunu belirtmek istedim.

Şimdi söz sırası KGK'yı temsilen Daire Başkanımız Sayın Mehmet Şirin'de, buyurun üstat.

Mehmet ŞİRİN

KGK Daire Başkanı

- Şimdi sunuma geçmeden önce açılıncaya kadar bazı burada dikkat, öne çıkan hususlara biraz cevap vereyim. Ama çoğu soru süreklilikle ilgili olsun veya yetkilendirmeye ilgili olsun aslında benim Dairemin konusu değil ama genel olduğu için söyleyeyim. Ben biraz da kurumda teorik kaçıyorum çünkü mutfaktayım, global bir takip yapıyorum ama dediğim gibi bunlara cevap verebilirim. Birincisi bağımsız denetime tabi olma kriterleri aşağıya çekilecek mi? Biz Avrupa Birliği'nin kriterlerini baz alıyoruz, ona doğru da gidiyoruz ama kur olayından dolayı aslında yakaladık. Yani şimdi böyle bir komik tarafı var, yani bu tek taraflı bir şey değil yani siz bizi düşünüyorsunuz ama biz sadece fikrimizi sunuyoruz. Siyasi idare burada TOBB var, Ticaret Bakanlığı var, bunlarda bu tip kararlarda sizler varsınız, TÜRMOB'un görüşleri var, başka kurumların görüşleri var etkin. Bunu da bilelim ama temel kriterimiz, üst yöneticiye sunarken Avrupa Birliği'nden bu dolar kuru veya Euro kuru esas alınmıyordu, işte bu da bunun karşılığı buydu deyip öneriler de getiriyorduk. Konjonktüre göre de aşağı çekiliyordu, dikkat ederseniz bir sene ara verildi. O da o konjonktür durumundan dolayı geçen sene tekrar yeniden çıktı bu sene.

Şimdi KAYİK olup olmama da aslında şöyle; biz bayağı dünyaya göre çok kapsamımız büyük, yani dünya da KAYİK tanımı bazı ülkelerde, çoğu ülke de daha dar ona dikkat edelim. Mesela biz TFRS uygulama kapsamı yönünden Avrupa'daki en büyük ülkemiz. Hani ben ne zaman böyle teorik konuşsak sanki TFRS teori açısından çok güzel, ideal edilecek nokta gibi oluyor, üniversitelerde böyle öğretiyoruz ama uygulamaya baktığımız zaman Alman-

ya bizden kat be kat büyük bir ekonomi 800 tane konsolide şirket TFRS uyguluyor. Ve aynı zamanda localgap dediğimiz yerel muhasebe çerçevesine uymak durumda. Yani TFRS uygulayanları biz azaltmadık bilakis kapsamımız Avrupa'nın ötesinde. BOBİ FRS'de bir alt yapı olsun, bir geçiş olsun hem eğitim için yani 250 sayfa bir doküman ama TFRS dediğimiz doküman 2000 sayfaya yaklaşıyor yani. Onu öğrenmek, sizlerin onu bilgi edinmesi, ben muhasebeci olsam hani aslında eğitim aşamaları koymuş oluyoruz. Hem de alttaki işletmeler açısından da, onların muhasebe açısından da bir kolaylık sağlıyoruz. Ve işte İngiltere örneği var bunun yanında, Almanya'da dediğim gibi localgap uygulanıyor, Fransa olsun, başka ülkeler olsun benzer uygulamalara sahip yani tüm global şeyi takip ediyoruz.

Denetim yapılmazsa ne olur? İşte hukuken herkes söyledi ama ben size yaşadığım bir olayı anlatıyorum. Almanya'da Kamu Gözetiminde bir Türk çalışıyor Alman vatandaşı ama eski 1970'lerin Türkçesi ile konuşuyor. Ben ona dedim ki, denetim yapılmazsa ne olur Almanya'da? Yani bunun mevzuattaki cezası nedir? Bulamadı ama anlayamadı da yani diyor ki, yani Mehmet bir insan nasıl öyle bir komik de konuşuyor Türkçe, nasıl denetim yaptırılmaz? Diyorum ki, nasıl denetim yapılmazsa ne olur? O da diyor ki, bir işletme nasıl denetim yaptırılmaz? Bunu aşamadık, ben ona diyorum ki denetim yaptırılmazsa ne olur, o da diyor ki bir işletme nasıl denetim yaptırılmaz, mahkemede hâkimin huzuruna nasıl çıkar diyor! Yani o Almanya'da eğitim gördüğü için o mantığı algılamış. Ama bizde ise faaliyet yani biz biliyorsunuz bir karar aldık geçmişe yönelik denetim çünkü ortada 3-5 yıldır denetim yaptırmayan şirketlerimiz vardı, hepsi de yaşıyorlardı. Yani bu birazda da kültürel şeyler önemli, özellikle düzenlemelerde.

Genel kuruldan 20 gün önce o şey şöyle oldu, biz bir düzenleme getirelim dedik. Giderek bu iş gecikiyor ama Ticaret Bakanlığı dedi ki, biz genel bir hüküm yazdık oraya. Aslında haziranın sonu gibi bir takvim düşünmüştük. Ticaret Bakanlığı da dedi ki bir taslak, Ticaret Bakanlığı değişiklerimiz var genel kurul tarihlerini ileriye atıyoruz, ona göre düzenleme yapın. Bizim şu an Bağımsız Denetim Yönetmenliğindeki çıkış hikayesi bu. Bu konuda ben buradaki şikayetleri alıyorum, lütfen sizde e-posta atmaktan, yazı yazmaktan, biz ordayız ve bu sorunları bildikçe, sistemik bir sorun olduğunu anladıkça biz ona erişkin çözüm üretiyoruz. Ama başımı gelen başka bir örnekten yine vereyim. Mesela biz Sütçü Birlikleri için BOBİ FRS dedik, yani sütçü birlikleri de BOBİ FRS uygulayacak. İşte bize dilekçeler geliyor 1-2 tane, dedi ki işte Sütçü Birlikleri BOBİ FRS uygulamayacağından ben denetimden çekilmek zorunda kalıyorum. Ben de karşı tarafa dedim ki, bir denetçi arkadaşımıza nasıl, neden bu zor olacak, yani bana bir göster, örnek bir olay ver, neden bu firma uygulayamayacak? Neresinde zorlanacak? Muhasebenin hangi alanında bu iş yapılamayacak? İşte o gelmiyor. Yani Sütçü Birliği BOBİ FRS uygulayamaz. Peki, neden uygulayamaz? Yani ben bunu üst yöneticiye sunduğum zaman, bakın üstat şöyle bir haklı gerekçe var, bizlere göre de haklı ama ben şunu diyemem, ‘Sütçü Birliği BOBİ FRS uygulayamaz!’ yani inanç gibi bir şey oluyor. Böyle de başına gelmiş olaylar var, onun için de bağımsız denetim ücretine ilişkin birazdan bir eskimeyen sorunlar zaten geçecek. Bu bizim gerçekten biz ele alıyoruz o sorunu, özellikle bağımsız denetim ücretinin düşüklüğü bizim açımızdan da çok önemli çünkü kalite düşüyor. Yani kişinin düşük verdiği her fiyat denetim açısından yapmayacağı bir uygulama demek o da bizi rahatsız ediyor. Ama dediğim gibi bizim bir Kapasite Tebliğimiz var, onun çalışmasını

yapıyoruz, o metin de yakında internet sitemizde yayınlanacak. Onun için belki sizin açınızdan sorun teşkil edecekse veya faydalı olacaksa lütfen ona da cevap verirseniz o Kapasite Tebliğinde bazı sınırlamalar getiriyoruz çünkü denetimdeki asgari saatler koyulacak vesaire. Hani beğenmezseniz bile niçin beğenmediğinizi somut bir şekilde ifade ederseniz o noktada da ama ücret için ilk yapacağımız adım bu. Bu bize çok geliyor, biz de bunu sunuyoruz, dediğim gibi finansal raporlama uzmanı sertifikasını aldım ben, o ayrı bir olay.

Şimdi başka bir şeyde söyleyeyim, bu hani sizin için ya da denetçiler açısından tabii ki önemli bağımsız denetim ama karşı taraf bunun önemini algılayamıyorsa inanın rakam ne kadar küçük olursa olsun onun için maliyet oluyor. Ben birazdan sunumu teorik öyle bir sunacağım ki size çok öz hususları anlatacağım ama mesela yaşadığımız bir olayı anlatayım. Kişiyi bir borsadan çıkma sebebini bağımsız denetime ilişkin bir maliyet olarak gösterdi. Yani resmi yazı, bize yönelik yazıda var. Ben bu nedenle çıkıyorum diyor borsadan. Ben dedim ki bunun sözleşmesi bakabilir miyiz ücret ne kadar hani bekliyorum ki, 200.000-300.000! 8 bin çıktı. Ben bilmiyorum ben mi yani küçük görüyorum, bazen dersiniz ki çok da zengin olduğunuz için ama ben bilmiyorum bu işi 26 bin 800 saptandı ama 8 bin liralık gerekçe bağımsız denetimden çıkma talebi.

Şimdi sunuma geçeyim, dediğim gibi ben olabildiğince globali de takip ederek denetimin geleceğine ilişkin bir şeyler sunacağım. Önce size basit gelecek ama kaliteli bir denetim için gerekli ana koşulları ben ortaya koyacağım. Onu da olabildiğince yani IFAC'ın kendi resmi yazılarından, standartlarından aldım. Sonra

eskimeyen sorunlar dedim biraz önce eskimeyen dediğim oradan yanlış anlamayın, eskimeyen sorunlardan bahsedeceğim. Ve bizim İnceleme Dairesi olarak dosyadan bulduğumuz yaygın inceleme bulguları nedir, diğer ülkelerdeki yaygın inceleme bulguları nedir? Yakın gelecekte dikkat edilmesi gereken hususlar nedir bunları anlatacağım ve naçizane denetimin geleceği hakkında da fikirlerimi belirteceğim. Çünkü ben bu mesleğin ülkemiz adına önemli olduğunu düşünüyorum ve özellikle bazı tehditlere ve risklere dikkat çekeceğim.

Şimdi bizim aslında amaç bilginin ihtiyaca uygun, güvenilir olmasını, zamanında sunulmasını sağlamak, aslında ultra amacımız bu. Şimdi ben bilgi dedim, niye finansal tablo demedim veya finansal bilgi demedim, bunlar bunun bir parçası çünkü denetimin kapsamı sadece finansal tablolar ve finansal bilgiler değil. Evet, finansal tablolar çok önemli ama giderek finansal olmayan bilgiler de önem kazanıyor. Mesela bilgiyi teknolojinin denetimi artık BDDK açısından zorunlu ve maliyet açısından belki bağımsız denetime yaklaştı. Aynı şekilde SPK Bilgi Denetimleri Standardını yayınladı, Tebliği'ni yayınladı biz de bilgi denetimine yönelik bir tebliğ yayınlayacağız. Dediğim gibi bilgi, buradaki temel amaç ihtiyaca uygun, güvenilir, zamanında bilginin sunulmasını sağlamak ama burada bu temel üç kriter arasında da bazen uyumsuzluk var yani bunları da bilmemiz lazım. Denetçi açısından zaman ne kadar genişlerse güvenilir yani doğrulama fırsatı daha çok ortaya çıkıyor. Ama bu sefer de kavramsal çerçevede belirttiği gibi ihtiyaca uygunluk özelliği ortadan kalkıyor. Yani bazı şeyleri niye çözemiyoruz derken bu temel teorik alt yapıyı da anlamak gerekiyor. Şimdi bizim amacımız ne? Yani finansal tabloları ele alırsak denetçinin amacı, finansal tabloları önemli yanlışlık içerip

içermediği hakkında kendi o denetimindeki bulgularına uygun olarak görüş vermek. Yani biz ultra amaca, bu alt amaçla cevap veriyoruz.

Şimdi bu çerçevede kaliteli bir denetim için ne gerekiyor? Aslında bir çok sorun burada, bu unsurları sağlayan mekanizmayı kurduğumuz zaman çözmüş olacağız. Bir, etik ilkelere uygun davranış, tutum, uygun değerlere sahip olma yani biz bir güven işi yapıyoruz. Yani sattığımız şeyde aslında güven hizmeti, bizde güvenilirirdir yani güven duyulduğu için insanlar bu hizmeti bizden alıyor. Dolayısıyla etik ilkelerin olmazsa olmazı bu meslek için, birinci husus bu, buna ilişkin mekanizmayı ortaya koymamız lazım. İki, biz bir uzmanız diyoruz, uzmanlık da teknik bilgi ister yani herkesin bildiği bilgiyle iş yaparsanız o bilginin bir anlamı olmuyor. O zaman uzmansak o yeterli teknik bilgiye sahip olacağız, beceriye sahip olacağız ve tecrübeli olacağız. Şimdi bu da önemli, niye? Eğer sadece sorun teknik bilgiyse robotlar da yapar! Yani tecrübe ve beceri ne kadar önem kazanırsa işin uzmanlığı o kadar artıyor yoksa mekanize olması daha kolay yani uzun vadede bazı muhasebe işlerinin mekanize olması, otomatize olmasını beklememiz lazım. Üçüncü, standartlara uygun sağlam bir denetim süreci oluşturmamız lazım ki kalite kontrol prosedürlerine sahip olarak her işimiz aynı tutarlılıkta uzmanın kalitesine yakışır olması lazım. Ve faydalı ve zamanında raporlama yapmamız lazım, yani karşı tarafın isteğine uygun, ihtiyacını karşılayan nitelikte olması lazım. Ne kadar mükemmel olursa olsun yaptığımız iş, raporlamamız karşı tarafın ihtiyacını karşılayamıyorsa çoğu zaman bu anlamsız oluyor onun için. O zaman da işte talep noktasında bir eksiklik ortaya çıkıyor. Ve tüm bu işleri paydaşlarla etkin bir iletişim kurmamız gerekiyor, etkin bir iletişim kurarak

yapabiliriz. Şimdi bizim yaşadığımız sorunların bir çoğunun temelinde bu yatıyor. Ne yazık ki bunlarda da pek çok aktör var, tek KGK olsa ben hepsine ilişkin düzenleme yaparım ve ortak bir noktaya getirmeye çalışırım. Ama mesela denetçiler açısından sizler hem TÜRMOB'sunuz hem bizle muhatapsınız. Finansal tablo kullanıcısı ortaklar genellikle Ticaret Bakanlığına muhatap, SPK ile muhatap, BDDK ile muhatap, farklı kurumlara muhatap ve farklı kişiler bizim alanımız dışında. Yönetim zaten biraz önce söyledi, yönetimin bu işi anlaması lazım ve üst yönetimin de görevlerini yapması lazım. Bu dört kişinin sağlam bir bağımsız denetim ile uyumlu çalışması lazım, eğer bu uyum olmazsa zaten kaliteden taviz verilmiş oluyor. Mesela denetim komitesi bağımsız denetçinin arkasında duracak, ona önemli alanları gösterecek, bağımsız denetçinin önüne getirdiği önemli hususları çözüme yardımcı olacak ki denetçi ilgili alanlara girebilsin, orada daha fazla kanıt elde edebilsin. Şimdi denetim komitesinin ilgilenmediği bir ortamda yönetim de size gerekli belgeleri sağlamakta zorluk çekiyorsa, siz artık baştan denetimin kalitesiyle ilgili sorunlar yaşıyorsunuz. Biz savcı değiliz, bir de bazı şeylerin farkına varmak lazım, hani savcılar bilgiyi alamazsa başka yollara başvurabiliyorlar. Ama denetçi olarak bizim kavga ederek, emirle çoğu zaman bu işi yapamayız. Tamam, kendi etik ahlakımız, mevzuata uygun şeylerimiz var ama sonuçta o adam da müşteri bir yanda! Yani o dengeyi çok iyi tutmamız lazım. Yani bunu da anladığımızı ifade etmek istiyorum. Ben Hazine Kontrolörü iken bir kişinin bana belge vermemesini anlayamazdım. Çünkü derdim ki ben kamuym, benim kanunumda bu yetki var, kişi bana nasıl bu belgeyi vermez? Ama bağımsız denetimde bu olabiliyor şaşırsak da biz olabildiğince bu bilgiyi vermenin sağlanmasına yönelik adımlar atmalıyız. Ama çözüm daha çok aktörlerin bir arada çalışmasına

bağlı. Şimdi eskimeyen sorunlar dedim, birazdan onun da sebebi-
ni söyleyeceğim. Birincisi, kurumsallaşma. Volkan Hocam aslında
biraz önce bahsetti. Şirketlerin kurumsallaşması ne kadar iyi
değilse bağımsız denetim de o firmada yapılırken o kadar da zor
oluyor. Kurumsal olmayan firmalarda yaşanan zorluğu zaten
tüm bağımsız denetçiler anlatıyor. Hep yönetim bunu vermiyor,
işte siz daha alttaki kişilerle muhatap oluyorsunuz, yönetimi sor-
gulayamıyorsunuz, işte denetim komitesi sizi desteklemiyor, ücret
noktasında o yönetim buna önem vermediği için, kurumsallık
olmadığı için sizi desteklemiyor, iç kontrol olmuyor. Siz örnekle-
me yapacaksınız iç kontrolü olmayan bir mekanizmada örnekle-
me yapmak var, bir de iç kontrolün olduğu mekanizmada çalış-
mak var, insanların işini bildiği bir mekanizma. Birincisi bu.
İkinci sorun, muhasebenin vergi odaklı görünmesi. Yani şimdi
buradaki sorun şu aslında, muhatap değiştiriyoruz biz, yani denet-
çinin muhatabı bir anda devlet oluyor. Finansal tablo kullanıcısı
olmuyor yani teoride alta gittiğimiz zaman devlet oluyor. O za-
man da esas finansal tablo kullanıcısı veya şirket yönetimi diyor
ki, sen benim için devletle olan ancak bir muhatapsın, o görevi
yapıyorsun. O zaman da düzenleme devlete doğru kayıyor yani
biz amaçtan sapmış oluyoruz. Yani kişinin o faydayı anlamasında
da bir zorluk oluyor, daha çok işler mekanize oluyor, muhakeme-
den uzaklaşıyor çünkü vergi otoritesi belirsizliği sevmez oysa fi-
nansal raporlama giderek belirsizliğe kayıyor, tahmine kayıyor
çünkü gerçek değeri göstermek istiyor. Ama vergi otoritesi daha
çok vergiye dayalı çalışır, bu da iyice yolların ayrılmasına yol
açıyor. İkincisi, yeterli teknik bilginin edinilmesi, bu hep ifade
edilen bir şey. Bizim denetçilerimizin de, muhasebecilerimizde
finansal raporlamanın belli alanlarında uzman olması gerekiyor.
Bu uzmanlık sağlanamadığı zaman hem denetimin kalitesi iki

yönlü işlemiyor. İşte ben kendimiz yönünden de baktım, düzenleyici otorite fazlalığı! Evet, birden fazla kurum bir alanı düzenliyorsa siz birden fazla kuruma karşı yükümlü oluyorsun aynı işten dolayı birden fazla kamu kurumuyla muhatap oluyorsun. Bu da ülkemizin sorunlarından birisi. Biz KGK olarak bunu çözmeye çalışıyoruz. Yani bu alanı tekleştirmeye çabalıyoruz, bir kurum bir düzenleme yapacaksa hemen orada müdahale ediyoruz, gerekli standartlara doğru işi çekmeye çalışıyoruz. Ücret sorunu, evet, biraz önce çok iyi belirtildi; düşük ücret ne yazık ki kalitenin de düşmesini gerektiriyor. Biz bunu da istemiyoruz. Talep sorunu; talep sorununa şöyle bakalım, mevzuattan gelen bir talep olunca fayda anlaşılmıyor, fayda anlaşılmadığı için sadece siz mevzuat yükümlülüğünü yerine getirmenin bir paçası oluyorsunuz. Şimdi buna örnek vereyim. Faaliyet raporu denetimi, riskin erken saptanması denetimi yani bir insan üç yıl aynı kelimeleri kullanarak aynı faaliyet raporunu sunuyorsa demek ki o faaliyet raporundan faydalanmıyordur, aynı şey yazılı! İşte bu mevzuattan kaynaklı, mevzuattan doğan taleplerde bu sorunlarla karşı karşıyayız. Çünkü karşı taraf ihtiyaç hissetmiyor, diyor ki, devlete karşı şu yükümlülüğü bir şekilde yerine getireyim diyor, muhasebecisine diyor ki, sen benim faaliyet raporumu yaz. O şirketi o yönetmiyor, o şirketin operasyonunu o yapmıyor ama faaliyet raporunu o arkadaş yazıyor. Riskin erken saptanmasında bugün bile sorun var çünkü ihtiyacı iyi anlamadığımız için borsadaki şirketlerde bile mesela denetim komiteleri aynı riskin erken saptanması raporlarını yayınlıyorlar. Yani aynı riskler hep devam ediyor. Onun için talep sorununu biraz geniş düşünmek lazım. Şimdi niye eskimeyen sorunlar dediğim buydu, ben bunların hepsini şu sempozyumdan aldım; İstanbul Serbest Muhasebeciler Mali Müşavirler Odasınının 6-8 Nisan 1995 tarihinde Uluslararası Muhase-

be Sempozyumundan aldım. Yani aslında 23 yıl önce de bunlar konuşulmuş ama çözememişiz. Yani bunun da çözümünü bulmaya çalışıyoruz ama dediğim gibi en temel sorun birden fazla aktör var. Sadece oyunun tarafı siz değilsiniz, biz değiliz, bir şekilde bu sorunları biz KGK olarak, biraz da kamu olarak çözmeye kamu gücümüzü de kullanarak çalışıyoruz. Dediğim gibi hangi kişi, kim söyledi bunları da bulabilirim ama isim yazmak istemedim çünkü onların rızasını almak gerekiyor. Ama o sempozyumdan bu sorunları aldım eskimeyen sorunları, ücret sorunu o zaman da varmış ve biraz önceki örneğin benzeri yapılıyor. Hani hesaplama yapılmıştı ya, orada da diyorlardı ya 300 saat mi, 600 saat diyorlardı. Bir şirket 300 saatte denetlenir, o tarihte 80 milyon TL. varmış, 300 saati 80 şü eder 240 milyon TL.'ye asgari biz denetleyebiliriz diye geçiyor.

Şimdi önce globalde inceleme dosyalarında neler çıkıyor, ben size bunları söyledim. Bunun İngilizcesi bizim sitede de atıf yapılıyor IFIAR'nin web sitesinde var. IFIAR, Bağımsız Denetim Düzenleyicileri Formu, bizim de Yönetim Kurulu Üyesi olduğumuz bir Forum. Şimdi birincisi, tahminlere ilişkin denetim çalışmalarındaki eksiklikler. Yani bizim muhasebe standartları giderek tahminlere yöneliyor, tahmin odaklı oluyor. Bunun sebebi de şu, borsa değeri diyelim exit fiyatlar yani biz defter değerini borsa değerine çıkış fiyatına yaklaştırmaya çalışıyoruz. İngilizce de buna exit fiyatı diyorlar. Yani borsa değeri ile defter değeri arasında büyük bir fark var, muhasebeciler de buna çözüm bulmaya çalışıyor çünkü defter değeri tarihi maliyette kaldıkça kullanılamaz oluyor. Örneğin bugün Google değerini biz defter değeriyle açıklayamıyoruz veya facebook gibi değeri açıklayamıyoruz. Onun için de giderek tahmine dayalı bir özellikle çıkış fiyatını

belirlemeye dayalı bir yöntem muhasebe standartlarında kullanılmaya başlanıyor. Tabii doğal olarak bunların denetlenmesi de çok zor ama bu çalışmaların denetlenmesi gerekiyor ve denetçilerin buraya yoğunlaşması lazım. Bizde de hemen hemen çıkan sonuçlar yakın birazdan onları da vereceğim.

İç kontrole ilişkin denetim çalışmalarındaki eksikler; biraz da denetçiler sayısal çalıştıkları için iç kontrol biraz soyut geliyor benim kendi algılamam ama iç kontrol çok önemli. Yani biz sistemdeki süreci anlamadan örneklem seçerek yani o işi anlamak mümkün değil onun için iç kontrole ilişkin denetim çalışmaları da dünya çapında dosyadaki eksiklikler arasında. Hasılat çok önemli! Hilenin %90'ı hasılatla yapılır çünkü şirket açısından en önemli şey nakittir. Yani bugün finans değerini kullandığımız zaman nakitten biz ne yapıyoruz nakitten şirketin değerini buluyoruz. Yani oradaki projeksiyon yaparak işte nakit akışlarını bugünkü değerine indiriyoruz, şirketin değerini buluyoruz. Onun için hasılatla ilişkin denetim çalışmaları da önemli ve ne yazık ki dünya çapında dosyalarda buna ilişkin odaklanma biraz eksik. Ama burada basit düşünmemek lazım çünkü hasılat da basit bir kavram değil, sadece mal alım anlatılmıyor, işte dediğim gibi bazen bir fabrika yapımı, gemi yapımı, proje yapımı yani süreçler hizmetler bunlar çok karmaşık veya paket halindeki hizmetlerin hasılatı çok teorik ve karmaşık uygulamalar. Bu açıdan buralarda da eksiklikler var. Örnekleme kullanımlarındaki eksiklikler de diğer bir eksiklik ama dediğim gibi örnekleme şöyle bakmak lazım, data analitik gibi, yapay zeka gibi uygulamalar geliştikçe bazı alanlarda örnekleme kullanılmamaya başlayacak. Yani siz bilgisayarlar yoluyla %100 inceleme yapabiliyorsanız artık orda sizden %100 inceleme yapmanız bekleniyor. Ben teknolo-

jik olarak onu anlatacağım bu hususlara birazdan değineceğim. Topluluk denetimlerindeki eksiklikler de önemli. Genellikle biz tek tip ticari işletme mantığı üzerinden eğitim veya algı oluştuğu için topluluk ise farklı birimlerden oluşuyor. İşte bir şirket var, bağlı olduğu ortaklıkları var, iştirakleri var, bir işletmesi ne bileyim Bulgaristan’da, İtalya’da bunlara ilişkin denetim de gerçekten zor oluyor. Buna yönelik çalışmalarda eksiklikler var. Peki, bizim dosyalarda ne var? Önce denetim standartları açısından baktık. Biz her şeye denetim standartları açısından bakarız, sadece birazdan muhasebeye yönelik alanları ben sizi bilgilendirmek amacıyla sunuyorum. Çünkü bizde, bizim bulgumuzda muhasebe alanları işletmenin sorumluluğu, biz denetçiye onu kontrol edip etmediğini soruyoruz. Önemli yanlışlık listelerine ve iç kontrole ilişkin denetim çalışmalarındaki eksiklikler; yani biz aslında iş riskine bağlı çalışmalarda işletmelerin iş akışını, iş sürecini, iş sistemini iyi anlayamıyoruz, iç kontrolünü anlamıyoruz. Hatta bazen şu oluyor, iç kontrolü iyidir diye direk sonuca varıyoruz. Oysa nasıl, neden bu iyidir, neden bu etkindir onu destekleyici çalışmalar olmuyor. Denetimde şöyle bir şey var; belgelendirilmemiş işlem ne yazık ki yapılmamış kabul ediyor yani siz onu yapmışsanız bile biz onu dinliyoruz, anlıyoruz belki bu biraz bizi etkiliyor ama tüm dünyada dosyalanmamış, belgelenilmemiş çalışma genellikle yok kabul edilir.

Değerlendirilmiş risklere karşılık verme; dediğim gibi belirli riskleri belirledik, onlara karşı adım atıyoruz yani şirketin analitik rasyoları belli şeyleri gösteriyor, onlara karşılık bir doğrulama yapmamışız, neden o değişiklikler oluyor onları açıklayamıyoruz. Hile kaynaklı; hilede özellikle durmak istiyorum hasılat üzerinde. Hasılatla risk yoktur gibi sonuçlara varıyoruz. Oysa bizim

standartlarda da dediği gibi, ben birçok kere diyorum hasıllatta riskin olmaması hemen hemen mümkün değil. Çok tekdüze bir işletme olması lazım yani bir borsadaki şirkette hasıllatta risk olmaması mümkün değil. Sermaye piyasasında onlarca şirket batıyor yani bizlere SPK bunları açıklıyor. Bir şekilde hasıllatta risk var ki o şirket battı. Şirketlerin %90'nı nakitten batar arkadaşlar yani nakit eksikliği, nakit sıkıntısı onları genellikle iflas ettirir. Bundan dolayı hasıllata da sizlerin dikkatine çekiyorum. İşletmenin sürekliliği zaten önemli ama o yöndeki çalışmalarda özellikle çok yönetim değişiyor, rasyolar çok bozulmuş, aşırı derecede kredi yükü var, bunlara da bakılması lazım. Bu şu demek değil; yani burada ben toplum olarak kültür dedim ya, hile deyince illa yönetim hile yaptı demek değil. Ya sadece bu şirkette hasıllat nasıl farklı çıkabilir, nelerde kayıplar olabilir? Böyle bir yaklaşım. Biz mesleki şüpheciyiz ama insanlara suçlama yapmıyoruz. O başka bir durum, ona ilişkin denetim standardı ayrı hükümler var onu tespititten sonra. Aynı zamanda işletmenin sürekliliğiyle ilgili, bir şirketin zarar etmesi hemen battı anlamına gelmiyor. Örneğin bazen ben bunu şöyle bir örnek vereyim, şirketin bağlı ortaklığı var, %99'u borsada bir şirkete ait, çok da küçük bir işletme. O küçük işletme sürekli zarar ediyor ama insanlar dışarıdan şöyle bakıyor yani finansal tablo kullanıcısı olmayan, ya bu şirket zarar ediyor, işletmenin sürekliliği sorunu yok mu? Şu var, ana ortaklık sürekli onu finanse ediyor ve denetçi bunlara bakıyorsa o şirketin 5-10 yıl daha, en azından bir yıl bizim şeye göre, buradaki bazen hani dediğim gibi bir şirketin negatif değer göstermesi onun batacağı anlamına gelmez, arkada kuvvetli bir ana ortaklık varsa siz orada işletmenin sürekliliği yoktur deyip yeni bir çerçeveye göre finansal tablo hazırlayamazsınız. Mesela bizim KİT'lerin bazıları sürekli eskiden zarar ederdi ama hiç batmıyorlardı. Niye? Arkada

devlet var! O zaman denetçi o garantiyi de görecek. Şimdi bunları alanlara böldüğümüz zaman hangi alanlarda yoğunlaşıyor? Stoklar. Stoklar da sadece sayım değil, genellikle bu alanlardaki temel sorunumuz vergi yasalarıyla, vergi düzenlemeleriyle TMS arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanıyor. Yani vergi düzenlemeleri farklı olduğu için değer düşüklüğü hesaplanmıyor, işte amortismanlarda orada kesin kurallar var, bizde işletmeye göre belirlemesi lazım. Aynı şekilde maddi duran varlıklarda mesela adamın neredeyse fabrikası 1 TL gözükiyor ama TMS'lere göre bu anlamlı değil, en azından bunun belirlenmesi lazım veya işte yatırım amaçlı gayrimenkullerde yatırım amaçlı gayrimenkul diye ayırmış amortisman ayırıyor oysa TMS açık bir şekilde yatırım amaçlı çalışmalarını gerçeğe uygun değer olarak gösteriyorsan diyor amortisman ayırma diyor. Veya yatırım amaçlı gayrimenkulleri maddi duran varlıklar arasında sınıflandır diyor. Bunlar çok temel hatalar, hani işletme bunu yapıyor ama biz denetçilerin de bunları görmesini istiyoruz. Dediğim gibi bu kusur alanlar işletmelerin. Hani biz şunu demiyoruz; hasılat niye yanlış muhasebeleşti? O bizim işimiz değil. Hasılatdaki bu hatayı denetçi neden görmedi acaba? Neden denetim prosedürü buna cevap vermedi, bir çalışmasında eksiklik var mı diye. Hasılat da dediğim gibi dönemsellik testi yapmıyor sadece fatura kontrolü oluyor. Bu tip eksiklikler de yaygın eksiklikler.

Şimdi dikkat edilecek hususlar gelecek sene için ben işte BOBİ FRS'yi söyledik. Ben bunu şöyle yaşadım, bir denetçiye gittim, tek başına iş yapan bir denetçiydi, bağımsız denetçi, denetimi üstlenen denetçi. İşte 10 tane sözleşme imzalamış 2018 için ama hepsini VUK artı bizim düzenlemelere göre yapmış, MSUGT düzenlemelerimize göre. Oysa sözleşmede BOBİ FRS yazması

lazımdı, haberdar değildi, ben o sözleşmenin değiştirilmesini istedim. Yani bir anda sohbet sırasında ortaya çıktı, bir inceleme değildi, birisi bizi ziyarete geliyor. Dediğim gibi bize diyor ki, işte sözleşmeleri yaptık. Ben de bu olayı bildiğim için neye göre yaptınız? Eski sistem! Ama BOBİ FRS yürürlükte, BOBİ FRS'ye artık finansal tabloların hazırlanması bizim de kıstas olarak bunu almamız lazım. İşte yeni muhasebe standartları çıktı; TFRS 9, 15, 16, 17. Yani bu standartlar çok önemli, en azından sürekli eğitimlerde Odalarımız buna dikkat ederlerse. Şimdi bu standartları öğrenmesi de zor yani bir treni kaçırmamak lazım. Zamanla öğrenmediğiniz her şey size zorluk olarak daha fazla çıkıyor. İşte yeni denetim standartları, kilit denetim konuları, yeni denetçi raporları. Buna ilişkin KGK'nın konferansları da oluyor ama dediğim gibi bu hususlara da dikkat edersek yani eski usulde bir denetçi raporu işin baştan yanlış olmasını sağlıyor. Onları da görmek istemiyoruz. Topluluk denetimi alıyorsanız lütfen bağlı ortaklıkların denetiminin yapılıp yapılmadığına bakın, BDS 600'ün uygulanıp uygulanmadığına oradaki görevleri gerçekleştirmenizi istiyoruz. Sürekli eğitim yükümlülüğümüz geldi, bu da denetçiyi pasif kılması veya aktif kılması açısından önemli. Buna dikkat ederseniz seviniriz, bununla benim dairem çok bir şeyi yok ama işin yapılmasını engelleyebiliyor.

Şimdi ben denetimin geleceğine ilişkin, bu Kongrenin de konusu görüşlerimi belirteceğim, bunlardan bazılarına vurgu yapacağım çünkü ben bu ülkede bu mesleğin, özellikle denetçilerin bu alanda gelişmesini istiyorum. Tahmin belirsizliği ve gerçeğe uygun değere odaklı karmaşık muhasebe standartları ortaya çıkıyor. Yani biz düz hesaplardan %10'nunu al, ayır veya bu tip şeylerden giderek gerçeğe uygun değere dair çıkış fiyatını belirlemeye yö-

nelik adımlara gidiyoruz, oradan finansal tabloları hazırlıyoruz. Bu da işi karmaşıktırıyor, muhasebe standardını zorlaştırıyor. Hem öğrenilmesi hem uygulaması açısından iyi çalışılması gerekiyor. Eğer biz bunu yani Odalarımız bunu desteklerse hani çok dışarıdan, yabancılardan kurumsal bir transfer yapmamıza gerek kalmayacak ama ne kadar geri kalırsak o zaman işte dediğim gibi yabancı birisi bizi denetlemek istediği zaman bunu bize gerekçe sunacak, biz böyle şeylerin de olmasını istemiyorum. Onun için hani dikkatinize çektim, getirdim.

Finansal olmayan performans göstergelerinin kullanımı; bu şu an için denetçiler açısından önemli değil ama en azından ben Odaların dikkatine getirdim, artık tıklanma yani önemli bir şey; facebook, Google veya başka bir site için sadece finansal gösterge önemli değil çünkü tıklanma, finansal raporlar üç ay sonra çıkıyor ama tıklanma hemen öğreniyorsunuz. Facebook'un tıklanmasını mesela üyesinin %25 düştüğünü öğrendiğiniz zaman gelirlerin de %25 demeyeyim ama büyük bir oranda düşeceğini tahmin edebilirsiniz. Onun için firmalar böyle finansal olmayan performans göstergeleri de Amerika'da yayınlanmaya başladılar. İşte abonem sayım arttı, mesela Netflix diyor ki, ben 50 bin abonem vardı, 70 bin aboneye çıktım. Ve bu fiyatlanıyor. Onun için bu hususlarda da denetim ortaya çıkacak bir kıstas belirlenmesi gerekecek, en azından hazırlıklı olmak adına.

Farklı raporlama biçimleri geliyor. İşte bunlar; sürdürülebilirlik, entegre, küçük denetimler için demiyorum ama bankacılık için, SPK için yani yurtdışında özellikle Avrupa Birliği uygulamalarında genel kabul görüyorsa bize de bu yansiyacak demek, bu konularda da yarın da bu alanda bir panel var, bu da önemli.

Şimdi verilerle ilgili değişiklikler var, artık belge giderek azalıyor, büyük hacimli, yeni farklı biçimlerde veri elde ediliyor. Bu da farklı sorular getiriyor; bunların işlenmesi farklılaşıyor, bunların raporlanması, işte blockchain teknolojisi vesaire bunlar da var. İşte data analitik, yapay zeka gibi artan teknoloji kullanımı, bu da giderek özellikle büyük firmalar, denetim firmaları buna başladı. Bu 5 numara ile 1 numarayı ben özellikle sizin önünüze getiriyorum çünkü bunlar maliyet de getiriyor yani büyük bir maliyet doğuruyor. Sizin şu an data analitik, yapay zeka gibi uygulamaları ne yazık ki finansman açısından kuvvetli firmalar uyguluyor. Bizim bunları ucuzlatacak, denetçilere de ulaşabilecek yolları düşünmemiz lazım. Çünkü bu alanlarda ne kadar geri kalırsak denetimi o denli kaliteli denetleyemeyeceğimiz açısından dışlanacağız. Onun önüne geçilmesi lazım, hani ben naçizane sizlere sunuyorum. İşte karmaşık muhasebe standartları da sağlam bir muhasebe eğitimi istiyor. Bu da neyi gerektiriyor? Farklı denetim teknikleri ve prosedürlerini artık düşüneceğiz. Örneğin bir yapay zeka ile şöyle bir şey var; işte 600 tane inşaat sözleşmesi var, yapay zeka makineye verdiler zamanla gelişmiş ve %95 ile farklı şeyi buluyor yani normal olmayan bir inşaat sözleşmesini buluyor. Zamanla bunu uygulaya uygulaya o yapay zekanın hafızası gelişe gelişe bu %99 olacak. Yani sizin günlerce okuyamayacağınız sözleşmeleri bir makine 1 saatte okuyacak, toplam 1500 sözleşmeyi bir tık ile 15 dakikada makine okumuş olacak ve bir anda denetçinin önüne çıkartmış olacak. Bu da bir maliyet olarak çıkıyor. Checklist'lerin ötesine geçebilmek lazım çünkü yeni iş modelleri var. Bizden para almayan ama dediğim gibi parasını başka kanallardan kazanma biçimleri ortaya çıktı, farklı disiplinlerde uzman kişilerden oluşan denetim ekipleri artık ihtiyaç olacak. Mesela artık IT uzmanı gerekecek belli işlerde. Elde edilen

verilerin korunması olacak, şu an bile Çin mesela buna müdahale ediyor, denetçilere soruyor. Biz de buna ilişkin önlemlerimizi alıyoruz. Bu verilerin korunması, ele geçmemesi lazım. Tabii bu da en temelde yani eğitimi değiştirecek, muhasebe denetimde eğitimde yeni bir formül bulmamız lazım yani orada müfredat değişmesi lazım.

Sonuç olarak peki, öz olarak ne yapabiliriz? En azından denetleme işini anlamamız lazım çünkü her işin başı o. Mesleki şüphencilik bizim işimizin, uzmanlığımızın en önemli unsuru onu korumamız lazım, uygulamamız lazım. Teknolojiye adapte olmamız lazım. Etkin raporlama için yeniliklere de açık olmak lazım. Ben bunların birçoğunu alıntı yaptım, kaynak belirtmedim ama benim değil, hani onların da hakkına girmemiş olayım. Hani çok fazla gereksiz diye ama bunlar genel cümleler, hani onlara da buradan teşekkür edeyim. Çok sağ olun, benim sunumum burada bitti.

Yücel AKDEMİR

Oturum Başkanı

- Evet, Mehmet Şirin Üstadımıza çok teşekkür ediyoruz. Çok değerli bilgileri bizimle paylaştı. Dünyadaki gelişmeler de Türkiye'deki gelişmelere paralel gidiyor.

Geçtiğimiz günlerde İngiltere'de bir meslek örgütü ile ortak bir toplantı yaptık İstanbul Odası olarak, gündemlerinde dört tane madde vardı değerli arkadaşlar. Üzerlerinde çalışıyorlar. Birincisi, teknoloji. İkincisi, siber güvenlik. Üçüncüsü, sanal para.

Dördüncüsü, big data değerli arkadaşlar. Dört tane temel konu var, tüm dünyada harıl harıl paydaşlarıyla birlikte bunun üzerinde çalışıyorlar. Bu anlatılanlarında bu süreç içerisinde bunlarla örtüştüğünü birlikte görüyoruz.

Tabii ben sembolik olarak zaman sınırlamasını koydum, bu değerli üstatları bir daha yakalayamayız ama zamanı da iyi değerlendirmek açısından sorularınızı yazılı olarak hazırlayın. Bir kısmınızın yanınızda çantalarınız var, çantalarınızdan bloknolarını çıkartın, diğer arkadaşlara da görevli arkadaşlar şu masadaki bloknolardan birer sayfa ayarladım. Yazılı olarak son konuşmacımız konuşmasını yaparken siz de bir taraftan sorularınızı hazırlarsanız zamanı iyi değerlendirmiş oluruz. Tekrar sabrınıza teşekkür ediyorum.

Şimdi konuşmalarını yapmak üzere BDO Denetim Başkanı Sayın Erdal Aslan'ı davet ediyorum. Buyurun Üstat.

Erdal ASLAN

BDO Denetim Başkanı

- Teşekkür ederim. Öncelikle Kongre'yi düzenleyen TÜRMOB'a ve TÜRMOB çalışanlarına çok teşekkür ediyorum. Sizlere de hoş geldiniz diyorum. Burada bağımsız denetim sorunlarını konuşmak gerçekten çok güzel, çünkü gerçekten güncel bir konu. Ben konuşmama başlamadan önce şunu söyleyeyim, bazı arkadaşlarımız BDO'yu gördü ve tanımadı tabii ama kısa bir bilgi vereyim. Aslında biz küresel düzeyde faaliyet gösteren dünyanın beşinci büyük firmasıyız bu alanda.

Konuşmacılar çok güzel sunumlar yaptılar, bana da bir takım pas-lar verdiler. Ben onlardan birkaçından bahsetmek istiyorum. Bir tanesi riskin erken saptanması komitesi, bağımsız denetçinin riskin erken saptanması komitesine ilişkin sorumluluğu sadece şu; risk komitesi var mı, yok mu? Gerek yok ise gerekli mi, gerekli değil mi? Ve yılda kaç kere toplanmış ve bir rapor yayınlamış mı? Birinci sorumluluğu bu. Bu sadece riskin erken saptanması sorumluluğu. Bazen milyarca lira cirosu olan şirketlere diyoruz ki, sizin mutlaka riskin erken saptanması komiteniz olmalı, biz de görüşümüze yazacağız sizde yok diyoruz. Yönetimden buna itirazlar alıyoruz yani 2 milyar TL cirosu olan şirket diyor ki, benim riskin erken saptanması komitesine ihtiyacım yok. Bu aslında az önce arkadaşlarımızın da bahsettiği gibi yönetimin ve işletmenin denetime ilişkin algısının, işletme yönetimine ilişkin algısının eksikliğinden kaynaklanıyor. Denetçinin bir başka sorumluluğu daha var, o da riskin erken saptanması komitesinin raporunu almalı ve şayet orada bir risk varsa geleceğe ilişkin, örneğin bir alacağın tahsil edilememe riski varsa onun muhasebe tablolarına uygun yansıtılıp yansıtılmadığına bakmalı. Eğer tanımlanmış risk yansıtılmadıysa yansıtılmasını istemekle de sorumlu.

Volkan Hocamız bir konudan bahsetti, dedi ki, denetim raporlarının genel kuruldan 20 gün önce sunulması lazım ve bu da aslında bağımsız denetim yönetmeliğinde denetçiye sorumluluğu verilen bir alan, onunla ilgili bir şey söylemek istiyorum, sunumumda var ama. Peki, raporun genel kurula sunulması kimin sorumluluğudur? Kanunlarımıza göre kimin sorumluluğudur? Türk Ticaret Kanunu'na göre kimin sorumluluğudur? İşletme yönetimi edimine göre kimin sorumluluğudur? Hiçbirisinde bu sorumluluk bağımsız denetçinin değildir. Yani bağımsız denetçi genel kurula

mali tabloların zamanında sunulmasıyla ilgili hiçbir sorumluluğu yoktur. Kendisine verilen bilgilere göre bağımsız denetim raporunu hazırlamakla sorumludur, bunun için de yeterli bir çalışma süresi olmalıdır. Bu çalışma süresine göre bir görüş oluşturabiliyorsa bunu sunmakla yükümlüdür. Kendi ihmalden kaynaklanan gecikmeler hariç olmak üzere hiçbir zaman bağımsız denetim düzenlemelerinde, bağımsız denetçiye genel kurula rapor sunma yükümlülüğü getirilmemelidir.

Bağımsız denetim ücretiyle ilgili bir takım hususlardan bahsedildi. Bağımsız denetim ücretinin düşük olması bir sorundur çünkü kaliteyi doğrudan etkiler. Fakat bağımsız denetim ücretinin yüksek olması da bir sorundur. Bu nedenle bazı ülkelerde bağımsız denetim raporlarında dipnotlarda bağımsız denetim ücretinin de yazılması zorunlu haldedir. Ben bunu bir öneri olarak da söylüyorum, aslında ülkemizde de bağımsız denetim raporlarında bağımsız denetim ücretinin görülmesi uygun olacaktır. Şu anda sadece bunu şirketler ve KGK görebiliyor ama mesela halka açık şirketlerde yatırımcının bu tutarı görmesi önemlidir. Eğer çok düşük bir bağımsız denetim ücreti ödeniyorsa raporun kalitesinden şüphe edebilir. Çok yüksek ödeniyorsa bu da bağımsızlığı etkileyen bir husus olarak görülebilir.

Bir başka konu, KGK da aslında düzenleyici kurumların çok sayıda olduğunu söyledi. Düzenleyici kurumların çok sayıda olması tabii ki bir karmaşa ama bazen düzenleyici kurullar kendi alanları dışındaki alanlara da müdahale ederek aslında karmaşayı arttırıyor. Ben her zaman söylüyorum, bu güne kadar ülkemizde muhasebe mesleği, muhasebe hatta TÜRMOB dahil olmak üzere tüm geleceği Maliye Bakanlığı tarafından idare edilmiştir. Ben de eski

bir hesap uzmanıyım, 15 yıl hesap uzmanlığı yaptım fakat benim görüşüme göre vergi ile muhasebe arasındaki ilişki çok düşüktür. Hatta vergi ile bilanço arasındaki ilişki de çok düşüktür ve birçok ülkede vergi ayrı hesaplanan bir şeydir ve muhasebeye müdahale etmez. Ben sunumumda da bunlar gibi birtakım sorunlara da değinmek istiyorum.

Öncelikle ülkemizde bağımsız denetim mesleği ne durumda? Onu konuşalım. KGK kuruluşundan itibaren çok hızlı bir gelişme gösterdi gerçekten düzenlemesi gereken alanların tamamını düzenlemeye çalışıyor, çok az işte alan kaldı, örneğin IT denetimiyle ilgili vesaire ama gerçekten çok hızlı ilerlediğini söylemek lazım. Ülkemizde yaklaşık 15.800 resmi sicile kayıtlı bağımsız denetçi var. Bağımsız denetim kuruluşu sayısı yaklaşık bugün itibarıyla 260. Bağımsız denetim kuruluşu bünyesindeki denetçi sayısı 2.100 civarında. Fakat bugün ülkemizdeki bağımsız denetimlerin çok büyük bir kısmını, %90'ına yakını bağımsız denetim kuruluşları tarafından yapılıyor. Bu şu demek aslında, bağımsız denetimin büyük bir çoğunluğu 2 bin bağımsız denetçi tarafından yapılıyor. Hâlâ bağımsız denetim lisansı almış ama bağımsız denetim faaliyetinde bulunmayan çok sayıda meslektaşımız var. Bunun bir nedeni şu, çünkü bağımsız denetim yapmak zorunda değil, zaten öyle bir yasamız da yok, fakat bu 2100'den çok daha fazla bağımsız denetçiye ihtiyacımız var. Sanıyorum Volkan Hocam da bahsetti, biz, yetişmiş bağımsız denetçiyi bulamıyoruz, bizim elemanlarımız da turne var oldukça yüksek ücret ister, yetişmiş eleman şirketlerde yani masanın diğer tarafında çok rahat iş bulabiliyor, çok yüksek ücretlerle iş bulabiliyor fakat bağımsız denetimdeki ücret rekabeti bizim onları istihdam etmemiz üzerinde önemli bir negatif etki yaratıyor.

Paydaşlara gelelim, gene konuşmacılar bahsetti ama ben bağımsız denetimde iki tür paydaş görüyorum. Aslında bu liste eskiden alt alta sadece kurumlar ve işte paydaşlar yazılıydı ama aslında paydaşlar buradaki arkadaşlarımız, buradaki görevliler aslında. Paydaşların bir kısmı denetimin doğru yapılmasını sağlamak ve denetimi yapmakla zorunlu olanlar. Bunlar kim? Bağımsız denetçiler, meslek mensupları, meslek örgütü ve tabii ki düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar, bunların başında da KGK geliyor. Yani biz aslında KGK ile aynı saftayız yani bu ülkede bağımsız denetimin doğru bir şekilde yapılması, kalitesinin yüksek olması ve topluma yarar sağlaması anlamında biz KGK ile aynı taraftayız. Konuşmalarda bazen geçti, KGK aslında bağımsız denetçileri denetliyor diye. Aslında öyle değil! Yani KGK bağımsız denetçilerin denetimi daha iyi, daha kaliteli ve toplum yararına yapabilmesi için altyapıyı oluşturmak ve kaliteden sapanları kaliteye yanaştırmakla sorumlu bir kurum. Dolayısıyla onu biz kendi yanımızda görmek istiyoruz, aslında KGK'nın da bizi kendi yanında görmesi gerekir diye düşünüyorum.

Bağımsız denetimin kullanıcıları kim? Tabii işletmeler, işletme yönetimleri ve özellikle yatırımlar, kreditorler, kullanıcılar. İkincil kullanıcılar kim? İkincil kullanıcılar da aslında kamu kurumları, bunlara Maliye Bakanlığı da dahil, Ticaret Bakanlığı da dahil, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası yeni eklendi bildiğiniz gibi, EPDK ve Sosyal Güvenlik Müdürlüğü de dahil. Bir diğer paydaşlar da altyapı sağlayıcılar, gelecekte IT altyapı sağlayan şirketlerin denetimde önemli bir payı olacağına inanıyorum. Sadece denetim şirketleri değil belki IT denetim şirketleri oluşup denetim şirketleriyle ortak denetim yapmak, altyapı sağlamak zorunda kalacaklar.

Peki, denetimle ilgili sorunlarımız neler? Aslında esas sorunumuz şu, sermaye ve para piyasalarının asli unsuru olan bağımsız denetim kullanıcılar tarafından da, kamu tarafından da bu önemde görülüyor. Şunu söylemek istiyorum, biz neden bugün bankalara ihtiyaç duyuyoruz? Neden paramızı paraya ihtiyacı olan bir başka kişiye verip karşılığında faiz beklemiyoruz? Ya da biz niye bugün SPK veya sermaye piyasalarına ihtiyaç duyuyoruz? Neden paramızı götürüp bir şirkete teslim etmiyoruz? Bir güven ortamı sağlanması lazım değil mi? Regüle edilmiş, birbirini tanımayan iki tarafın kaynaklarını bir araya getireceği bir sistemin kurulmuş olması lazım. İşte bu sistemin kurulma ihtiyacı bankaları ve sermaye piyasası kurumlarını ortaya çıkartıyor. Peki, bu kurumlar neye dayanıyor? Yani bankaların takip ve izlemesi esas olarak neye dayanıyor? Finansal tablolara dayanıyor. Dolayısıyla finansal tabloların da doğru olup olmadığına dayanıyor. Dolayısıyla aslında bizim yaptığımız iş bir ülke ekonomisi için önemli bir iş. Şunu söylemek lazım aslında ülkemizde bankacılık sektörümüz iyi ama sermaye piyasaları konusunda çok gerideyiz henüz. Henüz bir sermaye piyasalarımızın olduğundan da bahsetmek mümkün değil. %15-20 halka açıklık olan, derinliği olmayan, çoğunlukla şirketlerin ucuz kaynak, yönetilebilir kaynak bulma ihtiyacından ortaya çıkmış ve gerçekten %50'lilerin üzerine çıkmayan ortaklık yapılarını devredip yönetimde kaldıkları bir sermaye piyasamız var. Bu da aslında uluslararası düzeyde bahsedilen türden bir sermaye piyasası değil, bunu kabul etmek lazım.

Denetime bakışla ilgili bu sorunlar dışında işletmelerle ilgili, kullanıcılarla ilgili, meslek mensuplarıyla ilgili denetim, gözetim ve yönetimle ilgili sorunlar da var. Bazen de kamu kurumlarının uygulamalarında sorunlar ortaya çıkıyor. Örneğin yakın zamanda

bildiğiniz gibi Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası belirli düzeyde yabancı kredi kullanan şirketler için denetim zorunluluğu getirdi, özel bir denetim getirdi. Fakat biz o özel denetime baktığımızda aslında denetim mesleğinin ya da denetimin anlamını Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının çok iyi değerlendirecek bir düzenleme yapmadığını gördük. Örneğin bir toplantıda Merkez Bankası yetkililerine aslında denetimde materyalite gibi bir şey olduğunu söylediğimizde, 'olur mu öyle şey, biz aslında kuruluşu kuruluşuna doğruyu yazmalarını bekliyoruz' gibi cevaplar alabiliyorsunuz ama denetim mesleğinin bunu yapması mümkün değil. Aynı şekilde Merkez Bankasının istediği denetimde biz çok fazla istatistik amaçlı istenen bilgi gördük yani siz bir şirketi denetliyorsunuz, sizin denetlemenizi istiyor kredi ve döviz cinsinden varlıklarıyla ilgili. Aslında onun istediği bazı şeyler şirket denetimiyle ilgili değil, kendisi istatistiki veri toplamaya çalışıyor. Bu da aslında bağımsız denetim mesleği açısından yapılmaması gereken bir şey çünkü aslında şirketler, biz de bu kadar maliyete katlanıp bir bağımsız denetimden istatistik üretilmesi için çalışmamalıyız. Bağımsız denetim sonucunda istatistik üretebilirsiniz ama öyle bir amacı olmamalı bağımsız denetimin.

Gene ben vergici olarak da aynı zamanda bir iş kolundan bahsetmek istiyorum. Örneğin VUK, Vergi Usul Kanunu'na biliyorsunuz yeni bir hüküm geldi, geçici ve eylül ayı sonuna kadar uygulanması zorunlu olan taşınmaz değerlemesi. Şirketlere imkan verildi, sabit kıymetlerindeki taşınmazları değerleyip, üzerinden %5 vergi ödeyerek bilançolarına koyma imkanı getirdi. Fakat düzenlemeye baktığımızda muhasebe mesleği açısından aykırı! Şöyle aykırı, diyor ki, %5 vergi hesapla ve bunu öde diyor. Daha sonra verdiği örneklerde yaptığı hesaplamada bakıyorsunuz ki

aslında o %5 vergiyi ayrıca zarara yazıyor, değerlendirme farkından indirmiyor ki bu Uluslararası Muhasebe Standartlarında biliniz; vergi karşılığı ayırırsınız ama değerlendirme farkının içinden ayırırsınız. Bu mali tabloyu bozan bir şey. Bir başka örnek aynı ilgili tebliğde açıklananlardan, amortisman uygulamış bir şirket ile uygulamamış bir şirket tıpatıp aynı maliyette aynı sabit kıymete sahip olsa bile çok farklı değerlendirme farkları çıkıyor. Yani bilançosu ve öz kaynakları yanlış hale geliyor. Şimdi Maliye Bakanlığı şunu söyleyebilir, diyebilir ki, taşınmazlarını değerle, %5 vergi öde. Ama bunu böyle hesaplayacaksınız, bunu öz kaynaklarda göstereceksin, bunu burada göstereceksin şeklinde söylemesi aslında muhasebeye müdahale. Maalesef ki bu müdahale çok eskiden beri sürüyor. Bu nedenle de mali tablolarımız gerçekten de doğru olmuyor. Doğru olmayınca kullanıcılar da ona güvenmiyor, ona güvenmeyen kullanıcı bağımsız denetçiyi de zaten bir ihtiyaç olarak görmüyor. Dolayısıyla bunların hepsinden yani her kurumun muhasebeye ve denetime müdahale edilmesinden kaçınmak gerektiğini düşünüyorum.

Peki, meslek örgütlenmesi olarak olaya bakarsak ne demeliyiz? TÜRMÖB üyesiyiz hepimiz, mesleğimizi yaparken de birçok aslında branştayız. Hiçbirimiz bunların hepsini aynı anda yapmıyoruz. Kimimiz muhasebecilik yapıyoruz şirkette ya da ofiste, kimimiz bağımsız denetim yapıyoruz, kimimiz gerçekten sadece vergi ya da vergi danışmanlığı ya da tam tasdik işinde çalışıyoruz ve bazılarımız da danışmanlıkta çalışıyoruz. Bu finansal olabilir, değerlendirme yapıyor olabilirsiniz vesaire vesaire. Fakat baktığımızda aslında hepimiz her işi yapabilir konumda ve görünümdeyiz. Fakat denetçi yetiştirmek ya da bir vergi denetçisi yetiştirmek o kadar kolay bir şey değil, ikisini aynı anda yapmanız mümkün de-

ğil. Biz şirket olarak zaman zaman şunu denedik aslında ve dedik ki, vergi asistanlarımız çok ihtiyaç olduğunda bağımsız denetimde yardımcı olsun bir ay, iki ay, üç ay. Sonunda aldığımız sonuç şu oldu; ne vergici yetişebiliyor, ne de bağımsız denetçi! Bir bağımsız denetçinin yetişmesi için minimum süresi, bizim için full bağımsız denetçiyle çalışmış olduğumda bile üç yıldır. Üç yılda sahada bir ekibi yönetme ve temel testleri yapma seviyesine gelmiştir, rapor çıkartma seviyesine bile gelmemiştir. Şimdi meslek böyleyken üç yılı bitirmiş bir bağımsız denetçinin ben vergi de yaparım demesi ya da bir vergi denetçisinin ben bağımsız denetim yaparım demesi veya bir başka alanda çalışmış, muhasebe alanında çalışmış birisinin ben denetim yaparım demesi çok zor. Önce kendi içimizde bu branşlaşmayı sağlamalıyız. Hangisini yaparsak ona özel bir lisans alabiliriz az önce söylendi, bağımsız denetçilik için bu zaten var ama mesela muhasebe uzmanlığı olabilir veya vergi olabilir. Dolayısıyla bunun bir ayrımına ihtiyacı var. Zaten denetçi ve denetimle ilgili UFRS kapasitesinin artırılması zorunluluğundan bahsetti arkadaşlarımız. Yaygın bir bilgi de şu benim gördüğüm, Uluslararası Muhasebe Standartlarını bilmekle denetim yapmak, denetim yapabilmek aynı kefedede değerlendiriliyor. Halbuki bağımsız denetim standartlarının muhasebeyle hiçbir alakası yok. Yani siz bağımsız denetim standartlarını biliyorsanız istediğiniz standartta ister UK olsun, ister USA standartları olsun, ister BOBİ FRS olsun, ister VUK olsun denetleyebilirsiniz. Ama bilmeniz gereken finansal raporlama standardı değil, denetim standardı ki o da en az finansal raporlama standardı kadar geniş bir standart.

Düzenleyiciler; ne kadar çok düzenleyicimiz var ona bakalım. TÜRMOB var, o da düzenleyici çünkü serbest muhasebeci mali

müşavir belgesi veriyor, sürekli eğitim vesaire onları düzenliyor. Ticaret Bakanlığı, bütün işletmelerimiz aslında Ticaret Bakanlığına bağlı. Asıl düzenleyici, asıl işin sahibi olan Ticaret Bakanlığı. Hazine ve Maliye Bakanlığı, KGK, SPK, BDDK, Sigortacılık Genel Müdürlüğü, EPDK ve şu anda bir de Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası eklendi. Şimdi burada tabii bir koordinasyon ihtiyacı var, biz bağımsız denetim şirketleri olarak en çok şikâyet ettiğimiz konulardan bir tanesi şu, biz sürekli olarak bağımsız denetim faaliyetlerine ilişkin bildirimlerde bulunmak ve veri vermek durumundayız. Sözleşmemizi girmek, sözleşmedeki değişiklikleri girmek, personel değişikliğimizi girmek, her raporu girmek ve bunu sadece bir kuruluş için yapmıyoruz, bizim için asli olan tabii ki KGK'dır, bütün mesleğin düzenlenmesi ama SPK için de yapıyoruz, BDDK için de yapıyoruz. Örneğin ben bütün personel giriş çıkışlarımı hem SPK'ya, bildiriyorum hem BDDK'ya bildiriyorum hem de KGK'ya bildiriyorum. Aslında tabii yasal olarak KGK bu konuda düzenleyici ve denetçi kuruluş olarak belirlenmiş olmasına rağmen bu hâlâ beş yıldır devam etmekte. Kalite kontrol denetimleri, ben hem KGK'dan denetçi geliyor bana kalite kontrol denetimi için hem de SPK'dan geliyor. BDDK'dan gelebilir. Dolayısıyla aslında mesleğin sahibi bir yer ise denetim de bir yer tarafından yapılması lazım veya birisinin diğerinin inceleme bulgularını kullanması lazım. Çünkü bu denetimler de aslında denetim şirketleri için maliyet, ayrıca birden fazla kuruma birden fazla şekilde hesap verme sorumluluğu getiriyor. Bunun da düzeltilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Daha önce söylemiştim istatistiki amaçla kullanılmaması lazım bağımsız denetimin. Bilgi Sistemleri Denetim Tebliği var örneğin, SPK yayınladı, şimdi eminim KGK çalışıyordu çok uzun

süredir ama SPK yayınladı. Şimdi KGK da yayınlayacak, belki TÜRMOB da yayınlayacak. Yani bunun önüne geçilmesi lazım. Aslında Bilgi Sistemleri Denetim Tebliği zaten uluslararası literatürde var, bunun düzenleyicisinin kim olması lazım? KGK olması lazım değil mi? Türkiye’de bağımsız denetimi şu anda o, diğer kurumların bu konularda biraz geriye çekilmesinde fayda var.

Yine sürekli mesleki eğitim biliyorsunuz KGK çıkarttı ilk tebliği, aynı zamanda TÜRMOB da yönetmeliği çıkarttı henüz uygulanması başlamamasına rağmen. Aslında tek olması lazım, yani biz meslek mensupları olarak sürekli mesleki eğitimi tek görmeliyiz. Bağımsız denetim yapanlar belki ayrıca ek dersler koyabilirsiniz, alanları farklılaştırabilirsiniz ama yönetmeliğin ya da tebliğin tek olmasını bekliyoruz.

Kâr dağıtımını mesela bizim en çok aldığımız sorulardan bir tanesi, kâr dağıtımını TTK 376 gibi bazı ticaret hukuku uygulamalarında hangi mali tabloya itibar edileceği? Eminim siz de karşılaşmışsınızdır; VUK mu, MSUGT mu, TFRS mi, BOBİ FRS mi yoksa TTK 376 için çıkartacağımız yeni bir mali tablo mu? Şimdi bize soruyorlar, kâr dağıtımında hangisini uygulayacağız? Yani bir ülkede bunun bu kadar belirsiz olmaması lazım. Size örneğin bir soru sorayım çok belirsiz bir alan, bir şirketin finansal raporlama standartlarına kim karar verir? Bilen var mı? Ben de bilmiyorum! Tabii SPK’ya tabi olanlarda zorunluluk var, KGK belli limitin üstünde biliyorsunuz, daha doğrusu KAYİK’lerde belirli TFRS olmak zorunda, diğerlerinde BOBİ FRS olmak zorunda fakat nerede yazılı? Şimdi ben yatırımcıyım diyelim ki, bir şirkete para koydum, sermayem var, kâr alacağım değil mi? Bütün bu düzenlemeleri geçin kim karar verecek? Yönetim mi karar verecek, ge-

nel kurul mu karar verecek, yönetim kurulunun başkanı mı karar verecek, ticaret hukukunda belirli mi? Hiçbir yerde yok, ben çok araştırdım. Halbuki şirkete para koyan kişinin nihai amacı oradan en yükse getiriye elde etmek; ya kâr payı olarak ya da şirketten ayrılırken. Daha parayı koymadan o şirketin mali tablolarının hangi finansal rapora göre çıktığını bilmesi gerekiyordu ama bilmiyor ve bundan şikayet de etmiyor, bakın bundan tek şikayet eden benim. Yani bir yatırımcı da demiyor ki, hangi mali tablodan kârımı alacağım ben? Çünkü çok farklılaşabilir. Maalesef bu Ticaret Hukukunda da düzenlenmemiş durumda ve KGK da henüz bir düzenleme yapmadı ama bence zaten KGK'nın da bir düzenleme yapmaması lazım. Ticaret Hukukunda bunun düzenlenmesi ya da Ticaret Bakanlığının düzenlemesi lazım. Buradan hareketle kâr payının nasıl dağıtılacağına ilişkin düzenlemeler var, zaten vergi kârı belli biliyorsunuz o başka bir şey. SPK'nın kâr dağıtımına ilişkin bir tebliği var, nasıl hesaplanacağına ilişkin. KGK'nın sitesinde bir açıklama var, bir karar değil çünkü KGK yetkisiz bu nedenle yapmıyor diye düşünüyorum ama bir açıklaması var. Bence o alana hiç girmemeli çünkü kâr dağıtımını ticaret hukukunun konusu, işletme hukukunun konusu. Dolayısıyla Ticaret Bakanlığının da bir açıklaması var hepsinden sonra yapılmış asıl işin sahibi olan, dolayısıyla kâr dağıtım konusu da oldukça aslında karışık. Her kurumun kendi alanını hukuki olarak çok iyi belirleyip o alanda düzenlemeler yapması, diğer alanlardaki eksiklikleri ilgili kurumlar aracılığıyla yapmasında ben yarar görüyorum.

Bunlardan bahsettik zaten. KGK denetim ve yaptırımlarına gelince tam da Daire Başkanımızın burada olduğu ana rastladık. KGK denetimleri aslında bizim açımızdan çok yararlı ve KGK 2016-2017 yılında çok ciddi denetimler yaptı. Hem kalite kontrol

standartlarını denetledi şirketlerin hem de dosyaların kalite kontrolünü yaptı. Birkaç dosya seçerek ve büyük şirketlerin tamamını kavradı, çok ciddi de idari yaptırımlar ve para cezaları uyguladı. Bizim genel olarak gördüğümüz denetimlerde şu, daha çok KGK standartlara bakarken bağımsız denetimin muhasebe standartlarına bakarken çok kural bazlı hareket ediyor ama bildiğiniz gibi aslında TFRS özellikle ilke bazlı bir muhasebe. Dolayısıyla biraz daha ilkeye bakması gerektiğini düşünüyoruz. Aynı şekilde biraz daha usule değil öze bakması gerektiğini düşünüyoruz, tabii bu usulün önemi yok anlamında değil tabii. Ben örneğin kendi adıma bir şey söyleyeyim, ben aynı zamanda şirketin risk management partneriyim yani şirketin oditle ilgili sistemini yönetmek zorundayım. Örneğin risk olup olmadığını, herhangi bir bağımsız denetim sözleşmesinin risk yaratıp yaratmayacağını. Bağımsız denetimde ve bizim standartlarımızda da şöyle bir şey var, siz vermemeniz gereken bir hizmeti, aynı müşteriye vermemeniz gereken bir hizmeti araya bir duvar örerek iki ekibin birbirine hiç etkisi olmadığını ispat ederek verebilirsiniz aslında, bunu size sağlıyor standartlar. Mesele biz bunu asla kullanmıyoruz. Kullanmama nedenimiz şu, bunu KGK'ya anlatamayız yani gerçekten bağımsız yapsak bile bunu KGK'ya anlatabileceğimizi düşünmüyorum çünkü çok usul ve kural bazlı olduğu için hiç karışmadan o alanları geçiyoruz.

Benim bir önerim var, daha önce KGK'ya da göndermiştim. KGK cezalarına baktığımızda örneğin girin siteye bağımsız denetim kuruluşlarıyla ilgili yaptırımlara bakın çok ciddi ceza göreceksiniz, bu cezaların çok büyük bir kısmı usul kaynaklı. Örneğin sözleşmeyi zamanında girmediniz, sözleşmeye bir şeyi yanlış yazdınız, işte bir bildirim yapmadınız gibi. Şimdi hepimizin bildiği gibi

usul önemlidir tabii ama usule ilişkin olarak vereceğiniz cezaların da para cezası ve benzeri cezalar olması lazım. Yani bir şirketin lisansının iptal edilmesi, faaliyetinin geçici olarak askıya alınması hatta uyarı gibi hükümler olmamalıdır. Para cezaları zaten yeterince ikna edici çünkü BDDK'nın ve SPK'nın da var yıllardır uyguladığı ve şirketler o yanlış işlemi yapmaktan kaçınıyorlar. Fakat KGK yaptırımları usul ve öz için ayrılmamış durumda şu anda. Her türlü şey için yani usulle ilgili bir şeyden dolayı da uyarı ya da faaliyet izninin askıya alınması cezası ile karşılaşılabilirsiniz. Bu aslında ceza vermenin ve belli konuda bir düzenleme, düzeltme yapmanın da doğasına aykırı.

Ayrıca bir başka şey daha var, az önce kısaca bahsettim, KGK bazı alanlarda Türk Ticaret Hukukunun hükümlerinin uygulanması ve işletme yönetiminin sorumlu olduğu alanlarda denetçiyi sorumlu tutma eğiliminde. Bunlardan en önemlilerinden bir tanesi denetim raporunun süresinde verilmesi. Bu şu demek aslında; bir düzenleme var, örneğin diyorlar ki size güvenliğinizi sağlayın diyorlar, fakat güvenliğinizi sağlamak için güvenlik şirketi ile anlaşmazsanız cezayı güvenlik şirketine kesiyorlar. Şimdi Türk Ticaret Kanunu işletme yönetiminin sorumluluğunu belirlemiş, ortaklara karşı sorumlu, dava açılabilir, başka sorumlulukları var ve raporu sunmak zorunda olan o. Şimdi denetçinin rapor sunması ve zamanlamasına ilişkin sorumluluk getirdiğinizde işletmeye bağımlı hale kılıyorsunuz. Hiç kontrol edemediği bir alanda yani hiç mali tablo çıkartmayacağını düşünün işletmenin ya da başka bir standart çıkartacağını düşünün, o alanda size bir sorumluluk yükleniyor hatta şöyle bakalım, sözleşmeyi imzalamama konusunda da aynı şey geçerli. Diyor ki Bağımsız Denetim Yönetmeliği, genel kurul yapıp bağımsız denetçi atandıktan sonra 60 gün

içerisinde sözleşme imzalanmalı, imzalanmazsa işletme sahibine ihtar çek diyor. Beni işletme sahibiyle karşı karşıya getiriyor. Benim öyle bir sorumluluğum yok! İmzalamayabilir, onun sorumluluğu. Bağımsız denetim yaptırmak da benim sorumluluğum değil. Ben imzalamazsam o bana ihtar çekebilir. Ben bağımsız denetim sözleşmesini imzalamaya yanaşmıyorsam o çekebilir. Ben bağımsız denetime zamanında tamamlamıyorsam bana sorumluluk yüklenebilir ve bunlar aslında daha önce SPK uygulamalarında vardı. Örneğin SPK'da bir şirketin mali raporlarını ve faaliyet raporlarını doğru zamanda sisteme yüklediğimizde ne olduğunu söyleyeyim ben size, geçmişte müşterilerimizde oldu. Sistem hatasından kaynaklanan yani IT sisteminden kaynaklanan bir şey oldu veya şirketin bağımsız denetim bilgilerini vermesinden oldu. SPK bize ne yazı yazdı, görüşümüzü bile almadı direk şirketin sayfasını kapatıyor çünkü sorumluluk kimde? Şirkette. Onun bağımsız denetçiyle bir ilgisi yok. Şirket bana yanlış yaptığım için dava açabilir, onun akabinde de KGK ya da SPK bana inceleme yapıp ceza verebilir ama benim mali raporları zamanında sisteme girilmesiyle ilgili herhangi bir sorumluluğum yok. Bir bağımsız denetim standardı da değil. Dolayısıyla bunun gibi hususların bağımsız denetim düzenlemelerinin içinden çıkarılması gerektiğini düşünüyorum.

Bir başka konu, diyelim ki zamanında bitiremiyorsunuz denetimi, ne yapacaksınız? Hiç belli değil! Fesih mi edeceksiniz sözleşmenizi, olumsuz görüş mü vereceksiniz, görüş vermekten kaçınacak mısınız? Ne yapacağımız da belli değil. Aslen bitmediyse bitmemiştir! Bütün veriler belli incelemeler bitmeden o denetim bitmez, o serbest olmazsa bağımsız denetim kalitesinden ödün vermek zorunda kalırsınız yani ya süreyi hızlandırmanız lazım.

Ve bu konuda işletme yönetimlerinin sorumluluğu bildiğiniz gibi sıfır. Halka açık şirketler nisanda yapılması gereken genel kurullarını hazıranda, temmuzda yapıyorlar ve SPK hiçbir ceza kesmiyor. Sizde zaten şirketlerin bir kısmı birkaç yıl sonra yapıyor biliyorsunuz, dolayısıyla işletme yönetimlerine bir ceza kesmeyen bir Ticaret Bakanlığı ve Türk Ticaret Kanunu varken bağımsız denetçiye, ‘sen bu raporu ver yoksa ceza keserim’ demek az önce söylediğim gibi denetlenenin sorumluluktan kurtulması fakat denetlemek zorunda olanın ya da denetlemesi gerekene ceza kesmek, bunların çıkartılması gerektiğini düşünüyorum.

Rotasyon ile ilgili bir sorunumuz var bağımsız denetim kuruluşları olarak, o da şu, bildiğiniz gibi son 10 yılda 7 yıldan fazla bir şirketi denetlememiz mümkün değil. Bu Türk Ticaret Kanunu hükmü ve SPK dahil tüm şirketler için geçerli. Aynı zamanda denetim ekibinizin de 5 yıldan fazla aynı şirketi denetlememesi lazım. Bu ne demek? Denetim ekibi derken partner işte sorumlu denetçi ve managerınızın da değiştirilmesi lazım. Şimdi bu aslında birçok ülkede ikisi birlikte yok. Veya bu hükmün şu şekilde değiştirilmesi önerilebilir; şayet ekip rotasyonu yapabiliyorsa bir şirket, o kadar sayıda ekibi varsa o zaman bağımsız denetimde rotasyon süresi daha uzun olmalıdır. Çünkü ekip değiştirdiniz, iki yıl sonra şirket değiştiriyor zaten denetim şirketi, bizim düzenlemelerimize göre.

Tarife ihtiyacından da bahsetti zaten arkadaşlarım, o yüzden çok onun üstünde durmayacağım. Ücretlerin düzeltilmesi gerektiğini zaten söylemişim. Ama KGK’nın ve Bağımsız Denetim Derneğinin kapasite çalışmaları var. Çok uzun süredir hatta 2013 yılından beri sürüyor. O çalışmayı bekliyoruz dolayısıyla o çalış-

mayla sorunun bir kısmı düzelecek diye düşünüyorum. Bunların birçoğundan arkadaşlarımız bahsetti, teknik eksikliklerden muhasebe finansal raporlama yetkinliği ile ilgili işletmelerdeki iç kontrol, işte denetim komitesi ve benzerlerinin eksikliğinden ya da denetçi sayısı ve denetçi kalitesinin yetersizliğinden. Aslında meslek örgütümüz ve KGK bu alanlarda yatırım yapmalıdır. Yani ben şu anlamda söyledim, biz aynı taraftayız diye. Bizim ülkemizin denetim kalitesini ve denetçi sayımızı arttıracak bir takım çalışmalar yapmamız lazım. Mesela ben bazen uluslararası toplantılara gidiyorum, ortak toplantılara katılıyorum. Almanya'nın herhangi bir şehrindeki bir ofisinde çalışan sayısı 1500-2000! Ve Türkiye'ye geldiğimizde 1500-2000 tüm Türkiye'de denetim firmasının çalıştırdığı kişi sayısı. Ülke ekonomisine baktığımda Hollanda ile karşılaştırıyorum, Hollanda örneğin nüfusu bizim sekizde birimiz, ekonomimiz büyük fakat denetçi sayımız, finansal raporlama yetkinliğimiz o kadar az ki! Bu alanda daha çok gelişmeye ihtiyaç var. Ekonomimizin gelişmesi için mutlaka bu alanlara yatırım yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Ben zamanı iyi kullanmak adına bazı konuları zaten bahsedilmiş olanların üzerinden geçtim. Muhasebe standartları ile ilgili sorunlarımız var, bunun üzerinden az önce geçtik. Çok sayıda muhasebe standardımız var, başka bir finansal raporlama standardına geçişte bir defterimiz yok hâlâ. Şu anda biliyorsunuz Türk Ticaret Kanunu'na göre, Vergi Usul Kanunu'na göre defter tutmak zorundasınız ama TFRS mali tablo hazırladığınızda aradaki geçişi gösterecek bir defterimiz yok. Daha önce bu SPK'da vardı, SPK defteri ama şu anda bunu iyi bir şekilde düzenlemiş göremiyoruz. Biz bir önceki denetçinin çalışmalarına ulaşmaya çalışıyoruz hangi kayıtlarda diye. Halbuki şirkette bu kayıtların olması ve ay-

rıntılı olarak gösterilmesi lazım. Biraz da BOBİ FRS hakkında, uygulama cephesinden bir bilgi vermek istiyorum. Şimdi BOBİ FRS yerine aslında KOBİ FRS bekliyorduk yani yerel raporlama çerçevesinin KOBİ düzeyinde olması ve daha basit olmasını bekliyorduk. Bizim Vergi Usul Kanunlarımız bütün eksikliklerini tamamlayacak ama uygulaması da kolay olacak fakat maalesef BOBİ FRS şu anda TFRS'ye yakın. O anlamda baktığımızda aslında işletmeler şöyle yapmaya başladı, benim şu anda BOBİ FRS müşterilerim sadece şu var; BOBİ FRS'de konsolidasyon limitleri var, konsolidasyon limitlerinin şayet altında kalıyorsa o zaman BOBİ FRS seçiyor, üstüne geçtiği anda TFRS'ye geçiyor. Yani ülkemizde eğer bir değişiklik yapılmazsa BOBİ FRS'nin uygulanma oranı %1'lerde kalacağına inanıyorum. Ya VUK'u kaldıracağız, MSUGT'i kaldıracağız BOBİ FRS defter tutulacak diyeceğiz bunun artması için. Aksi halde seçilmiş olduğunda bütün işletmelerimiz TFRS'ye geçiyor, biz de TFRS'yi öneriyoruz. Bizim açımızdan da iş yükü aynı, müşteri için de iş yükü aynı, madem öyleyse TFRS yaparım niye BOBİ FRS yapayım, hiç değilse uluslararası geçerli bir raporum olmuş olur diye düşünüyorlar.

Evet, bunlardan bahsettik, evet, sanırım sunumum bu kadar. Teşekkür ederim beni dinlediğiniz için, sağ olun.

Yücel AKDEMİR

Oturum Başkanı

- Evet, Erdal Üstada çok teşekkür ediyoruz.

Bir taraftan sorularımızı toplarken diğer taraftan Değerli Hocamız, Ömer Lalik Hocamızın bir ufak katkısını alacağız. Hocam, buradan mı katkınızı sunacaksınız, buyurun. İsterseniz böyle gelin Hocam, arkadaki arkadaşlarımız duymayabilir. Bu arada soruları görevli arkadaşlar toplansınlar.

Prof. Dr. Ömer LALİK

- Başkanım, teşekkür ediyorum. Benim gibi “maşallah kuşağından” birisi çıktığı zaman kürsüye eski çağlara döner. Şimdi düşünüyorum, 3 bin yıl geriden bugüne nasıl geleceğiz? Çünkü tartıştığımız doğru, gerçek, bilgi, değer konuları tartışıla gelmiş, belki bizim eksiğimiz neyin, ne olduğunu tümüyle algılamadan bir yerlere yerleştirmek.

Hepiniz biliyorsunuz, kavramsal çerçeve bir standart değil, standartlar başka. Değerli konuşmacılar da zaman zaman sözünü ettiler, bilgiden bahsettiler. Bir kere veri, bilgi, faydalı bilgi birbirinden farklı şeyler, bu konuda size tebliğ verecek değilim ama verinin, bilginin ve faydalı bilginin ne olduğunun ayırtına varmak gerekiyor felsefi olarak. Neden bunu söylüyorum? Çünkü kavramsal çerçevede de faydalı finansal bilgiden söz ediliyor ve amaç, faydalı finansal bilgiye erişmek. Sadece bunu bir noktada vurgulamak istedim.

İkincisi; eğitimden, etikten söz ediliyor. Bir kere ahlak, etik, değerler birbirlerinden farklı şeyler, bunun ayırtına varmak lazım. Son derece kısa; ahlak da etik de doğru nedir, yanlış nedirden hareketle gerçeğe ulaşmaya çalışıyor ancak nüans var. Ahlaktaki

ve etikteki doğru veya yanlış soyut, bu soyutluk da birbirinden farklı. Ahlaktaki soyutluk toplumsal anlayış ile ilgili, etikteki soyutluk bireysel veya örgütsel davranışla ilgili. Bir ölçüde toplumsal ahlaktan yola çıkarak yürünen etiksel davranışlar, soyutluk zırhından bir ölçüde sıyrılmayı sağlıyor. Bir meslektaş, yaşadığı toplumun yani toplumsal ahlaktan ne kadar kopabilir? Bir kere bunu tartışmak lazım. Bazı şeyleri akılda kalsın diye şöyle örneklemek gerekir. Çok ekstrem bir topluluk düşünün, bu toplulukta anlayış hırsızlığın üzerine kurulu, rüşvet almanın üzerine kurulu veya bir başka, toplumun toplumsal ahlak anlayışı bu. O topluluğun içinden biri çıkıp “yahu kardeşim, bu yaptığınız yapılacak bir iş değil, bu uygun değil, hırsızlık yapmayalım, rüşvet almayalım” derse o zaten toplumdan dışlanır o toplumsal ahlaka uygun olmadığı için.

Şimdi onun için buradaki o nüanslar üzerinde sadece düşünmemiz gerekiyor yoksa etik davranışlar sıralanır, birbiriyle de aynıdır yani doktorların etik anlayışı ile muhasebecilerin veya ayakkabı boyacılarının etik sıralamasındaki davranışlar çünkü davranış işidir, birbirine son derece benzer. Yani etikte ve ahlakta doğru-yanlış, right-wrong anlayışı gerçeğe eriştirir bizi. Ama değerlerde, gerçek değere erişmede oradaki doğru “true’dur, somuttur, soyut değildir ve daha iyiye gitmenin yollarını bulur.

O zaman denetçi, sadece doğruyu yanlış değil, doğrudaki ve yanlıştaki gerçeği de göstermek durumundadır. Bu nasıl olacaktır? Bu şöyle olabilir çünkü II. Dünya Harbi’nden sonra Amerika Yüksek Yargısının denetçilerle ilgili bir yargı kararı halen Amerika’da geçerliliğini korumaktadır. Bir sorunlu olayda taraflar Amerika Yüksek Mahkemesine gitmişlerdir taraflar, yargıçların

verdiği karar şudur; “bir denetçi, gerekirse kendini tabii hakim yerine koymak ve yasaların üzerine çıkarak görüşünü oluşturmak zorundadır” demektedir. Yani sadece ‘yasalar böyle dedi’ diye ona sığınarak görüş bildirmek ahlaki sayılmamaktadır, etik bulunmamaktadır.

Tabiatıyla bunun oluşabilmesi için ülkedeki, toplumlardaki temel eğitimdeki eşitliğin sağlanması gerekir. Bir ülkede temel eğitimde eşitlik sağlanırsa insanlar birbirlerini daha iyi anlayabilirler, sonraki aşamalarda herkes yeteneklerine göre işte kimi denetçi olur, kimi gider asker olur, kimi orada kalır işçi olur, kendi mesleğinde yürür.

Şimdi tabiatıyla amacımız gerçeği yakalamak, tüm filozoflar bunu söylüyor ama halen gerçeği, kimsenin ne olduğunu anlatabilmesi konusunda da “şu gerçektir” demek son derece zor. “İşte şu gerçektir” dediği anda denetçi, hakikatle yakaladığı gerçeği karşılaştırmak gerekir, “true’daki” somutluk var, hakikatte inancıyla ilgili yine soyut bir şey var. Dersiniz ki, karşınıza bir adam gelir “yahu, bu adamın her şeyi gerçeğe benziyor ama gözünde öyle bir ışık var ki, her haltı işler!” İşte bu o ışık hakikatin gerçekten daha farklı bir şey olabileceğini söyleyebilir.

Zaten bir sır ne kadar açıklanırsa açıklansın içindeki yüzü her zaman koruyacaktır. Yani sırlarında bir denetçi her şeyini yakalamak zorunda değildir, mümkün değildir zaten, bir bu var. Her doğru gerçek değildir, akılda bir denetçinin ve hepimizin tutması gereken bir şey budur. Etik, ahlak değildir, bir de bunu hatırlamamız lazım. Ayrıca ahlakın ahlaksızlığı vardır, bunu da bir kenara yazmak gerekir. Teşekkür ediyorum.

Yücel AKDEMİR

Oturum Başkanı

- Evet, Değerli Hocama teşekkür ediyorum. Sayın Volkan Demir son söz, varsa soru, orada mikrofon var, lütfen.

Prof. Dr. Volkan DEMİR

Galatasaray Üniversitesi

- Sayın Başkanım, bir tane soru var, bunu okuyayım hemen.

Bağımsız denetim sürecinde bağımsız denetim raporunda değişiklikler oldu, evet, 2018'te. İşletmenin sürekliliği büyük önem arz etti, denetim raporlarında verilen örneğin görüş bildirmekten kaçınma ve diğer görüşlere dayanak arıyor, doğru. Açıklama istiyor. Soru şu; bu kapsamda değerlendirme, günümüz Türkiye'sinde raporun şeffaflığı açısından uygulanabilirliği nedir?

Şimdi daha uygulamaya başlamadık tabii hani uygulanabilirliği ne diri en iyi istatistiki olarak Kamu Gözetim Kurumu tutacak, değil mi?

Sorduğu şey şu aslında, SPK, başladı kilit denetim konularında. Hangi konuların kilit denetim konusu olacağı standartta yazıyor ama bu da büyük bir yargı gerektiriyor yani şunlar şunlar şunlar diye yazmıyor, denetçi bunu yargılayacak. Zaten bilançoya bakınca da aşağı yukarı görüyorsunuz; stok, hasılat zaten çok önemli konular, varsa türev işlemler çok önemli konular, bir sanayi işletmesinde maddi duran varlıkların denetimi çok önemli konular.

Genelde ben SPK raporlarını incelediğimde 5-6'yı geçmiyor hat-
ta 3-4 tane yapan da var kocaman sanayi işletmelerinde. Demek
ki denetçi yargısında, onun mutlaka bir çalışma kağıdı var zaten,
denetçi yargısında o konular önemli. Fakat denetçiye soruyor ve
görüşte de açıklatıyor, diyor ki, “bu kilit denetim konularını ne-
den kilit olarak seçtin?” Stoku kilit denetim konusu olarak seçmiş
denetçi ama neden seçtiğini de açıklamak zorunda. Bunun uygu-
lanabilirliği nedir? SPK raporu, siz yazıyorsunuzdur Üstat, SPK
raporlarında uygulanabilirliği var. Ben bunu şeffaflık açısından
da olumlu görüyorum, özellikle yatırımcı açısından da olumlu
görüyorum. Çünkü 1 sayfalık, 15 sayfalık denetim raporu, haki-
katen keyifsiz bir şey. Finansal tabloyu şirket hazırlıyor, 1.5 sayfa
görüş veriyorsunuz, zaten görüşün dört paragrafı maktu, denetçi-
nin sorumluluğu, yönetimin sorumluluğu, işte onun sorumluluğu,
bunun sorumluluğu. Denetçinin ne yaptığı yani işimizi, çeyizimi-
zi dökemedik ortaya denetçi olarak söylüyorum. Çünkü size para
veriyor bu insanlar ve Üstat söyledi, bunu zül olarak, yasal dü-
zenleme olarak yaptığınız zaman da işinizin kıymeti yok. Ee işe
değer, parasal değeri atfedilen kilit nokta işten yararlanma yani
bunu yasa zorunlu tutabilir, hukuki, düzenleyici kuruluş isteyebi-
bilir ama... Ben bir şirkette gördüm, patron dedi ki, “yahu, 3 sene-
dir bağımsız denetim yaptırıyorum, ben buna zorunlu olsun diye
girdik falan ama o kadar işime yaradı ki” dedi, “nerede yaradı?”
dedim, banka gelmiş demiş ki, “siz artık farkında mısınız denetim
raporlarınızı veriyorsunuz, 1.5 puan krediyi ucuz kullanıyorsu-
nuz” demiş ve şirketin kredi yükü milyonlarca dolar. Vurduğunuz
zaman 10 senelik denetim parasını 1 yılda çıkarıyor. Dolayısıyla
bu sadece parasal faydası. İkincisi; bir de kurumsal yönetimde,
hani kurumsal yönetimde kurumlaştırıyor şirketi yani muhasebe
müdürünü kurumsallaştırıyor, insan kaynaklarını kurumlaştırı-

yor, üst yönetimi kurumsallandırıyor. Tabii ona niyet etmesi lazım ilk önce üst yönetimin, “ben kurumsallaşmaya niyet ediyorum” demesi lazım, isterse kurumsallaştırabiliyor. Bunun uygulanabilirliği var, şeffaflık için de güzel bir şey ama Kamu Gözetim Kurumu uygulamalarında, KGK uygulamalarında 01.01.2018’den itibaren başlıyor bu yani şu demek; 31.12.2018 raporlarında göreceksiniz bu geniş raporlama formatını.

Süreklilik ile ilgili konuşmamda söyledim, acayip önemli bir şey. Çünkü Üstat da söyledi, sürekliliğe dikkat ediyoruz, denetçi sürekliliği çalışmış mı diye, süreklilik, denetçinin başına gelebilecek, Allah korusun, süreklilikte olabilecek bir aksaklık dünyadaki vakalarda böyledir, denetçinin başına gelecek şey sürekliliği iyi analiz etmemesidir. Yani olumlu görüş verdiği bir firmanın konkordato ilan etmesi, olumlu görüş verdiği bir firmanın iflas etmesi, olumlu görüş verdiği firmanın batması işte denetçinin başı o zaman derttedir. Çünkü sorumluluk davalarıyla karşı karşıya kalacak, alacaklılar diyecek ki “ya, raporuna güvendim, ben kredi verdim, krediyi uzattım vesaire” diyecek, dolayısıyla en önemli konulardan bir tanesi bu, süreklilik. Teşekkür ederim.

Mehmet ŞİRİN

KGK Daire Başkanı

- Şimdi bize gelen sorulardan bir tanesi de 701’di, bunu 701’de nasıl belirleyeceğiz diye, ben şöyle bir ilave edeyim; hani iki denetçi konuşuyor, iki denetçi de birbirinin denetimini birbirine anlatıyor. Aslında o da şunu yapacak, diğer denetçiye, “şu alanlar olmasa yani şu alanları denetlemiyorsan bu şirketi denetlemiş

sayma!” İşte o alanlar kilit denetim konusu. Anlatabiliyor muyum? Bu kadar, bence en kısa, resmi olmayan açıklaması bu. Yani siz bir denetçi arkadaşınıza işinizi anlatıyorsunuz, o firmayı anlatıyorsunuz, diyorsunuz ki, “bu alanları denetlemiyorsan denetlemiş sayma” işte o alanlar kilit denetim konusu. Ama standartta usulü var, ben burada algı için şey yaptım.

Şimdi kilit denetim konularına görüş vermiyoruz, tek bir görüşümüz var, onu da burada vurgulayayım öyle bir şey oldu. Kilit denetim konular görüş yok, yani biz ona ilişkin ayrıca bir görüş vermiyoruz. Görüş vermekten kaçınmada da kilit denetim konusu yazdırmamızın sebebi bu, sanki “ben görüş vermiyorum ama bu hariç” gibi bir durum ortaya çıkıyor, standart onun için yazdırmıyor.

İkinci konu ise sürekli eğitimdeki bu kazanılan kredi nasıl yüklenecek? İşte Yetkilendirme Dairesinin sisteminden yükleniyor. Burada usul şu, eğer akreditasyon eğitim kurumları bize listeyi gönderirse siz sadece şeyi yazıyorsunuz, orada çıkıyor o eğitim, oradan tıklıyorsunuz, “ben bu eğitime katıldım”, zaten listesi bizim elimizde yapıyorsunuz. Öyle bir şey yok ise biz genellikle sertifikanın yüklenmesini istiyoruz. Ama bir 60 kredi var, hani genel kredi dediğimiz yani zorunlu kredi 20’lik, zorunlu kredinin toplamı 60 ediyor, onun haricinde orada biz çok belgeleme istemiyoruz. “Şu konferansa katıldım, şuna katıldım” yani o belgeleme olmayan yerlere gereksiz yere kendinize külfet edinmeyin ama özellikle 20 kredide, yeterli olarak bizim Dairemize ona bakacaktır temel eğitimde. Yani diğer 60’da ise sadece isminizi yazacaksınız, odaklanacağınız nokta o. Diğer hususlarda da işte biri bize ihbar etti, şikayet etti yani o alanda önemli ama biz orayı özgür

biraktık, dünya uygulamalarına paralel bir şekilde. Ben aslında Erdal Bey'in birçok hususuna da cevap verecektim. Sadece şunu söyleyeyim; biz hiçbir denetçiyi yani kapatmak, askıya almak, bunlar bizim için çok ağır cezalar, yani onlar sadece sizin için değil bizim için de aşırı derecede ağır cezalar. Bir insanı askıya almak, hele bir denetim şirketini askıya almak kapatmak demek. Yani biz onu çok düşünüyoruz, öyle bir vaka olmalı ki o vakayı biz kaldıramamalıyız. Orada yoksa 25-50 kişi çalışıyor yani tüm onlara bakıyoruz. Onun için mesela özellikle usulden kolay kolay vermiyoruz ama özellikle sizin dediğiniz gözetimdeki usullerde uyarı çok gidiyor. Birinci uyarıyoruz, ikinci uyarıyoruz, üçüncü uyarıyoruz, o uyarınlar üzerinden yapılmıyorsa artık bir uyarı geçmişini sorguluyoruz. Ama askıya alma benim için, benim Dairem için çok önemli. Gerçekten çok ciddi bir vaka oluyor, mesela ben bazen biliyorum kişiyi askıya almayı isteyince, nasıl biliyorum? Sözleşme yani o firma için birisi şartlı görüş vermiş, aynı dönem için hemen bir sözleşme yapılmış, 4 gün içerisinde de rapor yazılmış başka bir firma, anlatabiliyor muyum? Yani ben süper olduğum için değil, yani 4 günde bir denetim raporu yazılmış, şartlı görüş olumluya dönmüş, bir şeyler olmuş. Yani onu bizim sistem çıkarıyor onu, ben de diyorum ki, “git, %90 burada bir çalışma yok” yani askıya alma orada ister istemez bizi ona sevk ediyor. Ama dediğim gibi bunlar için de ağır cezalar, şevkimizi kimsenin, özellikle denetim kuruluşlarının denetim yapmasını kırmaması lazım. Zaten ikinci yıl bizim gittiğimiz firmalar, özellikle ilk 20’de bizim bulgu sayımız ciddi düşüyor, ilk gittik ama ilk gittiğimiz zaman mesela dosya olmuyor hani şekil bazen mesela diyoruz ki, süreklilikle ilgili, ‘o firmanın sürekliliğinde sorun yok’, cevap bu. Peki, dosya nerede? “İşte ben YMM’siyim” ama ben bunu yurtdışına anlatamam ki, “ben YMM’siyim” ile.

Tamam, güzel, çok iyi firmayı tanıyabilirsiniz ama olabildiğince o asgari şartları taşıyarak belgelendirirsiniz. Burada şuna da karşı değiliz yani YMM’de bir işlem yaptınız, o bizim standartların gerekliliğini taşıyorsa, bizim standartlarımız uygun bir şekilde belgelendirme hükümlerini taşıyorsa, bizim dosyada yer alıyorsa orada da kullanın, orada da kullanın yani bizim açımızdan bir çalışmanın beş yerde kullanılmasında da sorun yok. Yeter ki bizim standartlara uygun bir şekilde olsun, bizim dosyada olsun. Yani şöyle düşünün bu vakayı; o denetim şirketini 5 yıl sonra birisi şikayet etti, hakim de dedi ki, “dosyayı bana getir”, ya siz ona, hakim beye, “ben çok iyi biliyorum, dosya yok” dediğiniz zaman algıyı düşünmek lazım hani bazen bize ağır gibi veriyoruz ama askıya almalarda dediğim gibi aşırı derecede titiziz. Uyarılarda dediğim gibi Gözetim Dairesi, başka bir daire, ben konuya girmeyeyim. Kilit denetim konuları için yarın bir sunum var, Hasan Gül diye Daire Başkanı arkadaşım sunacak, ona da katılırsanız orada daha detaylı, Merkez Bankası yönetimleri için de bilgilendirme yapılacak. Teşekkür ediyorum.

Erdal ASLAN

BDO Denetim Başkanı

- Ben de öncelikle Mehmet Bey’e teşekkür ediyorum açıklamalarından dolayı.

Şimdi mevzuatta tabii usul ile özel denetimler için aynı ceza öngörülmüş, bu bizi tereddüde biraz daha dikkatli davranmaya itiyor, korkutuyor diyeyim daha doğrusu. Biz de biliyoruz KGK çok dikkatli davranıyor o cezaları verirken ama dediğim gibi bir kısmı

usul ile ilgili hususlar para cezasına çevrilirse bu büyük bir açıklığa neden olur. Ama sizin söylediğiniz gibi bir denetim raporu bana gelse ben faaliyet iznini iptal ederim, onu söyleyeyim, öyle olmaması lazım.

Kilit denetim konularıyla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Kilit denetim konuları, daha önce Avrupa’da uygulandı zaten birkaç yıl, 1 sene önce. Bütün uluslararası firmaların kilit denetim konuları ve siteleri var, onlarla ilgili açıklamaları var, dünyadaki uygulamaları var elimizde ve tabii onlara da bakıyoruz yani uluslararası uygulamalara da bakıp kendi kilit denetim konularımızı öyle seçiyoruz. Ve kilit denetim konuları mutlaka denetimde çok iyi kavranmış, işletme için önemli ve işletmeyle de konuşmasının yapılmış, müzakeresinin yapılmış olduğu konular olması gerekiyor yani siz işletmeye “ben bunu denetliyorum, bu kilit demeniz” lazım. Eskiden denetim raporları sadece “doğrudur, değildir, şu hariç doğrudur” gibi bir görüş içeriyordu, bu hakikaten kullanıcılar için çok yeterli değil. Yatırımcılar şunu talep etti; yani “asıl konulara baktın mı, neye baktın?” diye. Dolayısıyla bu iyi bir gelişme denetçiler ve kullanıcılar için.

Bir başka soru var, o da şu; madem ülkemizde yöneticiler sadece zorunlu olduğu için denetim ve muhasebe yaptırıyor onları eğitebilir miyiz, onlarla ilgili bir sürekli eğitim olur mu? Tabii ben de çok güzel olur, aslında KGK ve TÜRMÖB’a düşen hani bu derken biz kendi aramızda geliyoruz yan yana ve anlatıyoruz her şeyi, bu böyle olmalı, böyle olmalı ama aslında işletme yönetimi muhatabımız, işletme yönetimlerine bunu anlatmak lazım. Yani KGK’nın TÜSİAD da anlatması lazım, TOBB’un da anlatması lazım, TÜRMÖB’un oralarda anlatması lazım. Ben bazen kendi

denetçi arkadaşlarımıza, çalışanlarımıza şunu söylüyorum, “biz tabii meslek mensubuyuz, tamam, beraber çalışıyoruz ama bizim muhatabımız kim, bizim müşterilerimiz kim?” diyorum, bizim müşterilerimiz yani muhasebecilerin müşterileri aslında kim? İşletme yönetimi. Denetçinin müşterisi kim? İşletmenin muhasebe müdürü, CFO’su değil, işletmenin. Eğer işletme yönetimi bazen şöyle bir durum ortaya çıkıyor, mesela “şu kaydı atsam olur mu?” bir kaydın atılması bir işletme için bazen çok önemli olur, buna kim karar verebilir? Buna sadece işletme yönetimi karar verebilir, buna muhasebe müdürü karar vermemeli. Bizim müşterimiz işletme yönetimidir ve aslında gerçekten de eğitilmesi gereken işletme yönetimleri. Bu soru gayet güzel, teşekkür ederiz Güler Hanım.

Yücel AKDEMİR

Oturum Başkanı

- Evet, teşekkür ediyorum. Hadi, sizi de kırmayalım bir son sorunuz vardı? Buyurun,

Katılımcı

- Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

(*Mikrofonsuz*) böyle bir zorunluluk getirilebilir mi ...çünkü işletme yönetimleri bunu sorumluluk olarak ...bunun bir gereklilik olduğunu, işletmenin sürekli gelir sağlama ve işletmeye sağlayacağı katkılar açısından, örneğin Volkan Hocam bu tür örnek

verdi, 1,5 puan kredi puanının daha ucuza kullandıkları. Bunun gibi işletmeye sağlayacağı katkılar konusunda zorunlu bir eğitime tabi tutulabilir mi? Bunun altyapısı hazırlanabilir mi? Onu sormak istemiştim. Teşekkür ederim.

Mehmet ŞİRİN

KGK Daire Başkanı

- Şimdi şöyle, bazı şeyler benim Kurumum adına çok güzel yani sadece münferit olarak Kurumumu düşündüğüm için. Geçenlerde bir toplantıda da “siz şirketleri de denetlemelisiniz” dediler, benim uzmanım hani can havliyle bunu ister! Şimdi bu söyledikleriniz de güzel ama o kadar çok aktör var ki o aktörleri ikna etmek lazım yani bir yanda işte sizler varsınız, Ticaret Bakanlığı var, TOBB var güçlü bir aktör. Yani hani tek sorun bizde şu, çıkar grupları bir anda karar veremiyor, bazen baskın bir çıkar grubu düzenlemeyi çıkartıyor şimdi bu şöyle; negatif söylemiyorum hani bu Amerika’da falan çıkar grupları beraber, ortaklaşa çıkarılan, birlikte bir şeyi üretmeye çalışıyor, herkes kendi şeyini. O mevzuat düzenlenirken mücadele oluyor. Ama bizde şimdi hep yani ne yazık ki, şeyi de kötülemiyorum, bu iyi bir şey de olabilir bazen ama hani sizin dediğiniz şeyler çok güzel, bence de alsınlar ama bir de aktör öbür tarafta Ticaret Bakanlığı var, işte bazen SPK var, yani her şeyi bırakmak istemez, yetkilerini. Biz KGK olarak denetimde tek otorite olmak istiyoruz. Çünkü bu alandaki şeyi biliyoruz, karmaşanın ne olduğunu ama işte şu anda BDDK artık bize paslıyor yani bir şikâyet gelirse denetçiye gitti, Hazine tamamen bize işlerini veriyor yani denetim konusu varsa onu bize yazıyor. EPDK için zaten onlar dosya incelemesi hiç yapmıyor,

biz onlara gidiyoruz. Örneğin çifte rapor gibi bir yığın EPDK'da sorun çıktı, ben gittim daire başkanıyla görüştüm yani bizim TTK'ya göre denetleyen kişinin aynı şekilde EPDK ne istiyorsa onu da yapsın dedim, bazen iki tane rapor oluyor, bilançolar tutmuyor, otomatikman bize şey veriyor, birisi doğru yapmış, birisi işi kötü yapmış oluyor. Biz karşılaştırdığımız zaman durum bu. Onun için biz de destekliyoruz yani herkes için iyi olur.

Yücel AKDEMİR

Oturum Başkanı

- Evet, teşekkür ediyorum. Tabii Yeni Türk Ticaret Kanunu çıktığında Anadolu'da çeşitli eğitimlere gittik Bakanlıkla birlikte. Maalesef, salonlar gelenlerin %98'i meslek mensupları %2'si tüccar, esnaftı. Bir gerçeği de konuşmamız lazım; gerek vergisel gerek bağımsız denetimin tabana yayılması lazım ama 6 ayda bir af çıkarırsak bu işler çok inandırıcı olmaz diye düşünüyorum, naçizane, hoşgörünüze sığınarak, bu işler olmaz!

Evet, en önemli kısma geçtik, geçeceğiz, ben yerime oturacağım, Teşekkür Belgelerini TÜRMOB'tan görevli arkadaşlar verecekler. Yerime geçmeden önce ben özellikle çok değerli üç konuşmacıya çok teşekkür ediyorum, onlar için bir alkış rica ediyorum. En büyük teşekkürüm, sabırla bizleri dinlediniz, bizlere katlandınız, hoşgörünüze, anlayışınıza ve katılımınıza teşekkür eder, hepimize saygılar sunarız.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi Hatay Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Oda Başkanı Tahsin Kırık tarafından takdim edildi.

6. PARALEL OTURUM

*FİNANS SEKTÖRÜ (BANKALAR, SERMAYE PİYASASI
KURUMLARI, SİGORTA ŞİRKETLERİ) VE MUHASEBE
MESLEĞİ: FIRSATLAR, YENİ ALANLAR*

Oturum Başkanı Emre KARTALOĞLU
TÜRMOB Genel Saymanı

Konuşmacılar Hulusi İlker EVİN
SPK Başuzmanı
Tolga USLUER
Odeabank Teftiş Kurulu Başkanı
Nazım HİKMET
Grant Thornton Ortağı
Dr. Nuri ŞAHİN
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Evet, herkese merhabalar, saygılar. Hoş geldiniz tekrar XX. Muhasebe Kongresine.

Paralel oturumlar başladı, bizim de paralel oturumumuzda; Finans Sektörü - Bankalar, Sermaye Piyasası Kurumları, Sigorta Şirketleri- ve Muhasebe Mesleği: Fırsatlar, Yeni Alanlar. XX. Muhasebe Kongremizin ana temasını sabah oturumlarında da aslında üzerinde duruldu; dijitalleşme sürecinde değişen iş hayatı ve muhasebe mesleğinin yeniden yapılandırılması, yerel-küresel meseleler, küresel-yerel çözümler olarak belirledik. Yine açılıшта belirtildi, aslında yaklaşık 3 ay önce yine yaklaşık 190 kişilik bir heyetin, akademisyenlerin, iş çevrelerinin, meslek mensuplarının katılımıyla geniş kapsamlı bir toplantıyla biz aslında bu konuyu belirledik ve bu ana temanın altında görüşülecek konuları belirledik. Bize de Finans Sektörü ile İlgili Muhasebe Mesleği, Fırsatlar ve Yeni Alanlarla ilgili bir paralel oturum yapma ve sizlerle beraber olma fırsatı, şansı doğdu.

Bu çerçevede çok değerli bildiri sunacak meslektaşlarımız, hocalarımız var aramızda. Ben çok fazla sözü uzatmak istemiyorum, tekrar hoş geldiniz hepiniz. Değerli konuşmacılarımız, bildirilerinden önce kısaca kendilerini tanıtırlarsa çok memnun oluruz.

Aslında iki tane temel konu çerçevesinde bu oturum şekillendi; kripto paralar, kripto paralar nedir, ne değildir, muhasebe mesleği ve vergisel yansımaları nasıldır, nasıl olmalıdır, onlar üzerinde bir sunum yapılacak ve de finans sektörünün denetimi üzerinde

aslında çeşitli açıklamalar da bulunulacak. O yüzden programdaki sıralamaya uymadan, öncelikle ben sözü Hulusi İlker Evin'e vereceğim, SPK Başkanını. Kripto paraları ve kripto paraların halka arzlarıyla ilgili bize bir sunum yapacaklar.

Daha sonra elimizdeki listede dördüncü sırada gözüken Hocama söz vereceğim, Osman Nuri Şahin'e. O da bize yine kripto paralar nedir, bunları nasıl sınıflandırmalıyız, ne olması gerekir ve muhasebe mesleğine, muhasebeleştirilmesi nasıl olmalıdır, vergisel yansımaları nasıldır, o çerçevede bir bildiri sunacaklar.

Daha sonra Odeabank Teftiş Kurulu Başkanı Sayın Tolga Usluer, bankaların iç denetimi ya da finans sektörünün aslında, genel olarak, finans sektörünün iç denetimi üzerinde bir sunum yapacaklar. Son olarak da Nazım Hikmet Bey, yine finans sektörünün dış denetimi üzerinde duracaklar. Bu şekilde formatlamanın daha uygun olacağını düşündük. Eğer hani sonunda süre kalırsa bir vergici olarak, bir yeminli mali müşavir olarak ben de kripto paraların vergilendirilmesi üzerine birkaç ekleme yapabilirim. Ama öncelikle Konuşmacılarımıza ben sözü bırakmak istiyorum.

Hulusi İlker Evin, SPK Başkanını; kripto paraların halka arzlarıyla ilgili bir sunum yapacak öncelikle bize. Buyurun lütfen,

SERMAYE PİYASALARINDA YENİ UYGULAMALAR: KRİPTO PARA ARZLARI⁶⁰

Hulusi İlker EVİN⁶¹

I. GİRİŞ

21.yüzyıldaki en dikkat çeken innovasyonlar arasında dronelar, üç boyutlu yazıcılar ve kripto/dijital paralar (Bitcoin, Ethereum vb.) sayılabilir. Her üçü de ilk aşamada yeni birer buluş gibi görünmekle beraber, bunlar buluştan ziyade birer innovasyon veya yeni birer endüstriyel dizayn olarak değerlendirilebilirler. Dronelerde, helikopterdeki dikey ve yatay pervane yerine dört veya daha fazla pervanenin kullanılması ve sensör, işlemci ve gps teknolojilerinden faydalanılarak kontrolün azami düzeye çıkarılması; üç boyutlu yazıcılarda ise iki boyutlu yazdırmanın yanı sıra üçüncü yazdırma boyutunun ilave edilerek üç boyutlu cisimlerin yazdırılabilmesi aslında mevcut teknolojilerin yeniden dizayn edilmesinden başka bir şey değildir. Benzer şekilde, kripto paraların da hâlihazırda internette kullanılan şifreleme, ödeme sistemi, kullanıcıdan kullanıcıya veri aktarımı, kayıt ve veri tabanı

60 Bildiride yer alan görüşler tamamen yazarın şahsi görüşleri olup, herhangi bir şekilde yazarın görev yaptığı Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nun görüş ve düşüncelerini yansıtmamaktadır.

61 Başuzman, Sermaye Piyasası Kurulu, ilker.evin@spk.gov.tr

uygulamalarının dâhiyane bir yazılımda bir araya getirildiği yeni birer endüstriyel dizayn olduğu ileri sürülebilir.

Bitcoin ile popüler hale gelen kripto paraların arkasındaki dağıtılmış kayıt (Distributed ledger, DL) teknolojisinin bir türü olan blok-zincir (Blockchain, BC) teknolojisi, özellikle son dönemde popülerlik kazanmış ve birçok kesim bu teknolojilerin diğer sektörlerdeki potansiyel kullanım alanlarının neler olabileceğine kafa yormaya başlamışlardır.

Mevcut proje ve çalışmalara bakıldığında, belki de bilişim teknolojilerinde yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran inovasyonlardan birisi olan dağıtılmış kayıt teknolojisi ya da DL'nin yaygın olarak uygulanabileceği ilk alan finans ve sermaye piyasaları olacaktır. Özellikle de bir çok borsanın bu teknolojiyi sermaye piyasalarının bazı alanlarında uygulamaya başlamış olmaları ve diğer alanlarda da pilot projeler yürütmeleri bunun en önemli göstergesi olarak dikkati çekmektedir.

Bu çerçevede, çalışmada söz konusu teknolojilerin sermaye piyasalarına ne şekilde adapte edilebileceği ve bu kapsamda kripto para arzları (ICO)'nın ve genel olarak yapılacak hukuki düzenlemelerin neler olabileceği ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca, BC ve DL teknolojilerinin kullanıldığı ortamlarda iç kontrol ve denetim konusuna da genel olarak değinilmiştir.

2. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

2.1. Bitcoin

Bitcoin ile popülerlik kazanan dijital veya kripto paralar esas itibariyle blok-zincir adı verilen bir bilgisayar yazılımından veya bir başka deyişle koddan oluşmaktadır. Bitcoin, bir yatırım aracından ziyade bir kayıt tutma, izleme ve nakit transfer aracıdır. Ayrıca, Bitcoin arzı azalarak sürmektedir ve 2140 yılından itibaren de yeni Bitcoin çıkarılmayacaktır. Bu yüzden, bir yatırım aracı olmamasına rağmen, Bitcoin talebinin artması halinde aşırı değer artışlarının yaşanması mümkün görünmektedir.⁶²

Bitcoin klasik basılı paradan farklı olarak işlemleri de kaydetmektedir. Ekonomide nakit para ile yapılan işlemler kaydedilmezken bitcoin veya diğer kripto paralarda yapılan tüm işlemler kaydedilmekte ve katılımcıların tümünde değiştirilemez bir şekilde saklanmaktadır.

Kripto paraların daha iyi anlaşılabilmesi için kendine has özelliklerinin irdelenmesi yerinde olacaktır. Kripto paraların özellikleri aşağıda sayılmıştır:

- İşleten, kaydeden, denetleyen bir otorite veya kuruluş yoktur. Tüm kullanıcılar tarafından yönetilir ve kaydedilip izlenirler,
- Arkalarında bir değer yoktur,
- Haciz, dondurma vb. tedbirlere konu olamazlar,

62 ÇARKACIOĞLU Dr.Abdurrahman, Kripto Para Bitcoin, SPK, Araştırma Raporu, Aralık 2016.

- İşlem güvenliği ve üretimde şifreleme sistemleri kullandığı için kripto para olarak adlandırılırlar,
- Herhangi bir ülke veya bölgeye ait olmadıklarından bölgesel ekonomik veya finansal gelişmelerden etkilenmezler,
- Sistemdeki üyelerin kimlik bilgileri saklanmaz ve kaydedilmez,
- Genellikle arzları sınırlıdır ve madenciler tarafından üretilebilirler,

Dağıtılmış Kayıt (Distributed Ledger, DL) Teknolojisi

Blok-zincir (Blockchain, BC) teknolojisinin temelini oluşturan dağıtılmış kayıt (Distributed ledger, DL) teknolojisi ise temel olarak kullanıcıların bulunduğu bir ağ üzerindeki işlemlerin kaydedildiği ve herkese dağıtıldığı bir veri tabanı olup, kriptolanmış anahtarlarla çalışan bir doğrulama sistemi ve tüm kullanıcıları kapsayan uzlaşma algoritmalarına sahip bir yapıdır. DL'ler kamuya açık olan ve olmayan (İzinli DL) şeklinde ikiye ayrılabilirler. Kamuya açık olanlarda bir merkezi işleten bulunmaz iken açık olmayanlarda ağa erişim izinle mümkün olup, ağa izin veren bir işletmeci veya işletmeciler tarafından kontrol edilir (İşletmeci sisteme kimlerin alınıp alınmayacağına karar verir). BC ise DL'lerin izinsiz ve halka açık olan türünü temsil etmekte olup, bu türde ağa erişim izinsiz olduğundan, işlemlere ilişkin kayıtların birleştirilerek doğrulanması ve kriptolanmış algoritmanın ürettiği sistem ve kullanıcı anahtarlarının teyit edilerek bloklanması, zincire eklenmesi ve veri tabanına kaydedilmesi gerekir. Bunu da belli bir komisyon karşılığında madenciler yapar. Örneğin, Bit-

coin'de madencilere verilen komisyon bitcoin ve/veya komisyon şeklindedir.

Blok-zincir (Blockchain, BC) Teknolojisi

Blok-zincir birbirlerini tanımaları ve birbirlerine güvenmeleri gerekmeyen katılımcılar tarafından güvenli bir şekilde tutulan, değiştirilemeyen ve işletilen bir veri tabanıdır.⁶³ Veri tabanı tüm kullanıcılara açık olup kendileri ile ilgili işlemleri yalnızca kendileri anahtarları ile onaylayabilirler. Sistem güvenliğini sağlayan uzlaşma mekanizması ise herkesin bilgisayarında yüklü olan veri tabanı üzerinde madencilere tarafından, yapılan işlemlerin oluşturulan algoritmalar kullanılarak bulunması, bloklanması ve kripto şifrenin çözülerek yine kripto bir imza ile zincire bağlanması ile çalışmaktadır. İşlem yapanlar, işlemi onaylayıp bloklayarak zincire ekleyenler ve veri tabanını bulunduran katılımcılar birbirini tanımamakta ve sistemi işleten başka bir merkezi otorite bulunmamaktadır. Sistemin güveni bu mimari özelliğinden kaynaklanmaktadır. Teknik olarak blok-zincir beş ana bileşenden oluşmaktadır; bunlar: kriptografi, kullanıcıdan kullanıcıya ağ, uzlaşma mekanizması, kayıt kütüğü ve doğrulama kurallarıdır.⁶⁴ Ayrıca, blok-zincir klasik veri tabanlarından farklı olarak uygulamalarda değil, bizzat veri tabanı içinde işleme bağlı kurallar da içerebilir. Blok-zincirle ilgili önemli bir diğer nokta ise kamuya açık olan kaynak kodu ve bunun nasıl değiştirilebileceğidir. Bitcoin'de kod değişikliği, beş yazılım geliştiricisi tarafından önerilmekte ve madencilerin çoğunluğu tarafından kabul edilmesi halinde yapıla-

63 https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2017-09-27-ccaf-globalbchain.pdf, sf.13

64 https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2017-09-27-ccaf-globalbchain.pdf, sf.14

bilmektedir⁶⁵. Blok-zincir'deki en önemli risk çifte ödeme/işlem riski olup, bu risk algoritmalarla oluşturulan uzlaşma mekanizmaları ile giderilmektedir. Katılımcıların görebildiği ve yine bazı katılımcılar tarafından uzlaştırılan işlemlerin zincirleme kayıt edilmesi ve kaydın herkes tarafından ortaklaşa tutulması ile yaratılan otokontrol, sistemin güvenli hale gelmesini sağlamaktadır. Bu nedenle de merkezi bir otoriteye ihtiyaç duyulmamaktadır.

Blok-zincir'in, Bitcoin olmasa dahi, evrakın, dijital ve fiziki varlıkların sahipliğinin izlenmesi veya oy kullanılması gibi çok geniş bir kullanım yelpazesi vardır. Blok-zincir teknolojisi birbirini tanımayan ve bilmeyen taraflar arasında güveni, şeffaflığı, denetlenebilirliği sağlayarak güvenli, değiştirilemez ve ortadan kaldırılamaz bir ödeme ve kayıt sistemi yaratmaktadır. Böylelikle BC sistemlerde bu işlevleri yerine getiren araçları ortadan kaldırarak sistemin daha güvenli, etkin, hızlı ve çok daha az maliyetli hale gelmesine neden olmaktadır. Bunun yanında, internet üzerinde işlemesi nedeniyle, sistem ülke sınırlarının ötesinde herhangi bir müdahaleyle karşılaşmadan uluslararası bir kimlik kazanmakta ve internet erişiminin olduğu her yerden işlem yapmak mümkün hale gelmektedir.

Blok-zincir'in en önemli faydalarından biri kullanıldığı ortamlarda kayıtların değiştirilememesi, çoklu ortamlarda muhafaza edilmesi ve bu nedenle de teyide ihtiyaç duyulmaması nedeniyle yolsuzluk riskini büyük ölçüde ortadan kaldırıp, yolsuzluk ve kontrol-denetim maliyetlerini asgari düzeye indirerek önemli bir maliyet avantajı sağlamasıdır. Yolsuzluğun ortaya çıkması için

65 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/492972/gs-16-1-distributed-ledger-technology.pdf sf.43

gerekli olan üç saç ayağı olan ortam, fırsat ve rasyonalizasyon üçlüsü dikkate alındığında, mimari yapısı nedeniyle BC hem güvenli bir ortam yaratmakta, hem de fırsat etkenini ortadan kaldırarak yolsuzluğun ortaya çıkmasını büyük ölçüde engellemektedir. Böylelikle, blok-zincir teknolojisi ile sistemlerdeki yolsuzluk fırsatı asgari düzeye indirilebilmektedir.

Ancak, blockchain teknolojisinde de dikkate alınması gereken bazı riskler vardır. Bunlar sistem işleten madencilerin belli bir çoğunluğunun ele geçirilmesi riski, özel anahtarların ele geçirilmesi riski, ana veri tabanını ele geçirilmesi ve işlemlerin geri çevrilebilmesi riski gibi riskler olup, bunların bir kısmı kripto şifreleme kullanan sıradan bir veri tabanındakilere benzer risklerdir. Ancak, sistem dizaynı nedeniyle bu risklerin diğer veri tabanlarına göre daha az seviyede olduğu ileri sürülebilir. Sonuç olarak, sistemin tamamen güvenli olduğu ve hiçbir riskin bulunmadığı iddiası gerçek değildir.⁶⁶ Örneğin 2017 yılında yaşanan bir yolsuzluk olayında bir hacker 32 milyon ABD Doları değerinde kripto parayı (Ethereum) çalmayı başarmıştır. Ancak, daha sonra bu yolsuzluğun esas itibarıyla blok-zincir teknolojisine has bir riskten değil, kripto paranın saklamasının yapıldığı cüzdanlarla ilgili yazılımdaki bir zayıflıktan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

DL - BC Teknolojisinin Finans/Sermaye Piyasalarına Adaptasyonu

DL - BC teknolojisini kullanan bir sistem, bir noter, muhasebeci, iç kontrolör/denetçi, banka veznesi ve bilişim departmanının bir araya gelerek internet üzerinde çalıştığı büyük bir platform gibi

66 https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2017-09-27-ccaf-globalbchain.pdf, sf.17-18

düşünülebilir. Bu teknolojiyi herkesin işletebildiği, kimsenin sahip olmayabileceği, kullanıcıların bilinmeyebileceği, birbirlerini tanımaları ve güvenmelerinin gerekemeyebileceği ve kullanıcıların kendilerine ait olan güvenli bir ödeme, işlem (alım-satım), kayıt ve sahiplik kütüğü olarak tanımlayabiliriz. Ancak, teknolojinin kullanım alanına göre bu özelliklerin değiştirilebileceği ve uygulamanın yapılacağı alana göre dizayn edilebileceği de tabidir.

Bu teknoloji esas itibariyle, ülke sınırlarını tanımadan internet üzerinde ve uluslararası bir ortamda işleyerek merkez bankaları, aracı kurumları, bankaları, borsaları ve birçok diğer kurumu etkileyerek işleyiş ortam ve şekillerini temelinden değiştirebilecek bir hüviyettir. Ayrıca, gelecekte blok-zincir benzeri teknolojiler güvenlik üstünlüğü nedeniyle yazılımların kimlik ve işlem kontrol ve veri saklama kısımlarının temelini oluşturabilecek gibi görünmektedir. Söz konusu teknolojilerin finans alanındaki kullanımlarını ve bununla bağlantılı olarak ortaya çıkan hukuki düzenlemeler konusundaki gelişmeleri incelediğimizde aşağıdaki gelişmeler dikkati çekmektedir:⁶⁷

Blok-zincir teknolojisini ilk kullanan kurumlardan birisi Avustralya Borsası (ASX) olup, Borsa dağıtılmış kayıt temelli teknolojiyi ortak bilgilerin ve hisse senedi işlemlerinin takas ve saklamasının yapılmasında kullanmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi bu teknoloji ile kayıtların değiştirilmesi ve yok edilmesi hemen hemen imkansız hale gelmektedir. Ancak, ASX bitcoin sistemindeki işlemlerin kaydının tüm kullanıcıların bilgisayarında tutulması ve herkes tarafından görülebilmesinden farklı olarak, işlem, takas ve

67 <https://internationalbanker.com/brokerage/stock-exchanges-utilising-blockchain-technology/>

saklama sisteminin ASX tarafından işletilmesinin ve katılımcılarının üye finans kurumları ile sınırlı olmasını öngörmektedir.

Nasdaq ise 2015 yılında Nasdaq Linq blok-zincir kayıt teknolojisini kullanmaya başlamış ve bir Nasdaq Linq müşterisi olan Chain.com'daki menkul kıymet işlemlerini bu sistemle kaydettiğini duyurmuştur. Nasdaq ayrıca, garantili reklam anlaşmalarının alınıp satılabileceği bir platformda blok-zincir teknolojisini kullanmaya başlamıştır. Böylece, yayıncılar, reklamcılar ve medya alım satımcıları gelecek reklamlarını blok-zincir bazlı bu platformda satabileceklerdir. Platform ile daha güvenli, şeffaf, hızlı ve aracı-sız bir ticaret sağlanması amaçlanmaktadır.

Kore Borsası da kurduğu yeni girişim piyasasında şirketlerin blok-zincir teknolojisi kullanılarak işlem görmesini sağlayan bir sistemi uygulamaya başlamıştır. Londra, Moskova, Hint Borsaları ve diğer bazı borsalar oylama, takas-saklama vb. konularda blok-zincir teknolojilerini kullanmaya başlamışlar veya bunlar üzerinde çalışmaktadırlar. Bankalar da UBS öncülüğünde bankalar arası takas işlemlerinin hızlandırılması için blok-zincir bazlı "hizmet anlaşma jetonu – utility settlement coin" üzerinde çalışmaktadırlar.

ABD sermaye piyasalarının düzenlenmesinden sorumlu olan Securities and Exchange Commission (SEC) ise 2018 yılı başından itibaren yapılan kripto para ihraçlarını (Initial Coin Offering – ICO) incelemeye alarak kripto para piyasalarının regülasyona ihtiyaç duyduğunu ve bu kapsamda kripto para borsaları ve sanal cüzdanlarla ilgili olarak düzenleme çalışmalarına başlayacağını bildirmiştir.

DL ve BC teknolojilerinin özelliklerini ve sağladıkları imkânları içeren bir tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1. Dağıtılmış Kayıt Teknolojisinin Özellikleri

	DL	
	İzinli DL	Halka Açık DL (BC)
İşleten	Var (Kamuya kapalı)	Yok
Sisteme giriş izni	Var	Yok
Kayıt Eden	Dağıtılmış (Herkes)	Dağıtılmış (Herkes)
Kayıtlara Erişim	Sınırlanabilir	Sınırsız
Kayıtların Değiştirilememesi	Var	Var
Kullanıcının Gizliliği	Var (Zorunlu değil)	Var
Akıllı Sözleşmeler	Var	Var
Uzlaşma	Var	Var
Madenciler	Yok	Var

Öncelikle bu teknolojinin neler sağladığını gösteren yukarıdaki tabloyu incelediğimizde, teknolojinin kripto paraların oluşturulmasına imkan veren işleticinin ve katılımcılara sisteme giriş izni veren bir otoritenin olmaması, kullanıcı adlarının gizliliği,

madencilerin bulunması ve kayıtlara erişimin sınırsız olması gibi özelliklerin sermaye piyasaları açısından zorunlu olmayabileceği dikkati çekmektedir. Kripto paralar açısından bu özellikler otoritelerin etkilerinden kurtulmayı, aracı kuruluşlar olmadan uluslararası düzeyde ve internet ortamında güvenliğin tesis edilmesini ve kullanıcıların anonim kılınarak korunmasını ve sisteme girişlerini teşvik etmeyi sağlamaktadır.

Ancak, sermaye piyasalarında bunların tümüne ihtiyaç bulunmadığından teknolojinin bu tür özelliklerin hepsini sağlamasına gerek bulunmamaktadır. Örneğin BC yerine DL tercih edilerek, sisteme girişin bir işleticinin yetkisine bırakıldığı ve kayıt uzlaşmalarının belli katılımcılar veya bu işletmeci tarafından yapıldığı ve kullanıcıların anonim olmadığı, belirli olduğu bir sistem sermaye piyasalarının amaçlarına daha uygun olabilir (İzinli DL). Ayrıca, izinli DL'in tercih edilmesi halinde sistem halka açık DL (Blok zincir, ör:bitcoin) sistemlere göre daha da hızlı ve etkin bir şekilde işleyebilecektir. Sermaye piyasalarının bu sistemlerden sağlayacağı faydayı azami kılmak için gerek duyacağı özellikler, kaydın dağıtılmış olarak her katılımcıda oluşması, kaydın bunlarda tutulması ve değiştirilememesi, kaydı herkesin değil ilgililerin görebilmesi, ilgili otoritelerin de bu kayda ulaşabilmesi, uzlaşmanın işleten veya katılımcılar tarafından yapılması ve akıllı sözleşmelerin kullanımı olabilir. Böylelikle teknolojinin bu özellikleri ile güven ve şeffaflığın sağlanmasının yanı sıra, araçların gerçekleştirdiği kayıt tutma, saklama, takas, doğrulama, gözetim, denetim gibi faaliyetlerde önemli maliyet tasarruflarının ve verimlilik artışlarının sağlanması mümkün olabilecektir. Bu kapsamda, sermaye piyasaları için öngörülen bir DL'de, BC'de mümkün olmayan işlemlerin geri çevrilmesinin de belli şartlar

altında sağlanması düşünülebilir. Buna ek olarak kayıtların tümünün herkes tarafından görülmesi yerine belli kullanıcılar için sınırlar getirilebilir. Son olarak da sınırlı katılımcının olduğu ve kimlerin sisteme erişebileceklerine izin veren merkezi bir işletmecinin bulunduğu dikkate alınarak sistem daha etkin ve verimli bir hale getirilebilir.

Örneğin, işlem güvenliği ve tutarlı, değiştirilemez kayıtlar için kullanılan bloklama ve zincirleme yöntemi yerine sadece kayıtların zincirlenmesinin kullanılması düşünülebilir. Çünkü bir işletcinin, sınırlı ve bilinen katılımcıların bulunduğu bir sistemde madencilere ve onların algoritmalarla işlemleri doğrularak bloklamalarına gerek olmayabilir. Bunun yerine işlemler doğrudan zincirlenerek kayıtların güvenliği sağlanabilir. Bir diğer nokta da kullanıcıların özel anahtarlarını kaybetmeleri halinde varlıklarına erişim haklarını kaybetmeleri konusu olup, bunun da sistem dizaynında ele alınarak çözümlenmesi mümkün olabilir.

Ayrıca, özellikle kripto para borsalarında ve saklama cüzdanlarında yaşanan yolsuzluklar da bu hizmetlerin düzenlenmiş, denetim ve gözetim altındaki kurumlar veya uygulamalar tarafından yapılması halinde bu tür riskler büyük ölçüde azaltılabilecektir.

Yapılan değerlendirmede, BC ve DL'nin finansal piyasalara uygulanmasında, bir merkez tarafından idare edilen izinli DL'nin kullanılmasının daha uygun olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, izinli DL'nin hâlihazırda kullanılmakta olan klasik merkezi sistemlerden farkının ortaya konulması gerekmektedir. İzinli DL klasik sistemlere göre kayıtların dağıtılmış olarak her katılımcıda tutulmasını, bunların uzlaşma olmadan değiştirilememesini

içerdiği takdirde klasik sistemlerde olmayan bir düzeyde kayıt güvenliği sağlayabilecektir. Hatta bu kayıtlar örneğin, aracılar tarafından değil doğrudan yatırımcılar tarafından kontrol edilebilir hale geldiğinde, özellikle müşteri varlıklarının suiistimal edilmesi gibi yolsuzluk riskleri de ortadan kalkabilecektir. Bir diğer olumlu yanı ise DL’de kayıtların birden fazla ortamda tutulması nedeniyle DL’nin dışarıdan gelen ataklara merkezi sistemlere göre daha dayanıklı olmasıdır. Buna ek olarak DL’de kayıtların her değişiklikte teyit edilmesi ve birbiriyle uyumlu olması nedeniyle, her katılımcı DL’den aldığı kayıtların tüm taraflarla tutarlı ve doğru kayıt olduğundan emin olacaktır. Bu yanıyla da katılımcılar gibi, DL’den sorumlu otorite ve diğer aracılar dahi kayıtlarda herhangi bir değişiklik yapamayacaktır. Böylelikle de izinli DL’nin kullanımı, şeffaflığı ve güveni artırarak yolsuzluk riskinin önemli ölçüde düşürülmesini sağlamaktadır. Doğal olarak, değiştirilemez ve çoklu kaydın, uzlaşma ve doğrulama mekanizması ile teyit gerektirmemesi ve düşük yolsuzluk riski gibi hususlar da önemli maliyet düşüşleri ve verimlilik artışları sağlayabilecektir.

Ancak, dağıtılmış kayıtlar (DL)’da bilinen katılımcılar tarafından girilen dijital aktiflerin DL’de mi dış ortamda mı üretildiği önem kazanmaktadır. Dışarıda üretilen dijital aktiflerin DL’e aktarılmasında jeton (Token)’lar kullanılmaktadır. Adaptasyonda dikkate alınmasında gereken bir diğer nokta ise borsalarda işlem gören menkul kıymetlerin kripto paralara göre oldukça karmaşık olmalarıdır. Bu nedenle menkul kıymetin türüne göre uzlaşma sağlanması gereken konular değişkenlik göstermekte olup, bu nedenle finans piyasalarına ilişkin uygulamalarda akıllı anlaşmalar gündeme gelmektedir. Akıllı anlaşmalar bir sonraki bölümde detaylı olarak ele alınacaktır.

Sonuç olarak, BC teknolojisi örnek alınarak DL üzerinde finans piyasaları için farklı bir teknolojinin veya yeni bir sistemin geliştirilmesi ve bu konuya odaklanması da olası bir ihtimal gibi görünmektedir. Ancak yine de gidilecek nihai noktanın blok-zincir teknolojisinin öngördüğü bir yapı olabileceği hususu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Akıllı Sözleşmeler

Akıllı sözleşmeler klasik sözleşmelerin yerini almak üzere elektronik ortamlarda uzlaşmak üzere üretilen sözleşmelerdir. Ancak doğal olarak fiziken kâğıt kalem ile değil dijital ortama kaynak kodu ile yazılırlar. Akıllı sözleşmeler otomatik olarak kriptolu olarak anahtarların girilmesi ve üretilmesi ile uzlaşma prosedürüne göre kontrol edilerek işleme konulur ve öngörülen edimler otomatik olarak ağ üzerinden gerçekleştirilirler.

Akıllı sözleşmelerin klasik sözleşmelere göre bazı farklılıkları bulunmaktadır. Sözleşmede öngörülen edimlerden biri yerine getirilmez ise örneğin ödeme yapılmaz ise karşı tarafın edimi otomatik olarak yerine getirilebilir; hatta herhangi bir cezai şart var ise o da yerine getirilerek cezanın karşı tarafa ödenmesi sağlanabilir. Yani sözleşme hem edimlerin, hem de edimler gerçekleştirilmez ise öngörülen cezai şartların otomatik olarak gerçekleştirilmesini sağlayabilir. Böylelikle sözleşmelerle ilgili hukuki ve idari birçok maliyetli süreç elimine edilmiş olabilecektir.

Hukukumuzda düzenlenmiş olan ve hali hazırda kullanılmakta olan dijital imza da akıllı sözleşmelerde kullanılabilecektir. Akıllı sözleşmelerin klasik hukuka uyarlanması için ne tür düzenleme-

lerin yapılması gerektiğinin belirlenmesini teminen çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir. Ancak, akıllı sözleşmelerin dijitalliğinin yarattığı yeni düzenleme ihtiyacı bir yana, bu sözleşmelerin işlediği platformların uluslararası olması, tarafların farklı ülkelerde olabilmesi gibi hususlar yapılacak düzenlemeleri daha da karmaşık hale getirebilecek gibi gözükmektedir.

Düzenleyici Otoritelerin Bakış Açısı?

Teknolojik gelişmeler baş döndürücü bir hızla ilerleyip uluslararası boyut kazanırken bu teknolojilerle ilgili olarak üniter devletler ve uluslararası birlikler henüz konuya vakıf olmaya ve teknolojinin neler getireceğini anlamaya çalıştıklarından biraz pasif bir görüntü çizmektedirler. Sistemlerin sahibinin ve/veya işleticisinin olmaması, tarafların birbirine güvenmesinin gerekmemesi ve internet üzerinde işlemesi gibi özellikleri yüzünden uluslararası boyutta ortaya çıkmaları nedeniyle düzenleme tarafındaki bu atalet şu an için normal karşılanabilir. Özellikle düzenleyici otoriteler teknolojinin bu uluslararası özelliği nedeniyle bekle gör ve sonra harekete geç tarzı bir yöntem uygulayacak gibi görünmektedirler. Esas itibarıyla, düzenlemelerin geriden geliyor olması, teknolojinin herhangi bir baskıyla karşılaşmadan geliştirilebilmesine ve kaynakların bu alana tahsisinde engelleyici bir etki yaratmamasına yol açmaktadır.

Ancak, teknolojinin oldukça hızlı gelişmesi nedeniyle, düzenleyici otoritelerin geriden gelmesi ve bekle gör stratejileri de sonradan maliyetli değişikliklere neden olma riskini yaratabilecek gibi görünmektedir. Teknolojilerin yasal olarak nasıl düzenleneceği, ne tür bir hukuki çerçeveye oturtulacağı veya ne tür gözetim ve

denetim zorunluluklarının getirilebileceği gibi bazı temel soruların cevaplanması gerekmektedir.

Özellikle finans, bankacılık, sigortacılık ve sermaye piyasalarında düzenleyici otoritelerin bu teknolojilere karşı tavırlarının belirlenmesi, gözetim ve denetim açısından teknolojilerin nasıl şekillenmesini istediklerini ve taleplerini belli etmeleri son derece önemli görünmektedir. Bu nedenle de bu adımların zamanında atılması sonradan oldukça maliyetli bir kaynak israfını engelleyebilecektir. Aksi takdirde, teknoloji kullanılarak oluşturulan uygulamalar ve yeniliklerle ilgili olarak sonradan yapılacak düzenlemeler ve getirilecek yükümlülükler oluşturulan uygulamaların tekrar revizyonunu belki de baştan dizayn edilmesini gerektirebilecektir. Bir diğer nokta ise, hukuki çerçevenin belirlenmemesi ve ilgili düzenleyici otoritelerin gözetim ve denetim görevini yapamamaları, sektörü itibar kaybı yaratabilecek büyük yolsuzluklara açık hale getirebilir. Böylelikle, hukuki altyapının zamanında oluşturulması ve düzenleyici otoritelerin taleplerinin zamanında belirlenmesi tereddütleri gidererek teknolojinin daha verimli bir şekilde kullanılmasını, kötü niyetli kişilerin de sektörden uzak durmasını, itibar kaybının engellenmesini ve bundan doğabilecek kaynak israfının önlenmesini sağlayabilecektir.

Bu çerçevede, yukarıda belirtilen düzenleme ihtiyaçları da dikkate alınarak, özellikle sermaye piyasası ile ilgili olarak aşağıdaki konularda çalışmalarda bulunulması konusunun değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir:

- Hukuki çerçevesinin belirlenmesi,

- Hangi piyasalarda ve süreçlerde BC veya DL'in kullanılmasının verimlilik, maliyet avantajı, güvenlik, yolsuzluğun engellenmesi vb. açılardan fayda sağlayabileceği konusunun değerlendirilmesi,
- Yatırımcıların korunması ve yolsuzlukların önlenmesi açısından güvenlik, gözetim, denetim vb. nedenlerle BC ve DL'nin zorunlu olması gereken alanlar var ise bunların belirlenmesi ve yapılacak düzenlemelerle bu alanlarda kayıt belge düzeni, müşteri tanıma, ödeme, takas saklama sistemleri, sözleşme vb. sistemlerde uygulanmasının sağlanması,
- BC ve DL teknolojisinin uygulamasında yazılım güvenliği, kişisel verilerin korunması vb. alanlarda gözetim ve denetim açısından taleplerin belirlenerek sistem mimarisinde bunlarla ilgili değişiklik önerilerinin gündeme getirilerek tartışılmasının ve bunlarla ilgili düzenlemelerin yapılmasının sağlanması,
- BC ve DL teknolojileri ile gündeme gelen tali alanlarda hukuki altyapının belirlenmesi (Akıllık sözleşmeler, kayıt ve belge düzeni vb.),
- ICO'ların hukuki statüsünün belirlenmesi ve gerekiyorsa bunlarla ilgili düzenlemelerin yapılması,

Kripto Para Arzı (Initial Coin Offering – ICO)

Kripto para arzı (ICO), DL-BC teknolojisi kullanan kripto paralar karşılığında fon toplamak amacıyla yapılan ihraçları ifade etmektedir. Genel olarak ICO'lar bankalar, girişim şirketleri vb.'ni aradan çıkararak şartları belli olan bir akıllı kontrat karşılığında kitle

fonlaması benzeri nitelikte olan bir kripto para toplama faaliyeti olarak ifade edilebilir.⁶⁸ Bu fon toplama yönteminde kripto para girişim (Start-up) firması, bir tanıtım (White paper) hazırlayarak projesini tanıtır ve bilgi vermektedir. Burada projenin kuralları anlatılmakta, hangi şartlarda ne kadar fon toplanacağı, hangi tutara ulaşması halinde projenin işleme konulacağı gibi konular belirtilmekte; fonların ne şekilde tutulacağı, projeyi yürütenler, projenin yol haritası vb. konulara ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Burada belirtilen şartlar, ilgili ICO platformunda (Örneğin Ethereum) akıllı sözleşmelere bağlanmaktadır.

ICO'ların bir kısmı, bir anlamda şirkete ortak olmak amacıyla hisse senedi ihracını içeren (Initial public offering (İlk halka arz) - IPO)'a benzetilebilir. Burada yatırımcılara arz edilen ortaklık hakkı sağlayan hisse senedi yerine, projede kullanılacak kripto para karşılığını ifade eden jetonlar (Token) olmaktadır. Bazı ICO'ların benzerlik gösterdiği bir diğer finansman aracı ise kitle fonlaması (Crowd funding) olup, burada yatırımcılar yatırdıkları ufak meblağlar karşılığında genellikle üretilecek ürünü önceden alma (Bir bilgisayar yazılımının öncelikli kullanım hakkı vb.) veya ürünün daha gelişmiş bir versiyonunu alma ya da bir hediye alma şeklinde getiriler elde etmektedirler. Ancak, bazı ICO'lar da IPO'dan farklı olarak ortaklık kazanılmasa dahi ICO projesinin getirisine jeton sahipliği vasıtasıyla ortak olunabilmektedir. Böylelikle yatırımcılar genellikle projenin kabul görüp jetonların değer kazanması halinde kripto paranın değerindeki artıştan yararlanmayı amaçlamaktadırlar.

68 <http://usblogs.pwc.com/emerging-technology/understanding-the-ico-infographic/>

İsviçre sermaye piyasalarının düzenlenmesinden sorumlu otorite olan FINMA, ICO'lara konu olan jetonları aşağıdaki şekilde sınıflandırmaktadır:⁶⁹

“Ödeme jetonları: Ödeme ve değer transferi amacıyla kullanılan ve çıkaran kuruluş üzerinde herhangi bir ortaklık vb. hak ileri sürmeyen jetonlardır. FINMA bunlarla ilgili olarak her jetonu olay bazında değerlendireceğini belirtmiş; ancak bunların yine de suç gelirlerinin aklamaya ilgili düzenlemelere uygun olmaları gerektiğinin altını çizmiştir.

Kullanım jetonları: Bunlar genellikle uygulamalara giriş imkânı veren jetonlardan oluşmaktadır. İhraççı üzerinde herhangi bir hak ileri sürmediği sürece menkul kıymet olarak değerlendirilmeyeceklerdir.

Varlık jetonları: Bunlar ihraççının borç veya hisse senedini temsil eden jetonlar olup, menkul kıymet kapsamına girmeleri nedeniyle izahname gibi sermaye piyasası düzenlemelerine uygun olmaları gerektiği değerlendirilmektedir.”

ICO'ların IPO'lardan Farkları

ICO'ların IPO'lardan farkları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

69 <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d4888b84-6bf2-4995-845b-57c-f65138e25>

Tablo 2: IPO ve ICO Arasındaki Temel Farklılıklar

	IPO	ICO
Tescil	<i>Var</i>	<i>Yok</i>
Ayrıntılı inceleme (Due Dilligence)	<i>Var</i>	<i>Yok</i>
Geçmiş performansa ilişkin bilgi	<i>Var</i>	<i>Yok</i>
Kamuyu aydınlatma	<i>Var</i>	<i>Yok</i>
Gözetim-denetim	<i>Var</i>	<i>Yok</i>
İhraç sınırları (Aktif, karlılık vb.)	<i>Var</i>	<i>Yok</i>
Arz maliyeti	<i>Yüksek</i>	<i>Düşük</i>
Arz süresi	<i>Uzun</i>	<i>Kısa</i>
Yatırımcıların tüm arzlara eşit erişim imkânı	<i>Mümkün değil</i>	<i>Mümkün</i>
Arz sonrası maliyetler	<i>Var</i>	<i>Yok</i>
Arz sonrası yatırımcı hakları	<i>Geniş kapsamlı</i>	<i>Yok</i>
Arz fiyatı	<i>Belirli</i>	<i>Değişken</i>

ICO'larla İlgili Temel Sorunlar

ICO'larla ilgili temel sorunlar ise aşağıda özetlenmiştir:

- ICO'lar yeni kurulan firmalara ilişkin olduğundan ortada bir şirket, gelir, aktiften ziyade bir fikir ve bunu açıklayan bir tanıtım dokümanı (White paper) vardır. Bu nedenle de aslında piyasada bu şirketlerle deneyimsiz bireysel yatırımcılar değil profesyonel yatırımcılar ve finans kuruluşları muhatap olurlar. ICO'larda iyi niyet ön plandadır. (White paper ihraççı için bağlayıcı değildir, herhangi bir standardı yoktur ve ihraççı

için sonradan yatırımla ilgili herhangi bir bilgi verme yükümlülüğü de yoktur.)

- ICO'larla ilgili olarak, yatırımcıyı koruma amacıyla IPO'lardaki gibi kayıt, izahname, satış kuralları, işlem platformları, yatırım danışmanlığı, bağımsız denetim, kamusal denetim, kamuyu aydınlatma, piyasa suçları (Bilgi suiistimali-insider trading, piyasa dolandırıcılığı-manipulation) vb., tedbir ve yaptırımları içeren düzenlemeler yoktur.
- ICO'larda ihraç edilen jetonlar doğrudan menkul kıymeti almaktan farklı olabilir. Hatta birçoğunda jetonlar menkul kıymetten oldukça farklı hakları ifade edebilmektedir.
- Yerel sermaye piyasası düzenlemelerinin, yurtdışında yapılan; ancak, yerli yatırımcıların erişebildiği arzlara uygulanması konusunda belirsizlikler vardır.
- Yurtdışında yapılan arzların yerli yatırımcıyı ne zaman hedeflediği konusunda belirsizlikler vardır.
- ICO'larda arz edilen kripto paralar arzdan hemen sonra düzenlenmemiş, gözetim ve denetimin olmadığı borsa benzeri işlem platformlarında işlem görmektedirler.

ICO'larda en dikkat çekici konulardan birisi, arz edilecek jetonun projeden elde edilecek getiriden ne şekilde faydalanacağıdır. Jetonlar genellikle ortaklık hakkı sağlamamakta ve projede üretilen uygulamadan/hizmetten faydalanan müşterilerin kullanacakları bir nevi para şeklinde dizayn edilmektedirler. Genellikle yatırımcının kazancı ise projedeki uygulamanın/hizmetin kullanımının

yaygınlaşması ile çıkarılan jetona olan talebin artarak jetonun değerlenmesi ile gerçekleşmektedir. Bu kapsamda, ICO'ların bir kısmında değer artışı bağlantısının zayıf olduğu, bir kısım ICO'larda ise değer artışı bağlantısının net olmadığı ve bazı soru işaretleri olduğu dikkati çekmektedir. Ek olarak bazı ICO'larda erken yatırım yapan yatırımcılara bonus jetonlar da verilmekte, bazı projelerde ise ön satış yapılarak yatırımcıların arz tarihinden önce daha düşük fiyatlardan alım yaparak yatırım yapmalarına olanak sağlanmaktadır.

Bir diğer nokta ise ICO sonrasında vaadedilen hakların aynen korunması konusudur. Çünkü ICO sonrasında bu haklarda herhangi bir değişiklik olması halinde, yatırımcının vaadedilen getiriye sağlaması imkânsız hale gelmekte ya da potansiyel getirinin miktarı önemli ölçüde düşebilmektedir. Örneğin ICO sonrasında jeton kullanımında yeni bir jetonun daha kullanıma sokulması, jeton miktarının artırılması, jeton kullanımından komisyon uygulamasına veya buna benzer bir ödeme sistemine geçilmesi, şirketin yönetiminin değişmesi halinde yeni yönetimin jeton kullanım sisteminde değişikliğe gitmeleri vb. söz konusu olabilir. Bunlar uzak ihtimaller gibi görünse de yasal bir çerçevenin, yaptırım ve tedbirlerin olmamasının bu tür suiistimallere yol açması pekâlâ mümkün görünmektedir. ICO'larla ilgili dikkat çekici bir diğer konu ise ortada genellikle bir proje olmadan önemli tutarlarda fonların talep edilmesine karşın, proje ile ilgili bir değerlendirme veya fizibilite raporu benzeri bir çalışmanın olmaması ve bunlara nazaran tabiri yerindeyse kabaca hazırlanmış on beş yirmi sayfalık yetersiz tanıtım dokümanlarının (White paper) bulunmasıdır. Benzer şekilde arz sonrasında da bu fonların ne şekilde kullanıldığı, projenin tamamlanması aşamaları ve harcamaların

ne şekilde yapıldığı konusunda bir bilgilendirme, gözetim ve denetim süreçleri bulunmamaktadır. Oysa IPO'larda bu tür konular yatırımcının korunması amacıyla, düzenlemelerle kamuyu aydınlatma, bağımsız denetim, kamusal denetim, gözetim vb. süreçlerle güvenceye alınmıştır. Dolayısıyla mevcut durumda ICO'larda yatırımcının korunması ICO'yu yapanların vicdanına ve iyi niyetine kalmış bir görüntü çizmektedir.

ICO'lar yukarıda belirtilen ve olumsuz olarak değerlendirilebilecek hususlara rağmen yatırımcılara normal IPO'lara göre bazı avantajlar da sunmaktadır. Örneğin, ICO'larda yapılacak arzda tüm katılımcılar eşit olup, bazen küçük yatırımcıların hızla değerlendirilen IPO'lara katılamamaları gibi bir durum ICO'larda yaşanmamaktadır. Bir diğer avantaj ise ICO'ların aylar süren IPO'lara nazaran günler içerisinde sonuçlanabilmesidir. Böylelikle de IPO'lara göre ICO arzları oldukça düşük maliyetli ve süratli bir şekilde olabilmektedir.

Sermaye piyasalarında hisse senedi ihraçları (IPO) ve kitle fonlaması, ülkemizde olduğu gibi düzenleyici otoriteler tarafından düzenlenmektedirler. ICO'ların düzenlenmesi ile ilgili olarak bazı ülkeler tarafından çalışmalar yürütülmektedir. Uluslararası alanda yerli yatırımcıların da erişimine açık bir şekilde cereyan eden ICO'lara karşı ülkelerin yaklaşımlarına bakıldığında, ICO'ları düzenlemeye çalışan birkaç ülke dışındaki ülkelerin farklı uygulamalarının bulunduğu görülmektedir. Bu kapsamda, Çin ve Güney Kore doğrudan ICO ihraçlarını yasaklarken, ABD, İsviçre, Kanada ve Hong Kong gibi ülkeler bazı ICO ihraçlarının sermaye piyasası düzenlemelerini ihlal edebileceği sonucuna vararak ilgili ICO'lar hakkında işlem yapmak üzere harekete geçmişlerdir.

Ülkemizde de IPO’lar ve kitle fonlaması Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından Sermaye Piyasası Kanunu’nda düzenlenmiş olup, ICO’larla ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. SPK tarafından 27.09.2018 tarihli Bülteni’nde yapılan duyuruda özetle, ICO’ların SPK’nın gözetim ve denetim alanı dışında kaldığı ve ICO’ların yatırımcılar açısından çok yüksek riskli ve spekülatif yatırım araçları olduğu işaret edilerek; halka arz ve kitle fonlaması faaliyetlerine benzer yönleri ve farklılıkları bulunan “token satışı” uygulamalarının Kurul düzenleyici sınırlarına girip girmediğinin durum bazında farklılık göstereceği ifade edilmiştir.⁷⁰

Kripto Para Borsaları

Önceki bölümde belirtildiği üzere, ICO’larda arz edilen kripto paralar arzdan hemen sonra borsa benzeri işlem platformlarında işlem görmektedirler. Söz konusu borsalarda 07 Mayıs 2018 itibarıyla yaklaşık 1600 kripto para işlem görmekte olup, bu paraların toplam piyasa değeri yaklaşık 438 milyar ABD Dolarıdır.⁷¹

Morgan Stanley tarafından kripto para borsalarının bulunduğu ülkelere yönelik olarak 2018 yılında yapılan bir araştırmaya⁷² göre, Türkiye borsa sayısı açısından İngiltere, Hong Kong ve Amerika ve Singapur’un ardından beşinci; işlem hacmi açısından ise on dokuzuncu sırada yer almaktadır. İşlem hacmi sıralamasında ilk sırayı Malta almakta, Malta’yı sırasıyla Beliz, Seyşeller, Amerika

70 SPK’nın 27/09/2018 tarih ve 47/1102 sayılı Kararı Uyarınca Yapılan Duyuru (Bülten no: 2018/42)

71 <https://worldcoinindex.com/exchange>

72 <https://cointelegraph.com/news/morgan-stanley-research-defined-regulations-main-factor-for-crypto-exchanges-when-choosing-country>

ve Kore takip etmektedir. Özellikle son dönemde Avrupa Birliği yetkililerinin kripto paralarla ilgili olarak olumlu açıklamalarda bulunduğu ve kripto para borsalarının Malta ve İsviçre'ye doğru kaydıkları dikkati çekmektedir.

Diğer taraftan, kripto paraların işlem gördüğü borsa benzeri platformlar, bazı uygulamaların yardımıyla yaklaşık üç dört saatlik bir sürede kurulabilmektedirler. Ayrıca, borsa için kullanacağınız sunucu için de ABD, Kanada veya Avrupa'daki şehirlerden birini seçmek mümkün olup, kurulum maliyetleri de borsanızın işlem hacmine göre kullanacağınız sunucudaki veri depolama ve transfer miktarına göre belirlenebilmektedir.

Türk Kripto Para Borsaları:

Türk kripto para borsalarının belli başlıları www.vebitcoin.com, www.btcturk.com, www.paribu.com, www.koineks.com, www.ovis.com.tr ve www.koinim.com'dur. Söz konusu borsalardan ilk üçünün 08.05.2018 tarihi itibarıyla son 24 saatlik işlem hacimleri sırasıyla, Vebitcoin: \$15,446,022 USD (1,674 BTC), BTC-Turk: \$7,412,720 USD (802.78 BTC), Paribu: \$6,033,640 USD, (653.24 BTC)'dir.⁷³ Türk menşeli platformlardan BTCTurk'te Ethereum, Ripple ve Bitcoin, Paribu'da Bitcoin; Koinim'de Bitcoin, Litecoin ve Bitcoin Cash işlem görürken; Vebitcoin, Koineks ve Ovis'te ise on ve onun üzerinde kripto para işlem görmektedir (09.05.2018).⁷⁴

73 <https://coinmarketcap.com/exchanges/volume/24-hour/>

74 <https://coinmarketcap.com/exchanges/volume/24-hour/>

ICO'ların Düzenlenmesi:

Önceki bölümlerde belirtildiği üzere, ICO'ların düzenlenmesi konusunda ülkelerin bir kısmı kripto para ve ICO'larla ilgili olarak herhangi bir düzenleme yapmaz iken, bazı ülkeler kripto paraları, bazıları ICO'ları, bir kısmı da ikisini de yasaklamaktadırlar. Diğer bir kısım ülke de ICO'ların hangi hallerde sermaye piyasası düzenlemelerine tabi sayılacağını belirtmekte; bazı ülkeler de doğrudan harekete geçerek sermaye piyasası mevzuatına aykırı olduğunu tespit ettiği ICO'larla ilgili işlem yapmaktadırlar. Ülkelerin sermaye piyasalarının düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumlu otoriteleri tarafından yapılan uygulamalar da dikkate alındığında, uygulanabilecek strateji alternatiflerinin ve bu alternatiflerin avantaj ve dezavantajlarının yer aldığı tablolar aşağıda yer almaktadır:

Şekil.1: Düzenleme-Alternatif stratejiler

1) Düzenleme yapmayıp uygulamanın şekillenmesini beklemek	<ul style="list-style-type: none">• Yatırımcının korunması - Asgari• Sistem itibar riski - Azami• Teknolojinin gelişmesi - Azami• Platformlarda işlem güvenliği - Asgari
2) A-Mevcut düzenlemelere aykırı uygulamalara müdahale etmek	<ul style="list-style-type: none">• Yatırımcının korunması - Az• Sistem itibar riski - Orta• Teknolojinin gelişmesi - Orta• Platformlarda işlem güvenliği - Asgari
2) B-ICO'ları tamamen yasaklamak (ICO-sermaye piyasası mevzuatı)	<ul style="list-style-type: none">• Yatırımcının korunması - Azami• Sistem itibar riski - N/A• Teknolojinin gelişmesi - Asgari• Platformlarda işlem güvenliği - N/A
3) IPO niteliğinde olan ICO'ları düzenlemek	<ul style="list-style-type: none">• Yatırımcının korunması - Orta• Sistem itibar riski - Orta• Teknolojinin gelişmesi - Orta• Platformlarda işlem güvenliği - Yüksek
4) Tüm ICO'ları düzenlemek	<ul style="list-style-type: none">• Yatırımcının korunması - Yüksek• Sistem itibar riski - Az• Teknolojinin gelişmesi - Orta• Platformlarda işlem güvenliği - Yüksek

Şekil.2: Düzenleme –Alternatiflerin Avantaj ve Dezavantajları⁷⁵

ICO'ların düzenlenmesinde stratejik olarak nasıl bir yol haritası izleneceği belirlenirken yukarıdaki tabloda da yer alan ve düzenleyici otoritenin önündeki strateji alternatiflerinin gözden geçi-

75 Değerlendirme (Asgari, az, orta, yüksek ve azami) ölçeğine göre yapılmıştır.

rilmesi faydalı olacaktır. Buna göre ilk stratejinin benimsenmesi ve düzenleme yapılmaksızın uygulamanın şekillenmesinin beklenmesi halinde, en önemli risk yatırımcıların korunması açısından ortaya çıkmaktadır. Düzenleme yapmadan beklemenin tercih edilmesi halinde, yatırımcıların kötü niyetli kişiler tarafından zarara uğratılma riski azami düzeyde olacaktır. Hatta ICO'larda uluslararası düzeyde toplanacak fonun önemli miktarlara ulaşabildiği dikkate alındığında, sistemin itibarını sarsacak nitelikte yolsuzluklarla karşılaşılması bile ihtimal dâhilinde görünmektedir. Bir diğer dezavantaj ise teknolojinin geliştikten sonra yapılacak düzenlemelerin, sistemlerde yeni değişiklikler gerektirmesi halinde, bunların önemli miktarlara ulaşan maliyetler yaratması riskidir. Bununla birlikte, düzenleme yapılmadan uygulamanın şekillenmesinin beklenmesi halinde, düzenlemelerin baskısı olmadan teknolojinin daha rahat ve hızlı bir şekilde azami düzeyde gelişmesi mümkün olabilecektir.

Düzenleyici otorite tarafından ikinci stratejinin benimsenmesi ve mevcut düzenlemelere aykırı olan ICO'lara müdahale edilmesi yönteminin izlenmesi halinde, yatırımcıların korunması bir ölçüde sağlanırken menkul kıymet niteliğinde olmayan ICO'ların önü açılmaktadır. Tüm ICO'ların yasaklanması gibi bir yöntemin uygulanması halinde ise yatırımcıların tümü korunmuş olmakla birlikte, diğer ICO'lardan sağlanabilecek potansiyel fayda ise tamamen ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Üçüncü stratejinin tercih edilmesi halinde ise ICO'lardan gerçekten sermaye piyasasını ilgilendiren ve IPO niteliğindeki arzlar hukuki bir çerçeveye kavuşturularak bu tür ICO'lara katılan yatırımcıların korunması sağlanabilecektir. ICO'ların düzenlenmesi

suretiyle hangi ICO'ların kapsama girdiğinin belirlenmesi ise bu konudaki soru işaretlerini ortadan kaldırarak biryandan gözetim ve denetim maliyetlerinin asgari düzeye inmesini, bir yandan da yatırımcıların daha az zarar görmelerini sağlayabilecektir. Düzenlemeler nedeniyle bu tür ICO'ların daha yavaş, yüksek maliyetli vb. dezavantajlarla gerçekleşmesine rağmen, yatırımcıların korunmasından sağlanan faydanın her halükarda katlanılan maliyetin üzerinde olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, düzenleme kapsamına girmeyen ICO'ların da serbest bir şekilde yapılması sağlanmış olacaktır.

Yapılacak düzenlemenin IPO düzenlemelerine benzer şekilde daha ayrıntılı yapılması mümkün olmakla birlikte, kitle fonlaması düzenlemelerinde olduğu gibi daha az ayrıntılı ve daha az yükümlük getiren bir şekilde yapılması da mümkündür. Teknolojinin ve ICO'ların kendine özgü özellikleri dikkate alındığında, daha az ayrıntılı olan kitle fonlaması düzenlemelerine benzer bir yöntemin benimsenmesi daha uygun görünmektedir.

Son strateji alternatifinin benimsenmesi, tüm ICO'ların çerçevesinin çizilerek mevzuat kapsamına alınması ve bunlara has düzenlemeler yapılması halinde ise ICO'lara katılan tüm yatırımcıların korunması mümkün olabilecektir. Diğer stratejilerden farklı olarak tüm ICO'ların düzenlenmesinin yaratacağı yüksek maliyetlerin, tüm yatırımcıların azami düzeyde korunmasının yaratacağı faydanın altında kalacağı düşünülmektedir. Böylelikle hem ICO'larda itibar zedeleyici potansiyel yolsuzluklar önlenerek yatırımcılar korunmuş olacak, belki de sağlanan güvenli ortam ICO sektörünün daha da hızlı gelişmesine ve daha yüksek fonlu arzların artışına imkân sağlayabilecektir. Konuya ilişkin olarak EY

tarafından yapılan bir arařtırmada⁷⁶ 2017 yılının sonlarından beri ICO hacminin yavaşladığı ve daha az projenin fonlama amaçlarına erişebildiği ifade edilmektedir. Raporda ayrıca, düzenlenmemiş olan platformlarda işleyen ICO piyasasının hackerların dikkatini çektiği, gerek yatırımcıların ve ICO projelerinin, gerekse borsaların çeşitli tekniklerle hackerlar tarafından zarara uğratıldığı, ICO ile toplanan fonların yaklaşık %10'unun bu şekilde çalındığı; ayrıca yatırımcıların kişisel bilgilerinin de çalındığı ifade edilmektedir. 2016-2018 yılları arasındaki ICO hacimlerine bakıldığında sektörde hızlı bir gelişmenin sağlanamadığı anlaşılmakta olup, bunun büyük olasılıkla güvenlik endişelerinden ve yatırımcıların bu nedenle ICO'lara endişeyle yaklaşmalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.⁷⁷

Yine bu kapsamda, ICO'larda arz edilen jetonların, düzenlenmemiş borsa benzeri platformlarda işlem görmesi hususu önemli bir risk unsuru olarak değerlendirilebilir. Çünkü, IPO'larda yapılan halka arz ve arz edilen payların borsalarda işlem görmesi Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn.) ve ilgili mevzuatta yer alan düzenlemelere tabi olarak burada yer alan süreçlere göre yapılmaktadır. Böylelikle, belli nitelikteki ortaklıklara bu süreçlere katılma hakkı verilerek kk çaplı ve gerçekçi olmayan projelerin IPO yapması engellenmektedir. Buna ek olarak, tescil süreci büyük lde verilen bilgilerin doğruluğunu sağlamak üzere dizayn edilmiştir. Gerek halka arz gerekse de sonrasında borsada işlem görme süreçlerinde yapılan düzenlemelerle yatırımcının korunması amaçlanmış olup, kamuyu aydınlatma ilkesi çerçevesinde yatırımcının ihraı tarafından tam ve doğru bilgilendirilmesi amaçlanmıştır.

76 [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-research-initial-coin-offerings-icos/\\$File/ey-research-initial-coin-offerings-icos.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-research-initial-coin-offerings-icos/$File/ey-research-initial-coin-offerings-icos.pdf)

77 <https://www.coinschedule.com/stats.html?year=2018>

Ayrıca, arz sonrasında yatırımın mali durumuna ilişkin olarak yapılan bilgilendirmeler tamlık ve doğruluk açısından bağımsız denetim, kamusal denetim ve mevzuattaki tedbir ve yaptırımlarla güven altına alınmıştır. Sermaye piyasasında düzenlemelere aykırı olarak yapılan izinsiz sermaye piyasası aracı ihraçlarında, ICO'lardaki gibi payların hemen bir borsada işlem görmesi veya benzer yöntemlerle kamunun alım satımına sunulabilmesi imkânı bulunmamaktadır. Oysa ICO'larda arz edilen jetonlar hemen uluslararası işleme açık olan borsalarda işlem görmeye başlayabilmektedirler. Bu farklılık dikkate alındığında, kötü niyetli bir arzın yalnız ulusal değil uluslararası boyutlarda yaratabileceği risk dikkat çekici boyutlardadır. Bu kapsamda, söz konusu riskin azaltılmasını teminen yukarıdaki düzenleme stratejisi alternatiflerinden 1. ve 2. alternatiflerde, ICO'ların işlem göreceği borsa benzeri platformlarla ilgili herhangi bir düzenleme yapılmaması öngörüldürken, 3. ve 4. alternatiflerde bu borsaların düzenlenmesi öngörülmektedir.

Diğer taraftan, bir önceki strateji için yapılan değerlendirmeye benzer şekilde, dördüncü strateji izlenerek yapılacak düzenlemenin kitle fonlaması düzenlemelerine benzer şekilde daha az ayrıntılı ve daha az yükümlülük içerecek şekilde ele alınmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Stratejilerle ilgili bir diğer nokta ise ICO'ların uluslararası düzeyde tüm yatırımcıları hedef alabileceği gibi, yalnızca belirli bir ülke/ülkelerin yatırımcılarını hedef alarak gerçekleştirilmesinin de mümkün olması nedeniyle, düzenlemenin hangi yöntemi benimseyen ICO'ları kapsayacağı konusudur. Bu kapsamdaki strateji alternatiflerinde düzenlemelerin ICO'lardan ülkemizdeki yer-

li yatırımcıları hedef alarak yapılanları kapsayacak bir şekilde ele alınması daha uygun olacaktır.

Yapılacak düzenlemelerde; ICO'nun tamamen yeni bir olgu olduğu; arz edilen jetonların tam olarak klasik hukuki düzenlemelerde yer alan pay, hisse senedi, menkul kıymet, sermaye piyasası aracı tanımlarına girmediği; ancak, bunlara benzer haklar sağladığı ve kendine has özellikler gösterdiği; ayrıca, arzla birlikte jetonların kamuya açık olarak kendine özgü borsa benzeri düzenlenmemiş işlem platformlarında tüm yatırımcılar tarafından alınıp satılabildiği hususları dikkate alınarak, düzenleyici otorite tarafından izlenecek stratejinin belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda yapılacak bir düzenlemede tüm ICO'ların düzenlenmesi stratejisinin benimsenmesi halinde, tüm ICO'lara konu olan projelerin sahiplerinin kaydı-tescili, sorumlulukları, kamunun aydınlatılması, suçlar, tedbirler, yaptırımlar, bunların işlem göreceği platformların kuruluş ve çalışma esasları, kamusal gözetim ve denetim gibi konuların değerlendirilmesi uygun olacaktır. Ancak, yapılacak düzenlemelerde, kitle fonlaması düzenlemelerinde olduğu gibi teknolojilerin kendine özgü özellikleri dikkate alınarak daha pratik, teknolojinin gelişmesini engellemeyecek şekilde hareket edilmesi uygun olacaktır. Yatırımcının korunması kapsamında ise kamuyu aydınlatmayı ve suçlardan caydırmayı ve önlemeyi amaçlayan bir düzenleme anlayışının benimsenmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, daha önce belirtildiği gibi düzenlenmesi gereken ICO'lar ülkemizdeki yatırımcıları hedef alarak yapılacak ICO'lar olmalıdır. Bu noktada, ICO'lardan yerli yatırımcıları hedef alanların belirlenmesine ilişkin kriterler yapılacak düzenlemede hassas bir şekilde belirlenmelidir.

Daha önce ifade edildiği gibi, ICO'ların zamanında hukuki altyapıya kavuşturularak kendine özgü özellikleri dikkate alınarak düzenlenmesi, teknolojinin doğru yönde ilerlemesini sağlayarak, sonradan yüksek maliyetli değişikliklerin ve/veya muhtemel suistimallerin yaratacağı büyük zararların ve itibar kayıplarının önlenmesini mümkün kılabilecektir. Ayrıca, düzenleyici otoritelerin desteği ile ilgili piyasalardaki paydaşların koordine edilerek teknolojinin kullanılmasına yönelik çalışmalara dâhil edilmesi, teknolojinin daha verimli ve etkin bir şekilde geliştirilmesini sağlayabilecektir.

Yapılacak düzenlemelerde; örneğin, ICO'larda işlemi yapanların başvurularını internet üzerinden yapmaları (Hatta mevcut portallarla işbirliği yapılarak bu sistemler üzerinden yapılması) ve elektronik imza vb. teknolojilerden faydalanılması düşünülebilir. ICO'ların girişimciler tarafından yapıldığı dikkate alınarak normal IPO prosedürlerinden farklı olarak daha kolaylaştırılmış süreçler öngörülebilir. Ayrıca, aracı kuruluşlar ve borsalar devreye sokularak bunların girişim şirketlerinin halka açılmalarındakine benzer bazı destekler sağlanması da düşünülebilir. Girişim şirketleri çoğunlukla yeni kurulan teknoloji şirketleri (Startup) olup, bunlar bir çeşit kitle fonlaması kullanarak yatırımcıların düşük portföy yatırımları ile çok yüksek getiriler etmelerini sağlamaktadırlar. Ancak, kitle fonlamasından farklı olarak toplanan fonlar ve yatırımcıların bireysel katılımları kitle fonlamasındaki tutarların oldukça üzerinde olmaktadır. Normal şartlarda fikirlerini hayata geçiremeyen teknoloji firmaları BC ve DL teknolojilerinden faydalanarak uluslararası bir ortamda yatırımcılarla akıllı sözleşmeler yapıp çok düşük maliyetlerle ve hızlı bir şekilde büyük fonlara ulaşma imkânı elde etmektedirler. Bu çerçevede, yapılacak

düzenlemelerde bir yandan teknolojinin sağladığı bu avantajların azami ölçüde korunması sağlanırken, bir yandan da yatırımcıların korunması ve sistemin itibarını sarsabilecek suiistimallerin engellenmesi sağlanmalıdır.

Bu kapsamda, yapılacak düzenlemelerde dikkate alınması gerektiği düşünülen önemli hususlar aşağıda belirtilmiştir:

- Arz sürecinde tanıtım belgelerinin (White paper) bir standarda bağlanarak hazırlanması ve girişimcilerin doğru, tutarlı ve tam bilgileri yatırımcılara ulaştırmasının sağlanması,
- Arz sonrasında da yapılacak kamuyu aydınlatma düzenlemeleri çerçevesinde yatırımcılara doğru ve tam bilgi verilmeye devam edilmesi,
- Arzda yatırımcının yatırdığı kripto paraların ve kişisel bilgilerinin yeterli düzeyde korunmasının sağlanması,
- Jetonların değeri ile ilgili olarak tanıtım dokümanında yeterli, kesin ve değiştirilemez bilgiler verilmesi ve belirtilen kurallara sadık kalınmasının sağlanması,
- Arz sonrasında jetonların sağladığı hakların yatırımcıya vadedilen değeri sağlamasının garantilenmesi,
- ICO'ların gerçekleştirildiği borsa benzeri platformların kuruluş ve işleyiş esaslarının düzenlenmesi, bu platformlarda gerçekleştirilen işlemlerin dürüst bir şekilde cereyan etmesini teminen uygulanabilecek tedbir ve yaptırımların da düzenlenmesi,

- Borsalarda alım satım yapan yatırımcıların kullandıkları dijital para saklama hesaplarının güvenliğinin sağlanmasına yönelik düzenlemeler yapılması.

Ayrıca, jetonların işlem göreceği platformlarla ilgili olarak klasik borsaların sisteme müdahil olmaları sağlanarak güvenli bir ortamın yaratılması düşünülebilir. Borsaların uluslararası düzeyde işbirliği yaparak oluşturulacak dijital paralar üzerinde ICO yapılımasını sağlamaları, entegre olarak ihraç ve kamuya aydınlatma sistemlerinin kurulması faydalı olabilir.

Borsa benzeri işlem platformları ile ilgili bir başka konu ise uluslararası düzeyde gerçekleşen işlemlerin hukuki çerçeveye oturtulmasıdır. Örneğin, Malta’da kurulmuş bir platformda arz edilen Avustralya menşeli bir startup ICO’suna yatırım yapan yerli yatırımcının ne şekilde korunacağı ve tedbir ve yaptırımların kimin tarafından nasıl işletileceği sorusunun cevaplanması yapılacak düzenlemeler açısından önem taşımaktadır. Benzer şekilde, teknolojinin kullanımıyla ilgili olarak düzenlenmesi gereken alanların belirlenerek gerekli düzenlemelerin yapılması da gerekmektedir. Örneğin dijital para sahibi bir kişinin vefatı halinde bunları ne şekilde miras bırakabileceği, dijital para ve jetonlara el konulması, dondurulması, vergilendirme, suç gelirlerinin aklanması – terörizmin finansmanı ve müşteri tanıma kuralı vb. konulardaki sorunların da hukuken çözülmesi ve düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Blok-zincir (BC) ve Distributed Ledger (DL) Teknolojisinin Kullanıldığı Ortamlarda İç Kontrol ve Denetim

BC ve DL teknolojisinin kullanıldığı ortamlarda iç kontrol ve denetimin nasıl yapılacağı konusunu değerlendirebilmek için öncelikle bu teknolojinin sağlayacağı yeni özelliklerin gözden geçirilmesi gereklidir. BC-DL teknolojisinin özelliklerinden denetim ve iç kontrol faaliyetlerine en çok etkide bulunması muhtemel olanların aşağıdakiler olduğu düşünülmektedir:

- İşletici bir otoritenin veya sahibinin bulunmaması (BC),
- Kayıtların değiştirilememesi,
- Kayıtların herkes tarafından tutulması,
- Kayıtlara herkes tarafından erişilebilmesi,
- Katılımcıların anonim olmaları,
- Madenciler tarafından uzlaşma ve kaydın yapılması,
- Akıllı sözleşmelerin kullanılabilmesi.

Denetim ve iç kontrol faaliyetlerinin bu teknoloji ile ne şekilde değişeceği sorusunun cevaplanabilmesi için öncelikle muhasebe ve kayıt sistemlerinin yukarıda sıralanan özelliklerden ne şekilde etkileneceği sorusunun yanıtlanması gerekmektedir. Teknolojinin, kayıtların değiştirilememesi, herkes tarafından tutulması ve erişilebilme özellikleri dikkate alındığında muhasebe sistemlerinin merkezileşeceği ve bu teknolojilerle entegre bir hal alabileceği ileri sürülebilir. Böylelikle de kayıtların değiştirilemediği, teyit ihtiyacının ortadan kalktığı, işlemlerin akıllı sözleşmelerle otomatikleştirildiği ve entegre işleyen muhasebe sistemlerinin daha güvenli bir yapıya kavuşacakları değerlendirilmektedir. Denetim ve iç kontrol faaliyetleri açısından; öncelikle BC teknolojisinin kullanıldığı ortamlarda sistemin sahibinin bulunmaması yani bir

yönetimin olmaması halinde, denetimin veya iç kontrolün kimin için gerçekleştirileceği ve bu faaliyetlerin kimin tarafından oluşturulup gözetleneceği konusu gündeme gelmektedir. Düzenlemelerle bu sistemlere denetim ve iç kontrol zorunluluğunun getirilmesi halinde bu yükümlülüğün yerine getirilmesi sorumluluğunun kime verileceği önem kazanmaktadır. Örneğin uluslararası niteliğe sahip kripto paralar ve bunlarla bağlantılı gerçekleştirilen ICO'larda bu soru cevaplanması gereken önemli bir soru olarak ortaya çıkmaktadır.

DL teknolojisinin kullanılacağı sermaye piyasası gibi ortamlarda ise sistemin bir işletmecisinin veya sorumluluğunun bulunması nedeniyle bu sorumluluğun daha kolay bir şekilde bu işletmeciye verilmesi düşünülebilir. Özellikle bu sistemlerin internet üzerinde işleyen bir yazılım olduğu ve kayıtların değiştirilemez şekilde herkes tarafından tutulabildiği dikkate alındığında, yapılacak denetimde kayıtların doğruluğu, tamlığı, tarafların teyidi gibi kontrollere gerek olmayabilecektir. Kayıtlar otomatik olarak oluşturulduğundan kuruluştaki yazılımın doğruluğu ve düzgün işlemesi bu riskleri ortadan kaldıracaktır. Bunların yerine yazılımın doğru işleyip işlemediği, dışarıdan bir müdahale olup olmadığı gibi bilgi teknolojileri (BT) risklerinin yapılacak bir BT denetimi ile giderilmesi, sisteme makul düzeyde güvenilmesinin sağlanması açısından daha önemli bir hale gelebilecektir. Sistemin bir işleticisinin olması halinde ise denetimin bu kuruluş tarafından gerçekleştirilmesi ve/veya bir bağımsız denetim kuruluşuna yaptırılması düşünülebilir.

BC ve DL teknolojisi mimari yapısı nedeniyle yolsuzlukların ortaya çıkmasını sağlayan üç etkenden fırsatı önemli ölçüde ortadan

kaldırmaktadır. Örneğin sermaye piyasasında BC-DL tabanlı bir kayıt, takas, ödeme ve işlem platformunda araçların, yöneticilerinin veya çalışanlarının müşteri varlıklarını kullanarak güveni kötüye kullanma suçunu işlemeleri suretiyle bireysel yatırımcıları zarara uğratabilmeleri veya bunları kullanarak aracı kuruluşun mali durumunu bozmaları mümkün görünmemektedir.

Kayıtların değiştirilememesi, herkes tarafından tutulması ve erişilebilirlik özelliği ise gerek denetim gerekse iç kontrol açısından prosedürleri azaltan, kolaylaştıran ve maliyetleri düşüren bir özellik olarak ortaya çıkacağı açıktır. Denetim açısından özellikle kayıtların teyit edilmesi ihtiyacı ortadan kalkacak, kayıtlar azami düzeyde güvenilir bir hale gelecektir. Ancak, katılımcıların anonim olmaları ve akıllı sözleşmelerin kullanılması ise sistemlerin gerek iç kontrolü gerekse denetimini bir miktar karmaşıklştıracak bir özellik gibi görünmektedir.

Sonuç olarak, BC ve DL teknolojisinin kullanıldığı ortamlarda iç kontrol ve denetim konusunun, teknolojilerin yeni olması, bu konudaki uzmanlığın özellikle denetim ve muhasebe alanlarında henüz yeterli düzeye gelmemiş olması, uygulamaların henüz test aşamasında olması ve düzenleyici otoritelerin henüz yeterli ilgi ve taleplerinin olmaması nedeniyle önemli düzeyde belirsizlikler içerdiği ve geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir.

3. SONUÇ

Çalışmada ilk olarak, 21.yüzyıla damgasını vuran en önemli gelişmelerden olan kripto paralar ve dayandığı blok-zincir ve dağıtılmış kayıt teknolojileri incelenerek, bunların sermaye piyasalarına

ne şekilde adapte edilebileceği değerlendirilmiştir. Daha sonra yeni projelerin kripto paralardan türetilen jetonlar karşılığında arz edilmesi (ICO) konusu incelenerek, ilgili otoriteler tarafından bunların düzenlenmesi konusunda ne tür stratejiler izlenebileceği konusu üzerinde durulmuştur.

Bu kapsamda, düzenleyici otoritelerin önündeki strateji alternatiflerinin uygulanmasında, yatırımcının korunması, sistem itibar riski, teknolojinin gelişmesi ve platformlarda işlem güvenliğinin sağlanması açısından doğabilecek avantaj ve dezavantajlar dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmıştır. Yapılan değerlendirmede; düzenleyici otoritenin izleyeceği stratejinin, ICO'nun tamamen yeni bir olgu olduğu; arz edilen jetonların tam olarak klasik hukuki düzenlemelerde yer alan pay, hisse senedi, menkul kıymet, sermaye piyasası aracı tanımlarına girmediği; ancak, bunlara benzer haklar sağladığı ve kendine has özellikler gösterdiği; ayrıca, arzla birlikte jetonların kamuya açık olarak kendine özgü borsa benzeri düzenlenmemiş işlem platformlarında tüm yatırımcılar tarafından alınıp satılabildiği hususları dikkate alınarak belirlenmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Böylelikle, yapılacak bir düzenlemede, tüm ICO'lara konu olan projelerin sahiplerinin kaydı-tescili, sorumlulukları, kamunun aydınlatılması, suçlar, tedbirler, yaptırımlar, bunların işlem göreceği platformların kuruluş ve çalışma esasları, kamusal gözetim ve denetim gibi konuların değerlendirilmesi uygun olacaktır. Ancak, yapılacak düzenlemelerde kitle fonlaması düzenlemelerinde olduğu gibi teknolojilerin kendine özgü özellikleri dikkate alınarak daha pratik, teknolojinin gelişmesini engellemeyecek şekilde yatırımcının korunması kapsamında, kamuyu aydınlatmayı ve suçlar-

dan caydırmayı ve önlemeyi amaçlayan bir düzenleme anlayışının belirlenmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, düzenlenmesi gereken ICO'ların ülkemizdeki yatırımcıları hedef olarak yapılacak ICO'lar olması gerektiği ve bu ICO'ların belirlenmesi için gerekli kriterlerin yapılacak düzenlemede hassas bir şekilde belirlenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Kripto para borsaları ve ICO'larla ilgili gelişmeler, bu para ve borsaların yasaklanma ve/veya zorlayıcı hukuki düzenlemelere karşı kendilerine güvenli bir liman aradıklarını göstermektedir. Bu noktada, optimum düzeyde bir düzenleme ile teknolojik gelişmeyi engellemeyecek şekilde güvenli bir ortamı yaratarak bu oluşuma destekleyecek adımları atabilecek ülkelerin bu teknolojilerin merkezi haline gelmesi mümkün görünmektedir. Dolayısıyla yapılacak düzenlemelerde, yatırımcıların korunması hususunun yanı sıra bu hususunda göz ardı edilmemesi uygun olacaktır.

BC ve DL teknolojisinin kullanıldığı ortamlarda iç kontrol ve denetim konusunda ise teknolojilerin yeni olması, bu konudaki uzmanlığın özellikle denetim ve muhasebe alanlarında henüz yeterli düzeye gelmemiş olması, uygulamaların henüz test aşamasında olması ve düzenleyici otoritelerin henüz yeterli ilgi ve taleplerinin olmaması nedeniyle önemli düzeyde belirsizlikler içerdiği ve geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir.

Kaynakça:

- 1) ÇARKACIOĞLU Dr.Abdurrahman, Kripto Para Bitcoin, SPK, Araştırma Raporu, Aralık 2016, sf.13,14.
- 2) https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2017-09-27-ccaf-globalbchain.pdf, sf.13-14, 17-18
- 3) https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/492972/gs-16-1-distributed-ledger-technology.pdf sf.43
- 4) <https://internationalbanker.com/brokerage/stock-exchanges-utilising-blockchain-technology/>
- 5) <http://usblogs.pwc.com/emerging-technology/understanding-the-ico-infographic/>
- 6) <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d4888b84-6bf2-4995-845b-57cf65138e25>
- 7) <https://www.worldcoinindex.com/exchange>
- 8) <https://cointelegraph.com/news/morgan-stanley-research-defined-regulations-main-factor-for-crypto-exchanges-when-choosing-country>
- 9) <https://coinmarketcap.com/exchanges/volume/24-hour/>

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Çok teşekkür ediyoruz biz de Hulusi İlker Evin Bey'e bu değeli sunumu nedeniyle.

Şimdi hani yine, kripto para ile başlamışken öyle devam edelim, kurguyu öyle sürdürelim istedik. Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesinden Doktor Nuri Şahin Hocamız, kripto paralar ile ilgili bilinmezleri aslında bize anlatacak ve muhasebe mesleğine ve vergi uygulamalarına yansımaları üzerinde duracak. Çok değerli bir bildirisi var, daha önce bize gönderdi, bizim tarafımızdan da yayınlanacak. Ben de tamamını ayrıntılı olarak inceledim aslında, sonuçta da bir öneri de bulunacak. Hep beraber keyifle dinleyeceğimiz biz de Hocamızı. Hocam, yine 20'şer dakika diye planladık, çok özür dileyerek aslında ama çünkü sorular da olacaktır diye tahmin ediyorum ben. Bilinmez bir şeyi açıklamaya çalışıyoruz, sorulara da zaman kalsın istiyoruz aslında.

MUHASEBE PERSPEKTİFİNDEN BITCOIN VE DİĞER KRİPTO PARA BİRİMLERİ

Osman Nuri ŞAHİN⁷⁸

ÖZ

Günlük yaşama çok hızlı bir giriş yapan kripto para birimleri her açıdan bireyin hayatını çevrelemeye başlamıştır. Halen uzmanlar tarafından balon olup olmadığı tartışılırken alışverişlerden personel ücretlerinin ödenmesine kadar finansal ve ticari hayatta birçok alanda işlem görmeye başlamıştır. Özellikle bireyler kısa zamanda çok para kazanma hırsıyla yatırım aracı olarak kripto para birimlerine yönelmişlerdir. Dünya genelinde katlanarak artan şekilde bireyler ve kurumlar tarafından tercih edilmesi beraberinde birçok konuyu gündeme getirmiştir. Bu konulara kripto para birimlerinin çağın balonu olup olmadığı, dolandırıcılıkta ve kara para aklamakta kullanılması ve yasal durumu örnek olarak verilebilir. Muhasebe bilimi açısından konuya bakıldığında bir çok işletmenin de yönünü kripto paralara çevirmesiyle kripto para birimleri ile ilgili incelenmesi gereken finansal açıdan hayati derecede önemli yeni durumlar ortaya çıkmıştır. Bunlara kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi, bu paralarla işlem yapılmasıyla meydana gelen kazancın vergilendirilmesi, işletmelerin bünyelerinde bulunan kripto paraların ve kripto paralarla yapılan

78 Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, osmannurisahin@yahoo.com

işlemlerin denetim açısından durumu sayılabilir. Bu çalışmada kripto para birimleri muhasebe açısından incelenerek muhasebeleştirilmesi konusuna açıklık getirilmeye çalışılarak çeşitli önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çalışmada önce bitcoin ve diğer kripto para birimleri kavramsal ve teknik açıdan incelenmiş ve sonrasında muhasebeleştirilmesi muhasebe standartları çerçevesinde irdelenmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Dijital Para, Sanal Para, Bitcoin, Muhasebe, Bitcoinin Muhasebeleştirilmesi

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M42

BITCOIN AND OTHER CRYPTO CURRENCIES FROM ACCOUNTING PERSPECTIVE

ABSTRACT

Cryptocurrencies entered into daily life so fast and started to surround individuals' life. While experts arguing whether cryptocurrencies are a bubble or not, they are being used in every part of financial and business life like shopping and staff salary. Especially individuals head for cryptocurrencies with avarice. With individuals and institutions prefer cryptocurrencies exponentially increasing worldwide many issues come along. Examples of such issues can be given like whether cryptocurrencies are a bubble or not, the potential of their use in fraud or money laundering and legal status. When taken from accounting perspective many companies turned their way towards cryptocurrencies and many new issues emerged financially vital important. Examples of such

issues can be given like accounting of cryptocurrencies, taxation of gains comes from the usage of cryptocurrencies in financial transactions, auditing of corporates' cryptocurrencies and financial transactions those made with cryptocurrencies.

In this study, it is aimed to analyze cryptocurrencies from accounting view, elucidate some important issues about accounting cryptocurrencies and make suggestions. In this context first cryptocurrencies analyzed both theoretical and technical, then accounting of cryptocurrencies has been discussed and made some suggestions.

Keywords: Crypto currency, Digital currency, Virtual currency, Bitcoin, Accounting, Accounting of Bitcoin

JEL Classification: M40, M41, M42

1. Giriş

Günümüzde çok yeni bir kavram olan ve halihazırda hızla gelişen ve finansal açıdan dünyayı etkisi altına alan kripto paralar finansal piyasalardan günlük ticari hayata kadar birçok alanda kendisine yer edinmeye başlamıştır. Kripto para birimlerinin insan hayatına girmesiyle birlikte finansal açıdan yepyeni bir devrin başladığı söylenebilir. Popülaritesi günden güne artan kripto paraların gelecekte artarak günlük yaşamın bir parçası olması beklenmektedir.

Finansal ve ticari hayatta kripto paralar gün geçtikçe daha fazla yer kullanılmaktadır. Günümüzde bir kripto para birimi olan Bitcoin'in dünya çapında aralarında Microsoft, GAP, Subway, LOT Polonya Havayolları, Expedia gibi büyük kurumlarında yer aldığı

100.000'den fazla ticari kurum tarafından kabul edildiği (Allert, 2017) düşünülürse gelecekte ticari hayatta ciddi bir şekilde yer alacağından bahsedilebilir. Finansal piyasalar ve finansal araçlar bilgi çağı olarak adlandırılan çağımızın baş döndürücü hızına paralel olarak gelişmektedir. Yatırım araçları, işlemleri ve yatırımcı sayısı, internet teknolojisi ile birlikte yatırım platformlarının sanal ortama taşınmasıyla birlikte artmıştır. Bu kapsamda kripto paraların da yatırım aracı olarak kullanıldığı da görülmektedir. Fakat kripto para kullanıcılarının kripto para birimlerini tam anlamıyla anladığından bahsedilemez. Bunun örnek olarak buzlu çay üreticisi Long Island Iced Tea firmasının ismine Blockchain (Blok zinciri) ifadesi eklemesiyle hisse değerinin yaklaşık %300 artması verilebilir (Finansgündem, 2017). Oysaki bireylerin ister yatırım amacıyla ister başka amaçlarla mali işlemlerinde kullanmayı planladıkları böylesine bir yeniliği anlamadan kullanması finansal açıdan ciddi kayıplara neden olabileceğinden çok risklidir. Bu açıdan kripto paraların tekniği ve işleyişi gibi temel bilgilerin anlaşılması önem arz etmektedir. Diğer taraftan kripto paraların finansal ve ticari hayatta kullanılması beraberinde önemli bir soruyu da getirmektedir. Bu da kripto paraların muhasebeleştirilmesinin nasıl olacağıdır. Bu soru içerisinde kripto paralardan elde edilen gelirlerin vergisel boyutunu da barındırmaktadır.

Yukarıda ifade edilenler kapsamında kripto paraların muhasebe perspektifinden değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Bu çalışmada kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi konusuna açıklık getirmeye çalışılması amaçlanmaktadır.

2. Kripto Paralar

Kripto para birimleri, kriptografi temelli blok zinciri olarak adlandırılan bir yapı kullanılarak oluşturulan, fiziksel varlıkları olmayan, herhangi bir merkezi bulunmayan, herhangi bir otorite tarafından kontrol edilemeyen, taraflararası hızlı, düşük maliyetli ve güvenli bir para transferi sağlayan elektronik ortamlarda işlem gören sanal para birimleri olarak tanımlanabilir. 1983'te David Chaum çalışmasında kriptografi temelli ve merkezi otorite tarafından yönetilecek dijital para tanımı yapmış ve önermiştir(-Chaum, 1983). 1999'da ise Nobel ödülü sahibi iktisatçı Milton Friedman bir röportajında internetin hükümetlerin rolünü azaltan büyük faktörlerden olduğunu belirterek, röportajın yapıldığı dönemde halihazırda güvenilir bir e-paranın olmamasının büyük eksiklik olduğunu fakat bir gün geliştirileceğini, internet üzerinden A kişisinden B kişisine fon transferini A'nın B'yi ya da B'nin A'yı tanımadan transferinin mümkün olduğundan bahsetmiştir. Kripto para birimlerinin teorik açıdan temelini Wei Dai tarafından 1998 yılında bmoney adlı yazıyla ortaya konulmuştur.

Kripto paralar taraflararası para transferlerinde geleneksel yöntemlere göre taraflara zaman ve maliyet tasarrufu ve daha güvenli bir ortam sağlamaktadırlar. Bitcoin gibi kripto paralar banka gibi geleneksel araçları para transferinde devre dışı bırakarak direkt şekilde taraflararası para transferini mümkün kılar. Günümüzde en çok rağbet gören kripto para birimi olan Bitcoin'i geleneksel paralardan ayıran özellikleri şöyle sıralanabilir;

- I. Tamamen dijitaldir, fiziki bir varlığı yoktur, doğal olarak sanal olarak işlem görür.

- II. Bitcoin, merkezi bir otoriteye bağlı değildir.
- III. 21 milyon adet Bitcoin ihraç edilebileceği için sayısı belli ve sınırlıdır.
- IV. Alıcı ve verici taraf gizli olabilmektedir.
- V. Günümüz teknolojik yapısı sebebiyle kullanım alanları kısıtlıdır.
- VI. Yasalarca güvencesi yoktur.

Paranın fonksiyonları değişim aracı olması, tasarruf aracı olması ve hesap birimi olması şeklinde sıralanabilir. Bazı kaynaklarda ertelenmiş borçların ödenmesini sağlaması da bu fonksiyonlar arasında sayılmaktadır(Boyes ve Melvin, 2013:294). Kripto paralar bu fonksiyonlardan değişim ve tasarruf aracı olma işlevleri açısından para ile benzer özelliklere sahip olması sebebiyle bir tür para birimi olarak kabul edilmektedir. Kripto paraların değerleri, belirlenmiş sabit karşılıklarının olmaması sebebiyle alışveriş esnasında belli olur. Kripto paralar günümüz teknolojisi ile birlikte bireylerin günlük yaşantısında büyük yer kaplayan bilgisayarlar, bulut ortamları, akıllı telefonlar gibi teknolojik araçlarda sanal cüzdan olarak adlandırılan ortamlarda tutulmaktadır. Kripto para birimleri;

- Alınabilir ve diğer para yada kripto para birimleri yanı sıra başka kıymet, eşya veya hizmetlerle değiştirilebilir
- Taahhüt ya da teminat aracı olabilir

- Sanal olarak üretilebilir (madencilik denilen üretime uygun olanlar)

Kripto para birimleri birçok konuda fayda sağlasa da kullanımının kolay olduğuna dair soru işareti bulunmaktadır. Örneğin yapılan bir çalışmada günlük alışverişlerde Bitcoin kullanımının kredi kartından daha zor olduğunu ortaya koymuştur (Juskalian, 2015). Buna rağmen kripto paraların avantajları şöyle sıralanabilir;

- Kolay ödeme
- Kolay Transfer
- Yüksek Güvenlik
- Uluslararası Geçerlilik
- Gizlilik

Kripto para birimlerinin faydaları kadar zararları da söz konusudur. Örneğin yapılan bir araştırmada Bitcoin altyapısı için yapılan elektrik harcamasının İrlanda'nın 3 GW'lık elektrik tüketimine yaklaştığından bahsedilmektedir (O'Dwyer ve Malone, 2014). Kripto paralar ve bunlara yönelik kullanılan blok zincirlerinin yaygınlaşmasıyla bu durumun Amerika'nın 4000 GW'lık elektrik tüketimini aşabileceğinden bahsedilmektedir (Flipo ve Berne, 2017). Bu açıdan dünyamız açısından hali hazırda büyük bir sorun olan enerji (üretim zor, maliyetli ve çevreye zararlı olmasının yanı sıra tüketiminin katlanarak artması) sorununu daha da büyütecektir. Kripto paralar çeşitli riskleri beraberinde getirmiştir. Örneğin banka hesabındaki paranın hacklenmesi durumunda düzenlemeler çerçevesinde paranın güvenliği ve geri ödenmesi şeklinde hukuki koruma söz konusu olabilirken kripto

para birimleri için halihazırda böyle bir durum söz konusu değildir. Diğer taraftan kripto paralar yasa dışı işlerde de kullanılabilmesi kripto paraların başka dezavantajlarından biridir. Örneğin ABD New York şehrinde bir kadın DAES terör örgütüne Bitcoin aracılığıyla para gönderdiği iddiasıyla gözaltına alınmıştır (BBC, 2017A). Hollanda’da ise savcılık yeterli düzenleme olmaması sebebiyle Bitcoin ATM’leri aracılığıyla kara para aklanabileceğini belirtmiştir (Özkan, 2017). 2013 yılında Amerikan makamları tarafından yaygın kullanılan para birimlerinden Liberty Reserve’e yönelik kara para aklamadan soruşturma başlatılmış ve kurucusu Arthur Budovski 20 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır (US DOJ, 2016). Kripto paraların risklerinden birisi sanal ortamda işlem görmeleri ve saklanmaları sebebiyle siber saldırılara açık olmasıdır. Özellikle işlemlerin gerçekleştirildiği, sanal cüzdanların ve kullanıcı bilgilerinin tutulduğu veritabanları ve web siteleri saldırıların hedefi olmaktadır. Bu tür saldırılardan Örneğin 2011’deki Bitcoin’e yönelik bir siber saldırıda 1BTC=17,50\$ olan kur değeri 1BTC=0,01\$ olarak değiştirilmiştir. Başka bir saldırıda ise Bitcoin işlem platformlarından Mt. Gox’a yapılan siber saldırıda kullanıcı bilgileri çalınmıştır. Mt.Gox, Şubat 2014’te iflas etmiş ve şirkete ve müterilere ait değeri yaklaşık yarım milyar doları bulan 850.000 BTC kaybolmuştur. 2012’de de Bitcoinica’ya benzer bir saldırıda yine kullanıcı bilgileri çalınmıştır. Bunlara benzer olarak yapılan Ocak 2018’de yapılan son siber saldırıda Japonya’daki en büyük dijital para piyasalarından Coincheck’in sistemleri hacklenmiş ve değeri yaklaşık 500 milyon doları bulan NEM adlı kripto para hackerlar tarafından çalınarak kendi hesaplarına aktarılmıştır(BBC, 2018). Kripto paralara ülkeler ve hükümetlerince mesafeli yaklaşılmaktadır. Ülkelerin kripto para birimlerine mesafeli yaklaşmasının nedenlerine ulusal para birimleriyle bir-

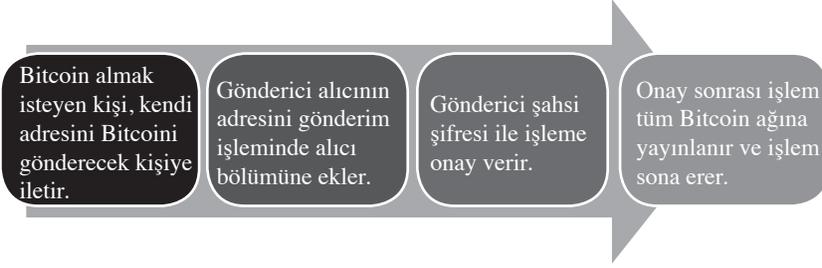
likte ya da ulusal para birimlerinin terkedilmesiyle başka bir para biriminin kullanılmasının ülke onurunu zedeleyebileceği düşüncesi, kabul edilen söz konusu paranın arzı ve kontrolü ile ilgili sıkıntılarının bulunması verilebilir (Yalçınar, 2012:17-20). Ülkeler kripto paralara temkinli yaklaşırken günümüzde birçok işletme kripto paralardaki potansiyeli görerek bu alana yatırım yapmış ve sermayelerini katlayarak artırabilmiştir. Bu işletmelere örnek olarak şunlar verilebilir;

- *Riot Blockchain*: Bioptix ismiyle faaliyet gösteren şirket isim değiştirerek Bitcoin ve ethereum'a yatırım yapma kararı alma stratejisi sonrası piyasa değerini yaklaşık %400 artırmıştır.
- *Crypto Co.*: Dijital varlıklar üzerine yatırım, ticaret ve danışmanlık veren şirketin hisseleri bir ayda %2600 değer kazanmıştır.
- *Veltyco*: Oyun şirketlerine online ticaret hizmeti sunan şirket blok zinciri ve kripto paralar üzerine faaliyetlere başlayacağını duyurması sonrası hisse değerini %20 artırmıştır.
- *LongFin*: Şirket muhasebe defterine yönelik blok zinciri teknolojisi kullanan Ziddu.com şirketini satın alması sonrası hisse değerini %2400 artırmıştır.
- *Digital Power*: Elektriksel sistem çözümlerine yönelik faaliyet gösteren firma kripto para birimi madenciliğine yönelmesiyle iki ay içinde piyasa değerini yaklaşık %1000 artırmıştır.
- *Future Fintech*: SkyPeople Fruit Juice ismiyle meyve suyu üretimi alanında faaliyet gösteren firma adıyla birlikte kripto paralara yatırım stratejisiyle Ekim 2017'de 10.3 milyon dolar olan piyasa değerini yaklaşık %70 yükseltmiştir.

- *Xunlei*: Bulut (cloud) teknolojisi üzerine faaliyet gösteren firma kripto paralara yönelmesiyle iki ayda piyasa değerini yaklaşık %300 yükseltmiştir.
- *Marathon Patent*: Mülkiyet haklarıyla ilgili ruhsat ve yönetim hizmeti veren firma kripto para madenciliği yapan Global Bit Ventures firmasını satın almasıyla piyasa değerini dört ayda %300 yükseltmiştir.
- *Social Reality*: Online reklam şirketi olan Social Reality reklamın hedef kitlesine kripto para cinsinden ödeme yapmayı hedefleyen bir yola başlayarak hisse değerini %70 civarında artırmıştır.
- *Net Element*: Online ödeme üzerine faaliyet gösteren şirketin hisseleri Bunker Capital şirketi ile ortaklaşa blockchain üzerine bir birim kurması sonrası bir günde %300 değer kazanmıştır.
- *Nova Lifestyle*: Mobilya üretimi yapan şirket Design Blockchain Technology ismiyle bir birim kurmuş ve kripto para kabul edeceğini duyurmuş ve piyasa değerini yaklaşık %20 artırmıştır.

Kripto paralar blok zinciri denilen kriptografi temelli veritabanlarında saklanırlar. Kriptografi Kessler (2014) tarafından sadece ilgili alıcının okuyabilmesi için verinin değiştirilerek gönderilmesi şeklinde tanımlanmıştır. Muhasebe perspektifinden blok zinciri bir tür dijital defter olarak adlandırılabilir. Muhasebe açısından blok zinciri kayıtları geleneksel kayıt sistemi olan çift taraflı kayıta alternatif olarak üç taraflı kayıt olarak adlandırılabilir. Çünkü söz konusu işlemler alıcı ve satıcı defterlerinin yanısıra blok zincir ağında da kaydolmaktadır. Böylelikle belge kontrolü de

mümkün olabilmektedir (Morehouse, 2017). Fakat blok zinciri ağında tüm işlemlerin bulunması ve tamamen açık olması da işletmeler açısından bir soru işaretidir. Özellikle rakiplerin işletmenin her türlü işlemi hakkında bilgi sahibi olması büyük bir sorun yaratabilir. Bu yüzden özellikle halka açık, finansal raporlarını kamuya paylaşılan işletmelerin dışında kalan ve çoğunluğunu küçük çaptaki işletmelerin oluşturduğu kesim, işlemlerini kripto para birimleri ile yapma konusunda mesafeli davranacaklardır (Allert, 2017). Günümüzde ticarete sınırların ortadan kalkması ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle finansal açıdan karşılıklı işlemler çoğalmıştır. Bu işlemlerde para transferi maliyetli olmasının yanısıra yavaş olabilmektedir. Bazı durumlarda söz konusu paranın transferi günler sürebilmektedir. Blok zinciri teknolojisi ile işlemler anlık yapılabilen ve işlemde doğan para anlık olarak hesaba geçmektedir. Blok zinciri ile Bitcoin transferine yönelik süreç Şekil 1’de gösterilmektedir. Blok zinciri anlık, değiştirilemeyen, güvenli bir sistem olarak açıklanabilir. Woo vd. (2013) blok zincirini tüm Bitcoin işlemlerinin tutulduğu elektronik defter olarak belirtmiştir. Yeni Bitcoinler, madencilik denilen ücretsiz Bitcoin madenci uygulaması kullanıcılarınca Bitcoin ağında belli algoritmaların işletilmesiyle üretilmektedir (Yalçın ve Gürbüz, 2015). Shcherbak (2014) madenciliği blok zincirine Bitcoin işlemleri eklemek için bilgisayar teknolojisi hesaplama gücüyle çözülen matematiksel bulmacaların çözülmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 1: Bitcoin İşlem Süreci

Günümüzde en çok işlem gören ve bu alanda ilk diyebileceğimiz kripto para Bitcoin'dir. Halihazırda piyasada 1510 adet kripto para birimi işlem görmektedir (Coinmarketcap). Bitcoin dışındaki tüm kripto paralar, Bitcoin'e alternatif olmaları açısından alternatif kavramından türetilen "Altcoin" şeklinde tanımlanmaktadır. Bitcoin Ekim 2017 verilerine göre 19.7 milyon \$ ile kendisinden sonraki 99 kripto para biriminden daha yüksek bir piyasa değerine sahiptir (Allert, 2017). Bitcoin'in değeri Ocak 2017'den Kasım 2017'ye kadar yaklaşık %700 artmıştır. Uzun süre 1 doların altına seyrederken 2017 yılında 19 bin dolara kadar çıkmıştır. Bitcoin halen günlük ortalama 300.000 işlemle piyasada bulunmaktadır. Bugüne dek en yüksek değeri Aralık 2017'deki yaklaşık 19.000 \$'dır. Bitcoin ilk defa Ocak 2009'da kurucuları tarafından kullanılsa reel ekonomik hayattaki ilk işlemi Mayıs 2010'da Laszlo Hanyecz'in 10.000 BTC karşılığı iki pizza satın almasıdır. O günkü kurdan 25 dolara tekabül eden söz konusu iki pizza sonraki zamanlarda dünyanın en pahalı pizzası şeklinde anılmaya başlamıştır (Koçoğlu vd., 2016:79). Günümüzde E-Bay, Expedia, Subway, Microsoft, Polonya Havayolları, PayPal gibi Bitcoin ödemesini

kabul eden kurumlar bulunmaktadır. Hatta dünyanın en büyük denetim şirketlerinden biri olan PriceWaterhouseCoopers (PWC) Hong Kong ofisi 2017 yılı Kasım ayı sonunda gerçekleştirdiği bir danışmanlık faaliyetinin ödemesini Bitcoin olarak kabul etmiştir. PWC “4 Büyük”lerde Ernst&Young (EY) İsviçre ofisinin denetim ve danışmanlık hizmetleri için 2017 başlarında Bitcoin kabul etmesi sonrası Bitcoin kabul eden ikinci “4 Büyük” olmuştur(Das, 2017). Ernst&Young bir adım ileri giderek çalışanlarına sanal cüzdanlar sağlamış ve ofis içerisine bir Bitcoin ATM’si koymuştur. Diğer 4 büyükler olan Deloitte Toronto ofisine Bitcoin ATM’si koyarken, KPMG İsviçre merkezli bir kripto teknoloji şirketi ile görüşmelere başlamıştır(Naiz, 2017). Ülkemizde ise 3 boyutlu yazıcı sektöründe faaliyet gösteren 3Dörtgen firması bir personelinin talebi doğrultusunda maaşı Bitcoinle ödeyen Türkiyedeki ilk firması olması yanısıra alışverişlerde Bitcoin ve Litecoin kabul ederek ödemelerde kripto para kullanan firmalar arasına girmiştir.

3. Muhasebe Açısından Kripto Para Birimleri

Günümüz dünyasında kripto para birimleri üzerine bilimsel çalışmalar artarken özellikle ülkemizde konunun muhasebe bilimi açısından durumuna yönelik çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Muhasebe açısından aşağıdaki gibi çeşitli soruların cevaplanması gereği ortaya çıkmıştır;

- Kripto paralar işletme aktifli veya pasifli açısından nasıl muhasebeleştirilmelidir?
- Kripto paraların kullanıldığı işlemlerden ortaya çıkan kar/zarar nasıl muhasebeleştirilmelidir?

Kripto para birimlerine yönelik yasal düzenlemeler emekleme aşamasındadır. Kripto para işlemlerinin muhasebe açısından durumunu açıklayan hukuki ve resmi düzenlemeler halen birçok ülkede bulunmamaktadır. Buna karşı ülkeler yasal kurumları aracılığıyla kripto paralara ilişkin görüş bildirmekte ve küçük düzenlemelerle konu ile ilgili bilgiye ve yönlendirmeye ihtiyaç duyanlara yardımcı olmaya çalışmaktadır. Fakat böylesine bir hızla hayata giren kripto paralar karşısında devletlerin gerekli düzenlemeler konusunda yavaş kaldığı görülmektedir. Örneğin kripto paralar arası değişime yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır.

Kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik en önemli sorulardan biri kripto para değerinin belirlenmesidir. Bu ise kripto paranın alındığı günkü değeri ile kaydedilerek harcandığı ya da satıldığında oluşacak farka göre muhasebeleştirme yapılması ile açıklanabilir. Yani kripto para birimlerinin gerçek değerleriyle muhasebeleştirilmesi en makul yöntem olarak görünmektedir. Bitcoin'in gerçek değerinde hesaplanabilmesi için finansal varlık kriterlerini sağlaması gerekmektedir. Fakat Bitcoin yasal olmaması, döviz eşdeğerliğinin bulunmaması ve sözleşmeden doğan, nakit ve nakit benzeri bir hak ve yükümlülük sağlamaması finansal varlık olarak sayılamaz. Morgan Stanley analisti James Faucette tarafından ele alınan bir raporda Bitcoin'in değerinin sıfır olabileceğinden bahsedilmiştir. Faucette bu raporda Bitcoin'in en büyük 500 eticaret şirketlerinin kaçında kullanıldığına yönelik bilgiler vererek (2016'da 5, 2017'de 3 şirket tarafından) Bitcoin'in değerinin bu kapsamda sıfır olduğunu söylemiştir. Faucette ayrıca çalışmasında aşağıdakilerden soruları cevaplamıştır;

- I. *Bitcoin para birimi midir?*: Bitcoin’de faizden bahsedilemeyeceği için para birimi olarak değerlendirilmesi doğru değildir.
- II. *Bitcoin dijital altına benziyor mu?*: Bitcoin’in dijital altına bir nebze benzemektedir ama altının çeşitli sektörlerde fiziki olarak kullanıldığı gözönünde bulundurulursa bu açıdan dijital altından ayrılmaktadır.
- III. *Bitcoin ödeme ağı mıdır?* Bitcoin’de işlem ücreti yoktur ve ölçeklendirilmesi zordur.

Muhasebe işletme içi ve dışı kullanıcılara tam, doğru, şeffaf bilgi sunmakla yükümlüdür. İşletmenin finansal işlem ve durumunu tam, doğru ve şeffaf ortaya koyulması açısından işletmedeki kripto paralarında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bitcoin gibi kripto paralar asılları itibariyle ödeme aracı olmalarına rağmen günümüzde değişik amaçlarla da kullanılabilir. Amerikan Vergi Dairesi kripto paraları para biriminden öte bir varlık olarak sınıflandırmaktadır. Dolayısıyla paralardaki artış satış anında kazanç olarak kabul edilmektedir. Kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesinden aşağıdaki şekilde 5 seçenekten bahsedilebilir;

- I. Nakit ve nakit benzeri bir ödeme aracı olarak
- II. Stok olarak
- III. Finansal araç olarak
- IV. Satış amaçlı elde tutulan duran varlık olarak
- V. Maddi olmayan varlık olarak

Günümüz muhasebe ilkeleri ve standartları çerçevesinde kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi önemlidir. Kripto paralar Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) kapsamında ele alınmalı ve muhasebeleştirilmelidir. Bu kapsamda yukarıda sayılan muhasebeleştirilme seçenekleri, ilgili TMS'nin hükümleri ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu seçenekler aşağıda başlıklar halinde ele alınmıştır.

3.1. Nakit ve Nakit Benzeri

Bu seçeneklerden ilki kripto para birimlerinin nakit ve benzeri bir ödeme aracı olarak muhasebeleştirilmesidir. Ödeme aracı olarak kripto paralar nakit, çek, kredi kartı gibi muhasebede kullanılan diğer ödeme araçları ile aynı şekilde muhasebeleştirilebilir. Nitekim Ateş (2016) çalışmasında Bitcoin'in nakit olarak muhasebeleştirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Aynı çalışmada Bitcoin'in TL karşılığında kasa hesabı altında Bitcoin kasası şeklinde yardımcı hesaplarda tutularak satışında oluşabilecek farkın kambiyo karı ya da zararı olarak, varsa komisyonun da komisyon gideri şeklinde muhasebeleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Değerlemede ise alındığı borsa kurunun kullanılabilirliğini söylemiştir. Fakat merkezi bir otoritesinin olmayışı nakit olarak değerlendirilmesini engellemektedir. Yermack'a (2013) göre de Bitcoin değişim aracı fonksiyonunun olması nedeniyle para birimi olma şartlarından birini taşısa da hesap birimi olma ve tasarruf aracı olma şartlarını taşımamaktadır. Her ne kadar kripto paraların bir tür elektronik para olduğunu savunan görüşler mevcut olsa da Bitcoin ve diğer kripto paralar elektronik para olarak görülemez. Çünkü elektronik paralar, resmi paraların elektronik ortamlardaki bir nevi yansımalarıdır. Dolayısıyla gerçek hayatta kullanılan

paralarla bağları olmaları sebebiyle merkezi otoritelerce kontrol edilebilirler. Tablo 1’de verilen Avrupa Merkez Bankası para matrisine göre kripto paralar yasalarca düzenlenmemiş dijital para birimi şeklinde kategorize edilebilir. Ülkeler bazında kripto paralarla ilgili halen net bir durum söz konusu değildir. 2013’te Bitcoin Alman Maliye Bakanlığınca bir hesap birimi olarak tanınmıştır(Arthur, 2013). Kasım 2013’te ABD senatosunun Adalet bakanlığı ve mali denetleme kurumu temsilcilerini dinlediği bir oturumda Bitcoin’in mali hizmet olarak meşru olduğu vurgulanmıştır. Amerika’da yürütülen bir dava kapsamında federal yargıç Bitcoin’i gerçek bir para birimi olarak kabul etmiştir(Stempel, 2016). Amerikan makamlarına göre(Najjar);

- Kripto para birimleri vergi yasalarınca kazanç ya da kayıpların ifade edildiği bir para birimi olarak kabul edilmemektedir.
- Vergi mükellefleri sahip oldukları kripto para birimlerini mal ya da hizmet alımlarının ödemesinde kullandıklarında gerçek piyasa değerini vergilendirilebilir gelir olarak sunmalıdırlar.
- Kripto para birimlerinin gerçek piyasa değeri söz konusu kripto paraların alındığı günde belirlenmelidir.
- Vergi mükellefi kripto paralardan kazanç ya da kayıp elde edebilir.
- Muhasebe departmanları Bitcoin’i gelir olarak kabul ettiğinde bir değerlendirme stratejisi seçmeli ve ilgili formlara koyarak işleme giderlerinden düşmelidirler.

Halen birçok ülke kripto paralara mesafeli yaklaşırken Venezuela gibi bazı ülkeler kendi kripto para birimlerini çıkarmanın çalışmalarına başlamıştır(BBC, 2017B). Bunlara karşın Tayland Bitcoin'in bir para birimi olmadığını belirterek yasaklamıştır(Telegraph, 2013). Ülkemizde ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yapılan bir basın açıklaması çerçevesinde Bitcoin hiçbir resmi veya özel bir kurumca ihracı yapılmayan, karşılığı için güvence söz konusu olmayan bir sanal para birimi olarak ifade edilmiş, elektronik para olmadığına vurgu yapılarak gözetim ve denetiminin mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Bitcoin'in yapısı ve işleyişi açısından yasadışı işlemlere açık olduğundan, suistimallere açık olduğundan ve ciddi riskler barındığından bahsedilmiştir(BDDK, 2013). Almanya belli kısıtlar çerçevesinde Bitcoin'i hisse senetlerinde hisse senedi satışlarında elde edilen gelirin beyan edilmesi yükümlülüğü gibi bir sermaye kazanç aracı olarak kabul edilerek satışından elde edilen gelirin beyanı çerçevesinde vergilendirilmesi üzerine çalışmalar yürütmektedir(Telegraph, 2013). Norveç, Kore ve Almanya ise bitcoinin para tanımına uymadığını belirtirken, Finlandiya Merkez Bankası Bitcoinin bir para biriminden öte elektronik ödeme aracı dahi olmadığını vurgulamıştır(Raiborn ve Sivitanides 2015:26). Ülkemizde ise BDDK'nın yaptığı açıklamaya göre Bitcoin ve diğer kripto paralar 2013'te çıkarılan 6493 nolu "Ödeme Ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun" hükümlerine tabi olmadığı belirtilmiştir.

Tablo 1: Para Matrisi

Yasal Statü	Yasalarla Düzenlenmemiş	Belli türlerdeki yerel para birimleri	Sanal paralar
	Yasalarla Düzenlenmiş	Banknot ve madeni paralar	Elektronik para Ticari banka paraları
		Fiziksel	Dijital
Para Formatı			

Kaynak: Avrupa Merkez Bankası

TMS-7 ile birlikte ele alındığında kripto para birimlerinin standart kapsamında yapılan nakit ve nakit benzerleri tanımını tam olarak karşılayamamaktadır. Standartta nakit benzeri kavramına yapılan tanımda geçen “değerindeki değişim riski önemsiz yatırım” ifadesi günümüzde en çok yatırım amaçlı kullanılan kripto paralardaki aşırı dalgalanma sebebiyle kripto para birimlerini nakit benzeri tanımından çıkarmaktadır. Diğer taraftan standartta yatırım amaçlı elde tutulmaması gerektiği ifade edilmiştir. Bu da yine kripto paraların nakit benzeri olamayacağının göstergesidir. Burada sorulabilecek soru standartta nakit kavramının tanımlanmasında çok yüzeysel bir şekilde işletmedeki nakit olarak yapılmasıdır. Çünkü kripto paralarla birlikte nakit kavramının

standartta daha detaylı bir şekilde ifade edilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Literatürde birşeyin nakit olarak sayılabilmesi için genel kabul görmüş bir değişim aracı olması gerektiğinden bahsedilmektedir. Herhangi bir varlığın para olarak tanımlanabilmesi için kabul edilebilir, standart, dayanıklı, bölünebilir ve taşınabilir olması ve ender bulunmaması gerekmektedir(Erdem, 2008:2). Bu açıdan kripto para birimleri, nakit ve nakit benzeri olarak muhasebeleştirilmesi doğru olmayacaktır.

3.2. Stok

Kripto para birimlerinin muhasebeleştirme seçeneklerinden biri de stok olarak muhasebeleştirilmesidir. Bu durumda TMS-2'ye bakılmalıdır. Standartta stok tanımlamasında üç ifade geçmektedir. Bu ifadelerden ikisinden satılmak için üretilen ifadesi kripto para birimlerinin bazılarının üretilmemesi, bazılarınınsa sınırlı sayıda üretilmesi sebebiyle, diğer ifade olan üretim ya da hizmet esnasında kullanılacak ilk madde malzeme ifadesi ise kripto para birimlerinin herhangi bir ürün ya da hizmetin ilk madde malzemesi olamayacağı düşünülerek kripto paraların stok olarak tanımlaması için çok yetersizdir. Bu üç ifadeden en çok işletmenin olağan faaliyetleri çerçevesinde satılma amacıyla bulundurulmuş ifadesi kripto para birimlerine yakındır. Fakat bu tanımda kripto para birimlerini tam açıklayamamaktadır. Çünkü günümüzde kripto para birimlerini kullanan işletmelerin çoğunun faaliyet alanının kripto para ticareti olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan kripto para birimlerinin değerlendirilmesi ve gerçek değeri hesaplanması ayrı bir sorudur. Değerleme açısından stok olarak muhasebeleştirildiğinde FIFO, LIFO gibi stok değerlendirme yöntemleri ile değerlendirilmesi de yanlış olmayacaktır. Fakat değerinin belirlenmesi,

değerinin sadece alım-satım sırasında belli olması ve aşırı dalgalı olması sebebiyle çok zor olacaktır. Stok olarak kabul edilirse maliyet bedeli ile değeri hesaplanabilir. Yine de sonuç olarak kripto para birimlerinin stok olarak muhasebeleştirilmesi doğru olmayacaktır.

3.3. Finansal Araç

Kripto para birimlerinin finansal araç olarak muhasebeleştirilip muhasebeleştirilemeyeceğinin tespiti için TMS-32'ye bakılmalıdır. Bu standartta geçen tanımlamalardan finansal araç, finansal varlık, finansal borç kavramları tanımlamalarında geçen başka işletmenin özkaynağına dayalı ifadeleri sebebiyle kripto para birimlerini kapsamamaktadır. Çünkü kripto para birimleri sözleşmeden doğan bir hak veya yükümlülük taşımamakta, herhangi bir işletmenin özkaynağı olarak el değiştirmemekte ve bir işletmeden diğerine geçtikten sonra bir önceki işletme ile bağları tamamen kopmaktadır. Literatürde Bitcoinin bu kapsamda değerlendirildiği çalışmalar vardır. Örneğin Brière, Oosterlinck ve Szafarz (2013) çalışmalarında Bitcoin'i yatırım aracı olarak incelemiştir. Fakat yukarıda standart kapsamında sayılan sebeplerle kripto para birimlerinin finansal araç olarak muhasebeleştirilmesi doğru olmayacaktır.

3.4. Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık

Bu seçenek 5 numaralı Türkiye Finansal Rapor Standartları (TFRS) kapsamına girmemektedir. Çünkü TFRS-5'te geçen ve TMS-16'da tanımlaması yapılan duran varlık tanımına kripto paralar fiziki bir varlıklarının olmaması sebebiyle girmemektedir.

Bu yüzden kripto para birimleri satış amaçlı elde tutulan duran varlık olarak muhasebeleştirilemez.

3.5. Maddi Olmayan Varlık

Kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesindeki son seçenek maddi olmayan varlık olarak muhasebeleştirilmesidir. Bu açıdan muhasebeleştirilip muhasebeleştirilemeyeceğine TMS-38'e bakarak karar verilebilir. Bu standartta geçen tanımlamalar kripto para birimleri ile uyum sağlamaktadır. Standartta varlık, geçmiş olayların sonucu olan ve işletmenin kontrolünde olan, işletmeye fayda sağlaması beklenen kaynak olarak belirtilmiştir. Standartta parasal varlık, eldeki para ile sabit veya belirlenebilir tutarda para cinsinden elde edilecek varlık olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmanın konusu açısından en önemli tanım olan maddi olmayan duran varlık kavramı tanımı ise fiziksel niteliği bulunmayan tanımlanabilen parasal olmayan varlık şeklindedir. Değerinin hesaplanmasında maliyet bedelinin esas alınması doğru olacaktır. Bu ifadeler çerçevesinde her ne kadar bir ödeme aracı olsalar da günümüzde genellikle uzun vadede fayda elde etmek için yatırım amaçlı kullanıldığı göz önünde bulundurulursa kripto para birimlerinin muhasebeleştirilme seçenekleri arasında en uygun seçenek maddi olmayan varlık şeklinde muhasebeleştirilmesi olacaktır. Buraya kadar sayılan muhasebeleştirme seçenekleri ve açıklamaları özet halinde Tablo 2.'de verilmiştir.

**Tablo 2: TMS Çerçevesinde Kripto Para Birimlerinin Muha-
sebeleştirilmesine Yönelik Olası Seçenekler**

Seçenekler	Açıklama	Kabul/Ret
Nakit	Para birimi özelliklerinin tamamını taşımamakta	Ret
Nakit Benzeri	Değerinde aşırı dalgalanmalar kaynaklı önemli değişim riski	Ret
Stok	Bazı kripto paraların üretilmemesi, kripto paraların herhangi birşeyin ilk madde ve malzemesi olmaması	Ret
Finansal Araç	Sözleşmeden doğan hak veya yükümlülük söz konusu değil	Ret
Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık	Fiziki olarak bir varlığı yoktur	Ret
Maddi Olmayan Varlık	Fiziki niteliği yoktur, belirlenebilir, gelecekte fayda elde edilmesi beklenir	Kabul

4. Sonuç

Çağımız dijital gelişmeleriyle birlikte muhasebe alanında da yenilikler kaçınılmazdır. Bu yeniliklerin muhasebeye yansımalarına yönelik çalışmalar her ne kadar çağımız gelişmelerinin baş dönürücü hızına ayak uydurma konusunda yavaş kalsa da artarak

sürmektedir. Söz konusu gelişmelerin en güncel ve popüler olanı kripto paralardır.

Kripto paralar kriptografi temelli, blok zinciri denilen ağ üzerinde işlem gören dijital paralardır. Bu paraların ilki ve en popüler Bitcoin'dir. Kripto para kullanımı finansal ve ticari hayatta da hızla yaygınlaşmaktadır. Bu çerçevede yasal düzenlemeler zaruri olmaktadır. Fakat ülkeler kripto paralara mesafeli yaklaşığundan yasal düzenlemeler konusunda da eksiklik bulunmaktadır.

Kripto paraların muhasebeleştirilmesi, muhasebe alanında kripto paralara yönelik en öncelikli konudur. Bu kapsamda cevaplanması gereken ilk soru kripto paraların muhasebe açısından ne olduğudur. Bu sorunun cevabı için ülkelerin resmi kurumlarının açıklamaları ile birlikte muhasebe standartlarına bakmak gerekmektedir. Bu çalışmada kripto paraların muhasebeleştirilmesinin ele alınması ve çeşitli önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda yapılan değerlendirmeler sonucu kripto paraların günümüzde genellikle uzun vadede fayda elde etmek için yatırım amaçlı kullanılması sebebiyle maddi olmayan duran varlık olarak ele alınması ve bu şekilde muhasebeleştirilmesinin en uygun yöntem olduğu kanaatine varılmıştır. İlerleyen yıllarda günlük hayatta alış-verişlerde fazlasıyla kullanılması durumunda farklı yaklaşımlar çerçevesinde daha uygun bir muhasebe kaleminde muhasebeleştirilmesi gerekebilecektir. Bu yüzden ülkelerin yasal düzenlemeleri, güncel gelişmeler vs. çerçevesinde konunun ileriki çalışmalarda daha detaylı ve farklı açılardan ele alınması faydalı olacaktır.

5. Kaynakça

Allert, Sam, Accounting in the Age of Digital Currencies: Bitcoin & Blockchain – the new disrupters, 2017, <https://www.peworld.idg.com.au/article/628151/accounting-age-digital-currencies-bitcoin-blockchain-new-disrupters/> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

Arthur, Charles, Bitcoin now ‘unit of account’ in Germany, 2013, <https://www.theguardian.com/technology/2013/aug/19/bitcoin-unit-of-account-germany> (Erişim Tarihi: 29.12.2017)

Ateş, Burcu A., “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 2016, s.349-366.

BBC, Sanal para Bitcoin’in değeri 1000 doları geçti, 2013, http://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2013/11/131127_bitcoin_deger_dolar.shtml (Erişim Tarihi: 26.12.2017)

BBC, ABD’de bir kadına, ‘Bitcoin üzerinden IŞİD’e para göndermeye çalışma’ suçlaması, 2017A, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42363540> (Erişim Tarihi: 12.01.2018)

BBC, Dünya bitcoini konuşurken Venezuela piyasaya yeni bir sanal para birimi sürecek, 2017B, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42221637> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

BBC, Japonya’da değeri 500 milyon doları aşan kripto para çalındı, 2018, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42844689> (Erişim Tarihi: 28.01.2018)

BDDK, Basın Açıklaması, 2013, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/12574bitcoin_hk_basin_aciklamasi.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.2017)

Boyes, William ve Michael Melvin, Ekonominin Temelleri, 5. Basım. Çev.: Erdiç Telatar, Nobel Yayıncılık, 2013, Ankara.

Brière, Marie, Kim Oosterlinck ve Ariane Szafarz, “Virtual Currency, Tangible Return: Portfolio Diversification with Bitcoins”, Journal of Asset Management, 16(6), 2013, s.365-373.

Chaum, David, Blind Signatures for Untraceable Payments. In: Chaum D., Rivest R.L., Sherman A.T. (eds) Advances in Cryptology. Springer, Boston, MA, 1983, s.199–203. Doi: https://doi.org/10.1007/978-1-4757-0602-4_18.

Collins, Tim, The rise of Bitcoin was predicted by Nobel Prize winning econo-

mist Milton Friedman in an interview recorded 18 years ago, footage reveals, 2017, <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-5000260/Bitcoin-predicted-Milton-Friedman-18-years-ago.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2018)

Das, Samburaj, ‘Big 4’ Accounting Giant PwC Accepts its First Bitcoin Payment, 2017, <https://www.ccn.com/big-4-accounting-giant-pwc-accepts-first-bitcoin-payment/> (Erişim Tarihi: 07.01.2018)

Erdem, Ekrem, Para Banka ve Finansal Sistem, Detay Yayıncılık, 2. Baskı, 2008, Ankara.

FinansGündem, İsmi Long Blockchain olunca hisseler uçtu, 2017, <http://www.finansgundem.com/haber/ismi-long-blockchain-olunca-hisseler-uc-tu/1261606>

Flipo, Fabrice ve Michel Berne, The Bitcoin and Blockchain: Energy Hogs, 2017, <https://theconversation.com/the-bitcoin-and-blockchainenergy-hogs-77761> (Erişim Tarihi: 15.01.2018)

Coinmarketcap. <https://coinmarketcap.com/all/views/all/> (Erişim Tarihi: 18.01.2018)

Juskalian, Russ, “A Weekend in Bitcoin City: Arnhem, the Netherlands”, Technology Review, Vol. 118 Issue 2, 2015, s.69-71.

Kessler, Gary C., An Overview of Cryptography, 2014, <http://www.garykessler.net/library/crypto.html> (Erişim Tarihi: 10.12.2017)

Morehouse, Levi, The Technology That Will Change Accounting, 2017, <https://www.forbes.com/sites/forbesfinancecouncil/2017/06/14/the-technology-that-will-change-accounting/5/#6239cc97e7e8> (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

Naiz, Tabassum, Leading Accounting Firms are Warming to Bitcoin, 2017, <https://btcmanager.com/leading-accounting-firms-warming-bitcoin/> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

Najjar, Dennis. Accounting in the World of Cryptocurrency. <https://www.accountingdepartment.com/blog/bid/384341/Accounting-in-the-World-of-Cryptocurrency> (Erişim Tarihi: 20.01.2018)

Özkan, Yusuf, Hollanda’da savcılıktan uyarı: Bitcoin ile kara para aklanabilir, 2017, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41885294> (Erişim Tarihi: 17.01.2018)

Raiborn, Cecily ve Marcos Sivitanides, “Accounting Issues Related to Bitcoins”, The Journal of Corporate Accounting Finance, January/February, 2015, s.25-34.

Shcherbak, Sergii, “How Should Bitcoin be Regulated?”, European Journal of Legal Studies, 7(1), 2014, s.45-91.

Stempel, Jonathan, Bitcoin is money, U.S. judge says in case tied to JPMorgan hack, 2016, <https://www.reuters.com/article/us-jpmorgan-cyber-bitcoin/bitcoin-is-money-u-s-judge-says-in-case-tied-to-jpmorgan-hack-idUSKCN11P-2DE> (Erişim Tarihi: 16.01.2018)

Telegraph, Germany plans tax on bitcoin after virtual currency recognised as ‘private money’, 2013, <http://www.telegraph.co.uk/finance/globalbusiness/10252383/Germany-plans-tax-on-bitcoin-after-virtual-currency-recognised-as-private-money.html> (Erişim Tarihi: 22.12.2017)

US DOJ (United States Department of Justice), Liberty Reserve Founder Sentenced to 20 Years For Laundering Hundreds of Millions of Dollars, 2016, <https://www.justice.gov/opa/pr/liberty-reserve-founder-sentenced-20-years-laundering-hundreds-millions-dollars> (Erişim Tarihi: 17.01.2018)

Woo, David, Ian Gordon and Vadim Iaralov, Bitcoin: a First Assessment. Bank of America Merrill Lynch, 2013, https://archive.org/stream/pdfy-f_YJHkbJ21-yPdByS/boa-bitcoin#page/n0/mode/2up (Erişim Tarihi: 21.12.2017)

Yalçın, Nursel ve Filiz Gürbüz, Açık Kaynak Para Birimi Bitcoin, Akademik Bilişim 2015, <http://ab.org.tr/ab15/bildiri/435.pdf>. (Erişim Tarihi: 23.12.2017)

Yalçın, Kürşat, Uluslararası Finansman, Detay Yayıncılık, 2012, Ankara.

Yermack, David, Is Bitcoin a Real Currency? in The Handbook of Digital Currency, David K.C. Lee ed., 1st Edition, Academic Press, 2015, s.31-44.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Teşekkürler Hocam. Provayı da aştınız aslında, 17 dakikada sonuçlandırdık, doyurucu bilgiler aldık. Hani hep bunu tartışıyoruz; kripto para nedir, muhasebe uygulamaları açısından ne olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Hocam özetle nakit ve benzeri ödeme aracı değildir dedi, stok değildir dedi, finansal araç değildir dedi, satış amaçlı elde tutulan varlık değildir dedi. Maddi olmayan varlıktır bence dedi aslında ama o benceyi tırnak içinde söylüyoruz yine. Çünkü buna sonuç olarak bir kamu otoritesinin karar vermesi lazım, bir muhasebe standartlarında düzenleme yapılması lazım. Bildiğim kadarıyla, Hocamdan da teyit aldım, SPK, Hazine ve Maliye ortak bir çalışma yapıyor kripto paraların kabul edilmesi, ne olarak değerlendirilmesi gerektiği konusunda. Yine Hulusi İlker Evin'den SPK Hesap Uzmanımızdan öğrendiğim kadarıyla siz sunumu yaparken, SPK'nın genel yaklaşımı Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi olay bazında değerlendirerek karar vermek yani genel bir tanımlama içine girmeyip olay bazında tanımlama yapmak, olay bazında değerlendirme yapmak yönünde olduğunu ifade etti. Çok teşekkür ediyorum Hocam, elinize sağlık, emeğinize sağlık. Buyurun lütfen,

Dr. Nuri ŞAHİN

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

- Şunu da eklemek istiyorum, vergilenmesi ve denetim kapsamında bu işin bir de denetimi var, işletmede eğer kripto para varsa tabii ki denetim konusu da ne olacak; bu konudan da bahsetmek

istemıştim ama malum işte biraz sürenin yetmeyeceğini ve konunun uzun olduğunu düşünmüştüm. Umarım sonraki kongrelerde ya da eğitimlerde vesaire de karşılaşırsak inşallah onu da aktarmaya çalışırım. Teşekkür ediyorum beni sabırla dinlediğiniz için.

Prof. Dr. Ümmühan ASLAN

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

- (*Mikrofonsuz*) ...Değerli Hazirun, özellikle sunum için teşekkür ediyorum ama burada bir şeyin açıklığa kavuşturulması için söz aldım. Şimdi bitcoin dediğimiz şey herkeste olmayan bir para sistemi, şu anda dolar ve benzeri paralar merkezi para birimidir, bir merkez tarafından basılır. Şu anda Türkiye’de uygulanan ...kayı olmayan dijitalize olmayan bir paradır. Dolayısıyla bitcoinin muhasebeleştirilmesi değil blockchain’ nin olan etkisi tartışılır, bence burada bir yanlış anlaşılma ya da anlatılmak istenen şey farklı şekilde anlatılıyor. Söylemek istediğim buydu, teşekkür ederim.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Teşekkürler Hocam katkınız için. İsterseniz sonra yapalım, sunumları bitirelim, daha sonra yapalım.

Aslında şöyle de yapabiliriz yani kripto para bölümüyle ilgili bu bölümde de yapabiliriz soruları çünkü diğer bölüm denetim üzerine geçecek. Çok uzatmadan yalnız, lütfen, gerçekten süremiz çok kısıtlı. Hoş geldiniz öncelikle, saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Serdar ÖZKAN

- Hoş bulduk, teşekkürler. Tabii tabii çok kısa söyleyeceğim.

Evet, çok teşekkür ederim sunum için ama bunu söylemeden geçemeyeceğiz; kripto paranın maddi olmayan varlık olarak nitelendirilmesi muhasebe standartları açısından kabul edilemez bir şey, olanak dışı! Ne bugün, ne de önümüzdeki dönemde böyle bir şeyin olma ihtimali sıfır! Çünkü maddi olmayan varlıklar bir kere uzun vadeli varlıklarla ilgili bir şey, amortismanı falan tabii olması meselesi ise hiç konuşulacak bir konu değil. Çok özür diliyorum, kripto paranın maddi olmayan bir varlık dışında herhangi bir şey olma ihtimali var ama maddi olmayan varlık ihtimali yok. Arz ettim efendim, teşekkür ederim.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Teşekkürler Hocam. Tartışmalı bir konu, evet, tabii...*(Konuşmalar)* Bir dakika, ama tırnak içinde “bence” ile bitirdik zaten Hocam, bunu, tamam.

Prof. Dr. Ümmühan ASLAN

- *(Mikrofonsuz)* ...Makale yayınlanmadan önce bir değerlendirilmesi lazım, çok arz ediyorum yani...

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Peki, teşekkür ediyoruz, teşekkürler. Var mı başka katkı veya sorusu olan?

Katılımcı

- Bilançoda bir varlık, bir varlık değil mi bu? Bir varlık, evet. Peki, bir varlıktan rasyo analizleri düşündüğünüz zaman bilanço-da onu büyük bir rakam ise eğer o bitcoin rakamı, maddi olmayan bir varlık olarak orada büyük bir değer varsa biz bunu nasıl değerlendireceğiz? Hukuki ve vergisel açıdan veya bankalara bir finans sektörüüz, bankalardan bir kredi temininde vesaire, çok önemli çünkü bilinmezlik, inanılmaz bir bilinmezlik var yani. Benim mantığımı almadı. Teşekkürler.

Dr. Nuri ŞAHİN

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

- (*Mikrofonsuz*) ...15 dakikada vergisel boyutunu, şu kısa konu bile burada yeterli bilgilendirmeden işin içinden çıkamayız zaten

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Başka var mı katkı veya eleştiri diyelim, herhalde eleştirilecek gibi görünüyor konu? Buyurun...

Prof. Dr. Birol YILDIZ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

- Bu konuyu çok fazla tartışmaya gerek olmadığını düşünüyorum. Çünkü bitcoinlerin ömrünün 10 yılı geçmesine imkan yok, teknik nedenleri var. Birincisi, bitcoinin dayandığı işlemci mimarisi çok yakın gelecekte kuantum bilgisayarlarla çok kolay bir şekilde aşılacak yani binlerce bilgisayar ile yapılan madencilik işlemleri bir kuantum bilgisayarda ki IBM ve Google şu anda bu konuda ilerlemiş durumdadır, saniyeler içerisinde kırılabilir durumda. Dolayısıyla bunun uygulamaya geçmesi 10 yıla varmayacak yani kuantum bilgisayarların çalışması veya halka açılması. Dolayısıyla bitcoin sadece bir dönemin modası olarak kalacak ve yok olup gidecek. Teşekkürler.

Semih ERDOĞAN

- Bitcoinin ya da diğer kripto paraların 10 yıl içerisinde yok olması mümkün değil. Çünkü bunu yapan insanlar, bunu yapan geliştiriciler sürekli kendi blog zincirlerini yeniliyorlar. Çünkü bununla ilgili mesela ethereum 2.0 var, yakında o gelecek. Birçok kripto para, mesela bitcoin kendi içerisinde bir sürü çalışma yapıyor yani bunun ilgili tamam, kuantum bilgisayarlar bunları aşabilir ama kuantum bilgisayarlarla yapılacak yeni çalışmalarla bunlarla savaşılamaz. Şöyle bir şey söyleyebilirim, bitcoin ya da herhangi bir blog zincirinin kırılması gökten kafanıza taş düşmesinden bile daha zor.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Peki, bu konuda gerçekten çok bilinmez ve tartışılması gereken çok konu var aslında. Ben bir TÜRMOB Yöneticisi olarak, TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi olarak kendime bir görev edindim, daha uzun zamanda, daha geniş bir platformda değerli hocalarımın da katkılarıyla bu konuyu daha ayrıntılı tartışmamız gerekiyor diye düşünüyorum ve bu görev bende, bu tartışma ortamını yaratacağım sizler için diyerek denetim boyutuna geçelim isterseniz.

Bu dijitalleşme sürecinde ve teknolojik gelişme ortamında bu konuştuğumuz konularla beraber aslında finans sektörünün iç denetiminde ve dış denetiminde de yeni gelişmeler var, bunların mesleğimize yansımaları var. Bu çerçevede öncelikle Odeabank Teftiş Kurulu Başkanı Sayın Tolga Usluer, bize bankaların iç denetimine, bankaların demeyeyim, finans sektörünün iç denetimini, iç denetimdeki değişimini ve gelişimini açıklayacak. Kendilerine şimdiden teşekkür ediyorum. Yine 20 dakika civarında bir süremiz var Tolga Bey. Teşekkürler.

Tolga USLUER

Odeabank Teftiş Kurulu Başkanı

- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Herkesi saygıyla selamlıyorum. Odeabank Teftiş Kurulu Başkanı Tolga Usluer. Bu benim para kazanmak için yaptığım iş, bir de gönüllü olarak Türkiye İç Denetim Enstitüsünde Yönetim Kurulu üyesi olarak mesleğe hizmet

etmeye çalışıyorum. Buraya gelirken programa baktım, iki tane kripto para arzı ve kripto para ile ilgili şeyi görünce bir bankacıyı dışarıda gören herkesin sorduğu soruyu ben sormak istedim; “Hocam, bitcoin alalım mı? Yüksелеcek mi? Çünkü bize dolar alalım mı diye soruyorlar, bari ben de sorayım uzmanını bulmuşken, alalım mı kriptoyu, bitcoin bir şey ne dersiniz Hocam?”

Dr. Nuri ŞAHİN

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

- “Kelin ilacı olsa kendi başına sürermiş!”

Tolga USLUER

Odeabank Teftiş Kurulu Başkanı

- Tamam, çok sağ olun Hocam. Şimdi efendim, biraz çok teknolojiler, harikaydılar, ben biraz genelleyeyim müsaadenizle. Ne zaman bir sunum yapsam bu sunum bazı hocalarımı, bazı meslektaşlarımı bu salonda görüyorum, o yüzden bazıları için tekrar olabilir ama bu sunumun konusu kültür de olsa, organizasyon da olsa, denetim de olsa ne olursa olsun ben bir maden buldum, her yerde bunu kullanıyorum. Yani ben bunu bulduğumda aydınlandığımı düşünmüştüm, Archie Carroll’un Sorumluluk Piramidi. Böyle gelsem sesim duyulur mu? Çok affedersiniz, ses kaydı varmış, çok da artistik bir yürüyüş yapmıştım ama geri döndüm! Yani bunların hepsi kurguydu sen bunu bozdun dostum! Şimdi efendim, baktığımız zaman Hocamdan seken topu alıyorum, Milton Friedman, ben kendisini hiç sevmem, gerçekten. Çünkü

işletmelerin tek bir amacı vardır, o da kâr etmek demişti zamanında kendisi, kendisini hiç sevmem derken doğru söylemedi diye söylemiyorum. Şimdi Archie Carroll da bunu aslında Maslov'un hiyerarşisi, ihtiyaçlar hiyerarşisi gibi sorumluluk piramidine dökmüş ve demiş ki, aslında bu kademeli bir şeydir ve her şeyi buna uygulayabilirsiniz, ben bunu bir yerden zorlayacağım ve iç denetime bağlayacağım merak etmeyin.

Eğer işletmenin birinci amacı para kazanmaksa burada mutlaka ve mutlaka para kazanmaya gidecek çünkü şu anda yeterli birikim yok. Daha sonra, hepimiz biliyorsunuz bunu yani piyasada yaşıyoruz ama uymadığı zaman direktten döneceği şey yasal zorunluluklar. Sonra yavaş yavaş baz oluştuğu ahlaki sorumluluklar geliyor ve daha sonra da toplumsal yani frantropi dediğimiz şeye doğru gidiyor. Yani yıllar önce, yıllar önce işte öğrencilik zamanları, mesleğe başladığımız zaman hep şöyle şeyler duyardım, “iyi bir patronsa patron, bir sağ kolunda muhasebesi, sol kolunda hukukçusu vardır”, hep böyle öğretilirdi, ne demek bu? Hepimiz biliyoruz. Genellikle aslında denetimi, bizim mesleğimizi bu devrim içerisinde ilk iki sıraya biz hep itildik, niye itildik? Çünkü bizim işimiz parayla idi, bizim işimiz yasayla idi, vergiyle, hukuk ile idi. Fakat artık yeni bir şey var, o da değer kavramı. Yani bizlerden, özellikle iç denetim tarafından baktığımız zaman beklenen şey, dünyanın neresine gidersek gidelim bütün konferanslarda, bütün kongrelerde, bütün makalelerde, bütün yazımlarda şunu görüyorsunuz, “adding value” yani değer katma. Yani yaptığımız her işte, attığımız her adımda bir değerden bahsediyoruz ve bu değer formu yavaş yavaş değişiyor, beklenti değiştiği için de bizim de artık yavaş yavaş değişmemiz gerekiyor. Neye doğru değişiyor? Yani literatürün çok uzun yıllardır olduğu ama artık hayatımızda dilimize pelesenk olduğu “share holder” kavramında

“stakeholder” yani paydaş kavramına geçtik. Bu artık hepimizin hayatında var. Biz, hepimiz, meslektaşlar hatta bütün iş dünyası artık paydaşları dikkate alarak adım atmalı, beklenti bu. Ama tekrar piramide dönecek olursak paydaşa doğru gitme, aslında piramidi yavaş yavaş çıkma. Burada paydaş hem içeride hem dışarıda, hem devlet, hem müşteri, hem bizler, iç müşteriler, hem her taraf bütün evren, bütün çevre. Yani sağ tarafta gördüğünüz iç müşteri dediğim, özellikle iç denetim için onu oraya koydum ama sol taraftakini bütün bir işletme olarak görebilirsiniz. Önemli olan bu ortayı güçlendirirken bütün paydaşları düşünerek gitmek. Çünkü bir tarafa doğru kayarsanız kesişim süresi küçülürse bir taraftan kaybedeceğiz.

Peki, buradan şimdi gelelim; buradaki bizim sağ taraftaki, kendi tarafıma doğru iç denetime doğru gideceğim, gideceğim ama iç denetimi nasıl tanımlıyoruz? Bunu müsaadenizle şöyle bir resmi tanım koyayım. Benim de yönetim kurulu üyesi olduğum Türkiye bölümünde globalde de bir komitenin üyesi olmaktan mutluluk duyduğum İç Denetçiler Enstitüsü iç denetimi bir güvence ve danışmanlık faaliyeti olarak tanımlıyor, niçin? Kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve altını çiziyorum “değer katmak” amacıyla. Ama bu nasıl bir yaklaşım biliyor musunuz tanımda? Sistematik, disiplinli bir yaklaşım. Neyin üzerine odaklanan? Risk yönetimi, kontrol ve yönetim süreçlerinin üzerine odaklanan. Yani şöyle bir şey ile gidiyoruz, bu benim kendi işimi anlattığım bir akış. İç denetim dediğiniz başlı başına iç içe geçmiş projelerden oluşuyor metodolojik olarak, bir risk evreninden planlamanızı yapıyorsunuz, değerlendirmenizin üzerine planlarınızı yapıp sahada uygulayıp çıktılarıyla evreni besleyip tekrar planlarınıza gidiyorsunuz. Eskiden bunlar genellikle yıllık yapılırdı, hâlâ yıllık yapılıyor fakat birazdan konuşacağımız detaylara girdiğimizde çok da yıllık

yapamayacağımız bir evrende yaşıyor gibiyiz. Yani daha mı çevik olmamız lazım, moda terim kullanayım izninizle, “agile” mı olmamız mı gerekiyor, sanki öyle. Ama buraya geçmeden önce bizim mesleğimizin yani iç denetimin nasıl evrimleştiğinin üzerinden geçelim.

1950’lerdeki tanımını, bu çok değerli bir hocamın kitabından alınırdır, 1950’lerdeki tanımını, muhasebe kayıtlarının kontrolü iken az önceki resmi tanımın da ötesine geçerek artık her yerde iç denetim “trusted advisor”, “güvenilir danışman” olması beklenen bir meslek haline geldi, iç denetçilerden beklenen bu. Kapsama da artık her şey ama her şey giriyor. Neredeki? Risk evrenindeki, yönetim evrenindeki her şey giriyor. Nasıl bir evrenden bahsediyoruz? Bunu şimdi işletmenin biraz dışında yani bankaların, benim işletmemin biraz dışında dünyada nasıl olduğuna bakalım.

Şimdi Dünya Ekonomik Forumunun Global Risk Algısı Raporunda, 2018, çok çeşitli riskler var, burada görüyorsunuz hani çok işte hava koşulları, felaketler, siber saldırılar, veri çalınması, veri hırsızlığından çok büyük ölçekli isteksiz göçler yani dünyanın, bizim mesela bulunduğumuz coğrafya bunu çok aşırı yaşıyor. Bunların hepsi aslında bazı teknolojileri, bazı önlemleri, bazı faaliyetleri tetikliyor. Bana sorarsanız az önce konuşulan kripto dünyasının, daha doğrusu artık kayıt ve blok zinciri dünyasının hizmet edeceği alanların bazıları da buradan geliyor, birazdan konuşacağız.

Peki, bunu biraz indirgersek, bankacılık ve finans. Bankacılık ve sermaye piyasası CEO’larını, üst yöneticileri şu soruya şöyle cevap vermiş, “kardeşim, seni yatağından ne kaldırır? Seni ne uyanık tutar?” sorusuna büyük ölçüde demişler ki, 2018 yılın-

da, “beni ayakta ya siber riskler tutuyor ya over regulations, aşırı düzenlemeler ayakta tutuyor, teknolojik değişimin hızından rahatsızım daha doğrusu onu yakalayamamaktan korkuyorum ve jeo-politik belirsizlikler” Bu, tabii bütün dünya için jeopolitik değişiklikler bizi farklı korkutuyor, onları farklı korkutuyor.

Biraz detaya inerse siber riskler yani çok teknik detaylara girmeyeceğim, konsept olarak geçeceğim, nereye doğru evriliyoruz iç denetim diye? Neden CEO’lar ayakta tutuyor? Çünkü ilk piramide gidersek, şu an 500 milyar dolar civarında bir etkisi olduğu araştırmalarda söyleniyor, 2021 yılında beklenti 6 trilyon dolar, bu da Dünya Ekonomik Forumu raporundaydı, dün akşam yenisinin güncelliğine baktım, 8 trilyon dolar olarak güncellemişler 2023 ama sunuda aktarmadım ve 2021’e kadar yaklaşık 1 trilyon dolar bununla mücadele için para harcayacak gözüküyor şirketler ve üst yöneticiler. Ve buna karşın bu yöneticilerin bundan en çok korkan yöneticilerin %72’si halen KPMG’nin raporuna göre buna hazır olmadıklarını, bunun için henüz yeterli seviyede olmadıklarını ve bu konuda yardıma ihtiyaç duyduklarını söylüyorlar.

Peki, devam edelim, bu çok korkunç bir şey; o yüzden yönetim kurulu odalarında, yönetim kurulu toplantılarında bilen bilmeyen, konuyla ilgilenen ilgilenmeyen, backgroundu buna, geçmişi buna uygun olan olmayan herkes bunu konuşuyor. Emin olun herkes bunu konuşuyor büyük şirketlerde.

İkinci konumuz; “beni ne ayakta tutar, ne uyutmaz?” diye sorusuna yüksek cezalar ve düzenlemeler. Dünya, özellikle bankacılık ve finans sektörü için çok aşırı düzeyde son 4-5 yıldır hani Boston... 2005 yılına kadar her yerden topladığı veriye göre inanılmaz yüksek hız ile artan düzenlemelerle, regülasyonlarla yüz

yüze. Bu kadar fazla düzenleme, buradaki düzenlemenin tanımı şu, bir şekilde bankanın uyum departmanında veya iç denetim departmanında bir şeyler değiştirmeye yetecek kadar olan bildirimler, tebliğler aşağı doğru gidin, kanun da olabilir bu, yönetmelik de olabilir. Bunun sonucunda son krizden beri alırsak aslında dünyada, 2017'ye kadar Amerika'daki 2015'e kadar alınan veri, Amerika'daki ve Avrupa'daki en büyük 50 bankanın 50 milyon dolar ve üstü cezalarını 2015'ten sonra 20 milyon dolara indirmişler, biraz azalma olduğu için, yaklaşık 320 milyar doların üzerinde ceza ile karşı karşıya finans kuruluşları, özellikle bankalar. Bunların sebepleri malum.

Şimdi yapmasaydın o zaman yani ceza OK, buna uysaydın. Fakat bunu kontrol etmek, bunu kontrol altında tutmak için sizler de finans dünyası ile beraber çalışan ya da içinde olan kişiler de farkındadır, ülkemiz dahi bu krizden beri uyum departmanlarında inanılmaz bir istihdam var, inanılmaz derecede istihdam var. Bu resmen dünyada artan bu etki, bizi de tabii yansıdı, ciddi bir istihdam yeni bir iş alanı oluştu, uyum departmanlarında.

Şimdi cezalar dedik, siber ataklar dedik, teknolojinin değişim hızı CEO'ları uyutmuyor, niye uyutmuyor? Nasıl uyusun ki adam! 2000'li yılların hangi kesitiydi hatırlamıyorum, şöyle bir veri vardı, diyordu ki, “dünyada insanlar konuşmaya başladığından bu yana sarf ettikleri kelimelerin toplamının data büyüklüğü 5 Exabyte. SISCO'nun verisine göre 2016'dan beri aylık üretilen veri ve bu mobil veri, çılgınca ürtüyor, çılgınca veri çıkıyor ve bizim bu veriyi yönetmek ve bunun peşinden koşmak ve bundan bir şeyler çıkarmamız gerekiyor. Biz de ne yapıyoruz finans dünyası olarak deli gibi dijital alana yatırım yapıyoruz. Deloitte'un geçen seneki verilerinden, en çok yatırım yapan, tahmin edeceğimiz üye-

re telekomünikasyondan sonra finans dünyası, sigorta ve banka. Peki, bu yatırımlar ne getiriyor? Müşterilerimiz artık dijital! Ben yıllardır, bir bankacı olarak bankada bulunmama rağmen banka şubesinde işlem yapmadım, tahmin ediyorum siz de yapmıyorsunuz. Mobil bankacılığı kullanıyoruz, artık internet de değil mobil bankacılığı. Bu veriye bakarsanız, bu Bankalar Birliğinin verisi, dijital dediğimiz mobil dediğimiz bütün dijital ama bunun nerdeyse tamamına yakını artık mobilden akmaya başlıyor. Bizim bütün yatırımlarımız bu.

Peki, bankacıları teknolojinin hızında ne korkutuyor? İkinci sunumumun esas konularına giriyoruz, fintech. Şimdi inanılmaz bir artık var, birkaç yıl öncesine kadar şu tartışmalar vardı; fintech finans dünyası için dost mu düşman mı? İlk başta bir sarstı, işte, bankacılık yıkılıyor, yerini bunlar alıyor filan. Bankacılar ciddi bir atak yaptılar dünyada, fintech kucaklayı verdiler, yatırım yapmaya başladılar. Fintech, iş yapış şeklini, yıkıcı bir şekilde değiştirmek için bir kıvılcım oldu fakat bankalar bu dönemeci çok harsarsız olarak atlatmayacak gibilerdi, ne konuda? Kendi işlerinin uzantısı olan konularda, mesela, Türkiye’de de birçok bankada kuluçka merkezi var, burada görüyorsunuz, geliyorlar, fintech kucaklanıyor, sürece dahil ediliyor vesaire.

Şimdi artık bunun alt dalları başladı; mesela *insurance technologies* var, ne bu? Sigorta sektörünün fintechleri. İsmi veremeyim, büyük bir sigorta şirketi, Türkiye’de ilk çift çekirdek içerisinde bir *insurance technologies* laboratuvarı açtı ve burada destekliyor. Ama burada gördüğünüz, işte, 2018’in ikinci çeyreğinde 3,32 milyar Dolara yakın yatırım toplayan fintech bu sabah yani benden önceki konuşmalarda geçen bazı teknolojiler tarafında da büyüdüğünü gördüğümüzde aslında tehditler artmaya baş-

lıyor hem bizim mesleğimiz için hem de bankacılık için. Çünkü KPMG'nin raporuna göre bu yatırımların büyük bir bölümü, ülke ülke ayırmışlar, bu ne diyecektim, böyle bir şey yapacaktık ama iki sunumdan sonra herkes biliyor tabii, bu konuda yatırımlar toplanmaya başladı şirketlere.

Yapay zeka, bankacılık için bir devrim; işgücü açısından, anlık yönetim açısından fakat aynı zamanda çok da büyük bir risk. Çok yakından yönetilmesi gereken, iç denetçilerin asla uzak durmaması gereken, bütün projelerin içerisinde olması gereken bir risk ve fintechler tarafından en çok yatırım alan konuların bir tanesi de bu. Big data, büyük veri; aramızda çalışan hocalarımız da var muhasebe açısından, bankacılık değil bütün hayatımız artık bunun üzerinde, fotoğraf çektiğimiz az önce Muhasebe Kongresinde, lokasyonunuz belli, kimlerle olduğunuz belli, ne yaptığınız belli, bu verileri zaten siz bunu paylaşma iznini o fotoğrafı koyarken vermişsiniz veya raya üye olurken vermiştiniz, bu veri aktı çoktan bir yerlere gitti. Şimdi *insurance technologies*den mesela, en son ciddi anlamda veri alan bir şirket şunu yapıyor; sizin bütün verinizi topluyor, bu verinizle şu anda kasko poliçesi fiyatlarında çok nadir şeyler de farklılaşma yaratabiliyorsunuz fakat sizin aracınızın hangi sokaklarda dolaştığı, bu sokaklardaki trafik yoğunluğundan yolların bozuk olup olmaması, o civardaki kaza sayılarına göre sizin poliçe fiyatlarınızı farklılaştırabilecek teknolojiler yavaş yavaş hayatımıza girmeye başladı. Paylaşım ekonomisi, ABMB, vesaire gibi paylaşım ekonomisinde yürüten süreçler sigortalanamıyor aslında, mevcuttaki sigorta şirketleri bunları üstlenmek istemiyorlar. Şimdi *insurance technologies* bu alandaki riskleri özellikle de blockchain teknolojisini kullanarak paylaşma ve sigortalama üzerinde çalışıyorlar.

Bütün bunlar denetçi olarak bizler için aslında üçüncü taraf riski de barındırıyor; kurumlarımız üçüncü taraflarla çok fazla iletişim halindeler ve sözleşme yönetimi, buradaki hem bilgi hem düzenleme riskleri yani yasal risk, intiba risklerimiz, sosyal sorumluluk risklerimiz, tabii ki de finansal risklerimiz bizim radarımızın altında olması gerekenler.

Bir, esas konu var ki, o da şu; hem çalışanlarımız hem müşterilerimiz artık yavaş yavaş çocuklarımız geliyor. “Y kuşağını” çok eleştirdik, “şöyleler, böyleler” diye, Z kuşağı geliyor. Bunlar bizim müşterilerimiz olacak, bunlar bizim patronlarımız olacak, bunlar bizim çalışanlarımız olacak. Bu denetimi, muhasebeyi onlarla yapacağız, işleri onlar yürütecekler ama bu arkadaşların %55’i çalışmak istemiyorlar, kendi işlerini yapmak istiyorlar. Şimdi biz bunlarla çalışacağız, haberleri sosyal medyadan veya online kanallardan alıyorlar, esas konu, çok az kaldı, 2 yıl sonra dünya nüfusunda, nüfusun içerisindeki genç kısım yani yaşı 5’ten aşağı olanlar yaşlı kısımdan daha az olacak çünkü ömürler uzadı, doğum hızı azaldı ve biz bu gençlere o kadar bağımlıyız ki, bunları yönetmek ve bunlara bazı yetenekleri kazandırmak bizim en zor işimiz.

Süremi 2 dakika aşacağım.

Biz nasılız Türkiye’de? Türkiye İç Denetim Araştırması, 2017, yürüttüğümüz, çok kısa bilgiler vereyim, detayları katılımcı profilini geçeyim, bankacılık ve finans ağırlıklı olduğu için bunları burada vermek istiyorum. Bu değişimi kim kucaklayacak? 189 şirket katılmıştı, 889-900’e yakın katılımcı, eğitim düzeyi iç denetçilerin oldukça iyi, lisans ve yüksek lisans seviyesinde ve hepimiz, ortak, ben iktisat, işletme vesaire yüksek lisans, doktora

hepsini o tarafta yürüttüm, bizler genellikle İktisadi İdari İşletme Fakültelerinden mezunuz ama son yıllarda aramıza istatistik, matematik, bilgisayar mühendislerini katıyoruz. Ayrıca bizler yöneticiler olarak hem dünyada hem Türkiye’de en çok kritik düşünce yani analitik düşünme, eleştirel düşünmeye sahip kişileri aramıza katmak istiyoruz. Çünkü yeni dünya bunu gerektiriyor. İletişim becerileri, muhasebe bilgisi, risk yönetimi ve bilgi teknolojileri, genel bilgi teknolojisi ihtiyacı her yerde var. Bu, 2016 verisi, bu global rapor.

2017 İç Denetim Araştırması; iç denetim yöneticilerinin aradığı birinci sıraya yine aynı şekilde analitik düşünceyi koyuyor ama Türkiye’de muhasebe bilgisi ve yetkinliği biraz aşağıya doğru düşmeye başladı. Bunu bir alarm olarak görmekte fayda var. Ama bu yeni dünyada farklı yetkinliklere sahip insanları arıyoruz derken elimizdeki yöneticiler ve çalışanlar hangi alanlarda uzman ve ne sertifikalarına sahip sorusunun cevabında gördüğümüz gibi birinci sırada meslek sertifikasyonunu görüyorsunuz, ikinci sırada SPK, SPG lisansları çünkü bankacı katılımı oldukça fazla, bu sektörleri dışarıda bıraktığımızda iç denetim yani IIA Enstitüsünün sertifikasyonun yavaş yavaş yukarı doğru tırmandığını görüyoruz ve çeşitlendirilmiş olarak.

Şunu sorduk, az önce konuştuğumuz CEO’ları uyutmayan riskleri biraz farklı dil ile koyup dedik ki “bunları ne kadar denetim planlarınıza koyuyorsunuz?”. İç denetçiler doğal olarak Türkiye’de yıllardır bir alışkanlıktır, denetim planlarında yasal denetim değişikliklerinin işte kişisel verilerin korunmasına ayrı bir şekle koymuştuk ama o da bir aslında regülasyon, ön sıralarda koydular 2017-2018 planları için. Stratejilerin belirlenmesi sürecine artık biz de giriyoruz dediler, %50’nin altına olmasına göre eski veriler

yukarıda. Fakat teknik konularda siber güvenlik, az önce altını çizdiğim yeni “Y” ve “Z” kuşağının etkisiyle içeride bu değişimi götürecek kurum kültürü var mı yok mu, Ekim sonundaki TİDE kongresinde bunu çok detaylı tartışacağız, kültür konusunu, big data veya sosyal medya teknoloji denetimlerinde ne yazık ki gelişim alanımızın olduğu gözüküyor. Bunun sebebi çeşitli ama “benim bu konuda yeterli kaynağım yok” diyenler, “buna rağmen danışmanlık faaliyetlerini arttırıyorum ve bunu sadece yönetim kurulu toplantılarına girmekle sınırlıyorum” diyenler de var.

Sonuç olarak değerli hazirun, üst yöneticilerin büyük bir çoğunluğu, bizden daha fazla destek duyduklarını ama bu desteği alamadığını söylerken biz de diyoruz ki, biz bu desteği verebiliriz ama onlar bizden bu desteği istemiyor. Yani tavuk-yumurta paradoksunu burada yaşıyoruz. Ve yönetim kurulları diyor ki, ben şu an iç denetimden güvenilir danışman olarak beklediğimi alamıyorum, bir an önce harekete geçin, çünkü geçmezsek Oxford Üniversitesinin araştırmasına göre ki, bunu bugün birkaç yerde duymuş olabilirsiniz, yarın duyacağınızı biliyorum; 20 yıl içinde %94 ihtimal ile mesleğimiz robotlar tarafından yapılacak! Çok teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Teşekkürler Sayın Usluer. Finans sektörünün iç denetimi açısından oldukça kapsamlı bilgiler edindik. Şimdi de aynı sektörün dış denetimi açısından değerlendirmesini de Grant Thornton Ortaklarından Sayın Nazım Hikmet yapacaklar. Buyurun Sayın Hikmet,

Nazım HİKMET

Grant Thornton Ortağı

- Sayın Başkan, Sayın Hazirun, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Şu ana kadar çok güzel konuşmalar duydunuz, benim Grant Thornton Londra'dan hazırlayıp yolladılar, biz Türkçeye çevirdik, sadece bir kısmını ben Türkçeleştirdim. Nalan Hanım bakıyor bana, acaba hemşerim, Kıbrıslı olarak, ne anlatacak, ne diyecek diye.

Ben bana yollanan metni size okuyacağım ama burada bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum çünkü ben 1991 yılında geldiğimde Nalan Hanım'ı, Yüksel Hanım'ı Sayın Hocamızı çok dinledim, o zaman konuştuğumuz şeyler ile şimdi konuştuğumuz şeyler arasında çok farklar var.

Bu listeye, programa baktınız, birkaç dakika sadece Sayın Başkan, bilmiyorum, farkında mısınız? Biliyorsunuz, bir uygulama var, daha doğrusu bir gerçek var, dört büyük dediğimiz veya benim “dört şişman” dediğim bir denetim şirketleri var. Bir de arkasından BDO ve Grant Thornton geliyor ve bugün burada konuşmacı olarak da Hüsnü Güreli Bey, kendisi bir markadır, herhangi bir yere sığmaz, O'nun haricinde sadece 6 denetim şirketi burada. Ama ben size bu sunumu yapmadan önce büyük denetim şirketleri hangi konularda kendilerine yer buldular ve bağımsız denetim mesleğimiz nereye doğru gidiyor, bir göstermek istedim.

Evet, E&Y'dan şu anda zannedersenem aynı paralelde, evet, teknolojik değişim ve dönüşüm, “big data, nothing to do with audit” yani bunun üzerinde konuşuyor. Bilgi sistemleri yönetimi, KPMG'den bir arkadaş konuşuyor, Sinem Hanım ki çok iyi tanıyorum. Siber riskler, pardon onu söyledik. Burada işaretledim de şimdi hey-

candan bulamıyorum, o kadar da üniversitede hocalık yapıyorum, ona rağmen gene böyle sahneye çıkınca heyecanlanıyorum. Diğer konularda da “değişen iş hayatında muhasebe mesleğinin geleceği”, sadece burada E&Y’den bir arkadaş var muhasebe mesleğinin geleceği hakkında. O da herhalde bağımsız denetimden ne kadar konuşuyor bilmiyorum. Bağımsız denetim ile ilgili kim konuşuyor; Nazım Hikmet, Grant Thornton, dünyanın beşinci ile altıncı arasında çok bir fark yok ve Erdal Bey zannedersem, evet, BDO’dan Erdal Bey. Bunun size bir sinyal vermesi lazım yani arkadaşlar, bir 10 yıl sonra, “ya, TÜRMOB’da veya başka yerlerde büyük denetim şirketleri yine parayı götürüyor, işte çok büyük, enteresan işler yapıyorlar” falan filan. Çünkü onlar şu aşamada bu işleri düşünüyorlar ve bu işlere hazırlık yapıyorlar. Onun için bizim de bunları düşünmemiz bu programdan kendimize bir mesaj çıkarmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Şu anda başlıyorum sunumuma, daha da başka bir şey söylemeyim. Evet, burayı geçebiliriz.

TÜRMOB tarafından düzenlenen Türkiye Muhasebe Kongresi kapsamında finans sektörü ve muhasebe mesleği, muhasebe mesleği denince İngiltere’de biliyorsunuz, “What are you? I am Chartered Accountant” ki gerçekten o chartered accountant benim çünkü denetçilere orada accountant diyorlar, muhasebe diyorlar, onun için bizim oradaki arkadaşlar da bunu audit olarak anlamışlar ve okumaya başlıyorum tekrardan. Bazı yerleri Türkçeden uzaklaşmamak için adapte ettik.

Öncelikle inanmamız gereken en önemli husus şu olmalıdır ki mesleki işbirliği amacımızı gerçekleştirme konusunda en belirleyici unsurdur. Bu işbirliği yatırımcılarla, akademisyenlerle, ban-

kalarla, işletmelerle, yasama organlarıyla, karar alan düzenleyici kurumlarla sürdürülebilir ve kapsayıcı bir işbirliği olmalıdır. Bugünün ekonomisi ve iş çevresi daha önce hiç olmadığı kadar dinamik durumdadır. Teknolojik gelişmeler ve yasal düzenlemeler hızla değişmektedir. Bu kapsamda işletmelerde ve piyasalarda güvenilebilirliğin sürdürülebilmesi açısından bağımsız denetim bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. İnşallah bizim memleketimizde de böyledir.

Son yıllarda dünyada yaşanan finansal krizler de işletmelere olan güvenin sağlanması bağımsız denetimin şart ve gerekli olduğunu teyit etmektedir. Özellikle global anlamda para hareketliğinin karmaşıklığı kurumlar tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin teminat altına alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nokta bağımsız denetim mesleği ile ilgili innovasyona dayalı yeni iş akışlarının oluşturulması, değişen ihtiyaçların ve bu alanlarda yeniliklerin tespiti ve uygulanması, teknolojik ilerlemeleri ve otomasyon süreçlerinin takibi bağımsız denetim mesleğinin sürdürülebilirliği ve ona olan güven artması için gerekli yeni yeterlilik kriterlerinin tespiti önem arz etmektedir.

“Yeni yeterlilik kriterleri”; bu size de bir mesaj herhalde Emre Bey, TÜRMOB’a yani, yeni yeterlilik kriterleri.

Gelişen teknoloji karşısında dijital ve teknolojik imkânlardan faydalanmak artık kaçınılmaz olmuştur. Finans piyasalarının talep ettiği alışıktığımız, geleneksel olan iş yapma şeklimizi değiştirerek yeni fırsatları kucaklamamız gerekecektir. İlerleme ve gelişim için adaptasyon ve innovasyon şart olup bu amaca yönelik hareket etmek kilit noktamızdır. Bu çerçevede eğitimin

önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda üniversitelere, bu da burada hazır olan profesör hocalarımıza büyük görev düşmektedir. Üniversite öğrencilerine ileriye düşünme, stratejik planlama yetenekleri ve modern mali müşavir olmak için gerekli ileri seviye yeterlilik donanımlarının sağlanması amaçlanmalıdır. Bu şekilde gençlerimiz, geleceğin global iş çevresini oluşturabileceklerdir.

Ayrıca duygusal zekâ, profesyonel anlamda şüphencilik... Biz de var mı Hocam bu, öğretiyor muyuz profesyonel anlamda şüphencilik? Sürekli bir şüphe durumu gittiğimizde denetim şirketlerine, acaba stoklar doğru mu, bu alacaklar, hep yaptığımız şey.

Blockchain ve IT konularında eğitimler önem verilmesi fayda sağlayacaktır.

Muhasebe ve denetimin geleceği nedir? Bu konuda tek bir evrensel cevap veya mutabakat bulunmamaktadır. Mali tablo denetimi konusunda tarihi geçmişi daha uzun olan İngiltere ve ABD gibi ülkelerde finansal olmayan, örneğin; web sitesi içeriğinin doğruluğu, supply-chain, audit gibi veya ileriye dönük bilgilerin, projelerin denetiminin de yaygın olduğu görülmektedir.

Bağımsız denetim hizmeti ne olursa olsun kullanıcıların beklentilerinin karşılanması önem taşımaktadır. Ancak her ülkede bu beklentiler farklı olmaktadır. Bu konuda gelişim ve değişime açık olmak isteniyorsa şeffaflık, hesap verme ve bağımsız denetim kültürünün toplumumuzda anlaşılması, güven duyulması ve kabul görmesi gerekmektedir. Şunun tespiti önem taşımaktadır ki, değişen ekonominin ve ticaret hayatın ihtiyaçlarına hizmet etmek ve gelişmek ve evrimleşmek için bugün önümüzde biz denetçiler

ve mali müşavirler olarak içselleştirmemiz gereken çok önemli bir husus vardır. O da öncelikle ve ilk etapta denetlenen işletmenin yürüttüğü faaliyetin ve içinde olduğu sektörün çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Bu kapsamda işletmenin kurumsal yönetim, risk haritası, yasal kurallara uyum, compliance, siber güvenlik, iç kontroller ve iş yapma süreçlerinin tespit edilmesi önemlidir. Hocam, bunlar için acaba biz denetçiler olarak bunu yaptığımızda bu hizmeti veriyor muyuz? Vermemiz isteniyor mu? Bunun için bize para ödeniyor mu?

Buradaki esas amaç bizden beklenen denetim kalitesini yakalamaktır. SPK ve KGK'nın bize sürekli söylediği gibi ve çok haklılar.

Yaptığımız denetim işinin kalitesini sürekli tehdit eden iki ana sebep vardır. Birincisi, tüm işletmelerin içinde barındığı dünyanın sürekli değişim içerisinde olması ve doğal olarak da işletmelerin muhasebe kayıtlarının ve rapor sunumlarının daha sofistike olmasıdır. İkincisi ise bağımsız denetim yaparken büyük resmi gözden kaçırma riskidir. Yasal düzenlemeler ve standartlar bize sadece yol gösterici olabilirler. Uluslararası denetim standartlarını iyi bilip hakkı ile uygulamak esastır. Ancak evet, burasını ben yazdım ancak benim burada vurgulamak istediğim bir başka husus da denetlenen işletmeyi çok iyi analiz ederek tanımaktır. Çünkü bizim çocuklar gidiyor denetime, diyorum ki, “bu şirketin ürünü ne?” bana söyleyemiyorlar. Şirketin denetimine gidiyorlar, tık, tık, tık yapıyorlar, halbuki, tamam o kadar abartmayım ama şirketi tanımak çok önemli!

Şirketi tanımak çok önemli. Bu çerçevede yeterli zamanı harcıyıp şirketi sadece mali açıdan değil, tabii olduğu tüm riskleri

değerlendirmemiz ve bağımsız denetim raporlarımızı copy-paste olarak değil de bu anlamda şirkete katma değer sağlamak ana amaçlarımız olmalıdır.

Yaptığımız işin içerisinde yer alan profesyonel şüphencilik ve profesyonel değerlendirme kaliteli denetimin kilit noktalarıdır. Bugün bağımsız denetim raporlarını okuyan kişilerin talep ettiği bilgiler değişmekte ve denetlenen şirketlerin buna uyum sağlaması yavaş olmaktadır. Bu özellikle finans camiası için yani finans camiasının, bankaların ve diğer menkul şirketlerin, factoring, leasing gibi şirketlerin ihtiyaçları değişmektedir. Bu nedenle denetimin de gelişmesi ve evrilmesi zor olmakta ve zaman zaman bağımsız denetim mesleği itibar kaybetmektedir. Özellikle bugünlerde çok dikkatli olmamız gerekiyor yani inşallah bu yılın sonunda bir gol yemeyiz herhangi bir yerden!

Bunun için farklı piyasaların, farklı ihtiyaçların karşılanması için tutarlı ve yüksek kaliteli işgücünün istihdam edilmesi gerekmektedir. Burada Odeabank'tan gelen Tolga Bey idi değil mi? Sizin dediğinize biraz sonra onlar da söylemiş, çok doğru bir şey söylediniz hani değişik sektörlerden değişik şeylerde kaynaklı insanlar çalıştırmamız konusunda.

Bünyemizde doğru personel istihdam edilmesi ve buna ek olarak değişik alanlarda uzmanlık gerektiren meslek mensuplarının istihdam edilmesi ve bu alanlardaki profesyonel bilgi birikimlerinden faydalanılması gereklidir.

Bağımsız denetim raporlarını okuyanlarının en önemli kaygısı, denetiminin bağımsızlığı ve denetimin kalitesidir. Bu ekseninde bağımsız denetim meslektaşlarımızın gerekli yatırımları yapmaları

ve özellikle teknolojik değişikliklere uyum sağlamaları gerekmektedir. Bugün dünya geçmişte olduğundan çok daha karmaşıktır, özellikle finans sektöründe denetimin kalitesinin artırılması çok önemlidir. Finans şirketlerinin yönetim kurulu üyeleri kendileriyle iş birliği içerisinde olmaya hevesli ve sadece kontrol kutucuklarını işaretleyen bağımsız denetçileri değil iyi bir değerlendirme sunan bağımsız denetçilerle çalışmayı arzu etmektedirler. Dijital tekniklerle daha sofistike olan iş modellerinin ve bunlara bağlı olan iş süreçlerini inceleyecek denetçilere ihtiyaç duyacaklardır.

Bilmemiz gereken şudur ki, bilgi fazlalığı olan bir dünyada yaşıyoruz, big data. Bu kapsamda en önemli beklenti denetçilerin bu bilgileri kullanarak ve iyi yöneterek denetim ve değerlendirmelerde bulunması ve önemli hususlara odaklanması konusudur. Bunu sağlamak için de bilgiler arasında bir korelasyon bulmak gereklidir. Finansal ve finansal olmayan bilgiler birleştirilmeli ve kaynaştırılmalıdır ki, bu süreç büyük oranda bilgi ile başa çıkmayı gerektiriyor. Bazı işlerde zamanı optimize etmek ve işlevi hızlandırmak mümkündür. Bu da blockchain denen teknolojik bir araç ile mümkündür. Blockchain yaptığımız denetim işinin içine entegre edilmesi denetim kalitesini arttıracaktır. Bizden beklenen blockchain gibi teknolojik yenilikleri bilip denetimlerimizde kullanmaktır.

Avrupa Birliği nezdinde yürütülen çalışmalar kapsamında yürürlüğe giren bazı düzenlemelere değinmek istiyoruz. Özellikle danışmanlık ve denetim mesleklerinin kısa sürede değişime adapte olması ve gelişmesi için bu düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler ile finansal raporlama zorunlulukları modernize edilmiş ve özellikle halka açık olmayan şirketlerin denetimleri için ma-

liyet indirimi sağlanılmaya çalışılmıştır. Bizim memlekette tam tersi oluyor ama!

Getirilen bazı düzenlemeler ile denetimin rolü daha net tanımlanmış olup denetçinin bağımsızlığının sağlanmasına yönelik, mecburi rotasyonu gibi ki biz şirket olarak destekliyoruz ve dört büyük denetim şirketinin arasında yoğunlaşmış olan denetim piyasasına çeşitlilik getirmek amacıyla, biz bunu da çok destekliyoruz, bir kısım kurallar getirilmiştir. Bunlara ilave olarak kamu yararını ilgilendiren büyük kamu kurumları finansal olmayan bir bildirim hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bu da “sustainability reporting”, bazılarınızın bilgisi var, yapmaya da başladık. Bu bildirim içeriğini çevresel konular, sosyal ve işveren ile ilgili konular, insan haklarına saygı, yolsuzluğun önlenmesi ve rüşvet konuları oluşturmaktadır.

Netice olarak bağımsız denetim mesleğinin faaliyetlerine devam edebilmesinin ve gelişmeler cevap vermesinin sağlanması önemlidir. Diyolarlar arkadaşlar, acaba dört büyüklerde mi çalışıyorlar? Benim konuştuklarımdan memnun kalmayıp, ondan dolayı mı acaba?

Tamam. Denetim kalitesine önem verip finansal raporların nasıl olması gerektiği ile ilgili birçok tartışma vardır. Bunları da dikkate almak lazımdır. Bununla birlikte bağımsız denetim mesleğinin personel yatırım, teknolojiye adaptasyon, değişime uygun liderler yetiştirilmesi, yenilik ve global iş birliği kültürünün oluşturulması, stratejik ortaklıklar kurulması ve siber güvenliğe odaklanılması sağlanmalıdır. Teknolojik gelişmeler başlığı altında bulut programlama ve bilgiye her zaman her yerde ve herhangi bir araç ile ulaşım, yapay zekâ, dijital tehditlerin önlenmesine ilişkin

araçlar, blockchain gibi teknolojik konularda araştırma yapılması ve bu konular da gene geliştirilmelidir. Bağımsız denetim değerinin ve buna olan ihtiyacın farkındayız.

Biz meslek olarak gelecekte nasıl geliştireceğiz, asıl mesele budur. Hâlâ bazı zorluklarla karşılaşılıyor ve yasal düzenlemelere ilişkin halen çözülmesi gereken sorunlarımız mevcuttur. Ancak biz kendimize güveniyoruz ve geleceğe ümitle bakıyoruz. Teşekkür ederim.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Evet, teşekkürler Sayın Hikmet. Bu bölüm ile ilgili, ikinci bölüm ile ilgili finans sektörünün iç ve dış denetimiyle ilgili katkı sağlamak isteyen veya soru sormak isteyen var mı? Buyurun,

Mevlüt GÜVEN

- Teşekkür ediyorum. Mevlüt Güven, Yeminli Mali Müşavir Antalya. Öncelikle sunum yapan arkadaşlarımıza çok teşekkür ederiz.

Değerli katılımcılar, öncelikle şunu ifade edelim; dünyanın önde gelen iktisatçılarından birisi 1800’lü yılların ikinci yarısında “her yenilik, yeni iş alanları ve yeni iş yaşamları yaratır” demiştir. Şimdi içinden geçtiğimiz süreçte biz, bu iktisatçının dijital anlamdaki yenilikleriyle ilgili geleceğe bakış açımızı ifade ediyoruz.

Ben katkı anlamında bitcoin ve dijital para konusunda bir öneri sunacağım ama şunu ifade edeyim; bazı arkadaşlarımız 10 yılda bunun sona ereceğini ifade ettiler. Değerli arkadaşlar, hatırlarsanız yakın tarihimizde Avrupa para birimi oluştu, Avrupa para birimi çıktığı zaman bu para birimine dahil olan ülkelerin içinde bile çok ciddi eleştiriler ve iddialar oluştu, “bu yürümez, olmaz” dediler ama şimdi dünyanın ikinci ekonomik para birimi. Dünyadaki para birimlerinin sahipleri, dünyayı yöneten ekonomiler, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avrupa Birliği’ne dahil ülkeler, Rusya, Çin ve Japonya. Bu ülkelerin içindeki ekonomistler, işadamları, iş dünyası eğer bitcoini kabullenirlerse 10 yıl içinde bugünkü şartlarda dünyayı yönetmeye kalkan tek bir ülkenin yani dolar para biriminin bu dünyadaki ekonomik savaşlara, dünyanın yoksullaşmasına ve zenginleşmesine tek başına karar veren bu para biriminin ortadan kalkması yönünde bu evrensel ekonomilerin bu para birimini öne çıkarabileceğini düşünerek bizim şimdiden 10 yıl sonra bunun yok olacağına değil 10 yıl sonra bunun var olabileceğini düşünerek bunların tedbirlerini şimdiden almak, şimdiden o konuda yatırımcılarımızı, yatırım yapma konusunda yasal düzenlemelerimizi, altyapımızı hazırlamalıyız. Olmayabilir ama her yenilik dünya tarihinde şiddetle reddedilmiştir ama sonunda her yeniliğe herkes uymuştur. Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Teşekkürler, sağ olun. Başka var mı soru, katkıdan daha çok soru sormak isteyen Katılımcılarımızla ilgili? Buyurun.

Bülent ÜSTÜNEL

- Önce Başkan ve sayın konuşmacılara teşekkür ediyorum. İsmim Bülent Üstünel.

Bitcoin almadım hiç, işlemin nasıl yapıldığını da bilmiyorum ama bu mekanizmanın nasıl çalıştığını öğrenmek için bazı bitcoin pazarlayıcılarıyla da görüşmelerim oldu. Merak ettiğim bir şey var, bunu öğrenmek istiyorum. Şimdi blockchain felsefesi içerisinde bu sistem, merkezi olmayan muhtelif hesapların dizininden oluşmaktadır anladığım kadarıyla. Şimdi ben bir bin Liralık almak için müracaat ettiğimde verdiğim bin Lira karşılığında borsada dolar ile ölçülüyor sanıyorum, bin Türk Lirası karşılığında bana bir bitcoin hesabı açacaklar ve bir şifre verecekler. Benim verdiğim bu bin Lira nereye gidiyor veya bin dolar aldıysam? Yani bu havuzun içerisinde mi kalıyor yoksa bunun dışında mı kalıyor? Şimdi başka birinin bitcoini alırsam da para onun başka hesabına gidiyor yani bitcoini değiştiriyorum ama benim ödediğim para bu havuzun dışına düşüyor. Anladığımı söylüyorum. Şu anda diğer paralara baktığımız zaman onlar da bundan pek farklı değil yani bugün dünyanın en güçlü parası Amerikan Doları, bir Amerikan Doları, bir Amerikan Doları zaten. Şimdi Amerikan Dolarının önemli oluşunun sebebi nedir? Verdiği güvendir, bu güven Amerika Birleşik Devletleri'nin kendisi midir? Hayır, Amerikan ekonomisidir yani hepimiz vermiş olduğumuz bu paranın karşılığında bir güven duyuyoruz. Dolayısıyla bu aldığımız dolarlar da aslında bir manada bitcoin gibi bir şey yani onlar bir kağıt, böyle bir kağıt, hiçbir değeri yok ve bankada bir hesapta duruyor, bu bankadaki hesabımdaki paramı ben internet ortamında muhtelif hesaplara havale edebiliyorum hiç elimi sürmeden. Oradaki param ile bu binayı satın alabiliyorum bir farz.

Şimdi bu bir ödeme aracı, eğer benim, olayı küçültüyorum, bana bu paramı yatırdığım veya bu işlemleri yapan banka, herkes gidiyor paralarını mevduat olarak yatırıyor, o da birtakım kimselere kredi olarak bu paraları dağıtıyor. Bankanın cebinde aslında para yok, var belli bir miktarda uncastle mevcut, muhafaza etmesi gereken şeyler ama hepimiz birden bankaya müracaat edip dolarlarımızı istemeye kalksak banka iflas eder. Çünkü uzun vadede alacakları vardır, bunları toparlayıp bize getiremez.

Şimdi bütün dünyadaki insanların da dolara böyle bir güveni var yani dolar her halükarda Amerikan ekonomisi batmak istemediği için o sistem bunu mutlaka koruyacaktır.

Benim bitcoindeki güvenim ne? Benim bitcoin ile yani ilk kuruluşundan itibaren bu oldu, birikti, değer kazandı ama ben şu andan itibaren olaya tanık oluyorum, aldım bitcoinimi verdim bin dolarımı, bin dolarım bana bitcoini satanın cebine gitti, ortada bitcoin yok. Yani bu büyük havuzun ortasında bir varlık olduğunu görmüyorum. Şimdi biraz evvel,

Sayın konuşmacılardan, Osman Nuri Bey, bu gayri maddidir, gayri maddi bir haktır dedi, ben de ilgi ile dinledim. Sonra başka bir bilim adamımız bunu kesinlikle reddetti. O halde iki bilim adamı tamamen birbirine zıt görüşte duruyorlarsa bu kavram üzerinde ben bunu çok önemsiyorum. Dolayısıyla sizin de bahsetmiş olduğunuz gibi bu konu çok tartışılması lazım geldiğini düşünüyorum. Çünkü ben şimdi önümde bir finansal tablo var, bu finansal tabloda ister gayri maddi değerler olsun ister hazır değerler, onların içerisinde bitcoin görsem, önemli bir miktarda ve de bir yere teminat vermek istesem bunu teminat verebilir miyim? Nedir bunun teminatı? Yani bir banka hesabı değildir, sadece benim

cebimdeki şifre ile içine girebildiğim bir hesaptır. Dolayısıyla bu gerçekten çok tartışılması lazım gelen bir konudur, kestirme hemen cevap vermemek lazım. Öyle sanıyorum ki Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu da bu konuda bir çalışma yapıyordur zannediyorum, Hocam da bunu doğruladı. Ben teşekkür ediyorum.

Emre KARTALOĞLU

Oturum Başkanı

- Aynen öyle, evet, çalışma yapıyorlar, doğrudur. Çok teşekkürler, saygılar, teşekkür ediyorum. Programı yaklaşık yarım saat aşmış durumdayız, saati 17.15, İstanbul'dayız, cuma akşamı, o yüzden bitirmenin doğru olacağını düşünüyorum.

Çok değerli hocalarımız var aramızda, çok değerli meslek mensuplarımız, Oda yöneticilerimiz var. Program yapılırken bu oturma ilginin az olacağını düşünmüştüm Oturum Başkanlığını yapacak birisi olarak ama bu ilginin devam ederek artacağını ve bir ödev çıkardım kendime. Bununla ilgili daha ayrıntılı tartışma ortamının yapılacağı bir çalıştay veya başka bir organizasyonda tekrar bu katılımcılarla beraber olmak dileğiyle hepinize çok teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Oda Başkanı Ahmet Hikmet Sönmez tarafından takdim edildi.

7. PARALEL OTURUM

*TEKNOLOJİK DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM:
BİG DATA (BÜYÜK VERİ), YAPAY ZEKA, BLOK ZİNCİR
UYGULAMALARININ MESLEĞE ETKİLERİ*

Oturum Başkanı

Vedat ADAK

İzmir SMMM Oda Başkanı

Konuşmacılar

Prof. Dr. Göksel YÜCEL

Doç. Dr. Burcu ADILOĞLU

Burcu SAKIZ

THY

Günay Deniz DURSUN

İstanbul Aydın Üniversitesi

Semih SAKIZ

THY

Prof. Dr. Cemal İBİŞ

Işık Üniversitesi Rektörü

Alper KARAÇAR

EY Orta ve Güneydoğu Avrupa Bilgi

Teknolojileri Danışmanlık Hizmetleri Lideri

Vedat ADAK

Oturum Başkanı

- Oturumumuza hoş geldiniz. Katılımcılarım, hocalarımız çok fazla, sahne biraz kalabalık oldu ama çok heyecan verici bir oturum olacağını düşünüyorum. Uzun süreden beri bu meslek ne olacak, bu teknolojik gelişmeler mesleği ne hale getirecek diye epeyce bir söylenti var. Ama önceki oturumlarda da duyduğumuz gibi bu mesleğin ortadan kalkması, yok olması tabii ki mümkün değil ama bu teknolojik gelişmelerin bizleri nelerle karşılayacağını bu oturumda herhalde anlamış, öğrenmiş olacağız.

Bu muhasebe kongreleri, gelecek yıllarda bizleri nelerin beklediğine dair ışık tutması amacıyla kuşkusuz özel bir öneme sahip. Bu vesile ile emeği geçce herkese öncelikle teşekkür etmek istiyorum. Oturumumuzun konusu; “Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine Beklenen Etkileri.” Eminim hepimiz yıllardır aynı tema ile ilgili birçok konuşma yapmış ya da dinlemişizdir. Konu eski olmamakla birlikte bizim için sürekli güncel kalmakta. Doğrudan teknolojik konulu bir meslek olmamasına rağmen teknolojik gelişmelerden en çok etkilenen mesleklerden birine mensup olduğumuzu düşünüyorum. Her yeni teknoloji er ya da geç iş yapma yöntemimizi, verdiğimiz hizmetin çeşidini ya da zaman zaman yaptığımız işin konusunu etkilemek üzere hayatımızın bir parçası olmakta. Bu oturumda birbirinden ilginç teknolojik gelişmeler ve bize neler getireceğini ele alacağız.

Konuşmacılarımızdan, özellikle süreye bağlı kalarak öncelikle dijitalleşmeden genel anlamda ne anlamalıyız, blok zincir, yapay

zeka gibi güncel teknolojilerin tanımlarını ve mesleğimiz üzerine beklenen etkileri üzerinde konuşma yapmalarını bekliyoruz.

Ayrıca Kongre'nin Kapanış Bildirisine katkıda bulunmak üzere konuşmacılarımızdan bir iki kelimeyle de olsa yeni teknolojilere nasıl hazırlanmak gerektiğine ilişkin bir yol haritası önermelerini özellikle bekliyoruz. Bu yol haritasında kimlerin, meslektaşların, devlet kurumlarının, meslek örgütlerinin, üniversitelerin nasıl bir yol izlemeleri gerektiğine de değinebilirlerse ayrıca memnun olacağız.

Dijitalleşme muhasebe mesleği için bir tehdit mi ya da fırsat mı? Bu konuda konuşmalarını yapmak üzere Sayın Profesör Doktor Göksel Yücel ve Doçent Doktor Burcu Adiloğlu'nu kürsüye davet ediyorum. Ancak şunu da ifade etmeliyim ki başarı, tehditleri fırsata çevirenlerindir. Hocalarım lütfen, tehditleri değil de fırsatları öne çıkarırlarsa özellikle mutlu olacağımızı bilmelerini istiyorum. Buyurun,

DİJİTALLEŞME MUHASEBE MESLEĞİ İÇİN BİR TEHDİT Mİ, YOKSA FIRSAT MI?

Burcu ADİLOĞLU⁷⁹
Göksel YÜCEL⁸⁰

Özet

Dijitalleşme işlemlere hız ve çeşitlilik getirmektedir. Gereksiz yükü azaltmakta ve daha yararlı alanlara yönelmeye imkan tanımaktadır. Ülkemizde “mali müşavirlik” olarak isimlendirilen meslek maalesef müşavirlik (danışmanlık) görevini çok az yapabilmekte, zamanının çoğunu mevcudu kaydetme ve raporlamaya ayırmaktadır. Dijitalleşmenin giderek daha fazla oranda yaratacağı zamanın danışmanlık hizmetlerine yönlendirilmesi, ülkemizde özellikle bu hizmetleri alamayan ölçekteki şirketlere çok büyük katkılarda bulunabilir. Dijitalleşme muhasebe mesleği mensuplarına danışmanlık hizmetlerini daha çok yerine getirebilmeleri açısından büyük bir fırsat olarak görülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, teknoloji, muhasebe mesleği, tehdit, fırsat

79 Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Anabilim Dalı,
adiloglu@istanbul.edu.tr

80 Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Anabilim Dalı,
gokselyucel@istanbul.edu.tr

1. Giriş

Dijitalleşme denildiğinde anlaşılması gereken, birden fazla elektronik cihazın birbirleriyle bağlantılı olarak çalışmasıdır. Bu nedenle yalnızca bilgisayar kullanımı olarak anlaşılmamalıdır. İnternet vasıtasıyla değişik kişi ve kurumların birbirleriyle elektronik olarak ceryan etmesi nedeniyle iletişim kurması, insanlara ve kurumlara işlemlerinde çok önemli hız kazandırmaktadır. Bu gelişmelerin çok hızlı biçimde ortaya çıkması da insanların hayatları sırasında bu müthiş değişime şahit olması sonucunu doğurmaktadır.

Dijitalleşmeden en fazla etkilenen mesleklerin başında muhasebecilik gelmektedir. Bu teknolojik değişime hem tanıklık eden, hem de adapte olan muhasebeciler bir yönden bazı tehditler altında bulunmakta, diğer yönden de önemli fırsatların arefesini yaşamaktadırlar. Bu inceleme bu gelişim sürecini, bazı kavramları, vak'aları ve geleceğe yönelik görüşleri içermektedir.

2. Dijitalleşme ne demektir?

İlgi çekicidir ki, bu soruyu kime yöneltseniz farklı bir tanım almanız olasıdır. Ancak çoğunluktaki çağrışım gelişmiş elektronik sistemler ve ileri teknoloji olacaktır.

“Digitus” Latince bir sözcüktür ve parmak demektir. Romalıların sayıları anlatmak için parmak kullanması bu kelimenin Avrupa dillerine “digit”, sayı, sayının bulunduğu hane gibi anlamlarla taşınması sonucunu doğurmuştur. Ancak günümüzde Fransızca’da hala parmak anlamında da kullanılmaktadır. Örneğin Fransızca parmak izi “empreinte digital” olarak ifade edilir.

Türk Dil Kurumu ise digital kelimesini kökenini Fransızca olarak göstererek aşağıdaki gibi açıklamıştır.

- 1) (*sıfat*) Sayısal
- 2) Verileri bir ekran üzerinde elektronik olarak gösteren
- 3) (*isim, fizik*) Verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi

Dijitalin zıddı olan “analog”un anlaşılması da yine çok net değildir. Eski Yunanca “*análogon, ανάλογον*” sözcüğü “benzer, kıyaslanabilir anlamlarını” taşır.

Türk Dil Kurumu kelimenin kökenini Fransızca olarak belirtmiş ve “benzer, eş” anlamı taşıdığını ifade etmiştir. Almanlar’ın ünlü Duden’i de kelimeyi “*ähnlicher, gleichgearteter Fall, benzer durum*” olarak açıklamıştır. Kelime daha çok doğal hareketi taklit etme manası taşımaktadır. Analog-dijital karşılaştırması belki en güzel açıklamasını fotoğraf makinalarında bulabilir. Doğadaki durumun bir film üzerine yansıtılması tekniği ile çalışan mekanik makinalar analog, verileri 1 ve 0 şeklinde sayısal biçime dönüştürerek çalışanlar ise dijital fotoğraf makinaları olarak isimlendirilir. Fotoğraf sanatçıları hangi tür makinanın daha iyi sonuç vereceğini halen tartışıyor olsalar da, diğer mesleklerde dijital teknolojilerin hızı ve bunun yarattığı yararlar tartışılmayacak kadar önemlidir.

Özetle, belki de “dijitalleşme” **verilerin, elektronik araçlar yardımıyla sayısallaştırılması olarak tanımlanabilir.**

Ancak bu tanımların yanında, dijitalleşmenin genel olarak toplumda elektronik sistemlerin gelişmiş bir teknoloji ile kullanılması ve bunun da daha hızlı biçimde, daha zengin bilgilere, daha az işgücü ile ulaşmak biçimde algılandığı söylenebilir.

3. Endüstri devrimleri ve Endüstri 4.0

İçinde bulunduğumuz dönemde Endüstri 4.0 kavramı ile çokça karşılaşmaktayız. Fransız fizikçi Denis Papin buhar gücünü yararlı biçimde ilk kullananlardandır. 1679 yılında icat ettiği bir kapaklı tencerede yüksek ısının pişmeyi kolaylaştırdığını görmüştür. 1698 yılında İngiliz mühendis Thomas Savery, 1712’de İngiliz mühendis Thomas Newcomen, 1781 yılında İskoçyalı mühendis James Watt buhar makinalarını geliştirdiler. İlk buharlı makinaryı geliştirmiş olma onuru hangisine verilebilir, ayrı bir mevzuudur. Ancak hiç birinin tahmin edemediği buharlı makinaların sanayide kullanılmaya başlanmasının yüzyıllar sonra Endüstri 1.0 adıyla tanımlanacağı idi.

Endüstri 2.0 tanımı 19.yüzyılın sonlarında sanayide elektrik enerjisinin kullanılmaya başlanması ve seri üretime geçilmesine verildi. Seri üretimin ilk gözlemlendiği yerler mezbahalar olmakla birlikte, 1909 yılında Ford Motor Company’nin piyasaya seri üretimle Ford T modelini sunmasıyla doruk noktasına ulaştı. Ford T üretimi Dünya sanayiini seri üretime yöneltti.

Endüstri 3.0 ise 1960’ların sonunda programlanabilir makinalar ile otomasyonun başlaması dönemi için kullanılmaktadır. Elektronik ve bilgi teknolojilerinin devreye girişi 1970’ler ve sonrasında önceki dönemlere göre çok farklı olmasını sağladı. Elektronik

bilgi işleme sistemlerinin muhasebe uygulamalarına yansması da bu dönemde gerçekleşmiştir. Nisbeten daha yakın olan bu dönemi gözlemlemiş yaşta olanlar, delikli kartlarla programlanabilir bilgisayarların önce büyük ölçekli şirketlerde, özel yazılımlarla, 1980 sonrasında ise ekranlı bilgisayarlar ve hazır paket programlar ile orta ve küçük ölçekli kuruluşlarda muhasebe düzenlerine nasıl yansıdığını hatırlayacaklardır.

2011 yılında ise Almanya'da Hannover Fuarında Endüstri 4.0 kavramı ortaya atılmış (ve buna göre öncekiler de numaralanmıştır). Endüstri 4.0 temel olarak endüstri ile bilişim teknolojilerini bir araya getirmeyi amaçlayan bir stratejidir. Bu stratejinin temelinde, yeryüzündeki tüm cihazların birbiriyle Internet bağlantılı akıllı bir elektronik sistem yer almaktadır. Siber fiziksel sistemler de denilen bu düzenle, üretim makinalarının insanlardan bağımsız olarak kendi kendilerini koordine etmeleri amaçlanmaktadır. Endüstri 4.0'ın henüz ilk adımlarında olduğumuzu düşünerek muhasebe uygulamalarında, birçok alanda olduğu gibi halen Endüstri 3.0'ın içinde olduğumuz söyleyebiliriz. Giderek gelişen bu ortam da genellikle dijitalleşme olarak anılmaktadır. Bununla birlikte Almanya'da Rechnungswesen 4.0 (Muhasebe 4.0) kavramına da rastlanmaktadır.⁸¹

4. Dijitalleşme ve insan çelişkileri

Dijital, ya da sayısal teknolojilerdeki gelişmelerin kabulü hiç şüphesiz kolay olmamıştır. Aşağıda bu konuda ilgi çekici iki vak'a yer almaktadır.

81 Swen Heinemann, Rechnungswesen 4.0, Haufe Akademie, 13.November 2017, <https://www.haufe-akademie.de/blog/themen/rechnungswesen/rechnungswesen-4-0/>

4.1. Katherine Johnson vak'ası

Günümüzde çoğu kişi İngilizce “**computer**” kelimesinin (İngilizce’den Türkçe’leştirilmesiyle “*kompiüter*”) anlamını elektronik bilgi işleme makinası olarak algılar. Nitekim bu kelime 1969 yılından itibaren Türkçe’imizde “bilgisayar” olarak kullanılmaktadır. Bu fevkalade yerleşmiş kelimenin yaratıcısı ise 1969’da Hacettepe Üniversitesi’ne alınacak ‘makine’ için ihale şartnamesine ‘**bilgisayar**’ yazdıran Elektronik Yüksek Mühendisi Aydın Köksal’dır.

Ancak geçmişte “computer” kelimesi hesaplama yapan insanlar için kullanılırdı. 1962 yılı öncesinde NASA (National Aeronautics and Space Administration) hesaplamalar için yüksek matematik bilgisi olan siyahi matematikçiler kullanmaktaydı. Irk ayrımının devam ettiği yıllarda “Colored Computers” tabelası onların çalışma mekanının kapısında yer alırdı.

1962 yılında NASA ilk kez bir IBM sistemi kullanmaya başladı. ABD’nin uzayda yörüngeye ilk yerleştirdiği Astronot John Glenn IBM 7060’ın hesaplarda hata yapması üzerine, fırlatılma öncesinde hesapları “Colored Computers” ekibinden olan Katherine Johnson’un (1918) yapması ve onaylaması şartı ile uzay kapsülüne bineceğini belirtti. Tarihteki ilk Amerikalı astronotun elektronik sistemlere değil de, bir insanın hesaplarına güvenmesi herhalde çok ilgi çekici bir örnektir. NASA ırk ayrımını yıkan önderlerden olan Katherine Johnson’un ismini binalarından birine verdi. 2015 yılına ABD Başkanı Obama kendisini Başkanlık Özgürlük Madalyası ile ödüllendirdi. Johnson halen hayattadır.

Görüldüğü gibi, günümüzdeki bilgisayar kelimesini ifade eden “computer” kelimesi geçmişte makinalar için değil “insanlar” için kullanılmaktaydı.

2016 yapımı, en çarpıcı sahnesi siyahi matematikçilerin kapısında “Colored Computers” tabelası olan “Hidden Figures” filmi bu ilgi çekici hikayeyi anlatır. Theodore Melfi’nin direktörlüğünü yaptığı film o yıl en iyi film dalında beş Oscar adayından biri olmuştur.

Pek tabii ki, ilerleyen yıllarda elektronik sistemlere olan güven artmıştır, günümüzde bu hesapların el ile yapılması düşünülemez. Günümüzde NASA’da artık böyle bir tabela yoktur.

4.2. Bir belediye kuruluşu vak’ası⁸²

1980’li yılların başlarında büyük bir şehrimizin belediyesine ait çok büyük bir kuruluş muhasebe kayıtlarının yapılması için bilgisayar kullanmaya başlamıştı. Günümüze göre fiziki hacmi çok geniş, ama kapasiteleri sınırlı bu makinelerin muhasebedeki esas görevi yevmiye defterine kayıtların yapılması, defteri kebire aktarılması ve mizan çıkarılmasında ibaretti. Günümüze göre çok basit olan bu uygulama için bilgisayarı satan uluslararası şirket tarafından özel bir program yazılmıştı. Dönemin koşulları nedeniyle henüz piyasada hazır paket programlar da mevcut değildi. Kuruluşun genel müdürü, bilgisayara geçilmesini gerekli görmekle birlikte, hata olabileceği endişesiyle manuel kayıtların da devam etmesini istemişti.

82 Bildiri yazarlarından birinin fiilen gözlemlediği bir vak’adır. İsimlerin açıklanmaması anlayışla karşılanacaktır.

Elle tutulan kayıtlar, bilgisayar çıktıları ile zaman zaman karşılaştırılıyor ve farkın nereden kaynaklandığı araştırılıyordu. İş yükünü artıran ve dehşetli bir zaman kaybına neden olan bu uygulama, bir sonraki yıl terk edildi. Tamamen bilgisayara geçildi. Ancak olay, teknolojiye duyulan güvenin eksikliği için ilgi çekici bir örnektir.

5. Dijitalleşmenin çerçevesi

Muhasebe mesleği mensuplarının dijital verilerin analizi konusunda dikkat etmeleri gereken çerçeve “big data (büyük veri)” kavramının ne ifade ettiğini, bunun yarattığı risk ve fırsatların neler olduğunu ve bunun ne faydalar yaratabileceğini anlamaktan geçer. Bu konuda aşağıdaki plan oldukça yol göstericidir.⁸³

- 1) Büyük veri nelerden oluşur? (Bilgi işlem gücü, veri kaynakları, altyapı)
- 2) Fırsatları ve riskleri nelerdir? (Kavrayış, öngörü, otomasyon)
- 3) Bize ne faydalar sağlar? (İşletmeler, muhasebe mesleği mensupları, kural koyucular)

Türker’in çalışması şu noktalara da dikkati çekmektedir: “Büyük verinin çevresindeki etik ve düzenleyici çerçeveye ilgili yeni düşüncelere ihtiyaç duyulmaktadır. İşletmeler, riskleri yönetmek ve verilerin kabul edilebilir şekilde kullanılmasını sağlamak için

83 Masum Türker, Dijitalleşme Sürecinde Küresel Muhasebe Mesleğinin Yeniden Şekillenmesine Bakış, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Mart 2018, 20 (1), s 202-235 (ICAEW, Information Technology Faculty, Big Data and Analytics – What’s New, London, 2016)

uygun bir muhasebeye sahip olmalıdırlar. Bu konuda kural koyucular önemli role sahiptirler. Bu nedenle meslek örgütlerinin politika yapıcıları ile iyi iletişim ve ilişki içinde olmaları; onların düzenleyici çerçeveyi dikkatlice düşünmeleri sağlanarak büyük verilerin kullanılabilmesi için gerekli olan becerilere yer vermeleri için teşvik etmek gereklidir.

Ayrıca, birçok yeni kaynaktan elde edilen verilerle gelişmiş analizlerin yapılması, depolanması ve uygulanması için yetenekleri ve bilgiyi paylaşmayı ve geliştirmeyi destekleyen yenilikçi yollara ihtiyaç vardır.

Büyük veri kullanırken, veri kalitesi, veri kümeleri seçimi ve modellerin oluşturulması etrafında birçok tehlikeye dikkat edilmelidir.”

2000’li yıllarla birlikte Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Dünya’da hızla ortak dil haline gelmesi, dijital teknolojiler ve yapay zeka gelişmelerinin hızlanması “denetim ve güvence” hizmetlerinin de meslek örgütlerinden bağımsız olması önerilerini getirmiştir. Bu amaçla 2005 yılında çok sayıda uluslararası kuruluşun katılımıyla kurulan İzleme Grubu (Monitoring Group)⁸⁴ 2016 yılında IAASB’nin (International Auditing and Assurance Standards Board – Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu) IFAC’tan (International Federation of Accountants – Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) bağımsız biçimde yapılanması önerisini getirmiştir.

84 Ayrıntılı bilgi için bkz: M.Türker, s.204

6. Dijitalleşme muhasebe mesleği mensuplarına ne tehditler ve fırsatlar getirebilir?

Bu soruya tatmin edici cevaplar üretebilmek için öncelikle muhasebenin ve muhasebe mesleğinin ne ifade ettiğini gözden geçirmek gerekir.

Tarih boyunca muhasebenin çok tanımı yapılmıştır. Ancak bir ekonomik birim ile ilgili karar alıcılara, yararlı mali bilgi üretmek şeklinde bir fonksiyonu yerine getirmek tanımı muhasebecilik için herhalde oldukça uygun düşecektir. Konunun bu yönünde, yani mali bilgilerin üretilmesinde teknolojinin kullanılmasından kaçınılması söz konusu olamaz. Teknoloji ve özellikle dijital teknoloji kullanımı pek tabii insan gücünden tasarruf sağlar. Nostaljik muhasebe departmanı fotoğraflarına göz atılırsa, hemen göze çarpacak eleman sayısının çokluğu bugün muhasebe departmanlarında yoktur. Ancak bu insan gücü ve zaman tasarrufu yeni hizmetlerin sunulmasına imkan verir.

Bunun en tipik örneği bankacılıkta gözlemlenebilir. Bundan kırk yıl öncesinin sadece mevduat kabul eden ve kredi açan bankacılık faaliyetleri, günümüzde son derece çeşitli ürünler sunabilmektedir. Teknolojik gelişme olmasaydı ne kredi kartları bu kadar gelişebilir, ne de türev ürünlerinden bahsedilebilirdi. Günümüzün giderek yaygınlaşan türev ürünleri ancak 1990'ların başında haberleşmenin artması ile sözü edilir hale gelebilmiştir. Günümüz bankalarında emek yoğun biçimde verilen hizmetler, teknoloji ile sunulmuş, ama yeni ürünler yeni işgücüne ihtiyaç doğurmuştur.

Dijitalleşmenin belki de en büyük tehditlerinden biri, insanların makinaya değil, makinanın insana hükmetmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bugün bankaların muhasebe kayıtlarının çoğunu insanlar değil, “sistem” yapmaktadır. Sadece muhasebede değil, hayatımızın her alanında “sistem”de meydana gelen aksaklıkların hayatı nasıl durdurabildiğinin örneklerini görmekteyiz.

Aşırı derecede makinalaşma veya teknolojiye sahip olma, bilen, düşünen insan sayısını azaltmaktadır. Son derece basit bir örnek olarak, bir kişiye bir sayının karekökünü sorunuz. Gözlemleyeceğimiz şey, hemen bir hesap makinası aradıkları olacaktır. Manuel olarak karekök hesaplayanlar ya yaşı ileri olanlar, yani bunu öğrenmiş ve çokça uygulamış olanlar, ya da matematikçilerdir. Ülkemizin muhasebe düzeninden tipik bir örnek ise 1994 yılı başından bu yana kullandığımız Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği eki olan Tekdüzen Hesap Planında gizlidir. Bu hesap planı esas olarak özellikle maliyet ve giderlerini önceden belirleyen (bütçeleyen) işletmelere yöneliktir. Yansıtma hesaplarının asıl fonksiyonu budur. Bütçe hazırlamayan işletmelerde bu hesaplara gerek yoktur. Eğer kayıtlar manuel olarak tutuluyor olsa idi, bu gereksiz aktarmalar sorgulanabilirdi. Ancak yükün bilgisayara aktarılmış olması, bütçe hazırlamayan işletmelerde çeyrek yüzyıldır bu anlamsız işlemlerin sürmesine neden olmaktadır. Özetle, teknolojinin düşünen insanların sayısını azaltması belki de en önemli tehdittir. Teknolojiye işini kaptıran insanlara yeni alanlar yaratabilirsiniz, ama düşünmeyi engelleyen bir düzen sadece muhasebecilik için değil, herkes için önemli bir tehdittir.

Dijitalleşmenin ülkemizde muhasebe dünyasına belki de en önemli etkisi Maliye'nin elektronik uygulamalarıyla gerçekleşmektedir. E-defter, e-fatura ve benzeri uygulamalar vergi denetimini giderek etkin hale getirecektir. Dijital muhasebenin ve vergi denetiminin ulaştığı noktanın meslek mensuplarına aktarılması için TÜRMOB'un aynı isimle 2018 yılında düzenlediği ve bir e-kitap halinde üyelerine sunduğu kitap bu konuda önemli bir hizmettir.⁸⁵

Hiç şüphesiz muhasebe mesleği mensuplarının da en muzdarip olduğu kayıtdışı uygulamaların giderek azalması, hiç şüphesiz bu değerli meslek mensuplarının mükelleflerine daha fazla danışmanlık hizmeti sunmalarına olanak sağlayacaktır. Özellikle küçük ve orta boy işletmelerimizin çok ciddi mali danışmanlık ihtiyaçları mevcuttur. Günümüzde mali müşavirlerin yeterince sunmadığı bu hizmetin, hem dijitalleşme ile sağlanan zaman tasarrufu, hem de etkin vergi denetimi ile sunulabilir hale gelmesinin ülke ekonomisi için çok değerli olacağını vurgulamak dahi gereksizdir. Ancak gelecekte muhasebe mesleğine olan ihtiyacın azalacağı gibi bir düşünce asla olmamalıdır. Sunulan hizmetin niteliği değişebilir, ancak karar alma süreçlerinde mali müşavirlerin önemi giderek artacaktır.

Dünya'nın önemli danışmanlık şirketlerinden Accenture'un 2016 yılındaki bir raporundaki şu ifadeler ilgi çekicidir.⁸⁶

“Makine çağı insan müdahalesine ihtiyaç duyacaktır. Otomasyon, öğrenen makinalar, yapay zeka finans ekibinin bir parçası olmak-

85 TÜRMOB, Dijital Muhasebe ve Vergide Gündem, Seminer Notları, 2018, <https://turmob.org.tr/seminernotlari/files/assets/basic-html/page-1.html>

86 Accenture, From reporting the past to architecting the future, 2016.

tadır. Geleneksel hizmetlerin çoğunluğunu onlar üstlenecektir. Ancak bu finansçılara olan ihtiyacı azaltmayacak, ufuklarını değiştirecektir. Rahatlayan zaman yönetimlerinde karar odaklı çalışmalara ağırlık verebileceklerdir.”

Gelecekte mali müşavirlerin, işletmelerimizin stratejik ve kısa vadeli karar almaya yönelik muhasebe faaliyetlerinde çok daha fazla katkıda bulunacağını öngörmek mümkündür. Şirketlerin bütçeleme, planlama ve kontrol, risk yönetimi gibi konularda mali müşavirlerin hizmetlerine önemli ihtiyaçları vardır.

7. Sonuç

Bundan birkaç on yıl öncesini hatırlayanlarımız, teknolojinin bize hızlı biçimde sunduğu olanaklarla iş çeşitliliğimizin ve iş verimizin ne kadar arttığını gözlemlene şansına sahip olmuştur. Çok değil, otuz yıl kadar önce muhasebede bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasına nasıl kolaylıkla adapte olduysak, dijitalleşmede de aynısını yaşadığımız ve yaşamaya devam edeceğimizi keşinir. Sağlanacak zaman tasarrufunun danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerine yönlendirilmesi de kaçınılmazdır. İşletmelerimizin de buna ihtiyacı vardır. Teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, yaratıcılık, günümüzün yaygın terimiyle inovasyon insanlara aittir. Belki de teknolojinin iş yükünü sırtlaması, zaman tasarrufunun yeniliğe yönlendirilebilmesi nedeniyle gelişmeyi çığ gibi büyütmektedir. Hiç şüphe yoktur ki, muhasebeyi kişi ve kurumlara yararlı bilgi sunma uğraşı, onlara yön gösterme işleri olarak gördüğümüz sürece muhasebe mesleğini yürütenlerin hem bilgi birikimi, hem de saygınlığı daha da artacaktır.

Ek:

Hukukta ve tıpta dijitalleşme vak'aları: Robot avukatlar, robot cerrahlar

Amerika Birleşik Devletlerinde, hukuk davalarında kullanılmak üzere bir sanal robot geliştirilmiştir. Ross adı verilen bu yapay zekayı ABD'nin önce gelen hukuk firmalarından Baker & Hostetler, iflas davalarında 2017 yılının Mayıs ayı içerisinde kullanmaya başlamıştı. Bünyesinde yaklaşık 900 avukat çalıştıran Baker & Hostetler firması dünyanın en büyük hukuk şirketlerinden biridir.

Firma, teknoloji devi IBM tarafından geliştirilen yapay zeka Ross'u iflas ve icra bölümünde çalışan 50 avukata yardımcı olması için kullanılmıştır. Öğrenme kapasitesine sahip yapay zekanın Amerika'nın en büyük dolandırıcılık davası Bernie Madoff duruşmasında kısmen kullanıldığı ve Ross'un verdiği bilgilerin yararlı olduğu söylenmiştir.

Güncel yasaların öğretildiği Ross'un, avukatlara istedikleri cevabı bulmak için zaman kazandırdığı ifade edildi. Ross'un duruşmalarda kullanılmayacağını belirten şirket, "Avukatlar binlerce sayfayı bulan belgeleri okumak yerine, Ross'tan gerekli bilgileri alabilirler bu hem onlar hem bizim için zaman kazanmak anlamına gelir" açıklamasını yaptı.

Ross'un sadece belge taramadan kullanılmayacağını avukatlara aynı zamanda gereken yaratıcı cevapları da sağladığı belirtildi. Ross'un geliştiren ekibin sorumlusu Andrew Arruda, birçok hukuk şirketinin de ön sipariş verdiğini ancak bunları henüz halka

açıklamadıklarını söyledi. Arruda ayrıca Ross'un kapasitesinin genişletilerek fikri mülkiyet, ceza, vergi ve iş hukuku konularında bir uzman haline getirileceğini ekledi.

Ross, hizmet sektöründe kullanılan ilk yapay zeka değildir. Georgia Technology Üniversitesi öğrencilerin sorularına cevap vermesi için Jizz adında bir yapay zeka kullanmaya başlamıştı. Üniversite, öğrencilerin Jizz'i gerçek insandan ayıramadıklarını ve eşit oranda puanlama yaptıklarını açıklamıştı.⁸⁷

Robotların yaygınlaşması süreci ivme kazanmış görünmektedir. Buna en büyük örnek olarak ise Stanford Üniversitesi'nde öğrenci olan 20 yaşındaki Joshua Browder, İngiltere'deki otomobil park kurallarının oldukça sıkı olduğunu fark etmesi ve sürücülerin hatalı olduğunu düşündükleri park cezalarına itiraz edebilmeleri için DoNotPay isimli chatbotu geliştirmesidir. Yapay zeka destekli chatbot sahip olduğu algoritmalar ile sürücülerin şikayetlerine uygun bir itiraz dilekçesi hazırlayıp dilekçeyi ilgili makamlara iletliyordu.

İngiltere'de 200.000'den fazla park cezası itirazında yüzde 60'ın üstünde başarılı olan ve cezaların silinmesini sağlayan DoNotPay 2017 yılının başında ABD'de; San Francisco, Chicago, Denver ve Los Angeles'ta da kullanılmaya başlandı. Browder'ın açıklamasına göre 2017 yılında chatbox 375.000 adet park cezasının silinmesini sağladı. Bütün bu gelişmelere ek olarak, İngiliz bilim adamları yapay zeka teknolojisi ile 'robot yargıç' da geliştirdi. Yapay zekanın son ürünü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'n-

87 https://www.ntv.com.tr/amp/teknoloji/ilk-robot-avukat-goreve-basliyor,0cvqy_XBnUesBjsVuIizQQ

de (AIHM) görülen davalardan yüzde 79'unun hükmünü doğru tahmin etti. Londra'daki UCL Üniversitesi ile Sheffield Üniversitesi'ndeki bilgisayar mühendislerinin geliştirdiği algoritma, davaları hem yasal hem ahlâki boyutlarıyla inceleyebiliyor. Algoritmayı geliştiren ekip, yapay zekası olan bir bilgisayara AIHM'de görülen 584 davayı yükledi. Bilgisayar da ortada bir insan hakları ihlali olduğunda; bazı ifadelerin veya bilgilerin dava metinlerinde daha sık kullanıldığını tespit etti. 'Robot yargıç' 600'e yakın davanın hükümleriyle ilgili tahminlerde bulundu. Neredeyse her beş karardan dördü doğru tahmin edildi.⁸⁸

ABD'nin üst düzey avukatları, bazı hukuki anlaşmalardaki hataları bulmak için yapay zeka yazılımıyla mücadele etti. Özel olarak geliştirilen yazılım, avukatları kendi yaptıkları işte saf dışı bırakarak daha hızlı ve daha iyi sonuç verdi.

Bir yapay zeka araştırma şirketi olan LawGeex tarafından başlatılan çalışmaya Stanford Üniversitesi Duke Hukuk Fakültesi ve Güney Kaliforniya Üniversitesi'nden hukuk profesörleri dahil oldular. Yasal sözleşmeleri değerlendirmek üzere eğitilmiş bir yapay zeka yazılımı ise bu Voltran niteliğinde birlikteliğin ilk projesi oldu. Yazılımın ilk hedefiyse 20 deneyimli avukatı yenmekti. İnsan avukatlar, sözleşmeleri gözden geçirdiler ve 30 hukuki sorunun tespiti için 4 saat harcadılar. %85 oranında doğruluk payına ulaşan insanlar, yapay zekanın %95'lik doğruluk başarısı karşısında boyun eğmek zorunda kaldılar. Üstelik insanların 4 saatlik uğraşı karşılığında yalnızca 26 dakikada bütün işlemleri tamamladı.

88 <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37750409>

Avukatlar söz konusu yazılımın çoğu standart prosedürü tek başına üstlenebileceği konusunda hem fikirler. Ancak onlara göre bu, şimdilik avukatlık mesleğinin sonu değil. Sadece işlerini daha hızlı yapmalarını sağlayacak önemli bir avantaj veriyor. Profesör Erika Buell “*Yapay zeka bir sözleşmenin ilk incelemesini yaparsa avukatlar, diğer müşterek danışmanlık ve önemli davaları için zaman kazanabilirler*” açıklamasında bulundu.

İnsan avukatların yerlerini tamamen yapay zekaya bırakmaları şüphesiz ki söz konusu değildir. Ancak yazılımların kısa sürede pek çok görevi insanlardan daha hızlı yapmaları ciddi bir ilerlemedir.⁸⁹ Avukatların işlerinin çok önemli bir kısmını oluşturan ve epey zaman alan dava ön incelemeleri aşamaları böylelikle yerini gelecekte ağırlıklı olarak danışmanlık faaliyetlerine bırakacaktır.

Keza aynı durum günümüzde diğer meslekler için de geçerlidir. Tıpta da robotların büyük bir rol oynaması “robotik cerrahi” bölümlerinin kurulmasına da sebep olmuştur. Günümüzde birçok tıbbi vak’a artık robot cerrahlarla çözülmektedir. Tıp doktorları bunu mesleklerinin gelecekte yok olması açısından bir olarak tehdit değil fırsat olarak görmektedir. Robot cerrahların birçok yükü üzerlerinden alması sebebiyle doktorlar daha çok ameliyat yaparak daha fazla kişiye faydalı olacaklarını ve böylelikle zamanlarını topluma daha faydalı bir şekilde kullanacaklarını belirtmektedir.

89 https://mashable.com/2018/02/26/ai-beats-humans-at-contracts/#1j2n_vuXYkqr

KAYNAKÇA

Accenture, From Reporting the Past to Architechting The Future, 2016.

Masum Türker, Dijitalleşme Sürecinde Küresel Muhasebe Mesleğinin Yeniden Şekillenmesine Bakış, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Mart 2018, 20 (1), s 202-235 (ICAEW, Information Technology Faculty, Big Data and Analytics – What’s New, London, 2016)

Swen Heinemann, Rechnungswesen 4.0, Haufe Akademie, 13.November 2017, <https://www.haufe-akademie.de/blog/themen/rechnungswesen/rechnungswesen-4-0/>

TÜRMOB, Dijital Muhasebe ve Vergide Gündem, Seminer Notları, 2018, <https://turmob.org.tr/seminernotlari/files/assets/basic-html/page-1.html>

Çevrimiçi: https://www.ntv.com.tr/amp/teknoloji/ilk-robot-avukat-goreve-basliyor,0cvqy_XBnUesBjsVu1izQQ

Çevrimiçi: <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37750409>

Çevrimiçi: https://mashable.com/2018/02/26/ai-beats-humans-at-contract-s/#1j2n_vuXYkqr

Vedat ADAK

Oturum Başkanı

- Hocamıza çok teşekkür ediyoruz.

Dijitalleşmenin, teknoloji kullanımı ile meslek mensubunun çok daha az operasyonel iş yapmak durumunda kalacağı ama çok daha fazla mesleki yargıyı kullanmak zorunda kalacağını önümüzdeki günlerde daha çok göreceğimizi düşünüyorum.

Muhasebe ve finans alanında önemli dönüşümlerin habercisi, blok zincir teknolojisi; bu konudaki konuşmalarını yapmak üzere Sayın Burcu Sakız, Sayın Günay Deniz Dursun ve Sayın Semih Sakız'ı kürsüye davet ediyorum.

Dünya bu konuda neden bu kadar heyecanlı, gerçekten, bankalar aradan çıkıyor mu? Bizleri neler bekliyor? Bu konuşmadan bunları öğreneceğiz. Buyurun lütfen,

MUHASEBE VE FİNANS ALANINDA ÖNEMLİ DÖNÜŞÜMLERİN HABERİCİSİ: BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİ

Burcu SAKIZ⁹⁰

Günay Deniz DURSUN⁹¹

Semih SAKIZ⁹²

ÖZET

Günümüz bilgi çağında yaşanan gelişmeler ışığında, hızla değişim gösteren ekonomik ve sosyal değişimler, beraberinde teknolojik gelişmelerden yararlanmayı gündeme getirmektedir. Her geçen gün farklı yapı ve özelliğe bürünen teknolojik ilerlemeler, işletmeleri dijital ortamla daha fazla etkileşim içinde bırakmaktadır. Bilgi teknolojileri hızlı bir şekilde gelişip değişik alanlara yayılmakta ve geliştirilen uygulamalar sayesinde işletmeler, çalışanlar ve iş kolları önemli bir değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Yaşanan bu dönüşüm işletmeleri teknoloji ile bütünleştirerek daha etkili ve verimli hale getirmektedir. Özellikle işletmelerin

90 Burcu SAKIZ, THY, İstanbul Aydın Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, burcubaydar78@gmail.com

91 Günay Deniz DURSUN, Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü, gunaydenizdursun@aydin.edu.tr

92 Semih SAKIZ, THY, Marmara Üniversitesi, İşletme Yüksek Lisans Öğrencisi, ssakiz@gmail.com

organizasyonel yapılarının, değer ve tedarik zincirinin, operasyonel süreçlerinin ve müşteri deneyimlerinin bu dönüşümle birlikte değiştiği görülmektedir. Bu durum tüm işletmeleri ve fonksiyonlarını etkilemekle birlikte özellikle finansal teknolojilerde yaşanan gelişme ve uygulamalar, muhasebe mesleğini ve meslek mensuplarını da ilgilendirmektedir. Söz konusu ilerleme ve yenilikler, muhasebe bilgi sisteminde de kayıtlama, sınıflama, raporlama ve analiz gibi bütün süreçlerde değişim yaşanmasına neden olmaktadır. Bu gelişmeler arasında öne çıkan, son zamanlarda giderek popülerliği artan, pek çok kişi ve kuruluşun ilgi gösterdiği dijital paralar ve “Blok Zinciri” teknolojisi, özellikle muhasebe ve finans çalışanlarının alışkın olduğu geleneksel sistemleri ve ekonomik yapıyı belirli alanlarda değiştirebilecek bir oluşum olarak gösterilmektedir. Bilgi teknolojilerindeki yıkıcı gelişmeler, muhasebe bilgi sisteminde, uygulamalarında muhasebe meslek mensuplarının yeni kavramları ve uygulamaları takip etmesini ve öğrenmesini de gündeme getirmektedir. Bu değişim gündemi ile hazırlanan bu çalışmada blok zinciri teknolojisi ele alınmış ve muhasebe alanında yaratabileceği etkileri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Blok Zinciri Teknolojisi, Muhasebe

JEL Sınıflandırması: M40, M41

SIGN OF IMPORTANT TRANSFORMATIONS IN ACCOUNTING AND FINANCE: BLOCKCHAIN

ABSTRACT

In today's information age, the rapidly changing economic and social changes bring about the utilization of technological de-

velopments. The technological advances that are becoming different structures and features day by day leave businesses more interacting with the digital environment. Information technology develops rapidly and widely used in different fields, and enterprises, employees and business lines are experiencing a significant change and transformation. These living transformations make businesses more efficient and efficient by integrating with technology. In particular, it seems that the organizational structures of enterprises, value and supply chain, operational processes and customer experiences changed with this transformation. This affects all businesses and functions, but also developments and applications in financial technology, accounting profession and professionals. Progress and innovations, in the accounting information system, cause changes in all processes such as registration, classification, reporting and analysis. Among these developments, digital money and “Blockchain” technology, which has attracted the attention of many people and organizations that has become increasingly popular in recent years, has been shown as a form that can change the traditional systems and economical structure especially accustomed to accounting and finance staff. The destructive developments in information technologies also bring about the follow up and learning of new concepts and practices of accounting professionals in their accounting information systems. In this respect, in this study blockchain technology and its impacts on the field of accounting were evaluated.

Keywords Kelimeler: Blokchain Technology, Accounting

JEL Classification: M40, M41

1. GİRİŞ

“Bilgi çağı” olarak adlandırılan günümüzde, bilgiyi elde etme ve kullanmada en önemli kaynaklardan birisi teknoloji olarak kabul edilmektedir. Baş döndürücü bir hızla gelişmekte olan bilgi teknolojileri, global olarak yaşanan diğer gelişmelerle beraber ekonomi, elektronik ticaret, muhasebe gibi alanlarda işlemlerin gerçekleştirilmesinde ve iletilmesinde zamandan tasarruf ve hız ile maliyetlerdeki düşüş gibi çeşitli faydaları da sağlayarak kripto paralar, blok zincir gibi yeni kavramları da gündeme getirmiştir. Devletler, yaptıkları yasal düzenlemeler ile elektronik işlemleri yasallaştırarak geçerli kılmışlardır. Bu tarz gelişmelerin yaşandığı bilgi toplumu, “stratejik üretim faktörünün bilgi olduğu toplumsal yapı” olarak tanımlanmaktadır (Taşcı, 2007).

Özellikle 2008 yılında yaşanan küresel finansal krizin ardından, finansal teknolojilerde basit, hızlı, güvenli, hataların az olduğu ve üçüncü şahıslara bağımlılığın azaltılmaya çalışıldığı metot ve yazılımlar geliştirilmeye çalışılmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojileri, bilgi ekonomisinin en önemli unsurları arasında sayılmakta ve bilgi ekonomisinin, bilginin elde edilmesi, işlenmesi ve dönüştürülmesi ile birlikte dağıtım aşamalarından oluştuğu kabul edilmektedir. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ’nin tanımına göre bilgi ekonomisi “üretim ve dağıtımda bilginin kullanıldığı ekonomi” dir (OECD, 1996). Bu ekonomi içinde, devletler ve işletmeler üzerinde üretim süreci, verimlilik, etkinlik, karlılık, kalite ve rekabet gibi alanlarda çeşitli etkiler meydana getiren özellikle Blok zinciri teknolojisi gibi gelişmeler, muhasebe bilgi sisteminde de kayıtlama, sınıflama, raporlama ve analiz gibi tüm süreçlerde bir takım önemli değişimlere neden olmaktadır.

Bu değişimlerin ortaya çıkarttığı önemli gelişmelerden olan dijital paralar, blok zinciri teknolojisini kullanan en popüler alan olarak bilirse de bu teknolojinin maliyeti düşük, kolay erişilebilir ve istikrarlı bir altyapı sunması nedeniyle uygulama alanını seçimlerde kullanılan oy verme işlemlerinden, akıllı sözleşmelere, patent ve fikri hakların korunmasına, sağlık hizmetlerinin verilmesine, tedarik zinciri yönetimine kadar genişletme fikrini doğurmuş, her geçen gün daha kapsamlı olarak kamu sektörünü ve işletmeleri bu konuda çalışmaya sevk etmiştir (Boucher,2017). Blok zinciri dahil olmak üzere bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler tüm bireyleri, işletmeleri, kurumları etkilediği gibi muhasebe mesleğini ve meslek mensuplarını da etkilemektedir.

2. BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİ TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE BİLEŞENLERİ

Geçtiğimiz 10 sene içerisinde geçen süre, hızlı teknolojik gelişmelere sahne olunan ve özellikle muhasebe ve finans alanını etkileyen önemli inovasyonlara sahne olmuştur. 2008 yılından günümüze kadar olan süre, “Finansal Teknolojiler (FinTech) 3.0” olarak adlandırılmakta ve aralarında Bitcoin ve Blok zincirinin de olduğu önemli gelişmeleri içermektedir. Bu gelişmeler aşağıda listelenmiştir:

- 2008: Eşten eşe (peer-to-peer) aracısız finansman kavramını ortaya çıkması,
- 2009: Bitcoin, Blok zinciri 1.0 kavramlarını ortaya çıkışı ve geliştirilmesi,
- 2011: Google Wallet teknolojisinin geliştirilmesi,

- 2013: Ethereum ve kripto halka arz süreci, Blok zinciri 2.0 teknolojisinin geliştirilmesi,
- 2015: İlk kez mobil bankacılık uygulamalarının kullanımı, şubeye gidip işlem yaptıranların sayısını geçmesi. Ayrıca yüz tanıma teknolojileri gibi gelişmeler ile tüketicilerin yüzlerini tarayarak elektronik ödemeleri doğrulamasına olanak sağlayan sistemlerin kullanılmaya başlanması,
- 2017: Hyperledger Projesi, Blok zinciri 3.0 teknolojisinin başlangıcı (Zimmerman,2016).

Bu gelişmeler içinde son dönemlerde ismi çok fazla duyulmaya başlanan ve çok popüler olan kavramlardan biri olan Blok zinciri teknolojisi, şifrelenmiş işlem takibi sağlayan dağıtık bir veri tabanı altyapısı olarak tanımlanmaktadır. Her ne kadar Blok zinciri denilince akıllara genellikle bir dijital para birimi olan Bitcoin gelse de, Blok zinciri aslında bu dijital para birimlerinin altında yatan teknolojidir. Bugüne kadar bilinen tüm muhasebe ve denetim uygulamalarını değiştirebilecek bir güce sahip olan bu teknolojide, her bir bilginin bloklar halinde, gelişmiş şifreleme algoritmaları vasıtasıyla birbirine bağlanarak kaydedildiği dağıtık veri tabanı, bir merkeze bağlı olmaksızın işlem yapabilme imkânı sağlamaktadır. Yapılan işlemler silinemez ve geri alınamaz özelliğe sahiptir. Kullanıcılar bir merkezi otorite ya da aracı kullanma ihtiyacı olmaksızın ağa bağlanarak yeni işlemler gönderip, yapılan işlemleri doğrulayabilir ve yeni bloklar oluşturabilirler. (Metin, 2017). Literatüre bakıldığında genellikle Blok zinciri teknolojisi ve dağıtık kayıt teknolojilerinin birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Dağıtık bir sistem olarak dağıtık kayıt oluşturma

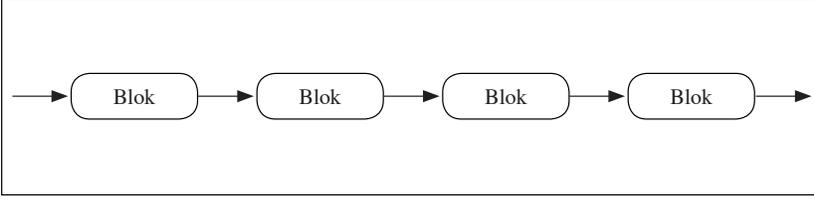
yöntemi, Blok zinciri teknolojisinin temelini oluşturmaktadır. Çoğunlukla finansal servislerde kullanılsa da, birçok farklı alanda blok zinciri teknolojisi ile merkezi olmayan, dağıtık, otonom yapıya sahip uygulamalar geliştirilebilmektedir (Karaköse,2017). Blok zincirinde yapılmak istenen işlemler, tasarım gereği tek bir sunucudan sağlanmak yerine, yaygın bir bilgisayar ağı üzerinde dağıtılmış işlem kaydı olarak çalışmaktadır. Ağa katılan birimler, tüm verileri blok zincirinde tutar ve geliştirme yapmak için birlikte çalışabilirler.

Blok zinciri, temel olarak değer içeren verilerin (para, kimlik, değerli kağıtlar, sözleşmeler) güvenli ve emin bir şekilde depolanması ve yönetilmesi için tasarlanmış bir teknolojidir. Esasında bu zincir temelde, birden fazla tarafın birbiri ile güvenli olarak iş birliği yapabilmesine olanak tanıyan dağıtılmış bir defterdir. Muhasebedeki mizan defterine benzeyen blok zinciri ağı, tüm para alışverişlerinin tutulduğu, tek bir noktada saklanmayan yani merkezi olmayan, dolayısıyla daha güvenli bir zincirdir. Ağ üzerinde yapılan tüm işlemler bütün kullanıcılar tarafından onaylanıp kaydedilmektedir. Bu altyapının sağladığı şeffaflık, gerçekleşen işlemlerin değiştirilmesine veya silinmesine izin vermediğinden daha da önem kazanmaktadır (Ovenden, 2017). Blok zinciri teknolojisinin getirdiği en büyük kolaylıklardan biri, herhangi bir aracı olmadan her kullanıcının ağa bağlanabilmesi, yeni işlemler gönderebilmesi ve işlemleri doğrulayabilmesidir. Özel bir şifreleme algoritması kullanılarak kendinden önceki ve sonraki bloklar ile ilişkili olarak yaratılan blokların saklandığı ağda yer alan noktalardan biri silinse bile, defterin içindeki bilgiler, ağda bulunan diğer noktalarda da saklandığından kaybolmamaktadır. (Finansnet, 2017)

Blok zinciri, merkezi bir kayıt ve kontrol mekanizması olmadan değer üretilmesini, kayıt edilmesini, transferini ve saklanmasını sağlamaktadır. Bu defteri, ağa dahil olan herkes tutabilir, inceleyebilir ve yapılan işlemlerin doğruluğunu kontrol edebilir. Dağıtık bir yapıya sahip yani merkezi olmayan bir ağ yapısındaki uç bilgisayarlarda bloklar birbirinden bağımsız olarak tutulduğundan, herhangi bir merkezi hatadan kaynaklanacak sorunlara karşı dirençli olmaktadır. (Çakracıoğlu, 2016)

Blok zincirinin aşağıda detayları verilen üç temel bileşeni bulunmaktadır: Bloklar, Dağıtık ağ ve veri tabanı, Mutabakat mekanizması (Dogantekin, 2016).

Blok: Bloklar, verilerin saklandığı yapılardır. Her bir bilginin bloklar halinde, gelişmiş şifreleme algoritmalarıyla, birbirine bağlanarak kaydedildiği bloklar, bir ağ üzerinde bulunan dağıtık veri tabanını oluşturmaktadırlar. Ağ oluşturan blok yapıları “Blockchain” yani Blok zinciri olarak adlandırılan bir zincir şeklinde (zaman açısından doğrusal bir dizi yapısında) düzenlenmektedir. Bloklar, kendilerinden önceki bloğa ait özetleme (hash) bilgisini içermekte ve bu bilgiyi kendisine ait özetleme bilgisini oluşturmakta kullanmaktadırlar. Blok zinciri, blok halinde birbirine zincirlenmiş veriyapıları olarak tanımlanabilse de, daha doğru ifadesi güvenli bir ağ üzerinde depolanan dağıtık hesap defteri (distributed ledger) teknolojisi olarak yapılabilmektedir (Parlakay, 2017).

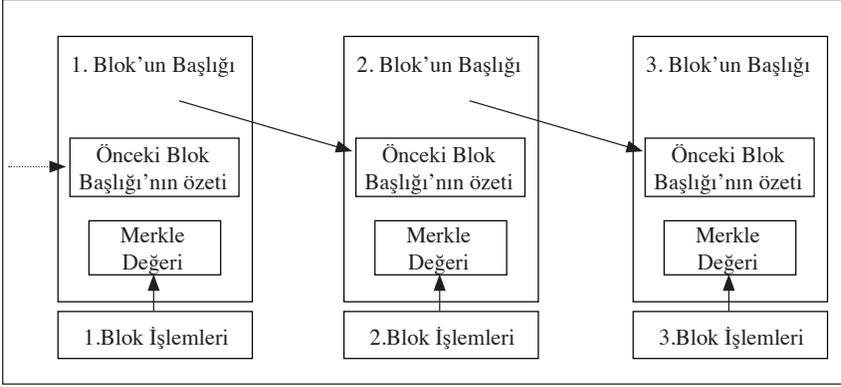
Şekil 1. Blok yapısı

Blok = Başlık (Header) + Veri

Her bir blok, bir başlık (header) ve verileri barındıran bir yapıdan oluşmaktadır. Başlık olarak adlandırılan kısımda, veri bütünlüğünü kontrol etme amaçlı bilgiler bulunmaktadır.

Başlık (Header) = Hash Değeri + Merkle Kök Değeri + Zaman + Nonce Değeri

Bütün bu bilgiler ana olarak, bir önceki bloğa ait özetleme (hash) değeri, blok içindeki verilere ait Merkle kök değeri adı verilen, tüm verilerden tek bir özetleme verisine erişim değeri, zaman bilgisi (timestamp) ve istenilen blok özetleme değerini üretmek amacı ile kullanılan değiştirilebilen sayı değeri olan Nonce değerinden oluşmaktadır (Çakrancıoğlu 2016). Oluşturulan blok ağ üzerindeki diğer katılımcılar tarafından doğrulandıktan sonra bir kopyası alınır. Bu sayede ağ üzerindeki bütün katılımcılar senkronize olmaktadır (Naiboglu, 2017).

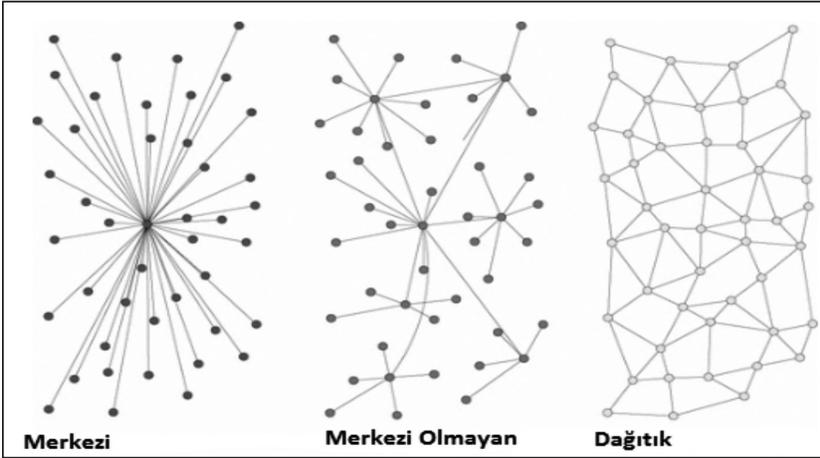

Şekil 2. Sade Bir Blok Zincir Yapısı

Zincirdeki her blok, kendinden bir önceki bloğun özetini içermektedir ve bu sayede bloklar birbirine bağlanarak bir zincir oluşturmaktadırlar. Mevcut bloğun özet değeri bulunurken, bir önceki bloğun özet değeri de işleme katılmaktadır. Bir blok ne kadar eskirse, o kadar güvenilirdir ve değiştirilmesi de imkansızdır (Çakrancıoğlu 2016).

Dağıtık, merkezi olmayan ağ yapısı: Bu teknolojiye tüm bilgiler yani bloklar, dağıtık bir diğer ifade ile merkezi olmayan, katılımcılara açık bir ağ yapısı üzerindeki tüm makinelerde eşlenik kopyalar olarak saklanmaktadır. Bilgilerin bloklar halinde, gelişmiş şifreleme algoritmaları yardımı ile birbirine bağlanıp, kayıt edildiği dağıtık veri tabanı yapısı, bir merkeze bağlı olmaksızın işlem yapabilme imkanı vermektedir. Teknolojiyi oluşturan bu dağıtık yapı, tekil bir ara kuruma/bireye olan ihtiyacı ortadan kaldırmakta, merkezi olmadığı için de, merkezi yapıya ait olan

maliyetler ve riskleri de ortadan kaldırılmaktadır. Blok zinciri ile kayıt altında olan her işlem, şifrelenmiş bir şekilde tutulduğundan, muhasebe kayıtlarında da bu veriler her zaman denetlenebilir ve görünebilir olacak, kopyalamanın önüne geçilebilecektir (Altunbaşak, 2018).

Şekil 3. Ağ yapıları

Mutabakat yapısı: Blok zincirini oluşturan blokların olduğu dağıtık ağ yapısında, ağda bulunan tüm bilgisayarlarda zincirin bir kopyası bulunmaktadır. Ağdaki bloklar değiştirilememektedir, silinememektedir. Sadece ekleme ve güncelleme işlemleri yapılabilmekte, ağ güncel tutulmaktadır. Şifrelenmiş işlemler ile takibi sağlayan dağıtık bir veri tabanı olan Blok zinciri, bir merkeze bağlı değildir. Bunu sağlamak için ağ genelinde mutabakat yani “consensus formation” yapılması gerekmektedir. Teyid ve doğrulama yapısını ağ kendi içerisinde yapmaktadır. Örneğin teknoloji

olarak Blok zinciri temeline dayanan bir kripto para birimi olan Bitcoin için, global bir durum değişikliğinde mutabakata varma süresi ortalama 10 dakika, bir başka kripto para birimi olan Ethereum blok zincirinde ise bu süre ortalama 15 saniye olarak verilmektedir (Dogantekin,2016).

Blok zincirleri herkese açık, özel yada karma (hibrid) yapıda olabilirler. Herkese açık olan (public) blok zincirlerine herkes katılabilirken, özel (izine dayanan) blok zincirleri için izin almak gerekliliği bulunmaktadır. İşletmelerin verilerini işleme ve raporlama bakımından hız ve gizliliğe dayanan bu tür blok zinciri kullanmayı tercih etmeleri teknolojik açıdan mümkündür (Jenner,2017). Karma yapıda ise, herkese açık ve özel yapılar birlikte kullanılabilir. Örneğin muhasebe süreçleri için özel blok zinciri yapısı kullanılırken, halka açık raporlar için herkese açık blok zinciri modeli kullanılabilir. Buradaki amaç, özel blok zincirleri ile veri aktarımı gerçekleştirilen tarafların, daha sonra herkese açık olan blok zincir kullanımına geçebilmesidir. (International Tax Review, 2017:2)

3. BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİNİN MUHASEBE ALANINA ETKİSİ

Özellikle dijital para birimlerinin en bilinenlerinden olan Bitcoin ile gündeme gelen Blok zinciri teknolojisi, kripto paralar dışında da kullanım alanları bulunmakta ve günden güne bu alanlara yenileri eklenmektedir (Rosenberg, 2017). Başta bankacılık ve finans olmak üzere havacılık, sağlık sigorta, devlet kurumları, havacılık sektörü gibi birçok kurum ve işletme blok zinciri teknolojisini kendi alanlarına uygulamanın yollarını araştırmaktadır. Bü-

tün bunlarla birlikte, bu teknolojinin daha emekleme aşamasında olduğu, sürekli geliştiği ve dönüşüm niteliğinde yenilikleri barındırması sebebiyle işletme seviyesindeki etkilerinin tam olarak ortaya konmasının henüz mümkün olmadığı belirtilmektedir. Bu nedenle birçok işletme, blok zinciri teknolojisinin sunduğu imkanları anlamak ve olası etkilerini gözlemek için kendi prototip teknolojilerini oluşturmaya başlamıştır (Deloitte Raporu, 2017) .

Teknolojideki ilerlemeler ve inovasyonlar sayesinde ortaya çıkabilecek dönüşümün süreklilik arz edeceği kesindir. Küreselleşmenin etkisiyle yoğun rekabet altında başarılı olmaya çalışan işletmelerin yaşamlarını sürdürmesi bu dönüşüme uyum sağlamaları ile mümkün olacaktır. Bu açıdan bakıldığında yaşanan gelişmelerin, tarihsel süreçte bilinen en eski işletme fonksiyonlarından olan muhasebeyi de biçimlendirmeye devam ettiği görülmektedir. Muhasebenin birbiri ile iletişim kurabilen etkileşimli sistemlere dönüşmesi; belge, kayıt, rapor, arşiv, denetim süreçlerinin hızlı, kolay, hatasız ve minimum maliyetle tüm bilgi kullanıcılarınca ulaşılabilir olmasını beraberinde getirecektir. Bu gelişmeler muhasebe meslek mensuplarının iş tanımları ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının kullanacakları araçları da değiştirecektir.

Blok zinciri teknolojisi muhasebe alanında köklü değişimlere sebep olabilecek, temel olarak birden fazla tarafın birbiriyle güvenli bir şekilde iş birliği yapmasını sağlayan dağıtık bir defter olarak düşünülmelidir. Bu teknolojinin bir getirisi olarak, yapılan işlemler artık anlık olarak kayıt edilebilmekte ve kayıtların incelenmesi ve denetlenmesi için yüz yüze görüşme, telefon görüşmesi, elektronik posta ve mutabakata gerek kalmayacaktır. Yani raporlama ve mutabakatlar kolaylaşacak ve anlık olarak yapılabilecektir; de-

netimler, geleneksel yöntemlerin aksine daha hızlı, doğru ve daha az maliyetli olacaktır. Denetim prosedürleri örnekleme yöntem yerine, kayıtların tamamına uygulanacak ve finansal tabloların gerçekliği için makul güvence yerini mutlak güvenceye bırakacaktır (Tekbaş, 2017).

Blok zinciri teknolojisinin muhasebe mesleği üzerine olası etkileri, araştırmacı Eisenberg'e göre şu şekilde açıklanmaktadır: (Eisenberg, 2018)

Etkinliğin Artması; Blok zinciri teknolojisi, daha kolay, hızlı ve basit bir şekilde finansal bilginin kaydedilmesini sağladığından, faaliyetlerin etkinliğinin artmasını kolaylaştırmaktadır (Uysal,-Kurt, 2018).

Hataların Azalması; bu yeni teknolojinin sağladığı dağıtık defter yapısı, muhasebe ve denetim faaliyetleri açısından zincir üzerinde otomatik olarak tutulan finansal veriler için hataların azalmasına imkan tanımaktadır (Ovenden,2017).

Kolay Mutabakat Sağlanması; işletme süreçleri açısından gerekli olan sözleşmelerin blok zinciri içinde gömülü olarak saklanabilmesi mümkündür. Bu sayede sözleşmelere konu olan işletmelerin gerçekteleşme şekli, zamanı ve tutarı kolayca doğrulanabilecektir (Deloitte Raporu, 2017)

Denetime Duyulan İhtiyacı Azaltması; Blok zinciri teknolojisinde sistem kendisinin doğrulamasını yaptığından ve veriler silinip değiştirilmediğinden ötürü, güven unsuru gereksiz hale gelmekte ve defterdeki işlemlerin doğrulama süreci otomatik olarak gerçekleştirilmektedir (Tekbaş, 2018).

Maliyetlerin Azalması; Blok zincirinde,şifrelenerek korunan veri işlem blokları, herhangi bir zamanda finansal tablo unsurlarına erişimi mümkün kılmaktadır, merkezi bir otorite veya merkezi bir yapı kurulması gerekmemektedir. Blok zinciri teknolojisinde doğrulama ve denetim maliyetleri azalmakta; denetçi ve denetim mesleği açısından yeni alanlar doğmaktadır (Potekhina,Riumkin,2017).

Hilelerin Azalması; Dağıtık dijital bir defter yapısı olarak nitelendirilebilen Blok zinciri teknolojisinde, işlemler zaman bilgisi alınarak bir tarih sırasına göre güvenli bir şekilde kayıt edilmekte ve ağdaki tüm kullanıcılar tarafında izlenebilmektedir. Bu yapı, ilelerin ve finansal suçların azalmasına imkan vermektedir(Uysal,Kurt,2018).

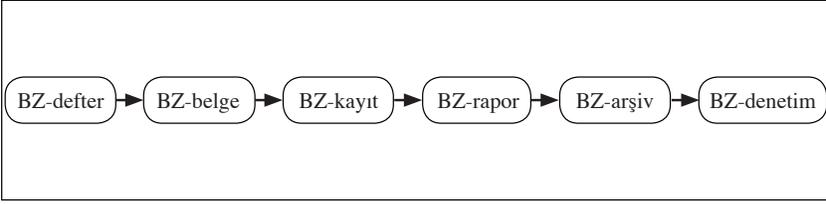
4. BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİNİN MUHASEBE ALANINDA YARATACAĞI DEĞİŞİKLİKLER

Muhasebe meslek mensupları, özellikle son 10 sene içerisinde büyük gelişim ve değişim gösteren finansal teknolojileri derinlemesine anlamak ve kağıt temelli yürütülen muhasebe faaliyetleri yerine blok zinciri temelli dağıtık defter yapısının sunduğu yeniliklere kendilerini adapte etme durumundadırlar. Blok zinciri teknolojisinin muhasebe ve denetim alanında yaratacağı değişiklikler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Klasik defterlerin yerini dijital defterler alacaktır, böylece daha hızlı, güvenli ve daha az maliyetli kayıt işlemleri gerçekleştirilecektir.

2. Daha fazla izlenebilirlik ve şeffaflık blok sistemi sayesinde mümkün olacak, yapılan işlemleri incelemek denetçi için kolaylaşacaktır.
3. Blok zinciri teknolojisi ile zaman damgalı ve şifreli işlemler sayesinde kayıtlar değiştirilemeyecek, güncellenemeyecek ve silinemeyecek böylece muhasebe kayıtlarının güvenilirliği sağlanacaktır.
4. Geçmişe dönük kayıt sistemi yerine, gerçek zamanlı kayıt sistemine geçilecektir. Bu sayede, mali tablolar ve raporlar anlık olarak görüntülenebilecektir.
5. Denetim uygulamalarında; denetim prosedürleri örnekleme yöntem yerine, kayıtların tamamına uygulanacak ve finansal tabloların gerçekliği için makul güvence yerine mutlak güvence verilecektir. Bunun yanı sıra, denetim uygulamalarında teyit ve doğrulama yöntemlerine ihtiyaç duyulmayacaktır (Tekbaş, 2018).

Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğinde özellikle defter tutmak, beyanname düzenlemek ve tasdik işlevleri üzerinde değişikliğe neden olmaktadır. Söz konusu değişiklik aşağıda yer alan diyagramda gösterilmiştir:

Şekil 4. Blok zinciri - Muhasebe Süreci

Blok zinciri defterlerinin, e-belgeler aracılığı ile kodlar, algoritmalar ve akıllı sistem sayesinde ilgili Blok zincirindeki bloklara aktarılması ile defterlerin otomatik doldurulmasının söz konusu olacağı, e-kayıtların kullanılarak işletmenin her bir bilgi kullanıcısı ya da departmanı için ihtiyaç duyulan mali raporların elektronik rapor şeklinde anlık olarak otomatik gerçekleştirilmesi, bütün mali işlemlerin elektronik arşivlerde saklanması mümkün olacaktır. Bu süreçlerin dijital olması, mali tabloların uygunluk denetiminin de blok zinciri üzerinden yapılabileceğini ortaya koymaktadır. Muhasebenin bütün fonksiyonlarının dijitalleşmesi ve akıllı hale gelmesi, meslek mensubuna ihtiyacı ortadan kaldırmamakta ancak iş tanımını ve sahip olmaları beklenen gereklilikleri değiştirmektedir.

Yakın gelecekte üretim işletmelerinde, yapay sinir ağları ve akıllı makinelerin kullanımının artmasını bekleyen teknoloji sektörü (Jolfsson ve McAfee 2014), işletmenin bütün fonksiyonlarında olduğu gibi muhasebede de dijitalleşmenin ve blok zinciri gibi yeni teknolojilerin kullanımının kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ

Günümüz bilgi çağında her geçen gün yaşanan gelişmeler ve farklı yapı ve özelliğe bürünen teknolojik ilerlemeler, bütün işletmeleri dijital ortamlara daha fazla etkileşim içinde olmaya zorlamaktadır. Geçtiğimiz 10 yılda muhasebe ve finans alanını derinden etkileyen finansal teknoloji(FinTech) alanında çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin getirdiği yenilikler sayesinde muhasebe ve finans dahil çeşitli alanlarda, önemli bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Teknolojik ilerleme ve gelişmeler küresel çapta tüm endüstrileri etkilerken, muhasebe ve finans sektör mensupları da bundan payını almaktadır. Halen gelişim süresince olan Blok zinciri teknolojisinin getirdiği, araçları ortadan kaldıran yapının, muhasebenin özellikle denetim fonksiyonlarını etkileyeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte bu yapıyı kullanan işletmeler için tüm bilgi kullanıcıları istedikleri bilgilere anında, gerçek zamanlı olarak ulaşarak, daha hızlı ve doğru kararlar alabileceklerdir.

Muhasebe fonksiyonları açısından defterlerin, belgelerin, kayıtların, arşivin ve denetimin dijitalleşmesi ve hala geliştirilmeye ve araştırılmaya devam eden blok zinciri teknolojisi temelli yapılarda kullanılması, yeterli dijital bilgiye sahip, nitelikli meslek mensubunu gerekli kılmaktadır. Bu gelişmeler muhasebe meslek mensuplarının iş tanımları, nitelikleri ve kullanacakları araçları da değiştirecek ve geliştirecektir.

KAYNAKÇA

Altunbaşak, T. A. , “Blok Zincir (Blockchain) Teknolojisi İle Vergilendirme”, Maliye Dergisi Ocak – Haziran 2018; 174: 360-371, https://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/174/174-17.pdf, 2018.

Boucher, P. , “How Blockchain Technology Could Change Our Lives”, European Parliamentary Research Service, European Parliament, 1-28, 2017.

Çakraccioğlu, A., “Kripto-para Bitcoin” , Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma İdaresi, <http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/1130> , 2016. (Erişim Tarihi: 21.06.2018).

Deloitte Report , “Blockchain Technology and Its Potential Impact on the Audit and Assurance Profession”, (<https://www.aicpa.org/content/dam/aicpa/interestareas/frc/assuranceadvisoryservices/downloadabledocuments/blockchain-technology-and-its-potential-impact-on-the-audit-and-assurance-profession.pdf>) 2017. (Erişim Tarihi: 29.07.2018).

Dogantekin, S., “Yeni Sihirli Kelime: Blockchain“ , <https://medium.com/@sdogantekin/yeni-sihirli-kelime-blockchain-68864a30fee9> , 2016. (Erişim Tarihi: 14.07.2018).

Eisenberg, A., “How Blockchain will Impact Accounting?”, <https://igniteo-outsourcing.com/publications/blockchain-accounting-applications/> , 2018. (Erişim Tarihi: 10.07.2018).

Finansnet, “Özel Blockchain Yazılımları “ , <https://www.finansnet.com.tr/ozel-blockchain-yazilimlari.html> , 2017. (Erişim Tarihi: 01.07.2018).

International Tax Review, “Using Blockchain for Transparent Beneficial Ownership Registers”, 2-5, <http://www.internationaltaxreview.com/Article/3721521/Using-blockchain-for-transparent-beneficial-ownership-registers.html> , 2017. (Erişim Tarihi: 29.07.2018).

Jenner, S., “Blockchain: The Digital Tax Function’s Leading-Edge Technology?”, Tax Notes International, 88(11), 2017.

Jolfsson E. ve McAfee A. , “The Second Machine Age”, İstanbul: Optimist Yayınları, 2014.

Karaköse İ. S., “Elektronik Ödemelerde Blok Zinciri Sistematiği Ve Uygulamaları”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2017.

Metin, Z. , “Blockchain Nedir” , <http://startup hukuku.com/blockchain-nedir> , 2017. (Erişim Tarihi: 20.07.2018).

Naiboglu, H., “Bir Paranın Sevdiğine Kavuşma Hikayesi: Blockchain ” , <https://blog.finartz.com/bir-paranın-sevdiğine-kavuşma-hikayesi-blockchain-2e-778fe827e1> , 2017. (Erişim Tarihi:30.07.2018).

Parlakay,C., “Geleceğin Anahtarı Blok Zinciri (BlockChain) Nedir, Nasıl Çalışır?”, <https://ceylanparlakay.com/2017/11/15/gelecegin-anahtari-blok-zinciri-blockchain-nedir-nasil-calisir/> , 2017. (Erişim Tarihi: 13.07.2018).

Potekhina, A., Riumkin I, “Blockchain- A New Accounting Paradigm: Implications For Credit Risk Management”, Umea School of Business and Economics, Spring semester 2017, Master Degree Thesis, <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1114333/FULLTEXT01.pdf> , 2017.

Rosenberg, E., “How Blockchain Is Going To Change Accounting Forever”, <https://due.com/blog/blockchain-to-change-accounting-orever/> , 2017. (Erişim Tarihi: 29.06.2018).

Oecd , “The Knowledge Based Economy”, No. General Distribution OECD/GD(96)102, Paris, 1996.

Ovenden, J. , “Will Blockchain Render Accountants Irrelevant?,” <https://channels.theinnovationenterprise.com/articles/will-blockchain-render-accountants-irrelevant> , 2017. (Erişim Tarihi: 29.06.2018).

Taşcı , “Teorik Çerçevesi ve Uygulama Örnekleriyle Dünyada ve Türkiye’de Yazılım Endüstrisi”, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Planlama Uzmanlığı Tezi (yayımlanmamış eser), Ankara, 2007.

Tekbaş, İ., “Blockchain Teknolojisi ile Muhasebe ve Denetim Sil Baştan“ , <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ismailtekbas/028/> , 2018. (Erişim Tarihi: 19.07.2018).

Tekbaş, İ., “Blockchain Teknolojisinin Muhasebe Ve Denetime Etkileri “, <https://meslekaktivistleritoplulugu.wordpress.com/2018/01/08/blockchain-teknolojisinin-muhasebe-ve-denetime-etkileri/> , 2017. (Erişim Tarihi: 20.07.2018).

Uysal Uçma T., Kurt G., “Muhasebede Ve Denetimde Blok Zinciri Teknolojisi”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2018, C. 23, S.2, s 467-481, 2018.

Zimmerman, E., “The Evolution of Fintech” , The New York Times, <https://www.nytimes.com/2016/04/07/business/dealbook/the-evolution-of-fintech.html>, 2016.

Vedat ADAK

Oturum Başkanı

- Biz de çok teşekkür ediyoruz kendilerine.

Önceki oturum biraz geç bittiği için biz de biraz geç başlamak zorunda kaldık, son konuşmacımıza, Sayın Profesör Doktor Cemal İbiş, “Muhasebe Denetiminde Yapay Zekâ” konusunda konuşma yapacaklar.

Yapay zekâ, kayıt tutma, bağımsız denetim, vergi denetimi gibi mesleğimizin önemli hizmetlerinin etkileyeceği, bazı işlemlerin otomatik hale geleceği, insan katkısı gerektirmeden yapılabilecek olduğu, denetim süreçlerinde de özellikle denetim kanıtları, kanıtların analizinin büyük veri ile değerlendirildiğinde nasıl bir değişim göstereceği meslek mensubunun daha fazla mesleki yargı kullanmaya başlayacağı iddia ediliyor. Bunun doğru olup olmadığı konusunda da Sayın Konuşmacımızdan değerli fikirlerini almak istiyoruz.

Buyurun Hocam...

Prof. Dr. Cemal İBİŞ

Işık Üniversitesi Rektörü

- Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan. TÜRMOB’umuzun Sayın Genel Başkanı, önceki Genel Başkanları, TÜRMOB kurul üyelerimiz, Odalarımızın çok değerli başkan ve kurul üyeleri, sayın hocalarım, çok kıymetli meslek mensupları, basınımızın çok

değerli temsilcileri, hepinizi öncelikle saygıyla selamlarım. Tabii büyük bir organizasyon, bu organizasyonun mutfaklarını bilen biri olarak çok kişinin emeği var burada, TÜRMOB'a Sayın Genel Başkanımıza, Sayın Genel Sekreterimize ve üyelere, emeği geçen herkese de teşekkür ederim. İyi bir kongre olduğunu izliyoruz, başarılı sonuçların da çıkacağını ümit ediyorum.

Geç kaldık, günün bir saati, ben şimdi ne yapacağım? Efendim, bir hikaye ile başlayıp sonra devam edeyim. Evet, bir profesör bir konferans vermek için salona girdiğinde salonda bir tek kişiyi görür, kimse yoktur. Vereyim mi vermeyeyim mi diye düşünürken bir türlü karar veremez ve döner, salondaki kişiye sormak ister, “sence ne yapayım” der. Adam da “Hocam, ben bu konulardan hiç anlamam, ben seyislik yapan basit bir adamım ama ben bir ahıra girdiğimde atların hepsi kaçmış olsa, bir tanesi kalsa yine de onun yemini veririm, onu beslerim” der. Tamam diyor, profesör ikna oluyor ve başlıyor konferansını vermeye. Anlatıyor, gayet de güzel, kendinden emin, konuya hâkim, anlatıyor anlatıyor anlatıyor... 2 saati aşkın bir süre anlattıktan sonra son derece mutlu, dönüp seyise soruyor; nasıl buldun konferansı? Seyis cevap veriyor; Sayın Hocam, ben söyledim, seyisim, basit bir adamım, bu konulardan hiç anlamam ama ahıra girdiğimde bütün atlar kaçmış olsa, bir at kalmış olsa ona bütün atların yemini verip çatlatmazdım” diyor. Ben sizi inşallah çatlatmayacağım, kısa sürede çok sıkmadan, çok tekrara gitmeden anlatmaya çalışacağım.

Evet, biz burada başka isimler de görüyorsunuz, nereden çıktı bu konu? Şuradan çıktı; beni tanırsınız, bu mesleğin içerisinden gelen biriyim, en tabandan başlamış, muhasebe bürolarında çalışmış, yeminli mali müşavir olarak yine çeşitli ulusal, uluslara-

rası firmalarda çalışmış biriyim ve şu anda bir üniversitede, Işık Üniversitesinin Rektörlüğünü yapıyorum. Bu üniversitede bir şey yapmaya karar verdik, bir ekip kurduk açıkçası burada Hocalarımız var, onların isimlerini göremiyorsunuz. Ben, Mehmet Saraç Bey, bilgi işlem denetçisidir, Erkan Kurtulmuş, O da yazılımcıdır, mühendistir, Bünyamin Tokgöz, O da denetçidir ve üniversitemizden yazılımcılarla birlikte bu konuyu çalışmaya başladık. Bu konuyu da gündemimize aldık, sizlere sunacağım.

Efendim, şimdi uluslararasıda bugün sorduğunuzda “ya, siz ne iş ile uğraşıyorsunuz” dediğinizde teknoloji ile ilgili gündem şu; “a, b, c, d”, a, b, c, d diyorlar kendi dillerinde. “a” “artificial intelligence” yani yapay zekâ. “b”; “block chain”, biraz önce arka-daşımız anlattı. “c”; cyber security yani siber güvenlik ve “cloud computing” dedikleri “bulut bilişim”. Ve “d”; data analytics dedikleri data analizleri. Temel gündem maddeleri bu uluslararasıda meslek mensuplarının.

Evet, denetim ve yapay zekâ, neden denetim yapıyoruz? Bunu anlatacak değilim sadece bir tek söz “In God we trust, all the others audit”, “Allah’a inanırız, O’nun dışında herkesi denetleriz.” Denetlememiz lazım, budur. Neden denetim yaparız? Çok basit. Peki, neden denetimde yapay zekâ kullanmamız gerekiyor? Onu da konuşalım. Bir açar mısınız sunumu? Açabiliyor musunuz? Evet. Peki, bir video var, izleyelim; bu bir araştırma.

Video Gösterimi

Evet, bu bir araştırma ve teknolojinin önemini gördük. Neden denetimde yapay zeka kullanmalıyız sorusu net, kaçınılmaz,

önümüzde duruyor. Peki, ne yapacağız? Böyle bir gerçekle yüz yüze ne yapacağız? Büyük veri diye önümüzde çözmemiz gereken bir konu var. Evet, günümüzde bilgisayar yazılım kullanımı artmış, konuştuk, çok büyük bir veri var ve buradan yapay zekâya doğru gidiyoruz. Yine bir video var, bakın yapay zekânın gelişimini görüyorsunuz.

Video Gösterimi

1943 yılı, Alan Turing, filmi var, izleyin lütfen.

Yapay zekâ gelişiyor. Evet, bilgisayar satranç şampiyonunu yendi. Makinelere girdi, ev aletlerine girdi, savaşımlara girdi. Hayatımızı etkilemeye devam ediyor. Makineler birbirleriyle tanışıyor.

Evet, böyle bir gerçek var önümüzde, buna yüzümüzü çeviremeyiz, sırtımızı dönmeyiz. Ya zamanında değişiriz veya değişmek zorunda kalırız çok daha yüksek bir maliyetle. Yani bu işi öğrenmek zorundayız.

Denetimde hedef; şuraya doğru gidilmeye çalışılıyor, neredeyse insanın katkısının olmadığı bir denetim yapılmaya doğru gidiliyor, böyle bir hedef var. Ütopik değil mi? Birçok şey ütopiktir, unutmayalım. Bu sürece hâkim olmak zorundayız, teslim olamayız, mücadeleyi yapacağız, öğreneceğiz, yöneteceğiz üstelik de. Daha iyi bir denetim için yine yapılması gerekiyor.

Zorluklar neler? Birçok zorluğu olabilir, başlıklarla söylemek gerekirse büyük veri var, bunun analizinin yapılması kolay değil, bir. İki, denetçilerin teknolojiyi yeterli düzeyde kullandığı söylenemez. Üç, düzenlemeler yani regülasyonlar, sınırlıyor bizleri

zaman zaman. Hedef, hile ve hataları ortaya çıkartmak, bireysel hataları ortadan kaldırmak, hataları minimize etmek ya da sıfırlamak, kalitenin arttırılması, standartlaşma, maliyetinin düşürülmesi.

Neler yapılabilir? Muhasebede yapılacaklar var, sınıflandırmalar yapay zekâ için bu çalışmaların yapılması lazım. Kanun ve tebliğlerde yani düzenlemelerde değişiklikler yapılması lazım, yeni standartlar getirilebilir ve denetim yaklaşımının oluşturulması lazım bu yapı içerisinde.

Teknolojide neler var? Veriler var, burada konuşuldu sabahki oturumda, e-defter aslında yapay zekâ için iyi bir altyapı. Yapay zekâda verilerin toplanması çok önemli, ne kadar çok veri toplanabilirse yapay zekâ o kadar iyi çalışıyor.

Verilerden analiz ve sonuçlar ve daha sonra denetim-yönetim araçlarıyla denetim işleminin yapılması, basit olarak. İkisini birleştirdiğinizde neler yapılması gerekiyor? Bir, senaryoların ortaya konulması lazım, biz neyi arıyoruz, denetimde nelere bakıyoruz, metodolojimizde check listemizde neler var onlara bakmamız lazım. Hata ve hile analizini yapmamız lazım ikinci olarak. Üçüncü olarak, karar destek sistemlerini oluşturmamız lazım. Ve dört, yargıları ortaya koymamız lazım.

Evet, TÜRMOB da denetim yazılım kullanımı kademesini TÜRMOB ortaya koydu, gereklilikler, risk haritası o yazılım içerisinde var yani kısmen yapay zekâ var orada. Sektörel denetim sonuçları havuzu var, sektörel istatistikleri havuzları var, ortak yapılar oluşturuluyor, analiz ve istatistik araçlarla öğrenme yapılmaya çalışı-

lıyor. Burada bir öneri var; TÜRMOB Yapay Zekâ Komisyonu. Onu daha da geliştireceğim, bir daha söyleyeceğim onu, bir öneri olarak Sayın Başkan söyledi, ben de bir öneri yapacağım. Ama bunu şimdilik böyle tuttuk, bunların yapılması lazım diye söylüyoruz. Ve şu andaki Türkiye'deki uygulamalarda gördüğümüz Excel'de belli tablolar, o tablolarda analiz sonuçlar ve denetim araçları, onların denetimi yapılmaya çalışılıyor. Evet, yine LUCA kademesinin de yapay zeka ile ilgili yapılan belli çalışmaları burada görüyorsunuz.

Gelecekte ne olabilir diye oturup düşündüğümüzde şunu görüyoruz; ilk aşamada denetçi alışkanlıklarına göre denetimin programlanması yapılabilir yani bir denetçi daha çok nereye bakıyor, nasıl yaklaşım sergiliyor, yapay zekâya bu aktarılabilir. İkinci olarak, geçmiş denetimlerinden öğrenmeyle denetimin gerçekleştirilmesi yani işlemi ne kadar tekrar ederseniz yapay zekâ o kadar iyi oluyor. Büyük veri ve tekrar, o büyük veri de öyle oluşuyor zaten ve yine veri sınıfları arasındaki ilişkilerin tespiti ile yapay zeka denetimi oluşturulabilir bize göre.

Bu nedir? 2023'te nasıl bir denetim? Bu bir kurgu, gelecekte denetimin nasıl yapılacağı ile ilgili. Evet, bu bir kurgu, gelecekte bu başka türlü de olabilir ama bir kurgu.

Evet, Türkiye'de ne yapmalıyız? Önümüzde bir gerçek var, kaçınılmaz duran bir gerçek var, sırtımızı dönemiyoruz, ondan kaçamıyoruz, ne yapmamız lazım? Onun bizi yönetmesine yer bırakmadan bizim onu yönetmemiz lazım, ne yapmamız lazım? Bizim de teknoloji gündemimizi değiştirmemiz lazım. Yapay zekâyı çalışmaya başlamamız lazım, gündemimizde olması lazım

TÜRMOB, Odalar, meslektaşlarla. Blockchain'in gündemimizde olması lazım. Cyber security, cloud computingin gündemimizde olması lazım, data analyticsin gündemimizde olması lazım. Bütün bunları kapsayacak TÜRMOB'da bir teknoloji merkezi kurulabilir, bir öneri olarak söylüyorum ve bütün meslek mensuplarına dijital okur-yazarlık kazandırılmalıdır.

Sayın Başkan, yine bir öneri yapıyorum; bütün meslek mensuplarına dijital okur-yazarlık kazandırılmalı, sertifikalandırılmalıdır. Bu merkez kurulmalı, bu ve teknolojiye olabilecek bütün gelişmeleri, değişimleri bu merkez çalışmalı uluslararası en üst seviyeye getirmesi lazım.

Evet, ben ümit ederim sizi çatlatmamışımdır. İlginiz için, sabrınız için çok çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Vedat ADAK

Oturum Başkanı

- Evet, Sayın Cemal İbiş Hocamıza biz de çok teşekkür ediyoruz. Önerilerini, notlarını aldık, kayıtlara da geçti zaten.

Az önce sunum yaparken Cemal Hocamın son konuşmacı olduğunu söylemiştim ama değildi. Şimdi gerçek son konuşmacımızı kürsüye davet ediyoruz; Sayın Alper Karaçar, finans süreçlerinde robotik süreç otomasyonlarının nasıl kullanılacağı hakkında konuşmasını yapmak üzere.

Alper KARAÇAR

EY Orta Ve Güneydoğu Avrupa Bilgi Teknolojileri Danışmanlık Hizmetleri Lideri

- Çok teşekkürler. Öncelikle şöyle başlayayım Ernst&Young biliyorsunuz, bayağı bir Hocam KPMG sponsorluğunda sunumunu gerçekleştirdi, EY'yu koymamız iyi olmuş bu anlamda da.

Teşekkür ediyorum. Ben öncelikle kendimi tanıtayım, benim rolüm nedir? Ben Alper Karaçar, Orta ve Güneydoğu Avrupa ve Orta Asya'da bilgi teknolojilerinden sorumluyum, yaklaşık 33 ülkelik bir coğrafyada bilgi teknolojileriyle ilgili ciddi projeler yapıyoruz.

Biz bugün biraz evvel değerli konuşmacıların da bahsettiği, gelişmekte olan teknolojileri finans süreçlerine ya da denetim süreçlerine nasıl indireceğiz, aslında burada robotik proses otomasyonunu ben size anlatmak istiyorum. Tamamlayıcı oldu, gelişmekte olan teknolojilerden bahsederken blok zinciri, yapay zeka ve bunun kullanım alanlarıyla ilgili sevgili konuşmacılar bazı konuları belirtti ama şu an özellikle uygulama anlamında robotik süreç otomasyonu çok fazla aksiyon alan, yapılan bir iş. Bu robotik süreç operasyonu nedir, çok kısa ben bahsedeyim onunla ilgili, uygulama alanlarından da bahsedeceğim. Bir kez bu robotlar, bildiğimiz robotlar değil, bunlar birer software yani birer yazılım ama bu yazılımlar nasıl çalışıyor? İşte, yazılımları siz ilgili serverlar üzerine ekliyorsunuz ve onlar artık sizin bir çalışanınız gibi sistemlere girip sistemlerde sizin yerinize bu işlemleri yapabilir hale getirecek şekilde kodlanıyor ve kodlandıktan sonra da sürekli bu işlemleri yapıyor şekilde bırakıyorsunuz.

Bunlar bize neyi sağlıyor? Bunlar bize bir hız sağlıyor. Çünkü bizler ne yapıyoruz? Birçok sisteme işte Exceller kullanıyoruz, başka IP'ler kullanıyoruz, bunları onlara entegre ediyoruz birçok işlem yapıyoruz. Bu anlamda robotlar bunları tabii ki arka tarafta bunları yazılım olarak hallettikleri için hızlı yapıyorlar. Örnek vereyim, siz, atıyorum 2 milyon satırlık bir Excelli açıp bekliyor durumdayken robotlar arka tarafta bunu açmadan proses ediyorlar yani bunları işleme alabiliyorlar ve ilgili datayı kullanabilir haldeler. Dolayısıyla çok ciddi bir hız kazanıyor işlemler.

Bir diğeri, “kesinlik.” Kesinlikten kastım da şu, yaptığı işlemler sonunda herhangi bir farklı sonuç beklemeniz mümkün değil çünkü ona nasıl yapacağını bir kez anlatmış durumdasınız. Anlattığınız işlemleri de aynen, harfiyen o şekilde uyguluyor ve dolayısıyla tutarlılığı da beraberinde getiriyor.

Bir konu da “denetlenebilir” olması, yaptığı her işlemi de nasıl yaptığını belli bir zaman standı kullanarak, time-stand dediğimiz şeyi kullanarak da logluyor, “ben bunu böyle buradan gittim böyle kopyaladım, buraya girdim, bu ekranı açtım, böyle log on oldum” gibi hangi sistemleri de dolaştığını anlatacak şekilde de logluyor.

“Çok güvenilir”; insan hatalarını artık buradan elimine etmiş oluyorsunuz. Tabii ki çıkan programsal problemleri bunlara dahil etmiyorum ama insan hataları artık ortadan kalkmış oluyor. Bu sayede de ciddi anlamda da süreçlerin optimize edilmesi söz konusu, %30-%40 gibi süreçlerin optimize edildiğini görüyoruz.

Boşta kalma yani daha doğrusu şöyle, bir işgücü kapasitenizi siz bu sayede daha katma değerli işlere ayırma fırsatı da sağlıyor olu-

yor. Faydalarının biraz daha üstüne basmak gerekirse ciddi bir zamandan tasarruf sağlama fırsatı mı var? Buna baktığımızda yaptığımız projelerde özellikle finans süreçleri ve denetim süreçlerinde %30-%50 arasında maliyetlerinde azalma görüyoruz.

Lokasyon, bağımsız çalışabiliyor bu programlarda. Lokasyon bağımsız çalışabiliyordan kastım şu, herhangi bir yerden, uzaktan da erişip çalışabiliyor, istediğiniz yerlere bu robotları yerleştirebiliyorsunuz.

Çalışanları daha memnun eden programlar. Çünkü biz ne yapıyoruz? Özellikle bizim katma değersiz işlerimizi bir anda bu robotlara kaydırıp insanların çalışma memnuniyetlerini de artırma fırsatını da otomatik yakalamış oluyorsunuz.

Birçok farklı alanda uygulanabiliyor, sadece finans, muhasebe değil, birçok sektörde, finansal hizmetlerde, perakende, sağlık sektörü, telekomünikasyon, ilaç birçok sektörde robotların kullanım alanlarını görebiliyoruz. Burada bazı örnekler vermeye çalıştım, hangi işlemleri şu an yapabiliyor. Ama sadece muhasebe ve finans alanında baktığımız zaman da böyle bir tablo karşımıza çıkıyor, çok ciddi yapılabirliği, uygulanabilirliği yüksek bir düzey çıkıyor.

Şimdi biz bu projeleri bilfiil yapıyoruz, hem Türkiye’de hem bahsetmiş olduğum bu 33 ülkede bu projeleri yapmaya başladık. Yaklaşım şeklimiz şu şekilde, önce ilgili şirketin namzet süreçlerinin inceliyoruz, bizim gördüğümüz ile finans ve denetim süreçleri daha yani burada daha kullanım alanlarının yüksek olduğunu görüyoruz finans ve denetim süreçlerinin. Dolayısıyla bu süreçle-

ri alıp paketler halinde robotlara nasıl yaptırabiliriz bunlara bakıyoruz açıkçası. Halihazırda da E&Y'da da şu an biz 5 tane robot kullanıyoruz, hem kendi iç süreçlerimizi yani işte faturadan tutunda banka mutabakatına kadar kendi süreçlerimizi bu robotlara yaptırıyoruz hem de denetimde de verdiğimiz muhasebe hizmetlerinde de kullanmaya başladık. Bunun yakın zamanda çoğalmasını da bekliyoruz tüm şirketler tarafından. Şu anda halihazırda binin üzerinde E&Y'da sadece işi RP olan yani robotik süreç otomasyonu olan insan çalışıyor ve bunlar hızlıca birçok sektörde, birçok şirkette bu denetim süreçlerini, işte, finans süreçleri nasıl otomotize edilir, nasıl robotlar üzerine aktarılır şeklinde faaliyet gösteriyorlar.

Şimdi bu, tabii ki beraberinde bazı tehditleri getiriyor ama benim genel görüşüm ve bizim yaklaşımımız şu şekilde; biz, yaptığımız işlerde katma değersiz faaliyetleri çıkarıp daha katma değerli işlere yönelmemiz lazım. Yani bizim bu model yaptığımız işleri işte, Excelli alayım oraya kopyalayayım, onu açayım oradan oraya gireyim gibi işleri bu robotlara bırakıp bizim daha katma değerli, dişe dokunur işleri ya da karar süreçlerinde etkin rol almamız gerekiyor. Dolayısıyla biraz evvel Hocamın da belirttiği gibi okur-yazarlığımızın artması lazım, kendi iş yapış şekillerimizi ve kendimizi değiştirmemiz gerekiyor. Eğer değiştiremezsek zaten bu teknolojilerin hepsi, bugün bahsedilen teknolojilerin hepsi birer tehdit haline dönüşür. Ama bence burada tehditte çok daha fırsatları barındırıyor ve eminim ki, buradaki hazirun da bunu becerebilecek güçte olduğunu düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim zaman ayırdığınız için, benim sunumum bu kadar, sağ olun.

Vedat ADAK
Oturum Başkanı

Hocam, bir düzeltme için söz istediler, Hocama bir söz verdikten sonra toplantımızı kapatacağız.

Prof. Dr. Cemal İBİŞ
Işık Üniversitesi Rektörü

- Sağ olun Başkanım. Şimdi Alper Karaçar Bey dedi ki, şu şirketin sponsorluğunu yaptık. Böyle bir şey yok, hiçbir şirketin sponsoru değiliz, düzeltiyorum kayıtlara girmesi açısından. Ben tamamen internette aldığım videolar, hiçbir şeyi de saklamadım, olduğu gibi de yayınladım Alper Bey, bilginize. Teşekkür ederim.

Vedat ADAK
Oturum Başkanı

- Tamam, kayıtlara girmiştir, teşekkür ederiz, belirttiği şekilde yapıldığını düşündüğüm bir konuşmaydı.

Evet, öğle yemeğimizi biraz geciktirdik ama çok yararlı olduğunu düşündüğüm bir konuşmalar zinciriydi. Siz de umarım memnun kalmışsınızdır. Hepinize bir kez daha teşekkür ediyorum, sağ olun.

Oturum Başkanı ve konuşmacılara Teşekkür Belgesi Balıkesir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Oda Başkanı Metin Yalçın tarafından takdim edildi.

